هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان

40

ساڵی/ 2007 – بەرگی چل

چاپی یەکەم/ ساڵی 2007

پێرِیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/4/17 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/4/18 ل77

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/4/24 ل127

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/4/25 ل181

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (14) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/5/7 ل241

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (15) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/5/9 ل319

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (16) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/5/14 ل361

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (17) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/5/15 ل405

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (18) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2007/5/27 ل457

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (19) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/5/28 ل519

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (20) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/5/29 ل585

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (18)

یەك شەممە رێكەوتی 2007/5/27

كاتـژمێر (11)ی سـەر لـە بـەیانی رۆژی یـەك شـەممە رێكـەوتی 2007/5/27 ئەنجومـەنی نیشـتمانیی كوردستانی عێراق بە سەرۆكایەتی بەرێز عدنان رشاد مفتی سـەرۆكی ئەنجومـەن و, بـە ئامـادەبوونی بـەرێز

محمد   قادر عبدالله(د.كمال كەركووكى) جێگرى سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێرى ئەنجومەن, دانیشتنى ژمارە (18)ى خولى دووەم, ساڵى (2007) ى خۆى بەست.

بەرنامەى كار:

بەپێى حوكمەكانى بڕگە (1)ى مادده (20) لە پێڕۆى ناوخۆى ژمارە (1)ى هەمواركراوى ساڵى 1992ى ئەنجومەنى نیشتمانیى كوردستانى عێراق, دەستەى سەرۆكایەتى ئەنجومەن بڕیاردرا دانیشتنى ژمارەى (18)ى خولى گرێدانى یەكەمى ساڵى سێیەمى خولى هەڵبژاردنى دووەمى پەرلەمانى كوردستان – عێراق, بەرنامەى كار بەم شێوەیە بێت:

1- خوێندنەوەى یەكەمى پرۆژەى یاساى رێكخستنى خۆپیشاندان وكۆبوونەوەكانى گشتى لە هەرێمى كوردستان.

2- خوێندنەوەى یەكەمى پرۆژەى بڕیارى تایبەت بە خانەنشین كردنى سەرپەرشتیارى دادى لەهەرێمى كوردستان.

3- خوێندنەوەى یەكەمى پرۆژەى بڕیارێك سەبارەت بە كەسوكارى ئەنفاكراوەكان لەهەرێمى كوردستان.

4- خوێندنەوەى یەكەمى پرۆژەى یاساى یەكەم هەمواركردنى یاساى رێكخستنى موڵكیەتى كشتوكاڵى ژمارە(90)ى ساڵى 1975.

5- خوێندنەوەى یەكەمى پرۆژەى یاساى داواكارى گشتى لەهەرێمى كوردستان.

6- خوێندنەوەى یەكەمى پرۆژەى یاساى بەرەنگاربوونەوەى جگەرەكێشان لەهەرێمى كوردستان.

7- خستنەروو وگفتوگۆكردنى پرۆژەى یاساى وەزارەتى داد لەهەرێمى كوردستان.

8- خستنەروو وگفتوگۆكردنى پرۆژەى یاساى وەزارەتى تەندروستى لەهەرێمى كوردستان.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

بەناوى خواى گەورەو میهرەبان.

بەناوى گەلى كوردستان دانیشتنى ئەمڕۆمان دەكەینەوە, بەرنامەى كار:

بەپێى حوكمەكانى بڕگە (1)ى مادده (20) لە پێڕۆى ناوخۆى ژمارە (1)ى هەموار كراوى ساڵى 1992ى ئەنجومەنى نیشتمانیى كوردستانى عێراق, دەستەى سەرۆكایەتیى ئەنجومەن بڕیاریدا بەرنامەى كارى دانیشتنى ژمارە (18)ى خولى دووەمى هەڵبژاردن لە كات(11)ى پێش نیوەڕۆى رۆژى یەك شەممە رێكەوتى 2007/5/27دا بەم شێوەیە بێت:

1- خوێندنەوەى یەكەمى پرۆژەى یاساى رێكخستنى خۆپیشاندان وكۆبوونەوەكانى گشتى لە هەرێمى كوردستان.

2- خوێندنەوەى یەكەمى پرۆژەى بڕیارى تایبەت بە خانەنشین كردنى سەرپەرشتیارى دادى لەهەرێمى كوردستان.

3- خوێندنەوەى یەكەمى پرۆژەى بڕیارێك سەبارەت بە كەسوكارى ئەنفاكراوەكان لەهەرێمى كوردستان.

4- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای یەکەم هەموارکردنی یاسای ڕێکخستنی موڵکیەتی کشتوکاڵی ژمارە(90)ی ساڵی 1975.

5- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای داواکاری گشتی لەهەرێمی کوردستان.

6- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای بەرەنگاربوونەوەی جگەرەکێشان لەهەرێمی کوردستان.

7- خستنەروو وگفتوگۆکردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی داد لەهەرێمی کوردستان.

8- خستنەروو وگفتوگۆکردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی تەندروستی لەهەرێمی کوردستان.

سەرەتا بەخێرهاتنی بەڕێزان کاک فاروق جمیل وەزیری داد وکاك صلاح یعقوبی سەرۆکی دادگای تەمییز دەکەین، هەروەها میوانی هەمیشەییمان کاك سعد وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان، زۆر بەخێر بێن سەرچاوان، دیارە بڕیار بوو کاك فرست وبرادەرانی تر لە سەفەرەکەیان بگەڕێنەوە، کە لەئەڵمانیان، دەبوایە دوێنێ بهاتنایەتەوە، بۆیە لێرە نین، دەبێ بەپێی پەیرەوی ناوخۆ، سکرتێرێك هەڵبژێرین وەکو جارانی پێشووش کە کاك فرست غایب ئەبوو برادەرێکمان هەڵدەبژارد، من ئەگەر مانعتان نەبێت کاك عونی بەزاز تەرشیح دەکەم بۆ ئەو مەنسەبە ئەگەر کەسێك ئیعتزازی نیە، یان خۆی تەرشیح ناکات حەزەکەم ئەو ئیقتراحەی خۆم دەخەمە دەنگەوە کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ بەکۆی دەنگ قبوڵکرا، زۆر سوپاس کاك عونی فەرموو وەرە ئێرە دابنیشە، داوا لەلیژنەی یاسایی دەکەم بێن لەشوێنی خۆیان دابنیشن، نوقتەی نیزامیت هەیە فەرموو دکتۆرە شوکریە.

بەڕێز د.شکریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەکو عادەتی هەمیشەیی سەرۆکی پەرلەمان، بەڕێزت هەموو کاتێ کەشتێکی هەڵاوساو یاخود کارەساتێکی دڵتەزێن ڕوودەدات، بەڕێزت ئاماژەی پێئەکەیت ئەو کارەساتەی لەمەندەلی ولەوگوندەی حەمی شەفیت ڕوویدا، حەزمان کرد هەروەکو ئەوانەی پێشوو بەشێکن لەمیللەتی کوردو دونیای خۆیان هەژاند کەئێستا ئەمریکیەکان نایەڵن حەقی خۆیان بسەننەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ڕاستە ئەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی ئیدانەمان کرد، بەتەسریح وبە قسەکردن لەسەر مەسەلەکان من بەناوی پەرلەمانەوە لەپاش ڕووداوەکە هەمان ڕۆژ یان ڕۆژی دواتر بوو لە میدیاکاندا بەناوی پەرلەمانەوە ئیدانەم کرد، وەختی بەسەردا چوو ئەگینا لەبیرمە، ئەگەر دوێنێ ڕووی دابا ئەمڕۆ پێش ئەوەی هەڵوێستێك وەربگرین بەناوی هەمووتانەوە لێرە باسمان ئەکرد، بۆیە باسم نەکرد، ئەگینا ئێمە هەمیشە ئیدانەی هەموو کارێکی تیرۆریستی دەکەین، کە دژی گەلی عێراق وگەلی کوردستان لەلایەن تیرۆریستانەوە ئەنجام دەدرێن، بەتوندی ئیدانەی ئەکەین سەرەخۆشیش لەکەسوکاری شەهیدان،دەکەین ئومێدی چاکبوونەوە بۆ بریندارەکان دەخوازین، دووپاتی دەکەینەوە کە ئەو کارە تیرۆریستیانە قەت لەئیرادەی گەل کەم ناکاتەوە، میللەتی عێراقیش هەر سەردەکەوێت، بۆ دروستکردنی دەوڵەتێکی دیموکرات وفیدراڵ وئازاد، داوا لەلیژنەی

یاسایی دەکەم کە بڕگەی یەکەم: خوێندنەوەی یەکەمی پڕۆژەی یاسایی ڕێکخستنی خۆپیشاندان وکۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان. بخوێنێتەوە.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پڕۆژەی

یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتییەکان

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە لە هەرشوێنێك هاتن ماناکانی بەرامبەریانە لەم یاسایەدا:

وەزیر: وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان.

سەرۆکی یەکەی کارگێڕی: پارێزگار – قایمقام – بەڕێوەبەری ناحیە.

کۆبوونەوەی گشتی: ئەو کۆبوونەوەیە کە بۆ مەبەستێکی دیاریکراو ساز دەدرێ کە شێوەیەکی گشتی هەبێت.

خۆپیشاندان: کۆبوونەوەیەکی ڕێکوپێکە یان نیمچە ڕێکوپێکی خەڵکە بە شێوەیەکی ئاشتیانە لە مەیدان و شەقام و شوێنی گشتی دەڕۆن بە مەبەستی خولْقاندنی رایەکی گشتی یەکگرتوو بۆ بەدیهێنانی مەبەستێکی دیاریکراو.

لایەنی پەیوەندیدار: ئەو لایەنەیە کە پەیوەندیی ڕاستەوخۆی بە داخوازییەکانی خۆپیشاندەر یان کۆبوونەوەکانەوە هەیە.

ماددەی دووەم:

1- وەزیر دەستەڵاتی مۆڵەتدانی کۆبوونەوەی گشتی و خۆپیشاندانی هەیە.

2- وەزیر بۆی هەیە هەموو یان هەندێك لە دەستەڵاتەکانی کە بەپێی ئەم یاسایە پێیدراوە بدات بە سەرۆکەکانی یەکەی کارگێڕیی هەریەکەیان لەناو یەکەی کارگێڕیی خۆی بە فەرمانێکی وەزاری.

3- ناشێ کۆبوونەوەی گشتی یان خۆپیشاندان ڕێك بخرێ بەر لە پێشکەش کردنی داواکارییەك بۆ وەزیر یان ئەوەی دەستەڵاتی پێدەدات و وەرگرتنی ڕەزامەندی بەنووسین.

4- وەزیر یا ئەو کەسەی دەستەڵاتی پێدەدات بۆی هەیە داواکاریەکەی ڕێکخستنی کۆبوونەوە گشتییەکە یان خۆپیشاندانەکە رەت کاتەوە، ئەگەر بەڕاستی بۆی دەرکەوت زیان بە سیستەم و ئادابی گشتی دەگەیەنێ و ڕاگەیاندنی قەدەغەکردنەکەش بە نووسین دەبێت.

5- لیژنەی ڕێکخستنی کۆبوونەوەی گشتی یاخود خۆپیشاندانەکە بۆی هەیە تانە لە بڕیاری وەزیر یا ئەوەی دەستەڵاتی پێدەدات لەلای دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەی پەیوەندیدار بدات لەماوەی (3) سێ ڕۆژ لەڕۆژی پێڕاگەیاندنی و بڕیاری دادگاش یەکلاکەرەوەیە.

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

54

سالّی/ 2009 – بەرگی پەنجاوچوار

چاپی یەکەم/ سالّی 2009

پێرست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی دەسپێك خولی سێیەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2009/8/20 ل 5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/9/8 ل 39

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/9/9 ل97

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/9/15 ل 155

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (4)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/9/16 ل213

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (5)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/10/6 ل221

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (6)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2009/10/19 ل 245

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (7)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/10/21 ل 273

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (8)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دووشەممە 2009/10/26 ل 339

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/10/28 ل 441

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2009/11/15 ل 487

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/11/17 ل 569

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/12/2 ل 585

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (12)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/12/15 ل 591

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/12/29 ل 641

رشيد، د.پەریهان قوبلای، پەیمان عزالدین، پەیمان عبدالكریم، پێشەوا تۆفیق،د.ڕێباز فەتاح، د.زانا رؤوف، سەرهەنگ فرج، سیوەیل عثمان، د.شاهۆ سعید عدنان عثمان، عزیمە نجم الدین، ڤیان عبدالرحیم،كوێستان محمد، كاردۆ محمد پیرداود، كاروان صالح، نەسرین جمال مصطفى، نەریمان عبداللە، پڕۆژەكەش لە دوو خاڵی سەرەكی پێك هاتووە، وە چەند بڕگەیەكە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەم پڕۆژەیە دەدەینە لیژنەی یاسایی، لیژنەی پێشمەرگە، لیژنەی ناوخۆ، لیژنەی مافی مرۆڤ، حكومەت، ئەندامانیش كە هەیانە، ئێستا بۆ خاڵی چوارەم بەرنامەی كار، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صدیق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەمە پڕۆژە یاسا نیە، ئەمە پڕۆژە بڕیارێكە بەناوی ئێمە دەربچێت، ئەگەر بیخوێنینەوە لەسەرەتاوە، (بما انە) یەعنی هەندێك حەقایق نووسراوە، من وەكو ئەندامی پەرلەمان، چۆن ئیسپات بكەم ئەو بە دەلیل دەرچووە بڕیارێك هەیە،یان تەحقیقێك كە ئەم شتانە كراون، چونكە ئەوە بڕگەی یاسا نیە بچیتن لیژنەیەك باسی بكاتن.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز سكرتێری پەرلەمان مداخەلەی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبداللە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەر پڕۆژەیەك چ بڕیار بێت چ یاسا بێت، بێتە پەرلەمان لە خوێندنی یەكەم مناقەشە ناكرێت، هەر شێكی لەگەڵ بێت، هەر وەسیقەیەك، هەر مەعلوماتێك لە ناو لیژنەكان دێتە مناقەشە كردن، پاشان لیژنەكان رەئی خۆیان بدەن، لەناو پەرلەمان ئەو شتانە دێنە مناقەشە كردن، لە خوێندنی یەكەم هیچ مناقەشەیەك لەسەر ناكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی بۆ خاڵی چوارەمی بەرنامەی كار، نوقتەی نیزامی سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ببورە ئەگەر نانیزامی بوو پێم ببڕە، سەبارەت هەر بەو پڕۆژە بڕیارە، لە سەرۆكایەتی هەرێمی كوردستان بەڕێز سەرۆكی هەرێمی كوردستان لیژەنەیەكی هێن كرد، ئەگەر ئێمە سەیری ئەنجامی لێكۆلینەوەی لیژنەكەی ئەوان بكەین، ئینجا لە دوایدا ئەو بڕیارە هێن بكەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان

60

سالًی/ 2010 – بەرگی شەست

چاپی یەکەم/ سالًی 2010

پێرست

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی دەسپێك خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2010/9/7 ل 5

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2010/9/20 ل 17

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2010/9/29 ل 83

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2010/10/4 ل 161

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە 2010/10/6 ل 207

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2010/10/10 ل 221

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2010/10/13 ل 225

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (7) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2010/10/26 ل 229

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2010/10/27 ل 251

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2010/11/1 ل 291

ب/ راپۆرتی لیژنه

لیژنەی نـاوخۆ كۆبوونـەوەی خـۆی سـازدا لـە رۆژی سـێ شـەممە رێكـەوتی 2010/4/6 سـەعات (11,30) سەبارەت بە پرۆژە یاسای قەرەبوو كردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی، كە ئاراسـتەی لیژنەكـەمان كـرا بوو لە لایەن بەرێزتانەوە بەنووسراوی ژمارە (211) لە رێكەوتی 2009/12/30، لە كۆبوونەوەی ئاسایی لیژنەكـەمان لـە رۆژی دوو شـەممە رێكـەوتی 2010/4/12، دوای خوێندنـەوەی یەكـە یەكـەی ماددەكـانی پرۆژە یاساكە، بۆ جاری دووەم و ئاڵوگۆڕ كردنی بیرو ڕاو وتووێژی فراوان، راو پێشـنیاری لیژنەكـەمان بـەم شێوەیەی خوارەوە دەخەینە روو:

1- لیژنە سەبارەت بە گرنگی بابەتەكە، پشتگیری پرۆژە یاسایەكە دەكات.

2- لیژنە هیچ تێبینیەكی لەسەر ماددەكانی یەك و دوو و سێ و چوار نییە.

3- سەبارەت بە ماددەی پێنج، لیژنە پێشنیاز دەكات بەم شێوەیە بێت:

(هیچ لایەنێكی حزبی بۆی نییە زیندانی هەبێت، یان كەسێكی دیاری كراو بە پاساوی یاسایی، یان ئاسایشی ئـەمنی دەسـتگیر بكـات، ئەگـەر دەسـتگیری كـرد، ئـەو كەسـە مـافی قـەرەبوو كردنـەوەی هەیـە، ئـەو كـەس و لایەنەش بەرپرسیار دەبن بەرامبەر بە یاساو قەرەبوو كردنەوەكەشی دەكەوێتە ئەستۆی حكومەت).

4- سەبارەت بە ماددەی شەش، لیژنە پێشنیار دەكات بەم شێوەیە بێت:

(رێنمایی پێویست بۆ جێ بەجێ كردنی ئـەم یاسـایە كـە لـە لایـەن ئەنجومـەنی وەزیـران دەبێـت، پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنی پەیوەندیدار ئەم یاسایە جێ بەجێ بكەن). لەگەڵ رێزماندا.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی دارایی راپۆرتی خۆتان بخوێننەوە.

بەڕێز ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمەش راپۆرتەكەمان رەوانەی سەرۆكایەتی پەرلەمان كردووە بەنووسراوی ژمارە (55) لـە 2010/9/20 بەم شێوەیەی خوارەوە:

لیژنەی دارایی و كاروباری ئابووری، كۆنووسی ژمارە (27)، رێكەوتی 2010/9/20

ئاماژە بەنووسراوی بەڕێوەبەرایەتی كاروبـاری پەرلـەمان ژمـارە 211 لـە 2009/12/30 دەربـارەی رەئـی لیژنەمان لەسەر پرۆژە یاسای قـەرەبوو كردنـەوەی راگیراوانـی بـێ پاسـاوی یاسـایی، لیژنەكـەمان بـە ئامـادە بوونی گشت ئەندامانی كۆبوونەوەی (27)ی خۆی ئەنجامدا، لە بەرواری 2010/9/20 و، دوای لێكۆڵینەوە لە پرۆژە یاسای ناوبراو، لیژنەكەمان گەیشتە ئەم بڕیارانەی خوارەوە:

1-لیژنەكەمان دەڤاودەق پشتگیری لە بیرۆكەی قەرەبوو كردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی دەكـات بـە مەبەستی پاراستنی مافی مرۆڤ و سەروەری یاسا.

2- ئەو زانیارییە بەرایییانەی کە لەلای لیژنەی داراییە، ئـەم دۆخـە پێشـتر لـە یاسـای شارسـتانیدا چارەسـەر کراوە، هەروەها راپۆرتی لیژنەی کاروباری یاسایی ئاماژەی بەو دۆخە داوە.

3- ئەگەر سەلمێنرا کەوا مافی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی پێشتر بە یاسا چارەسـەر نـەکراوە، ئـەوە لیژنـەی دارایی پشتگیری دەکات لە هەر پرۆژە یاسایەك بۆ قەرەبوو کردنـەوەی راگیراوانـی بـەبێ هـیچ بەهانەیـەکی یاسایی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابتان، بەڕێزان، دیارە لە راپۆرتەکان، هی یاسایی و ناوخۆ و دارایی، کە رەئـی جیـاواز هەیـە، لە هەمان کاتدا ئەو پرۆژەیە زۆر زۆر گرنگەو ئیختـیلاف لـە بۆچـوونی لیژنـەی دارایـی و نـاوخۆ هەیـە، وە ئەمەش پەیوەندی بە گشت تاکێکی ئەم هەرێمەوە هەیە، ئێمە دەمانەوێ لە هەرێمی کوردستان مرۆڤ ئـازاد بێت، زوڵمـی لێ نـەکرێت، لـە پرۆژەکـەش بەڕاسـتی ئـەو حەقـەی بـە جوانی ورد نەکردووەتـەوە، ئیحتمالـە لەگەڵ هەندێك بابەتی یاسایی تەناقوزات هەبێت، باس لـە زینـدانی سیاسـی دەکـات لـەناو کوردسـتان، هـیچ دادگایەکی ئێمە بەناوی سیاسەتەوە کەس موجازات ناکات، ئێمە ئیحترامەمان بۆ ڕەئی ئەو خوشـك و برایانـە هەیە و تەعبیر لە رەئیان دەکات جێی ئیحترامە، بۆیە ئێمە لە سەرۆکایەتی بە گرنگمان زانی ئەم پرۆژەیـە دووبارە بگەڕێتەوە بۆ ئەوەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی نـاوخۆ و لیژنـەی دارایـی ڕاپـۆرتێکی موشـتەرەکیان هەبێت، وەزیاتر دیراسەتی بکەن بۆ ئەوەی مەعارز نەبێت لەگەڵ قانونەکان، ئینجا ئێمـە ئەمـە دەخەینـە بەر دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ ئـەوە پێشـنیاری سـەرۆکایەتیە، حەزدەکـەن دەنگـی بۆ مەدەن، ئەگەر دەنگی بۆ نادەن، ئەوا دەنگی بۆ مەدەن، ئەگەر دەنگی بۆ دەدەن بۆ ئەوەی لیژنەکان زیاتر دابنیشن، باشتر دەوڵەمەندی بکەن، باشتر وردی بکەنەوە، بۆ ئەوەی شتێك بێت تاکی ئەم هەرێمە زوڵمـی لێ نەکرێت، زۆر سوپاس، رجائەن لە وەختی تەسویت نیزامی نیـە، ئـیتر لـەم دەقیقەیـەوە هـیچ کاتێـك لـە لـە وەختی تەسویت. نیزامی نیە، کێ لەگەڵە، دەستی بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ بە کۆی دەنگ بڕیـار درا ئـەو پرۆژەیـە بگەڕێتـەوە بـۆ لیژنـەکان دووبـارە، ئێسـتا بـۆ خـاڵی 2 ی بەرنامـەی کـار، رجائـەن ئەمـە پەرلەمانە ئیحترامم بۆ گشتتان هەیە، ئسولێك هەیە ئیلتیـزام بـە نیزامەکە دەکەینـەوە، بـەڕێزان لیژنـەی مافی مرۆڤیش ئەو ڕاپۆرتەی ئاراستە بکرێت، بۆ ئەوەی ئەوانیش دیراسەی بکەن، زۆر سـوپاس، ئێسـتا داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی مافی مرۆڤ و لیژنەی ناوخۆ و کۆمەڵگای مەدەنی کەرەمکەن فەموون بۆ ئێـرە، لیژنەی یاسایی کەرەمکەن فەرموون.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(پرۆژە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتیەکان)

بەڕێزان دوو پرۆژە پێشکەش کراوە، هەردوو پررۆژە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە، ئەوە پرۆژەی یەکەمە:

پرۆژە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتیەکان

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە لە هەرشوێنێك هاتن ماناکانی بەرامبەریانە لەم یاسایەدا:

وەزیر: وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان.

سەرۆکی یەکەی کارگێڕی: پارێزگار ـ قایمقام ـ بەڕێوبەری ناحیە.

کۆبوونەوەی گشتی: ئەو کۆبوونەوەیە کە بۆ مەبەستێکی دیاریکراو ساز دەدرێ کە شێوەیەکی گشتی هەبێت.

خۆپیشاندان: کۆبوونەوەیەکی ڕێکوپێکە یان نیمچە ڕێکوپێکی خەڵکە بە شێوەیەکی ئاشتیانە لە مەیدان و شەقام و شوێنی گشتی دەڕۆن بە مەبەستی خوڵقاندنی ڕایەکی گشتی یەکگرتوو بۆ بەدیهێنانی مەبەستێکی دیاریکراو.

لایەنی پەیوەندیدار: ئەو لایەنەیە کە پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە داخوازییەکانی خۆپیشاندەر یان کۆبوونەوەکانەوە هەیە.

ماددەی دووەم:

1ـ وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتدانی کۆبوونەوەی گشتی و خۆ پیشاندانی هەیە.

2ـ وەزیر بۆی هەیە هەموو یان هەندێك لە دەسەڵاتەکانی کە بە پێی ئەم یاسایە پێیدراوە بدات بە سەرۆکایەتی یەکەی کارگێری هەریەکەیان لەناو یەکەی کارگێری خۆی بە فەرمانێکی وەزاری.

3ـ ناشێ کۆبوونەوەی گشتی یان خۆپیشاندان ڕێك بخرێت بەر لە پێشکەش کردنی داواکارییەك بۆ وەزیر یان ئەوەی دەسەڵاتی پێدەدات و وەرگرتنی ڕەزامەندی بە نووسراو.

4ـ وەزیر یان ئەو کەسەی دەسەڵاتی پێ دەدرێت بۆی هەیە داواکاری ڕێکخستنی کۆبوونەوە گشتیەکە یان خۆپیشاندانەکە ڕەت بکاتەوە، ئەگەر بەڕاستی بۆی دەرکەوت زیان بە سیستەم و ئادابی گشتی دەگەیەنێ و ڕاگەیاندنی قەدەغەکردنەکەش بە نووسراو دەبێت.

5ـ لیژنەی ڕێکخستنی کۆبوونەوەی گشتی یا خۆپیشاندانەکە بۆی هەیە تانە لە بڕیاری وەزیر یان ئەوەی دەسەڵاتی پێدەدات لەلای دادگای تێ هەڵچوونەوەی ناوچەی پەیوەندار بدات لەماوەی 3 ڕۆژ لەڕۆژی ڕاگەیاندنی و بڕیاری دادگاش یەکلاکەرەوەیە.

6ـ دەرچوونی خەڵکەکە بە شێوەیەکی تاك یاخود بە کۆمەڵ بۆ مەیدان و شەقام و شوێنی گشتی لە بۆنەی نیشتمانی و نەتەوەیی و ئایینی بە پێی داب و دەستووری خۆجێیەتی بەدەر دەبن لە وەرگرتنی ڕەزامەندی.

ماددەی سێیەم:

1ـ داواکاری ڕێکخستنی کۆبوونەوەی گشتی یان خۆپیشاندان لەلایەن لیژنەیەکەوە پێشکەش دەکرێ کە نوێنەریان بن و لە 3 کەس کەمتر نەبن و لەڕووی یاساییەوە شیاو بن، ئەمەش بەر لەوادەی دیاریکراو دەبێت بەلانی کەم بە 48 کاتژمێر و دەبێ لەمەش رۆژانی پشووی فەرمی ڕەچاو بکرێت.

2ـ داواکارییەکە دەبێ ناو و ناونیشان و واژووی لیژنەی سەرپەرشتیاری ڕێکخستنی کۆبوونەوە گشتیەکە یا خۆپیشاندانەکە بگرێتە خۆ لەگەڵ دەرخستنی ئامانجیان لەو کارە و دەبێ ڕێرەو و کات و و شوێنی دیاری کراو دیاری بکرێت.

3ـ ئەگەر وەڵامی ئەو داواکارییەی کە لەلایەن لیژنەی ناوبراو لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دوای تێپەڕبوونی 48 کاتژمێر لە ڕۆژی پێشکەش کردنی داواکارییەکە وەڵام نەدرایەوە ئەمە ئەوە دەگەیەنێ کە ڕەزامەندی لەسەر ڕێکخستنی کۆبوونەوە گشتیەکە یا خۆپیشاندانەکە نیشاندراوە.

ماددەی چوارەم:

1ــ حزبە سیاسیەکان و ڕێکخراوە جەماوەریەکان و سەندیکا و یەکێتی و کۆمەڵەکان، لە ڕێکخراوە مۆڵەتدراوەکان بە شێوەیەکی یاسایی و کەسەکان بۆیان هەیە خۆپیشاندان و کۆبوونەوەی گشتی ئەنجام بدەن دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی نووسراو.

2ـ پێویستە لەسەر هێزی ئاسایشی ناوخۆ گرنگی بە بە پاراستنی خۆپیشاندەران و کۆبوونەوەکان بدەن.

3ـ پێویستە لەسەر لایەنی پەیوەندار گوێ لە داخوازییەکانی خۆپیشاندەران و کۆبوونەوەکان بگرن بۆ دۆزینەوەی چارەسەری شیاو بۆیان.

ماددەی پێنجەم:

وەزیر یان ئەو کەسەی دەسەڵاتی پێدەدات دەبێت هەموو کارێکی پێویست ئەنجام بدات بۆ پارێزگاری کردن لە سیستەم و ئادابی گشتی و پاراستنی کەسەکان و ماڵ و سامانی گشتی بە تایبەتی لە کاتی ڕێکخستنی کۆبوونەوە گشتیەکان یا خۆپیشاندانەکان.

ماددەی شەشەم:

1ـ هەلگرتن و هەبوونی چەك یا ماددەی تەقینەوە یان ژەهراوی یا سووتێنەر لەلایەن بەشداربووان لە کاتی ڕێکخستنی کۆبوونەوە گشتیەکان یا خۆپیشاندانەکان بە تەواوی قەدەغە دەکرێت.

2ـ هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ دەبێ ڕێگە لە هەر کەسێك بگرن کە چەکیان بە ئاشکرا هەڵگرتبێ یا بە نهێنی یان هەر ئامێرێکی بریندار کەر یاخود ئەو ماددانەی کە لە برگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە هەلگرتبێت بچێتە نا ڕێکخستنی کۆبوونەوە گشتیەکان یا خۆپیشاندانەکان و مافی ئەوەیان هەیە هەموو کارێکی یاساییان لە بەرامبەریان ئەنجام بدەن.

ماددەی حەتەم:

1ـ نابێ کۆبوونەوەی گشتی یان خۆپیشاندان تاکو دوای رۆژئاوا بوون یا ئەو کاتەی کە بۆی دەستنیشان کراوە بەردەوام بێت.

2. وەزیر یان ئەوەی دەسەڵاتی پێدەدات بۆی هەیە فەرمان دەربکات بە بڵاوە لێکردنی خۆپیشاندانەکە یاخود کۆبوونەوە گشتیەکە، لە کاتێکدا کە لە چوارچێوەی گشتی ئەم مەبەستەی بۆی سازدراوە یاخود ئەو کاتەی کە بۆی دەستنیشان کراوە دەربچێت.

ماددەی هەشتەم:

ئەگەر هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە بڵاوە پێکردنی کۆبوونەوەکان یا خۆپیشاندەرەکان لەگەڵ ئەوەی کە داوایان لێکراوە بڵاوەی لێ بکەن و هەر مکوڕ بوون و سووربن لەسەری ئەوەی کە بۆیان هەیە ئەو کارانەی خوارەوە ئەنجام بدرێ.

1. رشاندیان بە سۆندەی ئاو.

2. بەکارهێنانی ماددەی فرمێسك ڕژێن یاخود هۆی تایبەتی دیکە کە شێوەیەکی شارستانی هەبێت بۆ بڵاوەپێکردنی خۆپیشاندەران و بەشداربووانی کۆبوونەوە گشتیەکان.

3. گرتنی ئەو کەسانەی ئاژاوە بەرپا دەکەن لە کاتی کۆبوونەوەی گشتی یا خۆپیشاندان لەگەڵ ئەنجامدانی کاری یاسایی یاخود ڕێکاری یاسایی لە بەرامبەریان.

ماددەی نۆیەم:

ئەگەر لە کاتی کۆبوونەوەی گشتی یان خۆپیشاندان باری ئاسایش و سیستەم و ئادابی گشتی تێکدرا یاخود زیان بە خەڵکی تر و بە ماڵ و سامانی گشتی یان تایبەتی گەیشت یان خۆپیشاندان یاخود ئەوانەی کە کۆبوونەوەی گشتی ئەنجام دەدەن بەکاری ئەو کەسانەی پێی هەڵساون لە ئامانجی خۆیان لایاندا ئەوا داواکارانی رێکخستنی کۆبوونەوە گشتیەکان یان خۆپیشاندانەکان بەرپرسیاریەتی تەواوی یاساییان دەکەوێتە ئەستۆ بە هاوکاری و دەستەبەرکردن لەگەڵ ئەو کەسانەی بوونەتە هۆی ڕوودانی ئەو زیانانە دەبێ قەرەبووی ئەو زیانانەی کە لێیان کەوتووە بکەنەوە و ڕێکاری یاسایی لە حەقیان بگرێتەبەر بە پێی یاسا کارپێکراوەکان.

ماددەی دەیەم:

1. هەر کەسێك سەرپێچی حوکمەکانی ئەم یاسایە بکات سزا دەدرێت بە بەندکردن بۆ ماوەیەك کە لە 6 مانگ تێپەر نەکات و یان غەرامەیەك لە پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت. (لە 6 مانگ تێ پەڕ نەکات ماوەی زیندانیەکە و غەرامەکەش 50 هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە 500 هەزار دینار زیاتر نەبێت یان بە هەردوو ئەو سزایە سزا دەدرێت).

2. لەکاتی بەکارهێنانی توندوتیژی یان هێز یان زیان گەیاندن بە کەس و موڵك و ماڵی گشتی و تایبەتی لەلایەن بەشداربووانی کۆبوونەوەی گشتی یاخود خۆپیشاندانەکە ئەوا سەرپێچی کەر بە پێی یاسای سزاکانی کارپێکراو بە گوێرەی بارەکە سزا دەدرێت.

ماددەی یازدەم:

1. لەو حاڵەتەی کە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ سنووری بەکارهێنانی دەسەڵاتیان بەزاند بە بەکارهێنانی هێزی لەڕادە بەدەر لە دژی کۆبوونەوەکان یان خۆپیشاندەران، ئەوا کاری یاساییان بەرامبەر دەکرێت بە پێی یاسا کارپێکراوەکان.

2. حکومەت دەبێ قەرەبووی ئەو زیان لێکەوتوانە بکاتەوە کە لە ئەنجامی بەزاندنی هێزەکانی ئاسایشی گشتی سنوورەکان دەبەزێنن و ئەو ئەرکەی پێیان سپێردراوە بە پێی بڕیارێك کە لە دادگای تایبەت دەردەچێ جێ بەجێ دەکرێت.

ماددەی دوازدەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە لەسەر هەموو بارەکانی مانگرتن و پەناگیری پیادە دەکرێت لە کاتی دەرچوونیان بۆ مەیدان و شەقامە گشتیەکاندا.

ماددەی سێزدەم:

نابێ هیچ کۆبوونەوەیەکی گشتی یا خۆپیشاندانێك بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە ڕێك بخرێت.

ماددەی چواردەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکات.

ماددەی پازدەم:

وەزیری ناوخۆ بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

ماددەی شازدەم:

ئەم یاسایە لەڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان) جێ بەجێ دەکرێت.

هۆیە پێویستیەکانی دەرچواندنی ئەم یاسایە

سەبارەت بە نەبوونی یاسایەکی تایبەت بۆ ڕێکخستنی بارەکانی خۆپیشاندان و کۆبوونەوەی گشتی و مانگرتن و پەناگیری بۆ دابین کردنی هێنانەدی ژیانی دیموکراتی و لە پێناوی گۆڕانکاری کۆمەڵگای شارستانی و ڕێزگرتنی ئازادی و مافەکانی مرۆڤ لە پێناوی دەربڕینی ڕای جەماوەر و دەرخستنی داواکاریە ڕەواکانیان بە شێوەیەکی ئاشتیانە و ڕاستەوخۆ دوور لە ئاژاوە بۆ پاراستنی بەرژەوەندی گشتی و تایبەتی لە هەموو زیانێك و ڕەچاو کردنی پرەنسیپە دەستووریەکان لە کوردستان و پرنسیپ و ڕێسا دەوڵەتیەکانی پەیوەندار بە مافەکانی مرۆڤ، ئەم یاسایە دەرچووێنرا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا پرۆژەکە بە زمانی عەرەبی دەیخوێنمەوە.

مشروع قانون تنظيم المظاهرات والاجتماعات العامة

المادە الاولى:

يقصد بالكلمات والعبارات التالية حيثما وردت في هذا القانون المعاني المذكورة ازاءها:

الوزير: وزير داخلية اقليم كوردستان.

رئيس الوحدة الادارية: المحافظ ـ القائمقام ـ مدير الناحية.

الاجتماع العام: التجمع الذي يتم تنظيمه لتحقيق غرض معين ذي طابع عام.

المظاهرة: جمع منظم أو شبه منظم من الناس يسير بشكل سلمي في الميادين والشوارع والاماكن العامة يهدف الى خلق راي عام موحد لتحقيق غرض معين.

الجهة المعينة: الجهة ذات العلاقة المباشرة بمطالب المتظاهرين او المجتمعين.

المادة الثانية:

1ـ للوزير سلطة اجازة الاجتماع العام أو المظاهرة.

2ـ للوزير تخويل جميع او بعض الصلاحيات الممنوحة له وفق هذا القانون لرؤساء الوحدات الادارية كل ضمن وحدته الادارية بامر وزاري.

3ـ لايجوز تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة الا بعد تقديم طلب الى الوزير او من يخوله واستحصال الموافقة التحريرية.

4ـ للوزير او من يخوله ان يرفض طلب تنظيم الاجتماع العام او القيام بالمظاهرة اذا تحقق لديه بانها سوف تخل بالنظام والاداب العامة ويتم ابلاغ الطلب بالمنع تحريريا.

5ـ للجنة تنظيم الاجتماع العام والمظاهرة الاعتراض على قرار الوزير او من يخوله بالمنع لدى محكمة استئناف المنطقة المختصة خلال ثلاثة ايام من تاريخ التبليغ ويكون قرارها باتا.

6ـ يستثنى من حصول الموافقة خروج الناس افرادا او جماعات الى الميادين والشوارع والاماكن العامة في المناسبات الوطنية والقومية والدينية طبقا للاعراف المحلية السائدة وللاغراض اعلاه فقط.

المادة الثالثة:

1ـ يقدم طلب تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة من قبل لجنة تمثلهم لا تقل عن ثلاثة اشخاص متمتعين بالاهلية القانونية قبل الموعد المعين لاجراءها بثمانية واربعين ساعة على الاقل على ان يرعى في ذلك أيام العطل الرسمية.

2- ان يتضمن الطلب اسماء وعناوين وتواقيع اللجنة المشرفة على تنظيم الاجتماع العام أو المظاهرة وبيان الغاية منها وتحديد مسارها والزمان والمكان المحددين.

3- اذا لم يتم الرد على الطلب المقدم من قبل اللجنة المشار اليها فى الفقرة الاولى من هذه المادة بعد انقضاء ثمانية واربعين ساعة من تاريخ التقديم تعتبر ذلك موافقة على تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة.

المادة الرابعة:

1- للاحزاب السياسية والمنظمات الجماهيرية والنقابات والاتحادات والجمعيات وغيرها من التنظيمات المجازة قانونا وللافراد القيام بالمظاهرات وتنفيذ الاجتماعات العامة بعد استحصال الموافقة التحريرية.

2- على قوى الامن الداخلى الاهتمام بحماية المتظاهرين او المجتمعين.

3- على الجهات المعنية الاستماع الى مطالب المتظاهرين او المجتمعين لايجاد الحلول المناسبة لها.

المادة الخامسة:

على الوزير او من يخوله اصدار الاوامر باتخاذ جميع الاجراءات الضرورية للمحافظة على النظام والاداب العامة وحماية الاشخاص والاموال العامة والخاصة اثناء تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة.

المادة السادسة:

1- يمنع منعا باتا حمل او حيازة اي سلاح او مواد متفجرة او سامة أو حارقة من قبل المشاركين اثناء تنظيم الاجتماع العام أو المظاهرة.

2- على قوى الامن الداخلى منع اي شخص يحمل سلاحا ظاهرا او خفيا او اية الة جارحة او المواد المشار اليها فى الفقرة الاولى من هذه المادة الدخول الى مكان تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة ولها حق اتخاذ الاجراءات القانونية بحقه.

المادة السابعة:

1- لايجوز ان يستمر الاجتماع العام او المظاهرة الى ما بعد غروب الشمس او الوقت المحدد لها.

2- للوزير او من يخوله ان يأمر بتفريق المظاهرة او الاجتماع العام فى حالة خروجهما عن الاطار العام للغاية او الوقت المحدد لهما.

المادة الثامنة:

اذا وجدت قوى الامن الداخلى صعوبة فى تفريق المجتمعين او المتظاهرين رغم الطلب منهم واصرارهم على ذلك يحق لها اتخاذ الاجراءات التالية:

1- الرش بخراطيم المياه بحسب الاحوال.

2- استعمال المواد المسيلة للدموع او الوسائل الخاصة الاخرى ذات الطابع المدنى بتفريق المظاهرات والاجتماعات العامة.

3- القبض على مثيري الشغب اثناء الاجتماع العام او المظاهرة واتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم.

المادة التاسعة:

اذا وقع اثناء الاجتماع العام او المظاهرة اخلال بالامن والنظام والاداب العامة او حصل اضرار بالغير أو بالاموال العامة او الخاصة او خرجت المظاهرة او الاجتماع العام وبفعل القائمين عليها عن اهدافهما او غايتهما المحددة يتحمل طالبوا تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة المسؤولية القانونية الكاملة بالتكافل والتضامن مع الذين تسببوا فى احداث الاضرار بتعويض الاضرار الناجمة عن ذلك واتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

المادة العاشرة:

1. يعاقب كل من يخالف احكام هذا القانون بالحبس مدة لا تزيد على ستة اشهر أو بغرامة لا تقل عن خمسين ألف دينار ولا تزيد على خمسمائة الف دينار او بكلتا العقوبتين.

2. فى حالة استخدام العنف او القوة او الاضرار بالاشخاص او الممتلكات العامة او الخاصة من قبل المشاركين فى الاجتماع العام او المظاهرة يعاقب المخالف وفق قانون العقوبات النافذ بحسب الاحوال.

المادة الحادية عشرة:

1. في حالة تجاوز قوى الامن الداخلى حدود استعمال السلطة باستخدامها القوة المفرطة ضد المجتمعين او المتظاهرين تتخذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

2. تلزم الحكومة بدفع التعويض للمتضررين عن الاضرار الناجمة جراء تجاوز قوى الامن الداخلى حدود واجباتها المكلفة بها استنادا الى قرار صادر من المحكمة المختصة.

المادة الثانية عشرة:

يطبق احكام هذا القانون على جميع حالات الاضراب والاعتصام عند خروجهما الميادين والشوارع العامة.

المادة الثالثة عشرة:

لايجوز تنظيم اى اجتماع عام او اية مظاهرة خلافا لاحكام هذا القانون.

المادة الرابعة عشرة:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة الخامسة عشرة:

لوزير الداخلية اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السادسة عشرة:

ينفذ هذا القانون من تاريخ نشره فى الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة

بالنظر لعدم وجود تشريع خاص ينظم حالات المظاهرات والاجتماعات العامة والاضراب والاعتصام وضمانا لتحقيق الحياة الديمقراطية وحفاظا على التحول نحو المجتمع المدنى واحترام الحريات و حقوق الانسان ومن اجل تعبير الجماهير عن رأيها وبيان مطالبها المشروعة بشكل سلمى ومباشر بعيدا عن اثارة الفوضى وحماية

للمصالح العامة والخاصة من الاضرار والاخذ بنظر الاعتبار المبادىء الدستورية فى اقليم كوردستان والمبادىء و القواعد الدولية ذات الصلة بحقوق الانسان تم اصدار هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ کەرەمکەن، کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پرۆژە یاسای دووەم کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە ئیمزا کراوە:

پرۆژەی یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان

ماددەی یەکەم: ئەم زاراوانەی خوارەوە لەهەر شوێنێکی ئەم یاسایەدا بێت مەبەست لە واتاکانی بەرامبەریانە:

1. ئەنجومەن: ئەنجومەنی یەکەی کارگێڕی هەڵبژێردراو (ئەنجومەنی پارێزگا ـ ئەنجومەنی شارەوانی ـ ئەنجومەنی شارەوانی ناحیە).

2ـ خۆپیشاندان/ چالاکیەکی مەدەنیە و لەلایەن کەسایەتیە مەعنەوی و سروشتیەکانی نیشتەجێی هەرێمەوە لە شوێنە گشتیەکانی هەرێم ڕێك دەخرێت بە مەبەستی دروست کردنی ڕایەکی گشتی و بەدیهێنانی داخوازیەکی دیاری کراو، کە ئەم شێوازانە دەگرێتەوە، خۆپیشاندان ـ خۆپیشاندانی لەناکاو ـ مانگرتن ـ ڕێپێوان.

3ـ خۆپیشاندانی لەناکاو پەرچەکردارێکی خێرایە و ڕێکخستنی پێش وەختی بۆ نەکراوە و بەرامبەر بارودۆخێکی نائاسایی و کتوپڕ دێتە کایەوە و کە بواری ئاگادار کردنەوەی ئەنجومەنی تێدا نیە و پراوە کردنی کردەیکی سورشتیە و ئاساییە.

4ـ ئاگادار کردنەوە/ ئاگادارکردنەوەی ئەنجومەنی یەکەی کارگێری هەڵبژێردراو لەلایەن ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەوە بە مەبەستی گرتنەبەری ڕێوشوێنی پێویست بە ئامانجی پاراستنی گیانی خۆپیشاندەران.

ماددەی دووەم:

1ـ خۆپیشاندان مافێکی سروشتی و دەستووریە ئەنجومەن مافی ئەوەی نیە ڕێگە لە ئەنجامدانی خۆپیشاندان بگرێت.

2. هەموو ئەو ڕێوشوێنانەی کە لەلایەنی پەیوەندارەوە دەگرێتە بەر نابێت ڕێگر بن لەبەردەم بەدیهێنانی ئامانج و مەبەستەکانی خۆپیشاندانەکەدا.

3ـ لەکاتی ڕوودانی خۆپیشاندانی لەناکاو دا پێویستە لایەنی پەیوەندار ڕێ و شوێنی مەدەنیانەی لەبەرامبەردا بگرێتە بەر

ماددەی سێیەم:

1- ڕێکخەرانی خۆپیشاندان لە کەسانی سروشتی و مەعنەوی پێک دێن و نابێت ژمارەشیان لە سێ کەس کەمتر بێت.

2- ڕێکخەرانی خۆپیشاندان لایەنی کەم بە 48 کاتژمێر بەر لە ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکە لە ڕێگەی ئاگاداری نامەیەکەوە کە بۆ ئەم مەبەستە پێشکەش دەکرێت ئەنجومەن ئاگادار دەکەنەوە، پێویستە ئاگاداری نامەکە ئەم زانیاریانەی خوارەوەی لەخۆ گرتبێت:

أ - کات و شوێنی خۆپیشاندانەکە.

ب - ئامانج و مەبەستی خۆپیشاندانەکە.

ج - ژمارەی بەشدار بووانی خەملێنراوی خۆپیشاندانەکە.

د - ناو و واژووی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە کە نابێت لە سێ کەس کەمتر بێت، یا نووسراوێکی فەرمی کە ئەو کەسایەتیە مەعنەویە خۆپیشاندانەکە ڕێك دەخات.

هـ - هەر سەرنج و تێبینیەکی تری پێویست.

3 - ئەگەر ئەنجومەن بە پاساوی دروستی بەڵگەدار و لە پێناو بەرژەوەندی گشتی دا بە باشی زانی کات و شوێنی خۆپیشاندانەکە بگۆڕێت ئەوا پێویستە بە نووسراوی ڕەسمی ئاگاداری ڕێکخرانی خۆپیشاندانەکە بکاتەوە و ماوەی وەڵامدانەوەکەشی لە 24 کاتژمێر بەر لە دەست پێ کردنی خۆپیشاندانەکە کەمتر نەبێت، ئەگەر نا ئەوا خۆپیشاندانەکە لەڕووی کات و شوێنەوە شیاو و گونجاوە.

4- ئەنجومەن تەنها یەك جار مافی ئەوەی هەیە کات و شوێنی خۆپیشاندان بگۆڕێت.

5- ڕێکخەرانی خۆپیشاندان مافی دانوستانیان لەبارەی کات و شوێنی خۆپیشاندانەکەوە لەگەڵ ئەنجومەندا هەیە، ئەگەر ئەمەی دوایی پێشنیاری گۆڕینی کات و شوێنی خۆپیشاندانەکەی کرد.

ماددەی چوارەم:

پێویستە بەر لە دەست پێ کردنی خۆپیشاندانەکە ئەنجومەن هەموو ڕێوشوێنێکی پێویست بگرێتە بەر بۆ پارێزگاری کردن لە سیستەمی گشتی و پاراستنی خۆ پیشاندان و ماڵ و سامانی گشتی و تایبەتی.

ماددەی پێنجەم:

1- دەبێت ڕێکخەرانی خۆپیشاندان کە ئاگاداری ئەنجومەن دەکەنەوە کەسانی نوێنەر بن.

2- ئەو ئاگاداری نامەیەی بۆ ئەنجدامدانی خۆپیشاندان پێشکەش بە ئەنجومەن دەکرێت دەبێت لەڕێگەی نوێنەرانی ئاماژە بۆ کراوی بڕگەی 1 ی ئەم ماددەیە بێت.

ماددەی شەشەم:

پێویستە تەنها پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکان ئامادەی خۆپیشاندانەکان بن و لەلای خۆیانەوە لیژنەیەکی سێ کەسی پێك بهێنن بۆ پەیوەندی گرتن و ئاڵوگۆڕی زانیاری لەگەڵ لیژنەی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە لە کاتی ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکەدا.

ماددەی حەوتەم:

1ـ پۆلیسی چالاکی مەدەنی بەرپرسن لە پاراستنی گیان و سەلامەتی خۆپیشاندەران.

2ـ لە کاتی دروست بوونی پشێوی دا پۆلیسی چالاکی مەدەنی دەتوانێ ئەم شێوانە بگرێتە بەر:

ئاو ڕشاندن، بەکارهێنانی قەڵغان بۆ خۆ پاراستن، دوورخستنەوەی ئەو کەسانەی لە شوێنی خۆپیشاندانەکە پشێوی دەنێنەوە تا کۆتایی خۆ پیشاندانەکە.

ماددەی هەشتەم:

لەکاتی خۆپیشاندان دا هەڵگرتنی هەموو جۆرە چەکێك یان ماددەی تەقینەوە و ژەهراوی یان سوتێنەر قەدەغەیە.

ماددەی نۆیەم:

هەر کارێکی تاوان ئامێز یان ئاژاوەگێڕی کە لە ناو خۆپیشاندانەکە ڕوو بدات بەرپرسیاریەتێکی کەسیە و تەنها ئەنجامدەرەکەی ڕووبەڕووی لێپرسینەوە و ڕێوشوێنی یاسایی دەبێتەوە.

ماددەی دەیەم:

لەکاتی بەکارهێنانی توندوتیژی هێز یان زیان گەیاندن بە کەس و موڵك و ماڵی گشتی و تایبەتی لەناو خۆپیشاندانەکەدا کەسی سەرپێچی کەر بە پێی یاسای سزاکانی کارپێکرا و سزا دەدرێت.

ماددەی یازدەم:

1ـ ئەگەر پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکان لە میانەی مامەڵە کردنیان لەگەڵ خۆپیشاندەران دا سنووری یاسایی دەسەڵاتیان بەزاند، ئەوا بە پێی یاسا کارپێکراوەکان ڕووبەڕووی بەرپرسیاریەتی یاسایی دەبنەوە.

2. پێویستە سەرجەم ئەندامانی چالاکیە مەدەنیەکان باجی تایبەت بە سنگیانەوە بێت، کە تێیدا ناویان و ژمارەی تایبەت و بنکەکانیان بەشێوەیەکی ئاشکراو ڕوون لەسەری نووسرابێ، بۆ ناسینەوەیان لەکاتی ئەنجامدانی پێشێلکاریدا،

3- دەبێت وەزارەتی ناوخۆ قەرەبووی ماددی و مەعنەوی ئەو زیان لێکەوتووانە بکاتەوە، کە پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکان لەدەرەوەی سنووری ئەرکی پێسپێردراویان ئەنجامیان داوە، ئەمەش بەپێی بڕیارێك جێبەجێ دەکرێت، کە لەدادگاوە دەردەچێت.

ماددەی 12:

پێویستە وەزارەتی ناوخۆ ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی 13:

ئەم یاسایە لەڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تکایە ڕای لیژنەکەتان بخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الى/ رئاسة برلمان كوردستان_العراق

م/ تقرير اللجنة القانونية حول مشروع قانون تنظيم المظاهرات و الاجتماعات العامة في اقليم كوردستان - العراق

اجتمعت لجنة الشؤون القانونية يوم الاحد31/خەرمانان/2710 كوردي المصادف ليوم 22/ 8/2010 الميلادية لدراسة مشروع قانون تنظيم المظاهرات و الاجتماعات العامة في اقليم كوردستان - العراق وقدم مشروعان بهذا الصدد من قبل العدد القانوني لاعضاء البرلمان و المحال الى لجنتنا بعد القراءة الاولى له في البرلمان بجلسته الاعتيادية المرقمة (10) في 17 / 11 / 2009 و بعد الدراسة و المناقشة تقدم اللجنة مقترحاتها بهذا الشكل :

اولا: نظرا لتقديم مشروعين بخصوص موضوع تنظيم المظاهرات و الاجتماعات العامة نرى ان يتم توحيدهما و اعداد تقريرنا على هذا الاساس .

ثانيا: تقترح اللجنة تبديل اسم القانون بـ(قانون تنظيم المظاهرات و التجمعات العامة في اقليم كوردستان – العراق) .

ثالثا: تقترح اللجنة بالاغلبية الصياغة التالية لمشروع القانون ليكون بديلا عن المشروعين و ليكون اساسا للمناقشة :

رابعا: المادة الاولى : يقصد بالمصطلحات و التعابير الآتية المعاني المبنية ازاءها لاغراض هذا القانون:

1- **الوزير**: وزير داخلية اقليم كوردستان .

2- **رئيس الوحدة الادارية**: المحافظ – القائمقام – مدير الناحية .

3- **المظاهرة**: تظاهر الناس او جماعة منها او مسيرتهم بشكل منظم او شبه منظم و سلمي في الميادين و الشوارع و الاماكن العامة او بالقرب منها لوقت معين بهدف تحقيق غرض معين .

4- **التجمع العام**: التجمع الذي يتم تنظيمه لتحقيق غرض معين ذي طابع عام في مكان معين و لوقت معين .

5- **اللجنة**: اللجنة المنظمة للمظاهرة او التجمع العام و تتكون من ثلاثة اشخاص يتمتعون بالاهلية القانونية و يتولون ادارة و تنظيم المظاهرة او التجمع العام .

6- **الجهة المعنية**: الجهة ذات العلاقة المباشرة بمطالب المتظاهرين او المتجمعين.

خامسا: المادة الثانية :

اولا: للوزير او لرئيس الوحدة الادارية سلطة اجازة المظاهرة .

ثانيا: للوزير تخويل جميع او بعض الصلاحيات الممنوحة له وفق احكام هذا القانون لرؤوساء الوحدات الادارية كل ضمن وحدته الادارية بأمر وزاري .

ثالثا: المظاهرة حق طبيعي و دستوري يتم تنظيمها بعد تقديم طلب الى الوزير او رئيس الوحدة الادارية و استحصال الموافقة التحريرية .

رابعا: للوزير او لرئيس الوحدة الادارية رفض طلب تنظيم المظاهرة اذا تحقق لديه بانها سوف تخل بالنظام او الاداب العامة و يتم ابلاغ رفض الطلب تحريريا .

خامسا: للجنة الاعتراض على قرار الرفض لدى محكمة استئناف المنطقة خلال ثلاثة ايام من تاريخ التبليغ و على المحكمة البت في الاعتراض خلال مدة (48) ساعة و يكون قرارها باتا .

سادسا: المادة الثالثة:

اولا: يقدم طلب تنظيم المظاهرة من قبل اللجنة قبل الموعد المعين لاجرائها بـ(48) ثمان و اربعون ساعة على الاقل على ان يراعي في ذلك ايام العطل الرسمية .

ثانيا: يجب ان يتضمن الطلب اسماء و عناوين و تواقيع اعضاء اللجنة المشرفة على تنظيم المظاهرة و بيان الغاية منها و تحديد مسارها و الزمان و المكان المحددين لها .

ثالثا: في حالة عدم الرد على الطلب المقدم من قبل اللجنة بعد مضي (48) ساعة على تاريخ تقديم الطلب ، يعد ذلك موافقة على تنظيم المظاهرة .

سابعا: المادة الرابعة :

اولا: لكل المواطنين في اقليم كوردستان و للاحزاب السياسية و منظمات المجتمع المدني و النقابات المهنية و الاتحادات و الجمعيات و غيرها من التنظيمات المجازة قانونيا حرية تنظيم المظاهرات بعد استحصال الموافقة التحريرية .

ثانيا: تتولى قوى الامن الداخلي الاهتمام بحماية المتظاهرين او المتجمعين .

ثالثا: على الجهات المعنية الاستماع الى مطالب المتظاهرين او المتجمعين لايجاد الحلول المناسبة .

ثامنا: المادة الخامسة :

للاحزاب السياسية و منظمات المجتمع المدني و النقابات و الاتحادات و الجمعيات و غيرها من التنظيمات المجازة قانونيا و للافراد حق تنظيم التجمعات العامة بعد اشعار رئيس الوحدة الادارية المختصة بذلك .

تاسعا: المادة السادسة:

لا يجوز اجبار احد على المشاركة في المظاهرة او التجمع العام لاي سبب كان .

عاشرا: المادة السابعة :

على الوزير او رئيس الوحدة الادارية اتخاذ جميع الاجراءات القانونية الضرورية للمحافظة على النظام و الاداب العامة و حماية الاشخاص و الاموال العامة و الخاصة اثناء تنظيم المظاهرة او التجمع العام .

حادي عشر: المادة الثامنة :

اولا: يمنع منعا باتا حمل او حيازة سلاح او مواد متفجرة او سامة او حارقة من قبل المشاركين حتى اذا كانوا مرخصين قانونيا بحيازتها و ذلك اثناء المظاهرة او المسيرة .

ثانيا: على قوى الامن الداخلي منع اي شخص يحمل سلاحا ظاهرا او خفيا او اية آلة جارحة او المواد المشار اليها في الفقرة (اولا) من هذه المادة ، الدخول الى مكان تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة و لها حق اتخاذ الاجراءات القانونية بحقه .

ثاني عشر: المادة التاسعة :

اولا: لا يجوز ان يستمر الاجتماع العام او المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها.

ثانيا: للوزير او من يخوله ان يأمر بتفريق المظاهرة او الاجتماع العام في حالة خروجهما عن الاطار العام للغاية او الوقت المحدد لهما .

ثالث عشر: المادة العاشرة :

اذا وجدت قوى الامن الداخلي صعوبة في تفريق المتجمعين او المتظاهرين رغم الطلب منهم و اصرارهم على ذلك يحق لها اتخاذ الاجراءات التالية :

1- الرش بخراطيم المياه حسب الاحوال .

2- استخدام المواد المسيلة للدموع او الوسائل الخاصة الاخرى ذات الطابع المدني بتفريق المتظاهرات و التجمعات العامة .

3- القبض على مثيري الشغب اثناء التجمع العام او المظاهرة و اتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم .

رابع عشر :المادة الحادية عشرة :

اذا وقع اثناء التجمع العام او المظاهرة اخلال بالامن او النظام و الاداب العامة او حصل اضرار بالغير او بالاموال العامة اوالخاصة او خرجت المظاهرة او التجمع العام و بفعل القائمين عليها عن اهدافهما او غايتهما المحددة يتحمل طالبوا تنظيم التجمع العام او المظاهرة المسؤولية القانونية الكاملة بالتكافل و التضامن مع الذين تسببوا في احداث الاضرار بتعويض الاضرار الناجمة عن ذلك و اتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

خامس عشر: المادة الثانية عشرة:

1- يعاقب كل من يخالف احكام هذا القانون بالحبس مدة لا تزيد على ستة اشهر او بغرامة لا تقل عن خمسين الف دينار و لاتزيد على خمسمائة الف دينار او بكلتا العقوبتين .

2- في حالة استخدام العنف او القوة او الاضرار بالاشخاص او الممتلكات العامة او الخاصة من قبل المشاركين في التجمع العام او المظاهرة يعاقب المخالف وفق قانون العقوبات النافذة بحسب الاحوال.

سادس عشر: المادة الثالثة عشرة:

1- في حالة تجاوز قوى الامن الداخلي حدود السلطة باستخدامها القوة المفرطة ضد المتجمعين او المتظاهرين تتخذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

2- تلتزم الحكومة بدفع التعويض للمتضررين عن الاضرار الناجمة جراء تجاوز قوى الامن الداخلي حدود واجباتها المكلفة بها استنادا الى قرار صادر من المحكمة المختصة.

سابع عشر : المادة الرابعة عشرة:

يطبق احكام هذا القانون على جميع حالات الاضراب و الاعتصام عند خروجهما الى الميادين و الشوارع العامة.

ثامن عشر: المادة الخامسة عشرة:

لا يجوز تنظيم اي تجمع عام او اية مظاهرة خلافا لاحكام هذا القانون.

تاسع عشر: المادة السادسة عشرة:

على مجلس الوزراء و الجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

عشرون: المادة السابعة عشرة:

للوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

حادي و عشرون : المادة الثامنة عشرة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة

بالنظر لعدم وجود قانون خاص ينظم المظاهرات و التجمعات العامة و الاضراب و الاعتصام و ضماناً لتحقيق الحياة الديمقراطية و حفاظا على التحول نحو المجتمع المدني و احترام الحريات و حقوق الانسان و من اجل تعبير الجماهير عن رأيها و بيان مطالبها المشروعة بشكل سلمي و مباشر بعيدا عن اثارة الفوضى و حماية للمصالح العامة و الخاصة من الاضرار و الاخذ بنظر الاعتبار المبادىء و القواعد الدولية الخاصة بالحقوق و الحريات ، فقد شرع هذا القانون .

راجين التفضل بالاطلاع وعرض أصل المشروع ورأي اللجنة القانونية بشأنه على البرلمان للمناقشة وابداء الرأى المناسب والتصويت.

مع التقدير

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تكايە بە كورديش بيخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان_عێراق

بابەت/ راپۆرت دەربارەی پرۆژە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان – عێراق

لیژنەی کاروباری یاسایی ڕۆژی یەك شەممە 31 / خەرمانان / 2710 ی کوردی بەرامبەربە 22/ 8 / 2010 زایینی کۆبووە بۆ تاوتوێ کردنی دوو پرۆژە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوە و دوای خوێندنەوەی یەکەمی لە پەرلەمان لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (10) ی ڕۆژی 17/11/ 2009دا ئاڕاستەی لێژنەکەمان کرا . دوای گفتوگۆکردن ، لیژنە پێشنیازەکانی خۆی بەم شێوەیە پێشکەش دەکات :

یەکەم: هەروەکو ئاماژەم پێکرد دوو پرۆژە یاسا بوو، وا ڕێککەوتین لە لیژنەی کاروباری یاسایی، کە هەردوو پرۆژە یەك بخەین و بەیەك پرۆژە دووبارە دایبڕێژینەوە، هەر لەسەرەتای ناوی پرۆژەکە تاکو مادده کۆتاییەکان و هۆکاری دەرکردنی یاساکە،

دووەم: لیژنە پێشنیاز دەکات ناوی یاساکە بگۆڕدرێ بە (یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتیەکان لە هەرێمی کوردستان – عێراق) .

سێیەم: لێژنە بە زۆرینەی دەنگ پێشنیاز دەکات بەم جۆرە پرۆژە یاساکە دابرێژرێ تاکو ببێتە بەدیلی هەردوو پرۆژەکە و ببێتە بنەمای وتووێژکردن .

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوە و دەربڕینانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە :

1- **وەزیر**: وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان .

2- **سەرۆکی یەکەی کارگێڕی**: پارێزگار – قایمقام – بەڕێوەبەری ناحیە .

3- **خۆپیشاندان**: خوپیشاندانی خەڵك یا کۆمەڵێك یا ڕێڕۆشتنیان بە شێوەیەکی ڕێك و پێك یا نیمچە ڕێك و پێك و بە ئاشتیانە لە مەیدانەکان و شەقام و شوێنە گشتیەکان یا نزیك لەوانە بۆ کاتێکی دیاریکراو بە ئامانجی هێنانەدی مەبەستێکی دیاریکراو .

4- **کۆبوونەوی گشتی**: ئەو کۆبوونەوەیە کە ڕێکدەخرێ بۆ هێنانەدی مەبەستێکی دیاریکراو کە مۆرکێکی گشتی هەبێ لە شوێن و کاتێکی دیاریکراو .

5- **لیژنە** : لیژنەی ڕێکخەری خۆپیشاندان یان کۆبوونەوە گشتیەکەیە و لە سێ کەس پێك دێ کە شیاوی یاساییان هەبێ و بەڕێوەبردن و ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە یان کۆبوونەوە گشتیەکە لە ئەستۆ دەگرن .

6- **لایەنی پەیوەندیدار**: ئەو لایەنەیە کە ڕاستەوخۆ پەیوەندیدارە بە داخوازییەکانی خۆپیشاندەران و کۆبووان.

پێنجەم: ماددەی دووەم :

یەکەم: وەزیر یاخود سەرۆکی یەکەی کارگێڕی دەسەلاتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندانی هەیە.

دووەم: وەزیر بۆی هەیە هەموو یا هەندێك لە دەسەڵاتەکانی کە پێیدراوە بەپێ ی حوکمەکانی ئەم یاسایە بدات بە سەرۆکەکانی یەکە کارگێڕییەکان هەریەکەیان لە ناو یەکە کارگێڕییەکەی خۆیدا ، ئەمەش بە فەرمانێکی وەزاری دەبێ .

سێیەم: خوپیشاندان مافێکی سروشتی و دەستوریە و دوای پێشکەشکردنی داواکاری بۆ وەزیر یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی و وەرگرتنی ڕەزامەندی بە نووسین ڕێکدەخرێ .

چوارەم: وەزیر یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بۆی هەیە داواکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندان رەت بکاتەوە ئەگەر بۆی ساغ بووەوە کە زیان بە سیستم و ئاکاری گشتی دەگەیەنێ و پێڕاگەیاندنی ڕەتکردنەوەکەش بە نووسین دەبێت .

پێنجەم: لیژنە بۆی هەیە تانە لە بڕیاری ڕەتکردنەوە بگرێ لەلای دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە لە ماوەی سێ ڕۆژ لە مێژووی پێڕاگەیاندن و دادگاش پێوستە لە ماوەی (48) کاتژمێر تانەکە یەکلابکاتەوە و بڕیارەکەش یەکلاکەرەوەیە .

شەشەم: ماددەی سێیەم :

یەکەم: داواکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندان بە لایەنی کەم (48) کاتژمێر پێش وادەی دیاریکراو بۆ جێبەجێکردنی لە لایەن لێژنەوە پێشکەش دەکرێ بە مەرجێك ڕەچاوی ڕۆژانی پشووی فەرمی بکرێ .

دووەم: پێوستە داواکارییەکە ناو وناونیشان و واژووەکانی ئەندامانی سەرپەرشتی کردنی ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکەی تێدابێت لەگەڵ مەبەست و دەستنیشانکردنی ڕێڕۆشتنەکەی و کات و شوێنە دیاریکراوەکە.

سێیەم: کاتی وەڵام نەدانەوەی داواکارییەکەی کە پێشکەشکراوە لەلایەن لێژنەی سەرپەرشتیارەوە دوای تێپەڕبوونی (48) کاتژمێر لە مێژووی پێشکەشکردنی داواکارییەکە ئەمە بە ڕەزامەندی لەسەر ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە دادەنرێ .

حەوتەم: ماددەی چوارەم:

یەکەم: هەموو دانیشتوانی هەرێمی کوردستان و حزبە سیاسیەکان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی و سەندیکاکانی پیشەیی و یەکێتیەکان و کۆمەڵەکان و هی تر لە ڕێکخراوە موڵەتدراوەکان ئازادی ڕێکخستنی خۆپیشاندانیان هەیە ، ئەمەش دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی بە نووسراو دەبێت .

دووەم: هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ گرنگی دان بە پاراستنی خۆپیشاندان یان کۆبووان دەگرنە ئەستۆ.

سێیەم: پێویستە لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەکان گوێ لە داخوازیەکانی خۆپیشاندان یان کۆبوونەوەکان بگرن بۆ دۆزینەوەی چارەسەری گونجاو .

هەشتەم: ماددەی پێنجەم:

حزبە سیاسیەکان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و سەندیکاکان و یەکیتییەکان و کۆمەڵەکان و هی تر لە ڕێکخراوە مۆڵەتدراوەکان لە ڕووی یاساییەوە و هەروەها کەسەکانیش مافی ڕێکخستنی کۆبوونەوەی گشتیان هەیە دوای ئاگادارکردنەوەی سەرۆکی یەکەی تایبەتمەندی کارگێڕیەوە .

نۆیەم: ماددەی شەشەم:

نابێ کەس بۆ بەشداریکردن لە خۆپیشاندان یان کۆبوونەوەی گشتی ناچار بکرێ بۆ هەر هۆیەك بێت.

دەیەم: ماددەی حەوتەم:

پێویستە وەزیر یان سەرۆکی کارگێری هەموو ڕێکارێکی یاسایی پێویست بگرێتە بەر بۆ پاراستنی سیستم و ئاکاری گشتی و پاراستنی کەسەکان وماڵی گشتی و تایبەتی لە کاتی ڕێکخستنی خۆپیشاندان یان کۆبوونەوەی گشتی دا .

یازدەم: ماددەی هەشتەم :

یەکەم: هەڵگرتنی چەك و هەبوونی تەقەمەنی یا چەکی ژەهراوی یان سووتێنەر لەلای بەشداربووان بە تەواوی قەدەغە دەکرێن لە کاتی خۆپیشاندانەکە یا ڕێڕۆیشتنەکەدا تەنانەت ئەگەر بۆ هەڵگرتنیان مۆڵەتی یاساییشیان هەبێ.

دووەم: پێوستە لەسەر هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ ڕێگە لە هەر کەسێك بگرن کە چەك بە ئاشکرا و شاردراوە یان هەر ئامێرێکی بریندارکەر کە لە برگەی (یەکەم) ی ئەم ماددەیە ئاماژەیان بۆ کراوە هەڵگرێ و بچێتە شوێنی ڕێکخستنی کۆبوونەوی گشتی یان خۆپیشاندان ، و مافی ئەوەیان هەیە کە هەر ڕێکارێکی یاسایی بەرامبەریان بگرنە بەر .

دوازدەم: ماددەی نۆیەم:

یەکەم: نابێت کۆبوونەوی گشتی یان خۆپیشاندانەکە تا دوای ئەو کاتەی بۆی دیاریکراوە بەردەوام بێت.

دووەم: وەزیر یان ئەوەی دەسەلاَتی پێدەدات بۆی هەیە فەرمان بدات بە بلاَوپێکردنی خۆپیشاندانەکە یاخود کۆبوونەوە گشتیەکە لە حاڵەتێکدا کە لە چوارچێوەی گشتی مەبەستەکەی یاخود کاتی دیاریکراو دەرچوون.

سێزدەیەم: ماددەی دەیەم:

ئەگەر هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ هەستیان بە زەحمەتیەك کرد لە بلاَوپێکردنی کۆبوونەوەکان یان خۆپیشاندەران هەرچەندە داوایان لێکرا و سووربوون لەسەر ئەو کارەیان ، ئەوا بۆیان هەیە ئەم ڕێکارانە وەرگرن:

1- بەکارهێنانی ئاوڕشاندن بەپێ ی حاڵەتەکان.

2- بەکارهێنانی ماددەی فرمێسك ڕژێن یان هۆی تایبەتی دیکە کە شێوەیەکی مەدەنی هەبێ لە بارەی بلاّوپێکردنی خۆپیشاندان یان کۆبوونەوەی گشتی.

3- گرتنی ئەوانەی ئاژاوە دەخولقێنن لە کاتی کۆبوونەوە گشتیەکە یان خۆپیشاندانەکە و هەموو ڕێکارێکی یاسایی لەبارەیانەوە وەرگرێ.

چواردەم: ماددەی یازدەم:

ئەگەر لە کاتی کۆبوونەوی گشتی یان خۆپیشاندان زیان بە ئاسایش یان سیستم و ئاکاری گشتی گەیشت و هەروەها زیان بە خەڵکی یان ماڵی گشتی یان تایبەتی گەیشت و خۆپیشاندانەکە یان کۆبوونەوە گشتیەکە بەکاری ئەوانەی سەرپەرشتی دەکەن لە ئامانجی خۆی دەرچوو ، ئەو کاتە ئەوانەی داوای ڕێکخستنی کۆبوونەوە گشتیەکان یان خۆپیشاندانەکەیان کردووە بەرپرسیارێتی تەواوی یاساییان دەکەوێتە ئەستۆ بە دەستەبەر و بە تێکڕایی لەگەڵ ئەوانەی دەبنە هۆی بەرپاکردنی زیانەکان بۆ قەرەبوکردنەوەی ئەو زیانانەی لەوەوە دەکەونەوە و هەموو ڕێکارێکی یاساییان بەپێی یاسا کارپێکراوەکان لەبارەوە وەردەگیرێ.

پازدەم: ماددەی دوازدەیەم:

1- هەر کەسێك سەرپێچی حوکمەکانی ئەم یاسایە بکات سزا دەدرێ بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ زیاتر نەبێ یاخود بە غەرامەیەك لە پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە پێنج سەد هەزار دیناریش زیاتر نەبێ یان بە هەردوو سزاکان.

2- لە حاڵەتی بەکارهێنانی توند و تیژی یان هێز یان زیان گەیان بە کەسەکان یان ماڵی گشتی یان تایبەتی لەلایەن بەشداربوان لە کۆبوونەوە گشتیەکە یان لە خۆپیشاندانەکەدا، سەرپێچیکەر بەپێی (یاسای سزاکان) ی کارپێکراو بە پێی حاڵەتەکان سزا دەدرێ.

شازدەم: ماددەی سێزدەم:

1- لە حاڵەتێك هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە سنووری دەسەلاّتی خۆیان دەرچوون بە بەکارهێنانی هێزێکی زۆر لە دژی کۆبووەوەکان یان خۆپیشاندەران ، ئەوا ڕێکاری یاساییان لەبارەیەوە وەردەگیرێ و ئەمەش بەپێی یاسا کارپێکراوەکان دەبێ.

2- حکومەت قەرەبووکردنەوەی زیان لێکەوتووان دەگرێتە ئەستۆ لەو زیانانەی کە کەوتۆتەوە لە ئەنجامی تێپەڕاندنی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە سنووری ئەو ئەرکەی پیان سپێردراوە بەپێی ئەو بڕیارەی کە لە دادگای تایبەتەوە دەرچووە.

حەڤدەم: ماددەی چواردەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە پیادەدەکرێ لەسەر هەموو حاڵەتەکانی مانگرتن و پەناگیری لە کاتی چوونە دەرەوەیان بۆ مەیدانەکان و شەقامە گشتیەکان .

هەژدەم : ماددەی پازدەم:

نابێ هیچ کۆبوونەوەیەکی گشتی یان خۆپیشاندانێك بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە ڕێك بخرێت.

نۆزدەم: ماددەی شازدەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

بیستەم: ماددەی حەڤدەم:

وەزیر بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەربچوێنێ .

بیست و یەك: ماددەی هەژدەم:

ئەم یاسایە لە مێژووی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێ.

هۆکاری پێویست

سەبارەت بەوەی یاسایەکی تایبەتی نیە تاکو خۆپیشاندانەکان و کۆبوونەوە گشتیەکان و مانگرتن و پەناگیری ڕێك بخات ، لە پێناوی بەدیهێنانی ژیانی دیموکراتی و بۆ پاراستنی بارەکە بۆ گۆڕانکاری بەرەو کۆمەڵگای مەدەنی و ڕێزلێنان لە ئازادییەکان و مافی مرۆڤ و لە پێناوی ئەوەی جەماوەر بتوانێ ڕای خۆی دەربڕێ و داخوازییە ڕەواکانی بە شێوەیەکی ئاشتییانە و ڕاستەوخۆ بخاتە ڕوو دوور لە هەڵگیرسانی ئاژاوە و هەروەها بۆ پاراستنی بەرژەوەندی گشتی و تایبەتی لە زیان لێکەوتن و ڕەچاوکردنی پرنسیپەکان و بنچینەکانی نێودەوڵەتی تایبەت بە ماف و ئازادیەکان ، بۆیە ئەم یاسایە دەرچوێنرا.

تکایە ئاگاداری بفەرموون و ئەسڵی پرۆژەکە و ڕای لیژنەی یاسایی لە بارەیەوە بخرێتە بەردەم پەرلەمان بۆ گفتوگۆ لەسەرکردنی و دەربڕینی ڕای گونجاو لەبارەیەوە و دەنگدان لەسەری.

لەگەڵ ڕێزماندا

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە لیژنەی ناوخۆ ڕاپۆرتەکەتان بخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان_عێراق

بابەت/ راپۆرتی لیژنە

لیژنەکەمان لە رۆژی دوو شەممە رێکەوتی 2010/7/26 پاش (5) پێنج کۆبوونەوە بۆ وتووێژ کردن لە سەر پرۆژە یاسای(رێکخستنی خۆپیشاندان وکۆبوونەوە گشتیەکان)،کە لە رۆژی 2009/11/19 بە نووسراوی ژمارە(160)ئاراستەی لیژنەکەمان کرابوو لەلایەن سەرۆکایەتی پەرلەمانی بەرێزەوە،دوای ئاڵوگۆڕ کردنی بیروڕا وتووێژی فراوان ڕاو پێشنیازەکانی لیژنە بەم جۆرەی خوارەوەیە:

1 - لیژنە پێشنیازدەکات ناوی یاسەکە بگۆڕدرێ بە یاسای(رێکخستنی خۆپێشاندان لە هەرێمی کوردستان-عێراق)

2 - ماددەی یەکەم :

أ- وەکو خۆی تەنها وشەی کۆبوونەوەی گشتی لا ببرێت لە هەرشوێنێك هاتبێت.

ب- گۆڕینی پێناسەی خۆپێشاندان بۆ(کۆبوونەوەیەکی ڕێکوپێکە یان نیمچە ڕێکوپێکە بە شێوەیەکی ئاشتیانە لە گۆڕەپان وشەقام وشوێنی گشتی دەڕۆن یان دەوەستن بە مەبەستی دروست کردنی ڕایەکی گشتی یەکگرتوو بۆ بەدیهێنانی ئامانجێکی دیاریکراو،کە ئەم شێوازانە دەگرێتەوە(خۆپێشاندان،خۆپێشاندانی لە ناکاو،مان گرتن).

ج- پێناسەی خۆپێشاندانی لە ناکاو(پەرچەکردارێکی خێرایەو ڕێکخستنی پێش وەختی بۆ نەکراوە وبەرانبەر بارو دۆخێکی نائاسایی وکتوپڕ دێتەکایەوە کە بواری ئاگادارکردنەوەی دەسەڵاتی تێدا نیە،پەیرەوکردنی کردارێکی سروشتی وئاساییە بەمەرجێك شارستانیانە بێت).

3 - ماددەی دووەم:

أ. وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتی خۆپیشاندانی سەرەتاسەری هەیە.

ب. سەرۆکی یەکە کارگێڕییەکان لە سنووری خۆیاندا دەسەڵاتی مۆڵەتدانیان هەیە بەراوێژ لەگەڵ ئەنجومەنی پارێزگا وقەزاو ناحیەکان وسەروی خۆیان.

4 - ماددەی سێ یەم:

کۆبوونەوەی گشتی لابرێت، بڕگەکانی تر وەکو خۆی.

ماددەی چوارەم:

بڕگەی (2،1)وەکو خۆی تەنها لە بڕگەی (2)وشەی (ئاسایش) بکرێتە(پۆلیس).

5 - ماددەی پێنجەم:

لیژنە پێشنیازدەکات بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:-

(پێویستە لە سەر لایەنی مۆڵەتدەر بەر لە خۆپیشاندانەکە هەمووکارێکی پێویست ئەنجام بدات پێش وەخت بۆ پارێزگاریکردن لە سیستەم وئادابی گشتی وپاراستنی کەسەکان وماڵ وسامانی گشتی وتایبەتی لە کاتی خۆپێشاندانەدا).

6 - ماددەی شەشەم:

أ. وەکو خۆی بمێنێتەوە.

ب. (هێزەکانی ئاسایش بکرێتە هێزەکانی پۆلیس) دەقەکە بەم شێوەیەی خوارەوەی لێ دێت:

هێزەکانی پۆلیس دەبێ ڕێگە لە هەر کەسێك بگرن کە چەکیان بە ئاشکرا هەڵگرتبێ یا بە نهێنی یا هەر ئامێرێکی بریندارکەر یاخود ئەو ماددانەی کەلە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە داهاتووە هەڵبگرێت وبچێتە

ناو خۆپێشاندانەکە ومافی ئەوەیان هەیە هەموو رێ وشوێنێکی یاسایی بگرنە بەر وبەپێی یاسا هەڵس وکەوتیان لەگەڵ بکەن.

7 - ماددەی حەوتەم:

أ. کۆبوونەوەی گشتی لابرێت.

ب. لایەنی مۆلەتدەر لەجیاتی(وەزیر یان ئەوەی دەسەڵاتی دەداتێ).

8 - ماددەی هەشتەم:

أ. وەکو خۆی بە زیادکردنی رستەی(راوێژ لەگەڵ رێکخەرانی خۆپێشاندانەکە)لە دوای ئەنجام بدرێ.

ب. هێزەکانی پۆلیس هەلگری باج وجل وبەرگی تایبەت دەبن کە ناو ناونیشانیانی لەسەربێت.

9 - ماددەی نۆیەم:

وەکو خۆی تەنها(ئەنجامدەرانی تاوانەکە بەر پرسیارە لە بەردەم یاسادا)لە جیاتی(رێکخەرانی خۆپێشاندانەکە).

10 - ماددەی دەیەم:

أ. وەکو خۆی بمێنێتەوە.

ب. (کۆبوونەوەی گشتی) لابرێت و وەکو خۆی بمێنێتەوە.

11 - ماددەی یانزەهەم:

أ. وەکو خۆی بمێنێتەوە.

ب. وەکو خۆی بمێنێتەوە،(تایبەت)لە دادگابکرێتەوە.

12 - ماددەی دوانزەهەم:

وەکو خۆی بمێنێتەوە.

13 - ماددەی سیانزەهەم:

وەکو خۆی تەنها(کۆبوونەوەی گشتی)لابرێت.

14 - ماددەی چواردەهەم:

وەکو خۆی بمێنێتەوە.

15 - ماددەی پانزەهەم:

وەکو خۆی بمێنێتەوە.

16 - ماددەی شانزەهەم:

وەکو خۆی بمێنێتەوە.

لەگەڵ ڕێزمان......

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ تكایە ڕاپۆرتتان بخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز بەفرین حسین خلیفە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر مۆڵەت بدەیت ڕوونكردنەوەیەكی بچووك دەربارەی پڕۆژە یاساكە بخەمە ڕوو، ئەو دوو پڕۆژە یاسایەی كەوا خوێندنەوەی یەكەمیان بۆكراوە، ئێمە وەكو لیژنەی مافی مرۆڤ، یەكێك لەو پڕۆژە یاسایەمان دەست كەوتووەو بۆمان نێردراوە، ئەویش ڕێكخستنی خۆپیشاندان و كۆبوونەوە گشتیەكانە، بەزوویش ئێمە ڕاپۆرتی خۆمان لەو بارەیەوە ئامادە كردووە، زیاتر لە شەش مانگ دەبێت، جا ئەو ڕاپۆرتەی كە من دەیخوێنمەوە، دەلالەتە لە پڕۆژە یاسای ڕێكخستنی خۆپیشاندان و كۆبوونەوە گشتیەكانە نەوەك ڕێكخستنی خۆپیشاندان.

بۆ/ سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان_عێراق

بابەت/ راپۆرتی لیژنە

لیژنەكەمان سەبارەت بە پڕۆژە یاسای ڕێكخستنی خۆپیشاندان و كۆبوونەوە گشتیەكان كۆبووەوە، دوای ئەوەی كە خوێندنەوەی یەكەمی بۆ كرا، لەدانیشتنی ئاسایی ژمارە(10)ی ڕۆژی 2009/11/17، دواتر ئاراستەی لیژنەكەمان كرا. دوای گفتوگۆ و ڕاگۆڕینەوە لە نێوان زۆربەی ئەندامانی ئامادەبوو بەو تێبینی و دارشتنانەی خوارەوە پڕۆژەكەمان لاپەسندبوو:

1- بەكۆی دەنگی ئەندامانی ئامادەبوو بڕیاردرا كە دەستەواژەی كۆبوونەوەی گشتی لە پڕۆژە یاساكان لابیرێت.

2- ماددەی (1) پێناسەی خۆپێشاندان لە پرۆژە یاساكە لابیرێ بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(خۆپێشاندان چالاكییەكی ڕێكخراو یان نیمچە ڕێكخراوە لەلایەن كەسایەتی یە مەعنەوی و سروشتیەكان لە شوێنە گشتییەكان دا ڕێك دەخرێت، بە مەبەستی دروستكردنی ڕایەكی گشتی و بەدیهێنانی داخوازییەكی دیاریكراو) و لابردنی دەستەواژەی لایەنی پەیوەندیدار.

3- ماددەی (2) بڕگەی (1) و (2) و (3) وەك خۆی بمێنێتەوە، بڕگەی (4) لابردنی دەستەواژەی (ئەگەر بەڕاستی) و (لە سیستەم و ئادابی گشتی) و دانانی ئاسایشی نیشتمانی، زیادكردنی ماوەی (24) كاتژمێر، واتا بەو شێوەیەی لێبێت:

وەزیـر/ ئـەو کەسـەیە دەسـەڵاتی پێـدەدات، بـۆی هەیـە داواکـاری ڕێکخسـتنی خۆپێشـاندانەکە ڕەت بکاتـەوە ئەگەر بۆی دەرکەوت زیان بە ئاسایشی نیشتمانی دەگەیەنێت و ڕاگەیاندنی قەدەغەکردنەکەش بە نووسـین دەبێت لە ماوەی (24) کاتژمێردا.

بڕگەی (5) و (6) وەك خۆی بمێنێتەوە.

4- ماددەی (3) بڕگە (1) لابردنی ڕۆژانی پشووی فەرمی، بڕگـەی (2) وەك خـۆی بمێنێتـەوە، بڕگـەی (3) گۆڕینی (48) کاتژمێر بە (24) کاتژمێر.

5- ماددەی (4) بڕگـەی (2) هێـزی ئاسایشـی نـاوخۆ لابرێت و بکرێـت بـە هێـزی پـۆلیس و بـەو شـێوەیە: (پێویستە لەسەر هێزەکانی پۆلیس گرنگی بە پاراستنی خۆپێشاندەران بـدەن)، مـاددەی (4) بـەو شـێوەیەی لێدێت:

هێزەکانی پۆلیس لەبری ئەو کەسەی کە دەسەڵاتی پێدەدات.

6- ماددەی (6) بڕگەی (1) وەك خۆی بمێنێتەوە، بڕگەی (2) هێزەکانی ئاسایش لابـبرێ لـەبری هێزەکـانی پۆلیس دابنرێت.

7- ماددەی (7) بڕگەی (1) ئەو بڕگەیە لابرێت، بڕگـەی (2) دەسـتەواژەی وەزیـر/ یـان ئـەوەی دەسـەڵاتی پێدەدات لابرێت.

8- ماددەی (8)، لابردنی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و دانانی هێزەکانی پۆلیس، بڕگە (1)ی ماددە (8) بـەو شێوەیەی لێکـرا، بـەئاو ڕشـاندنیان، بڕگـەی (2) بـەو جۆرەیـەی لێبکرێـت (بـەکارهێنانی مـاددەی فرمێسـك ڕژێن بۆ بڵاوەپێکردنی خۆپێشاندەران)، بڕگەی (3) لابرێت و ئەوە لە جێگـەی دابنـرێـت (دوورخسـتنەوەی ئەو کەسانەی کە لـە شـوێنی خـۆ پێشـاندانەکە پشـێوی دەنێنـەوە تـا کۆتـایی خۆپێشـاندانەکە)، زیـادکردنی بڕگەیـەك بـۆ مـاددەی (8) بـەم شـێوەیە: (هـەر کـارێکی ئـاژاوەگێڕی لـەناو خۆپێشـاندانەکە ڕووبـدات، ئەنجامدەرەکەی ڕووبەڕووی گرتن و ڕێوشوێنی یاسایی دەبێتەوە.

9- ماددەی (9) بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە: (ئەگەر لەکاتی خۆپێشاندان باری ئاسایش تێکدرا یاخود زیـان بـە خەڵکی تر و ماڵ و سامانی گشتی یان تایبەتی گەیشت، یان خۆپێشاندان بەکاری ئەو کەسانەی پێ هەستاون لە ئامانجی خۆیان لایاندا، ئەوا داواکارانی ڕێکخستنی خۆپێشاندانەکە و ئەو کەسانەی بـەو کـارە هەڵدەسـتن بەرپرسیارێتی تەواوی یاساییان دەکەوێتە ئەستۆ.

10- ماددەی (10) بڕگەی (1) لابدرێت، بڕگـەی (2) وەك خـۆی بمێنێتـەوە، مـاددەی (11) لەبڕگـە (1) و بڕگەی (2) لابردنی دەستەواژەی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و دانانی هێزەکانی پۆلیس.

11- ماددەی (12) زیادکردنی ڕێ پێوان و دانانی شوێنە گشتییەکان لەبڕی مەیدان و شەقامە گشتییەکان.

12- ماددەکـانی (13)، (14)، (15)، (16) وەکـو خـۆی بمێنێتـەوە، هۆیـە پێویسـتییەکانی دەرچـواندنی یاسـاکە، لابردنـی دەسـتەواژەی (یاسـاکارییەکی) و، دانـانی دەسـتەواژەی (یاسـایەکی تایبـەت) و، زیـادکردنی دەستەواژەی ڕێپێوان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، لێژنەی كۆمەڵگای مەدەنی فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعيد صوفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاپۆرتی لێژنەی كاروباری كۆمەڵگەی مەدەنی سەبارەت بە پرۆژە یاساكانی ڕێكخستنی خۆپیشاندان و كۆبوونەوە گشتییەكان:

لێژنەی كاروباری كۆمەڵگەی مەدەنی لە ڕۆژی سێشەممە (2009/12/22) كۆبووەوە، بۆ وتووێژكردن لە بارەی هەردوو پرۆژە یاسای ڕێكخستنی خۆپیشاندان و ڕێكخستنی خۆپیشاندان و كۆبوونەوە گشتییەكان، كە دوای خوێندنەوەی یەكەم بۆ هەردوو پرۆژەكە لە كۆبوونەوەی پەرلەمان لە ڕۆژی چوارشەممە لە ڕێككەوتی (2009/12/2) بۆ لێژنەكەمان هاتبوو، لەبەر ئەوەی لێژنەكەمان دوو پرۆژە یاسای بۆ هاتبوو لەبارەی ڕێكخستنی خۆپیشاندان، لێژنەكەمان بە چاكی زانی كە یەك ڕاپۆرت لەسەر هەردوو پرۆژە یاساكە ئامادە بكات، چونكە تاوتوێ كردن و گفتوگۆكردنی دوو ڕاپۆرت لەسەر یەك بابەت لە هۆڵی پەرلەمان سەخت و ئاڵۆز دەبێت، ئەوە جگە لەوەی كە نەدەكرا هیچ یەك لە پرۆژە یاساكان بكەین بە بنەمای گفتوگۆكانمان بەهۆی هەندێ كەم و كوڕی لەهەردوو پرۆژە یاساكەدا، بۆیە دوای ئاڵوگۆڕكردنی بیروڕا و وتووێژ لە كۆبوونەوەی لێژنەكەماندا، یەك پرۆژە یاسای ڕێكخستنی خۆپیشاندانمان داڕشت، بۆ ئەو مەسەلەیە ڕاوێژمان بە لێژنەی یاسایی كرد، ئەوانیش پەسندیان كرد، بۆ داڕشتنی ئەو پرۆژە یاسایەی كە لە خوارەوە هاتووە سوود لە هەردوو پرۆژە یاسای ناوبراو وەرگیراوە، هەروەها ڕێنماییەكانی وەزارەتی ناوخۆش لەبەرچاو گیراوە كە بۆ ڕێكخستنی خۆپیشاندان و كۆبوونەوە گشتییەكان لەبەرواری (2010/4/20) دەرچووە، داوا لە سەرۆكایەتی پەرلەمان دەكەین كە ئەو پرۆژە یاسایەی لێژنەكەمان ئامادەی كردووە، وەك لە خوارەوە هاتووە، بكات بە بنەمای گفتوگۆكانی ناو پەرلەمان بۆ دەرچواندنی یاساكە.

بەڕێز سەرگوڵ رضا حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی یەكەم:

ئەو زاراوانەی خوارەوە لە هەر شوێنێكی ئەو یاسایەدا هات مەبەست ماناكانی بەرامبەریانە:

1 - خۆپیشاندان: چالاكییەكی مەدەنییە لە شێوەی كۆبوونەوەیەكی ڕێك و پێك، یان نیمچە ڕێك و پێك، بە شێوەیەكی ئاشتیانە لەلایەن خەڵكەوە لە شوێنە گشتییەكاندا ڕێك دەخرێت بە مەبەستی دروستكردنی ڕایەكی گشتی بۆ بەدیهێنانی داخوازییەكی دیاریكراو، كە ئەو شێوازانە دەگرێتەوە: (خۆپیشاندان، ڕێ پێوان، مانگرتن).

2 - سەرۆكی یەكەی كارگێڕی، پارێزگار، قایمقام، بەڕێوبەری ناحیە.

3 - وەزارەتی ناوخۆ، وەزارەتی ناوخۆی حکومەتی هەرێمی کوردستان.

4 - ئەنجومەنی وەزیران، ئەنجومەنی وەزیرانی حکومەتی هەرێمی کوردستان.

5 -

ماددەی دووەم:

بڕگەی (1):

خۆپیشاندان مافێکی سروشتی و دەستوورییە، دەبێ بە پێی ڕێ و شوێنی یاسایی ئەنجام بدرێت.

بڕگەی (2):

لایەنە پەیوەندیدارەکان نابێ ڕێگربن لە ئەنجامدانی خۆپیشاندان لە چوارچێوەی یاسایی خۆیدا.

بڕگەی (3):

خۆپیشاندان نابێ بە مەبەستی دژایەتی گروپێکی دیاری کراو (ئاینی، ئینتی، نەتەوەیی)، یان هاندانی گروپێك لە دژی گروپێکی تر ئەنجام بدرێت.

ماددەی سێیەم:

بڕگەی (1):

سەرۆکی یەکەی کارگێری دەسەڵاتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندانی هەیە.

بڕگەی (2):

سەرۆکی یەکەی کارگێری بۆی هەیە دەسەڵاتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندان بدات بە جێگرەوەکەی خۆی بە فەرمانی ڕەسمی.

بڕگەی (3):

خۆپیشاندان بەر لە پێشکەش کردنی داواکاری لەلایەن لیژنەی ڕێکخەرانی خۆپیشاندان و وەرگرتنی مۆڵەت لەلایەن سەرۆکی یەکەی کارگێڕی، یان ئەوەی کە دەسەڵاتی پێ دەدات نابێ ئەنجام بدرێت.

ماددەی چوارەم:

بڕگەی (1):

ڕێکخەرانی خۆپیشاندان، ڕێپێوان و مانگرتنی بە کۆمەڵ نابێ ژمارەیان لە سێ کەس کەمتر بێت، بۆ مانگرتنی تاکە کەسی دەکرێ یەك کەس بێ.

بڕگەی (2):

ڕێکخەرانی خۆپیشاندان لایەنی کەم (48) کاتژمێر بەر لە ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکە، داواکارییەك پێشکەش بە سەرۆکی یەکەی کارگێڕی دەکەن، داواکارییەکە پێویستە ئەو زانیارییانە لە خۆبگرێت:

أ - کات و شوێنی خۆپیشاندانەکە .

ب - ئامانج و مەبەستی خۆپیشاندانەکە.

ج- ژمارەی خەملێندراوی خۆپیشاندانەکە.

د- ناو و واژووی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە، یان نووسـراوێکی فـەرمی ئـەو کەسایەتییە مەعنەوییـەی کە خۆپیشاندانەکە ڕێك دەخات.

بڕگەی (3):

ئەگەر سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بە پاساوی دروستی بەڵگەدار، لـە پێنـاوی بەرژەوەنـدی گشـتیدا بـە باشـی زانـی کـات و شـوێنی خۆپیشـاندانەکە بگۆڕێت، ئـەوا پێویسـتە بـە نووسـراوی فـەرمی ئاگاداری ڕێکخـەرانی خۆپیشاندانەکە بکاتەوە، مـاوەی وەڵامدانەوەکەشـی (24) کاتـژمێر بـەر لـە دەسـتپێکردنی خۆپیشـاندانەکە کەمتر نەبێت، ئەگەر نا ئەوا خۆپیشاندانەکە لە ڕووی کات و شوێن شیاو و گونجاوە.

بڕگەی (4):

سەرۆکی یەکەی کارگێڕی یان جێگرەوەکەی تەنیا یەکجار مافی هەیە کات و شوێنی خۆپیشاندان بگۆڕێت.

بڕگەی (5):

ڕێکخەرانی خۆپیشاندان مافی دانوستانیان لە بارەی کات و شوێنی خۆپیشاندانەوەکە هەیە، ئەگـەر سـەرۆکی یەکەی کارگێڕی یان جێگرەوەکەی پێشنیاری گۆڕینی کات و شوێنی خۆپیشاندانەکەی کرد.

ماددەی پێنجەم:

پێویستە بەر لە دەست پێکردنی خۆپیشاندانەکە سەرۆکی یەکەی کارگێڕی یان جێگرەوەکەی هـەموو ڕێ و شوێنێکی پێویست بگرێتە بەر بۆ پارێزگاری کردن لە سیستەمی گشتی و پاراستنی خۆپیشـاندەران و مـاڵ و سامانی گشتی و تایبەتی.

ماددەی شەشەم:

1 - ڕێکخەرانی خۆپیشاندان کە داواکاری پێشکەش بـە سـەرۆکی یەکـەی کـارگێڕی یـان جێگرەوەکـەی دەکەن، دەبێ کەسانی نوێنەربن.

2 - ئـەو داواکارییـەی کـە بـۆ ئەنجامـدانی خۆپیشـاندان پێشـکەش بـە سـەرۆکی یەکـەی کـارگێڕی یـان جێگرەوەکەی دەکرێت، دەبـێ لـە ڕێگـەی نوێنـەرانی ئامـاژە بـۆکراوی بڕگـە (1)ی ئـەو ماددەیـەوە بێت.

ماددەی حەوتەم:

1 - پێویستە هێزەکانی پۆلیس ئامادەی خۆپیشاندانەکان بن و لەلای خۆیانەوە لێژنەیەکی سـێ کەسـی پێك بهێنن بۆ پەیوەندی گرتن و ئاڵوگۆڕی زانیاری لەگەڵ لێژنەی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە لـە کاتی ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکە.

2 - هێزەکانی پۆلیس بەرپرسن لە پاراستنی گیان و سەلامەتی خۆپیشاندەران.

3 - له كاتی دروستبوونی پشێویدا، هێزەكانی پۆلیس دەتوانن ئەو شێوازانە بگرنە بەر:

أ - ئاو ڕشاندن.

ب - بەكارهێنانی قەڵغان بۆ خۆپاراستن.

ج- بەكارهێنانی گازی فرمێسك ڕژێن تەنیا لە كاتێكدا ئەگەر خۆپیشاندەران پەنایان بۆ توند و تیژی برد، نابێ لە بەكارهێنانی زێدەڕۆیی بكرێت.

دووەم: دوورخستنەوەی ئەو كەسانەی كە لە شوێنی خۆپیشاندانەكە پشێوی دەنێنەوە تا كۆتایی خۆپیشاندانەكە.

ماددەی هەشتەم:

لە كاتی خۆپیشاندان دا هەڵگرتنی هەموو جۆرە چەكێك یان ماددەی تەقینەوە و ژەهراوی، یان سووتێنەر قەدەغەیە.

ماددەی نۆیەم:

1 - هەركارێكی تاوان ئامێز، یان ئاژاوە گێڕی كە لەناو خۆپیشاندانەكە ڕوودات بەرپرسیاریەتیەكی كەسییە، تەنیا ئەنجامدەرەكەی ڕووبەڕووی لێپرسینەوە و ڕێ و شوێنی یاسایی دەبێتەوە.

2 - لە كاتی بەكارهێنانی توند و تیژی هێز یان زیان گەیاندن بە كەس و موڵك وماڵی گشتی و تایبەتی لە ناو خۆپیشاندانەكە كەسی سەرپێچی كەر بە پێی یاسای سزاكانی كارپێكراو سزا دەدرێت.

ماددەی دەیەم:

1 - ئەگەر هێزەكانی پۆلیس لە میانەی مامەڵە كردنیان لەگەڵ خۆپیشاندەران دا سنووری یاسایی دەسەڵاتیان بەزاند، ئەوا بە پێی یاسا كارپێكراوەكان ڕووبەڕووی بەرپرسیارێتی یاسایی دەبنەوە.

2 - پێویستە سەرجەم ئەندامانی هێزەكانی پۆلیس باجی تایبەت بە سینگیانەوە بێت، بە شێوەیەكی ئاشكراو ڕوون بۆ ناسینەوەیان.

3 - دەبێ وەزارەتی ناوخۆ قەرەبووی ماددی و مەعنەوی ئەو زیان لێكەوتووانە بكاتەوە كە هێزەكانی پۆلیس لە دەرەوەی ئەركی پێ سپێردراویان ئەنجامیان داوە، ئەمەش بە پێی بڕیارێك جێبەجێ دەكرێ كە لە دادگاوە دەردەچێت.

ماددەی یازدە:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوكمەكانی ئەو یاسایە جێبەجێ بكات.

ماددەی دوانزە:

پێویستە وەزارەتی ناوخۆ ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانكاری جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەو یاسایە دەربكات.

دەربچێتن، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، ئەو فەقەرەیە راگیرا، بەڕێز کاك فرسەت موداخەلەی هەیە، کەرەم بکە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کێشەی سەرەکی ئەوەیە نەفازی ئەو قانونەیە، نەفازەکە کێشەیەکی پەیدا کردووە، گرنگ ئەوەیە چارەسەر بکرێت، چۆن چارەسەری دەکەیت؟ قانونەکە رادەگری، پاش ئەوە ئەگەر برادەران هەموار کردنێك هەبێت لەسەر هەموو قانونەکە، دەتوانیت هەنگاوی دووەم ئەوە موناقەشە بکەیت، موناقەشەی پرۆژەکە بکەیت، لەبەر ئەوە گرنگ ئەوەیە تۆ ئاساری ئەو قانونە رابگری، تاکو کێشەکە بەردەوام نەبێت، ئەوە موهیمە، بە رەئی من ئێمە بەردەوام بین لەسەر ئەو فەقەرەیە، خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێت، تەحویلی لیژنەکانی بکەین و رەئی ئەوان وەربگرین، پاشان هەنگاوی دووەم چ هەموار کردنەکەمان هەبێت لەسەر ئەو قانونە، قانونی ئەسڵی و پرۆژەکە، دەتوانین بیخەینە بەردەم بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، با رەئی خۆیان لەسەر بدەن، یەعنی ناحیەی تەسەلسولییش مەنتقی تێدایە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە.

بەڕێز د.زانا رؤوف حمە کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە تەئجیل کردن دەکەم، پرۆژەکەی حکومەت تەئجیل بکرێت، بەڵام بە مەرجێك سوود لەو کاتە وەربگرین لەپێناوی هەموار کردنەکە، یەعنی ئێمە سەرەتا بڕیار بدەین لەسەر تەئجیل کردن لەماوەی تەئجیل کردنەکەدا ئێمە بتوانین هەمواری بکەینەوە، یەعنی ئەو پرۆژەیە بێتەوە ناو بەرنامەی کار، بۆ ئەوەی هەموار بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا دەیخەینە دەنگدانەوە، جارێ تەئجیلی دەکەین هەتاوەکو ئەو ئیشکالیەتە چاك دەکرێت، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ کەرەم بکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خوشك و برایانی ئەندامانی پەرلەمان.

ئەو خاڵەی عیلاقەی بە قانونی ئیجارەوە هەیە، ئێستا خوێندنەوەی یەکەمی بۆ دەکرێت، ئەو پرۆژەیە لە حکومەتەوە هاتووە، پێویستە ئیحالەی لیژنەکان بکرێت، بەنیسبەت پرۆژەی دووەمیشەوە پەیوەندی هەیە بە کارنامەی سەرۆکایەتی پەرلەمان، لە کۆبوونەوەی داهاتوو داخیلی بکات و خوێندنەوەی یەکەمی بۆ

بكرێت، با ئەویش ئیحالەی لیژنەکان بکرێت، بۆ ئەوەی لیژنەکان بتوانن گفتوگۆ بکەن و راپۆرتی گونجاوی لەسەر بدەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کوێستان خان فەرمووو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی ئەو رەئیە دەکەم، بەڕاستی ئەمە ئێستا تەئجیل بکرێت و بدرێت بە لیژنەکان و نافیزەکەی رابگیرێت، بەڵام لە کۆبوونەوەی داهاتوو، ئەو پرۆژەی هەموار کردنە بخرێتە بەرنامەی کارەوە، بۆ؟ یەك روون کردنەوەم هەیە، دیارە ئەم یاسایە کاتی کە خۆی دەرکراوە، نافز نەکراوە تا دوو ساڵ، من ترسم هەیە ئەگەر ئێستاش هەموارەکە نەکەین، تا دوای دوو ساڵەکە جارێکی تر نافز بکرێت و تووشی هەمان کێشە ببینەوە، بۆیە ئەرکی ئێمە ئەوەیە لە ماوەیەکی کورت، تا ئێمە ئەو هەموارە بکەین، بۆ ئەوەی دوای ئەو دوو ساڵە تووشی ئەو ئیشکالە نەبین، بۆیە پشتگیری ئەو رەئیەی کاك شێروان دەکەم کە لە کۆبوونەوەی داهاتوو سەرۆکایەتی هەموارەکە بخاتە بەرنامەی کارەوە، خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێت، بۆ ئەوەی لەو کاتەدا کە راگیراوە، ئێمە هەمواری یاساکە بکەین و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە بیخوێنەوە فەرمووو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا ئەو پرۆژەیەی کە لەلایەن حکومەتەوە هاتووە بەو شێوەیە دووبارە دەیخوێنمەوە، داواکارم لە جەنابتان ئەمر بفەرموون بە رەوانە کردنی لیژنەی تایبەتمەند، بۆ ئەوەی ئیشی لەسەر بکەین.

"تعدل الفقرة (الثانية) من المادة (الثالثة) من قانون رقم (9) لسنة 2008 وتكون كما يلي:

تمتد عقود ايجار العقار المؤجر لغير اغراض السكن المبرم قبل نفاذ هذا القانون لغاية 2011/7/15 اعتباراً من تاريخ انتهاء مدة العقد وتخضع في ايجاره لاحكام القانون المدني بعد انتهاء المدة المذكورة"

الاسباب الموجبة

بغية منح المستأجر فترة اخرى ليكون على دراية بالاوضاع القانونية الجديدة للمأجور لتدبير اموره وكذلك عدم قطع ارزاق هذا الصنف من المستأجرين بسبب التخلية واعطاء المهلة الكافية لوسائل الاعلام لنشر الوعي القانوني في هذا المجال.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی کە ئێستا خوێندرایەوە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی و ئەندامە بەڕێزەکان دەکەین، تکایە فەقەرەکەی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی دوایی/ گفتوگۆ کردن لەسەر پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتییەکان لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی مافی مرۆڤ و لیژنەی کۆمەڵەی مەدەنی بێنە شوێنی خۆیان بۆ موناقەشە کردن، کەرەم بکەن لیژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خوشك و برایانی بەڕێز ئەندامانی پەرلەمان.

دیارە لە ئاخیر کۆبوونەوەی پەرلەمان بڕیار درا کە پرۆژە یاسای خۆپیشاندان دووبارە لیژنەکان لەسەری کۆببنەوە، لیژنەی یاساو مافی مرۆڤ و ناوخۆ و کۆمەڵەی مەدەنی، لەسەر رۆشنایی ئەو بڕیارە ئێمە کۆبوونەوەیەکی هاوبەشمان ئەنجامدا، لەو کۆبوونەوە هاوبەشەدا، بەڕاستی مادە بە مادە ئەو پرۆژەیەمان موناقەشە کردووە، لە یەکەم ماددەوە تا کۆتایی ماددە، چەند خاڵێکی سەرەکی هەبوو، کە کۆی دەنگی هەرچوار لیژنەی لەسەر بوو و لەناو راپۆرتەکەی خۆمان ئیشارەتمان پێداوە، لە هەمان کاتدا چەند خاڵێکیش هەبوو خیلافی لەسەر بوو، خیلافەکەشمان لەناو راپۆرتەکەدا نیشانداوە، واتا ئەو نوقاتانەی کە خیلافیان لەسەر هەیە بە دوو رەئی هاتینە ناو پەرلەمان، بۆ ئەوەی لەناو پەرلەماندا یەکلا ببێتەوە، لەهەمان کاتیشدا ئێمە لە لیژنەکان بڕیارماندا لەسەر رۆشنایی بڕیاری سەرۆکایەتی پەرلەمان بە تەوحید کردنی ئەو دوو پرۆژەیەی کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوە، هەوڵماندا لە یەك پرۆژە گەڵاڵەی بکەین، چ بە خاڵە هاوبەشەکانەوە، چ بەوخاڵانەی کە خیلافی لەسەر هەیە، بۆیە ئەگەر رێگام پێ بدەن من بەناوی لیژنەی هاوبەشەوە راپۆرتی لیژنە پێشکەش بە بەڕێزتان دەکەم بە زمانی عەرەبی، پاشان برایانی بەڕێزم بە زمانی کوردی دەیخوێننەوە، زۆر سوپاس.

الى/ رئاسة برلمان كوردستان_العراق

م/ تقرير مشترك

بناء على اقتراح رئاسة برلمان كوردستان في الجلسة الاعتيادية المرقمة (8) ليوم 2010/10/27 بتوحيد المشروعين المقدمين من قبل العدد القانوني لاعضاء البرلمان، الخاصين بمشروع قانون تنظيم المظاهرات وتقديم تقرير مشترك من قبل اللجان الاربعة المعنية بالمشروع وموافقة البرلمان على ذلك. فقد اجتمعت لجان الشؤون القانونية والداخلية والامن والمجالس المحلية وحقوق الانسان وشؤون المجتمع المدني يوم الخميس المصادف 6/گەلاڕێزان/2710 كوردى المصادف ليوم 2010/10/28 ميلادي بصورة مشتركة وبعد المناقشة والمداولة، توصلت اللجان الى ما يلي:

اولاً: بالنسبة لتسمية مشروع القانون تقترح اللجان بالاجماع تسميته بـ(قانون تنظيم المظاهرات في اقليم كوردستان–العراق).

ثانياً: تقترح اللجان الصياغة التالية لمشروع القانون ليكون بديلا عن المشروعين وليكون اساسا للمناقشة وتسهيلا للمناقشات والتصويت وحسب ماهو مبين ازاء الحالات المتروك ابداء الرأي بشأنها.

المادة الاولى: يقصد بالمصطلحات والتعابير الآتية المعاني المبينة ازاءها لاغراض هذا القانون:

أولاً: الوزير: وزير داخلية اقليم كوردستان.

ثانياً: رئيس الوحدة الادارية: المحافظ – القائمقام – مدير الناحية.

ثالثاً: المظاهرة: جمع منظم او شبه منظم من الناس يسير بشكل سلمي في الميادين والشوارع والاماكن العامة يهدف الى خلق رأي عام موحد لتحقيق غرض معين ولوقت معين.

هناك رأي بإضافة فقرة الى المادة بالشكل الآتي {المظاهرة المفاجئة: هي رد فعل سريع وغير منظم ناجم عن احداث مفاجئة دون توفر الوقت الكافي لإشعار الوحدة الادارية}.

رابعاً: التجمع العام: التجمع الذي يتم تنظيمه لتحقيق غرض معين ذي طابع عام في مكان معين ولوقت معين.

هناك رأي بإلغاء (التجمع العام من التعريف ومضمون القانون).

خامساً: اللجنة: اللجنة المنظمة للمظاهرة او التجمع العام وتتكون من عدد لا تقل عن ثلاثة اشخاص ولا تزيد على خمسة يتمتعون بالاهلية القانونية ويتولون ادارة وتنظيم المظاهرة او التجمع العام.

سادساً: الجهة المعنية: الجهة ذات العلاقة المباشرة بمطالب المتظاهرين او المتجمعين.

المادة الثانية:

هناك رأيان حول تنظيم المظاهرات، الرأي الاول: يشترط الحصول على الاجازة وتكون الصياغة كالآتي:

اولاً:

1- للوزير صلاحية اجازة المظاهرة او التجمع العام اذا كانت على مستوى الاقليم.

2- لرئيس الوحدة الادارية صلاحية اجازة المظاهرة او التجمع العام كل ضمن وحدته الادارية.

ثانياً: لا يجوز تنظيم المظاهرة او التجمع العام الا بعد تقديم طلب الى الوزير او رئيس الوحدة الادارية واستحصال الموافقة التحريرية.

ثالثاً: للوزير او لرئيس الوحدة الادارية رفض طلب تنظيم المظاهرة او التجمع العام اذا تحقق لديه بانها سوف تخل بالنظام او الاداب العامة ويتم ابلاغ رفض الطلب تحريريا ومسبباً.

رابعاً: للجنة الاعتراض على قرار الرفض لدى محكمة استئناف المنطقة خلال (3) ثلاثة ايام من تاريخ التبليغ وعلى المحكمة البت في الاعتراض خلال مدة (48) ساعة ويكون قرارها باتا.

خامساً: يستثنى من حصول الموافقة خروج الناس افرادا او جماعات الى الميادين والشوراع والاماكن العامة في المناسبات الوطنية والقومية والدينية طبقا للاعراف المحلية السائدة وللاغراض اعلاه.

سادساً: للوزير تخويل جميع او بعض الصلاحيات الممنوحة له وفق احكام هذا القانون لرؤوساء الوحدات الادارية كل ضمن وحدته الادارية.

الرأي الثاني: يكتفي باشعار الجهات المعنية وتكون الصياغة بالشكل الآتي في حالة الأخذ بهذا الرأي:

(على اللجنة اشعار وزير الداخلية او رئيس الوحدة الادارية كل ضمن وحدته الادارية، للقيام بتنظيم المظاهرة).

المادة الثالثة:

اولاً: يقدم طلب تنظيم المظاهرة من قبل اللجنة قبل الموعد المعين لاجرائها بـ(48) ثمان واربعين ساعة على الاقل على ان يراعي في ذلك ايام العطل الرسمية. (الرأي الآخر يقدم اشعار تنظيم المظاهرة).

ثانياً: يجب ان يتضمن الطلب اسماء وعناوين وتواقيع اعضاء اللجنة المشرفة على تنظيم المظاهرة او التجمع العام وبيان الغاية منها وتحديد مسارها والزمان والمكان المحددين لها.

ثالثاً: يجب ان تكون المظاهرة او التجمع العام سلمية وخالية من اعمال العنف ويحظر رفع شعارات تحرض على العنف.

رابعاً: في حالة عدم الرد على الطلب المقدم من قبل اللجنة بعد مضي (48) ثمان واربعين ساعة على تاريخ تقديم الطلب، يعد ذلك موافقة على تنظيم المظاهرة او التجمع العام.

المادة الرابعة:

اولاً: لكل المواطنين في اقليم كوردستان والاحزاب السياسية ومنظمات المجتمع المدني والنقابات المهنية والاتحادات والجمعيات وغيرها من التنظيمات المجازة قانوناً حرية تنظيم المظاهرات او التجمعات العامة بعد استحصال الموافقة التحريرية.

{الرأي الثاني: بعد اشعار الوزير او رئيس الوحدة الادارية دون استحصال الموافقة}.

ثانياً: تتولى اجهزة الشرطة الاهتمام بحماية المتظاهرين او المتجمعين.

ثالثاً: على الجهات المعنية الاستماع الى مطالب المتظاهرين او المتجمعين لايجاد الحلول المناسبة لها.

المادة الخامسة:

لا يجوز اجبار احد على المشاركة أو عدم المشاركة في المظاهرة او التجمع العام لاي سبب كان.

المادة السادسة:

على الوزير او رئيس الوحدة الادارية اتخاذ جميع الاجراءات القانونية الضرورية للمحافظة على النظام والاداب العامة وحماية الاشخاص والاموال العامة والخاصة اثناء تنظيم المظاهرة او التجمع العام.

المادة السابعة:

اولاً: يمنع منعا باتا حمل او حيازة سلاح او مواد متفجرة او سامة او حارقة من قبل المشاركين حتى اذا كانوا مرخصين قانوناً بحيازتها وذلك اثناء المظاهرة او التجمع العام .

ثانياً: على اجهزة الشرطة منع اي شخص يحمل سلاحا ظاهرا او خفيا او اية آلة جارحة او المواد المشار اليها في الفقرة (اولا) من هذه المادة، الدخول الى مكان تنظيم المظاهرة او التجمع العام ولها حق اتخاذ الاجراءات القانونية بحقه.

المادة الثامنة:

اولاً: لا يجوز ان تستمر المظاهرة او التجمع العام الى ما بعد الوقت المحدد لها.

ثانياً: للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريق المظاهرة او التجمع العام في حالة خروجهما عن الاطار العام للغاية او الوقت المحدد لهما.

المادة التاسعة:

اذا وجدت اجهزة الشرطة صعوبة في تفريق المتظاهرين او المتجمعين رغم الطلب منهم واصرارهم على ذلك يحق لها اتخاذ الاجراءات التالية:

1- الرش بخراطيم المياه حسب الاحوال.

2- استخدام المواد المسيلة للدموع او الوسائل الخاصة الاخرى ذات الطابع المدني بتفريق المظاهرات والتجمعات العامة.

3- القبض على مثيري الشغب اثناء المظاهرة او التجمع العام واتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم.

المادة العاشرة:

هناك رأيان بشأن هذه المادة : الرأي الاول تؤيد هذه الصياغة:

اذا وقع اثناء المظاهرة او التجمع العام اخلال بالامن او النظام والاداب العامة او حصل اضرار بالغير او بالاموال العامة اوالخاصة او خرجت المظاهرة او التجمع العام وبفعل القائمين عليها عن اهدافهما او غايتهما المحددة يتحمل طالبوا تنظيم المظاهرة او التجمع العام المسؤولية القانونية الكاملة بالتكافل والتضامن مع الذين تسببوا في احداث ضرر بتعويض الاضرار الناجمة عن ذلك وتتخذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

والرأي الثاني يدعو الى أن تكون المسؤولية شخصية وليست على عاتق منظمي المظاهرة، أي أن مسبب الضرر هو الذي يتحمل مسؤولية دفع التعويض.

المادة الحادية عشرة:

1- يعاقب كل من يخالف احكام هذا القانون بالحبس مدة لا تزيد على ستة اشهر أو بغرامة لا تقل عن خمسين الف دينار ولاتزيد على خمسمائة الف دينار او بكلتا العقوبتين.

هناك رأي بإلغاء هذه الفقرة.

2- في حالة استخدام العنف او القوة او الاضرار بالاشخاص او الممتلكات العامة او الخاصة من قبل المشاركين في المظاهرة او التجمع العام يعاقب المخالف وفق قانون العقوبات النافذ بحسب الاحوال.

المادة الثانية عشرة:

1- في حالة تجاوز أجهزة الشرطة حدود السلطة باستخدامها القوة المفرطة ضد المتظاهرين او المتجمعين تتخذ الاجراءات القانونية بحقها وفق القوانين النافذة.

2- تلتزم الحكومة بدفع التعويض للمتضررين عن الاضرار الناجمة جراء تجاوز أجهزة الشرطة حدود واجباتها المكلفة بها استنادا الى قرار صادر من المحكمة المختصة.

المادة الثالثة عشرة:

يطبق احكام هذا القانون على جميع حالات الاضراب و الاعتصام عند خروج المضربين أو المعتصمين الى الميادين والشوارع العامة.

هناك رأي بإلغاء الاعتصام من هذه المادة.

المادة الرابعة عشرة:

لا يجوز تنظيم اي مظاهرة او تجمع عام خلافا لاحكام هذا القانون.

المادة الخامسة عشرة:

على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السادسة عشرة:

للوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السابعة عشرة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة

بما ان المظاهرة حق دستوري وضماناً لتحقيق الحياة الديمقراطية وحفاظا على التحول نحو المجتمع المدني واحترام الحريات وحقوق الانسان ومن اجل ضمان تعبير الجماهير عن رأيها وبيان مطالبها المشروعة بشكل سلمي ومباشر بعيدا عن اثارة الفوضى وحماية للمصالح العامة والخاصة من الاضرار والاخذ بنظر الاعتبار المبادىء والقواعد الدولية الخاصة بالحقوق والحريات، وبالنظر لعدم وجود قانون خاص لتنظيم المظاهرات والتجمعات العامة والاضراب والاعتصام فقد شرع هذا القانون. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیش بخوێننەوە تکایە.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی،

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راپۆرتی هاوبەش بە کوردی.

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان _ عێراق

بابەت/ راپۆرتی هاوبەش

لەسەر پێشنیاری سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ژمارە (8)ی ڕۆژی 2010/10/27 بۆ یەکخستنی دوو پرۆژە پێشکەش کراوەکە لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان، کە تایبەتن بە پرۆژە یاسای (رێکخستنی خۆپیشاندانەکان)و پێشکەش کردنی ڕاپۆرتی هاوبەش لەلایەن هەر چوار لیژنە دیاریکراوەکە لە پرۆژەکەداو بڕیاردانی پەرلەمان لەسەری. لیژنەکانی کاروباری یاسایی و ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجییەکان و مافی مرۆڤ و کاروباری کۆمەڵەی مەدەنی رۆژی پێنج شەممە 5/گەلاڕێزان/2710 کوردی بەرامبەر بە 2010/10/28ی زایینی بەشێوەیەکی هاوبەش کۆبوونەوەو دوای وتوێژو تاوتوێ کردن، لیژنەکان گەیشتە ئەمانەی خوارەوە:

یەکەم: بەنسیبەت ناوی پرۆژە یاساکە، لیژنەکان بە تێکڕا پێشنیاز دەکەن ناو بنرێ (یاسای رێکخستنی خۆپیشاندانەکان لە هەرێمی کوردستان – عێراق).

دووەم: لیژنەکان پێشنیاز دەکەن پرۆژە یاساکە بەم جۆرە دابرێژرێ تاکو جێی هەردوو پرۆژەکە بگرێتەوەو ببێتە بنچینەی بۆ وتوێژکردن و ئاسانکاریی وتوێژکردنەکان و دەنگدان لەسەری و، بەگوێرەی ئەوەی دەرخراوە بەرامبەر ئەو حاڵەتانەی جێهێڵراون تاکو ڕایان لەبارەیەوە لەسەر بدرێ.

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوەو دەربڕینانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: وەزیر: وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان.

دووەم: سەرۆکی یەکەی کارگێڕی: پارێزگار - قائیمقام - بەڕێوەبەری ناحیە.

سێ یەم: خۆپیشاندان: کۆمەڵێکی ڕێکخراو، یا نیمچە ڕێکخراوە لە خەڵك بەشێوەیەکی ئاشتیانە لە گۆڕپان و شەقام و شوێنی گشتی دەڕۆن بەمەبەستی خوڵقاندنی ڕای گشتی یەکگرتوو، بۆ بەدیهێنانی مەبەستێکی دیاریکراو، بۆ کاتێکی دیاریکراو.

لێرەدا رایەك هەیە بۆ زیاد کردنی بڕگەیەك بۆ ماددەکەو بەم شێوەیەی خوارەوە:

{خۆپیشاندانی لەناکاو: ئەمە کاردانەوەیەکی خێراو ناڕێکخراوە لە ئەنجامی ڕوودانی کتوپڕ دروست دەبێ، بەبێ ئەوەی کاتێکی تەواو هەبێ، بۆ ئاگادارکردنەوەی یەکەی کارگێڕی} .

چوارەم: کۆبوونەوەی گشتی: ئەو کۆبوونەوەیە کە رێکدەخرێ بۆ هێنانەدی مەبەستێکی دیاریکراو، کە مۆرکێکی گشتی هەبێ لە شوێنیکی دیاریکراو و بۆ کاتێکی دیاریکراو.

لێرەدا رایەك هەیە بۆ هەڵوەشاندنەوەی {کۆبوونەوەی گشتی لە پێناسەو ناوەڕۆکی یاسادا} .

پێنجەم: لیژنە: لیژنەی ڕێکخەری خۆپیشاندانەکە، یاخود کۆبوونەوە گشتیەکەیەو لە ژمارەیەك پێکدێ، کە لە سێ کەس کەمتر نەبن و لە پێنجیش زیاتر نەبێ و شیاویی یاساییان هەبێ و بەڕێوەبردن و ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە، یاخود کۆبوونەوە گشتیەکە دەگرنە ئەستۆ.

شەشەم: لایەنی پەیوەندیدار: ئەو لایەنەیە کە ڕاستەوخۆ پەیوەندیدارە بە داخوازییەکانی خۆپیشاندەران و کۆبووان.

ماددەی دووەم:

دوو ڕا هەیە لە بارەی ڕێکخستنی خۆپیشاندان:

ڕای یەکەم: مەرجی وەرگرتنی مۆڵەتدان دادەنێت و داڕشتنی بەم جۆرە دەبێ:

یەکەم:

1- وەزیر دەسەلاتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی هەیە، ئەگەر لەسەر ئاستی هەرێم بێت.

2- سەرۆکی یەکەی کارگێڕی دەسەلاتی موڵەتدانی خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی هەیە، هەریەکەیان لەناو یەکە کارگێڕییەکەی.

دووەم: ناشێ خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی ڕێك بخرێ، مەگەر دوای پێشکەش کردنی داواکاری بێت بۆ وەزیر، یاخود سەرۆکی یەکەی کارگێڕیی و وەرگرتنی ڕەزامەندی بە نووسین.

سێیەم: وەزیر، یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی، بۆی هەیە داواکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی ڕەت بکاتەوە، ئەگەر بۆی ساغ بووەوە کە زیان بە سیستم و ئاکاری گشتی دەگەیەنێ و پێڕاگەیاندنی ڕەتکردنەوەکەش بەنووسین دەبێت و هۆکارەکەش دیاری بکرێت.

چوارەم: لیژنە بۆی هەیە تانە لە بڕیاری ڕەتکردنەوە بگرێ لەلای دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە لە ماوەی (3) سێ ڕۆژ لە مێژووی پێڕاگەیاندن و دادگاش پێویستە لە ماوەی (48) کاتژمێر تانەکە یەکلابکاتەوەو بڕیارەکەش یەکلاکەرەوەیە.

پێنجەم: دەرچوونی خەڵك بە تاك، یان بە کۆمەڵ بۆ گۆڕەپان و شەقامەکان و شوێنی گشتی لە بۆنەی نیشتمانی و نەتەوەیی وئاییینی، بەپێی دابو دەستووری خۆجێیی باو بەدەردەکرێ لە وەرگرتنی مۆڵەت، بۆ مەبەستەکانی سەرەوە.

شەشەم: وەزیر بۆی هەیە هەموو، یان هەندێك لە دەسەلاتەکانی کە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسا پێیدراوە بدات بەسەرۆکەکانی یەکە کارگێڕیەکان، هەریەکە لەناو یەکە کارگێرییەکەی خۆیدا.

ڕای دووەم: ئاگادارکردنەوەی لایەنی پەیوەندار، داڕشتنەوەکەی بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێ لە حاڵەتێکدا کە ئەم رایە پەسندکرا:

{پێویستە لیژنە ئاگاداری وەزیری ناوخۆ، یان سەرۆکی یەکە کارگێڕییەکان بکات، هەریەکەیان لەناو یەکە کارگێڕییەکەی خۆی بەڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە}.

ماددەی سێیەم:

یەکەم: داواکاریی ڕێکخستنی خۆپیشاندان لە لایەن لیژنەوە پێش وادەی کردنی بە (48) چل وهەشت کاتژمێر بەلایەنی کەم، بەمەرجێك ڕۆژانی پشووی فەرمی رەچاو بکرێ. ڕایەکی دی: (ئاگادارکردنەوەی ڕێکخستن خۆپیشاندانەکە پێشکەش دەکرێ).

دووەم: پێویستە داواکارییەکە ناو و ناونیشان و ئیمزای ئەندامانی لیژنەی سەرپەرشتیکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە، یان کۆبوونەوە گشتیەکە بگرێتەخۆ و مەبەستەکەشیان لەبارەیەوە ڕوون بکرێتەوە وڕێگای ڕۆیشتنەکەیان وکات وشوێنی دەستنیشان بکرێ.

سێیەم: پێویستە خۆپیشاندانەکەو کۆبوونەوە گشتیەکە ئاشتیانە بێ و دووربێ لە کاری توندوتیژی و بەرزکردنەوەی دروشمێ، کە خەڵکی هانبدات بۆ توندوتیژی قەدەغە دەکرێ.

چوارەم: لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکارییەکەی، کە لەلایەن لیژنەوە پێشکەشکراوە دوای تێپەربوونی (48) چل وهەشت کاتژمێر بەسەرمێژووی پیشکەشکردنی داواکارییەکە، ئەمە بەڕەزامەندی لەسەر ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە، یان کۆبونەوە گشتیەکە دادەندرێ.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: هەموو هاووڵاتیەك لە ناو هەرێمی کوردستان وحزبە سیاسیە کان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و سەندیکای پیشەیی و یەکێتیەکان و کۆمەڵەکان و غەیری ئەمانە لە ڕێکخراوە مۆڵە تپێدراوەکان بەشێوەیەکی یاسایی ئازادی ڕێکخستنی خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتیان هەیە، بەڵام دوای وەرگرتنی ڕەزامەندیی بەنووسین.

{ڕای دووەم: دوای ئاگادارکردنەوەی وەزیر، یان سەرۆکی یەکەی کارگێریی بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندیی} .

دووەم: دەزگای پۆلیس گرنگی دان بە پاراستنی خۆپیشاندەر، یان کۆبوونەوەکان دەگرێتە ئەستۆ.

سێیەم: لایەنی پەیوەندار دەبێ گوێ لە داواکارییەکانی خۆپیشاندەران، یان کۆبوونەوە گشتیەکان بگرێ، بۆ دۆزینەوەی چارەسەری گونجاو بۆیان.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

نابێ کەس ناچاربکرێ بۆ بەشداریی کردن، یان بە شداریی نەکردن لە خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی بۆ هەر هۆیەك بێت.

ماددەی شەشەم:

پێویسته لەسەر وەزیر، یان سەرۆکی یەکەی کارگێریی هەموو ڕێکارێکی یاسایی بگرێته بەر، بۆ پارێزگاریی کـردن لـه سیسـتم و ئـادابی گشـتی و پاراسـتنی کەسـەکان ومـاڵی گشـتی وتایبـەتی لـه کـاتی ڕێکخسـتنی خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتیدا.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: هەڵگرتن و حیازەی چەك و ماددەی تەقینەوە، یان ژەهراوی، یـان سـووتێنەر لەلایـەن بەشـداربووان بەتـەواوی قەدەغەیـە، تەنانـەت ئەگـەر بەشـێوەیەکی یاسـایش مۆڵـەتیان پێـدرا بـێ بـۆ حیازەیـان، ئەمـەش لەکاتی خۆ پێشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی پەیڕەو دەکرێ.

دووەم: پێویسته لەسەر دەزگاکانی پۆلیس نەیەڵن هـیچ کەسـێك چـەك بـە ئاشـکرا، یـان بـەنهێنی هـەڵگرێ، یاخود هەر ئامێرێکی بریندارکەر، یـان ئـەو ماددانـەی کـە لـە بڕگـەی (یەکـەم)ی ئـەم ماددەیـەدا ئاماژەیـان پێکراوە هەڵگرێ و بچێته شوێنی ڕێکخستنی خۆپێشاندانەکە، یـاخود کۆبوونـەوە گشتیەکەو بۆیـان هەیـە هەموو ڕێکارێکی یاسایی لە بەرامبەری وەرگرن.

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: نابێ خۆپێشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی تا دوای کاتی دیاری کراوی بەردەوام بێت.

دووەم: وەزیر، یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی، بۆی هەیە فەرمان بدات بـە بڵاوبوونـەوەی خۆپێشـاندان، یـان کۆبوونەوەی گشتی لە حاڵەتێکدا کە لە چوارچێوەی گشتی ئەو ئامانجەی بۆی دانـراوە، یان ئەو کاتـەی بـۆی دەستنیشان کراوە دەرچوو.

ماددەی نۆیەم:

ئەگەر دەزگاکانی پۆلیس بڵاوە پێ کردنی خۆپێشاندانەکە، یان کۆبوونەوە گشتیەکەی بە کارێکی گران زانی هەرچەندە داواشیان لێکراو سوور بوون لەسەری، بۆیان هەیە ئەم ڕێکارانەی خوارەوە بگرنەبەر:

1- ڕشاندن بە بۆڕی ئاو بەپێی حاڵەتەکە.

2- بەکارهێنانی ماددەی فرمێسك ڕژێن، یان هۆی تایبەتی تر، کە بەشێوەیەکی مەدەنی هەبێ بۆ بـڵاوە پـێ کردنی خۆ پێشاندانەکان، یان کۆبوونەوە گشتیەکان.

3- گرتنی ئەوانەی گێرەشێوێنی لـەکاتی خۆپێشـاندان، یـان کۆبوونـەوەی گشـتی دەکـەن، لەگـەڵ وەرگرتنـی ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان.

ماددەی دەیەم: دوو ڕا لەبارەی ئەم ماددەیەوە هەنە:

ڕای یەکـەم: پشـتگیری ئـەم ڕایـە دەکـەن: ئەگـەر لـەکاتی خۆپێشـاندان، یـان کۆبوونـەوەی گشـتیدا زیـان بـە ئاسایش و سیستم و ئادابی گشتی گەیشت، یان زیان بە خەڵکی تر گەیشت، یان بـە مـاڵی گشـتی و تایبـەتی، یـاخود خۆپێشـاندانەکە، یـان کۆبوونـەوە گشـتیەکە بـەکاری ئەوانـەی پێـی هەسـتاون لـە ئامانجـەکانیان و مەبەسته دیاریکراوەکانیان لایانـدا، ئـەو کاتـە ئەوانـەی داوای ڕێکخسـتنی خۆپێشـاندانەکە، یـان کۆبوونـەوە گشتیەکەیان کـردووە بەرپرسـیاریەتی یاسـایی تـەواو بـە تـەکافول و تـەزامون دەکەوێتـە ئەسـتۆیان لەگـەڵ

ئەوانەی بوونەتە هۆی زیـان گەیانـدن قەرەبووکردنـەوەی ئـەو زیانانـەی لـە ئـەنجامی ئـەوە کەوتوونەتـەوە دەکەوێتە ئەستۆیان و ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان بەپێی یاسای جێبەجێ کراو وەردەگیرێ.

ڕای دووەم: داوا دەکات بەرپرسیاریەتی کەسایەتی بێ، نەکەوێتـە سەرشـانی ڕێکخـەرەکانی خۆپیشاندانەکە، واتە ئەوەی بۆتە هۆی زیانەکە خۆی بەرپرس دەبێ لە قەرەبووکردنەوە.

ماددەی یازدەم:

1- هەر کەسێك سەرپێچی حوکمەکانی ئەم یاسایە بکات سزا دەدرێ بـە گـرتن بـۆ ماوەیـەك لەشـەش مـانگ زیاتر نەبێ، یاخود بە غەرامەیەك، کە لە پەنجا هەزار دینارکەمتر نـەبێ و لـە پێـنج سـەد هـەزار دینـاریش زیاتر نەبێ، یاخود بە هەردوو سزاکە، لێرەدا ڕایەك هەیە بە هەڵوەشاندنەوەی ئەم بڕگەیە.

2- لەحاڵەتی بەکارهێنانی توندوتیژی، یـان هێـز، یـان زیـان گەیانـدن بـە کەسـەکان، یـان بـە مـاڵ و مـوڵکی گشتی، یان تایبەتی لەلایەن بەشـداربووانی خۆپێشاندانەکە، یـان کۆبوونـەوە گشـتیەکە، ئـەوا سەرپێچیکەر سزا دەدرێ بەپێی یاسای سزاکانی جێبەجێ کراو، بەپێی حاڵەتەکان.

ماددەی دوازدەم:

1- لەحاڵەتێکدا کە دەزگاکانی پۆلیس لە سنووری دەسەڵات دەرچوون، بـۆ بـەکارهێنانی هێـزی لەڕادەبـەدەر لە دژی خۆپێشاندەران و کۆبوونەوەکان، ئەوا ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان وەردەگیرێ، بەپێی یاسا جێبەجێ کراوەکان.

2- حکومەت پابەنـد دەبـێ بـەدانانی قـەرەبوو بـۆ زیانلێکـەوتووان، کـە لـە ئـەنجامی دەرچـوونی دەزگاکـانی پۆلیس لە سنووری ئەرکی پێسپێردراوی خۆیان ڕوویان داوە، ئەمەش بەپێی بڕیارێك دەبـێ کـە لـە دادگـای تایبەتی دەرچووبێ.

ماددەی سێزدەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە لەسەر هەموو حاڵەتەکانی مانگرتن و پەناگیری لەکاتی دەرچوونی مانگرتووان، یان پەناگیران بۆ گۆڕەپان و شەقامەکان پیادە دەکرێ.

لێرەدا ڕایەکیش هەیە بە لادانی وشەی (پەناگیری) لە ماددەکەدا.

ماددەی چواردەم:

نابێ هیچ خۆپێشاندان، یان کۆبوونەوەیەکی گشتی بەپێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە ڕێك بخرێت.

ماددەی پازدەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی شازدەم:

وەزیر بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

ماددەی حەڤدەم:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی بلاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێ.

(هۆیە پێویستیەکانی)

لەبەر ئەوەی خۆپیشاندان مافێکی دەستووریيە و گـرەنتی بـۆ گەیشـتن بـە ژیـانێکی دیمـوکراتی و لـە پێنـاو گۆڕانکـاری بـەرەو کۆمـەڵگای مـەدەنی و ڕێـز گرتنـی ئازادییـەکان و مافـەکانی مرۆڤـ و لـە پێنـاوی مسۆگەرکردنی ئەوەی کە جەماوەر ڕای خۆی دەربڕی و داخوازییە ڕەواکانی خۆی بەشێوەیەکی ئاشتیانەو راستەوخۆ دەربخات دوور لەو رووژاندنی کاری نابەجێ و لە پێناوی پاراستنی بەرژەوەندی گشتی و تایبەتی لە زیان و پرەنسیپە نێو دەوڵەتیەکانی تایبـەت بـەماف و ئـازادی ڕەچاو بکرێن و لەبـەر ئـەوەی یاسایەکی تایبەت بـە ڕێکخسـتنی خۆپێشاندانەکان و کۆبوونـەوە گشـتیەکان و مـانگرتن و پـەناگیریی نییـە، بۆیەئـەم یاسایە دەرچوێنرا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دەستخۆش، بەڕێزان، ئێستا وازیح بوو بۆ هەمووتان، ئەو لیژنانەی کە بەشـدار بـوون، چـوار لیژنـە بوو چل و چوار ئەندامی پەرلەمان لەو گفتوگۆیانـە بەشـدار بووینـە، ڕەئیـەکان هەنـدێکی تـەوافوق هەیـە، هەنـدێکیان ئیختیلافیان هەیـە، مـاددە دەخوێندرێتـەوە، ئێـوەی بـەڕێز ئـەوەی ویسـتی ڕەئـی خـۆی ئـەدات، پاشـان ئـەو شـوێنانەی خیلافـی هـەبێت، ئەوانـەی دژن، لـە هـەردوولا لەسـەری قسـە بکـەن و ئەخرێتـە دەنگدانەوە، لیژنەی یاسایی ئێستا بۆ ماددەی یەکەم کەرەمکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قانون تنظيم المظاهرات في اقليم كوردستان-العرق.

المادة الاولى: يقصد بالمصطلحات والتعابير الآتية المعانى المبينة ازائها لاغراض هذا القانون:

اولاً:الوزير: وزير داخلية اقليم كوردستان.

ثانياً: رئيس الوحدة الادارية، المحافظ، القائمقام، مدير الناحية.

ثالثاً: المظاهرة: جمع منظم او شبه منظم من الناس يسير بشكل سلمى في الميادين والشوارع والامـاكن العامـة يهدف الى خلق راى عام موحد لتحقيق غرض معين ولوقت معين.

رابعاً: التجمع العام: التجمع الذى يـتم تنظيمـه لتحقيـق غـرض معـين ذى طـابع عـام في مكـان معـين ولوقـت معين.

خامساً: اللجنة: اللجنة المنظمة للمظاهرة او التجمع العام: وتتكون من عدد لاتقل عن ثلاثة اشخاص ولاتزيد على خمسة يتمتعون بالاهلية القانونية يتولون ادارة وتنظيم المظاهرة او التجمع العام.

سادساً: الجهة المعنية: الجهة ذات العلاقة المباشرة بمطالب المتظاهرين او المتجمعين.

جـەنابی سـەرۆکی پەرلـەمان، ئـەوە ڕەئـی یەکەمـە لەسـەر پرۆژەکـە، ڕەئـی دووەم، سـەبارەت ناونیشـانی یاسایەکە، بەکۆی دەنگ پەسەند کراوە، کە بگۆڕدرێت، ببێتە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکان لە هەرێمی

کوردستان، سەبارەت بڕگەکانی یەکەم، دووەم، سێیەم، گفتوگۆیەکی زۆری لەسەر کراوە، رای جیاواز دەڵێت، مظاهرة مفاجئە، لەناو فەقەرەك ئیزافە بکرێت، بۆ فەقەرەکانی ماددەکە، بەم شێوەیە:

المظاهرة المفاجئة: هي رد فعل سريع وغير منظم ناجم عن اهداف مفاجئة دون توفر الوقت الكافي لاشعار الوحدة الادارية.

سەبارەت بە بڕگەی چوارەم التجمع العام، ڕای جیاواز ئەوەیە کە دەڵێ، التجمع العام، لەناو پێناسەکەدا، وەهەروەها لەناو یاسایەکەدا نەمێنێتەوە، ئەوە خاڵەکانی جیاوازی لە نێوان ئەندامانی پەرلەمان، کەلەسەر پڕۆژەکە بەتایبەتی ماددەکە بەم شێوەیە بوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بە کوردیش بخوێنن، پاشان تەفسیرات لەسەری بدرێتن، رەجائەن، بە کوردیش بخوێنن.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم: بە نیسبەت ناوی پڕۆژەکە لیژنەکان بە تێکڕا پێشنیاز دەکەن، ناوی بنرێت یاسای ڕێکخستنی خۆ پیشاندانەکان لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوەو دەربڕینانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: وەزیر: وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان.

دووەم: سەرۆکی یەکەی کارگێڕی: پارێزگار، قائمقام، بەڕێوەبەری ناحیە.

سێیەم: خۆپیشاندان: کۆمەڵێکی ڕێکخراو یان نیمچە ڕێکخراوە لە خەڵك بەشێوەیەکی ئاشتیانە لە گۆڕەپارن و شەقام و شوێنی گشتی دەڕۆن، بەمەبەستی خولقاندنی ڕای گشتی یەکگرتوو، بۆ بەدیهێنانی مەبەستێکی دیاریکراو بۆ کاتێکی دیاریکراو.

لێرەدا رایەك هەیە بۆ زیاد کردنی بڕگەیەك بۆ ماددەی یەك، بۆ ماددەکەو بەم شێوەیەی خوارەوە:

خۆپیشاندانی لەناکاو: ئەمە کاردانەوەیەکی خێراو نا ڕێکخراوە لە ئەنجامی ڕوودانی کت و پڕ دروست دەبێت، بەبێ ئەوەی کاتێکی تەواو هەبێت بۆ ئاگادار کردنەوەی یەکەی کارگێڕی.

چوارەم: کۆبوونەوەی گشتیی: ئەو کۆبوونەوەیە کە ڕێك دەخرێتن بۆ بەدیهێنانی مەبەستێکی دیاریکراو، کە مۆرکێکی گشتی هەبێت لە شوێنێکی دیاریکراو، بۆ کاتێکی دیاریکراو.

لێرەدا رایەك هەیە، بۆ هەڵوەشاندنەوەی کۆبوونەوەی گشتی لە پێناسەو ناوەڕۆکی یاسادا.

پێنجەم: لیژنە: لیژنەی ڕێکخەری خۆپیشاندانەکان یاخود کۆبوونەوە گشتیەکە، لە ژمارەیەك پێك دێك کە لە سێ کەس کەمتر نەبن و لە پێنج کەس زیاتر نەبن، شیاوی یاساییان هەبێت، بەڕێوەبردن و ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە یاخود کۆبوونەوە گشتیەکە دەگرنە ئەستۆ.

شەشەم: لایەنی پەیوەندیدار: ئەو لایەنەیە کە ڕاستەوخۆ پەیوەندیدارە بە داخوازیەکانی خۆپیشاندەران و کۆبووان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا گوێتان لێی بوو، ئەوەش ڕەئی لێژنەکانە خۆیان، بۆیە داوا لە سکرتێری پەرلەمان دەکەم، ئەو بەڕێزانەی کە ئەیانەوێت قسە بکەن، ناویان تۆمار بکات، خۆیان بڵێن و تۆماری بکات، چونکە ڕێکخراوی ئاسك ئەو پێشنیارەی کردووە، بە ئیحتیرامەوە وەری دەگرین، هەقی خۆیانە، کەرەمکە، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من یەك تەوزیح و یەك پێشنیارم هەیە، ئەگەر لێم قبوڵ بکەن، ئەویش ئەوەیە هەروەکو جەنابت ئیشارەتت پێیدا، ئەو خاڵانەی کە ئیتیفاقمان لەسەر کردووە، چل و چوار ئەندامی پەرلەمان بەشدار بووە، لەو چوار لیژنەیە، وە هەموو پێکهاتەکانی ناو پەرلەمانیشی تێدابووە، ئەگەر تەنزیمی مناقەشەو تەحدیدی مناقەشەکە لەو خاڵانە بکرێت، وابزانم ئێمە ئیستیفادە لە وەقت دەکەین زیاتر، خاڵەکانی خیلاف اعتیادیە، دەرگای مناقەشەکە تەبعی و اعتیادیە، بەس بە نیسبەت ئەوانی تر، ئەگەر تەحدیدی مناقەشە بکرێت، پێم شتێکی زۆر باشە، سوپاس.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە پەرلەماناتی عالەم کورسیەکان ژمارەیان هەیە، سکرتێری پەرلەمان بێت، سەرۆکی پەرلەمان بێت، جێگر بێت، تەماشای ژمارەکە دەکات، و قائیمە تەئشیر دەکات، لێرە ئەوەمان نیە، لەو لەحزەیە هەندێك جار ناوی نزیکترین انسان لەبیری دەکات، لەبەر ئەوە رەجا دەکەم، ئەگەر وابیتن من ناو بنووسم دەنگی خۆتان بەرز بکەن، عمر عبدالعزیز، کاك احمد، بیلال سلیمان، ئەڤین عمر، سۆزان شهاب، ئاراس حسین، برهان رشید، اسماعیل، کوێستان محمد، زانا رؤوف، پەیمان عزالدین، پەیام احمد، جعفر علی، بێریڤان سەرهەنگ، تارا اسعدی، جمال طاهر،حسن محمد، خورسید احمد، ناسك تۆفیق، شوان کریم، سەرهەنگ فەرەج، ڕیباز فتاح، عبداللە مەلا نوری، کاردۆ محمد، نەسرین جمال، نەریمان عبداللە، حاکم رزگار، هاوڕاز خۆشناو، ئاشتی عزیز، محمد شارەزووری، گۆران ئازاد، فاضل بەشارەتی، عمر هەورامی، سیوەیل عثمان، عبدالرحمن حسین، سەرگوڵ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نیزامی چیە؟ کەرەمکە.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی لیژنەکانی مەعنی تایبەت بە گفتوگۆ کەر لەسەر ئەم پڕۆژە یاسایە، وە زائیدەن ڕاپۆرتی موشتەرەکیشمان هەیە دەربارەی ئەوە، من تەسەور دەکەم پێش ئەوەی، ئەندامانی پەرلەمان مناقەشەی پڕۆژەکە بکەن، ئەو ماددەیە بکەن، رەئی بەڕێزان وەزارەتی مەعنی وەربگیرێت، دوای ئەوە مناقەشە بکرێت باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر رەئیتان لەسەر پرۆژەکە، چونکە ئێمە لیژنەکان بە موشتەرەکی، ئەوەیان کردەوە، ئەگەر رەئیتان بدەن لەسەر ئەوە.

بەڕێز سمیر عبداللە ئاکرەیی/ وەزیری ناوخۆ بەوەکالەت:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، زۆر سوپاستان دەکەم، کە ئەمڕۆ بانگهێشت کردنی من بۆ مناقەشە کردن لەسەرقانون، یاسایی قانونی مزاهەرات لەهەرێمی کوردستان، من چەند تێبینیەکی بچووکم هەیە، بەنیسبەت ئەو ماددەی یەکەم، حەزم دەکرد ئەو تێبینیانە بۆ ئێوەی بەڕێز بیلێمەوە، یەکێکیان بە نیسبەت، نووسراوە (اولا: لتسمية مشروع العراق طرح لجان بالاجماع تسميته بقانون تنظيم المظاهرات في اقليم كوردستان - العراق) لە هەموو ماددەکان نووسراوە(تنظيم المظاهرات والتجمعات)، بۆچی نەنووسراوە تجمعات لەگەڵی، کە نووسراوە لە هەموو ماددەکان و خاڵەکان، المظاهرة او التجمع، کەئەگەر ئەوە ئیزافە بکرێت، وابزانم خاڵێك خراپ نیە، بە نیسبەت ماددەی یەکەم خاڵی سێیەم، هناك راى باضافة فقرة الى المادة بالشكل الاتي، المظاهرة المفاجئة: هي رد فعل سريع وغير منظم ناجم عن اهداف مفاجئة دون توفر الوقت الكافى لاشعار الوحدة الادارية، کە لێرە بۆخۆی هەر شەرحی بۆ خۆی دەکاتن، غیر منزەمە بەراستی، فەوزایەك چاك دەبێت، ئەگەر ئێمە ئیجازە بدەین، موزاهەرات پێك بهێندرێت، وە ئەوەی کە ئاگاداری سوڵتاتی مەعنی نەکرابێتن، کۆنترۆلیش ناکرێتن، لەبەر ئەوە پێموایە ئەو رەئیە حەزف بکرێت، سوپاستان دەکەم، پێنجەم: : اللجنة: اللجنة المنظمة للمظاهرة او التجمع العام: وتتكون من عدد لاتقل عن ثلاثة اشخاص ولاتزيد على خمسة يتمتعون بالاهلية القانونية يتولونه ادارة وتنظيم المظاهرة او التجمع العام.

سادساً: الجهة المعنية، لەبەر ئەوەی کە لێرە لەشەش تیکرارە تەقریبەن، الجهة المعنية: الجهة ذات العلاقة المباشرة بمطالب المتظاهرين او المتجمعين، لەبەر چی لیژنە چاك بکرێت مادەم جهەی مەعنی هەیە، تێبینیم لەسەر ئەوە هەیە پێنجەم زیادە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عمر عبدالعزیز، فەرمووو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا تێبنیەکی گشتی عەرز دەکەم، کە باسی ئەو چل و چوار ئەندامەی لیژنەکانتان کرد، دەبێت ئەوەشمان لەبیر بێت، کە لەو چل وچوار ئەندامە، نزیکەی 10 ئەندام هەر ئیمزای نەکردووە، نزیکەی حەوت تا هەشت ئەندام تەحەفوزی هەیە، تەنانەت ئەندامی واهەیە نووسیویەتی هەر لە ئەساسەوە دژی ئەو یاسایەم، کە ئەندامی لیژنەی یاسایشەو، ئەندامی خۆشی یاسایی بێت، لەبەر ئەوە چل و چوار کەس ئیمزای نەکردووە لەسەر ئەو یاسایە، وەکو تێبینیەکی گشتی، بەنیسبەت ماددەی یەکەوە، من دوو تێبینی عەرز دەکەم، یەکێکیان پەیوەندی بە پێشنیارەکەوە هەیە، کە ناو نراوە ڕای جیاواز، کە باسی خۆ پیشاندانی لە ناکاوە، منیش هاوڕام لەگەڵ ئەوڕەئیە، چونکە بەڕاستی هەندێکجار کێشەیەك ڕوو دەدات، یان پرسێکی سیاسی، کە پەیوەندی بە هەرێمەوە هەیە، یان هەرێم وەکو کیانی سیاسی، یان جەماوەری کوردستان، خەڵکی کوردستان، پێویست دەکات خۆ پیشاندانێکی خێرای بۆ بکرێت، بەبێ وەستان بەدیار مۆڵەتەوە یان ڕەزامەندی جیهەتی پەیوەندیدارەوە، بۆیە گرنگە ئەو بڕگەیەی تێدابێت، ئێمە هەموو جار نابێت هینمان بکات، کە ئەو یاسایە دائەڕێژین یەکسەر بۆ ئەو لایەنانە بچێت کە خۆ پیشاندان ئەکەن، بۆ مەوزوعێك کە پەیوەندی بە ڕەخنە لە دەسەلآت، یان داواکاری هاوولآتیان کە زەحمەتەو پێویستی بە کات هەیە، ئەبێت هەندێکجار ئەوەشمان لە بیر بێت، کە ئێمە ناچار دەبین وەکو خەڵکی کوردستان، خۆپیشاندانی لەناکاو بکەین، بۆ هەندێك مەسەلەی گرنگی سیاسی کە پێویستی بە پشتگیری خەڵکی کوردستان هەیە بۆی، لەبەر ئەوە من زۆر داکۆکی ئەکەم لەو بڕگەیە کە ئیزافە بکرێت، خۆپیشاندانی لەناکاوی تیا بێت، خاڵی دووەم لە ماددەکە، بڕگەی چوارە، باسی کۆبوونەوەی گشتی، منیش بە زیادی ئەبینم بەڕاستی، چونکە کۆبوونەوەی گشتی مافێکی تەواو ئاسایی و ساکارە، وە موتەبەعیشە، یەعنی بوەتە نەریتێك یا ریتمێك لە کوردستان، ئێمە دەیان شوێنی گشتیمان هەیە، وەکو پارك و وەکو باخچەی گشتی، وەکو گۆڕەپانی گشتی و شوێنی گشتی، بە شێوەیەکی گشتی زۆرن، پێویستی ناکات بەڕاستی تەنزیم بکرێت، وە بلکێندرێت بە خۆپیشاندانەوە، زۆر جار بۆ دەربڕینی شادیە، بۆ دەربڕینی خۆشیە، بۆ مەوزوعێکە کە هیچ پەیوەندی بە لایەنی سیاسیەوە نەبێت، لەبەر ئەوە منیش پشتگیری ئەو ڕایە دەکەم، کە تەواوی ئەو وشانەو دەستەواژانەی کە باسی کۆبوونەوەی گشتیە، لەو بڕگەیە لابرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی یەکەم، ثالثا، دەربارەی مزاهەرە، من پێشنیار دەکەم، بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، لەبەر ئەوەی کە لێرە مەوزوعی تەجەموع، مەوزوعی مزاهەرەی لەناکاو هەیە، وە ڕای جیاوازیشی لەسەر بوو، لە نێوان لیژنەکاندا، من تەنها پێشنیار دەکەم بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، المظاهرة: نشاط مدني يتم تنظيمه من قبل جمع منظم او شبه منظم من الناس بشكل سلمي، يه عنى بدون كلمة يسير، بشكل سلمي في الميادين

والشوارع والاماكن العامة ويهدف الى خلق راى عام موحد لتحقيق غرض معين و يشمل هذا النشاط و المظاهرات المفاجئة، الاضراب والمسيرات، ئەوكاتە لەوەش ڕزگارمان ئەبێت کەوا، مەوزوعی مزارهەرەی موفاجئ یان تەجەموع بخەینە ناوی، چونکە لێرە دەڵێت، جمع منظم او شبه منظم من الناس يسير، ئەمە لێرە يسير، مەعنای ڕێ پێدانەکە دەگرێت بەڕاستی، بەڵام ئەوەی دەرنەخستووە لێرە، کە ئایا ئەگەر ڕاوەستابن، ئەمە مزاهەرەیە یان مزاهەرە نیە، بۆیە ئەم (یسیر) پێویست ناکات بەرەئی من تێدابێت، ئەگەر هەم ڕۆیشتن بێت کە مەسیرەکە ئەگرێتەوە، ڕێ پێوان، ئەگەر ڕاوەستابن هەرئەی گرێتەوە، بەڵام من ئەو پێشنیارە دەکەم، بەو شێوەیە بێت ئەو کاتە پێویست بە تەجەموعیش ناکات، من لەگەڵ ئەو ڕەئیەدام، دەربارەی خامسا: اللجنة: اللجنة المنظمة للمظاهرة او التجمع العام: وتتكون من عدد لايقل، لە بری لاتقل، ڕەنگە ئەوە هەڵەی مەتبەعی بێت، ولاتزيد على خمسة، من لەگەڵ ئەوەمە تەنها لایەنی حەدی ئەدناکەی گرنگترە، لايقل عن ثلاثة اشخاص، بەلأم ئەو لاتزيد على خمسەی تێدا نەبێت، ئەمە حەزف بکرێت، ئەمە پێویست ناکات حەدی اقصایەکەی دیاری بکرێت بەڕاستی، من ڕەئیشم وابوو لە کۆبوونەوەی لیژنەکانا، بەلایەنی کەم سێ کەسێك بێت، ئەوی ڕێکخەری خۆ پیشاندانەکان، لایەنی زۆرەکەی تۆ بۆ دیاری بکەی، پێنج کەسە، دە کەسە، گرنگ ئەوەیە مەواقعیان دیارە، شوێن و مەکانی مزاهەرە دیاری دەکەن، لەگەڵ هەدەفی مزاهەرەکەو زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کاك بیلال فەرموو.

بەڕێز احمد سليمان عبدالله(بلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە بەڕاستی من دوو تێبینیم هەیە، وەکو چۆن لە ڕاپۆتەکەشا هاتووە، بەخاڵی ئیختیلاف ناوی هاتووە، سەبارەت بە خۆپیشاندانی لەناکاو، خۆپیشاندانی لەناکاو، بەڕاستی واقعێکە ئێمە بمانەوێت و نەمانەوێت هەیە، ئەگەر ئێمە ئەو واقعەی کەهەیە، پێویستە یاسای بۆ دیاری بکەین، ئێمە بۆیە یاسا دادەنێین، بۆ ئەوەی کە شتێك وجودی هەیە، پێویستی بە ڕێکخستنە، ڕێکخستنەکەش هەیە، خۆپیشاندانی لەناکاو، ئێمە بمانەوێت و یان نەمانەوێ واقعێکە کە هەیە، نموونەش بۆ ئەوە، هەر دوێنێ کە چووبوونە بەر دەرگای بانك، داوای ئەوەیان دەکرد کە پارەیان پێبدرێت بۆ 100 مەتری، کە کاتێك لەوێ ناویان نەهاتبۆوە، مشکیلەیان هەبوو، هەر لەوێ مزاهەرەکە دروست بوو، ئەوە واقعێکە، یەعنی ئەی چیان لێدەکەی لەو خەڵکە؟، نابێت ڕێك بخرێت ئەوە؟، ئەو واقعێکە کە هەیە، پێویستی بە ڕێکخستنە، جا ئەوە ناوی لێدەنێی خۆپیشاندانی لەناکاو، ناوی لێدەنێی خۆپیشاندانی سروشتی، هەرچی ناوی لێدەنێی، یەعنی تۆ واقعێکە کە هەیە، پێویستی بە ڕێکخستن هەیە، پێویستە لەناو ئەو یاسایەشدا جێی بکرێتەوە، سەبارەت بە کۆبوونەوی گشتی، وەکو مامۆستا عمریش باسی کرد، کۆبوونەوەی گشتیش مافی هەر کەسێکەکە کۆبوونەوە دەکات، 10 کەسە یان 15 کەسە، بەیەکەوە کۆدەبێتەوە، شتێك دەڵێت، یان هەرچی

دەڵێـت، دەتـوانم بڵـێم لـە 99٪ سیاسـی نـەبن، لەوانەیـە شـتێك بێـت كۆبوونـەوەی گشـتیەك، زۆرجـار كۆبوونەوەی گشتی بەوە دروست دەبێت، كە كابرا دەیەوێت ئاهەنگێكی ژن هێنان پێك بێنێت، یەعنی ئەوە لەو كاتە ئەوەش دەگرێتەوە، ئایا پێویستی بـەوە دەكـات بچێت ئیجازەی بـۆ وەربگرێت، لەبـەر ئـەوە مـن پێموایە كۆبوونەوەی گشتی بە شێوەیەكی گشتی كـە دیـاری كـراوە، ئـەوە هەڵەیـە، وە مـن پێموایـە دەبێـت لابرێت، زۆر سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تەنها تێبینیم لەسەر خاڵی سێهەم هەیە، كە رەئیەك هاتووە، كەوا المظاهرة المفاجئة، تـەعریف بكرێت، بەڕاستی من لێرەدا ئەیبینم كەوا تەعریف كردنی موزاهەرەی موفاجئ، بەم شێوەیەی كە لێرەش كراوە، كە رەد فعلێكی سەریع و غیر مونەزەمە، شتێكی غیر دەستوری ئەبێت، لەدەسـتووری عیراقیـدا، لـە ماددەی 38 لە خاڵی سێیەم هاتووە، وەهەروەها لە دەستوری كوردستانیش لەماددەی نۆزدەهـەم هـاتووە، كـە خـاڵی 17، باسی ئەوە دەكات كە ئەبێت موزاهەرەو تەجەموعات، ئەبێت بەیاسا ڕێك بخرێت، ئەگەر هـاتو لێـرەدا ئێمـە بەم شێوەیە موزاهەرەی لە ناكاومان تەعریف كرد، كە غیر مونەزەمە، كەواتە ئەم یاسایە شوملی ناكات، ئەو موزاهەرەیە یاخود ئەو تەجەموعە، ئەم موزاهەرەیە ئەگەر ئەم یاسایە شوملی نەكرد، بـەپێی دەسـتورەكان نەبوو، مانای وایە غیر یاساییە، بۆیە بەرەئی من ئەسلەن موزاهەرەی لە ناكاوی تیا نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕێزدار سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، وەك هاوڕێم ئەڤین خـان باسـی كـرد، گـەر لەبـەر ئـەوەی ئـەوە لـە دەسـتوری عـیراق و لـە دەسـتوری كوردسـتان هـاتووە، كـە ئەمـە دەبـێ تـەنزیم بكرێـت بـە یاسـا، هـەتا ئێسـتا بـە یاسـا نەكراوە، پێویستە چەند خاڵێك بخەینە بەرچاوی خۆمان، وە ئەم یاسایە بە شێوازە تەقلیدیەكەی یاساكانی تـر، دانەڕێژینـەوە، چـونكە ئێمـە مەبەسـتمان لـەم یاسـایە، ڕێكخسـتنی بەشـێك لـە بەشـەكانی ژیـانی ئـەم كۆمەڵگایەیە، بمانەوێت و نەمانەوێت لە هـەموو دونیـا ئـەم حاڵەتـە هەیـە، وەبەیاسـا ڕێكخـراوە، بۆیـە مـن رەئیم وایە، پـێش بـاس كردنـی هـەموو شـتێك، ئـەبێ پرێنسیپەكانی بخەینـە بەرچـاو، بڵـێین، ئـەم یاسـایە داڕێژراوە لەسەر ئەم پرێنسیپانە، یەك، دوو، سێ چەند دائـەنرێت پرێیسـیپەكان، بـۆ ئـەوەی مـەجالی هـیچ تەفسیرێك نەمێنێتەوە بۆ دوای ئەوەی كە بێت بڵێت، هی ناكـاو مـن لەگـەڵیم، هـی ناكـاو مـن لەگـەڵی نـیم، شتەكە ببێتـە دوو بـەرە، كـە بەشـێوەیە تەفسـیری بـدرێتێ، كـە بەشـێك لەگـەڵ ئـەوەدان كـە لـەناكاو بێـت،

بەشێك لەگەڵ ئەوەدان کە لەناکاو نەبێت، ئەبێت مەبدەئەکەی جارێ چەسپ بکەین، بڵێین ئێمە دەمانەوێت، لەگەڵ حوریەتی هینایین، بەپێی دەستور، بەلاّم دەبێت ڕێك بخرێت، بۆیە من ڕەئیم وایە، احتیماله ڕەئیەکەشم بەنەزەری اعتبار وەرنەگیرێت، چونکە ئەمە ئەبێتە شێوازێکی زۆر نوێ لەیاساکانا، بەلاّم ئەم یاسایە ئەوە ئەهێنێت، خەڵك بە شێوازێکی نوێ دایرێژێت، فەیچیەکا، لە پێشا پرێنسیپەکانی بنووسە، کە ئیتر لەمەودوا لەسەر ئەو خالاّنە و لەسەر ئەو پرێنسیپانە هەموو گفتوگۆکانمان ئەکەین، ئیتر هیچ کێشەیەك دروست نابێت، پێموایە لەنێوان ڕەئیە جیاوازەکان، چونکە لە پرێنسیپەکەیا خۆی ئەبینێتەوە، ئەگەر مەجالم بدەن من پرێنسیپەکان بخوێنمەوە، بۆ ئەوەی بۆتان بێت،

یەکەم: خۆپیشاندان مافێکی سروشتی و دەستووریە، نابێت ڕێگای لی بگیرێت لە بەکارهێنانی.

دووەم: ڕێکخەران مافیانە جێگاو کات و، شێوازەکەی هەڵبژێرن، بەمەرجێك زیان نەگەیەنن بە مومتەلەکاتی گشتی و تایبەتی و ئازادی و ژیانی کەسێتی تاکەکانی کۆمەڵگا پێ شێل نەکات.

یەعنی تۆ لێرە دێیت باسی ئەکەیت، هەر چ لایەك هینەکانی چیە، ئەوەی کە لە سەرشانیەتی، ئەرکەکانی چیە،

سێهەم: هێزەکانی پۆلیس ئەرکیانە کۆبونەوەو خۆ پیشاندانەکان بپارێزن، وە دابین کردنی هەل و مەرجی گونجاو بۆ ئەنجامدەرانی، هەروەها ڕێگە گرتن لە دەرچوون لە ئامانجەکانی، هەروەها بەپرسە لە پاراستنی ئازادی و مافی تایبەتی گشتیەکان، لێرەدا کە ئێمە ئەم سێ پرێنسیپەمان دانا، لەسەر ئەساسی ئەم سێ پرێنسیپە، ئەتوانین لە دوایدا درێژە بە مناقەشاتەکانمان بدەین، چونکە ئێستا پرێنسیپەکە وازح نیە، هەرکەسێك بەگومانەوە سەیری هەرچی ڕستەیەك دەکات، لەناو ئەو یاسایەدا، بۆیە لە پێشا ئەگەر پرێنسیپەکان جێگیر بکەین، هەمووما‌ن موتەفقین لەسەری، ئەوە ئەوسا قسە کردن و بەڕێوەبردنی ئەم جەلسەیەو مناقەشە کردن تیایە زۆر ئاسان تر دەبێت، ئەمە رای منە، وەلەهەمان کاتدا، لە دوایدا کە دێیتە سەر تەعریفەکان، چونکە کەتۆ وتت من ئیمانم بەوە هەیە، خۆ پیشاندان بکرێت، وەمافێکی سروشتی و دەستوریە، ئیتر لەمەودوا هیچ کەسێك بەبێ ئاگادار کردنەوەو، بەبێ هین لەخۆیەوە ئەم حاڵەتە دروست نابێت، چونکە، تۆ پێی دەڵێی من ئیمانم بەوە هەیە، کە مافی تۆیە، بەس ڕێکخستنەکەی هەیە، سەبارەت بە ئیجتیماع، تەبعەن موزاهەرە تەعبیر کراوە، لێرە بڵێین بە شێوازێکی جوان کراوە، بەلاّم لێرە تەجەموعیش هەیە، جا بەڕێزان من حەز دەکەم لێرە یەك خاڵتان عەرز بکەم بۆ ئەوەی ڕوون بێت لەلاتان، تەجەموع، مەبەست لەوە نیە یەعنی تۆ هەر دە کەس تا پانزە کەس کۆبووەوە، ئەمە پێی بوترێت تەجەموع، ئەبێ ئەو تەجەموعە ئامانجێکی لێ بکەوێتەوە، ئەبێت ئامانجێکی هەبێت، یەعنی مەعقول نیە من سبەی دەعوەتێك بکەم 30 کەسی تیا بێت، بڵێم وەڵلاً ئەمە تەجەموعە، ئەچێتە ژێر چوار چێوەی تەجەموعەوە، نە، مەبەست لەوەنیە، تەجەموع دەکرێت جارێکی تر بەشێوازێکی تر، ئەوە بکرێت، بڵێین پێناسەی بکرێت، ئەوترێ، تجموع ثابت او متحرك لمجموعة من الافراد بهدف الى ابداء معارضة ازاء موضوع معين او دعاية له او محاولة ايقاف عمل بتشريع معين او قرار معين بهدف حشد دعم عام، یەعنی کەواتە

ئەوەی لەناو چوار چێوەی ئەم تەعریفەدایە، ئەوەی چووە دەرەوەی ئەو موباحە، خاڵێکی تریش کە بەڕاستی من لەناو ئەم یاسایەدا رەچاوم کردووە، هەموو ئەم یاسایە، ئیباحەکەو مەنعەکە ئەبێت جۆرێك لەتەوازونی تیا بکرێت، لەکوێ ئیباحەی ئەکەم،لە کوێ مەنعی دەکەم، بۆ ئەوەی ئەو کەسانەی کە دەزانن، کە دەڵێ: بۆیان هەیە ڕێپێوان لەو حاڵەتانەدا بکەن، دیار بێت و، بۆیان نیە لەو حاڵەتانەدا بیکەن، ئەویش دیار بێت، بۆ ئەوەی هەموو کەسێك فێر بێت، عیلمی بە قانون هەبێت، پێش ئەوەی دەست بکات بە موزاهەرەیەك، بە کارێك لەبەرچاوی بێت کە ئەوە دەچێتە چوارچێوەی یاساوە، هیچ گرفتێکیش نایەتە پێشەوە بۆی، من هەر ئەوەندەم قسە هەبوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان تکایە لە قسەکردن تەوجیهی سەرۆکایەتی بکەن، ئەندامان، هەر ئەندامێك ئازادە ڕەئی خۆی بدات، بۆچوونەکەشت بە نووسراو پێشنیارەکەت بنووسە بۆ لێژنەی یاسایی بدرێتە دەستیان، ڕێزدار ئاراز، فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە حەقەت دا من زۆر بە کورتی یەك، دوو تێبینیم هەیە هەرچەندە پێش من ئەو بابەتانە باس کران، بە ڕای من ئەگەر هاتوو کۆبوونەوە، تەجەموعات بوو بە ئەمری واقیع لە تەسبیتمان کرد، پێویستە تەسمیە بکرێ لە ناو قانونەکە بە قانونی (تنظيم المظاهرات و التجمعات العامة)، دەبێ جیاوازی بکەین لە بەینی تەجەموعاتی عام و تەجەموعاتی خاص، لێرە ئەو یاسایە پەیوەندی نیە بە تەجەموعاتی خاصە، وەك هاوڕێکانم باسیان کرد، دەربارەی خاڵی (3) لە ماددەی (1) (خۆپیشاندانی ناکاو)، ئەگەر ئەصڵی یاسا بۆ ئەوە هاتبێ، بۆ تەنزیمی کارێك، کەواتە خۆپیشاندانی لە ناکاو ئەساسەن تێکدانی یاساکەیە، ئێمە بۆیە ئەو یاسایەمان داناوە بۆ تەنزیمی کارێك، ئەگەر تۆ خۆپیشاندانی لە ناکاوت هێنا، تەشریعت کرد بە یاسایەك، مەعنای ئەوەیە یاساکە خۆی ئیپتاڵ دەبێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان هەر بڕیارێك لێرە دەربچێت بۆ دانانی یاساکە تەنزیمە، ئینجا ئەگەر ئیجازە بدەی بە کەیفی خۆی بێ، کە پەرلەمان کردییە قانون، ئیصدار کرا تەنزیمە، ئەویش تەنزیمە، ئەگەر قەراریشی نەدا بەشێوەیەکی تر بوو، ئەویش تەنزیمە، یەعنی بۆ ئەوەی ئەو تێکەڵییە نەکەین، ئەگەر بڕیارێکمان دا، بە ناکاو بێ، بڵێین ئەوە تێکدەرە، ئەوە تێکدەر نیە، مادام لێرە لەو پەرلەمانە بە قانون بە نیزام دەری دەکەی، هەرچیت دانا تەنزیمە، داوای لێبووردن دەکەم، ڕێزدار برهان، کەرەمکە.

بەڕێز برهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من تەعقیبی خۆم لەسەر ئەو یاسایە لە چەند خاڵێکدا دەخەمە ڕوو، جارێ پێش ئەوەی تەعقیب لەسەر ماددەی (1) بدەم، حەز دەکەم ئەوە ڕوون بکەمەوە، من وەکو شەخصی خۆم، وەك ئەندام پەرلەمانێ هەرگیز لەگەڵ ئەوەدا نیم خۆپیشاندان بە یاسا تەنزیم بکرێ، ئینسان بە ئازادی لە دایك دەبێ، بە ئازادی دەژی و بە ئازادیش دەمرێ، تەقییدکردنی ئەو حەقەشی بەڕای من حەقێکە کە خوا پێی بەخشیوە، لێی بسەندرێتەوە، دووەم نوقتەم: ئەگەر هەر یاساکە دادەنرێ، من پێم باشە کۆمەڵێك پرینسیپ بێ، هەر دادەنرێ وەکو هاوڕێیەکەم وتی، ئەگەر هەر دادەنرێ من لەسەر ماددەی (1) هەندێ تەعقیبم هەیە، ماددەی (1) کە باس لە خۆپیشاندانی لەناکاو دەکرێ، من ڕەئیم وایە ئەو خۆپیشاندانی لە ناکاوە، بەڵێ بەو شێوەیە بێت، پێویستی بە ئیجازە نەبێ، چونکە ئێمە بینیومانە لە کۆتایی ساڵی 2007 دا، وەختێ دەوڵەتی تورکیا هەڕەشەی کرد، حکومەت و دەوائیرەکانی نەیاندەتوانی موزاهەرە بکەن، لە ناکاو کۆمەڵێك خوێندکاری زانکۆ هاتنە سەر جادەدە، زۆرجار دیقەتمان داوە لە زانکۆکاندا حادیسەیەك دەبێ، خوێندکار دێتە سەر جادەدە، گەڕەکێ ئاوی نیە بە موفاجیئی دێنە سەر جادەدە، دوێنێ وەکو هاوڕێیەکەم وتی دائیرەی لە سلفەی عەقاری دا خۆپیشاندانێکی موفاجیء بووە، لە یۆنان، لە دەوڵەتانی تریش، لە یۆنان چەند وەختە بارهەڵگرەکان مانیان گرتووە، داوای ئیجازەشیان لێ ناکەن، ئەوە دەربارەی خۆپیشاندانی لە ناکاو، دەربارەی تەجەموعی عام، من داواکارم ئەوە نەخرێتە ناو پرۆژەکەوە، لەبەر ئەوەی من یەك نموونەی بۆ بەڕێزتان دێنمەوە، لە سلێمانی شوێنێك هەیە پێی دەڵێن پارکی ئازادی، لەو جێگەیە جێگەیەکی خاص هەیە، کە سەکۆی ئازادە، بەڕێزان ڕۆژی وا هەیە سێ جار، تا چوار جار تەجەموعی تێدا ڕوو دەدات، نووسەرەکانن، ڕۆژنامەنووسەکان، یان حاڵەتێك دەبێ، یەعنی من نازانم کە ئەمە حاڵەتێکە ڕۆژانە ڕوودەدات، شتێکی ئەوتۆش نیە، یان شاعیرێ دەچی لەوێ شیعر دەخوێنێتەوە، یان یەکێ وتارێك دەخوێنێتەوە، یان مەقالەیەك، ئەمە پێویستی بە ئیجازە چیە؟ من داواکارم تەجەموع هەر لە یاساکان نەبێ، سێیەم خاڵم دەربارەی ئەمە، دەربارەی خۆپیشاندان کە تەعریفی کراوە، دەڵێ کۆمەڵەیەکی ڕێکخراو یان نیمچە ڕێکخراو لە خەڵك، بە شێوەیەکی ئاشتیانە لە گۆڕەپان و شەقام و شوێنی گشتی دەڕۆن بە مەبەستی خوڵقاندنی ڕای گشتی یەکگرتوو، بۆ بەدیهێنانی مەبەستێکی دیاریکراو بۆ کاتێکی دیاریکراو، بەڕێز من دەربارەی کاتێکی دیاریکراو، یەعنی (لوقت معین)، تەعقیبێکم هەیە، وشەی (کاتێکی دیاریکراو) بە ڕەئی یاسایی من پێچەوانەی حوریەتە ئەساسیەکانی ئینسانە، کە وەختی بۆ دیاری بکەی، ئەگەر سەیری ماددەی (37)ی دەستووری دائیمی عیراقیش بکەیت، دەڵێت: دەوڵەت زەمان و کەفالەتی پاراستنی تاك دەکات لە ئیکراهی فیکری، بەڕاستی وەقت فەرز کردن بەسەر خەڵکدا سەعاتێ، یان دوو سەعات، یان ئەوەندە سەعاتە دەبێ لەوێ بێت، یان دواتر ناتوانین درێژەی پێ بدەین، نەوعێکە لە ئیکراهی فیکری، ماددەی (38)، ڕاستە لە ماددەی (38)ی دەستووردا هاتووە دەڵێ: دەوڵەت کەفالەتی ئازادی ئیجتیماع و خۆپیشاندان دەکات، بە یاساش ڕێك دەخرێت کە پێچەوانەی نیزام و ئادابی عام نەبێ، بەڵام لە ماددەی (46)ی هەمان دەستووردا هاتووە، ماف و ئازادییەکان، لە نێوانیشیاندا مافی خۆپیشاندان تەقیید ناکرێ، بە

قانون نەبێ یان (بناءاً علیه)، بە مەرجێك ئەو دیاری کردنە، ئەو تەقیدە مەساس بە جەوهەری حەقەکە و ئازادییەکە نەکات، جەوهەری حەق و ئازادییەکەش حەقێکە بۆت نیە بە ڕای من وەختی بەسەردا فەرزکەی بڵێی: (لوقت معین)، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار ئیسماعیل، فەرموو.

بەڕێز إسماعیل سعید گەڵالی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو لە سەرەتا مامۆستا عمر ئیشارەتی پێدا، ئەگەر تەماشای ئیمزاکان بکەی، یەك دنیا تەحەفوز هەیە، یەك دنیا ڕای جیاواز هەیە، من پێموابێ بەدرێژایی ساڵێکی ئەو خولەی ئێمە، ئەمە یەکەم پرۆژە یاسایە کە بە ڕای جیاواز دێتەوە ناو هوڵی پەرلەمان، بە بێ ئەوەی لایەنی کەم، یەعنی نزیك بوونەوەیەك هەبێ لەسەر پرۆژە یاساکە، من پرسیارەکەم لە سەرۆکایەتی پەرلەمان ئەوەیە کە یاسایەك ئەوەندە گرنگە بۆ پەلەی لێ بکرێ، یەعنی با هەفتەیەك، با (10) ڕۆژی تر لە ناو ئەو لێژنانە بەڕاستی گفتوگۆی لەسەر بکرایە، ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی زیاتر ئەو پرۆژە یاسایەیان دەوڵەمەند بکردابایە، لەسەر خۆپیشاندانی لە ناکاویش بە هەمان شێوە، پێموایە خۆپیشاندانی لە ناکاو ئەمری واقیعە، یەعنی شتێك نیە بەرنامەت داڕێژراو بێ، تۆ یاسای بۆ دەردەکەی، یان یاسای بۆ دەرناکەی، قەید و شەرتی بۆ دانێ، قەید و شەرتی بۆ دانەنێ، ئەوە شتێکی موفاجیئە دێتە پێشەوە، لەبەر ئەوە کە تۆ دەیخەیتە ناو یاساکەوە، لە حاڵەتی دروست بوونی، ئەو حاڵەتانە کە دێتە پێشەوە، جیهەتی مەعنی ئۆتۆماتیکی دەبێ بێتە سەرخەت، بۆ چارەسەرکردنی ئەو حاڵەتە لێرەدا تۆ یاسایەکت دەرکردووە، کێشەت دروست کرد لەجیاتی ئەوەی کە کێشەیەك چارەسەر بکەی، لەبەر ئەوە بە قەناعەتی منیش خۆپیشاندانی لە ناکاو لە ناو پرۆژە یاساکەدا دەربهێنرێ، چونکە ئۆتۆماتیکی دروست دەبێ، شتێکی عەفەوییە، کە دروستیش بوو جیهەتی مەعنی بە هەمان شێوە دەبێ ئیجرائاتی قانونی خۆی بکات بە پێی یاساکە، لەو حاڵەتەدا کێشە دروست دەبێ، چونکە خۆپیشاندانی لە ناکاو عادەتەن جۆرێ توند و تیژی پێوە دیارە، سەبارەت بە کۆبوونەوەی گشتی، منیش بە هەمان شێوە پێموایە کۆبوونەوەی گشتی بەڕاستی پێویستی بە ئیجازە و بەو شتانە نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز پەلەمان لێ نەکردووە، بۆ ئاگاداری بەڕێزت، لە (2009/11/17) خوێندنەوەی بۆ کراوە، لە (2009/11/19) ئاراستەی لێژنەکان کراوە، ئێستا (2010/11/1)یە خوا سەلامەتت بکات، سوپاس، ڕێزدار پەیمان خان، کەرەمکە.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من سەرەتا لەسەر ڕاپۆرتە هاوبەشەکە قسە دەکەم، پێموابێ قسەکردنێکی زۆری ئێمە تۆزێك بابڵێین تێکەڵاوی پێوە دیار دەبێ، لەسەر مەسەلەی تەجەموع، لە ئەصلدا لە ڕاپۆرتەکەوە هاتووە، چونکە تاکە خاڵێك کە لەو ڕاپۆرتەدا ئیشارەتی پێدرابێ کە ئیجماع هەبووە لەسەری، ناوی پرۆژەکە بووە کە تەجەموعاتی عامە، کۆبوونەوە گشتییەکانی لێ دەرهێندراوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەی کە ئیشارەتیشی پێدراوە کە ئەوە دەرهاتووە بە ئیجماعی هەرچوار لێژنەکە، لە هەموو خاڵەکاندا دانراوە تۆ وەکو ئەوەی ئەو (أولاً)ی دانراوە هیچ ئیعتیبارێکی نەبووبێ لە کۆبوونەوەکاندا، بۆیە ناچار هەموومان بچینەوە سەر ئەوەی کە قسە لەسەر کۆبوونەوە گشتییەکان بکەینەوە، من سەرەتا قسەم لەسەر ناوەکە هەیە، کە پێموایە دەبێ وەکو ئەو ئیجماعەی هاتووە بە تەنیا هی خۆپیشادان بێت، چونکە کۆبوونەوەی گشتی دەمانباتە بەردەمی زۆر حاڵاتی تر، کە ڕەنگە وەکو هاوڕێکانی پێش خۆم باسیان کرد، هەندێ کۆبوونەوەی ئەدەبی و ڕۆشنبیری و کلتووری و هەموو ئەوانەی لێ بکەوێتەوە، کە ئەوانە ئیمە چوارچێوەیەکی بابڵێین کە خۆی لە ئەصڵدا حەق نیە چوارچێوەیەکی ناحەق بۆ هەندێ کۆبوونەوە دادەنێین کە لە ئەصڵدا پێویستی بە قانونێك نیە چوارچێوەی بۆ دابنێ، لە دوای ئەوەوە من قسەم لەسەر بابڵێین پێناسەی خۆپیشاندان هەیە، کە ئەگەر ئێمە خۆپیشاندانی لە ناکاوی لێ دەربکەین، یەکەم: ئەو مافە دەستوورییە بۆ خۆپیشاندان بابڵێین بەر تەسك دەکاتەوە، چونکە ئێمە هەموومان دەزانین وەکو ئەوەی بابڵێین لە ئەسباب مووجەبەکەشدا ئیشارەی پێدراوە، خۆپیشاندان مافێکی دەستوورییە، کەواتە تۆ ئەگەر بە تەنیا لەو ڕێکخراو، یان نیمچە ڕێکخراوەدا بیهێڵێتەوە، بە تەواوەتی مەسەلەی مافە دەستوورییەکان کە بۆ خۆپیشاندان دەیخەیتە ژێر پرسیارەوە بە قانون، جگە لەوەی کە ئێمە دەبێ ئیعتیراف بە واقعێك بکەین کە خۆپیشاندانی لە ناکاو ئەمرێکی واقعە، مەرج نیە هەموو خۆپیشادانێکی لەناکاویش بۆ مەبەستێکی سیاسی بێ، لەوەدا من دێمە سەرخاڵێك، کاتێ کە قانون، بۆ نموونە قانونی عقوبات کە داڕێژراوە، بۆ خراپترین جۆری تاوانەکان کە کوشتنە، عونصوری ئیستیفزاز بە نەزەری ئیعتیبار وەرگیراوە، ئەحکامی تایبەتیشی پێ دەرکراوە، باشە ئێمە بۆ بۆ خۆپیشاندان؟ بۆ عونصوری ئیستیفزاز بە دوور بگرین؟ بۆ تەصەور نەکەین؟ ڕەنگە کۆمەڵێك کرێکار، ڕەنگە کۆمەڵێك خوێندکار، ڕەنگە کۆمەڵێك ژن، ڕەنگە کۆمەڵێك گەنج، کۆمەڵێك لە چین و توێژەکانی جیا جیا لە بەرامبەر بڕیارێکی ئیداری، لە بەرامبەر بڕیارێکی سیاسی بکەونە ژێر عونصوری ئیستیفزازەوە، لەو دەقەیەدا بێ با بڵێین خۆ ئامادە کردن بە بێ تەنزیم کردن قەراری خۆپیشاندان بدەن، مەعقولە ئێمە لە تاوانێکی گەورەی وەکو کوشتندا، عونصوری ئیستیفزاز بە نەزەری ئیعتیبار وەربگرین و ئەحکامی موخەففەی بۆ دابندرێ، بەڵام لێرە لە خۆپیشاندان دا ئەگەر کۆمەڵێك کرێکار کەوتنە بەر هەڕەشەی دەرکردنەوە لە کارگەکەیان، ئێمە عونصوری ئیستیفزازیان لێ وەربگرینەوە، بڵێین جارێك بڕۆنەوە ماڵەوە گوێ لە دەرکردن و نان بڕینەکەتان مەگرن، قەرار بدەن دوای (48) سەعات، دوای مانگێگ قەراری خۆپیشاندان بدەن، ئەوە مومکین نیە لە قانوندا تۆ ئەو عونصورە بێنیتە دەرەوە، مومکین نیە تەصەور بکەی هەموو خۆپیشاندانێکی لە ناکاو مەسەلە لێی فەوزایە، چونکە ئێمە ڕەنگە شتێك لە باکگراوندی

فیکریمان دا چەسپیبێ، کە هەموو خۆپیشاندانێکی لە ناکاو دژی دەسەڵاتە، یان مەبەستێکی سیاسی لە دواوەیە، ئێمە تەڵەبە و کرێکار و ژن، ئەوانەمان هەموو لە مێشکی خۆماندا کردۆتە دەرەوە کە موناقەشەی ئەو قانونە دەکەین، جگە لەوەی کە باس لەوەکرا کە هاوڕێیەکم پێموابێ سۆزان خان بوو باسی ئەوەی کرد کە مەفرووزە ئێمە پرینسیپ دابنێین، بەڕاستی وایە، ئەگەر ئێمە بگەڕێینەوە بۆ ڕاپۆرتەکەی لێژنەی کاروباری کۆمەڵگەی مەدەنی، بە وازحی، بە ڕۆشنی پرینسیپی داناوە بۆ مەبادیئی خۆپیشاندان کە ئێمە لە چ چوارچێوەیەك دا قسە لەسەر خۆپیشاندان دەکەین؟ سوپاس، من قسەکانم تەواو بوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار کوێستان خان، کەرەمکە.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە وەك هاوڕێکانم پێش خۆم ئیشارەتیان پێدا، کە مەسەلەی خۆپیشاندان مافێکی دەستوورییە بە پێی بڕگەی (3)ی ماددەی (38)ی دەستوور، بە پێی یاسا ڕێك دەخرێ، دیارە لەو یاسایەدا دەتوانێ تەعریفی خۆپیشاندان بکات، لە خۆپیشاندانی لە ناکاویش بکات، واتە یاساکە تەنها بە گشتی بۆ خۆپیشاندانێکی موعەیەن نیە، دەکرێ لەو یاسایە، یاخود خۆپیشاندانی لە ناکاویش تەعریف بکات، بۆیە ڕێگری دەستووری نیە لەوەی کە خۆپیشاندانی لە ناکاو لە ناو ئەو یاسایەدا بوترێ، منیش هەمان ڕای هاوڕێکانم هەیە، کە پێویستە خۆپیشاندانی لە ناکاو بنووسرێ، چونکە واقعێکە و هەیە، چ بە نیسبەت ئەوەی کە هاوڕێم مامۆستا عمر باسی کرد، زۆرجار مەسەلەیەکی نیشتمانی و نەتەوایەتی دێتە پێشەوە کە پێویستی بە کۆبوونەوەیەکی جەماوەری لە هەرێم هەیە کە ڕەنگە فریای مۆڵەت و ئاگادارکردنەوە نەکەوێ، زۆرجاریش وەك ئەوەی هاوڕێکانم باسیان کرد، مەسەلەیەکی (طارئ) بێتە پێشەوە کە ئەو کەسانە واقعێکە کە ئاگاداری لایەنە پەیوەندیدارەکان ناکەنەوە، ئایا ئەوانە سزا دەدرێن؟ بۆیە من بە تەواوەتی لەگەڵ ئەوەدام کە دەبێ خۆپیشاندانی لە ناکاو هەبێ و هیچ ڕێگریەکیش نەبێ لەسەر ئەو مەسەلەیە، بۆ مەسەلەی کۆبوونەوەی گشتی، دیارە منیش پێموایە کە کۆبوونەوەی گشتی لە یاساکە دەربکرێ، چونکە ئەو تەعریفە کە کراوە کۆبوونەوەی گشتی ئامانجێکی تایبەتی هەبێ، جاری وا هەیە حیزب کۆبوونەوە دەکات، ئامانجێکی گشتی هەیە، ئایا ئەوەش دەبێ ئیجازە وەرگرێ، لە زۆربەی حاڵەتەکاندا کۆبوونەوە سیمینارەکانی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵەی مەدەنی بۆ ئامانجی گشتی یە، ئایا هەموو کۆبوونەوەیەك کە ڕێکخراوێك دەیکات پێویستی بەوە هەیە ئاگاداری لایەنی پەیوەندیدار دەکاتەوە؟ جا وەرە سەر کۆڕی شیعری و کۆڕی ئەدەبی و هەموو ئەوانە، کە ئامانجی گشتی تێدایە، بۆ هەموو ئەوانە پێویستە لایەنی پەیوەندیدار ئاگادار بکرێتەوە، بۆیە ئەوە دەمانخاتە بەردەمی مەسەلەیەك کە لەو هەرێمەدا هیچ کۆبوونەوەیەکی گشتی نەکرێ، زۆرجار بە کۆبوونەوەی حیزبی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنیشەوە، بۆیە من پشتگیری ئەوە دەکەم کە کۆبوونەوەی گشتی لە یاساکە لابدرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار پەیام خان، کەرەمکە.

بەڕێز پەیام أحمد محمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من قسەکانم زۆر بە کورتی دەکەم، چونکە هاوڕێکانم هەمووو شتەکانیان بە وازحی باس کرد، یەك لەگەڵ ئەو پێشنیارەی وەزیر، کە باسی عینوانی یاساکە لەگەڵ ناوەڕۆکەکەدا جیاوازی هەیە، ئەو تەجەموعاتە کە موتەفیق بوون هەرچوار لێژنەکە کە خۆپیشاندان تەجەموعاتی لەگەڵ دا نەبێ، دوو: لەسەر ئەوەی خۆپیشاندانی کت و پڕ، ئەوە دیارە واقعێکە هەیە، ئەو واقعە من هەر ئەوەندە دەڵێم دیارە برادەران زۆر بە وازحی باسی ئەو واقعەیان کرد، ئەوە واقعێکە هەیە و دەبێ لە یاساکەدا چارەسەری بکەین، کەواتە زەڕوورە ئێمە لەو یاسایە پێناسەیەکی بکەین ئەو خۆپیشاندانە چۆنە؟ کە ئەوە لەسەر حکومەتە لە هەموو شتێکدا خۆی پارێزگاری لەو مەسەلەیەدا بکات، سێ: لەگەڵ ئەوەدا نیم کۆبوونەوەی گشتی لە زیمنی یاساکەدا بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار جعفر کەرەمکە.

بەڕێز جعفر علی رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە منیش پشتیوانی لەو هاوڕێیانەم دەکەم کە لەگەڵ ئەوەن خۆپیشاندانی لە ناکاو لە ناو یاساکەدا هەبێت، ئێمە بۆ خۆپیشاندانی لەناکاو مەرج نیە تەنها دیوە سلبیەکەی ببینین، بەڵکو ڕوویەکی ئیجابی و دیوێکی ئیجابیشی هەیە، زۆر نموونە باس کران کە لەواقیعی ئەوڕۆی سیاسی هەرێمی کوردستان دا زۆرجار خۆپیشاندانی لەناکاو دەکرێ، جار هەیە لە مانگێك دا چەند جار دووبارە ببێتەوە ئەو جۆرە خۆپیشاندانانە، چ زیانێکی ئەوتۆشی نە بە سیستەم و نە بە ئادابی گشتی لەو وڵاتەدا نەگەیاندبێ، من یەك نموونەی ترتان دەدەمێ، کاتێك بڕیاری ڕووخاندنی فوتابخانەیەك دەدرێ کە لە یادەوەری سەدان و هەزاران کەسی خەڵکی سلێمانی دا جێگایەکی گەورە و گرنگی داگیر کردووە، لە زاکیرەی ئەوان دا ماوەتەوە، کاتێك ئەو بڕیارە دەدرێ ئەگەر تۆ بەتەما بیت لە ماوەی (48) سەعاتدا تاوەکو مۆڵەت وەردەگری، تاوەکو ڕێگات پێ دەدرا بەرپرسیەکەی ئیدارییەوە، فوتابخانەکە لە شەودا دەرووخێندرێ، یەعنی کەمتر لە ماوەی ئەو مۆڵەت وەرگرتنە فوتابخانەکە دەڕووخێندرێ، بۆیە حاڵەتی وا دێتە پێشت لە کوردستان دا، کە هەندێك جار ڕەنگە لە عەقلی ئێمەش دا نەبێت بەڕاستی، بۆیە خۆپیشاندانی لە ناکاو ئێمە لەگەڵ ئەوەین ڕووە

ئیجابییەکەی وەربگرین، نەك ڕووە سلبیەکە، مەرجیش نیە هەموو خۆپیشاندانێکی لە ناکاو سلبیاتی زۆری هەبێ، زۆرجار ئیجابیاتی زۆری هەبووە، هەروەها بەشێکە لە ئازادییەکانی ئینسان، مەسەلەی تەجەموعیش من پشتیوانی لەو ڕایە دەکەم، لە عینوانی یاساکەدا لادراوە، هیچ زەڕوور نیە لە مەزموون و ناو قانونەکاندا بەڕاستی جارێکی تر ناویان بهێنرێتەوە، لەگەڵ ئەوەم تەجەموع مافێکی هەر ئینسانێکە، هەر گروپێکی کۆمەڵایەتی، چینێکی کۆمەڵایەتی، سیاسی، ئاینی یە کە تەجەموع بکات بە مەبەستێکی دیاری کراو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار زانا کەرەمکە.

بەڕێز د. زانا رؤوف حمه کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا دەمەوێ خاڵەکان و تێبینیەکان کۆبکەمەوە سەر ئەو دوو تەوەرە سەرەکییەی کە ناکۆکی زیاتر هەیە، جۆرە خیلافێکی ڕەئی هەیە لەسەر ئەو تەوەرانە، من پێش وەخت پشتگیری لە پرۆژە یاساکە دەکەم، لەبەر هۆیەکی زۆر سەرەکی، یەك: لەبەر ئەوەی لە ڕووی دەستوورییەوە ڕێگەت پێ دەدرێ کە تۆ بە یاسا ڕێکی بخەی، دوو: بەڕاستی بۆ ئەوەی دەربازیش بین لەوەی کە چیتر وەزارەتی ناوخۆ ڕێنمایی دەرنەکات، چونکە ئەو ڕێنماییە لە ($4/20$)دا دەرکراوە، ڕەنگە بە شێوەیەك لە شێوەکان قورستر بێ لەوەی کە بتوانی بە ڕێنماییەك تەنها تۆ ئەرکی ڕێکخستنی خۆپیشاندانێك کە مافێکی دەستوورییە ڕێکخرابێ، بە بڕوای من جوانترین ئەسباب موجەبە کە تا ئێستا نووسرابێت، بۆ ئەو یاسایە نووسرابێت، یەعنی ئەوە شتێکی زۆر زۆر باشە کە بە بڕوای من بەرچاو ڕۆشنێکی زۆر باشی داوە، کە ئامانج لە دەرکردنی ئەو یاسایە هەموو ئەهدافەکانی تیادا تەحدید کردووە، دەکرێت ئێمە لەسەر ئەوە کۆببین، کە ببێتە پەیامێکی زۆر سەرەکی وەکو حەقێکی دەستووری بیناسێنێ، لە هەمان کاتدا ڕێگەی داوە بۆ زەمانەتێك بۆ حەیاتی دیموکراتی، زەمانەت کردنی ئەوەی هاووڵاتیانیش بەرژەوەندییەکانی خۆیان، یاخود تەعبیر کردن لە ڕایەکانی خۆیان، وەکو بەشێك لە پێکهاتەکانی کۆمەڵگا لە هەمان کاتدا وەکو بەشێك لە موشارەکەی سیاسی لە کۆمەڵگادا، بێینە سەر باس کردنی دوو تەوەرە سەرەکییەکان، یەکێکیان تەجەموعی عام و دووەمیان موزاهەرەی (مفاجیء)، من لەگەڵ هاوڕێیانم لە هەرچوار لێژنەکەدا بەڕاستی گفتوگۆی زۆری لەسەر ئەو بابەتەمان کرد، دەبێت ئێمە تەجەموعی عام لە مەوزووعی موزاهەرە جیا بکەینەوە، ئەگەر تەجەموعی عام بەشێکە، بەشێکی دانەبڕاوە لە زیمنی موزاهەرەکە، قەی چی دەکات؟ با تەجەموعەکە هەبێت، یەعنی هەموو کاتێك موزاهەرە تەجەموع لە خۆ دەگرێت، بەڵام مانای ئەوە نیە هەموو کاتێك تەجەموع موزاهەرە بێت، یەعنی ئەو بەراوردە بکەین، تەبیعەتی موزاهەرە صیفەتێکی موتەحەریکی هەیە، لە پێناسەکەشدا ئەوها نووسراوە دەڵێ: یسیر، واتا خەڵکەکە دەڕوات تەجەموع دەکات، واتا خەڵکەکە کۆ دەبێتەوە، موزاهەرە دەکات، دەچێ لە شوێنێکدا کۆ دەبێتەوە بۆ ئەوەی پەیامێکی خۆی بگەیەنێتە دەست

جیهەتێکی دیاری کراو، بەڵام تەجەموع صیفەتێکی سابتی هەیە، یەعنی ئەگەر تەجەموع هەبوو لە پێناوی تەجەموع دا بە هیچ شێوەیەك نابێ لە ناو ئەو یاسایەدا جێگەی بۆ بکرێتەوە، بەڵام ئەگەر تەجەموعێکمان هەیە وەکو جوزئێك لە موزاهەرە، بە من دەڵێ سبەی سەعات ئەوەندە کۆ دەبینەوە لێرەدا بۆ ئەوەی کە بچین بۆ موزاهەرەکە، ڕێپێوانەکە دەکرێت و پاشان لە شوێنێکی تردا کۆ دەبنەوە، ئەوە زۆر ئاساییە، واتا تۆ لە هەردوو حاڵەتەکە پێویستت بە کەلیمەی تەجەموع نیە، یەك لەبەر ئەوەی ئەگەر تەجەموع وەك بەشێك لە موزاهەرەکە بێت کە لە ناو پێناسەکەی موزاهەرەکەدا خۆی ئیشارەتی پێدراوە، دووەمیان: ئەگەر تەجەموعێك بەشێك بێت، واتا من بۆیە کۆدەبمەوە بۆ ئەوەی کۆ ببمەوە، لەو حاڵەتەدا تۆ هیچ زەرووڕەتێك ناکات، چونکە صیفەتێکی سابتی هەیە، لەو کاتەدا بوونی هێزەکانی پۆلیس و ئاسایش لەبەر هەر سەبەبێك بێت، واتا ئیشعار کردنەکەی چ ئەهمیەتێکی نامێنێ، کە تۆ ئاگادری بکەیتەوە بۆ ئەوەی کە بۆ ئەو تەجەموعە دەکرێت؟ بۆیە من زۆر پشتگیری لەو ڕەئیە دەکەم کە (إذا كان التجمع لغرض التجمع فهو لايحتاج إلى تعريف)، یەعنی پێویستمان بە تەعریف نیە لەسەر ئەو حاڵەتە، بەڵام ئەگەر تەجەموعەکە بەشێك بوو لە موزاهەرەکە، کەواتە بەشیك بوو لەسەر عەمەلیە موتەحەریکەکە، ئەگینا کۆبوونەوەی خەڵکێك لە پارکێك دا، کۆبوونەوەی خەڵکێك لە مەیدانێك دا، بۆ نموونە هونەرمەندێك بێت ئاهەنگێك بکات، بەڵام ئاهەنگەکە لەوانەیە پەیامی سیاسی هەبێت، خۆ تۆ ناکرێت بڵێی ئەوە شتێکی تایبەتە، دووەمیشیان: جیاوازی کردن لە نێوان تەجەموعی عام و تەجەموعی خاص تەنها بە هەدەفەکەی جیادەکرێتەوە، من بە چی بزانم ئەو تەجەموعە خاصە؟ یان ئەو تەجەموعە عامە؟ بێگومان هەدەف لەو شتە چیە؟ بە نەتیجەکەی؟ بەڵام لە کۆتایی دا ئەو خەڵکە لەوێدا کۆبۆتەوە، یەعنی ئەوە تەجاوزی شوێنێکی نەکردووە بڕوات و وەکو ئەوەی بڵێی هەدەف لە قانونەکە ئەوەیە کە نەوەکو ئیخلال بکات بە نیزامی عام، ئەوە ئیخلال کردن بە نیزامی عامی تیایدا دروست نابێت، دووەمیان: بە نیسبەت عونصوری موفاجەئە کە باسی موزاهەرەی موفاجیئە دەکرێ، ئەوەش یەکێکە لەو پرسە گرنگانەی کە دەبێ موناقەشە بکرێ، واقیعە و وجودی هەیە، من پشتگیری ئەو ڕایانە دەکەم کە دەڵێ: واقیعە و وجودی هەیە، لە هەمان کاتدا بۆ ئێمە ئەو شتە وەکو جسمێکی غەریب سەیر دەکەین، لە قانونی عقوباتی عیراقیدا ئەگەر سەیری حاڵەتێك بکەین پێی دەوترێ ئەسبابی ئیباحە، یەکێك لە حاڵەتەکان پێی دەوترێ حەقی دیفاعی شەرعی، دەڵێ: ئەگەر یەکێك هجومی کرایە سەر مەجالی نەبوو سوڵتات ئاگادار بکاتەوە، خۆی دەتوانێ ئەو ئیشە بکات، مانای ئەوەیە دەتوانێ ئەو کەسەی هێرش دەکاتە سەری بیکوژێ، واتا ئەو تەصەروفە قانون ڕێگەت پێ دەدات، لە کاتێکدا تەصەروفەکە نەتیجەی کوشتنە، واتا خۆی جەریمەیە، بەڵام تۆ باسی عونصوری موفاجەئە دەکەی لە حاڵەتی موزاهەرە کردندا، یەعنی ئەصڵەن ئەو ئیشەی کە تۆ بەکاری دەهێنی موباحە، واتا شتێك نیە ڕێگە پێ نەدراو بێ، ئەصڵەن بابەتەکە ڕێگە پێدراوە، بەڵام لە هەمان کاتدا تۆ ناتوانی وەکو پێویست ئیبلاغی جیهاتی مەعنی بکەی، واتا تۆ مافێکی خۆشت بە کار دەهێنی، بەڵام ناتوانی ئاگاداری بکەیتەوە، دەکرێت تەقیدی بکەی، بڵێی بە مەرجێ عونصوری موفاجەئە موتەوەفیر بێ، عونصوری

موفاجەئە لە ڕووی قانونییەوە تەنزیم کراوە، واتا ئەوە ئەوەندە شتێکی غەریب نیە لای ئێمە بڵێین کامەیە عونصوری موفاجەئە، لەوانەیە هەر چ کەسەك بێت و بڵێت موفاجەئە، نەخێر لە قانوندا عونصوری موفاجەئە عەناصرەکانی تەحدید کراوە کە تۆ ناتوانی وەکو پێویست ئاگاداری جیهاتی مەعنی بکەیتەوە، ئاخیر قسەشم لەسەر ئەو بابەتە، ئێمە بۆ زۆر بێین قسە بکەین لەسەر عونصەری موفاجەئە؟ خۆ ئێمە جارێ نەکەوتووینە سەر ئەوەی ئایا ئەصڵەن خودی موزاهەرەکەش پێویستی بە ئیجازە هەیە؟ یاخود پێویستی بە ئیجازە نیە؟ چونکە ئەوەش ڕەئیەکی ترە کە مەحەلی خیلافە لە بەینی خۆماندا، ئەگەر ئێمە ئەصڵەن دوایی ئەگەر توانیمان کۆدەنگییەك دروست بکەین لەسەر ئەوەی کە ئێمە ئەصڵەن لە خۆپیشاندانادا پێویستمان بە ئیجازەش نیە، کەواتە ئەو بابەتە بەرە بەرە سەرە داوەکانیمان بۆ ڕوون دەبێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار بێریڤان خان، کەرەمکە.

بەڕێز بێریڤان إسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببوورە زۆر لە قسەکانم کران، بە نیسبەت ناوی پرۆژە یاساکە دەڵێم: من لەگەڵ ئەوەم کە ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتییەکان بمێنێتەوە، چونکە لەبەر ئەوەی لە ناو پرۆژە یاساکە زۆر باسی کۆبوونەوە گشتییەکان کراوە، بەڵام بە نیسبەت پێناسەی کۆبوونەوە گشتییەکان کەم دەبینم، زۆر ڕوون نەکراوەتەوە، چونکە کۆبوونەوەی گشتی زۆر شت دەگرێتەوە، کۆنگرەیە، سیمینارە، ئەوانەش ئەگەر هاتو نەما، پێویستە ئەوەش نەمینێت لە ناویدا، ئەگەر نەماش پێویستە یاساکە هەبێ دەربارەی کۆبوونەوەی گشتی، بە نیسبەت ئەوەش خۆپیشاندانی لە ناکاو، ڕاستە خۆپیشاندانی لە ناکاو هەیە، بەڵام لەگەڵ ئەوەنیم کە عوزرێك ببیننەوە بڵێن کاتمان نەبوو ئێمە بۆیە خۆپیشاندان دەکەین، ئێمە مەبەستمان ئەوەیە فێرکردنی خەڵکە لەسەر پلان و بەرنامە برۆن، کە بەڕێز کاك زانا دەڵێ: هێشتا باسی مۆڵەت و ئەوە نەکراوە، بەڵام باسی ئەوە کراوە کە دەڵێ: کاتمان نیە بچین مۆڵەت وەربگرین، بۆیە بۆ من خۆپیشاندان ئەگەر لە ناکاو بێ یان لە ناکاو نەبێ هەر خۆپیشاندانە، پێویستی بە مۆڵەت و ئاگادارکردنەوە هەیە، ئەوەش بۆ پاراستنی ژیانی ئاسایی مرۆڤ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار تارا خان کەرەمکە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو یاسایە من دەیبینم لە یاسا هەرە زیندووەکانە کە تا ئێستا ئەو ساڵ پێشکەشی پەرلەمانی کوردستان کراوە، لەبەر ئەوەی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی بەشێکی گرنگی دیموکراسین، لەبەر ئەوەی ڕۆڵێکی

گرنگیـان هەیـە لـە دەوڵەمەنـد کردنـی ژیـانی سیاسـی و کۆمەڵایـەتی و کلتـووری، وامـان بـە بـاش زانـی هەریـەکێکمان بـەش بـە حـاڵی خۆمـان بـە ڕا وەرگـرتنی لێژنـەکان و کۆمـەڵگای مـەدەنی ئیشکردن لەسـەر مافێکی سروشـتی ئـەو مرۆڤانـەی کـە لـە دەسـتووردا هـاتووە، چۆن ئێمـە موزاهـەرە بکـەین؟ موزاهـەرە بـۆ دەکرێ؟ وشەی موزاهەرە لەگەڵ تەزاهور خۆی فەرقی هەیە هەروەکو بـاس کـراوە، فەرقیشـی هەیـە لەگـەڵ تەجەموعات، ئێمە لێرەدا دێین، بەڕای من لێرە لەگەڵ ئەوەم کە تەنزیمی موزاهەرات بە یاسا بکرێت، هیچ کۆبوونەوەیەك کە دەکرێت، کە مەبەستی هەبێ ئەگەر بێت و تـەنزیم نـەکرێت، ئـەو ئامانجـە ناپێکێـت کـە ئێمە بۆی دەسـتەبەر دەکـەین، لەبـەر ئـەوە ئەگـەر تـەنزیمی موزاهـەرات و ئیحتیجاجی سلمی بێتـە نـاوی، وابزانم مومکینە هەندێ شتی پێویستی بە قسەکردن و گفتوگۆکردنی زیاتر دەبێ، بەس ئەگەر ئـەوە بکـرێ باشە، لەلایەکی تر مـن پشـتگیری لـە سـۆزان خـان دەکـەم لـە هـەموو ئـەو پرینسـیپانەی کـە باسـیان کـرد و خاڵەکانی کە دابندرێت، بەڕاستی لێرەدا بۆ دانانێکی یاسایی، بۆ خزمەتکردنی ئەو تەوەرە گرنگە کـە لـەناو کوردستاندا بە زاهیرەیەکی زۆر زۆر سلمی و دیموکراتی لە قەلەم دەدرێ، لە زۆر وڵاتـان سـەرۆکی پەرلـەمان موزاهەرە بە دوای نیوەڕۆیان دەکرێ، کات زۆر زۆر گرنگە بۆ موزاهەرە، شوێن گرنگە، کە زۆرجـار ڕا هەیـە کە دەڵێ: ئەوانە زۆر زۆر گرنگ نیە، نەخێر، من هـەر ئـەوە نیـە کۆمەڵـە گـەنجێك وا لـێ بکـەن چەواشـەی بکەم و بیهێنمە سەر جاددەکە، چ وەختێك دەیهێـنم؟ لـە کولیەیـە، شـتی هەیـە، ئامـانجی هەیـە، حـەقێك و مافێکی سروشتی خۆیەتی، بەڵام لەو وڵاتانە بۆ لـە دوای نیـوەڕۆ دەیکـەن؟ نایانـەوێ کـار کردنەکـەیان تێـك بچێ، نایانەوێ ئیشەکەیان تێك بچێ، نایانـەوێ پێشـکەوتنی وڵاتەکـەیان بـە شـێوەیەك ئاراسـتە بکـرێ، مـن لەگەڵ ئەوەم تەنزیم هەبێ لە هەموو شتێکدا، کە دەڵێین لە ناکاو، موزاهەرەی لـە ناکـاو مـن نـازانم یـەعنی دەتوانم بڵێم هەیە ڕاستە، بەڵام ئایا هەموو بوونێك تەواوە؟ دەبێ ئێمـە بڵـێین ئـەوە شـتێکی باشـە هەیـە؟ نـەخێر من دەڵێم لـە ناکـاو زۆرجـار هەیـە ئینسـان ئیسـتیفزاز دەبـێ، کارێـك دەبـێ، بـەڵام هـەموو لـە هـەر شوێنێك ئیستیفزاز بووبێ، گەورەیەك لەو شوێنە هەیـە، کـە دەبـێ تـۆ لـە پێشـدا لـە مێشـکی خۆتـدا لێکـت داوەتەوە بۆ تۆ موزاهەرە دەکەی؟ مومکین نیە وەکو ئـەوەی کـە دەڵـێن یـەعنی هەرچـەندە نامـەوێ بچمە دەرەوە لە تەوەرەکە، ئەوەیان بۆچوونێکی هەیـە، ئـەوەیان بۆچـوونێکی هەیـە، ئـەوەیان حیزبێکـە، خـەڵکی سەربەخۆنە، من لەگەڵ ئەوەنیم سەربەخۆیی، سـەربەخۆیی هەیـە لـە بیرکردنـەوەی ئـازاد، عـەفوو، لەبـەر ئەوە لە ناکاو، ناوی لە ناکاو لە ئەصڵی پرۆژەکەدا دەبێ بە یاسا دابندرێ، چونکە دەبێ (علی الأقل) شـەش سـەعاتێك هـەبێ کـە بـوترێ بابـە ئێمـە لەبـەر ئـەو شـتە دەمانـەوێت بکـەین، لەبـەر ئـەوە ئەگـەر وجودی نەهێڵین، من لەگەڵ ئەوەنیم کە وجودی نەبێ، هەیە بەڵام دەبێت لە ژێر ئەو شیعارە نەبین، هەر شتێکمان ویست بیکەین و ئیشعار نەکەین بڵێین وەڵڵا لە ناکاو من بە عەقڵم داهات بیکەم، باشە ئەی ئەگەر ئەوانەی کە کۆدەبنەوە لەگەڵ یەکتری بۆ ماددەیەکی هۆشبەر، عەقڵیان گرتیە هەموو لەگـەڵ یـەك تەجـەموع بکـەن بەیەکـەوە، ئایـا ئـەوە تەجەموعـە نـاوی چـی لێـدەنێین؟ لەبـەر ئـەوە ئەگـەر بێـت و یاسایەکی تایبـەت بـۆ تەجـەموع هـەبێ خـراپ نیـە، ئەگـەر لـە نـاو ئەوەشـدا لەگـەڵی ئـەوەبین هـەبێت، دەبێـت لـە نـاو یاسـاکە

دەستنیشان بكرێ چۆن تەجەموع دەكرێ؟ تەجەموع لە خۆیەوە هەر بۆ تەجەموع كردن، بۆ ئەمنیەتی ولآت و بۆ پێشێلكردنی مافەكانی هەر كەسێ كە دەیەوێت بچێت تەجەموع بكات بۆ كارێك، دەبێت پرینسیپێكی تایبەتی خۆی هەبێت، من ئەوەندە بوو پێشنیازەكانی كە هەمبوو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار جمال تاهیر، كەرەمكە.

بەڕێز جمال طاهر إبراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە شێوەیەكی گشتی، ئەو یاسایە یاسایەكی زۆر باشە، ئەگەر بێت و پەسند بكرێت لای پەرلەمان، چونكە ئەگەر سەیری كۆمەڵ بكەن زۆر بیرو بۆچوون هەنە سەبارەت بە كۆمەڵ، من ناڕۆمە تەفاصیلی بابەت و كۆمەڵایەتی، شكل عام من لەگەڵ ئەوەمە صیغەی (التجمعات العامە) لەگەڵ ئەو پرۆژە بێتە خوارەوە، یەعنی قانون (المظاهرة و التجمعات العام) بێت، چونكە ئەگەر بێن و دیارە كە پێناسە لێرە درا، ئەوەیە كە دەڵێت (حشد من الناس) أو (جمع من الناس)، تەجەموعیش (جمع من الناس)ە، ئێمە ئەگەر بێین سەیری دەستووری عیراقیش بكەین بابەتی كۆبوونەوە گشتییەكان تێدا، (التجمعات العامة)ی تیایە، بۆیە پێویستە ئەو دەستەواژە لە ناو ئەو یاسایە بمێنێت، ئێمە لە ئەصڵدا ئەگەر بێن و سەیر بكەن، (مظاهرة) كە شتیكمان لەبیر چوو، هەرچەندە لەناو یاسا زۆر نەهاتووە، (التظاهر والمظاهرات)ئالێرەدا وشەی (تظاهر)مان لەبیر چووە، (مظاهرة) تەحصیل حاصلە، بۆیە من پێشنیار دەكەم، خاڵێكی تەعریفی، لەگەڵ ماددەی یەكەم ئیزافە بكرێت، بڵێین، (التظاهر حق دستوري لجمیع مواطني الاقلیم، والفعالیات السیاسیة، والاجتماعیة المجازة قانوناً، التمتع بهذه واللجوء الیه للتعبیر عن ارادتها في اطار القانون والاداب والنظام العام) ئەمە خاڵی یەكەم كە بێتە خوارێ، ئەگەر بێت و تەعریفی موزاهەرە بكەین، ئەوە زۆر باسی باری لەناكاو كرا، من دەڵێم موزاهەرە ئەگەر بێت و بێتە پێناسە كردن، ئەوە (جمع منظم او شبە منظم، من الناس یأخذ شكلە الاعتیادي او المفاجیء) لێرە ئەتۆ موفاجیئی و ئیعتیادی دەخەیتە ناو بابەت،(في المیادین والشوارع والاماكن العامة، بشكل سلمي لتحقیق هدف معین ویزول بزوال هذا الهدف) ئەگەر هاتو ئارمانجەكە جێ بەجێ كرا، دەبێت ئەم موزاهەرەیە تەفریق ببێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، پێشنیارەكەت بە نووسین ئاراستەی لیژنەی یاسایی بكە، دكتۆر حەسەن، فەرموو.

بەڕێز د. حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرەتا دەمەوێت ئەوە بڵێم هەركارێك پەیوەندی بە مافی چەند لایەنێكەوە هەبێت، ئەبێ بەیاسا ڕێك بخرێت، بۆ ئەوەی هیچ لایەك حەقی لایەنەكەی تر نەخوات، لەم یاسایەدا چوارلایەن مافیان هەیە، یەكەمیان: مافێكی گشتی كە مافی سروشتی و دەستووریە، كە هەموو خەڵك بەتاك و بە كۆمەڵ حەقی

خۆپیشاندانیان هەیە، دووەم: ئەوانەی کە خۆپیشاندان دەکەن، هەروەکو لەیاساکەدا هاتووە مافیان هەیە کە کیانیـان پـارێزراو بێـت و بگەنـە شـوێنی مەبەسـتی خۆیـان، سـێیەمیان: لایـەنی پەیوەندیـدار کـە وەزارەتـی ناوخۆیە بەپێی یاسا مولزەم کراوە کە ئەمنیەت بپارێزێت، پێویستە ئەویش ئـەم ئەرکـەی خـۆی جێبـەجێ بکات، چوارەم: خەڵك بەگشتی کە پێویستە گیانیان و ماڵ و موڵکیان پارێزراو بێـت، دوو: مەسـەلەی بـوونی یاسا مەبدەئی دیموکراسیەت لەکەدار ناکات، بەڵکو لەهـەموو وڵاتـانی دیموکراسـی یاسـا سـەروەرەو پێویسـتە شـتەکان بەیاسـا ڕێـك بخرێـت، خـاڵێکی تـر بەنیسـبەت ئـەوەی کـە دوو پرۆژەمـان هەیـە، لەسـەر ناوەکـەی یەکێکیان بە خۆپیشـاندان و ئـەوی تریشـیان بـە خۆپیشـاندان و کۆبوونـەوە گشـتیەکان هـاتووە، مـن دەڵـێم ئەگەر هاتو بە خۆپیشاندا هاتبێت، کەواتە پێویستە هەروەکو هەندێ لەهاوکارانم ئیشارەتیان پێـدا هەنـدێ لەکۆبوونەوە گشتیەکانیش شێوەی خۆپیشاندان وەردەگرێت، بۆیە ئەگەر خۆپیشاندان بەتەنها بێـت ئـەبێت لەناو یاساکەدا، ئەوە بەخاڵێك دەستنیشان بکەین، کە یاساکەمان ئـەو کۆبوونەوەگشـتیانەش دەگرێتـەوە کـە شێوەی خۆپیشاندان دەگرێتە خۆی، ئەگەر بێت و لەناوەکـەی خۆپیشـاندان و کۆبوونـەوە گشـتیەکان بێـت، لەو حاڵەتەدا ئەبێت ئەو بۆنانەو کۆمەڵێك لەلای من سێ خاڵم دیاری کردووە، کە پێویستە لـەناو یاسـاکەدا بێت و دوور بخرێتەوە لەم یاسایە، یەکێکیان، مەسەلەی کۆبوونەوەی گشتی کە ڕێکخراو و حزبەکان دەیکەن لەسنووری تـەنزیماتی خۆیـان، دووەم: کۆبوونـەوەی گشـتی کـە موتابیقـە بـۆ عـادات و موناسـەباتی هـەرێم، هەوەها موناسەباتی کۆمەڵایەتی، سێیەمیان: نەدوات و موناسەبات کە هەر لایەنێك دەیکات، لەناو پـەرژینی بارەگاکانی خۆیان یاخود هەرشوێنێك کە پەرژین کراو بێت، خاڵێکی تر بەنیسـبەت خۆپیشـاندانی لـەناکاو، ئەگەر ئێمە مەبدەئی وەرگرتنی مۆڵەت و کاتمان قبوڵ کرد، بێگومـان ئـەو وەختـە مەبـدەئی خۆپیشـاندانی لەناکاو مانای نامێنێ، بۆیە بەڕاستی پێویستە ئێمە لێرەدا ئەوە بڵـێین ئایـا لـەڕووی ئەمنیـەوە ئەمـە قبـوڵ دەکرێـت، کـە مەسـەلەی مۆڵـەت و کـات لەیاسـای خۆپیشـاندان بهێنینـە دەرەوە، لـەو حاڵەتـەدا دەتـوانین خۆپیشـاندانی لـەناکاو بـە یـەك شـت چارەسـەر بکـەین، کـە ئـەویش ئەوەیـە کـە مۆڵـەت و کـات دانـان بـۆ خۆپیشاندانەکە کەمتر بێت لەو وەختەی کە دادەندرێت بۆ خۆپیشاندانێکی گشتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك خورشید، فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشی ئـەز پشتەوانیەکا بـاش، بـۆ بۆچـوونا سـۆزان خـانێ دکـەم، کـو ئـەم پرێنسـیپا دانـێین بـۆ یاسـای خـۆ پیشاندانێ، چونکە ب ڕاستی ئەگەر ل سەر وان پرێنسیپا ڕێکەفتین، کارێ دانانا یاسـایێ گەلـەك ل دەف مـە هەمیا ب سانایی کەوی، تەقریبـەن بـۆ چـوونەك ل دەف مـە پەیـدابیت، دوو: مـن تەعدیلـەکا هـەی ل سـەر (جمع منظم او شبه منظم من الناس یسیر بشكل سلمي في المیادین والشوارع)، نابیت بـە کـەیفێ خـۆ بیـت، دیارە لازمە لە یاسادا هەبیت، (وفق المسارات المحدد لها مسبقا)، خۆ نابیت مەسـیرەکە بـە کـەیفا بچیت، ڤـی

شەقامی بۆ ڤی شەقامی، ڤێ جهێ بۆ ڤی جهێ، پێش وەخت لازمە ڕێكەفتنەك هەبیت، ناڤ بەینا ئەویێت كو خۆ پیشاندانێت تەنزیم كەن، نابەینا وەزارەتا ناڤخۆ، مەساری یێ مزاهەرێ دێ كیڤە چی، ل كیرێ دەست پێ كەت، دگەهیتە كیرێ؟، لەوما دڤێت یاسایێ دا هەبیت، وفق المسارات المحدد لها مسبقا، ئەگەرنا پیشاندانەكا دێ بكەیفێ خۆ بیت، ل جهەكێ دێچیتە جهەكێ، احتیمالە بەرژەوەندیا گشتی تێك بدات، نسبەت مزاهەرەی مفاجئی، مزاهەرەی لەناكاو، ڤێرە ئیشكالەك دێ بۆ وەزارەتا ناڤخۆ چێبیت، ئەو جهێ كو دڤیت خەلكەكی بپارێزیت، ئەڤە یەك، یا دوێ، بارا پترێ ئەڤ خۆ پیشاندانێت یێت مفاجئ چێ بیت، هەندەك جارا شكلێ توندو تیژیێ ب خۆوە دبینن، لەوما ڤێرە ڤێت هشیاری مامەلە دگەل ڤێ خالێ بكەین، وەیادیژی ئەڤ خاڵە نەبیتە بەهانەی بۆ وێ خەلكێ، كو دڤێت خۆ ژێ یاسایێ ڤەدزی، هەمی گاڤا بێت خۆ پیشاندانەكا تەرتیب بكەتن ل بن پەردا، بلێت وێ خۆ پیشاندانا ل ناكاو بوو، لەوما بێژم ئەڤ خالێ لەناكاو، بێت ئەم ل سەر ڕاستین، وە پتر دیراسەت بكەین، نسبەت تەجەمعێ، تێكەل بوونەك چێ بوو ل مابەینا برادەران، ناڤ بەینا تەجەموعا یا عام، یا كو هەدەفەكا سیاسی یان كۆمەلایەتێت هەی، وە تەجەموعەكا عادی، خەلكەكێ ل نەورۆزێ تەجەموعا دكەت، پێویستی ب هیچ یاسایەك و هیچ ئیجازەیەك نابیت، وەختێ ل شاهیانەكا یان مناسەبەكا تایبەت، جەژنا رەمەزان، ل جەژنا قوربانی، یا ل جەژنا سەری ساڵی، هیچ ئیجازەیەك پێ نەڤێت، ئەوە فەرقە ل وێ ڤێری كو دەهەزار مرۆڤا، ل یاریگەها فرەنسۆ حەریری كۆم كەین، بۆ هەدەفەكا سیاسی ئان یا كۆمەلایەتی، ئەرێ ڤێ خەلكی پاراستن پێ نەڤێت، ڤێ خەلكی نەڤێت وەزارەتا ناڤخۆ قوەتەكا دابین بكات بۆ وێرێ، دا ئەڤ دا ئەو تەجەمەعەش مەسارێ خۆ ڤێ نەئاشتی نەدەركەڤین، وە نەبیتە سەبەبەكێ كو چەندێ ئاژاوەكی بازارێ بگێرن، ئەڤ خەلكێ كۆمبی پێویستی بەچەندێ ناكات، كو حیمایە كرن تەعەدا نێتە كرن، لەوما ڤێرە، تێكەل بوونەكا هەی ل مابەینا تەجەمەعا گشتی، تەجەموعەكا بۆ هەدەفەكا سیاسی یان كۆمەلایەتی، ئەڤ خەلكا كۆمبیت، ل جهەكێ معەیەن، بۆ هەدەفەكا معەین، لەوما ڤێرە دڤێت جیاوازیێ بكەین و تێكەل نەكەین، بێژین ئەگەر چار مرۆڤ یان دەه مرۆڤ كۆمبونەكا بكەن، پێویستی بیت، دەه مرۆڤا پێویستی ب یازدە ناكات، تەجەموع یا دیارە، پێناساوی دیارە، وە هەدەف ژی یا دیارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار ناسك تۆفیق، فەرموو.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالكریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە هەمووومان موتەفقین لەسەر ئەوەی كە خۆپیشاندان مافێكی بنەڕەتی و لەڕیزی مافە سروشتیەكان و سەرەكیەكانی مرۆڤە، بۆ دروستكردنی كۆمەڵگەی مەدەنی و دیموكراسی، بەڵام وەكو وتمان هەمووومان ئەزانین كە مرۆڤ ئازادەو بەئازادی لەدایك بووە، بەڵام خۆپیشاندان پێویستی بە ڕێكخستن هەیە، ئەركی ڕێكخستنەكەش لە ئەستۆی ئێمەدایە وەكو پەرلەمان، كە یاسایەك دەربكەین بۆ ڕێكخستنی، لەبەر ئەوە من

پێم وایە ئەم یاسایە، ئەبێتە یەکێك لەخاڵە جیاکەرەوەکان بۆ خولی سێیەمی پەرلەمان، ئومێدەوارم ئەم یاسایە وابێت، زۆرترین ئەرکی ڕێکخستنی خۆپیشاندان بێت نەك لەقاڵبدان و قورس کردنی خۆپیشاندانەکان، بۆیە سەبارەت بەو دوو خاڵەی کە زۆربەی خیلافی لەسەرە، خاڵی کۆبوونەوەکە من قسەم هەیە لەسەری، پشتگیری ئەو ڕایەی کاك دکتۆر زانا دەکەم، کە خۆی بەڕاستی هەموو خۆپیشاندانێك کۆبوونەوەیە، بەس مەرج نیە هەموو کۆبوونەوەیەك خۆپیشاندان بێت، بۆیە ئێستا ئێمە لە حاڵی حازردا، ئەم کۆبوونەوەیە زۆر دەکرێت، چ لەلایەن پارتە سیاسیەکانەوە یان لەلایەن ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی چەندین جار بۆ پرسی زۆر گرنگ، ڕێکخراوەکانی ژنان و ڕێکخراوەکانی لاوان کۆبوونەوە دەکەن، 20 ڕێکخراو یان 30 ڕێکخراو تا 40 ڕێکخراو زۆر خزمەت دەکەن بە پرسی کۆمەڵگای مەدەنی و پێشخستنی سیستمی دیموکراسیەت، بۆیە ئەگەر بێت و ئێمە کۆبوونەوەش بخەینە زمنی خۆپیشاندان و ئەویش ئاگادارکردنەوەو مۆڵەتی بوێت کە ئەصڵەن خۆی هەر پێم وایە، ئەگەر ئەم یاسایە ئیقراری بکات کە تەنها ئاگادار کردنەوە بێت بۆ ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە باشترە نەك مۆڵەت پێم وایە ئەو کاتە ئیشی قورس ئەکەین، یەعنی لەقاڵب دانی ئیشی لایەنەکان دەکەین، زۆربەی ڕێکخراوەکان ئیشیان قورس ئەبێت، حەتا ڕۆشنبیران ئیشیان قورس ئەبێت، کە هەتا ئێستا لە ئەرزی واقیعدا تەجەموعیان کردووە بۆ ئیشی زۆر باش پێویستیشی کردووە، هیچ شتێکی واش ڕووی نەداوە جگە لەبەرهەمی باش نەبێت، خاڵێکی تر خۆپیشاندانی لەناکاو من پێم وایە، وەك جۆرێك لەجۆرەکانی خۆپیشاندان دیاری بکرێت لەناو ئەم یاسایەدا، چونکە نەبوونی ئەبێتە کەلێنێکی گەورە لەناو ئەم یاسایەدا، بۆیە من پێم وایە ئەم دوو ڕەئیە کە موخالفەو ئێستا هەست دەکەین لەناو هۆڵی پەرلەمانیش نیقاشی لەسەر ئەکرێت، پشتگیری کراوە لەلایەن ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنیەوە، کە خۆیان لەئەصڵدا ئەم پرۆژەیان تەرح کردووە، زیاتر لە 20 تا 30 ڕێکخراوی کۆمەڵگای مەدەنی زۆر ئیصرار دەکەن لەسەر ئەم دوو خاڵە بۆیە حەقی خۆیەتی بەچاوی ئیعتیبارەوە وەربگیرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەر شتێك کە کۆبووبێتەوەو هاتبێتە ناو ئەم پرۆژەیە جێگای ڕێزە لەهەر لایەکەوە هاتبێ، بەس لێرە پەرلەمان قەرار دەدات، بۆ خۆتانە بۆ ئێوەی بەڕێز، ڕێزدار شوان کەریم، فەرموو.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا لەگەڵ ئەو مافەم کەلەدەستووریشدا سەلمێندراوە بۆ هەموو هاووڵاتیان، کەمافی خۆپیشاندانیان هەیە، دەربڕینی ڕای خۆیان بۆ هەر مەسەلەیەك کە پێیان وابێ بە پێچەوانەی بەرژەوەندی ئەوانە لەوێوە دەست پێدەکەم، من سێ تێبینیم هەیە لەسەر ماددەی یەکەمی یاساکە، سەرەتا لەگەڵ ئەو پێشنیارەی کاك خورشیدم کە دەڵێت، بڕگەیەك زیاد بکرێت بۆ ماددەی یەکەم، ببورە سەرۆکی پەرلەمان من وەزعێکی نا تەبیعیم هەیە، بۆیە ناتوانم قسە بکەم لوتم خوێنی بەربووە، ببورە ناتوانم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو، ڕێزدار سەرهەنگ، فەرموو.

بەڕێز سەرهەنگ فرج محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە لە ماددەی (38)ی دەستووری عێراقی لە بڕگەی سێ‌دا هاتووە، باسی ئازادی كۆبوونەوەو خۆپیشاندانی ئاشتیانە دەكات، دەڵێت بەیاسا ڕێكبخرێت، منیش لەوێوە داخڵ دەبم، ئەمە مافێكی دەستووری هەموو خەڵكە، ئەم مافەش ئەبێت تەنها بەیاسا ڕێكبخرێت، نەوەك بەرتەسك بكرێتەوە بەڕاستی، بە تەسەوری من لەبەر هیچ نا لەبەر ئەوەی كە لە ڕەشنووسدا لە ئەسبابی موجیبەی خودی یاساكەدا هاتووە، بەتەسەوری من ئەم یاسایە یاسایەكی گرنگە، بۆ بەرەوپیش بردنی كۆمەڵگاو چەسپاندنی بنەماكانی دیموكراسی، زۆر لەهاوڕێیانم باسی خۆپیشاندانی لەناكاویان كرد، با ئێمە ئەو تەسەورە لابەرین، بەڕاستی لەدیدی ئەمنیەوە باسی ئەو حاڵەتە نەكەین، با ئێمە سەیری خۆپیشاندانی لەناكاو بكەین، كە مافێكی سروشتی و دەستووریە و یاساییە، بەتەسەوری من هەر ڕێكخستنێكی بەیاسا بەتەسەوری من نا واقعی و نا مومكینە، چونكە ناكرێت ئەوە بەیاسا ڕێكبخرێت، باسی مەسەلەی تەجەموعیش كرا، من ڕام وایە بەڕاستی تەجەموع لەیاساكەدا دەربكرێت، ئەسباب زۆر باسكرا، تەنها لەبەر ئەو ئەسبابانەی كە زۆر لە هاوڕێكانم باسیان كرد، من قسەكانی ئەوان دووبارە ناكەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار دكتۆر ڕێباز، فەرموو.

بەڕێز د. ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵڵا من تەنها لەسەر خۆپیشاندانی لەناكاو قسە دەكەم، برادەران باسی ئەوەیان كرد، كە ئەوە ئەمرێكی واقیعە، بەڵام لەڕاستیدا بۆ ئەمە ئەمری واقیعە، لەبەر ئەوەی كە من تەصەور ئەكەم، قسەكەی من تازە بێت لەهەموویان، چونكە ئەو قسانەی كەكراوە من نایانكەمەوە، بەشێكە لە سایكۆلۆژیەتی ئینسان ڕەد فیعلی سەریع، یەعنی هیچ كەسێك لەناو هۆڵی پەرلەمان، كە ئێستا دانیشتووە، بەدەر نیە لەوەی كە ڕۆژێك لەڕۆژان ڕەد فیعلێكی سەریعی هەبێت، ئیتر لەهەر بابەتێك بێت، بۆیە خۆپیشاندانی لەناكاویش ڕەد فیعلێكی سەریعە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لەناو پەرلەمان هەبێت ماددەی (59) لەسەرتان تەتبیق دەكەم، ئینجا كەیفی خۆتانە، هەركەسێك بێت و لە هەر لیستێك بێت، بۆیە ئاگادار بن.

بەڕێز د. ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خۆی سایکۆلۆژیەتی ئینسان بەو شێوەیە کە لەزۆر حاڵەتدا ڕەد فیعلێکی سەریعت ئەبێت، هەندێجار لەوانەیە کەسێتی یەکێك لە هی یەکێکی تر جیاواز بێت، بەلاّم کەسێك لە ڕەد فیعلێکی سەریعدا لەسەر بابەتێك لەوانەیە بگری، خۆ ناکرێت تۆ یاسایەکی بۆ دەربکەی بڵێیت نابێ بگریت، یەعنی ئەم پێکهاتەی لەشی ئینسانە، من پێم سەیرە کە تۆ باسی ئەوە بکەی کە خۆپیشاندانی لەناکاو کارێکی ناشیاوە، ئەگەر ئەم خۆپیشاندانە لەناکاوە توندو تیژی لێکەوتەوە، کارێکی نەشیاوی لێکەوتەوە، ئەوکاتە تۆ بەپێی ئەو یاسایانەی تر کە داتناوە ئەتوانی قسەی لەگەڵ بکەیت و لەگەڵی بجولێیتەوە، بەلاّم نەك بەو شێوەی کە تۆ بەشێك لەسایکۆلۆژیەتی ئینسان بتەوێ بەیاسایەك لێی بسەنیتەوە، من تەنها قسەکەم ئەوەیە کە ئەگەر بمانەوێت ئەمە بەیاسا چارەسەر بکەین، چارەسەر نابێت و بەردەوامیش ئەبێت، تەنها ئەبێ تۆ پێکهاتەی لەشی ئینسان بگۆڕی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار عبدالله مەلا نوری، فەرموو.

بەڕێز عبدالله محمد نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای ئەوەی کە من پشتگیری تەواوی بۆچوونی ئەو خوشك وبرا بەڕێزانە دەکەم، کە داوای ئەوەیان کرد، خۆپیشاندانی لەناکاو لەناو یاساکەدا هەبێت، وەکو ئەوەی کەهاتووە لەڕاپۆرتەکەدا لەپێشنیاری دووەمدا، دیارە ئەو برا بەڕێزانە بەتایبەتی کاك حاجی بیلال ئاماژەی بەوە کرد، مەسەلەی خۆپیشاندانی لەناکاو بابەتێکە هەیە، یەعنی ئێمە ڕۆژانە ئەیبینین بەچاوی خۆمان، بەدڵنیایشەوە ڕەنگە هەر ئەمڕۆ لەهەندێ شوێن خۆپیشاندانی لەناکاو هەبێت، بۆیە خۆپیشاندانی لەناکاو ئەکرێ ئێمە وەکو شتێکی سروشتی سەیری بکەین، لەبیرمان نەچێت هەندێجار دەستەبەر کردنی هەندێك ماف، هەندێك ئازادی، ئەگەر چی ڕەنگە خوێندنەوەی هەڵەی بۆ بکرێت، بەلاّم دیوی ئیجابی زیاترە، ئێمە لەبیرمان نەچێت کاتێ کە قسە لەسەر دەستەبەر کردنی کاری ئازادی ڕاگەیاندن دەکرێ، هەرچەند هەندێجار لەئەنجامی ئەم ئازادییە دەرکەوتەو دەرئەنجامی سلبی هەیە، بەلاّم بەدیوێکی تردا، دەرئەنجامی ئیجابی زیاترە، ئەمە وادەکات هەندێجار ئەوشتانەی کەتۆ ناتوانی بابڵێین لەوڵاتە دیکتاتۆرییەکاندا وتنیان قەدەغە کراوە، عقوبەی لەسەرە، ئەمە وادەکات وردە وردە کۆمەڵگا پەنا بۆ توندوتیژی بەرێت، لەڕێگای هەندێ لەم دەربڕینانە تۆ ئەتوانی ناخی خۆت خاڵی بکەی، بەدیوێکی تردا کە ئێمە قسە لەسەر هەبوونی خۆپیشاندانی لەناکاو دەکەین، بەڕەئی من بوونی ئەم خۆپیشاندانە مادام ئەمڕۆ لەواقیعی هەرێمی کوردستاندا، واقیعێکەو هەیە، بەردەوام دووبارە دەبێتەوە، بوونی لەناو یاساکەدا گرنگە، من پێم وایە بوونی ئەم بڕگەیە، بوونی ئەم پێناسەیە، بەشێوەیەك لەشێوەکان، هۆکارێکی ئیجابی ئەبێت بۆ هەڵمژینی هەندێك لەڕق و تووڕەیی هاووڵاتیان، ئێمە لەبیرمان نەچێت، با تۆزێك واقیعی قسە بکەین، هەندێجار لەبەردەم بەنزینخانەکاندا خۆپیشاندان ئەکرێت، هەندێجار کابرا نزیکەی 20 شوفێر سەرەیان گرتووە، ئەبینی مەسئولێك سەرە بڕی ئەکات،

لەناچاریدا ئەم کەسانە بۆ خاڵی کردنەوەی ڕق و تووڕەییەکەیان خۆپیشاندانێك ئەنجام دەدەن، هەندێجار خوێندکاران بەیانی سەعات 8 هەڵدەستن ئەیانەوێت بچن بۆ کولیە ئاو نیە، خۆپیشاندانێك دەکەن، تۆ بێیت ئەم حەقە سروشتیە کە وەکو دکتۆر ڕێباز ئاماژەی پێدا، بەشێکە لە غەریزەی ئینسان بێیت ئەم حەقەی لێ وەربگریتەوە، ئەمە وردە وردە بەجۆرێك لەڕووی نەفسیەوە، کەڵەکە بوونێکی خراپ لەناخی تاکەکانی کۆمەڵگا دروست ئەکات، ئەمە بەدڵنیاییەوە، بەشێوەیەك لە شێوەکان زەمینە سازی ئەکات بۆ هەڵچوونی جەماوەری، ڕەنگە پەلکێشمان بکات بۆ هەندێك دەرئەنجامی خراپتر و قورستر، ئەمە حیکمەتێکی تری ئەم مەسەلەیە، دەستەبەرکردنی ئەم ئازادیەیە، بۆیە من داواکارم، وشەی خۆپیشاندانی لەناکاو، هەروەها پیناسەکەی بەو شێوەی کە برادەران ئاماژەیان پێدا لەناو ڕاپۆرتە هاوبەشەکەدا تەسبیت بکرێت، بەدڵنیاییەوە ئێمە لەوخاڵەدا ئەبێ بەرچاومان ڕوون بێت، ئێمە ئەزموونی 20 ساڵی ڕابردوومان هێندەی خۆپیشاندانەکان بۆ شتی سەرەتایی بۆ مافە سروشتی وسەرەتاییەکانی ئینسان بووە، بۆ شتی سیاسی نەبووە، ئیتر بۆچی ئێمە بترسین لەوەی کە بڵێین ئەم دەرفەتە، یاخود ئەم دێڕە یاخود ئەم وشەیە، ئەقۆزرێتەوە بۆ مەسائیلی سیاسی من پێم وایە ئەمە بەدیوێکی تردا بەڕوویەکی گەش و جوان بەحکومەتی هەرێمی کوردستان دەبەخشێت، کە ئینسان ئازادە لەهەرکاتێکدا بیەوێت خۆپیشاندان بکات، بۆ ئەوەی ئێمە ئەم وشەیە، لەگەڵ وشەی ڕێکخستنەکە، جۆرێك لەدەمج هەبێت، ئێمە ئەتوانین پاشکۆیەك دابنێین بۆ ئەو پێناسەیە بڵێین هەرکاتێك خۆپیشاندانی لەناکاو ڕوویدا، پێویست ئەکات لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەکان لەو شوێنە ئامادە بن، جا پۆلیسە، یان ئیسعاف و ئەوانەیە بۆ هەرشتێك، ئەوەشی پەیوەندی بە کۆبوونەوەی گشتیەوە هەیە، بەڕەئی من وەکو کاك دکتۆر زانا ئاماژەی پێدا، من قسەکانی ئەو دووبارە ناکەمەوە، پێوست ئەکات نەبێت لەناو یاساکەدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کاك کاردۆ، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەو ڕایەدام، لەگەڵ ئەو هۆکارەی بنەمای پێویستی دەرچوونی یاساکەی پێدەرچووە، کە ئەویش ئامانج لەدەرچوونی یاساکە، کە خۆپیشاندان مافێکی دەستووریە، ئامانجیش لیی گۆڕانکارییە بۆ ژیانێکی دیموکراتی، ڕێزگرتن لەئازادی، مافی مرۆڤ، پێم وایە هەموومان کۆکین لەسەر ئەوەی دیاردەی خۆپیشاندانی لەناکاو هەیە، کە هەیە پێویستە یاساکە بەرپرسیار بێت لە ڕێکخستنی، یەعنی ئەو ڕێکارە یاساییانەی کە دەسەڵات دەیگرێتە بەر لەبەرامبەریان، پێویستیشە ئەم خۆپیشاندانە، خۆپیشاندانێکی شارستانی بێت، چونکە ڕەنگە تۆ ئەم ڕێکارە یاساییانەی بۆ نەگریتەبەر، ڕەد فیعلەکە دەبێت، لەسەر کێشەی ئامانجێکی زۆر بچووك و دیاری کراو، دەبێتە توندو تیژی یان مەشاکیلی گەورە، کە دەسەڵات نەتوانێ ئەو پاراستنە بکات کە پێویستەو لەیاساکەدا دیارە، بۆ نموونە، ئەگەر لە پڕ لە پەرچە کردارێکدا کۆمەڵێك خەڵك هاتنە دەرەوەو، ناوی خۆپیشاندانی لێنراو تووشی گرفت بوون، لەماددەی 11ی ئەم پرۆژەیە کە پێشنیارە، ئەڵێت(هەرکەسێك بەپێچەوانەی ئەم یاسایەبێت ئەبێت تا شەش مانگ حوکم بدرێت) یەعنی ئەمە ئیشکالیاتێکە کە دەبێت ئێمە لێرەدا ڕێکیبخەین، خاڵێکی تر من پێم وایە، پێناسەی خۆپیشاندانەکە، وردەکاری زیاتری تێدا بکەین، ڕێگا دەگرێت لەو کۆبوونەوە

گشتیەش کە ئێمە پێما ن وایە کۆبوونەوەی گشتی مافێکی زۆر ئاساییەو رووی خۆپیشاندانی نیە، رەنگە بۆ زۆر ئامانجی ئەدەبی یان فەرهەنگی، خەڵك کە تابعێکی گشتیشی هەیە، وەکو لە پێناسەکەی دیارە کۆببێتەوە، پێویستی پێ نیە کۆببێتەوە، یان ئاگادار کردنەوەی حکومەتی تێدا بکات، بەهەر بارێك کە پەرلەمانتاران دوایی ئیتیفاقی لەسەر دەکەن، بەلای منەوە ئەگەر پێناسەکە وا لێ بکەین، رەنگە کێشەی کۆبوونەوە گشتیەکەمان بۆ چارەسەر بکات، لەگەڵ خۆپیشاندانە لەناکاوەکەش، وەکو کاتی خۆی لیژنەی ناوخۆ لەسەری کۆك بوون خۆپیشاندان نەك وەکو دەڵێیت کۆمەڵێکی رێکخراوە، بەڵکو کۆبوونەوەیەکی رێکوپێکە، یان نیمچە رێکوپێکە، بەشێوەیەکی ئاشتیانە لە گۆڕەپان و شەقام و شوێنی گشتی کۆدەبنەوە یان دەڕۆن، یان دەوەستن بەمەبەستی دروست کردنی رایەکی گشتی یەکگرتوو بۆ بەدیهێنانی ئامانجێکی دیاریکراو، کە ئەم شێوازانە دەگرێتەوە: خۆپیشاندان، خۆپیشاندانی لەناکاو، مانگرتن، یەعنی ئەمە چارەسەری ئەم کێشەیەی کۆبوونەوەی گشتی کە رەنگە من پێم وایە ئەم کەمپینەی کە دەمانەوێت دروستی بکەین لەبەرامبەر دیاردەیەك کە کۆمەڵێك نووسەر یان رۆژنامەنووس تۆ بڵێی ئەوە کۆبوونەوەیەکی گشتیەو بۆت نیە و ئەبێ ئیجازە وەربگری، بەڵام ئەگەر ئەم پێناسەیە بەم شێوە بێت، چارەسەری ئەم کێشەیە دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

رێزدار نەسرین جمال، فەرموو.

بەڕێز نەسرین جمال مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە هاورێیانم زۆر قسەو باسیان لەسەر دوو خاڵی زۆر ئەساسی کرد ئەویش خۆپیشاندانی لەناکاو وکۆبوونەوەی گشتیە، لای هەمووشمان روون وئاشکرایە، کە زۆر تەرکیز کرایە سەر ئەو دووخاڵە، یەکەمیان: ئەوە ئەمری واقیعەو برادەرەکانیشمان نموونەی زۆر زیندوویان لەسەر هەردوو خاڵەکە هێنایەوە، کەواتە پێویست بەوە ئەکات کەخۆپیشاندانی لەناکاو لەو یاساکە تەسبیت بکرێت، بەهەر صیغەیەك بێت، ئەبێ بیرێکی لێ بکرێتەوە، دووەمیان: بەنیسبەت کۆبوونەوەی گشتیش مادام پرۆژە یاساکە، ناوەکەی خۆی بەخۆیەوەیەتی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان، حەقە ئەو گشتیەی لێبکرێتەوە، چونکە وەکو وتم، برادەرەکانم نموونەی زۆر زیندوویان لەسەری هێنایەوە، پشتیوانی ئەو دوو رایە دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، رێزدار نەریمان، فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبداللە قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە زۆربەی راو بۆچوونەکان وتران، بەڵام ئەوەی من ئەمەوێت ئاماژەی پێبدەم، ئەو مافە دەستووریە بوو کە بەحوکمی قانون دراوە بەهەر هاوولاتیەك لە هەرێمی کوردستان کە ممارەسەی بکات، بۆیە هەر مافێکیش کە بەحوکمی قانون درا ناکرێت تۆ لەمپەر دروست بکەیت بۆ روونەدانی، بەڵام ئەکرێت تەنزیمی بکەیت، وەکو لەناو پرۆژەکەدا هاتووە بۆ رێکخستنی خۆپیشاندان، ئەوەش مافێکە رێکخستنی پێویستە، ئەگەر بێت و ئێمە لەمپەری زیاتری بۆ دابنێین، کەواتە یاساکەمان لە تەنزیمەوە لەوانەیە بگۆرێت بۆ رێگا

گرتن لە خۆپیشاندان زیاتر تا ئەوەندەی کە تەنزیم کردن بێت، بۆیە ئەوە مافێکە بەحوکمی قانون دراوە، ئەگەر بێت و باس لە مەسەلەی کۆبوونەوەی گشتی بکەین، ئێمە باسمان کرد لە لیژنەکەمان هەموومان بەکۆی دەنگ، تەنها لەسەر ئەو خاڵە کۆکین کە ئەوە نەمێنێت لەناو نیشانی یاساکە، کە لەناو نیشانەکەشدا نەما، کەواتە ئەگەر لەخوارەوە دایبنێین ئەوە پیچەوانەی ناوەڕۆکەکەیەتی، هەموو خۆپیشاندانێك، کۆبوونەوەیە، بەس هەموو کۆبوونەوەیەك خۆپیشاندان نیە، بۆیە من پێم وایە داعی ناکات ئەو کۆبوونەوەیە هەبێت، لە پێناسەکەشدا ئێمە ئەگەر لەجیاتی ئەوە بنووسین (جمع منظم) بڵێین (تجمع منظم) هەر کۆبوونەوە گشتیەکە شمولی ئەکات، من لەگەڵ ئەوەش نیم کە وەختی دیاری کراویشی بۆ دابندرێت، ئێمە لە لیژنەی ناوخۆ چەند دیراسەیەکمان کردبوو بۆ خۆپیشاندانی لەناکاو، بەداخەوە ئێمە وامان ئیتیفاق کرد، کە نەفسی ئەو پێناسەیە تەرجومە بکرێتە ئێرە، بەڵام ئەو پێناسەیە هەر بە کەموکورتی تەرجومە کراوە، بۆیە من پێم وایە ئیلتیباسێکی دروست کردووەو لەوانەیە هەندێ تەحەفوزاتی دروست کردبێ، پێناسەکەی ئێمە ئەو مەخاوفانە ئەڕەوێنێتەوە کە هەندێ لەبەڕێزان ئاماژەیان پێکرد، ئەگەر بێت و هەر نەفسی ئەوە پیناسە بکەین کۆتاییەکەی پێناسە نەکراوە، مەبەستم ئەوەیە تەواو نەکراوە، نازانم هەڵەی تەبعە یان شتێکی ترە، ئەگەر بێت وئێمە (بشرط ان یکون سلمیاً او مدنیاً) کە لە پڕۆژەکەی لیژنەی ناوخۆ هاتووە، بەڵام لێرەدا نەهاتووە، ئێمە لەوێ نووسیومانە، پەرچە کردارێکی خێرایەو ڕێکخستنی پێش وەختی بۆ نەکراوە، بەرامبەر بارودۆخێکی نائاسایی و کتوپڕ، ئەو نووسیویەتی (احداث) بارودۆخ جیاوازە، کە بواری ئاگادارکردنەوەی دەسەڵاتی تێدا نیە، پەیڕەو کردنێکی کردارێکی سروشتی و ئاساییە، بەمەرجێك شارستانیانە بێت، کەوتمان شارستانیانە بێت ئەوە ئێمە لەو هەموو مەخاوفانە ڕزگارمان دەبێت، بەڵام بەداخەوە لە پێناسەکەی ئێرەدا نەهاتووە، بۆیە داواکارم کە ئەوە ئیزافە بکرێت، کۆبوونەوەکەش لابرێت، چونکە پێویست ناکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار حاکم رزگار، فەرموو.

بەڕێز رزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئێستا لەسەر تەعریفاتەکان قسە ئەکەین، لەڕاستیدا ئەم یاسایە لە بابی ماف و ئازادییەکان هاتووە لە دەستووری عێراق کە باس ئەکات، یەکێکە لە فەرعەکان، یەکێکە لە فەصڵەکانی، کەواتە ئەم یاسایە، کە ئێستا ئێمە بەدەستمانەوەیە، کۆی قانونەکە لە ماددەی یەکەم کە باسی لێوە دەکەین، تەعبیر کردنە، جۆرێ تەعبیر کردنە کە باسی خۆپیشاندان دەکەین، باسی ئیزراب دەکەین، باسی تەجەموع دەکەین، باسی ئیعتیصام دەکەین، باسی ئەو چوار، پێنج حاڵەتە دەکەین کە لەیاساکەدا هەمووی دووبارە دەبێتەوە، من پێم باشە، تەعریفەکان هیچ زەرەرێکی نیە، تەنانەت ئەگەر تەعریفی ئیعتیصامیش بکەین، تەعریفی ئیزرابیش بکەین، چونکە ئەمە تەعبیرە لە یەکێك لە مەزاهیری ئازادی و دیموکراسیەت، ئەمە کە خەڵك

دەری دەبڕێت بەجۆرێك لە جۆرەكان، ئەكرێت بۆ مەتڵەبێكی تایبەت بێت، ئەكرێت مەتڵەبەكە پەیوەندی بەهەموو كوردستانەوە هەبێت، ئەكرێت ڕووبەڕووی دەسەڵاتی خۆمان بێت لەكوردستاندا، ئەكرێت مەتڵەبەكە لەدەرەوە داوا بكرێت، لەكۆمەڵگای نێودەوڵەتی داوا بكرێت، مەتڵەبەكە ئەیگۆڕێت و جۆری تەعبیرەكەش ئەیگۆڕێت، بۆیە من پێم باشە ئەو شتانە هەمووی تەعریف بكەین، دوایش مولاحەزەم هەیە لەسەر (في الميادين والشوارع والاماكن العامه)، باشە مەیادین و شەوارع شوێنی گشتی نیە، من پێم باشە (الاماكن العامه) پێناسە بكەین، ئەگەر ئێمە (الميادين و الشوارع) مان جیا كردەوە، مادام وایە ئەبێ (میادین و شوارع) جیاواز بێت لە (الاماكن العامە)ڕەنگە هەندێجار، ئیعتیصام لەناو دائیرەیەكدا هەبێت، بۆیە تەعریفی (الاماكن العامه)ئەگەر كردمان ڕەنگە ئیتر ئیشمان بەو شوێنانە نەمێنێ، چونكە ئەگەر تەشخیصی بكەین، ئەو خۆپیشاندانە شەرت نیە هەر لە میادین و شوارع بێت، ڕەنگە لەزۆر شوێنی تریش هەبێت، تەعریفی مەیدانی گشتی (الاماكن العامە)ی تێدا بێت، بۆیە من ئیقتراح دەكەم كە تۆزێك تەعاریفەكان فراوانتر بكەین، كە (الاماكن العامه) لەخۆ بگرێت، خۆپیشاندانیش لەخۆ بگرێت، لەكاتێكدا كە خۆپیشاندان ئەو وشەی لەناكاوەشی تێ بكەوێت، یەعنی خۆپیشاندانێكی لەناكاو بەشێوەی ڕێكخستن یان كتوپڕ هەردوو حاڵەتەكەی تێدا كۆبكەیتەوە ئەوە دەتوانی، یان ئەگەر بتەوێ بڵێی(خۆپیشاندان و ئیعتیصام و ئیزراب) ڕەنگە جاری وا هەبێ یەك شەخص ئیعتیصام ئەكات، تەنها یەك كەسە، مەتڵەبێكی هەیە لەسەر قەرارێكی ئیداری بۆ نموونە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك شوان حازری، فەرموو.

بەڕێز شوان عبدالكريم جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەوەوە دەست پێدەكەم خاڵی یەكەم پشتگیری لەو پێشنیارەی هاوكارم كاك خورشید دەكەم، كە ئەو بڕگەیەی بۆ زیاد بكرێت(وفق المسارات المحدده لها مسبقاً) ئەمە بەپلەی یەكەم بە قازانجی خۆپیشاندەران دێت بەڕاستی، ئەو ڕێڕەوە كە دیاری كرا، لایەنی بەرپرس باشتر ئەتوانێ پارێزگاری لێ بكات و ڕێگە بە خەڵكانی تر لە دەرەوەی ئەم خۆپیشاندانە بیانەوێ ڕێگری بكەن یاخود كێشەیەك دروست بكەن، بە پلەی یەكەم لە قازانجی خۆپیشاندەرانە، دواتریش لە قازانجی گشتیە، خاڵی دووەم/ من بەڕاستی لەگەڵ ئەوە نیم كە مزاهەرەی موفاجئی لە یاساكە دابندرێت، بەڕێزان، ئەندامانی تری پەرلەمان هەندێك باسیان لەوە كرد كە خۆپیشاندانی كتوپڕ بووە، بەڵێ بووە، بوونەكەشی ئەوە بووە كە یاسایەك نەبووە ڕێكی بخات، من پێموایە ئەگەر خەڵك تێ بگات كە یاسایەك هەیە خۆپیشاندان ڕێك دەخات ئەوەندە فرسەتی هەیە كە وەكو لە دواتردا لە ماددەكانی تردا هاتووە ئەوەندە فرسەتی هەیە داوایەك پێشكەش بكات بۆ ئەوەی ئەو ناڕەزاییەی كە هەیەتی و لەهەر شوێنێك بیەوێ دەری ببڕێت و ڕێگریشی لێ نەكرێت، هەندێك جار ڕاستە مەسەلەن چەند كەسێك لە شتێك ناڕازین، ئەوە ناچێتە بواری خۆپیشاندانەوە، چونكە عادەتەن

خۆپیشاندان بەوە دەوترێ کە ژمارەیەکی زۆر خەڵك لە شوێنێکی دیاری کراو بەشداری تیا بکەن و بە کۆمەڵێك داواکاری بە تایبەتی نووسراویان هەبێت و لەوانەیە بەیاننامەشی تیا دەرچێت لە خۆپیشاندانەکاندا، نارەزایی ناچێتە ئەو قالبەوە، دیارە زۆر جاریش داواکاریەکان داواکاری مەشروعن و مافی خۆیانە، بەڵام چەند کەسێك بە کتوپڕ لە وەزعێك یان حاڵەتێك نارازاین من پێم وانیە ئەوە بچێتە ئەو قالبی مزاهەرەوە یان خۆپیشاندانەوە، دواتر ئەگەر ئێمە ئەمەمان چەسپاند مانا بۆ تەعریفەکەی پێش ئەو نامێنێ کە لە خاڵی دووەمی ماددەکەدا هاتووە، ئەو کاتە من هەر وەختێك بمەوێت بە بێ ئەوەی ئیجازە وەربگرم دەڵێم ئەمە کتوپڕە و مافی خۆشمە ئێوە یاسایەکتان دەرکردووە و تیایەتی، لەبەرئەوە ناتوانن ڕێگریم لێ بکەن یان من داوای وەخت بکەم یان پێش 48 سەعات یان پێش 24 سەعات داوای مۆڵەتی ئەوە بکەم کە من خۆپیشاندان بکەم، لەبەرئەوە من پێموایە لە یاسایەکەدا نەبێ، سێیەم/ پشتگیری ئەو ڕایەی کاك کاردۆ دەکەم کە تەجەموع بخرێتە سێیەمەوە، بەڵام بۆ؟ چونکە بۆ خۆی لەوێدا تەجەموعەکە بە شێوەیەك و بە سیغەیەکی تری لوغەوی هاتووە، باسی جەمع دەکات، (جمع منظم)، لەبەرئەوە ئەگەر لاش نەبرێت، چوارەم، ئەو پێشنیارەی کاك کاردۆ کە منیش پشتگیری دەکەم نەخرێتە سێیەمەوە، من داواکارم کە چوارەم بەڕاستی ورد تر بکرێتەوە، چونکە بە حەقیقەت خوشك و برایان هەندێك تێبینیان هەبوو جیێ خۆیەتی کە ئەمە لەوانەیە وا تەسەور بکرێت کە ئێمە ئەم یاسایە ڕێگری دەکات لە هەموو کۆبوونەوەیەك، چونکە ئەنواع و ئەشکاڵ کۆبوونەوە هەیە بۆ زۆر بۆنەی تایبەت و زۆر بۆنەی گشتیش، لەبەرئەوە ئەمە ئەگەر ئەو پێشنیارەش قبوڵ نەبوو و لاش نەبرا ئەو خاڵی چوارەمە پێویست وایە ورد تر بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەم پڕۆژە گرنگیەکی تایبەتی خۆی هەیە، بە مەبەستی چەسپاندن و جیێ بەجیێ کردنی بنەماکانی دیموکراتی لە هەرێمی کوردستان، بەڵام ئەگەر ئێمە بێین سەیری بکەین خۆپیشاندان لە چیەوە دێت یان چۆن دروست دەبێت؟ ئەمە دەبێتە رەد فعلێك یان رەئی دەربڕینێك هی خەڵك لە جادە کە پێش وەخت دروست بووە لە بەینی خەڵك و لەبەینی لایەنە پەیوەندارەکان، چەندەها جار داوای پێداویستیان کردیەکە بۆیان جیێ بەجیێ نەبوویە هەستاون بەم خۆپیشاندانە کە بەم شێوەیە تەعبیری لێ ئەکەن و دەیگەیەنن بەو لایەنەی کە پەیوەندارە بەو مەسەلەیە، بۆیە من پێم وایە لە ئەوەی کە باسی لە تەجەموع دەکات کە تەجەموع جیایە لێی، چونکە زۆر کەس هەیە کە خەڵکی رەفیقی خۆی دەعوەت دەکات بۆ جێیەکی 30.20.10 کەسە ئەویش دەبێتە تەجەموع، یان کەسانێك لە ماڵی خۆی شاییەك دەکات یان دەچێتە داوەتی ژنێك دەکات و یەکێك خزمەکانی خۆی کۆ دەکاتەوە ئەویش دەبێتە تەجەموع، تەجەموع

زۆر لایەن دەگرێتەوە، بۆیە لێرە من پێم باشە ئەو تەجەموعە لەناوی نەمێنێت، بە نیسبەت ئەوەی کە موزاهەراتی کتوپڕ ئەوە زۆر موهیمە، چونکە تۆ نازانی ئەگەر ئێمە ئەم کتوپڕەمان لەناو برد کەواتە ئێمەهیچ تامی خۆپیشاندانمان نەهێشت، بوونی نەما، خۆپیشاندان ئەوەیە کە ئینسان لەخۆیەوە دەربچێت و رەد فعلی ببێت و بێتە سەر جادە و کۆببنەوە، ئەگەر ئەتو رێکت خستن، ئێمە هەموو خۆپیشاندانێك رێك بخەین، مانای ئەوەیە کە موستەنعە دروستی دەکەین و دەچینە مەکتەبەکان دەردێنین و مامۆستاکان دەردێنین و هەموو کەسێك لە خۆمان کۆدەکەینەوە، ئەوە دەڵێن موزاهەرەیە، یانیش رێپێوانێك، یەعنی خەڵك رێپێوان دەکەن و لەسەر جادە دەچن رەد فعلێکە، جەوابێکە بۆ کەسانێك یان بۆ لایەنێك یان بۆ دەوڵەتێك یان بۆ هەر تەعدیل کردنێك لەهەر جێیەکی تر کە کەسانێکی تر بێن بەو شێوەیە تەعدیلی دەکەن، نابێت ئێمە رێگە لەو رێپێوانە بگرین یان لەو موزاهەرەیە بگرین کەوا بە عەفەوی هاتووەتە سەر جادە، خۆی هەموو موزاهەرەیەك عەفەویە، کە رێکمان خست ئەوە عەفەویە و دروست کردنە، بەلام ماددەی 13 کە باس لە سزاکان دەکات کە بۆ شتێکە لە یاسا دەرچوویە یان لە تەنزیم کردنی ئەم یاسایە دەرچوو، ئەوە سزا دەدرێ و ئیتر خۆی بە خۆیەوە دەگاتە سزای خۆی، زۆر سوپاس.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان، مەجالم دا پێتان، بەس هەمووتان لە ماددەی 56 فەقەرەی 1 دەردەچن، چونکە هەموو قسەکانتان تیکراری قسەی چەند خوشك و برایەکە، تکایە موراعاتی ئەوە بکەن بۆ جارێکی تر، ئاشتی خان فەرموو.

بەرێز ئاشتی عزیز صالح:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من چەند تێبینیەکم هەیە کە چەند هاوکارێك پێشتر قسەیان لەسەر ئەوە کرد کە ئازادی خۆپیشاندان مافێکە لە دەستوور دا شوێنی بووەتەوە، من خۆم بەرگری لەو رایە کە یاسا دەرکردن یەکێکە لەو رێگایانەی بۆ رێکخستنی ژیانی خەڵکە، بەلام تەحەول کردنی ئازادی لە دەقێکی دەستووریەوە بۆ یاسا مانای ئەوە نیە کە تۆ ماف بە یاسا بدەی کە تەقیدی ژیانی خەڵك بکات، چونکە ئەوەی کە لەناو ئەو راپۆرتەیە کە زۆرینەی دەنگەکانی لەپاڵ دا کۆبووەتەوە تێبینی ئەوە دەکەین کە زیاتر مەساری یاسایەکە بەرەو تەقید کردن دەڕوات، وەکو پێشتر وتم من بەرگری لەوە دەکەم کە یاسا بۆ رێکخستنی ژیانی خەڵکە، بەلام لەگەڵ ئەوە نیم کە بە گومانەوە موعامەلە لەگەڵ خەڵك دا بکرێت، چونکە ئەگەر یاسا ئیشی سەرەکی ئەوە بێت کە ژیانی خەڵك لە پشێوی رزگار بکات، بەراستی بۆ رێکخستن بیبات، ناکرێت یاسا موعامەلەیەکی زۆر بە گوماناوی لەگەڵ خەڵکدا بکات کە ئەم یاسایە زۆر تر هاووڵاتی و خەڵکی موعامەلەیەکی گوماناوی لەگەڵ دا کردوون، لەبەرئەوەی ئەوەندەی تەسەوری پشێوی کراوە ئەوەندە تەسەوری ئەوە نەکراوە کە چ وەکو ماف موعامەلە بکرێت لەگەڵی دا چ وەکو مافێکی سروشتی لەگەڵ ئەو خەڵکەدا کە دەکرێت وەکو هەندێك لە برادەران گوتیان ئەنجامی زۆر ئیجابی هەبێت و دەکرێت ئەمە

بەڕاستی بۆ ئاسایشی نەتەوەیی زۆر جاران موزاهەرە یان تەجەموع دروست ببێ، سەرەڕای دەست خۆشی لە ڕاپۆرتە هاوبەشەکە و کە کۆمەڵێك ئەرکی زۆر کێشراوە بەڕاستی بۆ نووسینەوەی بە تایبەتی بۆ تۆمار کردنی ڕایە جیاوازەکان، بەڵام چەند خاڵێکی تیا هەیە کە تەناقوزە، بەڕاستی یەکێك لەوانە ناوی پرۆژەکەیە، ئەگەر لە ناوەکەی دا تەجەموع کۆتایی پێ هێنراوە و لابراوە کەزەرورەتێك نیە کە لە خوارەوە جارێکی تر پێناسەی تەجەموع کراوە، خاڵێکی تر کە بە بڕوای من یەعنی ئەوە یەکێکە لە تێ بینیەکان هیچ ئەحکامێکی ئەم پرۆژە یاسایە، ئەم ڕاپۆرتە هاوبەشە موعامەلەی لەگەڵ مەسەلەی تەجەموع دا نەکردووە، یەعنی ئەو ئەحکامە سزایانەی کە داندراوە من بەڕاستی نازانم و بەرگری لەوە ناکەم کەهەمان مامەڵە بێت لەگەڵ خەڵکی خۆپیشاندەر، لەبەرئەوە ئەمە دوو مەسەلەی جیاوازن، تەنها لە ئەحکام خیتامیەکاندا لە ئەسباب موجبەدا ئیشارەت بەوە کرا کە باس لە تەجەموع کرابێت، بەڵام ئەگەر ئەوە سەیری بکەین بە نەزەری ئیعتبار وەربگیردرێت باس لە ئەهمیەتی تەجەموع ناکات، بەڵکو بە دەق دەڵێت (بالنظر لعدم وجود قانون خاص لتنظيم المظاهرات) واتە لە غیابی قانون دا لە ئەسبابی موجبە دا وەکو ناچاریەك پەنا دەبات کە تەجەموع بلکێنێ بە مەسەلەی تەزاهورەوە، کە هیچ کامێك لە ئەحکامەکان لە پێشوو تر دا موعامەلەی لەگەڵ مەسەلەی تەجەموع دا نەکردووە، من بەرگری لەو ڕایە دەکەم کە پێشتر چەند هاوکارێك گوتیان سەبارەت بە خۆپیشاندانی لەناکاو، من یەك ئیزافەم هەیە بۆ خۆپیشاندانی لەناکاو کە دەکرێت واقعەك لە خۆپیشاندانی لەناکاو دا دروست ببێت واقعەکە ئوفول بکات، یەعنی لە دوای 48 سەعات ئەهمیەتی نەمێنێ، یەعنی لە دوای 48 سەعات قوەتی ئەو خەڵکە و تەحەموسی بۆ بەرگری کردن لە مەسەلەیەکی دیاری کراو دەکرێت ئەمە بەم 48 سەعاتە ئەو ئەهمیەتە لەدەست بدرێت، خاڵی ئەخیرم من بەرگری لەو ڕایانەی پێشوو تر دەکەم ئەگەر تەجەموع لە دوای دەنگی زۆرینەی هاوکاران تەجەموع شوێنی بووەوە من بەرگری لەو ڕایە دەکەم کە پێویستە تێکەڵ نەکرێت بە پێناسەی خۆپیشاندان، بۆ ئەوەی تووشی ئەم مەتاهە نەبین، ئەگەر تێکەڵ بکرێت لەگەڵ پێناسەی خۆپیشاندانە دواتر هەمان ئەحکامە سزاییەکانی خۆپیشاندان ڕووبەڕووی تەجەموعیش دەبێتەوە کە تەسەور دەکەم دواتر دەبێت تەجەموعیش مۆڵەت وەربگرێ، کە من لەگەڵ ئەوە نیم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك محمد فەرمووو.

بەڕێز محمد شارەزووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من دوو سەرنجم هەیە، لە خاڵی سێیەم پێناسەی خۆپیشاندانی کردووە، بەڵام زۆر لە برادەران باسی خۆپیشاندانی لەناکاویان کرد دیارە زاهیرەیەکە و هەیە، ئەگەر ئێمە چوارچێوەیەکی بۆ دانێنین بەڕاستی خۆپیشاندانی لەناکاو، پێموایە مەتاتیەتیەك دەدەین بە قانونەکە، یەعنی هیچ شتێکی تیا نابێت، چونکە لەم قانونە جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، ئەگەر ئەم قانونە پەرلەمانی بەڕێز ئیقراری بکات، کۆمەڵێك

ئیلتزامات دەخاتە سەر حکومەت بۆ پاراستنی گیانی هاوولاتیـان و بـۆ شـوێنە گشـتیەکان، ئەگـەر حکومـەت ئیلزام بکات کە ئەو زەرەرانە ببێت، بەلاّم ئەگەر لە خۆپیشاندانێکی لەناکاو دا کۆمەڵێ زەرەرو زیان گەیشت ئەوە کێ بیبـژێرێ، ئەگـەر چوارچـێوەیەکی بـۆ دانـەنرێت، بۆیـە ئینکاری لـەوە ناکـەین کـە خۆپیشـاندانی لەناکاو هەر دەبێ و هەر دەشکرێت، بەلاّم ئەگەر چوارچێوەیەکی بۆ دابندرێت و بە قـانون رێـك نـەخرێت، پێم وایە مەتاتیەك دەدەین بە قانونەکە ئەو کاتە ئیجتهادی زۆری بۆ دەکرێت، خاڵی شەشەم بـە تەسـەوری من دووبارەیە، چونکە لە خاڵی دووەم تۆ رێگەت داوە بە سەرۆکی یەکەی کارگێری کـە محافزە، قائیمقامـە، مدیری ناحیەیە کە رێگە بدات یان مۆڵەت بدات بە خۆپیشاندان ئەگەر پرۆژەکە جێ بەجێ کرابـا و بـەلاّم لایەنی پەیوەندار جارێکی دیکە دیاری نەکراوە، بۆیە بە بۆچوونی من خاڵی شەشەم زیادە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش وێڕای جەخت کردنەوەم لەوەی کەوا مەسەلەی خۆپیشاندان دەچێتە نـاو بـابی حوریاتـەوە، لـەناو هـەموو دەسـتووری ولاّتانیش تەئکید لەوە کراوەتەوە کەوا ئەم مافە و ئەم حوریاتـە بـە یاسـا رێـك بخرێـت، وە یاسـاکە لـە رێکخسـتنەکانی نابێـت قیودەکەی ئەوەندە بێت کە لە جەوهـەری حوریاتەکـە کـەم بکاتـەوە، بـەلاّم ئەمـەش بـەو مانایـە نیـە کـە رێگـری هـەبێت لـە تەنزیم کردن دا، ئەوەی لێرەدا دەمەوێت قسەی لەسەر بکەم بەڕاستی خۆپیشاندانی لەناکاوە کـە قسـەی زۆری لەسـەر کـراوە، ئێمە ئەو گلەییانە، یاخود ئەو داواکاریانەی لە رێکخراوەکانی کۆمـەڵی مـەدەنی و لـە ئێمـە کـراوە وەکـو ئەنـدامانی پەرلـەمان ئەوەیە کەوا نەسێك یاخود موستەڵەحاتی مەتاتی نەخەینە ئەم یاسایە، بۆ ئەوەی رێ بە دەسەلاّت نەدات، یـەعنی موعامەلـە کردنەکەی مەتاتی بێت لەگەڵ ئەم وشانە، بۆ نموونە کـە دواتـر لەسـەر مەسـەلەی ئـادابی عـام و نیزامـی عـام بـاس دەکرێـت، بەهەمان شێوە پێویستە ئێمە وەك ئەندامانی پەرلەمان ئەو ئیلتزامانەمان لەسەرە کە نەسێکی مەتاتیش دانەنێین بـۆ مـواتن بە هەمان شـێوەش حـەق بداتـە مـواتن بـە مـەتاتی موعامەلـە لەگـەڵ ئـەو نەسـە بکات، مـن لەگـەڵ مەبـدەئی خۆپیشـاندانی لەناکاوم، بەلاّم ئەم حاڵەتە پێویستی بە رێکخستنە، پێویستی بـەدیاری کردنـی چوارچێوەیە، مـن پشـتگیری رەئیەکـەی کـاك د.زانا دەکەم کە بە فعلی لە قانونی عقوبات مەسەلەی حـەقی دیفـاع شـەرعی دراوە بـە کەسـێك لـە کـاتی ئیسـتفزاز دا، بـەلاّم ئەمە چەند رێوشوێنێکی بۆ هەیە، بۆ نموونە ئەم کەسە دەستی بە شورتە ڕاناگات، بـۆ نموونـە ئـەم کەسـە نابێـت رەدی ئـەو دەستدرێژیەی کە دەکرێتە سەری زیاتر ببێ لەوە، یەعنی کۆمەڵێك چوارچێوەی بۆ داندراوە، من لەگەڵ دانـانی چوارچێوەم، یەعنی ئێستا لێرە هەموومان کـە هەڵدەسـتینەوە و قسـە لەسـەر ئـەم نەسـە دەکـەین هـەر خۆمـان وەك ئەنـدامانی پەرلـەمان هەریەکێك بە جۆرێك خۆپیشاندانی لە ناکاوە، یەك بە ئیستفزازی تێ دەگات، یەك بە دە کەس تێی دەگات، یەك بە نـاڕەزایی تێ دەگات، ئەمە خۆی لە خۆیدا ئەشکالە، بەیانی ئێمە یاسایەك دەربکەین و بیخەنـە بـەر دەسـەلاّتی جـێ بـەجێ کـردن هـەم هاوولاّتیان تووشی کێشە ببن و هەم دەسەلاّت لەگەڵ ئەوەدا تووشی کێشـە بـن، مـن لەگـەڵ مەبدەئەکەم، بـەلاّم لەگـەڵ دیـاری کردنـی چوارچـێوە دام، سـەبارەت بـە تەجـەموع مـن پـێم وایـە و پشـتگیری لـە رەئیەکـەی سـۆزان خـان دەکـەم لـە دانـانی پێناسەیەکی شامل تر بۆ ئەمە، چونکە بەشێك لە ئەشکالەکان کە هـەر لـە سـەرەتاوە بـاس کـرا لـە نـەبوونی پێناسـە بـوو کـە پێموایە ئەوەش زیاتر بۆ نەبوونی موستەڵەحە کوردیەکە دێتەوە کە ئیجتماع لەگەڵ تەجـەموع وابـزانم دوو شـتی لەیـەکتری جیاوازن لە عەرەبی، ئەگەر لە کوردی بە هەردووکیان بڵێن کۆبوونەوە، بـەلاّم لـە عـەرەبی لـە هـەردووکیان مانایـان جیـاوازە، بۆیە ئەگەرئەمەشیان پێناسەیەکی دیاری کراو و فراوانتری بۆ دابندرێت ئەو ترسە دەڕەوێتەوەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل بەشارەتی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

باس لە پرۆژە یاسایەك دەكەین كە بە حەقیقەت گرنگی تایبەتی خۆی هەیە و لێرە باس لە خۆپیشاندان دەكەین كە ئەمە بە حەقیقەت یەكێكە لە دەسكەوتە گەورەكانی كە ئەمڕۆ خەڵكی كوردستان پێی ئاشنا دەبێت كە پێشتر ئەو مافەی پێ نەدراوە و نەبووە، بەڵام مەسەلەی خۆپیشاندانی لەناكاو دیارە تەفسیلاتی جۆراوجۆری زۆری بۆ كراوە، بەڵام بەبڕوای من خۆپیشاندانی لەناكاو دەتوانم بڵێم لایەنە ئەمنیەكان لە مەسئولیەت لادەدات، كە لە هەمان كاتدا خۆپیشاندانی لەناكاو ئەوەیە كە دەزگا ئەمنیەكان مەسئولیەتیان لەسەر نایەڵێ، بۆیە خۆپیشاندان ئەگەر بەو شكلە بێت كە لە نیزامەكە هاتووە، بەبڕوای من زیاتر لە سالحی خۆپیشاندەرە، لەبەرئەوەی ئێمە دەبینین لە هەموو وڵاتانی دنیا خۆپیشاندان دەكرێت، ڕێوڕەسمێكی نیزامی بۆ خۆپیشاندان تەنزیم كراوە، لەهەرێمی كوردستانیش پێم وایە ئەگەر بارو زروفی هەرێمی كوردستان لەبەر چاو بگیردرێت زیاتر پێویستمان بەوە هەیە كە خۆپیشاندان بە شێوەیەكی نیزامیانە بێت، بەو شێوە بێت كە لە پرۆژە یاسایەكەدا هاتووە، و زیاتر ئەمنیەتی خۆپیشاندەران دەپارێزێ و مەتڵەبی خۆپیشاندەران وەردەگیردرێت كە لایەنی پەیوەندار و ئاگاداری پێش وەختی بۆ هەبێت، خاڵێكی تر مەسەلەی ئەوەی كە تەجەموع دوو لایەنە، بەبڕوای من تەجەموعی كۆبوونەوە تایبەتیەكان كە زۆر كات لە شارەكان بە تایبەتی لە پایتەختی هەرێمی كوردستان كە كۆبوونەوەی تایبەت هەیە، پێویستە دەزگا ئەمنیەكان ئاگادار بكرێنەوە بۆ چاودێری كردنیان، پارێزگاری كردن و ئەمنیەتی ئەو كۆبوونەوە تایبەتیە، ئەوەكەی تریشیان مەسەلەی تەجەموع یان خۆپیشاندانی جەماوەریە، ئەمە دوو شتی لەیەكتر جیاوازە، بۆیە پێشنیار دەكەم و ئومێد دەكەم ئەو دوو لایەنە لەبەرچاو بگیردرێت و تەجەموعە تایبەتیەكان كە لە كۆبوونەوە تایبەتیەكان، كۆنگرەو كۆنفرانسی حیزبەكان خۆی دەبینێتەوە، ئەوەشیان تەجەموعی جەماوەریە كە لە خۆپیشاندانی جەماوەری گشتی دا خۆی دەبینێتەوە، هەردووكیان پێویستی بە ئاگادار كردنەوەی لایەنی ئەمنی هەیە كە وەزارەتی ناوخۆ موكەلەف دەكەی بۆ پارێزگاری كردن و ئەمنیەت گرتنیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان خۆپیشاندان بە هەموو جۆرەكانیەوە ئەو بنەما گشتیانەی تێدایە، یەكەم/ كۆبوونەوەیەكە ڕێكخراوە یان نیمچە ڕێكخراوە، دووەم/ لە ئەنجامی ڕووداوێك یان بارودۆخێك هۆكارێك دروستی دەكات،

سێیەم/ بە هەدەف و بە غەرەز دەبێت، چوارەم/ بۆ دروست كردنی ڕایەك دەبێت، پێنجەم/ كاتێكی دیاری كراو هەیە بۆ ئەوەی كە دروستی دەكات و خۆپیشاندانەكەی تێدا ئەنجام دەدرێت، ئەمە سەرەتایەكە بۆ ئەوەی لێوەی بچینە ناوەوە و تەحدیدی ئەوە بكەین ئایا ئێمە پێویست دەكات بەوەی كە لە پێناسەكاندا خۆپیشاندانی لەناكاوی تێیدا بنووسین یان نەینووسین؟ من بۆ خۆم لە سەرەتاوە لەگەڵ ئەو ڕەئیە بووم كە پێناسەیەك هەبێت بۆ خۆپیشاندانی لەنەكاو، بەڵام بە تێ پەڕبوونی ئەوچەند ڕۆژەی كە ڕابورد لەگەڵ ڕا وەرگرتنی پسپۆران و خەڵكانی چالاك لە بواری ڕێكخراوە ناحكومیەكان، ئەو بەڕێزانەی پێشتریش كە قسەیان كرد، من چوارچێوەیەكم نەبینیەوە بۆ ئەوەی كە پێناسەیەكی دروست بێت بۆ ئەو خۆ پیشاندانە و ئەو بنەمایانەی تێدا بێت كە پێشتر ئاماژەم پێی دا، تۆ خۆپیشاندان دەكەی تەنها لەبەرئەوە نیە كە خۆپیشاندانەكە بكەی، غەرەزێك هەیە كە خۆپیشاندان دەكەی، دواتر ئامانجێكت هەیە كە بتەوێ پێی بگەی، بۆیە ئەگەر ئێمە پێناسەیەك بكەین بۆ خۆپیشاندان دەبێ ئەم لایەنانەی تێدا بێت بۆ خۆپیشاندانی لە ناكاو بە ئامانجێكی دیاری كراو بێت، تەحدیدی بكەین ئایا ڕێكخراوە یان نیمچە ڕێكخراوە؟ جیهاتی مەعنیش ئاگادار بكەیتەوە یان مۆڵەتی لێ وەربگری بۆ ئەوەی سەلامەتی تۆ و لایەنە پەیوەندارەكەش كە تۆ لە دژی خۆپیشاندان دەكەی هەر دوو لاتان بپارێزێ، لەكاتێكی دیاری كراویش دا بێت، یەعنی تۆ ڕێت گرتووە لە خۆپیشاندانی گشتی و ئاسایی بەوەی كە لە چەند كاتێك دا ناتوانێ خۆپیشاندان بكەی، بەڵام بۆ خۆپیشاندانی لەناكاو بە كراوەیی هێشتووەتەوە، بە شەو و بە ڕۆژ، بە كاتی ئاسایی و بە كاتی نائاسایی، بە پێی ئەو پێناسەیەی كە هاتووە تۆ ڕێ ئەدەی بەوەی كە هەر جووڵەیەك بكرێت بە خۆپیشاندانی لە ناكاو دای بنێی و تەواوە، من دەڵێم ئەگەر بڕیار درا لەسەر ئەوەی كە پێناسەیەك هەبێت بە ناوی خۆپیشاندانی لەناكاوەوە دەبێ ئەو پێنج خاڵەی كە ئاماژەم پێیدا تێیدا هەبێت، ئەگەر نا لە دەرەوەی ئەوە شتێك نیە بۆ خۆپیشاندانی لەناكاو، تۆ بە پێی ئەم یاسایە ڕێ دەدەی كە خەڵك ئیلتزامی یاسا نەكا و لە دەرەوەی یاسا چالاكی بنوێنێ، ناویشی بنێی چالاكی مەدەنی و شارستانی، ئایا دەكرێت ئێمە ئەگەر خەڵكێك تەجاوز بكات لەسەر قەوانین بڵێی وەڵڵا تەعدیلی قانونەكە بكەوە لەبەرئەوەی تەجاوز هەیە، یان خەڵك مەجبور بكەی بەوەی كە مادام عام و خەڵكی گشتی پێوەی پابەند دەبێت، تۆش پێوەی پابەند بی، سەرنجی دووەمم لەسەر تەجەموعە، من تەسەور دەكەم تەجەموع پێویستی بەوە هەیە كە پێناسە بكرێتەوە، چونكە ڕاستە لێرە غەرەزەكە و وەختەكە دەست نیشان كراوە، بەڵام دەبێت بەڕوونی ئەوە دیار بێت جیاوازی چیە لە نێوان خۆپیشاندان و تەجەموع؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

هاوڕاز خان فەرمووو.

بەڕێز هاوڕاز شیخ احمد خۆشناو:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سەبارەت بە ئەم ماددەیە لە خاڵی سێیەم لە پێناسەکەی دا لە کۆتاییەکەی کە دەڵێت (لتحقیق غرض معین ولوقت معین) من پێم وایە تەواوکردنێکی تر هەیە بۆ زیاتر بەرجەستە بوونی هەدەفی خۆپیشاندان، سەبارەت بەوەی کە خۆپیشاندانی لەناکاو، من پێم وایە بەڕاستی خۆپیشاندانی لەناکاو زەرورەتێکە و واقعێکە و حەقیقەتێکە بەڕاستی ناکرێت ئەمڕۆ کە باس لەوڵاتان دەکەین لە وڵاتانی تریش هەمان خۆپیشاندان هەیە لە کاتێك و ساتێك دا کە پێویستیەك هەیە بۆ ئەم خۆپیشاندانە، چونکە بەڕاستی ڕێگرتن یان بە یاسا نەکردنی ئەم جۆرە خۆپیشاندانە وادەزانم کە بەرتەسك کردنەوەی ئازادیەکانە، کەبت کردنی ئازادیەکانە، بەڕاستی خۆ دوورخستنەوەیە لەو ئەسباب موجبەی کە لە جوملەی یەکەم و دووەم زۆر بە جوانی هاتووە، سەبارەت بەوەی کە تەجەموع بەڕاستی تەجەموعی گشتی من پێموایە ئەوە هەر ئەم خاڵە لابردرێت، خاڵی چوارەم، چونکە ئەم کۆڕ و کۆبوونەوە و سیمینارانە خۆی پێناسەیەکی وای بۆ نەکراوە کە بەڕاستی بزانرێت تەجەموع هەر باسی تەبعێکی عامی ئەم کۆبوونەوانە دەکات، یەعنی بە وردی باس لەوە نەکراوە، جا ئەمانە بەڕاستی شتی بەردەوامی خەڵکن، ئەگەر بۆ هەموو ئەوشتانە ڕۆتینیاتێك هەبێت، ئەگەر بۆ هەموو ئەو شتانە ڕۆتنیاتی ئیداری بگرێتە بەرەو ئەم شتانەی تەواو بکرێ من دەزانم بەڕاستی ئەمەش دیسانەوە جارێکی تر ڕێ گرتنە لە کۆمەڵێك لەو ماف و ئازادیانەی کە لەم هەرێمەدا هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سیوەیل خان فەرمووو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بیدایەت لە تەسمیەی قانونەکەوە بڵێین، (قانون تنظیم المظاهرات فی اقلیم کوردستان ـ العراق)، مادام تەجەموعاتی تێدا نیە یا بڵێین کۆبوونەوەی گشتی تێدا نیە، هەر وشەیەکی تەجەموعی عام هاتبێت نابێت لە یاساکەدا هەبێت لە هەموو ماددەکان، لە تەسمیەیەوە تاوەکو دەگاتە ئەسبابی موجبە، لەبەرئەوەی بۆ خۆی عەکسی قەرارەکانە، ئەوە یەك، دوو/ بە نیسبەت موزاهەرە نووسراوە (لغرض معین ولوقت معین) ئەمن دووبارەی ناکەمەوە قسەکان ئەگەر وابوو وەقتە موعەینەکە بۆ ئەوەیە بڵێ ئەوانەی موزاهەرەی دەکەن و خۆپیشاندان دەکەن بڵێین سەعات 12 خۆپیشاندانمان هەیە 9 یان 2 وەلحاصل تەحدیدی کاتەکەی خۆیان بکەن، ئەوە ئیعتیادیە، بەڵام ئەگەر تەحدیدی کاتی بۆ بکەی و بڵێی وەڵڵاهی لە سەعات ئەوەندە بۆ سەعات ئەوەندە ئەو کاتژمێر 1 ـ3 دەبێ زیاتر نەبێت، تەبعەن مەسەلەیەکی عەرەبی هەیە دەڵێت (کل ممنوع مرغوب) کە هەموو شتی مەمنوع مەرغوبە کە ئەتۆ مەنعت کرد لەوانەیە ئەوانەی خۆپیشاندان دەکەن لە بۆ سەعاتێك بیکەن، بەس ئەتۆ گوتت سەعات و نیویێك بێت ئەوە ئیعتیادیە، بەڵام چونکە مەنعت کردووە ڕەد فعلێك پەیدا دەکات کە دەیکاتە دوو سەعات، هەر بە هەوەسی خۆی، ئەوە شتێکە کە ئێمە ئینسانین و ئەو غەریزەیەمان تێدا هەیە، بە نیسبەت کۆبوونەوەی گشتی باسی ناکەم لەبەر ئەوەی بە پێی تەسمیەی قانونەکەی بێ، بە نیسبەت خۆپیشاندانی لەناکاو، خۆپیشاندانی لە ناکاو زۆر باس کراو زۆریش تەبیعیە، تەبعەن خۆپیشاندانی لەناکاو دەڵێ ڕەد فعلی سەریعە، ئەمن دەڵێم ئەگەر مەنعت کرد دوو ڕەدفعلی سەریعە نەك یەك ڕەد فعلی سەریع، لەبەرئەوەی تەڵەبەیە و مامۆستایە و خوێندکارە لە جامیعەیە و لە قسمی داخلیە و خۆپیشاندانێك سەعات 12 ی شەو دەبینی هەرایەك ڕوو دەدات، ناتوانی مەنعی بکەی، ئەوە یەك، ئەگەر ئەو

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان
61

سالّی/ 2010 – بەرگی شەست ویەك

چاپی یەکەم/ سالّی 2010

پێرِیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2010/11/2 ل 5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2010/11/3 ل 115

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2010/11/8 ل 259

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2010/11/9 ل 333

بەڕێز وەزیری ناوخۆ ڕێزدار کاك کەریم سنجاری دەکەین، خۆشحاڵین کە لەگەڵمان بەشدار دەبێت زۆر بەخێرهاتن، بەڕێزان، دوێنێ لەسەر ماددەی یەکەم موداخەلەی ڕێزداران ئەندامانی پەرلەمان زۆر بە تێرو تەسەلی تەواو بوو، ئەمڕۆ داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەین، کە وەڵامی ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز بدەنەوە، پاشان ڕەئی جەنابی وەزیر وەردەگرین بۆ ئەو ماددەیە، لیژنەی یاسایی کەرەم بکەن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خوشك و برایانم ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان.

بەحەقیقەت دوێنێ (35) ئەندامی پەرلەمانی بەڕێز قسەی کردووە، بەلاّم قسەکانی هەمووی زیاتر دووبارە بوو، من دەتوانم ئەو قسانە لەچەند خاڵێك بەڕاستی کۆ بکەمەوە، خاڵی یەکەم/ چۆن خیلاف هەبوو لەسەر ئاستی لیژنەکان بەنیسبەت وشەی، یان دەستەواژەی (التجمع العام) ئایا لە قانونەکە، یان لەناوی قانونەکە بێتن، یان نێتن؟ بەڕاستی ئەمە هەمان بۆچوون لەناو بیروبۆچوونی ڕەئی ئەندامەکانیش هەبوو، بۆیە ئەمڕۆ پێویستە ئێمە ئەو مەسەلەیە بە دەنگدان یەکلا بکەینەوە، ئایا تەجەموعاتی عام لەناو قانونەکە بێت؟ یان نەبێتن؟ ئەمە خاڵی یەکەم بوو.

خاڵی دووەم/ کە ئیشارەتی پێدرا موزاهەرەی لەناکاو بوو، واتا خۆپیشاندانی لەناکاو، ئەویش چۆن لەسەر ئاستی لیژنەکان، هەرچوار لیژنەکان خیلاف لەسەر بوو، بەهەمان شێوە لەناو پەرلەمانیش خیلاف لەسەر هەبوو، کە هەندێك لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان پێیان وا بوو پێویستە مەسەلەی خۆپیشاندانی لەناکاو لەناو یاساکەدا جێگیر بکرێت، ببێت بە ماددەیەکی ئیزافی.

خاڵی سێیەم/ کە ئیسارە کرا ئەوە بوو بەڕاستی مەسەلەی جیهاتی مەعنی بوو، کە هاتووە لە زیمنی تەعاریف، ئەو جیهاتە مەعنیە هەندێ بەڕێز پێیان وا بوو پێویست ناکات، بەلاّم بۆ تەوزیح کردنی ئەو مەسەلەیە جیهاتی مەعنی مەقصود ئەوەیە دەڵێت (الجهات المعنية ذات العلاقة المباشرة بمطالب المتظاهرين او المتجمعين)، واتا جیهاتی مەعنی وەزارەتی ناوخۆ نییە، جیهاتی مەعنی ئەو لایەنەیە کە پەیوەنداری کێشەکەیە، ئەو لیژنەیەی کە تەمسیلی موتەزاهیرین دەکات، یان قیادەی موتەزاهیرین دەکات، ئەوانن مەسەلەن دەچنە لای ئەو جیهەتەی کە کێشەکە پەیوەندی بەوانەوە هەیە بۆ چارەسەر کردنی کێشەکە، نەك وەزارەتی ناوخۆ بێتن، کە هەندێك بەڕێزان تەفسیراتیان بۆ کرد، جگە لەوەش یەك لەو خاڵانەی کە ئیسارە کرا، بەڕاستی ئەوە لە پرۆژەکە هاتووە دەڵێت لیژنەی تەنزیم و موزاهەرە لە سێ کەس زیاتر نەبێت، بەلاّم موقتەرەحی هەرچوار لیژنەی هاوبەش ئەوە بوو، کە سێ کەس کەمە، بەلای کەم لەنێوان سێ کەس تا پێنج کەس بێت، ئەمە موقتەرەحی هەرچوار لیژنەیە، بەلاّم لێرە دوێنێ هەندێك لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئیشارەتیان بەوەدا، کە دەڵێت لە سێ کەس کەمتر نەبێت، بەلاّم سەقفی ئەعلایەکەی مەفتوح بێت، ئینجا دە بێت، پازدە بێت، بیست بێت، ئەمە بەلای ئێمە وارید نییە، دەبێت لێرە بۆ ئەوەی تەحدیدی مەسئولیەتەکە بکرێتن لە حدودی پێنج کەس مەعقولە، نەك وەها بابڵێین سەقفی

ئەعلايەكەی مەفتوح بێتن، بيست بێت، سی بێت، يان پازدە بێت، بۆيە ئێمە ئەوەمان پێ باشە، بەنيسبەت تەعريفی موزاهەرەش ئەوە تەبعەن ئيمكان هەيە ئەگەر هاتينە سەر تەعريفەكە ليژنەی ناوخۆ بابەتێكی هەبێت بۆ تەعريفی موزاهەرەكە لەسەر رۆشنايی ئەو تەعريفانەی كە دەكرێتن، پێشی ئەم فەقەرەيە ئێمە دەتوانين كە هاتينە سەر ئەو بابەتە رەئی خۆمان بدەين لەو مەسەلەيە، ئەمە كورتەی ئەم خاڵانە بوو كە دوێنێ بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئيشارەتيان پێداو، ئيعتيرازاتيان هەبوو لەسەری، ئێمەش رەدمان بەو شێوەيەيە، دوا رەئيش رەئی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ليژنەی ياسايی بۆچوونێكی تر هەبوو داوا كرا چەند پرەنسيپێك دابنرێت، رەئيتان لەسەر ئەمە؟

بەڕێز شێروان ناصح حەيدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە حاڵی حازری لە ماددەی تەعاريف داين، ئيمكان هەيە كە هاتينە سەر ماددەی دووەم، پێشی ماددەی دووەم ئەو پرەنسيپانەی كە ئێستا لەلامانە بخەينە روو، چونكە ئەوە پەيوەندی بە تعاريفەوە نييە، بەڵكو ئيمكان هەيە بڵێين (يهدف هذا القانون الى تحقيق المبادئ الدستورية الاتية) مەسەلەن شتێكی لەو بابەتە ئيمكان هەيە ئەوە لەوێ موناقەشە بكرێت و دوا رەئی لەسەر بدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزير رەئيت لەسەر ئەو موداخەلانە، كەرەم بكە.

بەڕێز كريم سنجاری/ وەزيری ناوخۆ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەبيعی من داوای لێبووردن دەكەم، كە دوێنێ حازر نەبووم لێرە كە ئەو موناقەشاتانە بوو، بەنيسبەت ئەو خاڵانەی كە بەڕێز كاك شێروان باسی كرد، بەنيسبەت (التجمع العام) ئەوەی كە هاتووە لە مەتنی مەشروعەكەی ئێوەی پەرلەمان، ئێمە موافقين لەسەری شتێكی باشە، بەنيسبەت موزاهەرەی لەناكاو، تەبيعی تەعريفی موزاهەرەی لەناكاو دەڵێت (جمع منظم)، كە بوو بە جەمع مونەزەم، مانای وايە پێويستی بە كات هەيە، تا خەڵك كۆ دەكاتەوە، ئەهدافی موزاهەرەكە ئەوانە هەمووی ديار بكات، ئينجا موزاهەرەكە بكات، ئەمە يەك.

دوو/ ئەگەر ئێمە موزاهەرەی لەناكاو بكەين، ئەی ئەم قانونە بۆچيە؟ كە ئێمە داوای ئەم قانونەمان كردووە بكرێت، بۆ ئەوەی ئەم شتە تەنزيم بكرێت بە ياسا، ئەگەر بووە موزاهەرەی لەناكاو، مانای وايە ئەم ياسايە پێويست ناكات.

خاڵی سێيەم/ كە لە پێنج كەس پێك بێت، يان لە سێ كەس پێك بێت، بە رەئی ئێمە شتێكی باشەو موافقين لەسەری، ئەو خاڵانە بوو كە باسم كرد، زۆر سوپاس، پاشان لەكاتی موناقەشە، ئەگەر شتێك هەبوو، ئێمە موداخەلە دەكەين، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ جەنابت، لیژنەی یاسایی ڕەئیەك هەبوو كە موزاهەڕە، ئیزڕاب، ئەماكن عامە، ئەوانە تەعریف بكرێنەوە، لەسەر ئەوانە ئەگەر روون كردنەوەتان هەبێت بۆ ئەندامان، كەرەم بكە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە ڕەئی من یەكەم خاڵ دەبێت پێناسەی یاساكە یەكلا بكرێتەوە، واتا ناوی قانونەكە (قانون تنظیم المظاهرات في اقلیم كوردستان — العراق) بێت، یان (قانون تنظیم المظاهرات والتجمعات العامة) بێت، ئەوە خاڵی یەكەم.

بەنیسبەت موزاهەڕات لە فەقەرەی سێ تەعریفێك كراوە، بەلاَم ئەو پێشنیارانەی كە دوێنێ كرا، قسەی زۆری لەسەر كرا تەعریفەكە بەو شێوەیە دەبێتن (جمع منظم او شبه منظم من الناس یسیر بشكل سلمي في المیادین و الشوارع و الاماكن العامة لوقت معین یهدف الی خلق رأي عام موحد لتحقیق غرض معین وتشمل (الاضراب، التجمع العام، االاعتصام).

لەبەر ئەوە پێشنیار دەكەین ئەم دوو خاڵە بدرێتە دەنگدانەوە، چونكە فەقەرەی یەكەم (اولاً/ وزیر، ثانیاً/ الوحده الاداریه) ئەوانە هیچ كێشەمان لەسەر نییە، ئەوانە بەكۆی دەنگ پەسند كراوە لە راپۆرتی هاوبەش، كە لەلایەن هەرچوار لیژنە پێشكەش كراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەس خاڵێكی تر هەبوو كە تەجەموع جیا بكرێتەوە لەوەی شێوازی موزاهەڕە وەردەگرێت، لەوەی كە كۆمەڵگای مەدەنی دەیكەن، كاك شێروان كەرەم بكە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت (التجمعات العامة) بە ڕەئی ئێمە هەروەكو لە پرۆژەكەش هاتووە خۆی بەشێكە لە موزاهەڕە، یان موزاهەڕەیە، بەلاَم تەنهاو تەنها شوێنەكانیان فەرقی هەیە كە دێینە سەری، پاش ئەوە ئێمە ماددەیەكمان هەیە لە ئاخیری دەڵێین ئەو یاسایە ئیستیسنائاتی تیایە دەڵێین (ویستثنی من احكام هذا القانون المناسبات الوطنیة، المناسبات القومیة، المناسبات الدینیة)، ئیزافاتیش هەیە مەسەلەن (الحملات الانتخابیة) یان (النشاطات الثقافیة)، با بڵێین دەتوانین ئیزافەی بكەین (لمنظمات المجتمع المدني)، ئەوانە هەمووی موستەسنانە لەوەی چ موزاهەڕە شمولیان دەكات، چ تەجەموعاتیش شمولیان دەكات، تەوەجوهەكە بەو شكلەیە، ئیمكان هەیە كە هاتینە سەر ئەو ماددەیە ئەو خاڵانە لەوێ زەقی بكەینەوەو گفتوگۆی لەسەر بكەین، بۆ ئەوەی بڕیارێكی گونجاوی لەسەر وەربگرین لەلایەن پەرلەمانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، لیژنەی یاسایی بۆ خاڵی یەك، (اولاً وثانیاً) خاڵی یەك و دوو مادام خیلافی لەسەر نییە، بیهێڵن، ئێستا لەسەر ئەوەی كە خیلاف هەیە یەكلا بكرێتەوە، پاشان ئەوەش لەگەڵ ماددەكە بیخەینە دەنگدانەوە، لیژنەی ناوخۆ كەرەم بكە.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەسەر كۆبوونەوەی گشتی لەگەڵ لیژنەی یاسایی تەقریبەن كۆك نین لەسەر ئەو مەسەلەیە، ئێمە پێمانوایە پێشتریش ناوی یاسایەكە داوامان كرد بوو ناوی یاسایەكە بەناوی ڕێكخستی خۆپیشاندان بێت، كۆبوونەوەی گشتی لابدرێت، كۆبوونەوەی گشتی تەنها تەعریف بكرێتن، ئەو كۆبوونەوانەی كە دەكرێن بە غەرەزی خۆپیشاندان بن، ئەوەی بە غەرەزی خۆپیشاندانە، ئەوە تەعریف بكرێت، ئەگەرنا كۆبوونەوەی گشتی تێدا نەبێتن، ئێمە رەئیمان وایە وەكو لیژنەی ناوخۆ كۆبوونەوەی گشتی لابرێت، چونكە ئێستا دەیان ڕێكخراوی كۆمەڵگەی مەدەنیمان هەیە لە كوردستان هەموو ڕۆژێ كۆبوونەوەی خۆی دەكات، ئەوە دەچێتە چوارچێوەی ئەو یاسایە، چونكە مادام لە یاساكە كۆبوونەوەی گشتی دێت، ئەوانە پێویست بەوە ناكات، بە رەئی من لابرێتن، تەنها هەر كۆبوونەوەیەكی گشتی كرا ئەگەر بە غەرەزی خۆپیشاندان بێت، ئەوە تەعریف بكرێتن، باقیەكەی تر لابرێت، كۆبوونەوەی گشتی تێدا نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئێستا موداخەلەی ئەندامانی پەرلەمان، ئەوانەی پێویستە بخرێتە دەنگدان، صیاغەی بكەن و صیاغە بخوێندرێتەوە، ئەوەی خۆتان وەكو لیژنەی یاسایی، ئەوەی لیژنەی ناوخۆ، چونكە ئەو ئیختیلافاتانە دەبێت لەناو پەرلەمان حەسم بكرێت و بخرێتە بەردەنگدانەوە، لیژنەی كۆمەڵگای مەدەنیش لەسەر ئەو ماددەیە كە خیلافتان هەیە هەر كەس صیاغەكەی خۆی بەوازحی دیار بێت و بخوێندرێتەوە، یەك، یەك بدرێتە دەنگدانەوە، كەرەم بكەن.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەناوی قانونەكە (قانون تنظیم المظاهرات في اقلیم كوردستان – العراق)، داواكارم لە جەنابتان بخرێتە دەنگدانەوە، عەجەبە ناوی قانونەكە بەو شكلە بێت، یان بگۆڕدرێت.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەك لیژنەی كۆمەڵەی مەدەنی و وەك لیژنەی ناوخۆش باسی كرد، تەنیا ناوی یاسای ڕێكخستنی خۆپیشاندانەكان بێت، پێویست ناكات هەرێمی كوردستانی تێدا بێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەك لیژنەی ناوخۆ وامان پێشنیار كردووە (یاسای ڕێكخستنی خۆپیشاندان لە هەرێمی كوردستان) بێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان، ئەم یاسایە بۆ هەرێمی كوردستانە، واتا مەسەلەكە حاصل تەحصیلە، ئێمە لەگەڵ لیژنەكانی تر ڕێككەوتین كە ناوی یاسای ڕێكخستنی خۆپیشاندان بێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوە نە یەكەم یاسایە ئێمە دەریدەكەین، نە ئاخیر یاساشە، بەڵام ئەگەر سەیری هەموو یاساكان بكەین، ناوی هەرێمی كوردستانی پێوەیە، ئێمە پێمان باشە ئەو یاسایە، یاسای خۆپیشاندان لە هەرێمی كوردستان بێت، ئیشارەت بەو خصوصیە بدرێت، كە هەرێمی كوردستان تایبەتمەندی خۆی هەیە، یاسای موزاهەڕاتی خۆی هەیە، نەك بەشێوەیەكی گشتی بمێنێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

هەرێمی كوردستان، هەرێمی كوردستانە بۆ لای بدەین، یەعنی لەگەڵی بێت زۆر زۆر تەبیعیە، ئەگەر بۆچوونەكانتان یەك بخەن، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، تكایە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

(قانون تنظيم المظاهرات في اقليم كوردستان – العراق).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، گوێتان لێ بوو، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە بەو شێوەیە بێت تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەكۆی دەنگ پەسند كرا، ئێستا

خاڵی یەك و دوو تەصویتی جارێ لەسەر ناکەین لەگەڵ ماددەکە دەیخەینە دەنگدانەوە، چونکە خیلافی لەسەر نییە، هەموو بەڕێزانیش لەناو پەرلەمان خیلافیان لەسەر نییە، خاڵی سێ کە خیلافی لەسەر هەیە، بۆ ئەوەی یەکلایی بکەینەوە، فەرموو، کەرەم بکە کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەسەلەی تەجەموعی عامە، عەجەبە لەناو قانونەکەدا بمێنێت، یان نەمێنێت، بەڕاستیش لێرە رەئی جیا جیا هەیەو، هەر رەئیەکیش موحتەرەمە، ئێمە لەگەڵ لیژنەی ناوخۆ بەڕاستی دەردەشەکمان کردووە، برادەرانیش ئاگادارن، ئێمە پێمانوایە تەجەموعی عام بەشێکە لە موزاهەرە تەنیا شوێنەکانیان جیایە، ئەو لە شەقامەکان دەبێت، ئەویش لەشوێنێکی موحەدەد دەبێت، بۆیە ئەگەر تەجەموع عام لەناو قانونەکە نەیەت، تەنها لە تەعریفی موزاهەرەکە بێت، ئێمە پێمان باشە، تەنها ناوی تەجەموعی عام لە تەعریفی موزاهەرە دەکەین (التجمع العام، والاضراب، والاعتصام) بێتە ناو قانونەکە، بۆ ئەوەی بتوانرێت لە تەجەموعی عامیش ئیعتیبار بکرێت بەشێك لە موزاهەرە، بەڵام لەگەڵ جیاکردنەوەو رێ و شوێنەکانی و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

صیاغەکەی بخوێننەوە.

بەڕێز عونی کمال سیعد بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(ثالثاً: المظاهرة: جمع منظم او شبه منظم من الناس يسير بشكل سلمي في الميادين والشوارع و الاماكن العامة لوقت معين يهدف الى خلق رأي عام موحد لتحقيق غرض معين وتشمل (الاضراب، التجمع العام، الاعتصام).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ رەئیتان.

بەڕێز اسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش پشتگیری لیژنەی یاسایی دەکەین، تەنها ئەوە ئیزافە بکرێت بۆ غەرەزی خۆپیشاندان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش تەقریبەن رەئیەکەمان لەگەڵ لیژنەی ناوخۆ نزیکە، ئەگەر کۆبوونەوەی گشتی قەرارە جێگای بۆ بکرێتەوە، دەبێت دیاری بکرێت ئەو کۆبوونەوەی گشتی مەبەستمان چیە، یەعنی حەصر بکرێت، تەنیا ئەو

کۆبوونەوانە بگرێتەوە کە غەرەزی موزاهەرەی تێدایە، هیچ ئەوەیەکی تر نەگرێتەوە، لەوانەیە با بڵێین کۆبوونەوەی سەقافی هەبێت، لەوانەیە شتی تر هەبێت، تەجەموعاتی زۆر لە بابەتی تر هەیە، ئەوەی ئێمە صیاغەمان کردۆتەوە کۆبوونەوەی گشتی ئەو کۆبوونەوەیە کە رێك دەخرێت بۆ هێنانەدی مەبەستێکی دیاری کراو بە ئامانجی خۆپیشاندان نارەزایی، کە بۆ جێیەکی گشتی هەبێت بۆ شوێنێکی دیاری کراو، بۆ کاتێکی دیاری کراو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان کەرەم بکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبیعی ئێمە لەسەر ئەوە کۆکین کە تەجەموع ئەوەی کە تەعریف کراوە بەشێکە لە موزاهەرە، ئەوە لا موجیبی نییە، ئەوە یەك.

بەلآم (الاضراب والاعتصام)، حەز دەکەم ئەوە بزانن موزاهەرە نییە، بەلآم کەی لە مەساری خۆی دەرچوو و هاتنە سەر جادەو شەقامەکان، ئەو وەختی سیفەتی موزاهەرە وەردەگرێت، ئەوە دوو.

سێ/ هیچ مانعیش نییە بنووسین کە قەوسەکەی دەکەینەوە بڵێین (التجمع لغرض التظاهر) دوایێ بڵێین نوقتە (الاعتصام) دوایێ بڵێین نوقتە (الاضراب)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا نوقتەی نیزامی هەیە.

بەڕێز د.زانا رؤوف حمە کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها نوقتە نیزامیەکەم لەسەر ئەو خاڵە بوو بۆ لیژنەی ناوخۆ کە باس دەکات، چونکە لە پێناسەی (تظاهر) نووسراوە (یسیر بشکل سلمی) واتا سیفەتی سەیری تیایە، رۆیشتنی تیا هەیە، بۆیە ئەو تەجەموعە ئەگەر سیفەتی سەیری تێ نەکەوێت موخالف دەبێت لەگەڵ پێناسەکەدا، بەلآم ئەو صیاغەی کاك شێروان باسی کرد (اذا کان التجمع لغرض التظاهر)، ئەوە دەکرێت لە زیمنی ئەو قانونە جێگای بۆ بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئاخیر صیاغە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(ثالثاً: المظاهرة: جمع منظم او شبه منظم من الناس يسير بشكل سلمي في الميادين والشوارع والاماكن العامة لوقت معين يهدف الى خلق رأي عام موحد لتحقيق غرض معين وتشمل (التجمع العام لغرض التظاهر، الاضراب، الاعتصام).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی ناوخۆ مولاحەزەی هەیە کەرەم بکە.

بەڕێز اسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێمان باشە بەو شێوەیە بێت، گۆڕینی پێناسەی خۆپیشاندان بۆ کۆبوونەوەیەکی ڕێك و پێکە، یان نیمچە ڕێك و پێکە، بەشێوەیەکی ئاشتیانە لە گۆرەپان و شەقام و شوێنی گشتی

دەڕۆن، یان دەوەستن بە مەبەستی دروست کردنی رایەکی گشتی یەکگرتوو بۆ بەدیهێنانی ئامانجێکی دیاری کراو، کە ئەم شێوازانە دەگرێتەوە (خۆپیشاندان، مانگرتن).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ خیلافتان نییە؟ کاك بورهان نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز برهان رشيد حسين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارەکەم ئەوەیە لە رووی لوغەویەوە، لە رووی مەفهومی سیاسی و قانونیەوە، لە چ قاموسێکی سیاسیدا هەیە؟ من داواکارم پرسیار لە خوبەڕای زمان بکەن، تەجەموع و ئیزراب و ئیعتیصام بە موزاهەڕە ببژێرێت، من داواکارم لە خوبەڕای زمان بپرسن، لە رووی تەعریفی سیاسی و قانونیەکەیەوە، لە رووی مەفهومی سیاسی و قانونیەکەیەوە، لە رووی لوغەویەوە، ئایا تەجەموع، ئیزراب، ئیعتیصام موزاهەڕەیە؟ لە قاموسی سیاسیدا شتی وا هەیە؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان کەرەم بکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتاش ئیشارەتم پێدا، گوتم (الاضراب، الاعتصام) موزاهەڕە نییە، بەلاّم ئەگەر لە مەساری خۆی دەرچوو، هاتە مەیدانەکان و شەقامەکان ئەوە ئیعتیبار دەکرێت بە موزاهەڕە، کاك بورهان ماددەی (13) بخوێنێتەوە بزەبت ئیشارەت بەوە دەدات، نەك لە مەسەلەی قاموس و ئەوانە، خۆ لە خۆشمان نەهێناوە، لە پرۆژەکەدا هەیەو غەرەزی تەزاهوریشمان زیاد کرد، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئاخیر صیاغە لەگەڵ ئەو تەعدیلەی بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

(ثالثاً: المظاهرة: جمع منظم او شبه منظم من الناس يسير بشكل سلمي في الميادين والشوارع والاماكن العامة لوقت معين يهدف الى خلق رأي عام موحد لتحقيق غرض معين وتشمل (التجمع العام لغرض التظاهر، الاضراب، الاعتصام).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند كرا، بۆ خاڵێكی تری خیلافی، زۆر سوپاس، بەڕێزان، نوقتەیەك هەبوو كە مەجوعەیەك لە ئەندامانی پەرلەمان داوایان دەكرد لەناكاو هەبێت لەناو قانونەكە، ئەو موزاهەڕانە حەقی پێ بدرێت و شمولی نەكات، مەجموعەیەكیش لەگەڵ ئەوە بوون بە عەكسەوە، ئێستا هەردوو صیاغەكە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، پێش ئەوەی بڕۆین لەناكاو هەبێت، یان نەبێت دەیخەینە دەنگدانەوە، كاك زانا كەرەم بكە.

بەڕێز د.زانا ڕؤوف حمه كریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یەعنی تازە لەسەر ئێمە بوو بە ئیلزام، لەبەر ئەوەی لە پێناسەی كە تێپەڕین نووسراوە موزاهەڕە بریتییە لە (جمع منظم او شبه منظم)، بەلاّم دەبێت جەمعێكیشمان هەبێت غەیری مونەزەم بێت، كەواتە تۆ دەبێت بە فیعلی شتێكت هەبێت كە جەمعێكیشت هەیە غەیر مونەزەمە، كەواتە دەبێت لەناو یاساكەدا جێگەی موزاهەڕەی لەناوكاو بە ئیجباری بكرێتەوە، (اما جمع منظم او شبه منظم او جمع غير منظم)، لە ڕووی دەستووریشەوە تەنانەت هەندێك جار، ببوورە سەرۆكی پەرلەمان، ....

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا كە وتمان ناكاو هەبێت، یەعنی غەیری مونەزەمە، ئەوجا دێیتە سەری، بۆیە دەخرێتە دەنگدانەوە، ئێستا كێ لەو بەڕێزانە لەگەڵ ئەوەیە خۆپیشاندانی لەناكاو هەبێت دەستی بەرز بكاتەوە؟ (42) بەڕێز لەگەڵە كە خۆپیشاندانی لەناكاو هەبێ، زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ ئەوەیە كە خۆپیشاندانی لەناكاو نەبێت دەستی بەرز بكاتەوە؟ (52) كەس لەگەڵ ئەوەیە كە خۆپیشاندانی لەناكاو نەبێت، بۆیە بەزۆرینەی دەنگ خۆپیشاندانی لەناوكاو نابێت، پەسند كرا، خاڵی تر، كەرەم بكە بیخوێنەوە.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیاری وا هەبوو کە ئیلغا کردنی تەعریفی (التجمع العام) لەناو قانونەکە، چونکە ئیزافە کرا لە فەقەرەی سێیەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، پێشنیارێکیش هەیە کە (التجمع العام) یەعنی خاڵی چوار لابچێت، کاك شێروان کەرەم بکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ لاچوونی تەعریفەکەین، بەڵام لە قانونەکە زۆر دووبارە بۆتەوە، دەبێت لە هەر شوێنێك ناوی هات ئێمە چاکی بکەینەوەو لەغوی بکەینەوە، ئەوە تەنها بۆ تەوزیح بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

یەعنی پێشنیار هەبوو کە خاڵی چوار ئیلغا بکرێت، رەئیتان لەگەڵی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئیلغا کردنی تەعریفەکەین، چونکە لە زیمنی تەعریفی موزاهەرە ئێمە تەجەموعی عامامان داخیل کردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ئەوەداین کە کۆبوونەوەی گشتی لابدرێت لەناو یاساکەدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە خاڵی چوار ئیلغا بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ خاڵی چوار ئیلغا کرا، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن بەنیسبەت خاڵی پێنجەم، دوێنێ هەندێك پێشنیار هەبوو کە ژمارەی لیژنەی موزاهەرە زیاد بکرێت، بەڵام ئێمە هەرچوار لیژنە رێککەوتین لەسەر ئەوە، کە ژمارەی مونەزیمی موزاهەرەکە لە سێ کەمتر نەبێت لە پێنجیش زیاتر نەبێت بۆ کۆنترۆڵ کردنی موزاهەرەکەو پاراستنی موزاهەرەکە، بۆیە حەز دەکەین رەئی هەرچوار لیژنە بدرێتە دەنگدانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیاری تریش هەبوو، ئەوەش ئەگەر روون بکرێتەوە بۆ بەڕێزان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیار هەبوو بكرێت بە حەوت، پێشنیار هەبوو حەدی ئەعلایەكەی مەفتوح بێت، ئەنواع و ئەشكال پێشنیار هەبوو، بەلاَم پێشنیاری لیژنەكان كە هەرچوار لیژنەیە، پێویستە یەكەم پێشنیار بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر سەری نەگرت، ئەو وەختە دەچینەوە پێشنیارەكانی تر، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا خاڵی پێنجەم پێشنیاری هاوبەشی لیژنەكان ئەوەیە لە سێ تا پێنج بێتن، دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند كرا، سێ تا پێنج، كەرەم بكە بۆ خاڵی تر.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئێمە خاڵی شەشەم وەكو خۆی ماوەتەوە، راستە هەندێك رەئی هەبوو لەسەر ئەساسی ئەوەی ئەو مەسەلەیە وزوحی نەبوو، بەلاَم من لە سەرەتای قسەكانم ئیشارەتم بەوەدا، كە مەقصود بە جیهەی مەعنییە، ئەو جیهەتەیە كە پەیوەندی بە كێشەكەوە هەیە، نەك بە وەزارەتی ناوخۆ، هەروەكو هەندێك لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئیشارەتیان پێدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەس پێشنیار هەبوو بۆ لادانیشی، چەند بەڕێزێك داوای ئەوەیان كرد.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خۆی لە زیمنی تەعاریف هاتووە، ئێمە پێشنیارمان ئەوەیە بمێنێتەوە، ئەو پێشنیارەی هەرچوار لیژنە بدرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر سەری نەگرت، ئەو وەختە پێشنیاری تر دێتە ئاراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەو بەڕێزانەی كە پێشنیاریان كردووە ئەو خاڵە ئیلغا بكرێت دەیخەینە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵ ئەوەیە كە خاڵی شەش لابدرێت تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند كرا خاڵی شەش ئیلغا كرا، ئێستا ماددەی یەك بە فەقەرەی یەك و دوو و سێ و چوار و پێنج و شەش بەو گۆڕانكاریەی كە ئێوەی بەڕێز بە دەنگدان بوو، دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەلدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند كرا، ئێستا بۆ ماددەی دوو تكایە كەرەم بكەن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خوشك برایانم ئەندامانی پەرلەمان.

دیاره موقتەرەحێك هاتووه بۆ ئێمه لەسەر ئەساسی پێش ئـەوەی بچینه مـاددەی دووەم ماددەیـەكی ئیـزافی هەیه، بۆ ئەوەی بتوانین ئەو پرەنسیپه دەستووریانەی كـه هەیـه لـه دەسـتووردا بیكەینـه ماددەیـەك و لـه پـێش مـاددەی دوو جێگـای بـۆ بكەینـەوەو صیاغەشـی بـۆ بكـەین، هەرچـەنده ئێمـه لـه رووی تەشـریعەوه ئیشارەتمان پێدا، ئەوه رەنگه تـەزەخومێكی تەشـریعی بێـت، رەنگـه دووبـاره كردنـەوه بێـت، رەنگـه حەشـو بێت، بـەلآم پێشـنیاره، واجیبی ئێمەیـه بیخەینـه روو، دیسـان رەنگـه ئـەو ماددانـه لـەناو مـەتنی قانونەكـه هاتۆتەوه، لێرەش دیسان ئیزافەی بكەینەوه، دووباره دەبێتن، بەلآم دەشبێت ئـەو ماددانـه بەشـێوەیەكی تـر صیاغه بكەین موختەصرتر بێت، نەك بەو تەوەسوعەی كه تێدا هاتووه، مەسەلەن تەقریبەن لـه ده سـەتر زیـاتره، ئینجا ئەگـەر پێتـان بـاش بێـت، یـان مۆڵـەتێكمان بـدەنێ ئێمـه ئەمانـه صـیاغه بكەینـەوه، بچینه ماددەی دوو، بەلآم پاشان تەسەلسولی ماددەكان گۆڕانكـاری بـۆ بكـەین، دوا رەئـیش دەگەڕێتـەوه بـۆ ئێـوەی بەڕێزو ئەندامانی پەرلەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەو پێشنیارەی كه هاتووه بیخوێننەوه، بۆ ئەوەی ئەندامانی پەرلەمان بۆیـان وازیـح بێـت و دەنگـی لەسـەر بدەین.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر دەنگی بۆ درا، ئەوه دەبێته ماددەیەكی سەربەخۆ.

(المادة الثانية: يهدف هذا القانون الى:

1- المظاهرة حق طبيعي ودستوري ولايجوز منع ممارسته.

2- للمتظاهرين حق اختيار مكان و وقت واسلوب التظاهر بشـرط عـدم الاضـرار بالممتلكات العامـة والخاصـة وعدم الاخلال بحرية وحياة افراد المجتمع.

3- تقع على عاتق امـن الشـرطة حمايـة المتظـاهرين والـمتجمعين وتـأمين الظـروف المناسـبة للقيـام بالتظـاهر وعدم السماح بخروج المتظاهرين عن اهداف التظاهر وتقع على عـاتقهم مسـؤولية حمايـة الحقـوق والحريـات العامة).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەكوردیش هەیه؟

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بـەڕێزان، ئـەوەی باسمـان كـرد، ئێسـتا پێشـكەش بـه بـەڕێزتانم كـرد، سـێ مەبدەئـه داوا كـراوه، كـه لـەناو قانونەكه جێی بكرێتەوه، بەلآم بڕگەیەكی تری تێدایـه ئـەو پێناسـەیه، پەیوەنـدی بـەو پرەنسـیپانه نییـه، باس له حەقی ئیجتیماعی سلمی دەكات، (حق الاجتماع السلمي: تجمع ثابت او متحرك كمجموعة من الافراد

بهدف ابداء المعارضة ازاء موضوع معين)، پێناسەیە، عیلاقەی بەوە نییە، تەنها ئەو سێ مەبدەئەیە، بەڵام زەخت لەسەر ئەوە دەکەین، کە هەرسێ مەبدەئ رەنگی داوەتەوەو لەناو دەق و بڕگەکانی یاساکەدا هاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کوێستان خان نوقتەی نیزامی هەیە، کەرەم بکە.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم/ ئەوە پێشنیاری چەند ئەندامێکی پەرلەمان بووە، بۆیە وا باشترە بخرێتە بەر دەنگدانەوە لەگەڵ ئەوەی کە لە یەکێ لە پرۆژەکاندا لە ماددەی دوودا تەقدیم کراوە لەلایەن ژمارەیەك لە ئەندامانی پەرلەمانەوە، ئەو مەبادیئانە هەیە، بۆیە من بە زەروری دەزانم ئەوە بخرێتە بەر دەنگدانەوە، چونکە بەڕاستی مەبادیئی زۆر زەرورن لە یاساکەدا هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ئیجازەی سۆزان خان ئەوە فیکرەکەی تەقریبەن لەمنەوە دەستی پێ کرد، بۆیە مەجالم بدەنێ دیفاع بکەم لەسەر ئەوەی بۆچی ئەو ماددەیە زەرورییە؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا دیفاع نا، نوقتەی نیزامی، دوایی کە هاتینە سەر دیفاع ئەو وەختی کاتت دەدەینێ قسەی لەسەر بکە، چونکە ئێمە پێش ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، حەقت دەدەینێ دیفاعی لێ بکەیت، تکایە ئەوە نیزامی نییە، پاشان وەختت دەدەینێ، رجائەن ئەوە نیزامی نەبوو، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم یاسایە رێکخستنی مافێکی سروشتی و دەستوورییە، پێش ئەوەی ئێمە بچینە ماددەکانی تر، کە چۆنیەتی رێکخستن شەرح دەکەن، پێویستە پێش ئەوە ئێمە جیاوازی بکەین لەنێوان حەقی مومارەسەی ئەو مافەو بەینی چۆنیەتی تەنزیمی، بۆیە ئەم ماددەیە پێویستە لە سەرەتاوە تەسبیتی بکەین، هەر دووبارەیەك کە کاك شێروان باسی کرد دەبێ لەوێ تەعدیل بکرێت، بۆیە دەڵێم نیزامیە تا نەوەکو ئێمە موافەقە بکەین لەسەر ماددەیەك، پاشان ئەمەمان لە دەست بچێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاشتی کەرەم بکە.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەو پێیەی کە ئێستا ئێمە موناقەشەی قانون دەکەین، لە قانونیش من بڕوام وایە جێگای پرەنسیپ نابێتەوە، لەبەر ئەوەی پرەنسیپ لەناو دەستووردا هاتووە، ئیشی قانون ئەوەیە ئەو میکانزمانە بدۆزێتەوە بۆ هێنانەدی ئەو پرەنسیپانەی کە لە دەستووردا هەیە، نەك جارێکی تر پرەنسیپ لێرەیە، چونکە ئیشی قانون ئەوەیە، دواتر ئەگەر ئەم یاسایە لە رووی ئیش کردنەوە پێچەوانەی پرەنسیپەیە، چۆن پرەنسیپەکە جێگای دەبێتەوە؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامیە؟ تکایە نیزامی بێت.

بەڕێز نەریمان عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نازانم نوقتەی نیزامییە، یان نا، بەلأم وەکو یەك مەوزوع هەیە............

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نابێت، دانیشە، خۆت ئیعتیرافت کرد نازانی، لەبەر ئەوە تکایە دانیشە، رێگات پێ نادەم، دانیشە، بەڕێزان، ئێستا رێگا دەدەینە دوو بەڕێز دیفاعی لێ بکات، کە ئەو پرەنسیپە داخیل بێت، یان داخیل نەبێت، دوو کەسیش رەئی موخالیف بداتن، کاك ئیسماعیل قسە دەکات، پاشان کاك کاردۆ، پاشان سۆزان خان.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوێنێ ئەو پێشنیارە سۆزان خان کردی، زیاتر لە دە ئەندام پەرلەمان پشتیوانی لێ کرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك کاردۆ فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وەکو ئەوەی کاك نەریمان نەیتوانی بەهۆی ئیشکالاتی قسەکەی خۆی، بەلأم من پێموایە یەك پەرەنسیپ ئەساسیە کە دەستوورییە، ئیتر هیچ ئەو تەزەخومەی ناوێ، خۆپیشاندان کە موتەفیق بوونە لە لیژنەکان مافێکی سروشتی و دەستوورییە، دەبێت بەپێی رێ و شوێنی یاسایی ئەنجام بدرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو صیغەیەی کاك کاردۆ گوتی زۆر جوانە، تەبعەن ئەم یاسایە بۆ یەکەم جارە دەردەکەین لەلای خۆمان، هەتا ئێستا هەر بە ڕێنمایی بووە، بۆیە دەڵێین ئەگەر لە سەرەتاوە پرەنسیپەکان جێگیر ببێت و بگوترێت هەموو کەسێك ماف و ئەرکەکەی چیە، لەوە باشترە تۆ بڵێی وەڵلا من لە فلان مادده گوتوومە، یەعنی کەواتە تۆ لێرە دادەنێی ئەم یاسایە لەسەر ئەم سێ چوکلەیە وەستاوە، کەنابێت هیچ ماددەیەك لەدوای ئەوەوە کە دێت لەو شتانە دەربچێت، تەواو، ئەمە یەکێکە لەو پرەنسیپانەی کە لە ئەسڵدا تۆ دەرکردنی ئەم یاسایە لە سەرەتاوە باست کردووە، من دەمەوێت ئەم مافە دەستوورییە ڕێك بخەم، لایەنی خۆپیشاندان دەبێت بزانێت ئەرکەکانی چیە؟ مافەکانی چیە؟ چی لەسەر شانە؟ لایەنی پارێزگاری کردن لە هاوولآتیان کە ئەرکی شانی سەر حکومەتە، دەبێت لە سەرەتاوە مافەکانی دیاری کرا بێت، من پێموایە ئەگەر بیخەینە دەنگدانەوە باشە، دە کەس پشتگیری منی کرد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەخەینە دەنگدانەوە، بۆیە قسە دەکەن، بۆ ئەوەی دیفاعی لێ بکەن دەنگ بێنێ، یان ئەوەی پێی باش نییە، بۆ ئەوەی دەنگ نەهێنێ، کاك عبدالسلام کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زەرورەتی ئەم ماددەیە وابزانم قانونیەکان نازانم رەئیان چیە؟ مافە سروشتیەکان ناکرێت قانونێك دەربکەیت رێگا بدەیت بە مومارەسە کردنی، چونکە ئەوە مافە، قانون بینا کراوە لە کۆنەوە لەسەر ئەساسی صیاغە کردنی مافە سروشتیەکان، کە مافن، موباحن، هەیئەی تەشریعی واجیبی هەیە بۆ رێکخستنی چۆنیەتی پراکتیزە کردنی ئەم مافانە، لە دەستوور دەڵێت نصوص دێت تەعریفی مادده حقوقی عام و مەدەنی و ئیجتیماعی و ئیتقیصادی و سروشتی دەکات، بۆیە لە تەشریع تۆ رووبەڕووی دوو ئەرکی کە دەتەوێت تەنزیمی مومارەسەی ئەو حەقە بکەیت، نایەت بۆ خەڵکێك بکەیت، نەخێر، تەنزیمەکەش هەردوو بڕگەی دووەم و سێیەمە، یەعنی چۆنیەتی مومارەسە کردنی ئەم مافە دیاری دەکرێت و، مەسئوولیەتە ئیجتیماعیەکەش دیاری دەکرێت لەسەر شانی کێیە؟ چونکە لە پەرلەمان دوو ئەرك رووبەڕووی موشەرع دەبن، یەکێك/ هەوڵ بدات دابین کردنی مومارەسە کردنی مافەکان زامن بکات بە قانون.

دووەم/ ئیلتیزاماتی نائیب بەرامبەر ناخیبەکان، کە ئەوان ئەویان تەوکیل کردووە تەحریز بێت لەسەر ئازادییەکانیان و مومتەلەکاتیان نەهێڵێت خەڵك لەکاتی مومارەسە کردنیان، ئازادییەکانیان ئازادی و مافەکانی ئەو پێشێل بکات، بۆیە وەکو سۆزان خان گوتی، من لەگەڵ ئەوە نیم بێین لەسەر ئەم پرەنسیپانە، رووت وەکو خۆی یەك، دوو، سێ بێت، ئەوەی من دەڵێم جێ بەجێ کردنی مافەکانی کە نە ئیجازەی پێ دەدرێت، بەڵکو سروشتیە دەبێت تەنزیم بکرێت.

سێیەم/ چۆنیەتی زامن کردنی مومارەسە کردنی.

چوارەم/ چۆنیەتی زامن کردنی، لەخیلالی مومارەسە تەعدا لەماف و ئازادییەکانی خەڵکانی تر نەکرێت، دەبێتە چوارچێوەی رەئیسەکەو مەبەستی ئەو یاسایە، هەموو ئەوەی ماددەکانی تر بخوێننەوە، شەرحێکە کە چۆن تۆ بتوانی مومارەسە بکەیت؟ چۆن رێگات لێ دەگرێت لە خیلالی مومارەسە کردندا پێشێلی ئازادییەکانی بکەن؟ لەبیرتان نەچێت لە ئاخیرەوە گوتراوە وەزیری داخیلی، یان جیهە مەسئوولە بۆی هەیە رێنمایی دەربکات، واتا ئەوانەی دووبارەن لە پاشان لە ماددەی دوو و خوارتر موعەرەزن، بۆ ئەوەی تەعلیماتی لێ دەربچێت، تاکو ئێمە مەزمونی بکەین، ئەو تەعلیماتە هیچ شك نابات لەو هەر سێ پرەنسیپە دەرناچن، من بەپێویست دەزانم ئەم ماددەیە لە سەرەوە تەسبیت بکرێت، تاکو رەقابەی ئەوە بکەین هەموو ماددەکان لەگەڵی بن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئاخیر کەس ئەوەی دیفاع دەکات کاك بورهانە، پاشان خۆتان حازر بکەن کێ پێی باش نییە؟ بۆ ئەوەی دەنگی پێ نەدات، کەرەم بکە.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ لەنگیەکی قانونی نییە لەهەر چ قانونێك ئەهداف و مەبادیئ بنووسرێت، بۆیە من تەئیدی هەرسێ مەبدەئەکەی سۆزان خان دەکەم بە صیغەی قانونی لە قەوسێکدا هیچ مانعێکی قانونی نییە ئەو سێ مەبدەئە بنووسێت، ئەو سێ مەبدەئەش زۆر زۆر جوانەو لە یاساکانی تریشداو لە دەورەکانی پێشووی پەرلەماندا ئەمە کراوە، وەك لە یاسای زراعەدا هیچ لەنگیەکی یاسایی نییە، ئەو سێ مەبدەئەش نیشانی ئەوە دەدات باقی ماددەکانی ئەم یاسایە رەنگدانەوەو ئاوێنەی ئەو مەبادیئانەیە، بۆیە شتێکی زۆر جوانە، هیچ مانعێکی قانونیش نییەو، خزمەتی ئەو یاسایە دەکات، خزمەتی ئەو ئازادیەش دەکات، بۆیە من تەئیدی رەئیەکەی سۆزان خان دەکەم، هیوادارم دەنگیش بێنێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا کێ لەگەڵ ئەوەیە ئیزافە نەکرێت؟ ئەگەر هەیە دەستی بەرز بکاتەوە، بڵێت بۆ نا؟ دیارە کەس نییە، کاك رێباز کەرەم بکە.

بەڕێز د.رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەسڵەن بیانووی دروست کردنی ئەم قانونە بەندێکی دەستوورییە، کە ئەوەی ئێستا سۆزان خان باسی دەکات بکرێت بە پرەنسیپ، بەڵام ئەوە لەسەر ماددەیەکی دەستووری دانراوە، کە ئەسڵەن خۆی وجودی هەیە، یەعنی چ پێویست دەکات تۆ قانونێکت بوێت، دیسان ئەو قانونە قەرەباڵغ بکەیتەوەو مەجموعەیەك قسەی تر، کە دیسان دووبارەیە، یەعنی من ئەسڵەن بە تەسەوری خۆم وایە، کە ئەم قانونە دژی ئەو قسانەشە، یەعنی لەجیاتی ئەوەی تەنزیمی ئەوە بێت، رێگا لە خۆپیشاندان دەگرێت، بەڕاستی وایە، یەعنی

کە تۆ دەڵێی بە پرەنسیپ دادەنێی کە مافی خۆپیشاندانت هەیە، بەڵام لەخوارەوەش خۆپیشاندان بێی مۆڵەت وەرگریت، یەعنی هەم لە رووی قانونەکەوە کە پێویست بەو قەرەباڵغیە ناکاتەوە دیسان ئەو شتانە بنووسیتەوە، هەم یاساکە لەسەر ماددەیەکی دەستووری دانراوە کە وجودی هەیە، دەگوترێت بە حیساب ئەوە پرەنسیپە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك شێروان کەرەم بکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە ئێمە وەکو قانون ناسێك دەڵێین تەحەفوزمان هەیە لەسەر ئەوە، لە رووی قانونیەوە ئیلا ئێمە لەگەڵ ئەو مەبادیئە دەستوورییینە، کە بۆ ئازادی خۆپیشاندان فەراهەم کراوە لە هەموو دەستوورەکان بە دەستووری عێراق و بە پرۆژە دەستووری هەرێمی کوردستانیش، بەڵام ئێمە دەڵێین مەبادیئی دەستووری دەڵێت ئەم حەقە حەقی هاووڵاتیە، حەقی ئەحزابە، حەقی رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنییە، بەس بە قانون تەنزیم دەکرێت، ئێمە ئێستا بەرامبەر تەنزیم کردنی ئەو قانونەین، مافە دەستوورییەکان لە دەستوور بڕایەتەوە، بۆیە ئێمە هێنامان مەسەلە حەقە دەستوورییەکە لە دیباجە داخیلمان کرد، گوتمان ئەگەر لە قانون جێگای نەبێتەوە، لە دیباجەکە داخیلمان کردووە، کە دیباجەکەش بەشێکە لە قانونەکە، لەهەموو دنیاش وایە، بۆیە ئەگەر ئێمە تەحەفوزیشمان هەبێت لەسەر مەسەلەی قانونیەکەیە، نەك لەسەر مەبادیئی دەستووری، کە بۆ ئازادی کردنی خۆپیشاندان فەراهەم کراوە لە هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دەستووردا هاتووە، تەنها یەك بابەتی باس کردووە، (تكفل الدولة بما لا يخل بالنظام العام والاداب، حرية الاجتماع، التظاهر السلمي وتنظم ذلك بقانون)، من لە پاڵ ئەوەی کە باسی ئەوەم کردووە، کە مافێکی دەستوورییە، دوو مافی تریش تیا چەسپێنراوە، یەکێکیان/ مافی هاووڵاتی کە کاتێك خۆپیشاندان دەکات، نابێت زیان بگەیەنێتە مومتەلەکاتی گشتی و تایبەتی و ئازادی و ژیان و ئەوانە، مافەکەی خۆی و ئیلتیزامیش لەگەڵیدا.

خاڵی دووەمیش/ مافێکیشم داوە بە دەوڵەت، بە وەزارەت، بە شوێنی ئەوەی کە مەسئوولیەتەکە هەڵدەگرێتە سەر شانی خۆی، ژیانی ئەو هاووڵاتیانە بپارێزێت و، نەهێڵێت ئاژاوەی لێ بکەوێتەوە، یەعنی کەواتە من تەنها یەك مەبدەئی دەستووریم بەکار نەهێناوە، دوانی تریش، مەبدەئی دەوڵەتیش، کە

پارێزگاری له ژیانی هاوولاّتیان و مومتەلەکاتی عام بکات، ئەوانـەی دەچـنە نـاو ئـەو موزاهەرەیـەوە هەسـت بەو مەسئوولیەتە بکەن، لەبەر ئەوە من لەسەر رەئی خۆمم و سەحبی ناکەمەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئاخیر مولاحەزەتان، دکتۆرە کەرەم بکە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پرەنسیپانەی کەوا پێشکەش کراوەو پێشنیار کراوە، وەکو ماددەیەك لە یاسایەکە زیاد بکرێت، هەر یەکەیان دەخوێنمەوە، ئەو ماددە قانونیەی کە بەرامبەری لە یاساکەدا هـاتووە، شـتێکیان تێـدا نـەبوو، ئەوە دەتوانین زیادی بکەین، بەلاّم هەرسێ پرەنسیپ لەقانونەکەدا هاتووە، بەڕێزان، باسی حەقی تەبیعی و دەستووری دەکات، ئەگەر ئەو حەقە نەبوایە لـە دەسـتوور، ئـەو بنـەما دەسـتوورییە نەبوایـە، ئـەمڕۆ ئێمـە دانەدەنیشتین گفتوگۆ لەسەر پرۆژە یاسایەك بکەین، کە ئەساسی ئەو پـرۆژە یاسـایە، ئـەو حەقەیـە کـە لـە دەستووری عێراق لە ماددەی (38) بڕگەی سێیەمە باسی لێـوە کـراوە، ئەساسـی ئـەو پـرۆژە یاسـایە ئـەمڕۆ گفتوگۆ دەکرێت، ئەو حەقە دەستوورییە لە دەستووری عێراق دراوە، باس لەوە دەکرێت کە (ان یکون سلمیاً خالیاً من اعمال العنف، حق المتظاهرین)، ئەوە حەقەکەیـە بـەو یاسـایە رێکخـراوە، لەهـەموو ماددەکـان ئـەو پرەنسیپە رەنگی داوەتەوە، کـە بـاس لـەوە دەکـات لـە مـاددەی چـوار هـەمووی هـاتووە، کـە مـافی رێکخسـتنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوەی گشتی و رێ و شوێنە رێکارە یاساییەکە دیاری کراوە، واتـا ئـەو پرەنسـیپەی کـە لە خالّی دووەم لە پێشنیارەکەدا هاتووە لە ماددەی سێ و چوار و پێـنج رەنگـی داوەتـەوە، بـەڕێزان، لەسـەر ئەساسی ئەو پرەنسیپە ئەو مافانە داڕێژراوە.

(تأمین حمایة المتظاهرین وتأمین الظـروف العامـة وتـأمین الظـروف المناسـبة للقیـام بالتظاهر)، ئـەوەش لـە ماددەی شەش و حەوت دیسان باس کـراوە، کـە هێزەکـانی پـۆلیس ئـەرکی سەرشـانیانە کـەوا ژیـان و مـالّ و موڵکی گشتی و ئـەو کەسـانەی کـە بەشـداری دەکـەن لـە خۆپیشـاندان و لـەو کۆبوونەوانـە بپـارێزرێن، ئـەو پرەنسـیپانە رەنگـی داوەتـەوە لەهـەموو بڕگـەو بەنـدو دەقـەکانی ئـەو پـرۆژە یاسـایە، ئـەوە رەئـی ئێمەیـە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان ئەو موقتەرەحە بخوێنەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشێوەیەکی موختەسەرتر کلێشەیەکمان بۆ هاتووە، یاخود پێشنیارێکمان بۆ هاتووە، رەنگە ئەوە جێگای ئەوانە بگرێتەوە، ئێستا بۆ بەڕێزتان دەخوێنمەوە، ئەویش بەم شێوەیە:

(یهدف هذا القانون الى:

1-ضمان الحق الدستوري للمواطن في التظاهر بشكل سلمي.

2- تحقيق الحياة الديمقراطية والحفاظ على التحول الديمقراطي.

3- الحفاظ على حياة المواطن وحرياته الاساسية بعيداً عن الفوضى وعدم الاستقرار).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا دوو حاڵەت هەیە، یەك/ دەیخەینە دەنگدانەوە، ئیزافە بکرێت، یان نەکرێت، پاشان دێینە سەر خاڵەکان کە چۆن ئیزافە بکرێت؟ لەگەڵ ئەوەن ئەو پێشنیارە، ئەو ماددەیە ئیزافە بکرێت، ئەو پرەنسیپانەی کە باسی کرا ئیزافە بکرێت، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا ئیزافە بکرێت، ئینجا دێین ئەوەی کاك شێروان خوێندیەوە، خاڵ بەخاڵ بیخوێننەوە، بۆ ئەوەی لەسەری رێککەوین.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە ئەگەر دەنگی هێنا دەکرێتە ماددەیەکی سەربەخۆ.

(المادة الثانية: يهدف هذا القانون الى:

1-ضمان حق المظاهرة باعتبارها حق طبيعي ودستوري. على ان يمارس وفق احكام هذا القانون.

2- تحقيق الحياة الديمقراطية والحفاظ على التحول الديمقراطي.

3- الحفاظ على حياة المواطن وحرياته الاساسية بعيداً عن الفوضى وعدم الاستقرار).

هەرچەند ئەگەر رێگام پێ بدەن، یەك تێبینیم لەسەر خاڵی یەکەم هەیە، (ضمان حق المظاهرة باعتبارها حق طبيعي ودستوري)، بەڕێزان، موزاهەرە حەقێکی دەستوورییە، قانون لە دەستوور پلەی نزمترە، چۆن بە قانون زەمانەتی حەقێکی دەستووری دەکەین، کە دەستوور بەرزترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دوو نوقتەی نیزامی هەیە، سۆزان خان و کاك زانا نیزامی تر وەرناگرین، سۆزان خان کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی ئەو پێشنیارەی کە هاتووە تازە ترە لەوەی من، لەوەی پێشووتر، ناڵێم ئەوەی من، لەوەی پێشووتر، لەبەر ئەوە من پێم باش نییە ئەوە بکرێتە ئەساس، من گوتوومە ئەمانە پرەنسیپن، نابێت بگوترێت (يهدف)، (المبادئ التي يرمي اليه هذا القانون) ئەمانەیە، یەك، دوو، سێ، بەو شێوەیە، نەك تەحەولی دیموکراتی و نە ئەمانە تازەن، دەبێت لە پێشدا ئەوەی یەکەم بخرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەمە ماددەیەکی تازەیە، بۆیە دەیدەمە گشت ئەندامان تا لەسەری موناقەشە بکرێت، کێ ناوی دەنووسێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟ کەرەم بکە جەنابی سکرتێر ناویان بنووسە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادام نووسینی ناو مەسئوولیەتی سکرتێرە، سکرتێر مولزەمە بە سێ ماددە، کو پاراستنی مافی ئەسبەقیەت بۆ ئەندامان بکات، بەو شکلەی پێش ئێستا هاتە نووسین، مافی ئەسبەقیەت نەبوو، زۆر برادەران ئیعتیرازیان دەکرد، کو ئێمە پێش هەموومان دەستی خۆمان بەرز کردیە ناومان لەدواهی دەرچوو، تەسجیل کردن بە سرەی دانیشتن، ئەو مافە ناپارێزێت، من ڕەئیم ئەوەیە هەر یەکێك مەزمونی ماددەی (55)یش ئەوە دەگەیەنێت لەگەڵ ماددەی (58) لەگەڵ ماددەی (19) فەقەرەی (2)، هەر یەکێك داوای قسە بکاتن وەرەقەیەك بۆم بنێرێت ناوی خۆی لەسەر بنووسێت، ئەوی زوو بگاتە دەستم لە بیدایەت دادەنێم، ئەوی درەنگ بێتە دەستم لە دواهی دادەنێم، ئەوە مافی ئێوەش دێتە پاراستن و مەسئوولیەتی منیش دێتە پاراستن بەگوێرەی ئەو سێ ماددانە، ئێستاش کاکە ئەوی حەز بکات قسە بکات لە وەرەقەیەکی بچووك ناوی خۆی بنووسێت، چ زەحمەتی تێدایە، ناوی خۆت بنووسە بۆم بنێرە، لەسەر من ئەوەیە لیستێك دروست بکەم، ئەوەش ماددەکەیە، ئەوەی عەرەبی بزانێت با بۆم تەفسیر بکات، (تسجل طلبات الاذن) لازمە بە تەڵەب بێت (في الكلام مع مراعاة تسلسل تقديمها ويراعى في اعطاء الاذن الاسبقية في الطلب)، باشە ئەسبەقیەی تەڵەب چۆن بپارێزین؟ ئەگەر بۆ من ناوەکە نەیەتە لای من، فەرموو ناوەکانی خۆتان بنووسن من ئەوپەڕی بکەم، لەوەش نەجات دەبم، چونکە ناوی برادەران هێندە جار لەبیرمان دەچێت، ئان ناوی هەموویان نازانین بەڕاستی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ئەو موقتەرەحە قسە بکەم، یان لەسەر ئەوەی کاك فرسەت باسی کرد، ئەگەر لەسەر موقتەرەحەکەیە باشترە، لەو نیزامی داخیلی کە باسی تەڵەبی تەحریری و شەفەوی نەکردووە، تەڵەب ئیزنە، هەر کەسێك لە ئەندامانی پەرلەمان داوا بکات سەرۆکایەتی پەرلەمان ئیزنی دەدات بۆ قسە کردن، بەڵام ئەگەر وا بێت بەدواوە، ئێمە نامە بێت، جا ڕێزی دواوە وابزانم جەلسەکان کۆتایی دێتن، نامەکانی ئێمە ناگاتە بەردەستتان و پێموایە حەقەکانمان دەفەوتێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من لەسەر قسەکەی کاك فرسەت، چونکە لە دوێنێوە ئیشکالێکی تازەمان بۆ دروست بووە هی ناو نووسین، ساڵ و نیویێکە ئەو مافە بە ناحەق لەلای جەنابتە موشکیلەمان نەبوو، لەبەر ئەوە من پێشنیار دەکەم ئەگەر ئەوە بخەیتە دەنگدانەوە، راستە رێکخراوی ئاسك ئیشارەی کردووە، بەس بیخەینەوە دەنگدان ئەو مافە بێتەوە لای جەنابت، بۆ ئەوەی ئیشکالی قسە کردنمان بۆ دروست نەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە.

بەڕێز د.پەریهان قوبلای محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من میسالێکی حەییم هەیە، من دوێنێ دەستم بەرز کردەوە، تەبعەن تێکچوو ناونووسینەکە، دوایی بە وەرەقەش بۆ کاك فرسەتم نارد، ناویشم نەخوێندرایەوە، نە لە ئەخیر، نە لە ئەوەل، قسەشم نەکرد، لەبەر ئەوە من داوا دەکەم هەروەکو پێشووتر ساڵێکە ئێمە ناومان نووسراوە ئیعتیادی، ئەگەر تەرتیب بکرێت لەلای جەنابت مەمنونین، چونکە ئەمە ناکرێت وەرەقە بنێرین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەگەر بکرێت ئەو سیستەمە کۆمپیوتەرە چاك بکرێت، ئەو موشکیلەمان حەل دەکات، هەرچەندە هەوڵێك هەبوو لە خولی پێشوو سەرکەوتوو نەبوو، بەلاّم ئەگەرنا وەك پێشوو ناوەکان بنووسرێت، جارێك لە پێشەوە قسە بکرێت، جارێك لە دواوە، جارێکیش لە ناوەڕاستەوە، ئەگەرنا وەك هاوڕێم کاك عومەر باسی کرد، هەتا ئەوانەی دواوە وەرەقەکانیان هەڵدەگرن و دەنێرنە پێشەوە، ئێمە قسەی خۆمان کردووەو سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەلایەکەوە پشتگیری لە قسەکەی کاك فرسەت دەکەم، کە ئەوەی حەقی ئەسبەقیەتی قسە کردن، کە ئەوە مافێکە، کە من تەرحێکم هەبێت پێش رەفیقەکەم بیڵێم، ئەوە بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کەئەنواع

تەفسیراتی لێ دەكەوێت، لەبەر ئەوە، راستە قسەكەی كاك فرسەت تەواوە، بەلاّم میكانزمەكەی لەناو ئەم قاعەیەدا ناتوانین جێ بەجێی بكەین، ئەو میكانیزمە وەختێك جێ بەجێ دەكرێت، كە قاعەكە گەورەتر بێت، شەش، حەوت كەسمان لەبەر دەستدا بێت، راكە راكە بكەن ئەم ناوانە بێنن، بەلاّم ئێستا بەوە ناكرێت، لەبەر ئەوە هەتاوەكو ئەو حاڵەتە چارەسەر دەكرێت، ئەو سیستەمە ئەلیكترۆنیە بتوانین بەكاری بێنین، بەلاّم بەم شێوە كۆنە نا، چونكە لە خولی پێشوودا ئەوەش تۆزێك خەلەلی تێكەوت بوو، یەكسەر ناوەكانی نەدەنووسی، لەبەر ئەوەی دوگمەیە، ئێستا لەمس هەیە، قەیدی چی دەكات با هی لەمسەكان بێنن، بۆ ئەوەی ئەمە بكەین، من داوا دەكەم جەنابت بینووسی، بەلاّم هەر لە پێشەوە نەبێت، بۆ ئەوەی حەقی برادەرەكانی تریشمان نەخورێت، جارێ لە پێشەوە، جارێ برادەرانی دواوە هەڵستن قسە بكەن، جارێكیش ئەوانەی ناوەڕاست و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عومەر كەرەم بكە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو پێشنیارەی كاك فرسەتەوە، من وادەزانم ئەو مادده قانونیەی خۆمان كە باس لە ئەسبەقیەت دەكات، یەعنی مەبەست ئەوەیە ئەو تەشكیلی ناوانە كراوە كە ئەولەویەت بەو تەسەلسولە دەدرێت، تەحصیل حاصلە، بەلاّم دەكرێت جەنابتان كاك فرسەت دوو رۆژە ئەو ئەركەی پێ سپێردراوە، نایەوێت بیكات، دەكرێت ریعایەتی ئەوە بكەن كە ئەو تێبینیەی برادەران گوتیان جارێك لەوسەر ناوەكان بنووسن، جارێكیش لەمسەر، جارێك لە دواوە، جارێكیش لە پێشەوە، دوایێ ئەو تەسەلسولە ریعایەت كردنی ئەوەیە، یەعنی ئەسبەقیەت بۆ ئەو تەسەلسولەیە كە لەلای بەڕێزتانە، ئیتر ئالیەتێكی ترمان نییە لە غەیری ئەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز هاوڕاز شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ئەوەم زۆر لە دڵدایە، ئەگەر ئێستا پێشنیاری ئەوە بكەم بەڕاستی من هەر دوێنێ هاتمە سەرەوە، تەبعەن پێش موداخەلەكەم قسە بكەم، دوایێ گوتم ئێستا دەڵێ لەناو كارنامە نییە، نابێت قسەی لەسەر بكەین، ئێمە لە پشتەوە بەڕاستی زۆر مەغدورو فەوتاوین، هەم لە مەجالی قسە كردن، هەم لەو سپلیتانەو ساردی و گەرمی ئێرە كە پێ دەبێت، بەڕاستی هەر تەندروستیمان تەواو تێكچووە، من پێشنیارێك دەكەم بەڕاستی، یەعنی نازانم ئێمە ئەندامی پەرلەمان بین چوار ساڵ لە پشتەوە دابنیشین، بەڕاستی زۆر زۆر ناڕەحەتە، هەر هیچ نەبێت ساڵێ جارێك ئەم شێوە دانیشتنە بگۆردرێت، یەعنی شتێكی تر بێت..............

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەوەلەن ئەگەر ئینصاف بەکار بێنیت زۆر جار لێرەوە، زۆر جار لەوێ، هەندێ جار لە لای جەنابتەوە دەستمان پێ کردووە، ئەوە یەك.

دوو/ هەندێ پەرلەمان هەیە هەر بۆ ئاگاداری جەنابت جێی هەموو ئەندامانی پەرلەمانیش نییە، ئەوە بۆ مەعلوماتت، ئێمە چووینە بەریتانیا، ئەوە نوێنەری گشت فراکسیۆنەکان لەگەڵمان بووە، جێگەی (450) کەسیان هەیە، بەڵام خۆیان (650) کەسن، یەعنی حەقیقەتێك هەیە، ئینجا جێگۆڕکێی پێویست ناکاتن سەلامەت بی، کاك رەفیق کەرەم بکە.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من موناقەشە کردنی لە پێشەوەو لە پاشەوەی ناو نووسین نا قانونییە، من پێشنیار دەکەم بگەڕێینەوە سەر ئەسڵی مەوزوعی خۆمان، لەبەرنامەی کاری ئەمڕۆماندا نەبووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێزان، ئێستا بەنیسبەت ئەو ماددەیە دیارە دوو بۆچوون هاتووە، یەکێك پێشتر کە سۆزان خان تەقدیمی کردووە، یەکێکیش دکتۆر زانا تەقدیمی کردووە، ئەوەش پێویستە هەموو لەسەر وەکو ماددەیەکی تر موناقەشە بکرێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەو ماددە تازەیەی کە ئیزافە دەکرێت صیاغە بکرێتەوەو تەوزیعی سەر گشتتان بکرێت، پاشان موناقەشەی لەسەر دەکەین، ئێستا بڕۆینە ماددەی دووەم، ئەگەر موافیق بن وای لێ دەکەین، ئەو ماددەیە را دەگرین، چونکە ئیزافەیە دەتوانین بچینە سەر ماددەیەکی تر، ماددەی دووەم کاك شێروان کەرەم بکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية:

هناك رأيان حول تنظيم المظاهرات:

الرأي الاول: يشترط الحصول على الاجازة وتكون الصياغة كالآتي:

اولاً:

1- للوزير صلاحية اجازة المظاهرة او التجمع العام اذا كانت على مستوى الاقليم.

2- لرئيس الوحدة الادارية صلاحية اجازة المظاهرة او التجمع العام كل ضمن وحدته الادارية.

ثانياً: لا يجوز تنظيم المظاهرة او التجمع العام الا بعد تقديم طلب الى الوزير او رئيس الوحدة الادارية واستحصال الموافقة التحريرية.

ثالثاً: للوزير او لرئيس الوحدة الادارية رفض طلب تنظيم المظاهرة او التجمع العام اذا تحقق لديه بانها سوف تخل بالنظام او الاداب العامة ويتم ابلاغ رفض الطلب تحريريا ومسبباً.

رابعاً: للجنة الاعتراض على قرار الرفض لدى محكمة استئناف المنطقة خلال (3) ثلاثة ايام من تاريخ التبليغ وعلى المحكمة البت في الاعتراض خلال مدة (48) ساعة ويكون قرارها باتا.

خامساً: يستثنى من حصول الموافقة خروج الناس افرادا او جماعات الى الميادين والشوراع والاماكن العامة في المناسبات الوطنية والقومية والدينية طبقا للاعراف المحلية السائدة وللاغراض المحلية اعلاه.

سادساً: للوزير تخويل جميع او بعض الصلاحيات الممنوحة له وفق احكام هذا القانون لرؤوساء الوحدات الادارية كل ضمن وحدته الادارية.

الرأي الثاني: يكتفي باشعار الجهات المعنية وتكون الصياغة بالشكل الآتي في حالة الأخذ بهذا الرأي:

(على اللجنة اشعار وزير الداخلية او رئيس الوحدة الادارية كل ضمن وحدته الادارية، للقيام بتنظيم المظاهرة).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەبیعی تەجەموعەكە دەبێت لابدرێت هەروەكو لە پێشتر ئیشارەتمان پێدا لەو فەقەراتانەی كە لەمادده دوو هاتووە، بەنیسبەت فەقەرەكانی دیكە كۆ دەنگیەك هەیە لەناو لیژنەكان لەسەر ئەو فەقەرانەو، هیچ خیلافێكی تێدا نییە، بۆیە پێشنیاری یەكەممان ئەوەیە، كە ئەوەی پێشتر خوێندمەوە ئایا ئیجازەی هەبێت؟ یان نەبێت؟ یان تەركیز لەسەر ئیشعار بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

رەئیسی ئەنجومەن نەماوە، رەئیسی پەرلەمانە تكایە، لیژنەی ناوخۆ رەئیتان.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دووەم:

دوو ڕا هەیە لە بارەی ڕێكخستنی خۆپیشاندان:

رای یەكەم: مەرجی وەرگرتنی مۆڵەتدان دادەنێت و، داڕشتنی بەم جۆرە دەبێ:

یەكەم:

1-وەزیر دەسەلاٌتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندان، یان كۆبوونەوەی گشتی هەیە، ئەگەر لەسەر ئاستی هەرێم بێت.

2- سەرۆكی یەكەی كارگێڕی دەسەلاٌتی موڵەتدانی خۆپیشاندان، یان كۆبوونەوەی گشتی هەیە، هەریەكەیان لەناو یەكە كارگێڕییەكەی.

دووەم: ناشێ خۆپیشاندان، یان كۆبوونەوەی گشتی ڕێك بخرێ، مەگەر دوای پێشكەش كردنی داواكاری بێت بۆ وەزیر، یاخود سەرۆكی كارگێڕیی و وەرگرتنی ڕەزامەندی بەنووسین.

سێیەم: وەزیر، یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بۆی هەیە داواکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی ڕەت بکاتەوە، ئەگەر بۆی ساغ بووەوە،، کە زیان بەسیستم و ئاکاری گشتی دەگەیەنێ و پێڕاگەیاندنی ڕەتکردنەوەکەش بەنووسین دەبێت و هۆکارەکەش دیاری بکرێت.

چوارەم: لیژنە بۆی هەیە تانە لە بڕیاری ڕەتکردنەوە بگرێ لەلای دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە لە ماوەی (3) سێ ڕۆژ لە مێژووی پێڕاگەیاندن و دادگاش پێویستە لە ماوەی (48) کاتژمێر تانەکە یەکلابکاتەوەو بڕیارەکەش یەکلاکەرەوەیە.

پێنجەم: دەرچوونی خەڵك بەتاك، یان بەکۆمەڵ بۆ گۆڕەپان و شەقامەکان و شوێنی گشتی لەبۆنەی نیشتمانی و نەتەوەیی وئایینی، بەپێی دابودەستووری خۆجێی باو بەدەردەکرێ لە وەرگرتنی مۆڵەت و بۆ مەبەستەکانی سەرەوە.

شەشەم: وەزیر بۆی هەیە هەموو، یان هەندێك لە دەسەڵاتەکانی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بدات بەسەرۆکەکانی یەکە کارگێڕیەکان هەریەکە لەناو یەکە کارگێرییەکەی خۆیدا.

ڕای دووەم: ئاگادار کردنەوەی لایەنی پەیوەندار داڕشتنەوەکەی بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێ لە حاڵەتێکدا کە ئەم ڕایە پەسندکرا:

{پێویستە لیژنە ئاگاداری وەزیری ناوخۆ، یان سەرۆکی یەکە کارگێڕییەکان بکات، هەریەکەیان لەناو یەکە کارگێڕییەکەی خۆی بەڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە}.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئی تایبەتتان هەیە لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە کە ئەو چوار لیژنەیە دانیشتین دوای موناقەشەیەکی تێرو تەسەل هەمووومان لەسەر ئەوە موتەفیق بووین لەسەر ئەوەی کە نووسیمان، ئێمە ڕەئیمان لەگەڵ لیژنەی یاسایی بوو، کە چۆن کاك شێروان باسی کرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ڕەئی دووەمدا بووین، کە ئاگادار کردنەوەی لایەنی پەیوەندیدار بێت، بەلاّم بە هەمان میکانزمی بۆی دانراوە بۆ مۆڵەت وەرگرتن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ڕەئیمان لەگەڵ ڕەئی لیژنەی ناوخۆیە، تەنها ئەوەی پەیوەندی بە مەسەلەی ئاکاری گشتییەوە هەیە، تەحەفوزمان لەسەری هەیە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئیتان.

بەڕێز کریم سنجاری/ وەزیری ناوخۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تەئیدی ڕەئی لیژنەی یاسایی دەکەین، ئەو خاڵانەی کە هاتووە هەمووی تەواون، بەڵام تەئیدی ئەوە دەکەین کە دەبێت ئیجازە وەربگرن، چونکە لە ئێمە مەتلوبە وەکو وەزارەتی ناوخۆ و هێزەکانی ئاسایش، بەتایبەتی پۆلیس کە ئەمنیەتی ئەم خەڵکە بپارێزێت کە موزاهەرە دەکات، ئەگەر ئێمە نەزانین کەی دەست بەموزاهەرە دەکەن؟ ژمارەیان چەندە؟ لەکوێوە دەست پێ دەکات؟ ئامانج لە موزاهەرەکە چیە؟ کەی موزاهەرەکە تەواو دەبێت؟ ئێمە چۆن دەتوانین حیمایەتی ئەو خەڵکە بکەین؟ بۆیە ئێمە لەسەر ئەوە کۆکین، کە دەبێت ئیجازە وەربگرن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاست دەکەم، دواخستنی موناقەشە کردنی صیغەی نیهائی ماددەی دووەم....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە خلاص بوو، ئەوە تەواو بوو، ئێستا ماددەیەکی ترە، نا، نا شەرحی مەکە، رجائەن دانیشە، نوقتەی نیزامی نییە، ببوورە، چونکە دەتوانین دواییش بگونجێنین بەشێوەیەکی ڕێك و پێك بێت، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا ئێمە بەرامبەر دوو ڕەئین، ڕەئیەك دەڵێت دەبێت ئیجازە وەربگیرێت لە وەزارەتی ناوخۆ، ڕەئیەکیش دەڵێت بێ ئیجازە بێتن تەنها بە ئیشعار بێت، ئەگەر ئەوە بدرێتە دەنگدانەوەو یەکلا بکرێتەوە، مانای وایە ئەو ڕەئیانە کە لێرەدا هاتووە یەکلا دەکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەکە دەیخەینە موناقەشە کردنەوە، بۆ ئەوە ئەندامان قسەی لەسەر بکەن، پاشان دەخەینە دەنگدانـەوە، ئێستا ئەو بەڕێزانەی کە دیـار بـوو لـە موداخەلـەی ئەنـدامان داوا دەکەن وەکو پێشان بـڕۆین، هەرچـەند ئیشارە بەوە کرا کە بە ناحەقی نییە، لەبەرژەوەندی ئێوە بووە، بۆچوونەکانیش دەرکـەوت، ئێسـتا تکا لـەو بەڕێزانە دەکەم کە دەیانەوێت قسە بکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، بۆ ئەوەی ناویـان تۆمـار بکـەم، بـەڕێزان، ئەم ناوانە داوای قسە کردنیان کردووە، ئەم ڕێزدارانەیە (هاوڕاز خۆشناو، عمر عبدالرحمن، عمر نورەدینی، عمر هەورامی، قادر حسن، گۆران ئازاد، ئاشتی عزیـز، عبـدالرحمن حسـین، کاردۆ محمـد، نەسـرین جـەمال، نەریمان عبدالله، رفیق صابر، صباح بەرزنجی، ناسك تۆفیق، بەیان احمد، سەردار رشـید، ژیـان عمـر شـریف، شلێر محمد، شۆڕش مجید، رزگار محمد، سەرهەنگ فرج، عبدالله محمد، عظیمة نجم الدین، سیوەیل عثمـان، پەیام احمد، پێشـەوا تۆفیـق، د.زانـا، جعفـر علـی، بێریڤـان سـەرهەنگ، پـەروین عبـدالرحمن، حسـن محمـد سورە، خلیل عثمان، سەرگوڵ رضـا، حمـە سـەعید، فاضـل حسـن، عمـر عبـدالعزیز، د.احمـد ابـراهیم، احمـد سلێمان، هاژە مصطفی، سۆزان شهاب، دڵشاد شهاب، اسماعیل سعید، برهـان رشـید، کوێسـتان محمـد، پـەریهان قوبلای)، کەسی تر ماوە ناوم نەنووسی بێت؟ ڕێزدار هاوڕاز کەرەم بکە، بـەس پـێش وەخـت تکایـە دووبـارە نەبێتەوەو عاجیزیش نەبن، ئەگەر خوشکێك، یان برایـەك قسـەی کـرد بـوو، بڵـێ مـن تەئیـدی رەئـی فـلان کەس دەکەم، بۆ ئەوەی ئیستیفادە لە کاتەکە بکەین، چونکە دووبارە بێت راتان دەگرم، دوایـێ عـاجز نـەبن، هاوڕاز خان کەرەم بکە.

بەڕێز هاوڕاز شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە، من پێم باشە، دیارە ئەو ماددەیەی کە باس لە خۆپیشـاندانی ناکـاو دەکـات تەسـبیت نەبوو و دەنگی نەهێنا، چونکە (42) دەنگ بە (52) دەنـگ بـوو، لەبـەر ئـەوە ئێسـتا هـەر خۆپیشـاندانێك خۆپیشاندانێکی ئاساییەو ناوێکی تری نییە، من لەگەڵ ئـەوەدام رەئـی دووەم کـە هـاتووە لـە راپۆرتەکـە بـە ئیشعار بێـت، بـە مۆڵـەت وەرگـرتن نـەبێت، کەواتـە خۆپیشـاندان تـەنها ئاگادارکردنـەوە بێـت، بـۆ کردنـی خۆپیشاندان و سازدانی خۆپیشاندان مۆڵەتی پێویست نەبێت.

سەبارەت بە خـاڵی سـێیەم هـەر لـەو ماددەیـەدا، کـە باسـی ئـادایی عامـە کـراوە، مـن وادەزانم ئەمـە زۆر بـە مەتاتی دوو کەلیمە کە باس کراوە ئیزافەیە، وەکو روون کردنەوەیەك، وەکـو بەرچـاو روونیـەك نییـە، بـەو شێوەیە گونجاو نییە، کە ماددەیەك دیاری بکرێت، شتێك دیـاری بکرێـت روون و بەرچـاوتر نـەبێت بـۆ کـار لەسەر کردن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عمر عبدالرحمن کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستە ئەم یاسایە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندانە، بەڵام ئەم یاسایە لە ئەساسەوە لە مەبادیئی دەستووری وەردەگیرێت، لەو پرەنسیپانەی کە پێشتر باسی لەسەر کراو ئاشکرایە دەستوور دایکی هەموو یاساکانە، هەر لە دەستووری عێراقیدا باس لەسەر ئەوە کراوە، کە ئێمە تا ئەم دەقیقەیە لەسەرمانە هەر یاسایەك دەردەکەین، نابێت لە ئیتاری دەستووری عێراقی بچێتە دەرەوە، لەو دەستوورە باس لەوە کراوە هەر یاسایەك لەسەر ئەم موزاهەرەیە دەردەکرێت، دەبێت تەنزیم بکرێت بە قانون، کە تەنزیم کرا بە قانون، کەواتە دەبێت هەموو داواکارییە یاساییەکانی تیا بێت، یەکێك لەوانە دانی مۆڵەتە، دانی مۆڵەت بە تەئکید دەبێت لە وەزیرەوە بێت، ئەویش وەزیری ناوخۆیە دەبێت بیدات، یان رەئیسی وەحدەی ئیداری، کە بەپێی ئەم یاسایە هاتووەو ئاشکرایە، سەلاحیەتێکی باشی داوەتە دەست سەرۆکی یەکە ئیدارییەکان لە دێ و ناحیەو قەزاو شاردا، هەروەها بە جەنابی وەزیریشەوە بۆ موزاهەرە گشتییەکان، بە تەئکید ئەم ئیجازە دانە یەکێکە لە تەنزیم کردنی یاساکە، ئەرکێکی زۆر دەخاتە سەر شانی حکومەت، یەکێك لەو ئەرکانە پاراستنی ئاسایشی موزاهەرەکەیە، دوو/ لەکاتێکدا ڕوودانی هەندێك کرداری خراپ بەرامبەر بە موتەزاهیرەکان لەلایەن پیاوەکانی پۆلیس و وەزارەتی ناوخۆوە، وەزارەت بەرپرسیار دەبێت بەرامبەر بە تەعویز دان بە هەڵگرتنی ئەو مەسئولیەتانە، ئەگەر ئیجازەی نەبێت لە وەزارەتی ناوخۆ، یەعنی ئەو ئیجازەیە وەرنەگرێت لەو یەکە ئیدارییانەوە ئیجازەی پێ نەدرێت، مۆڵەتی پێ نەدرێت، بە تەئکید مەسئوولیەت تەحقیق ناکات لەسەر لایەنی پەیوەندیدار، ئەم بڕگەیەی کە هاتووە، من پێموایە ئەمە زیاتر لە بەرژەوەندی ئەو کەسانەیە کە هەڵدەستن بە موزاهەرەکە.

بەنیسبەت فەقەرەی سێوە، باس لە نیزامی عام و ئەدابی عامە دەکات، پێموایە مشتومڕێکی زۆری لەسەر بوو، لەکاتی گفتوگۆکانیشماندا، نیزام وئەدابی عامە تەفسیرێکی یاسایی و تەفسیرێکی فیقهە، تەفسیرێکی فیقهی نیزام و ئەدابی عامە تەحقیقی نەفعی عامە، تەحقیقی مەسلەحەی عامە، موحافەزە کردنی مەسلەحەی عامەیە لەناحیەی ئیجتیماعی، ئیقتیصادی، سیاسی، هەموو لایەنەکانی تر، کە رەبتی بە مەسلەحەی عامەیە، ئەمەش ناکرێت، نە جەنابی وەزیر، نە ئەم یاسایەی ئێمە هەیەتی نە تەفادی بکەین و وازی لێ بێنین و لێی لاببەین، بۆچی؟ لەبەر ئەوە هەم دیسان دەگەڕێینەوە بۆ دەستووری عێراقی لە ماددەی (38)دا باس لەوە دەکات، کە دەوڵەت هەر یاسایەك دەربکات، دەبێت کەفیل بێت بە پارێزگاری کردنی نیزام و ئادابی عامە، بە واتا ئەم یاسایە دەبێت نیزام عام و ئەدابی عامەی تیا بێت، چونکە مەسلەحەتی عامەو نەفعی عام گەورەترە لە دەسەڵاتەکانی دەوڵەت و لە مەسلەحەتەکانی دەوڵەت، بەڵام من پێموایە بڕگەی شەشیش لێرە، ئەگەر ئیلغا بکرێت باشترە، چونکە باس لەوە دەکات وەزیر دەتوانێت تەخویلی هەندێ سەلاحیات بکات، خۆی وەزیر لێرە هەموو دەسەڵاتەکانی جەنابی وەزیر دانی ئیجازەیە، کە لەسەرەوە باس لەوە کراوە وەزیر ئیجازە دەدات و سەرۆکی وەحدە ئیدارییەکان ئیجازە دەدەن، تەحصیل حاصلە کە سەلاحیەتی ئیجازە دانی هەبێت، سەلاحیەتی رەفز کردنیشی هەیە، لەفەقەرەکانی تر باس لەوە کراوە، لەبەر ئەوە من پێموایە ئەم فەقەرە شەشە ئیزافەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عمر نورەدینی كەرەم بكە.

بەڕێز عمر حمد امین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مۆڵەتدان لەم یاسایەدا نابێت بەو مانایە لێك بدرێتەوە، كە ئەمە كۆت و بەند لەبەردەمی هاووڵاتیان دادەنێت، سەبارەت بە جێ بەجێ كردن و پیادە كردنی ئەو ماف و ئازادییانەی كە لەم یاسایەدا هەیە لەسەر زەمینەی واقیع، بەڵكو بە پێچەوانەوە هەم ئیلتیزاماتی لایەنە پەیوەندیدارەكان لەناو حكومەتدا بەشێوەی یاسایی دیاری دەكات، هەمیش باشتر و چاكتر ماف و ئەركەكانی سەر هاووڵاتیان و ئەوانەی بەشداری دەكەن لە خۆپیشاندان چاكترو باشتر دیاری دەكات و بەرجەستەی دەكات، بۆ نموونە ئەگەر مۆڵەتدان لە ئارادا بێت، هەمیشە خۆپیشاندان، خۆپیشاندان یەكێك لەو ئەگەرانەی لەوانەیە لەكاتی جێ بەجێ بوونی خۆپیشاندان بێتە ئاراوە، دەست تێوەردانی لاوەكی بە مەبەستی شێواندن و ئاراستە كردنی لە دەرەوەی ئامانجە سەرەكیەكان و ئامانجە یاساییەكانی، ئەمە یەكێكە لەو ئەگەرانەی كەلەوانەیە بێتە ناو خۆپیشاندانەوە, بۆیە ئەگەر مۆڵەتدانی لەگەڵ بێت لایەنە پەیوەندیدارەكان بەشێوەیەك ئامادەییان دەبێت، كە هەموو جۆرە ڕێگرییەك لەبەردەمی ئەم ئەگەرە سلبییە، بۆ مامەڵە كردن و بەلا ڕێ بردنی خۆپیشاندان دێتە ئاراوە.

خاڵێكی تر، ئەوەی كە باس كرا لەسەر سیستەم و ئادابی گشتی، من تەئیدی بۆچوونەكەی كاك عمر عبدالرحمن دەكەم، هەروەها ئاماژە بە نموونەیەكیش دەكەم، لە ڕەمەزانی ساڵی 2009 لە وڵاتی مەغریب جوولانەوەیەك و حەرەیەك هەبوو لەلایەن گەنجان و لاوانی وڵاتی مەغریبەوە، كە لەكاتی بەربانگی ئێوارەدا، ئەوان بەشێوەیەك لە شێوەكان حفلەو تەجەموعی ئەوتۆ بكەن لە شوێنە گشتییەكان، كە نەگونجاو بێت لەگەڵ مەفهومی ئیسلامی بەربانگ، یان لەگەڵ ئادابی گشتی، یان لەگەڵ سیستەمی گشتی، ئەمە بوو بە ڕووداوێك كە پێش تەیاراتی ئیسلامی ئاینی، تەیاراتی عەلمانی حزبە عەلمانیەكان داوایان كرد، كە دامودەزگاكانی دەوڵەت لەوێ تەدەخول بكەن، بۆ ئەوەی ئەم شێوە تەجەموعە، یان ئەم شێوە خۆپیشاندانە ڕێگای پێ نەدرێت و سنووری بۆ دابنرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عمر هەورامی كەرەم بكە.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، قسەكانی من كرا.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار قادر حسن كەرەم بكە.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەو پێیەی خۆپیشاندان بابەتێکی گرنگ و هەستیارە، بەرپرسیاریەتەکەشی دوو لایەنەیە، بەشێکی دەکەوێتە سەر خۆپیشاندەران، بەشێکی تریشی دەکەوێتە سەر لایەنە پەیوەندارەکان، هەر بۆیەش پێویستە مۆڵەت وەربگیرێت، بۆ ئەوەی هەردوولا بتوانن ئەرکەکەیان لە رووی مادی و مەعنەوی جێ بەجێ بکەن، چونکە خۆپیشاندان چاوەڕوانی هەر پێشهات و رووداوێکی لێ دەکرێت، بۆیە من تەئکید دەکەمەوە مۆڵەت وەربگیرێت، هەم بۆ شوێن، هەم بۆ ژمارەی خۆپیشاندەران، هەمیش بۆ ئامانجی خۆپیشاندەران، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار گۆران ئازاد کەرەم بکە.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئامانج لە رێکخستنی خۆپیشاندان، یاخود ئامانجی دەسەلأت لەوەی کەوا مۆڵەت بدات، یاخود مۆڵەت نەدات، دوو هەدەفی هەیە:

یەکەمیان/ پاراستنی سەلامەتی ئەو کەسانەیە کە خۆپیشاندان دەکەن لەگەڵ پاراستنی مومتەلەکاتی گشتی لەو شوێنەی کە خۆپیشاندانی لێ دەکرێت، بەگوێرەی دەستووریش کە ئەو مافەی داوە بە هاوولأتی، کە تیایدا دەڵێت بەیاسا رێك بخرێت، من پێموایە یاساش هەر تیایدا هەردوو ئامانجەکەی تێدا دەبینێتەوە، کە هاوسەنگیەك دروست بکات، هەم لەنێوان ئەو مەتاڵبانەی کە دەسەلأت دەیەوێت لە رێکخستنێکی خۆپیشاندا چۆن بێت؟ هەم لەوەی کە هاوولأتی چۆن ئەم خۆپیشاندانە بکات؟

بەبۆچوونی من ئەم حاڵەتە، من پشتگیری ئەو رەئیە دەکەم لەنێوان مۆڵەت و ئاگادار کردنەوە، ئاگادارکردنەوە بێت، چونکە ئەم هەدەفە لە ئاگادار کردنەوە دێتە دی، لەبەرچی؟ چونکە لە ئاگادار کردنەوە ئەگەر بگەڕێینەوە سەیری ماددەی سێ بکەین ئاگادار کردنەوەش ئەم دەستەیەی کەوا داوای خۆپیشاندان دەکات، دەبێت کات و شوێن دیاری بکات و، دەسەلأتیش جیهەی مەعنیە، ئەوجا بەڕێز وەزیری ناوخۆیە، یاخود قائیمقام و مودیر ناحیەیە، دەسەلأتی دووەمی کات و شوێنەکەی هەیە، ئەگەر گۆڕیشی جیهەتی خۆپیشاندەریش مافی تەعن لێدانیان هەیە، کەواتە کە کات و شوێن دیاری بوو، دەسەلأت دەکرێت هەم هێزی ئاسایش و پۆلیسی بۆ دابین بکات، بۆ ئەوەی سەلامەتی گیانی ئەم خۆپیشاندەرانە بپارێزێت، هەمیش مومتەلەکاتی حکومەت بپارێزێت، بەلأم مەبەست لەوەی ناوەڕۆکی خۆپیشاندانەکە، من پێموایە ئەوە مافێکی دەستوورییە، ئەگەر قەیدی بخرێتە سەر، ئەوە دەبێتە هۆی پێشێلی ماددە (36)ی دەستوور، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ئاشتی عزیز کەرەم بکە.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماوەیەك پێش ئێستا زۆر موناقەشە لەسەر ئەوە کرا کە ئەمە مافێکی دەستوورییەو ڕێکخراوە بە دەستوور، مـن ڕەئـیم وایـە ئەگـەر مـافێکی دەسـتووری بێـت، بـۆ ئـەوەی تـەناقوز نـەبێت لەگـەڵ هـەموو کـاتی پێشـتر کوشتمان و قسەمان لەسەری کرد، موخالیفی قسەکانی خۆمان نـەبین، وەکو کـاك گۆران گـوتی وا پێویسـتە بەڕاستی لەسـەر مەسـەلەی مۆڵەتـدان هەڵوێسـتیەك بکـەین، چـونکە مـەفهومی مۆڵەتـدان دەچـینە بـەردەم خەتەری قبول بکرێت، قبـول نـەکرێت، یـەعنی کـە تـۆ داوای مۆڵـەت دەکـەیت، دەکرێـت کـە ڕەفـز بکرێـت، ناکرێت مافێك کە لە دەستووردا بە ئازادی چەسپا بێت لەبەردەم خەتـەری قبـول کـردن و قبـول نەکردنـدا بێت، ئەگەر بە دافیعی ئەوەی کەوا منیش لەگەڵ ئەوەدام بـەرگری لـەوە دەکـەم کـە پێویسـتە پرەنسـیپێکە لەناو دەستووردا هەبێت و بەیاسا ڕێك بخرێت، ئەگەر تەنیا نیەتی ڕێکخستنمان هەیە، ئەوە بڕوام وایـە بـە ئیشعار ئەو موشکیلەیە حەل دەکرێت، چونکە کۆمەڵێك خاڵی تری بە دوای خۆیەوەیـە، بۆیـە مـن تەئیـدی ڕەئی دووەم دەکـەم بـە ئیزافـە کردنـی دوو بڕگـە، ئەگـەر هـاتو خۆپیشاندانەکە لـە وەحـدەی ئیدارەییەکـە تێپـەڕی، ئـەوە ئیشـعاری وەزیـر بکرێـت، واتـا ئەگـەر لـە پارێزگایەکـەوە تێپـەڕی، یـان لـە سـەلاحیەتی وەحدەیەکی ئیداری تێپەڕی، ئەو کاتە جەنابی وەزیر ئاگادار بکرێتەوە.

خاڵێکی تریش، کە لە پێشنیازی ماددەی دووەمدا هاتووە، لە پێشنیازی یەکەمدا خاڵی چوارەم، کـەوا دانـانی سەقفێکی زەمەنییە، کە دەڵێت (لجنة الاعتراض علی قرار الرفض لـدی محکمـة الاسـتئناف) ئـەوەش ئیزافـە بکرێت بۆ سەر پێشنیاری دووەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عبدالرحمن کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە قسەکانی ئاشـتی خـان دەکـەم، مـن پشـتگیری ڕەئـی دووەمـیش دەکـەم لـەم ماددەیـە، کـە پێویسـتە خۆپیشـاندان بـەبێ مۆڵـەت بـێ، بـەڵام ئەگـەر بـە مونـەزەمی بێـت، دەبێـت ئاگاداری ئـەو لایەنـە پەیوەندیدارانە بکرێتەوە، کـە یەکـەی کـارگێری لەهـەر جێگایـەك هـەبێت، لـە هـەر شـوێنێك بێـت ئاگـادار بکرێتـەوە، کـە ئێمـە خۆپیشـاندان دەکـەین و ئامانجـەکانیش خۆیـان دیـار بکـەن بەنووسـین بـۆ ئـەو یەکـە کارگێرییەی لەو جێیە هەیە، نابێت یەکەی کارگێریش ڕەفزی بکات، یەعنی ئەو حەقـە نـەدەین بـەو یەکـە کارگێرییە لەو جێیە کە ڕەفـزی ئـەو داواکارییـە بکـات، چـونکە وەکـو ئاشـتی خـان باسـی کـرد لـە دەسـتوور هاتووە، کە مافێکی خۆیەتی و سروشتی خۆیەتی دەبێت بیکات، بەڵام ئەو کاتەی کە ئاگاداری کردەوە بۆیـان پۆلیس و ئەمن و ئاسایش بنێرێـت، کـە حیمایـەی بکـات، نـەهێڵێت ئـەو خۆپیشـاندانە تونـدو تیـژی بـەکار

بێنن، یان لایەنێکی تر، کەسانێك داخیل ببێت کارێکی خراپی لێ دەربکەوێت، ئەگەر ئەو کەسانەی لێرە توندو تیژی دەکەن لەناو ئەو خۆپیشاندانە سزای خۆیان وەردەگرن، چونکە ئێمە لێرە لە برگە یەکمان هەیە، من پێموایە لێرە بە حوکمی ئەم یاسایە ئەو سزایە وەردەگرن، بۆیە من پێموایە نابێت بەهیچ شێوەیەك ئەو پیشاندەرانە مۆڵەت وەربگرن، کە مۆڵەتیان وەرگرت دوو، سێ رۆژی پێ دەچێت، یان پێ ناچێت، ئەو خۆپیشاندەرانە سست دەبنەوە، بەلأم دەبێت بەبێ ئاگاداری ئەو لایەنەش هیچ خۆپیشاندانێك روو نەدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار کاردۆ کەرەم بکە.

بەڕێز کاردۆ محمد پیردواد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە کە قسەمان کرد، لەگەڵ رەئی هاوڕێیەکانم، کە باسی ئەوەیان کرد مافێکی سروشتی و دەستووری بێت، بەڕاستی قسە کردن لەسەر مۆڵەت لێ سەندنەوەی ئەو مافەیە، بەڕێز وەزیری ناوخۆ باسی رێکارە پێویستیەکانی کرد لەکاتی ئەنجامدانی هەر خۆپیشاندانێك، لەبەر ئەوەی لە راپۆرتەکە رەئی بلێین ئاگادار کردنەوە، ئەو وردەکارییەی تێدا نەبوو، لە ئاگادارکردنەوەش ئەوەی تیایە کە کات و شوێن دیاری بکرێت، کە دەبێت خۆپیشاندانەکەش ئاشتیانەو شارستانی بێت، کە دەبێت رێکخەرانی دیار بێت، کاتەکەی دیار بێت، هەموو ئەو رێکارانەی بۆ ئیجازە پێویستە، لە ئاگادار کردنەوەش دیارە تەنها مۆڵەتە، من پێموایە مۆڵەت بەستنەوەشی بە ئادابی گشتی، کە پێناسەکەی روون نییە، دیار نییە، زۆر لاستیکییە، دەبێتە مایەی ئەوەی کە هەمیشە حکومەت پێویستی بەوەیە، کە کۆنترۆل بکات، نەیەوێت خۆپیشاندان بۆ ئەو داواکارییانەی کە هەیە بکرێت، هەوڵ دەدات بە رێکارەکانی خۆی رێی لێ بگرێت، ئەمە شتێکی زۆر ئاساییە دەبێت رەچاوی بکەین، لەبەر ئەوە بەڕاستی دانانی ئادابی گشتی و مۆڵەت گرفتێکە، پێموایە ئیمکان نییە خۆپیشاندان لە کوردستان بکرێت، کە ئەو پاساوانە هەبن.

خاڵێکی تر، کە من دەمەوێت تەئکیدی لێ بکەمەوە پەیوەندی بە قەوارەی سیاسی و رووداوی سیاسی ئێمەوە هەیە، ئێمە میللەتێکی چەوساوەین و پارچە پارچە کراویشین، رووداوێکی سیاسی دێتە پێش، ستەمێك دەبێت لە پارچەیەکی تر، کە ئێمە دەمانەوێت رەئی گشتی لەسەر بورووژێنین، یان لەلای خەڵك دەورووژێ، ئێمە نامانەوێت، خۆی خەڵك نارەزایی دەربڕێت، بۆ حکومەتی کوردستان چەند قورس دەبێت، کە مۆڵەت لەدەست ئەو بێت؟ یەعنی چەندین رووداوی کارەساتاوی بەرامبەر میللەتەکەم پێویستی بە رەئی گشتی بووە، حکومەت لەبەر ئەرکی دیبلۆماسیەت، یان سیاسی، یان ئیقتیصادی، یان پەیوەندی خۆی لەگەڵ ئەو وڵاتانە، کە مۆڵەت بدا، نەیتوانیوەو کردیتیە گرفتێکی گەورە بەرامبەر ئەو پێویستیە، یان ئەو خواستە جەماوەرییەی کە پێویستە بۆ ئێمە پشتیوانی، یان رەئی گشتی، یان داواکاری خەڵکی لەسەر دروست بکەین بەرامبەر کێشەیەك کە پێویستی بە نەتەوەکەی ئێمەوە هەیە، ئێمە بۆ ئەم بارە

بخەینە سەر حکومەت، لەکاتێکدا ئەگەر بە ئاگادار کردنەوە بێت، ئەمە لە دەسەلاْتی حکومەت نییە، قانون بەپێی پرەنسیپەکانی دەستوور خۆپیشاندانی وای رێکخستووە، کە خەڵك ئازادە بەو شێوازانەی کە شارستانی و مەدەنییە تەعبیر لە رەئی خۆی بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار نەسرین جەمال کەرەم بکە.

بەڕێز نەسرین جمال مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، قسەکانی من کاك گۆران و ئاشتی خان کردیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار نەریمان عبداللە کەرەم بکە.

بەڕێز نەریمان عبداللە قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پیشتگیری لە بۆچوونەکانی کاك گۆران و ئاشتی خان و کاك کاردۆ دەکەم، بۆ ئەوەی کە مۆڵەت نەبێت، من دەمەوێت ئاماژە بەوە بدەم کە هەر یاسایەك دادەنرێت، لەڕاستیدا دەبێت ئاسانترین شێوە بێت، بۆ ئەوەی مومکین بێت کە جێ بەجێ بکرێت لە داهاتوودا، ئەگەر عەواقب و عەرقلەی بۆ دروست کرا، پێموایە کێشەیەك دروست دەکات، بە قەناعەتی خۆم کەخۆپیشاندانی لەناکاومان لابرد، کێشەیەکمان دروست کردو لە داهاتووشدا دەیبینین، لەبەر ئەوە زۆربەی زۆری خۆپیشاندانەکانمان سرییەوە، لێرەش کە دێتەوە سەر ئەوەی کە خۆپیشاندان رەزامەندی هەبێت، یان نەبێت، هاوکارانم زۆر باسیان لە مەسەلە دەستوورییەکان کرد، من بە تەنها باس لە قانونەکە دەکەم، ئەوە بە حوکمی قانون دراوەو کەس نابێت بۆی هەبێت رەفزی بکاتەوە، بەلاْم بۆی هەیە داوای زەوابت و ئیلتیزامات بکات لەوانەی کە ئەنجامی دەدەن، وەك ئەوەی کە بەڕێز جەنابی وەزیری ناوخۆ ئاماژەی بەوەدا، کە فەلسەفەی ئەوەی باس کرد، کە بۆچی تەڵەب بکرێت؟ بەلاْم ئاگادار کردنەوەکەش هەمان ئەو فەلسەفەیە کە جەنابی وەزیر دەیڵێت بۆ مەبەستی زانیاری و ئامانج لێی و دیاری کردنی شوێنەکەی و کاتەکەی و ناونیشانەکەی، بەهەمان شێوە دەکرێت دابڕێژرێتەوە، من پێموایە بەڕێزان داڕێژەرانی ئەو پرۆژە یاسایە، کە رەئی دووەمیان نووسیووە، رەئی دووەم زۆر بە کرچ وکاڵی تەنها یەك دێریان نووسیووە، لەگەڵ ئەوە ئەوانەی کە بۆ داوا کردنی ئیجازە بۆ سەرەوە دانراوە، مومکینە هەمان شت بۆ ئاگادار کردنەوەش جێ بەجێ بکرێت، کە ئەو پرەنسیپانە بگرێتەوە، لەبەر ئەوە تەنها ئاگادارکردنەوەکە بەو شێوەیە نییە عەفوی داواییەك بکات و بڕوات، بەلاْم ئەو خالاْنەی بۆ دەست نیشان بکرێت، بەلاْم مەجالی رەفز کردنەوەی نەبێت.

رەئیەکیش هەیە، کە دەڵێت ئاگادار کردنەوەو تەڵەب و رەزامەندی هەردوو حکومەت بە مەسئوولیاتی خۆی هەڵدەستێت، ئەگەر وا نەبێت کەواتە پێچەوانەکەیەتی و بە مەسئوولیاتی خۆی هەڵناستێت، یان شتی دەکەوێتە سەر، حکومەت لە هەموو کاتێکدا بەپێی یاسا مولزەم دەکەم پاراستنی سەرو ماڵی خەڵکی لە ئەستۆیە، هەروەها پاراستنی ئەنزیمەو نیزامی سیاسی ئەو حکومەتەی لە ئەستۆیە، بۆیە ئەگەر موزاهەرە ببێت، موزاهەرە نەبێت، ئەو ئەرکە لە ئەستۆی حکومەتەو هەر دەبێت بیکات و، جێ بەجێی بکات و ئەرکی خۆیەتی، بۆیە من پێموایە کە پێویست بەوە ناکات، کە ئێمە بیخەینە بەردەمی رەزامەندی، یان نا رەزامەندی، یان بیخەینە بەر میزاجی لێپرسراوێك، یان نا، لەبەر ئەوەی مافێکی دەستوورییە کە دراوە، بۆیە من لەگەڵ رەئی دووەم دام کە تەنها ئاگادارکردنەوەکە بەسە، بەلاَم بەزەوابت و تەعلیمات و ئەنزیمە رێك بخرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار دکتۆر رەفیق کەرەم بکە.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەم ماددەیەدا قسە لە مافێکی دەستووری دەکەین، مافێکی سروشتی، کە مافی خۆپیشاندانە، مافی خۆپیشاندان بەشێکە لە ئازادی و مافی مرۆڤ، هەروەك مافی دەربڕین بە زارەکی بێت، یان بەنووسراو لە رێگەی کتێب و گۆڤارو رۆژنامەوە بێت، ئێمە شانازی بەوە دەکەین، چونکە لە کوردستان سانسۆر لەسەر چاپ کردنیان نییە، لەکاتێکدا کۆمەڵێك ولاَتانی دەورو پشتمان ئەو سانسۆرە هەیە، شانازی بەوە دەکەین کە سانسۆر لەسەر بلاَوکردنەوەی رۆژنامەو گۆڤار نییە، کە خەڵك پێویستی بەوە نییە لە رۆژنامەکان ئێواران بیبەن بۆ پۆلیس، یان بۆ دەزگای سانسۆر، بۆ ئەوەی مۆڵەت بدرێت رۆژنامەکە بۆ رۆژی دووەم چاپ بکرێت، یان بەشێکی بە سپیەتی بلاَو بکرێتەوە، لەبەر ئەوە ئەم مافە مافێکی دەستوورییە، مافی را دەربرینە، مافی خۆپیشاندانیش بەهەمان شێوەیە، هەر قانونێك بۆ رێکخستنی خۆپیشاندان دابنرێت، دەبێت ئەو مافە بپارێزرێت و بیچەسپێنرێت، ئایا ئێمە مافی ئەوەمان هەیە لە رووی سیاسی، لە رووی ئەدەبیەوە، مافێك کە دەستوور بۆ ئێمەی دابین کردووە، بیدەین، ئەو مافە لە خەڵك بستێنینەوەو بیدەینە دەست سەرۆکی وەحدەیەکی ئیداری لە ناحیەیەك، یان لە گوندێك، یان لەناوچەیەکی بچووك، ئەو سەرپەرشتی ئەو مافە دەستوورییە بدات بە خەڵك، یان نەیدات، لەبەر ئەوە من لەگەڵ رەئی هاوکارانم، کە مەسەلەی مافی خۆپیشاندان بە ئاگادار کردنەوە بێت و، لەو ئاگادارکردنەوەیە هەموو ئەو زانیارییانەی کە تێدا روون بکرێتەوە، کە جەنابی وەزیری ناوخۆ باسی کرد ئێستا، بەلاَم ئەو مافەش بدرێت بە لایەنی پەیوەندیدار لەبارەی شوێنی خۆپیشاندانەکە، دەشێت ئەوان لە شوێنێك بیکەن، ئەو شوێنە لە رووی ئەمنیەوە، لە رووی ستراتیجیەوە، لە رووی هەر سەبەبێکی ترەوە بێت گونجاو نەبێت، دەکرێت ئەوان ئەو مافەیان هەبێت، شوێنەکە لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار کە ئەوانە خۆپیشاندانەکە رێك دەخەن موناقەشە

بكەن و لێدوانی لەبارەیەوە بکەن، بۆ ئەوەی ئەگەر شوێنەکە گونجاو نەبوو رێك بکەون لەسەر ئەوە شوێنی خۆپیشاندانەکەو مەساری خۆپیشاندانەکە بگۆڕن بۆ شوێنێکی تر، لەبەر ئەوە من لەگەڵ هاوکارانم پشتگیری ئەوە دەکەم، کە پێویستی بە رەزامەندی نەبێت، بەڵکو ئاگادارکردنەوە بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار کاك د.صباح بەرزنجی کەرەم بکە.

بەڕێز د.صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش بۆچوونەکانی خۆم لەچەند خاڵێك پێشکەشی بەڕێزتان و هاوکارانی بەڕێزم دەکەم، مەسەلەی خۆپیشاندان وەك باس کرا مافێکی دەستوورییە، مافێکی سروشتیە، بەڵکو مافێکی ئیعتیراز، هەر کەسێکی مافێکی قورئانیشە، چونکە خوای پەروەردگار دەفەرموێت (لایحب الله الجهر بسوء من القول الا من ظلم)، هەر کەسێك هەستی کرد بەوە زوڵمێکی لێ کراوەو ستەمێکی لەحەق ئەنجامدراوە، ئەوە خوای پەروەردگار ئەو حەقەی داوەتی بەدەنگی بەرز هاوار بکات و، تەنانەت ئەو قسانەش بکات، کە لە حاڵەتی عادییدا نایکات، ئەم حەقە پێویستە لەچوارچێوەی یاسادا بێت، نابێت لە یاسا دەربچێت و کاری ئێمەش لەڕاستیدا بۆ ئەوەیە بەجوانترین شێوە مومارەسەی ئەو حەقە بکەین، هەر کەسێکیش خاوەنی ئەم مافەیە تەعەسوف نەکات لە بەکارهێنانیدا، بۆیە لەلایەکەوە پێویستمان بەوە هەیە بەجوانترین شێوە مومارەسە بکرێت، هیچ جۆرە کۆت و بەندێکی ناڕەوا نەخرێتە سەری و، ئەو کۆت و بەندانەی کەقانون دایدەنێت، دەبێت بۆ خزمەتی مافەکە بێت، نەك بۆ رێگە گرتنی، بۆیە منیش ئەو رەئیەم بەلاوە پەسندە، کە ئاگادار کردنەوە کافی بێت، بەڵام ئەو ئاگادار کردنەوەیە دیارە هەموو زانیارییەکانی پێویستی تێدا بێت، بۆ ئەوەی وەکو وڵاتە پێشکەوتووەکانی دنیا ئێمە هەنگاو بنێین، یەعنی ئێمە لە زۆر شتدا، کاتێك کە دێینە سەر باسی یاساکان، نموونە بۆ وڵاتانی پێشکەوتوو دێنینەوە، بەڵام عەجەبە بۆ کە دێینە سەر باسی مەسەلەی خۆپیشاندان، ئەو ئەزموونانە نادیدە دەگرین، پێمانوایە دەبێت نموزەجی ئەو وڵاتانەی دەوروبەرمان کە لەسەر ئەساسێکی ئایدۆلۆجیە، لەسەر ئەساسێکی پۆلیس وڵات دەبەن بەڕێوە، ئەوە بێنینە مەیدانەوە، نموونەی یاسای یەکێك لەو وڵاتانەم لەلایە، ئایا کە بەڕاستی ئەو مافەی داویەتی بە هاووڵاتیان بۆ خۆپیشاندان؟ لەڕاستیدا ئەو خۆپیشاندانەی دەکات بە پرۆتۆکۆلێکی حکومی و، هیچ فایدەیەکی لێ ناکەوێتەوە.

سەبارەت بەوەی کە وەزارەت، یان لایەنی کارگێری، یەکەی کارگێری پێویستە ئیلتیزامی بۆ دروست ببێت، بەڕاستی ئەم ئیلتیزامە نەبەستراوە بە وەرگرتنی مۆڵەتی خۆپیشاندانەوە، یان وەرگرتنی مۆڵەتی کۆبوونەوەی گشتییەوە، هەر لەسەرەتاوە وەزیر کە دەبێت بە وەزیر، سەرۆکی یەکەی کارگێری کە دەبێت

به سەرۆکی یەکەی کارگێری، ئەو ئیلتیزامەی بۆ دروست دەبێت کە پارێزگاری لە ئەمنیەت و ئاسایش و نیزامی گشتی و ئادابی گشتی بکات، بۆیە من زۆر بە تەئکیدەوە پێموایە کە ئێمە دەبێت تموحمان زۆر لەوە بەرزتر بێت، کە بێین ئەم مەوزوعە ببەستین بە مۆڵەت پێدانەوە، بەڵکو بڵێین ئەسڵ وایە ئاگادار کردنەوە بکرێت بە بنەما، بەلاٌم لەو حاڵەتانەدا کە دیارە رەنگە مەترسی هەبێت، ئەو کاتە ئەو حەقە بدرێت بە جیهاتی پەیوەندیدار، کە ئەو شوێنە مەسەلەن بەکار نایەت، بەهەمان شت ئەو حەقەشیان پێ بدرێت، دیسانەوە دەمەوێت ئاماژە بەو مەوزوعەش بکەم، لە هەندێ لەو یاسایانەی کە هی ولاٌتانی تر باسی ماف خۆپیشاندان کراوە، رێکخستنی خۆپیشاندان کراوە، هاتوون بە ئیستیسنا هەندێ شوێنیان دیاری کردووە، کە نابێت خۆپیشاندانی تیا بکرێت، ئەوە ئەگەر رەچاو بکرێت، یەعنی ئێمە وەکو ماددەیەك دیاری بکەین و صیاغەی بکەین زۆر باشە، ئاخیر شت کە من لە راپۆرتی هاوبەشی لیژنەکاندا بینیم و بەلامەوە زۆر ئیجابی بوو ئەوەیە کە برگەی پێنجەم لە ماددەکە هاتووە، هەندێك موناسەباتی ئیستیسنا کردووە لە حصولی موافەقە، یەعنی ئەوە نابێت ئەحکامی کۆبوونەوەی گشتی، یان ئەحکامی تەزاهوراتی بەسەردا جێ بەجێ بکرێت، موناسەباتی وەتەنیە، موناسەباتی قەومی و ئاینی و، تەنانەت ئەو موناسەباتە کۆمەلاٌیەتیانەی کە عورف دیاری کردووە پێویستی بە ئیجازە نییە، ئەگەر ئەوە بە ماددەیەکی سەربەخۆ صیاغە بکرێت، ئەمە پوختەی قسەکانی بەندە بوو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار ناسك تۆفیق کەرەم بکە.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە قسەکانی من پشتگیرییە بۆ رەئی دووەم وەکو هاوەلاٌنم، کە تا ئێستا کردیان، من پێموایە کاتێك کە دەڵێت (يشترط الحصول على الاجازة)، یەعنی مەرجی پێدانی مۆڵەت بیخەینە سەر ئەرزی واقیع، ئەگەر بێتو کۆمەڵێك خەڵك بەدەست زوڵمێکەوە بناڵێنن، مەسەلەن بۆ نموونە کۆمەڵێك کەسوکاری شەهیدان گیریان خواردووە بەدەست رۆتینی ناو دەوائیرەوە، دیسان بێت بۆ ئەوەی بیکاتە رەئیەکی گشتی، بێت خۆپیشاندان دەکات، دیسان بێت ئەمجارە بەشێوازێکی تر گرفتاری دەستی رۆتینێکی تر ببێت بۆ وەرگرتنی مۆڵەت، ئایا ئەمە چەند کاریگەری دەبێت لەسەر دروست کردنی توندوتیژی لەماف ئەو کۆمەڵەی کە دەناڵێنێت بەدەست گرفتەوە؟ بۆیە من پێموایە ئێمەین یاسا دەردەکەین بۆ رێکخستنی خۆپیشاندانەکان، کەواتە ئێمەین حەق دەدەین بەوەی کاتێك ئەگەر مۆڵەتیش نەبوو، ئیشعار بوو، ئەوە ئەرکی حکومەتە کە دیسان خەڵك و هاوولاٌتیان و خۆپیشاندەران بپارێزێت، چ خۆیان و چ موڵکیان، یەعنی ئەمە ئێمەین تەشریع دەکەین، کە ئایا مۆڵەت نەبوو ئیشعار بوو، ئەو حەقە لە ئەستۆی حکومەت و دامودەزگاو لایەنە پەیوەندیدارەکان دەبێتەوە؟ یان هەر دەبێت بیکەن، ئەوە خاڵێك.

خاڵێکی تر، من خاڵی شەشەمم پێ زیادە بەڕاستی، بەلأم پێموایە ئەگەر هاتوو کردمانە ئیشعار، کە دەڵێین (او رئیس الوحدة الادارية)، بڵێین یان یەکێك بەجێی ئەو دانیشتووە، چونکە بۆی هەیە ئەم رەئیسی وەحدەی ئیدارییە لە سەفەر بێت دوو، سێ رۆژی پێ بچێت، بۆیە ئەگەر بکرێت بڵێین یان ئەو کەسەی کە لە جێگای ئەو دادەنیشێت (او من ينوبه) شتێکی وا دانێین، بۆ ئەوەی رۆتین خەڵکەکە زیاتر ماندوو نەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار بەیان کەرەم بکە.

بەڕێز بەیان احمد حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن بەرڤان چەند هۆیا ئەز دگەل موجەرد ئیشعار کردنێمە، یەعنی ئاگاهدار کردنێمە، ئێك/ ئەگەر بەرێخۆ بدەینە وان گۆڕینەت مەزنێت کو هەرێمدا چێ بووی، تەحەول بەرەڤ دیموقراتیەتێ ڤێتن ئەم پشتەڤانێ خاڵێ بکەین براستی.

خاڵە دوێ/ ئەڤرۆکە هەرێمێ کوردستانێ بەرەڤ سێ قۆناغێ بچیتن، چونکو تیباعێکی گەلەك جوان ئیش حەیاتە سیاسی و مومارەسا سیاسی و ئازادییا، یەعنی هەرێمێ ئەم بدەینە خەلکێکی دەرەڤەی هەرێمێ بەر ڤێ خالێ ژی.

خاڵە سێ/ مادام کو مافێکی سروشتی و تەبیعیە، موعارەزە گەل قانونە نینە، هەروەسا یەعنی ئیجازە وەرگرتن یا موعارەزە گەل ئەو مافێت دەستوور کو تەئکید هاتیە سەر دەستوورێ یێ عێراقێ و رەشنووسێ دەستوورا هەرێمێ کوردستانێ.

خاڵە چارێ/ ماڤێ دەسەلأتێ رێکخستنا خۆپیشاندانە بکاتن.

خاڵە دی/ کارێ حکومەتێ پاراستنێ لسەرخۆپیشاندانێ بکاتن، هەروەسا ئاگاهداریا حکومەتێ، ئەڤە کورترین رێکە بۆ دیموکراتیا تێل هۆیا ئەز دگەل هەندێ دامە کو موجەرەد ئاگاهداریا بێتن بۆ جیهەتێ دەسەلأتدارو زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار سەردار رەشید کەرەم بکە.

بەڕێز سەردار رشيد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەروەك دیارە خۆپیشاندان ماف و حەقێکی تەبیعی هەموو تاك و کۆمەڵەو رێکخراوێکە، دیارە هەموو یاسایەك من پێموایە کە ئەوە رەئی شەخصی خۆمە کە دەردەچێت، مەفروزە وەزعی سیاسی و کۆمەلأیەتی و واقیعی ئەو ولأتە لەبەرچاو بگیرێت، ئێمە لەولأتێکدا دەژین بەڕاستی هەم کوردستانەو، هەم عێراق،

دەزانــین وەزعــی سیاســی عێــراق لــە چ وەزعێــك دایــە، وەزعــی مەنتیقەکــە، وەزعــی ناوچــەکە، وەزعــی دراوسـێیەکان، بەڕاسـتی وەزعـی عالـەمیش کـە ئێمـە ئێسـتا سـەیری بکـەین، بەڕاسـتی ئـەو یاسـایانەی کـە دەردەچن لەسەر چ بنەمایەك یاساکان دەردەچن، دیـارە لـەم وڵاتـەی ئێمـە، لـەم هەرێمـەی ئێمـە مەسـەلەی دیموکراسـیەت مەتڵـەبێکی ڕەوای هـەموو تـاکێکی ئـەم کۆمەڵگایەیـە، بـۆ ئـەوەی بەڕاسـتی شـتەکان هـەموو بەیاسا ڕێك بخەین لەچوارچێوەی یاساییدا بێت، من ڕەئیم وایە پێویستە وەکو ئـەو وڵاتـە پێشکەوتووانەی دنیا خۆ ناکرێت ئێمە بەڕاستی ئێمە لەو وڵاتانە پێشکەوتووتر بین، پێویسـتە ئیجازەی پـێش وەخـت بـۆی وەربگیرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ژیان خان کەرەم بکە.

بەڕێز ژیان عمر شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاسـتیدا مۆڵـەت وەرگـرتن مانـای ڕێگـە گـرتن نییـە، بـەڵکو ڕێکخسـتنێکە لـەنێوان شـەقام و مـافی خۆپیشاندەران و نیزامی گشتی، چونکە خۆی خۆپیشاندان چالاکیەکە لـەناو قـەزای گشـتیدا ئـەنجام دەدرێ، بۆ ئەوەی بـە ڕێکـەوت نـەبێت لـەنێوان مافـەکان و نیزامـی گشـتی نەخاتـە مەترسـییەوە، پێویسـتە مۆڵـەت هەبێت و ئاگادارییەك هەبێت، کە لە زۆربەی دەوڵەتە دیموکراتیەکان و لیبرالیەکانیشدا پێش ئـەوە مۆڵـەت وەرگیراوە، ئینجا خۆپیشاندان کراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شلێر محمد کەرەم بکە.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە قسەکانی کاك عمر عبدالرحمن دەکەم لە هەموو ماددەکە، بەس بەنیسـبەت خـاڵی پێنجـەم کـە دەڵێـت (یسـتثنی مـن حصـول الموافقـة خـروج النـاس افـرادا او جماعـات الى الميـادين والشـوارع والامـاكن العامة)، یەك ئیزافەی تر بکرێت، وابزانم بە سەرۆکی لیژنەی یاساییشم گوتووە (خلال الحملات الانتخابيـة وفي المناسـبات الوطنيـة والقوميـة)، چـونکە خیلالـی حەمـەلاتی ئینتیخـابی وابـزانم زۆر ئـەو هینـە دەبێـت، هەموو ئەحزابەکانیشن، لەبەر ئەوە بە هیچ شێوەیەك دوایی نەڵێن لە قانونەکەدا نەبووە ڕێگـری لـە هـیچ کەسێك بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شۆڕش کەرەم بکە.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەندە قسەکانی من بەشی زۆریان کرا، بەلاّم بە پەلە بەسەر هەندێك شتدا دەڕۆمەوە، کە بە گرنگی دەزانم، پێش هەموو شتێك من پشتگیری تەواو لەو پێشنیازە دەکەم کە سێ پرەنسیپەکەی لە سەرەتادا باس کرا بوون بخرابوایە پێشی ئەو ماددەیە، چونکە لە ئەنجامی تێگەیشتن لەو سێ پرەنسیپەوە ئێمە ماددەکانی تر دەست نیشان دەکەین، ئینجا موافەقەتی لەسەر دەکەین، چونکە دیارە ئەو پرەنسیپانە لە دەستووردا بووە بە مافێکی سروشتی هەموو تاکێك و هەموو گروپێك یاسا ڕێکی دەخات، بۆیە من پشتگیری لەو پێشنیازە دەکەم، کە ئەو سێ پرەنسیپەی کە لەسەرەتادا کاك عبدالسلام و سۆزان خان بووە بخرێتە پێشی ماددەی دووەم.

سەبارەت بە مەسەلەی مۆڵەت و ئاگادارکردنەوەش، من لەگەڵ مۆڵەتم، بەلاّم مۆڵەت تەنها بۆ دەست نیشان کردنی کات و ڕێرەوی کۆبوونەوەو ڕێ ڕۆیشتنەکەو خۆپیشاندانەکان بێت، لەگەڵ حەجمی خۆپیشاندانەکە، بۆ ئەوەی هەم لایەنی پەیوەندیدار کە وەزارەتی ناوخۆ، یاخود دامودەزگاکانی حکومینە بە ئەرکی سەرشانی خۆیان هەڵبستن، هەم بۆ پاراستنی گیانی خۆپیشاندەران و هەم بۆ سەلامەتی گشتیش.

سەبارەت بە ڕێگا پێدان، هەم دیسان لەسەر مۆڵەت پێدان، تەنها ئەو حالاّتانەی کە لە پرۆژە یاساکەدا تەحدید کراوە، کە حاڵەتی بە مەبەستی هاندان بێت لە دژی گروپێك، یاخود تایفەیەك، یاخود ئاینێك، ئەوانە حەصرینە بەتاتەن ڕێگایان پێ نادرێت، کە خۆپیشاندان بەو مەبەستەوە بکەن، من لەگەڵ ئەوەمە کە لەگەڵ زیاد کردنی ئەوەمە، لە کاتێکدا لە بۆنە ئاینیەکان و نیشتمانیەکان ئیستیسنا کراون لەگەڵ هەندێ شتی تر لە پرۆژە یاساکە، کە پێویست بە مۆڵەت وەرگرتن، یاخود ئاگادار کردنەوە ناکات، من لەگەڵ ئەوەمەو پێشنیازی ئەوە دەکەم کە چالاکیەکانی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنیش بەدەر بکرێت، ئەوە وەکو بۆنە ئاینی و بۆنە نیشتمانییەکان پێویست بە مۆڵەت و ئاگادار کردنەوە نەکات، بۆ ئەوەی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵەی مەدەنی بتوانن بە ئەرك و چالاکیەکانی خۆیان هەڵبستن لەناو کۆمەڵگادا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار حاکم رزگار کەرەم بکە.

بەڕێز رزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئیقتیراح دەکەم ئەم ماددەیە بکرێت بە سێ فەقەرە، لە فەقەرەی یەکەمی بەم جۆرەی لێ بێت (لایجوز تنظيم المظاهرة الا بعد اخبار الوزير او رئيس الوحدة الادارية قبل اجرائها بمدة لاتقل عن اربعة وعشرين ساعة وتستثنى من ذلك المظاهرة العفوية التي تتعذر فيه الاخبار في الوقت المناسب).

فەقەرەی دووەمی/ بەم جۆرە بێت (على السلطات الرسمية اتخاذ الوسائل اللازمة لحماية المتظاهرين من الاعتداء وعليها منع استمرار المظاهرة عندما تتحول مسارها بإتجاه ارتكاب الجرائم وبما يخالف القوانين المرعية).

فەقەرەی سێیەمیش فەقەرەی پێنجەمی خۆیەتی وەکو خۆی بمێنێتەوە، بێگومان تەبریریشم بۆ ئەمە، گرنگ ئەوەیە ئامانجی خۆپیشاندان مەشروع بێت و لەو غەرەزە دەرنەچێت، جۆری بەڕێوەبردنەکەشی ئاشتیانە بێت، تاوانی تیا نەکرێت، ئاسایشی خەڵك و ئارامیان تێك نەدات و ماڵی گشتی و ڕێگەکان نەگرن، ماڵی گشتی تووشی تەلەف نەبێت، هاووڵاتیان بێزار نەکرێت، ئەگەر مەسەلە ئیجازە بێت، زەمان چیە ئەگەر مەعاییری وەزیری ناوخۆ ئیزنیدا، بەڵام تاوانی تیا نەکرێت، ئایا ئەو ئیزنە ڕێگا دەدات بەتاوان؟ بێگومان نەخێر، ئیزنیش بدات کە موزاهەرەکە مەساری گۆڕا بەرەو تاوان و لەو مەنتیقەی خۆی کە بۆی دانراوە دەرچوو، دەبێت حکومەت تەدەخول بکات، ئیخبار نەکردن، یان ئەو مەسەلەی ئیستیسناشمان تیا کردووە لێرە، بەڕاستی لە وەقتی موناسیبدا جاری وا هەیە ناتوانێت ئیخبار بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سەرهەنگ کەرەم بکە.

بەڕێز سەرهەنگ فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی ئەو ڕەئیە دەکەم کە مەسەلەی خۆپیشاندان تەنها ئاگادار کردنەوە بێت بە جیهاتی مەعنی، کە ڕەئی دووەمە، وەك لە ڕاپۆرتە هاوبەشەکەدا هاتووە، بەبیانووی ئەوەی کە ئێمەش چەند ڕۆژ لەم پەرلەمانە ئەندامانی بەڕێز موناقەشەی ئەم یاسایەمان کردووە، هەمووومان کۆك بووین لەسەر ئەوەی کە ئەمە مافێکی دەستوورییە، پێویستە بە یاسا ڕێك بخرێت، بە ڕەئی من لە ڕەئی یەکەمدا تەقید کردنی ئەم مافەی تێدایە، نەك ڕێکخستنی، بەبیانووی ئەوەی کە تەبریراتم بۆ پشتیوانی ڕەئی دووەم ئەوەیە، مەسەلەی تەقید کردنەکە لە ڕەئی یەکەم زۆر بە وازیحی دیارە، مەسەلەن کە تێدا هاتووە دەڵێت موخالیفی نیزامی عام و ئادابی عامە نەبێت، کە ئەمە بەڕاستی موستەڵەحێکی لاستیکیە، دەتوانرێت بۆ زۆر حاڵەت بەکار بهێنرێت، گوێمان لە تەبریرەکانی وەزارەتی داخیلیش بوو لە ڕێگەی جەنابی وەزیرەوە، بۆ حاڵەتی یەکەم کە مۆڵەت وەربگیرێت، بەڵام لە حاڵەتی ئیشعار، لە حاڵەتی ئاگادار کردنەوەش وەقتی ئەو تەبریرانەی کە جەنابی وەزیر باسی کرد، وەزارەت ئاگای لێ دەبێت، جیهەتی مەعنی ئاگای لێ دەبێت وەکو وەقتی موزاهەرە کردنە، وەکو کاتی دەست پێ کردنی، هەموو ئەم شتانەی تێدا بێت، یەعنی ئەو مەخاوفانەش لە حاڵەتی ئیشعاردا، بۆیە من پشتیوانی لە ڕەئی دووەم دەکەم، کە ئاگادار کردنەوە بێت، پشتیوانی ڕەئی بەڕێز کاك حاکم ڕزگاریش دەکەم، بۆ ئەو تەرحەی کە کردی بۆ ئەو سێ بڕگەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عبدالله مەلا نوری کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالله محمد نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من پێشەکی پشتیوانی ئەو بۆچوونانە دەکەم، کە داوای ئـەوە دەکـەن لـە بـڕی وشـەی مۆڵـەت، وشـەی ئاگادار کردنەوە دابنرێت، وەکو کاك حاکم رزگاریش ئێستا ئاماژەی پێدا، لەڕاستیدا من پێموایە ئەو یاسایە یەکێکە لەو یاسایانەی دەکرێت بڵێین سەنگی مەحەکە بۆ پیشاندانی کۆمەڵێك شت:

یەکەم/ تەوەجوهی سیاسی لـە هـەرێمی کوردسـتان، تـەوەجوهی بـەهێزی سیاسـی دەخاتـە ژێـر پرسـیارەوە، یاخود دەیخاتە بەردەم ئەو بەرپرسیاریەتیەی کە ئایا لە هەرێمی کوردستان تا چەند بـە تـەنگی بـەرفراوان کردنی مەودای دیموکراسییەوەیە؟ ئەمە یەك.

دوو/ بەهەمان شێوە سەنگێکی مەحەکە بۆ هەڵسەنگاندنی، یاخود پێوانەیـەکی بـەهێز، بـۆ ئـەوەی کـە ئایـا پەرلـەمانی کوردسـتان، کـە نوێنـەری شـەرعی خـەڵکی کوردسـتانن، نوێنـەری هەڵبـژێردراوی خـەڵکی کوردستانەو بەپرۆسەیەکی دیموکراسیدا تێپەڕیوە چەندە ئەم پەرلەمانە کار دەکات؟............

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە ئیحتیرامی رەئی برادەران بگرە، پەرلەمانی کوردستان جێگەی رێزە، رجائەن، رەئی خۆت بدە، رەئیت موحتەرەمە ئیحتیرامی لێ دەگیرێت، پەرلەمانی ئیتیهام بکەیت، هـەرێمی کوردسـتان ئیتیهـام بکـەیت ئـیلا رەئی جەنابت دروستە؟ چاوەکەم رەئی خۆت بڵێ بە ئیحتیرام سەرچاوم.

بەڕێز عبدالله محمد نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیـارە مـافی خۆپیشـاندان وەکـو گـوترا لـە زۆربـەی دەسـتووری وڵاتـانی دیموکراسـی بەشـێوازی جیـاواز لـە ریزبەنـدی مـاف و ئازادییەکانـدا هـەژمار کـراوە، زۆربـەی رێککـەوتن نێونەتـەوەیی و نێودەوڵەتیـەکانیش بەهەمان شێوە بەو شێوەیە هەژمار کـراوە، ئێمـە ئەگـەر بگەڕێینـەوە بـۆ رۆحـی مـاف، لەڕاسـتیدا پێویسـت دەکات بەشێوەیەك لە شێوەکان بگەڕێینەوە بۆ هەنـدێك لـەو پێناسـانەی کـە بـۆ مـاف کـراوە، یـەعنی ئێمـە لەبیرمان نەچێت کۆمەڵێك خەڵکی یاسایی، کۆمەڵێك خەڵکی دەستووری پێناسەی مافیان کـردووە، زۆربـەی ئەو کەسانەی، یان با بڵێین یـەکێك لـەو پێناسـانەی کـە بـاوەڕ پێکـراوە زیـاتر پشـتی پـێ دەبەسـترێت، ئـەو پێناسـانەیە کـە مـاف وەکـو بەهایـەك هـەژمار کـراوە، کـە قـانون تـەنها ئـەرکی پاراسـتن و رێکخسـتنی ئـەم مافانەیـە دەگرێتـە ئەسـتۆ، بـەم پێیـە بـە گەڕانـەوە بـۆ ئـەم پێناسـەیە، ئێمـە وەکـو پەرلـەمانی کوردسـتان دەبینین وشەی ماف، من وەکو ئەندامێکی پەرلەمان پێموایە وشەی ماف ناکۆکە بە وشـەی مۆڵـەت، چـونکە لە ئەساسدا ئەم وشەیە حەقێکی دەستەبەر کراوە بۆ ئینسان، هـەروەکو چـۆن مـن پێموایـە هـەر وشـەیەك، هـەر زاراوەیـەك لـە ژێـر وشـەی مۆڵەتـدا جـێ بکرێتـەوە، پێموایـە ناکرێـت بـە مـافی بـژمێرین، بۆیـە لـەو مونتەلەقـەوە ئـەم مانایـە نایـەت ئێمـە وەکـو پەرلـەمان دەسـتەبەری ئـەوە بکـەین لـە خۆپیشـاندانـدا لـە شێوەیەك لە شێوەکان، ئێمە باش دەزانین لە فەرەنسا لەم ماوەیە، لە ئێراندا، لە هەندێك لە وڵاتانی تر، لـە

ئەنجامی خۆپیشاندانەدا کارەساتی گەورە قەوما، بۆیە ئێمە کە لێرە داکۆکی لە وشەی ئاگادار کردنەوە دەکەین، بەو مانایە نایەت کە ئێمە جۆرێك لە رێکخستن بەم یاسایە نەدەین، واتا حەقی ئەوەی هەیە، وەکو ئەوەی کە برادەران وابزانم کاك دانا ئاماژەی پێدا، دەکرێت ئێمە بۆ مەسەلەی ئاگادار کردنەوە دووبارە ئەو رێکارە یاساییانە بەشێوەیەکی گونجاو دابنێینەوە، کە بەهەمان شێوە بۆ مۆڵەت دانراوە، ئێمە وەکو پەرلەمان، بە رەئی من بەگەڕانەوە بۆ ئەو پێناسەیە، بە گەڕانەوە بۆ کۆمەڵێك رێککەوتنی نێودەوڵەتی، هەروەها نێو نەتەوەیی و بە دەستووری عێراقیش، ئێمە لەبەردەم مەسئوولیات وەکو پەرلەمانی کوردستان، لەبەردەم مەسئولیاتی رێکخستنی ئەم مافە داین، هەروەها لەبەردەم مەسئوولیاتی پاراستنی ئەم مافە داین، بۆیە ئێمە بۆ ئەوەی بتوانین وشەیەکی گونجاو لە بەینی مافی خۆپیشاندان و، هەروەها مومارەسە کردنی مافی خۆپیشاندان بدۆزینەوە، ئەوە تەنها وشەی رێکخستنە، دەتوانێت ئەم دوو زاراوەیە لە یەك بدات، ئێمە ئەگەر بتوانین وشەی رێکخستن، یاخود لە رێگەی ئاگادار کردنەوەوە ئەم وشەیە تەسبیت بکەین، ئەوە ئەو کاتە ئێمە دەتوانین هەردوو ئامانجەکە بپێکین، یەکەمیان/ دەستەبەر کردنی ئەو مافەیە بۆ هەموو هاوولاّتیەك.

دووەمیان/ ئەوەیە کە لە رێگەی ئەم رێکخستنەوە رێگر بین لەوەی کە لە ئەنجامی مومارەسە کردنی ئەم مافە کارەسات بقەومێ.

حەز دەکەم نموونەیەك بێنمەوە، ئێمە ئەگەر لەبیرمان نەچێت لە سالآنی رابردوودا لە پەرلەمانی کوردستاندا یاسایەك پەسند کرا بەناوی یاسای قەدەغە کردنی جگەرەکێشان لە شوێنە گشتیەکاندا، پێموایە عینوانەکەی وایە، کاتێك کە ئەم یاسایە پەسند کرا، لەناو یاساکە بەهیچ جۆرێك ئەگەر بە مافی دابنێین، مافی جگەرەکێشان لە هاوولاّتیان وەرنەگیراوەتەوە، بەلاّم هاتووین لە رێگەی ئەم یاسایەو دەرکردنی ئەم یاسایە هاتووین ئەم حەقەمان لەو کەسە وەرگرتووەو تەنزیممان کردووە، کە ناکرێت لە شوێنە گشتیەکاندا لە رێگەی پرۆسەیەك، کە پێی دەگوترێت پرۆسەی جگەرەکێشان زیان بە خەڵکی تر بگەیەنێت، واتا ئێمە دووبارەی دەکەمەوە لێرە لە پەرلەمانی کوردستاندا لەبەردەم پرۆسەی رێکخستنی مافەکە داین، ناکرێت ئێمە ئۆتۆماتیکی ناکرێت ئێمە پێمان وابێت لە رێگەی وشەی مۆڵەتەوە دەتوانین ئەم مافە بە هاوولاّتیان بدەین.

ئەوەی جەنابی وەزیر، من لەمیانی قسەکانیدا، کۆمەڵێك قسەی کرد، قسەکانی کۆمەڵێك مەترسی خستەڕوو، لە مەترسییەکان حەقی خۆیەتی، یەعنی بۆیە من جارێکی تر دووبارەی دەکەمەوە، بۆ ئەوەی ئێمە بتوانین ئەم مەترسیانەی جەنابی وەزیر بڕەوێنینەوە، هەروەها بتوانین رێگر بین لەبەردەم ئەوەی کە مەسائیلی خۆپیشاندان بەرەو کارەسات و بەرەو هەندێك مەسائیلی تێکدەرانە بڕوات، ئێمە دووبارە دەتوانین لە رێگەی ئەو ئیجرائاتانەوە کە ئاماژەمان پێدا ئەم پرۆسەیە رێك بخەین، یەك حاڵەت هەیە، دەکرێت من خاڵێکی تر بڵێم، من یەك پرسیار دەکەم لێرە، من نازانم یەعنی با تۆزێك لێرە ئەگەر بکرێت تۆزێك بەرچاومان روون بێت لەبەردەم یەك پرسیاردا، ئایا گریمان لە قەزایەك، لە ناحیەیەکدا هەندێ جار

خۆپیشاندەران دەیانەوێت خۆپیشاندان لەسەر پرسێکی بینـراو بکەن، بـۆ نموونـە لەسـەر نـەبوونی کارەبـا، هەندێك جار بەرپرسی وەحدەی ئیداری دەبێتە ئامانجی خۆپیشاندان، من لە ئێوە دەپرسم چ قائیمقامێك، چ مـودیر ناحیەیـەك رێگـا دەدات بـە گروپێکـی دیـاری کـراو کـە دژی هەڵسـوکەوتەکانی خـۆی، دژی کەمتەرخەمیەکانی خۆی خۆپیشـاندان بکـات، پێموایـە ئەمـە بەشـێوەیەك لـە شـێوەکان مـەنتقی تیـا نییـە، قسەکە لەسەر ئەوە نییە، ئەمە خۆپیشاندان ئەرکە، یا بڵێین مافە، یاخود بە مۆڵەت ماف نییە، لەبیریشمان نەچێت بەشێکی زۆر یەعنی، جەنابی سەرۆکی پەرلـەمان، بەشـێك لـە مافـەکان بـەپێی بۆچوونی هەنـدێك فوقـەهای قـانونی، هەنـدێك جـار دەچـێتە چوارچـێوەی واجیبـاتی نیشـتمانییەوە، یـەعنی ئێمـە لـەبیرمان نەچێت هەر کاتێك بەشێك لەماف و ئازادییەکانمان کۆت و بەند کرد، ئێمە دەبینە فاکتەرێك بۆ چەپاندنی کۆمەڵگا، بۆ دروست کردنی کۆمەڵگایەکی ترسنۆك، یەعنی تۆ ئەگەر بێی بـۆ هـەر خۆپیشـاندانێك کەسـێك داوا دەکات بۆ کارەبا خۆپیشاندان بکات، رێگەی پێ نادەیت، بۆ ئاو خۆپیشاندان بکـات، رێگـەی پـێ نادەیـت، بۆ مەسائیلێکی قەومی دەیەوێت خۆپیشاندان بکـات، رەنگـە رێگـەی پـێ نـەدەیت، ئەمـە گومانـە دەیکـەین، ئەگەر کردی، بەدیوەکەی تردا ئەگەر کردی بە تاوان لەسەری حیسابە، وردە وردە تۆ دێیت کۆمەڵگایـەك تـا فەردێکی ترسنۆك، فەردێکی چەپێنراو بەرهەم دەهێنیت، ئەمـە لـە نەتیجـەو لـە ئـەنجامی ئـەم پرۆسـەیە، ئێمە میللەتێکی بگرە تا رادەیەك دەتوانم بڵێم شەرمنیش دەردەچین لە ئاسـتی هەنـدێك مـاف نەتەوەییـدا، کە رەنگە هەندێك جار لەگەڵ برا عەرەبـەکان بێـت، لەگـەڵ بـرا تورکـەکان بێـت، لەگـەڵ وڵاتـانی دراوسـێدا بێت، ئەمە خاڵێکی تر.

خاڵێکی تر، مەسائیلی قەومییە، من خۆم لـە خۆپیشـاندانـدا بەشـداریم کـردووە، هەنـدێك جـار بەشـێك لـە خۆپیشـاندانەکان خۆپیشـاندانێکی زۆر نەتـەوەیی بـووە، پەیوەنـدی بـۆ نموونـە بـە کوردەکـانی سـوریاوە هـەبووە، مـن ئاگـام لـێ بـوو لـە بەرپرسـانی حکـومی پێیـان خـۆش بـوو ئـەم خۆپیشـاندانە بکرێـت، بـەڵام لەبـەردەم پەیوەندییـەکی ناوچـەییدا ئیحـراج بـوو، نـەیانتوانیوە بەئاشـکرا ئـەم مۆڵەتـە بـدەن، یـەعنی نەیانتوانیوە بە ئاشکرا بڵێن ئـەوە ئێمـە مۆڵـەتتان پـێ دەدەیـن، فـەرموو خـەڵکی کوردسـتان خۆپیشـاندان بکەن، واتا ئێمە لە نەتیجە دێین لە رێگەی دانانی مۆڵەتەوە حکومەتی هەرێمیش لەم مەسەلانە مەسـئوول دەکـەین، لـەبیرمان نەچـێت حکومـەتی هـەرێم حکومـەتێکی تـا رادەیـەك لاوازە لـە چـاو حکومـەتی تـرەوە، هەندێك جار هەڵوێستێکی حکومەت دەبێتە مایەی قوربانییەکی زۆر گەورە، بۆیە من بە گەڕانەوە بـۆ ئـەو قسـانە داوا دەکـەم لـە جـەنابتان مەسـائیلی خۆپیشـاندان بـا بـە ئاگـادار کردنـەوە بێـت، نـەك بـە مۆڵـەت، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەس مەحکەمە هەیە، یەعنی ئەگەر رەفزی کرد، حاکمیش هەیە، کەوەزیر مەنعی کرد، بڵێت ئەی وەزیر، ئەی قائیمقام، ئەی موحافز، تۆ دەبێت ئیجازەیان پێ بدەیت، رێزدار عظیمة خان کەرەم بکە.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بەنیسبەت ماددەی دووەمەوە، من پێموایە مادام خۆپیشاندان مافێکی دەستوورییە، پێویستی بە ڕێکخستن و بە یاسایەك هەیە بۆ ڕێکخستنی ئەم مافە، لێرەدا لە خاڵی یەکەمی ئەم ماددەیە، ئەو دەسەڵاتەی کە دراوە بە وەزیر، بۆ ئەوەی مۆڵەتی خۆپیشاندان وەربگیرێت، من پێموایە مادام دەستوور ماف داوە بە هاووڵاتی، کە خۆپیشاندان مافێکی دەستووری بێت، لێرەدا ئێمە چوارچێوەییەك، یان با بڵێین یەکێکە لە چوارچێوەی ئەو مافەی کە هاووڵاتی هەیەتی لە دەستووردا، لێرە چوارچێوەیەکی بۆ دانراوەو تەسك کراوەتەوە بە دانانی مۆڵەت بە وەزیر، هەر لە خاڵی یەکەمدا دەڵێت وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتدان و خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی هەیە، ئەگەر لەسەر ئاستی هەرێم بێت، من پێموایە ئەگەر بەپێی دەستوور بێت، هاووڵاتی، یان هەر ئینسانێك مافی هەیە، مافی ئینسانی هەیە، مافی سیاسی هەیە، لەوانەیە لە حاڵەتێکدا لەم خاڵەدا، کە دەڵێت لەسەر ئاستی هەرێم بێت، خۆپیشاندان پێویست بکات لەسەر بڕیارێکی سیاسی بێت، یان لەسەر بڕیارێکی نەتەوەیی بێت لەسەر ئاستی نەتەوەو نەتەوەیی بێت، یان نیشتمانی بێت، خەڵك دەربچێتە سەر جادە، لەو حاڵەتدا لەوانەیە با بڵێین دەسەڵاتی هەرێم، یان لەلایەن سەرۆکی هەرێمەوە، یان سەرۆکی کۆمارەوە، یان کەسێکی ترەوە لە دەسەڵاتداران بڕیارێکی سیاسی بدات دژ بە بەرژەوەندییەکان خەڵك بێت، لەم حاڵەتدا دەسەڵات مۆڵەت نادات بەو هاووڵاتیانە کە مافی سیاسی خۆیانە، لەم حاڵەتەدا...........

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕجائەن نە سەرۆکی کۆمار ئەو دەسەڵاتەی هەیە، نەك سەرۆکی هەرێم، ئەمە ئیشی وەزیری ناوخۆیە، ئیشی محافزە، ئیشی قائیمقامە، تێکەڵاوی ئەوەی مەکە، ڕجائەن، مەسەلەی هاووڵاتی یاسایەك دانراوە تەنزیمی دەکاتن، ڕەئی جەنابی خۆت دەربڕە، بەس خەڵکی تری تێوە مەگرە، ڕجائەن.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆپیشاندان لەسەر ستەمێك، یان زوڵمی زۆر لە کەسێك بکرێت، هاوسۆزییەك، یان هاوخەمیەك بۆ ئەو کەسە کە لەوڵاتێکی تردا بێت، بەشێکی لە هەرێمەکانی تری کوردستاندا دەبێت، لەوانەیە لێرە ئەو مۆڵەتەی پێ نەدرێتن، بۆیە من دەڵێم مافێکی سیاسی و مافێکی دەستوورییە، هاووڵاتی پێویستی بەوەیە تەنها دەسەڵات ئاگادار بکاتەوە، نەك تەنها مۆڵەت پێ بدات.

خاڵێکی تر، کە مەبەست لە ڕێکخستنی ئەم یاسایە، من پێموایە تەنها لە یاساکە ڕێکارە یاساییەکان هەمووی دیاری کراوە، کە لیژنەیەك دانراوە چەند کەسێکە، لە پێناسەکەدا هەموو ڕێکارەکان دیاری کراوە، تەنها مەبەست لە یاساکە، من پێموایە ئاگادار کردنەوەو پاراستنی هاووڵاتیانە لەچوارچێوەی ئەوەی کە شتی خراپ ڕووبەڕووی ئەو کەسانە نەبێتەوە، یان شتی لادان نەبێت لەناو خۆپیشاندانەکەدا، لەوە زیاتر پێویست ناکات مۆڵەت هەبێت، من پێموایە مۆڵەت وەرگرتن لەو مافە ئینسانیە، لەو مافە سیاسییە، لەو

مافە دەستوورییە پێشێل کردنی مافی هاوولاٌتییە، ئەگەر لە چوارچێوە دابنرێت، من پێموایە پێویست ناکات مۆڵەت هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سیوەیل خان کەرەم بکە.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە، دەگەڕا یەکەم پەسند کرا لەلایەن بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، خاڵی یەکەم بە عەرەبیەکەی پێم باشە وا بنووسرێت، ئەگەر پەسند کرا بنووسرێت (اذا کانت المظاهرة علی مستوی الاقلیم یجب علی الوزیر الموافقة علیها)، لەبەر ئەوەی ئەو کاتی دەبێتە ئەمری واقیع لەسەر وەزیر وەك باسیان کرد چەکی نەتەوەییە، نموونەی کوردانی سوریایان هێناوە، تۆپ باران کردن و، ئەو شتانەیە، یەعنی شتێکی وا، بەس (یجب علی الوزیر الموافقة علیها)، ئەو کاتی کەس گلەییان لێ ناکات، هەتا دەوڵەتانی ئیقلیمیش، دەوروبەرمان، بەنیسبەت خاڵی شەشەممان هەیە (سادساً) مادام لە خاڵی دووەم، سێیەم دەڵێت (للوزیر او لرئیس الوحدة الاداریة رفض طلب تنظیم المظاهرة او الموافقة علیها)، یەعنی خاڵی شەشەم زیادە، ئەگەر زیادیش نییە، پێم باشە بنووسرێت (علی الوزیر)، نەك (للوزیر)، یەعنی (علی)یەکەی بۆ زیاد بکرێت لە جیاتی (لام)ـەکە شەشەم، لەبەر ئەوەی ئەو کاتی ئەمری واقیعە، یان هەر خاڵی شەشەم نەمێنێت، چونکە خاڵی شەشەم زیادە، با ئێمە سەلاحیەت لە مەرکەزیە بێتە لامەرکەزیەت بگوازرێتەوە بۆ لامەرکەزیەت.

بەنیسبەت رەئی دووەم، من بۆ خۆم زۆر لەگەڵ رەئی دووەمم، رەئی دووەم ئیشعار کردنەوەی وەزیری ناوخۆ، یان رەئیسی وەحدەی ئیداری، بەلاٌم بەپێی ئەو زانیارییانەو ئەو قەواعیدو زەوابتانەی بەڕێزان کاك کاردۆ و دکتۆر صباح و دکتۆر رەفیق و بەڕێزان باسیان کرد، لەگەڵ ئەوەمە بەنیسبەت عەرەبیەکە.

بەس بەنیسبەت کوردیەکە، یەك تێبینی زۆر بچووکم هەیە، خاڵی پێنجەم/ لێی نووسراوە لە دێری دووەم هەمووی ناخوێنمەوەو درێژەی پێ نادەم، نەتەوەیی و ئایینی بەپێی دابو دەستووری خۆجێیی، ئەو دەستوورەی ئەگەر لاببەین و بیکەینە بەپێی دابو نەریتی خۆجێی، وابزانم باشترە، بەس ئەوەندەیەو سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار پەیام خان کەرەم بکە.

بەڕێز پەیام احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە هاوکارانم هەموویان باسیان کردو بە تەفسیل باسی ئەو ماددەیەیان کرد، دیارە من بۆ خۆم لەگەڵ خاڵی دووەمم، کە هاوکارانم زۆر باسیان کردو نموونەی زۆر واقیعیان هێنا، من هەر ئەوەندە دەڵێم کە

مافێكی سروشتی و دەستووری بێت، كە دەستوور ئەو مافەی داومەتێ، كە تۆ هێنـات و خسـتە چوارچێوەی مۆڵەتـەوە، كەواتـە تـۆ قەیـدت كـرد، بۆیـە ئێمـە دەڵـێین ئەمـە هـەر ئاگـادار كردنـەوە بێـت، كـە ئاگـادار كردنەوەش بوو ئەو وەحدە ئیدارییەی، بەڕێز جەنابی وەزیر وەكو باسی ئەو مەترسیانەی كرد، بـەڵێ ئـەو مەترسیانە هەیە، بەلأم تۆ كە ئاگادارت كردەوە، ئەو رێ و شوێنانە هەمووی دەگرێتە بەر بۆ پاراستنی ئـەو خەڵكە كە خۆپیشاندانەكە دەكات و، كە هەڵدەستێت بەو خۆپیشاندانە، هـەر لەگـەڵ ئـەوەی نموونـەی كـاك كاردۆ و كاك دكتۆر رەفیق صابر دوو نموونەی زۆر زیندوو و چاكیان هێنایـەوە، كـە ئێمـە زیـاتر پشـتگیری ئەو ماددەیە بكەین و، لەگەڵ ئەو خالأنەی كە حاكم رزگار باسی كـرد، لەگـەڵ ئـەو خالأنـەم و پشـتگیری لـە قسەكانی حاكم دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار پێشەوا كەرەم بكە.

بەڕێز پێشەوا تۆفیق مغدید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

به رەئی من نـەدەبوایە پێش ئەو ماددەیە، ئەم ماددەیە موناقەشە بكـەین، پـێش ئـەوەی ماددەیـەك ئیزافـە كرا، چەند پێشنیارێك كرا، بۆ ئەوەی كە ئیزافە بكرێت و زیاد كردنی چەند پرەنسیپێك بوو بۆ ئەو پرۆژە یاسایە، چونكە بەڕاستی بە رەئی شەخصی من پەیوەندییەكی پتەو هەیە بە ماددەی پێشەوە كە ئیزافە كرا زائیدەن لەگەڵ ئەم ماددەیە، چونكە لە یەكێك لە پەرەنسیپەكان كە پێشنیار كرا ئیزافە بكرێت بۆ ماددەی پێشوو، هاتووە دەڵێت خۆپیشاندان مـافێكی دەسـتووری و سروشـتییە، دەبێـت بـەپێی رێ و شـوێنی یاسـایی ئەنجام بدرێت، لەڕاستیدا ئەگەر خۆپیشاندان مافێكی دەستووری بێـت، مـن تـێ ناگـەم كاتێـك هـاوولأتی لـە رووی دەستوورییەوە حەقێكی پێ دراوە، مافێكی هەیە، چ پێویست بەوە دەكـات كـە داوای مۆڵـەت بكـات بـۆ مومارەسە كردنی ئەو حەقەی خۆی.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان، بەڕاستی ئەگەر واقیع بینانە قسە لەسەر ئەو پرۆژە یاسایە بكـەین، بەدیـدی مـن وەكو ئەنـدامێكی پەرلـەمان بـوونی دوو رەئـی لـە راپـۆرتی هاوبـەش هـاتووە لەلایـەن هەرچـوار لیژنـەوەو، هەروەها قسە كردن لەسەر ئەم ماددەیە، ماددەی دووەم لەلایەن ژمارەیەكی زۆر لـە پەرلـەمانتارانی بـەڕێز، ئەمـە دەمانخاتـە بـەردەم ئـەوەی، یـاخود ئـەو راسـتیەمان بـۆ دەسـەلمێنێ، كـە لـە هـەرێمی كوردسـتان، بەبارودۆخی هەرێمی كوردستان، رەنگە پێویستی بەهەردوو جۆر خۆپیشاندان هەبێت، ئەگەر واقیع بینانـە قسە بكەین، هـەم لـە جۆری مۆڵـەت پێدان، هـەم لـە جۆری ئاگـادار كردنـەوە، ئەمـە راسـتیەكە بـە رەئـی شەخصی من، بۆیە من وەكو ئەنـدامێكی پەرلـەمان پشـتگیری لـەو رەئیـە دەكـەم، كـە لـە راپـۆرتی لیژنـەی هاوبەش هاتووە، ئەویش ئاگادار كردنەوەی لایەنی پەیوەندیدارە، واتا من لەگەڵ مۆڵەت پێدان نـیم، رەنگـە ئـەوە رەئـی شەخصـی مـن بێـت، بۆیـە مـن پێشـنیار دەكـەم خۆپیشـاندان بـە ئاگـادار كردنـەوەی لایـەنی پەیوەندیدار بێت، ئەگـەر خۆپیشـاندانی سەرتاسـەری بێـت لـە هـەرێم، پێویسـتە وەزارەتـی نـاوخۆ ئاگـادار

بكرێتەوە، بەڵام ئەویش بە ڕێ و شوێنی یاسایی، بۆ نموونە وەزارەتی ناوخۆ وەك باسم كرد لەسەر ئاستی هەرێم بێت، یاخود لەسەر ئاستی یەكە ئیدارییەكان بێت، چ پارێزگا، یان قائیمقامیەت، یان بەڕێوەبەرایەتی ناحیەكان، ئەوان ئاگادار بكرێنەوە پێش خۆپیشاندان بە ئاگادار كردنەوەیەك، كە ژمارەو ناوی ئەو كەسانەی كە ئاگادار كردنەوەكە تەقدیم دەكەن، ناو و نیشانیان، كات و شوێنی خۆپیشاندانەكە، هەروەها مەبەستی خۆپیشاندانەكە.

خاڵێكی تر، من پێموایە ئەگەر ئیزافە بكرێت، نابێت خۆپیشاندان بكرێت پێش ئاگادار كردنەوەی لایەنی پەیوەندیدار، ئەوانەی كە پێشتر باسم كرد یەكە ئیدارییەكان، واتا پێش ئەوەی ئەوانە ئاگادار بكرێنەوە، ئەگەر ئاگادار نەكرێنەوە، بەڕاستی جائیز نییە خۆپیشاندان بكرێت، بە (48) كاتژمێر دەكرێت ئەو مودەیەشی بۆ تەحدید بكەین، بۆ ئەوەی بە لایەنی كەم لایەنی پەیوەندیدار، كە یەكە ئیدارییەكانە، بۆ ئەوەی ڕێ و شوێنی یاسایی خۆیان بگرنە بەر، یەكە كارگێرییەكان ئەوەی كە لەسەر شانی ئەوانە، پێویستە ڕێ و شوێنی یاسایی بگرنە بەر بۆ خۆپیشاندان، كاتێك كە ئاگادار دەكرێنەوە، بۆیە من پشتگیری لەو ڕەئیە دەكەم، كە ڕەئی دووەمە لە ڕاپۆرتی لیژنەی هاوبەش هاتووە، بە ئاگادار كردنەوە، هەروەكو پێشتریش باسم كرد، ڕەنگە بارودۆخی كوردستان لەكاتی ئێستادا پێویستی بەر هەردوولا هەبێت، پێویستە لە یاساكەدا، ئەگەر بكرێت ئاماژە بە هەردوولا بدرێت، هەم ئەوەی كە مۆڵەتە، چونكە ئێمەخۆمان دەزانین جۆرێك لە خۆپیشاندان لە هەرێمی كوردستان كرا بێت، یاخود لە داهاتوو بكرێت، ڕەنگە دژی دابو نەریت بێت، یاخود دژی وڵاتێكی دراوسێ بێت، ئەو كات كارێكی قورس دەبێت لەسەر كوردستان، بۆیە من وەكو شەخصی خۆم پشتگیری لەو ڕەئیەی دووەم دەكەم، كە پێویستە ئاگادار كردنەوە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دكتۆر زانا كەرەم بكە.

بەڕێز د.زانا رؤوف حمه كریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەوڵ دەدەم زۆر بە كورتی تێبینیەكانی خۆم بڵێم لەم تەوەرەیەدا، تەبیعی سوپاس بۆ ڕوون كردنەوەكانی جەنابی وەزیر، یەعنی ئەگەر ئێمەش لە جێگای جەنابی وەزیر بین، ڕەنگە ئەو بیر كردنەوەیە هەر دەبێت بەو شێوەیە بێت، دڵنیام كە بەڕێزیان ئەگەر لە جێگای ئێمە بێت، یەعنی تا ڕادەیەكی زۆر وەكو ئێمەش لەسەر تەوەرەكان قسە بكات، بەڵام ئێمە دەمانەوێت لە دیراسەكە واقیعی تر بین، یەعنی عەرەب قسەیەكی هەیە دەڵێت (اذا اردت ان تطاع فأمر بالمستطاع)، ئەگەر دەتەوێ ڕێنماییەكان و یاساكانت جێ بەجێ بكرێت، داوای شتێك بكە كە بە واقیعی بێت، یەعنی تۆ لە واقیعی ئەم وڵاتەی ئێمە، ئەگەر فەرەزەن لە ئایندەدا موزاهەرەیەكی عەفەوی كرا، یەعنی وەزارەتی ناوخۆ دەچێت هەموو خەڵكەكە دەستگیر دەكات، یەعنی با واقیعی بین، هیچ هێزێك نەبووە لە هیچ دنیایەك هەموو موزاهەرەچیەكان بگرێت لەسەر ئەم حاڵەتە، ئەم یاسایە دائیم عادەتەن موشاغیب دەگیرێت، یەعنی ئەو كەسەی كە تۆزێك گێرەشێوێن دەكات،

کاتێك ئەم یاسایە، یەعنی تۆ هەمیشە تەسەوری ئەمە بکە لە حاڵەتێکدا کە ئەم یاسایە موخالیفە، کە موخالەفە کرا، واتا خەڵکێك رژایە سەر جادەو پاشان مۆڵەتی وەرنەگرت، خۆ تۆ ناچیت هەموو خەڵکەکە دەستگیر بکەیت، ئەمە خاڵی یەکەم.

هەڵەیەکی تر هەیە، بەڕاستی بە بڕوای من رەنگە خۆشم بەشێك بەرپرسیاریەتەکە بکەوێتە ئەستۆی خۆم، کاتێك کە ئەم راپۆرتە صیاغە دەکرێتەوە لە رەئی دووەمیان تەنها بە یەك دێر دەنووسرێت، رەنگە کە سەیری دەکەیت وا هەست دەکەیت کە ئەم راپۆرتە تەنها بە یەك دێرە، دەڵێ کاکە تەنها وەزارەت ئاگادار دەکەیتەوەو ئیشعاری دەکەیتەوە، بەلأم ئەگەر بینی ئەو ماددانە من هەر هەمووی دەخوێنمەوە سەیری دەکەیت هەمان پەیامی خۆی دەگەیەنێت، بۆ ئەنجامدانی رێ پێوانی موزاهەرەی گشتی، ئەوە لەسەر ئاستی ئیبلاغی بەرێز وەزیر دەکرێتەوە، بۆ ئەنجامدانی موزاهەرەیەك لەسەر ئاستی وەحدە ئیدارییەکان، سەرۆکی یەکەی ئیدارییەکان ئاگادار دەکرێنەوە، نابێت بە هیچ شێوەیەك موزاهەرە بکرێت تاوەکو سەرۆکی یەکە ئیدارییەکان، یاخود وەزیری پەیوەندیدار ئاگادار نەکرێتەوە بە ئەنجام گەیاندنی موزاهەرەکە، وەزیر بۆی هەیە، یاخود سەرۆکی یەکەی ئیدارییەکە بۆی هەیە ئاگاداری لیژنەی پەیوەندیدار بکاتەوە بە ئەنجامدانی موزاهەرەکە، بۆ ئەوەی داوایان لێ بکات کاتی موزاهەرەکە بگۆڕن، یاخود وجهەت و ئاراستەی موزاهەرەکە بگۆڕن، ئەگەر بەڵگەیەك بە بەڵگە بۆی سەلمێنرا کە ئەم ئاراستەیە، رەنگە ببێتە هۆی ئەوەی زیان گەیاندن بە سیستەم بەشێوەیەکی نووسراو ئاگاداریان بکاتەوە، ئەمانە هەمووی پەیامێکن، یەعنی تۆ دەتوانیت لەسەر هەمان پەیامی خۆی دابڕێژیتەوە، ئەمە سەرەڕای ئەوەی کە لە ماددەی سێدا کۆمەڵێك خاڵی گرنگ هاتووە، دەتوانیت بە هەمان شێوە سوودیان لێ وەربگریت، واتا کاتێك کە ئێمە لێرە داوا دەکەین دەستەواژەی مۆڵەت وەرگرتن بگۆڕێت ببێتە دەستەواژەی ئاگادار کردنەوە، مانای ئەوە نییە کە تۆ تەنها موجەرەد ئاگاداری دەکەیتەوە، ئیجباری لیژنەکان دەکەیت کە کۆڵێك رێ و شوێنی گرنگ بێت، ئەگەر لەسەر ئاستێکی گشتی بێت، وەزارەت ئاگادار دەکرێتەوە، ئەگەر لەسەر ئاستی یەکە ئیدارییەکان بێت، دەبێت سەرۆکی وەحدەی ئیدارییەکان ئاگادار بکەیتەوە.

پرسیارێکیش کە هاوکارم کاك عبدالله رووژاندی، پرسیارێکی زۆر جددیات دەبێت وەڵامی بدەینەوە، تا ئێستا لەکوردستان نەگەیشتوونەتە ئەو ئاستەی کە من لەناو قەزایەکدا موزاهەرە بکەم لە دژی قائیمقام، قائیمقام قەت پشتگیریم ناکات، یەعنی با واقیعی بین، قەت ئەگەر من بزانم یاداشتێکی تەسلیم دەکەم دەڵێم تۆ کەسێکی رێنماییەکی غەڵەتت دەرکردووە بە غەڵەت، ئەگەر حاڵەتێکی وا روویدا قەت پشتگیریم ناکات لەحاڵەتەکەی خۆیدا، باشە ئەو خەڵکانە دەرژێنە سەر جادە پابەند نابن بە بڕیارەکەی قائیقامەوە، رەنگە لە هەندێك مەنتیقە لەوانەیە دادگای تێهەڵچوونەوەشی نەبێت لەو مەنتیقەیەدا، ئەی لەم حاڵەتدا چی دەکات؟ هەمووی دەرژێنە سەر جادە، ئەی دەچیت هەموویان دەستگیر دەکەیت؟ یەعنی ئەم واقیعی بوونە، ئەم تەوازون دروست کردنە لەنێوان ئەوەی کە تۆ بە رێکخستن بێت، یاخود رێگری کردن بێت، ئەم تەوازونەیە کە بەڕاستی جەوهەری ئیش کردنی، نەك هەر ئەوە بڕوا ئەسڵی ئەو قانونە لەسەر ئەم

دەستەواژەیە دەوەستێتەوە، بۆیە گرنگە ئێمە لە کاتێکیشدا باس لە ئیبلاغ دەکەین، یاخود ئیجباری ئەو لایەنەش بکەین تەنانەت، یەعنی با تەوازونەکە بەم شێوەیە رێك بخرێت، هەدەف لەم قانونە رێکخستنە، واتا رەنگە لەناو رێکخستندا دەستەواژەی رێگری کردنیش هەبێت، لەوانەیە دەستەواژەی رێگە پێدانیش هەبێت، بەلاَم رێگری کردنەکە لە ئەنجامی چیەوە دەبێت؟ واتا بەوەوە نابێت کە من مۆڵەتی پێ دەبەخشم، بەڵکو رێگری کردنەکە لەوەوە دەبێت وەزیر، یاخود سەرۆکی یەکە ئیدارییەکە، ئەو کەسانەی کە بەتەمان خۆپیشاندان بکەن، لیژنەیەکیان پێکهێناوە بۆ نموونە لە سێ کەس کەمتر نییە، لە پێنج کەسیش زیاتر نییە، ئاگاداریان دەکاتەوە، دەڵێت بە بەڵگە ئاراستەکەی بە غەڵەت دەڕوات، یاخود تەوقیتەکەیەتی، وجهەی ئاراستەی ئیشەکانی خۆتان بگۆڕن، هەمان شروت لێرەدا دووبارە دەبێتەوە، با بەوە تێ نەگەین کە ئێمە تەنها باس لە یەك خاڵ دەکەین.

سەرەڕای ئەوەش من تەئیدی ئەو رەئیە دەکەم، کە دەبوایە ئەو بیرۆکەیە پێشتر باس بکرایە لە ئەهدافەکاندا، چونکە ئەو مافە دەستوورییانەی کە باس دەکرێت، تکایە با بەغەڵەت تێ نەگەین، کە دەڵێین مادام مافێکە لە دەستووردا جێگیر کراوە، ئیتر مانای ئەوە نییە لێرەدا جێگەی بکەیتەوە، نەخێر، ئەمە هیچ قوەتی نەفاز بۆ بیرۆکە دەستوورییە، یەعنی ئەو خیلافەی کە هەیە لەسەر ئەوەی کە تۆ حوریەتێکی ئینسانی هەیە، حوریەتەکە لە دەستووردا زەمانەت بکرێت، تۆ لەسەر چ ئەساسێك تەقیدی دەکەیت، ئەم بابەتە هەستیارە لەبەرچاو بگرین، دەکرێت هەمان خاڵەکان جارێکی تر دووبارە بکەینەوەو دایانبڕێژینەوە، بەلاَم بە مەرجێك هەموو دەستەواژەکانی مۆڵەتدان بکەینە ئیبلاغ کردن، بەلاَم با کۆمەڵێك مەرجی توندیشی بۆ دابنێین بەو لیژنەیەی کە جیهاتە پەیوەندیدارەکان ئاگادار دەکاتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار جەعفەر کەرەم بکە.

بەڕێز جعفر علی رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هاوکارانم ئاماژەیان بەوە کرد، کە خۆپیشاندان هەموومان لەسەر ئەوە کۆك بووین کە مافێکی دەستووری و سروشتی سەرجەم ئینسانەکانە، لە بنەڕەتدا ئەوەمان دەزانی کە خۆپیشاندان چالاکیەکی مەدەنی و شارستانییە، پشت بە یەکێك لەو پرەنسیپانەی کە پشتی پێ دەبەستێت، پرەنسیپی ناتوندو تیژییە (لا عنف)ە، بۆیە ئێمە هەمیشە با سڵ لەوە نەکەینەوە کە لە خۆپیشاندانەکاندا هەمیشە ئێمە مۆرێکی لێ بدەین، کە دەبێت توندو تیژی رووبدات، رەنگە رووش نەدات و ئیحتیمالی روودانیشی هەیە، ئەگەر خۆپیشاندان مافە، مافی دەستوورییە، مافی سروشتییە، لەسەر پرەنسیپی نا توندو تیژی کار دەکات، ئەمە چ یاساو دەستوورێك مافی بە سەرۆکی بەرپرسی یەکەیەکی ئیداریی کارگێری داوە، ئەم مافە لە هاوولاَتیانی خۆی بسەنێتەوە، دەیان هەزار هاوولاَتی بۆ نموونە موزەکەرەیەك تەقدیم دەکەن بۆ خۆپیشاندان، بەلاَم سەرۆکی یەکەیەکی ئیداری دیاری کراو ئەو مافە رەت دەکاتەوە، ئەمە بەپێی چ پرەنسیپ و چ مەبادیئێکی

ئینسانی ئەمە رەت دەكرێتەوە، یان ئەم مافە تەسلیم بە كەسێكی دیاری كراو دەكرێت، من بڕوام وایە ئەمە بۆ خۆی تەجاوز كردنە لەسەر حقوق و ماف و ئازادی ئینسانەكان، ئەگەر گومان لەوە بكرێت لە خۆپیشاندانەكان ئاراستەیەكی توندو تیژی بە ئاراستەیەكدا بڕوات كە لە یاساو ڕێنماییەكان دەربچێت، ئەمە پاساوی ئەوەنیە، كەبە مۆڵەتدان ئەمە چاك دەبێت، چونكە دەكرێت خطوط دوای مۆڵەت دانیش، خۆپیشاندانەكان ئاراستەی بەم جۆرە وەربگرن، بۆیە مۆڵەت دان، مەسەلەی سەپاندنی مۆڵەت، یان مەسەلەی مۆڵەت بۆ خۆپیشاندان، بەڵگەی ئەوە نیە، كە خۆپیشاندانەكان ئاراستەی توندو تیژی، لە سایاو ڕێنماییەكان دەرناچن، بۆیە ئەمە دیسان پاساوێكی گونجاو نیە بۆ ئێرە، ئاگادار كردنەوەش، بەمانای ئەوە نیە كە حكومەت لە هاوكێشە دەچێتەدەر لە ناو خۆپیشاندان، حكومەت خۆپیشاندەران دەپارێزێت، سەرپەرشتی دەكات، ڕێپیشاندان ڕێك دەخات، ئاگاداریش دەكرێتەوە، كە ئاگادار دەكرێتەوە، لە ئامانجی خۆپیشاندانەكان ئاگادار دەكرێتەوە، لە شێوازی خۆپیشاندانەكان ئاگادار دەكرێتەوە، لە جێگەكەی ئاگادار دەكرێتەوە، واتە حكومەت لەناو هاوكێشەی خۆپیشاندان لەمعادەلەكە ناچێتەدەرەوە، بەڵكو بەشێكە لە خۆپیشاندانەكە، كۆمەڵێك ئەركی تایبەتی بەپێی قانونەكە بۆ دیاری دەكرێت، بۆیە ئێمە پێمان وانەبێت لەكاتی ئاگاداركردنەوە، ئیلا لەكاتی مۆڵەت حكومەت لەناو خۆپیشاندانەكان ئامادەیی هەیە و سەرپەرشتی دەكات و دەیپارێزێت، بەلاَم لەكاتی ئاگادار كردنەوە ئەمە پێچەوانە دەبێتەوە، من دەمەوێت ئەوە بڵێم، كاتێك ئێمە یاساكانمان دادەڕێژین، باشتر وایە هەرچی زیاتر ئەو یاسایانە، بنەماو بنچینەی دیموكراسی تێدا بەهێز بێت، باشتر وایە پانتایەكانی ئازادی و ئازادی ڕا دەربڕین، لەنێوان ئەو یاسایانەدا هەرچی زیاتر بەهێز بكرێت، وەباشتر وایە دەرفەتی زیاتر لەنێو ئەویاسایانەدا، لەنێو بەندو ماددەكانیدا، دەرفەتی زیاتر بڕەخسێندرێت، بۆ تەعبیر كردنی بۆچوونە جیاوازەكان، بۆئەوەی دەنگە جیاوازەكان بتوانن تەعبیر لە خۆیان بكەن، لەنێو كەش و هەوای سیاسی و دیموكراسی، هەرێمێكی دیاریكراو، یاخود هەر ولاَتێكی دیاریكراودا، وەمافە سروشتی و ئینسانی و ئینسانیەكانیش، لەنێو ئەم یاسایانەدا بەتەواوی جێگەیان بكرێتەوە، بەبێ هیچ تەقیدێك، بەبێ ئەوەی هیچ پێش مەرجێكیان بۆ دابنرێت، لێرەوە من ئەو پرسیارە دەكەم لە نێوان مۆڵەت و ئاگادار كردنەوەدا، كامیان دەتوانێ ئەم پرێنسیپە دیموكراسیە وئازادی و مافە سروشتیە ئینسانیانە زیاتر بپارێزێت، من بڕوام وایە لێرەوە پشتیوانی لە خاڵی دووەم، یاخود ڕای دووەم بكرێت، كە ئاگادار كردنەوەیە، دەتوانرێت زیاتر ئەو پرێنسیپ و مەبادئانە بپارێزرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار بێریڤان خان.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

من بە نیسبەت مۆڵەت وەرگرتن بۆ هەر خۆپیشاندەرێك، بە كارێكی پۆزەتیڤانە وەردەگرم، بە پیرۆزی دەزانم، ئێمەش كە داوای مۆڵەت وەرگرتن لە حكومەتی هەرێمی كوردستان دەكەین، دەزانین حكومەت

بەرپرسە لەسەر ئەوەی سەلامەتی خۆپیشاندەران و بەرژەوەندی خۆشی و بەرژەوەندی هاوولآتیان جێبەجێ بکات، بەلآم بۆ بترسم لە مۆڵەت وەرگرتن، ڕاستە خۆ شەرت نیە توندو تیژی تێدابێت، مۆڵەت وەرگرتن خۆمان هەموومان دەزانین، ڕێکخستنە بۆ دابین کردنی شوێن و کات و هەموو شتێك، ئەمن لە پێشەکیەوە، لە مۆڵەت وەرگرتن ناترسم، هەتا هەرچ بێ، لەوە دڵنیام لەوەی کە حکومەتەکە واجبێتی، ئاسایش و ئەمنی خۆپیشاندەرەکان جێبەجێ بکات، بەلآم لە ماددەی دووەم، لە بەشی پێنجەم، نووسراوە کە بۆنە ئایینیەکان و نەتەوەییەکان و هەروەها نیشتیمانیەکان، ئەوانە پێویستیان بە مۆڵەت نیە، بەرەئی من ئەوانیش پێویستیان بە مۆڵەت وەرگرتن هەیە، ئەو مۆڵەت وەرگرتنە بە شتێکی ئیجابی دادەنێم، چونکە بۆ ڕێکخستنی ئەو کۆبوونەوە گشتیانەیە، بۆ دابین کردنی ڕێکخستنی ئەو شوێنە، هەروەها بۆ ئیسعافات ئەوەلی، هەروەها بۆ دابین کردنی مرافق صحیە، هەروەها ئەگەر هاتو دیسان توندو تیژیش لەوێ ڕویدا، مۆڵەت وەرگیراوە دەتوانن چارەسەری بکەن، ڕێکخستنی تیرافیکیش ئەوەش هەر مۆڵەتی دەوێتن، بۆیە ئەوە ئیشی حکومەتە کە ئەو شتانە جێبەجێ بکات، ئەگەر مەجال بدەن یەك دەقە حەزدەکەم باسی ئەوە بکەم، خۆم لە ئەوروپا ژیاوم بەشداری خۆپیشاندانم کردووە زۆر، یەك خۆپیشاندان باس بکەم کە زۆر بەسیت بوو، مۆڵەتمان لەسەری وەرگرت، ئەگەر بۆم هەیە، ئێمە حیزبە سیاسیەکان لە ئەوروپا، پاش ئەوەی کە سەرۆکی کۆمار درا بە کورد، خۆپیشاندانەکمان کرد، کە خۆپیشاندانی خۆشی پێ دەڵێن، چونکە لە بۆنە ئایینیەکانیش ئەوانەش هەر خۆشینە، داوای مۆڵەتمان کرد، مۆڵەتەکەش لە چ بوو، لە شوێنێك، لە پارکەك بوو، بچین شایی بکەین و کەیفی خۆمان دەربڕین، کە بۆ یەکەمین جار لە مێژووی کورد، سەرۆکی کۆمار کورد بێت، ئەوجا هەرکێ بێت، پێشتر داوای مۆڵەتمان کرد، مۆڵەتمان وەرگرت بە رەسمی، مۆڵەتەکە لەبەر ئەوەنیە شتێکی نەتەوەییە، لەبەر ئەوەی ئەو شوێنە کە تۆ دات بە کۆمەڵێك کۆبوونەوەیەکی گشتیان لێی کرد، ئەوجا خۆشی بێت هەرچی بێت، پێویستە حفزی ئەو شوێنە بکەن، بۆ خاوێنی بۆ پاراستنی، بۆ ئیزعاج نەبوونی دراوسێکان، بۆ ئاگاداری بوونی دراوسێکان، ئەو شوێنە ئەگەر هاتو لەو ڕۆژە و لەو سەعاتە خۆپیشاندانەك دەکرێتن، ئیزعاج مەبن تەحەمولی بکەن ئەو چەند سەعاتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار پەروین عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باش بوو، ئەو پرێنسیپانەی کە سۆزان خان فەرمووی، جێگیر کرابانە، پێش ئەوەی هاتنی بۆ سەر ئەم خاڵە، باشتر دەبوو، وە گونجاو تر دەبوو، لەگەڵ ئەو فەقەرەیە، بێگومان جەوهەری ئەو یاسایە لەنێوان مۆڵەت و ئاگادار کردنەوە دەردەکەوێت، لەبەر ئەوەی مۆڵەت دان لەگەڵ ئیشعار دوو بۆچوونی جیاوازن لەیەکتری، بۆ نموونە، ئەگەر باسی مۆڵەت دەکەین، مۆڵەت بۆ کات و شوێنی دیاری کردنی خۆپیشاندانەکە، هەروەها حەجمی خۆپیشاندانەکەو کاتی کۆتایی هاتنی خۆپیشاندانەکە، هەروەها مەبەست لە کاتی مۆڵەت

وەرگرتن، مەبەستەکە زیاتر روونتر و باشتر دیارە، هەروەها ئازادیەکەی دیاری کراوە لەو ناوەدا، لەبەر ئەوەی کاتێ کە ئاگادار دەکرێتەوە، لەوانەیە ئازادی رەها تر بێتن، ئەوکاتە رێگە دەدات بۆ ئەو کەسانەی کە بۆ گێرە شێوێنی دەیانەوێ خۆیان بخزیننە ناو خۆپیشاندانەکە و کارێکی ناشایستە ئەنجام بدەن، هەروەکو خۆپیشاندانێك کرا لە کەرکوك، کاتێك کە یاسایەك دەرچوو دژی ئیرادەی کورد بوو، لەلایەن پەرلەمانتارانی ئەنجومەنی نیشتیمانی عیراق، خۆپیشاندانێك کرا، بووە هۆی تەقینەوە لەناو خۆپیشاندانەکەو سەدەها خەڵکی بێ گوناه لەناوچوو، وەهەروەها من تەئیدی رەئیەکەی کاك عمر دەکەم، بۆ لابردنی خاڵی شەشەم، لەبەر ئەوەی لە خاڵەکانی تر ئاماژەی پێ دراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، رێزدار د. حسن فەرموو.

بەڕێز د.حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتای قسەکەم بەوە دەست پێ دەکەم، کە لەو رۆژانە هەواڵێکمان گوێ لێ بوو، کە پۆلیسی بەریتانیا، کۆبوونەوەیەکی گشتی لە خانوویێك، بلاّوە پێ کرد، لەبەر ئەوەی مۆڵەتیان وەرنەگرت بوو، من لەگەڵ ئەوەم کەمۆڵەت وەربگیرێ، وە سەرنجەکەشم بەم چەند خاڵە بەهێز دەکەم، یەکەمیان، ئەگەر سەیری پرێنسیپەکانی خۆپیشاندان بکەی، لەوانە پاراستنی ئاشتی و هێمنی شوێنە گشتیەکان، هەروەکو بێریڤان خان ئیشارەتی پێیدا، دووەم: پاراستنی پەیوەندی کۆمەلاّیەتی خەڵك، بە جیاوازی نەتەوەو ئاین، سێهەمیش پاراستنی دیموکراسی، چوارەم، خۆپاراستن لە مخاتەرەی کۆمەلاّیەتی و ئایینی ورۆشنبیری و سیاسی، کە نەبێتە هۆی فیتنە، لەنێوان نەتەوەو ئایینەکان، وەلەنێوان هەرێم و دەرەوەی هەرێم، وەهەروەها رێ گرتن لە دەست تێوەردانی دەرەکی، خاڵی دووەم، ئەوەیە کە وەرگرتنی مۆڵەت ئازادیەکان کەم ناکاتەوە، بەو پرێنیسپەی کە هیچ ئازادیەکی موتلەق نیە، وە ئازادیەکان کۆبەندن بە یاساوە، وە کەلەیاسا دەرچوون، لەوانەیە بەرەو تاوان بچن، ناکرێت ئازادی بە کەمینە بدەی لەسەر حیسابی زۆرینە، سێهەمیش، مۆڵەت وەرگرتن بەو مانایە نایەت کە وەزارەت چاودێری بیرو راو رای خەڵك بکات، بەڵکو ئەوانەی کە خۆپیشاندەرن، هەوڵ دەدەن وەدەبێت رایەکەی خۆیان بپارێزن، سێهەم شت، مۆڵەت دان ئەرکی زیاتر دەخاتە سەر وەزارەت، بەمەش بەرپرسیاریەتی و لێ پرسینەوە زیاتر دەبێت بەرامبەر بە وەزارەت، وا لەوەزارەت دەکات کە ئەرکی خۆی رێك بخات، لەمابەینی دوو پرێنسیپ، پرێنسیپێکیان پاراستنی بنەماکانی دیموکراسیە، کە مافێکی خۆپیشاندەرانە، وە پرێنسیپی دووەم، پاراستنی مومتەلەکات وئاسایشی گشتیە، کە مافی خەڵکە، لەکۆتایشدا داوا لە وەزیری ناوخۆ دەکەین، کە ئەگەر قایمقامێك کارەبای لەسەر خەڵك کوژاندەوە، یان لە شوێنەکەی لابەرێ، وەیان بیداتە مەحکەمە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ ئەوەی ئەخیر دادگا هەیە، شکات بکەن، دادگای ئیداری هەیە، هەروا بە کەیفی خۆی ئەوە ناکات، ڕێزدار خەلیل عثمان، فەرموو.

بەڕێز خلیل عثمان حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بڕیارە ئێمە مەجموعەیەك پرەنسیپ لەماددەی دوو زیاد بکەین، کە ناکرێت ڕێ گری لە خۆپیشاندان بکرێت، کەواتە دەسەلاّتی وەزارەتی ناوخۆ یاخود یەکەی کارگێڕی، بەس لەوەیا خۆی دەبینێتەوە کەدەبێت تەنزیمی خۆپیشاندان بکات، ئەویش بەهۆی ئەوەی کە کات و شوێنی خۆپیشاندانەکە کە بەداخەوە، ئێمە کە ڕاپۆرتی لیژنەی کۆمەڵی مەدەنی، کە لە 2009/12/22 ئامادە کرابوو، ئێمە هێنمان کردووە، ئامادەمان کردووە، کەبەراستی حەز دەکەم لەو هینەیا بکرێتە بابەتێکی یاسایی و زیاد بکرێت، بەلاّم بەداخەوە، ئەوانەی کە ئێمە لیژنەی موختەص بووین لێرە، گلەیی لەو هینە دەکەم بەڕاستی، نەزەرەکانی ڕاپۆرتی ئێمە، بەنەزەری ئیعتبار وەرنەگیرا، بۆیە داوا دەکەم لە شوێن و کاتی خۆپیشاندان ئەو بڕگەیە زیاد بکرێت، کەلە ڕاپۆرتەکەی ئێمەدا هاتووە، ئەگەر سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بە پاساوی دروستی بەڵگە دار لە پێناو بەرژەوەندی گشتیدا بەباشی زانی کات و شوێنی خۆپیشاندانەکە بگۆڕێت، ئەوا پێویستە بە نووسراوی فەرمی ئاگاداری ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە بکاتەوە، ماوەی وەلاّمدانەوەکەشی لە بیست و چوار کاتژمێر بەرلە دەست پێ کردنی خۆپیشاندانەکە کەمتر نەبێت، ئەوا خۆپیشاندانەکە لە کات و شوێن ڕێگە پێ دراو بێت، دوو، بڕگەیەکی کە لێرە زیاد بکرێت، کە هەندێك شوێن لەبەر ئیعتیباراتی ئەمنی، لەبەر ئیعتیباراتی ئیقتیصادی، لەبەر ئیعتباراتی کۆمەلاّیەتی، خۆپیشاندانی تیا نەکرێت، مەسەلەن ناکرێت کە ڕێگایەك، شەقامێك کە ڕێگەی ئیسعافە، وەڕێگەی سەرەکی ئیسعاف و بەردەمی نەخۆشخانەیە، یاخود نەخۆشخانەیەکی گەورەیە، کە تەوەقوع دەکرێت کە لە هەر دوو، سێ دەقیقە جارێك، ژمارەیەك لە ئیسعاف بگەنە ئەو شوێنە، بۆیە من لەگەڵ ئەوەدام کە ئەمە بە بڕگەیەکی یاسایی زیاد بکرێت، کە هەندێك شوێن خۆپیشاندانی تیا نەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار سەرگوڵ خان، فەرموو.

بەڕێز سەرگوڵ ڕەزا حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەم بڕگەیەوە کە دوو ڕای لەسەرە، منیش هاوڕام لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەم کە پشتگیریان لەوە کرد، کە خۆپیشاندان بە ئاگادارکردنەوە بێت، چونکە ئێمە تەئکیدمان لەوە کردۆتەوە، کە خۆپیشاندان مافێکی سروشتی و مافێکی دەستوریە، وە ئێمە خۆمان وەکو پەلەمان کە یاسا دەردەکەین، نابێت مخالەفەی نەسێکی دەستوری بکەین، کە ئێمە ئەگەر مۆڵەتمان دانا، ئەو مۆڵەتە بۆی هەیە یان موافەقە بکرێت یان

رەفـز بکرێـت، لـە حاڵـەتی رەفـزا ئێمـە ئـەو هەقـەمان لەوانـەی کـە داوای خۆپیشـاندانیان کـردووە لێمـان وەرگرتوونەتەوە، لەبەر ئـەوە مـنیش پـێم باشـە بـە ئاگـادار کردنـەوە بێـت، بـەو میکانیزمـەی کـە دانـراوە مۆڵەت، لەگەڵ رەئیەکەی د.زانام لەو شـوێنانەی کـە وشـەی مۆڵـەت هـاتووە، لـە بڕگـەی یەکـەما بکرێـت بـە ئاگادار کردنەوە، بەو پێیە ئەو میکانیزمانە ئەگیرێتە بەر، وەلایەنی پەیوەندیدار ئاگادار ئەبێت، بەوەی کە خۆپیشاندانەکە بەو حەجمەو کات و لەو شوێنە ئەنجام دەدرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار حەمە سەعید، فەرموو.

بەڕێز حەمە سەعید حمەعلی اورحمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان منیش لەگەڵ ئەو رەئیەم کە مۆڵەت وەرگرتنی ناوێت، بـەڵکو ئاگـادار کردنـەوەی دەوێـت، ئەمـەش کۆمەڵێك موبەریرو کۆمەڵێك هۆی خۆی هەیە، بۆ ئەوەی لێرەدا بەخێرایی ئاماژەی پێ بکەم، خۆپیشاندان، بریتی یە لە یەکێك لە معیارە گرنگەکان، بۆ کۆمەڵگەیـەکی ئـازاد و دیمـوکراس و معیارەکـانی چەسـپاندنی مافی مرۆڤە، وە ئەو کۆمەڵگایانەی کە کۆمەڵگەیـەکی کـراوەن و کۆمەڵگەیـەکی پێشکەوتوون، خۆپیشـاندان تیایە مۆڵەتی ناوێت، تەنیا ئاگادار کردنەوەیە، ئێمەش کە هەمووومان حەریسین، بـەرەو ئـەوە بـڕۆین کامـڵ لــە فــەرمانڕەوایی، وەبــەرەو چەســپاندنی پرۆســەی دیموکراســی بــێ، وەجیــاوازی بکــەین لــەنێوان ئــەو دەسەڵاتانەی کە دەسەڵاتی شمولین، لەگەڵ ئـەو دەسـەڵاتانەی کـە دەسـەڵاتێکی دیموکراسـین، پێویسـت بـەوە دەکات، بەڕاستی ئەگەر بێتو مۆڵـەت ببـەین، کـە ئێمـە خۆمـان خسـتۆتە بـەردەم مەسـئولیەتێك، وەبـەردەم ڕەخنەو گلەیی و گازندەی جەماوەرو هاووڵاتیان بەگشتی، وە ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی، وەهەروەها ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤی دونیاش، ئەصل ئەوەیە کە ئێمە قانونەکەمان دانا، بۆچی قانونەکـە دائـەنێین، بۆ ئەوەیە کە تەنزیم بکەین، کە ئیتر مۆڵەتی ناوێت، تەنزیم کردنەکە هەموو ئەو پرێنسـیپ و مەبادئانـە، ئێمە تەخەوفمان لە چیە؟، تەخەوف و موبەرر چیە کە ئێمە مۆڵەت بدەین؟، ئەو تەخەوفانە بەو تەنزیمە ڕێگەی لێ دەگیرێـت، وە پێویسـتە ئێمـە لـەکاتێکا کەباسـی مۆڵـەت کـرا، ئێمـە دەکەوینـە بـەردەم ئـەوەی کـە میزاجی شەخسی هەندێك شتی شەخسی، هەنـدێك شـتی حیزبـی، تێکـەڵ بـە مۆڵەتەکـە بکرێـت، ئەوکاتـە ئێمە دێین، مافی هاووڵاتیان و جەماوەر ئەو مافە کە هەیانە لێیان زەوت دەکەین، بەناوی مۆڵەت و بـەناوی ئەو تەخەوفانەوە، بۆیە پێویستە ئاگادار کردنەوە بێت، ئەو تەعبیرانەش کە ئێمە بۆ زیاتر، بـەهێز کردنـی یاساکەو، زیاتر ئەوەی کە ڕێگە لەهـەر شـتێکی تـر بگـرین، لـەناو یاسـایەکە ئـەتوانین بیچەسـپێنین، لەگـەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار فاضل حسن فەرموو.

بەڕێز فاضل حسن اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ڕای دووەم، دیارە لەماددەكە ڕای یەكەم بە درێژی نووسراوە، بەلاَم لە ڕای دووەم، تەنها بە دێرێك نووسراوە، جا ئەمە پێویست بوو كە ڕای دووەمیش صیاغەكی تەواو بكرابا، یانیش لە بەرامبەر كام بڕگەیە، وەهەندێك لە بڕگەكان لەوانەیە كەم بكرێتەوە، یان بڕگەی تر زیاتر بێت، جا من پێم باش بوو كە، پێشنیار دەكەم كە سیاغەكەی تەواو بكرێت، ئینجا دەنگدان لەسەری بكرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار عمر عبدالعزیز فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من وا ئەزانم لە كۆی قسەی هاوكارانم، ئێمە لە دوو جەمسەر قسە دەكەین، بۆیە ئاراستەی قسەكانیش بەدوو جیهەت دەڕوات، بە دوو ئاراستە دەڕوات، لەسەرێكەوە باس لە مۆڵەت، بۆ ئەوەیە كە تەنزیمی ڕێ پێوان بكرێت، ئەمن و ئاسایشی هاوولاَتیان و بەرژەوەندیە گشتیەكان بپارێزرێت، مەسار دیاری بكرێت، ئامانجەكان دیاری بكرێن، جیهەتی مەعنی گوێ بگرێت، ئەمانە هەمووی شتێكی تەبییعیە كە جیهەتی پەیوەندیدار بیەوێ تەحقیق ببن، كە وەزارەتی ناوخۆیە، یان یەكەی كارگێڕی ئەو شوێنەیە، ئاراستەی دووەمیش ئەوەیە كە مەترسی ئەوە دەكرێت، ئەم مافە یان ئەو ئەركە، كە ئەبێتە ئەرك لە لایەن دەسەلاَتەوە، ئیستیفادەی لێ بكرێت، مەزاجی تێ كەوێت، وەكو زۆرێك لەو حاڵەتانەی كە لە كوردستانیش و دەرەوەی كوردستانیش ڕەنگە دووبارە ببێتەوە، لە نەتیجە ببێتە هۆی بەر تەسك بوونەوەی ئازادیەكان، ئەو مافە دەستوری و سروشتیەی كە هاوەلاَن هەموو باسیان لێی كرد، ئەمە لەبەر ئەوە، ئەوەی كە بەڕێز وەزیری ناوخۆ باسی كرد، زۆر بە ئاسایی لە موزەكیرەی ئیشعارا ئەكرێت تەحقیق بكەین، یەعنی ئێمە بیكەین بە مەرج، ئەو ئاگادار كردنەوەی كە باسی لێ دەكرێت، ئەبێ ئەو خالاَنەی تیا بێت كە من دەقێكم حازر كردووە، ئێستا ئاراستەی بەڕێزتانی ئەكەم، بە نووسراویش ئەیدەمە لیژنەی بەڕێز، ئەو مەبەستانەی كە بەڕێز وەزیری ناوخۆ یان جهەتی پەیوەندیدار داویەتی بۆ ڕێكخستنی ڕێ پێوان، یان خۆ پیشاندان یان هەرچی دەركرێت، ئەخرێتە ناو موزەكیرەی ئاگادار كردنەوە، ئەگەر بێینە سەر دوو خیارەكە، بە ڕاستی لە زۆربەی ولاَتانی دونیا، تەنانەت لە زۆر لە ولاَتە عەرەبیەكانیش، ئێستا مۆڵەت پێدان نەماوە، هەمووی بووە بە ئاگادار كردن، وە تەنزیمی ئەو ڕێ پێوان یاخود خۆپیشاندانەیان كردووە، لە زمنی ئەو یاسایانەی كە دەریان كردووە، لەگەڵ مۆڵەتا داواكاری ئەوە بەیاسا ئیلزامی ئەو جیهەتەیان كردووە، كە شوێن دیاری بكات، ئامانج دیاری بكات، وە مەسار دیاری بكات، وە ئەو جیهەتەی كەتەنزیمی كردووە دیاری بكات، ئێمە با نموونە نەیەنینەوە بەهەندێك ولاَتی دواكەوتوو، لە ناوچەكەیا، لە ولاَتانی تەنانەت ئەورووپیش كە ئیستیسنائاتن ئەوانە، لەسەر ئەم ئەساسە كە بمانەوێت هەردوو هەدەفەكە تەحقیق ببێت، هەم بەر تەسك

کردنەوەی ئازادیەکان، ئەو مەترسیە لابەرین، هەم ئەرکی دەسەڵاتیش یا جیهەتی پەیوەندیداریش ئاسان بکەین، من پێم باشە دەقەکە بەم شێوەیە بێت، کە بالفعل کاك زانا و زۆرێك لەو هاوەڵانەی تر کە باسیان کرد، ئەم دێرە کەنووسراوە، هیچ کەس، هیچ پەرلەمانتارێك ئەم دێرە لێرە قبوڵ ناکات، بەوانەشەوە کە زۆر داکۆکی دەکەین لە وەی کە ئاگادار کردنەوە بێت، (على اللجنة اشعار رئيس الوحدة الادارية)، ئەمە یاسا نیە، حکومەت نە تەنزیمی شتەکەی کردووە، نە عەناصری تیا باس کردووە، بۆیە من پێشنیار دەکەم، ئەو ماددەیەی کە ئەبێتە بەدیلی ئەم شەش خاڵە بەم شێوەیەی خوارەوە بێت:

على اللجنة المنظمة اشعار وزير الداخلية او رئيس الوحدة الادارية كل ضمن وحدته الادارية للقيام بتنظيم مظاهرة قبل موعده المعين بثمانين واربعين ساعة على الاقل.

ئەکرێت ئیقتراحی 24 هەیە، ئەوە مشکیلە نیە زۆر،(على ان تتضمن المذكرة اشعار عناصر تحديد الجهة المنظمة والمكان والوقت والهدف من المظاهرة)، بەم شێوەیە ئەو مەترسیانەی بەڕێز وەزارەتی ناوخۆ یان لایەنی پەیوەندیدار هەیانە، تەحقیق ئەبێ، وەناکەوینە مەحزوریەتێکی دەستوریش کە بەرتەسك بوونەوەی ئازادیەکانە، یان سوء ئیستیفادەیە، ئیستیغلالی جیهەتێکی پەیوەندیدارە، بەتایبەتی لەیەکە ئیداریەکانی خوارەوە، کە ئیحتیمالە زۆر جار وەکو هاوەڵان باسیان کرد، ڕێپێوان یان خۆپیشاندان بەدڵی ئەوان نەبێ، یان دژی تەسەروفاتێکی ئەوان بێ، ئێمە با ئەو مافە لە هاووڵاتیان نەسەنینەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم وەرتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بەڕاستی یاسای خۆپیشاندان، یەکێ لە یاسا هەرە گرنگەکانە کە لە هەرێمی کوردستان دەردەچێت بەڕاستی، دیارە لێرە ئەو مشت و مڕەی کە هەبوو، لە نێوان لیژنەکانیشا و لە نێوان ئەندامانی پەرلەمان، لەسەر مەسەلەی مۆڵەت پێدان یاخود لەسەر ئاگادار کردنەوەی لایەنی پەیوەندیدار، بەڕاستی کاتێك کە دەقی یاسایی تا ڕۆشەن ترو وازح تر بن بەڕاستی، بێگومان هەم لە خزمەتی یاسایەکەدا ئەبێ، وەهەم لەم خزمەتی ئەوانەی کە پەیوەندیدارن بە یاساکەشەوە لە ئایندەدا کە جێبەجێی ئەکەن گرنگە، دیارە لە هەردوو حاڵەتدا، پێموایە کە دەسەلات ئەتوانێت، یەعنی ڕێ و شوێنی وا دابنێت، ڕێکاری وا دابنێت کە بەربەست لە بەردەمی خۆ پیشاندان و خۆپیشاندەران دروست بکات، چ لە حاڵەتێکا مۆڵەت پێدان بێت، چ لە حاڵەتێکا، ئاگادار کردنەوە بێت، بۆیە ئەگەر لێرە، ئەو ڕێ کارانەی کە دیاری ئەکرێت بەڕاستی، هەتا ئەگەر لە حاڵەتی مۆڵەت پێدان بێت، ئەگەر ڕێکارە یاساییەکان، ئاسان کاری زۆری تێدابێت، بەشێوەیەك کە دەقەکان زۆر ڕۆشن و وازح بن، بۆ ئەوەی کە خۆپیشاندەران، بتوانن ممارەسەی ئەو مافە دەستوریەی خۆیان بکەن، چونکە هەمووومان ئەڵێین، خۆپیشاندان مافێکی دەستوریە، بەلاّم شێوەی مومارەسە کردنی ئەو مافە دەستوریە، ڕێکخستنی کە بە یاسا ڕێك دەخرێت، ئەمە لە ئەرکی پەرلەمانە، وە ئەو یاسایە

زەمانەتی ئەکات، لەبەر ئەوە من لەگەڵ ئەوەدام، بەڕاستی لە هەردوو حاڵەتەکەیا، ئەگەر هەر یەکێك چ مۆڵەت دان بێت، چ ئاگادارکردنەوە بێت، یەعنی لە دەقەکانا ئەو فەقەراتانە هاتووە، ڕەنگە کۆمەڵێك مخاویف دروست بکات، بەتایبەت ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی، کە داوایان لە پەرلەمان کردووە، کە ئەو یاسایە بەو شێوەیە بێت، هەرچەند ئەوان لەگەڵ مۆڵەت دانینە، لەگەڵ ئاگادارکرنەوەدان، بەلأم لە هەموو حاڵەتەکان ئەگەر ئەو دەقە یاساییانە کە لێرەدا لە یاساکەدا هاتوونە، بەشێوەیەك ڕۆشن و وازح بن، ئەگەر لە حاڵەتی مۆڵەت دانیش بێت، ڕەنگە ئەو مخاویفانە بڕەوێنێتەوە، فەقەرەی دووەم لە ئەولەنا، کە باسی رەئیسی وەحدەی ئیداری ئەکات، وابزانم کە لە ئەصلدا (لرؤساء الوحدات الادارية) یە، نەوەك (لرئيس الوحده الاداريه)، چونکە دواتر ئەڵێت (كل من هم ضمن وحدته الادارية)، وابزانم بەهەڵە هاتووە، من پێموایە کە فەقەرەی سادسا، زیادە لێرە، لابرێ، چونکە لە ئەسڵی پرۆژە یاسایەکە، پێشتر کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆکرابوو، لەوێیا باس لەوە ئەکات کە(للوزير سلطة اجازة الاجتماع العام او المظاهرة)، لەویّ لەبەر ئەوەی دەسەلأتی مۆڵەت دان دراوە بە وەزیر، کۆبوونەوە گشتیەکان و خۆپیشاندان، دەسەلأتەکە دراوە بە وەزیر، بۆیە دواتر لە خاڵی دووەمدا ئەڵێ(للوزير تخويل جميع او بعض الصلاحيات الممنوحة له وفق هذا القانون لرؤساء الوحدات الادارية كل ضمن وحدته الادارية بامر وزاری)، بەلأم لێرە دوای ئەوەی کە ڕاپۆرتی لیژنەکان، ئەم دەقە داڕێژراوەتەوە، دەسەلأتی مۆڵەت دان تەنها لە خۆپیشاندانی سەرتاسەری دراوە بە وەزیر، لەبەر ئەوە لە چوار چێوەی قەزاو ناحیەکان و پارێزگاکان، ئەو دەسەلأتە دراوەبە سەرۆکی یەکە کارگێڕیەکان، لەبەر ئەوە لێرە پێویست ناکات، لە خوارەوە لە فەقەرەی سادسا بڵێی(للوزير تخويل جميع او بعض الصلاحيات الممنوحة له)، چونکە دەسەلأتی مۆڵەت پێدان لە حاڵەتی خۆپیشاندانی سەرتاسەری دەبێت، بەلأم لە حاڵەتی خۆپیشاندان لە سنووری قەزاو ناحیەکانا، ئەوکاتە ئەو دەسەلأتە بۆ سەرۆکی کارگێڕییە ئیداریەکانە، لەبەر ئەوە پێویست ناکات وابزانم ئەو فەقەرەیە لابرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار بیلال فەرموو.

بەڕێز احمد سليمان عبدالله (بلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من لەگەڵ ئەو بەرەیەدام کە باس لەوە دەکات، کە مۆڵەت نەبێت، تەنها ئاگادار کردنەوە بێت، بەس نەوەك بەو نەسەش کە هاتووە لەناو پرۆژەکەدا، چونکە بەڕاستی کە ئینسان دەیخوێنێتەوە، وا هەست دەکات کە تەنها وەکو هامشێك نووسراوە، بەدیڕێك، باس لەوە دەکات کە تەنها ئاگادار کردنەوەی جیهەتی پەیوەندیدار بێت، ئەگەر بەو نەصە بێت کە لێرەدا هاتووە بەڕاستی، من لەگەڵیدا نیمە، چونکە ناکرێت هەرتەنها ئاگادار کردنەوەیەك و برۆ بەو شێوەیە، ئەبێ بەڕاستی پرێنسیپەکانی دیاری بکرێت، من گلەیم لەو لیژنە بەڕێزانەش هەیە، لەگەڵ ئەوەدا زۆر ماندوو بوون، ئەبوایە ئەوەشیان بەڕاستی زۆر جوان ڕێك

بخستبایە، وەکو چۆن جەنابی مامۆستا عمر و چەند بەڕێزێکی تریش باسی کرد، بەو شێوە هامیشە بەڕاستی گونجاو نیە، بە گونجاوی نازانم من، ئەگەر دەڵێین ئێمە خۆپیشاندان مافە، مادام ماف بێت، وەلە دەستوریش دیاری کرابێت، پێم سەیرە هێندە قەیدو شەرتی وای بۆ دابنرێت کە زۆر بە ئاسانی، وەبەبێ هیچ بەڵگەو موستەمسەکێك جیهەتی پەیوەندیدار، وەزیر یان مدیر ناحیە یان قایمقام یان هەرکەسێکی تر کە پەیوەندیدارە بە ئاسانی بتوانێت ڕەتی بکاتەوە، یەك شت کە دەگوترێ، ئەگەر ساغ بۆوە کە زیان بە سیستەم و ئاکاری گشتی دەگەیەنێ، ئەو چۆن تەعریف دەکرێت، هەرشتێك من بەدڵم نەبوو، من مەسئول بم، ئەڵێم ئەو زیان دەگەیەنێ، لەبەر ئەوە ڕێگەی پێ نادەم، کەواتە ئەوە زۆر مەتاتیە، زۆر لاستیکیە، وەزیر یا هەر کەسێك بیەوێ، هەر خۆپیشاندانێك رەت بکاتەوە، رەتی دەکاتەوە، ئەبێ بەڕاستی ئەگەر لەحاڵەتێکدا مۆڵەتیش بێت ئەبێ دیاری بکرێت، یەعنی لەچی و چی وەزیر هەیە رەتی بکاتەوە، ئەگەرنا ئەوە شتێکی لاستیکیەو زۆر بە ئاسانی رەت دەکرێتەوە، من پێموایە لە حاڵەتی مۆڵەت دان، مەسئولیەتێکی گەورەی ئاسایش دەکەوێتە سەر حکومەت، ئەویش ئەوەیە کە بۆ نموونە، ئەگەر موزاهەرە بوو، خەڵکی کوردستان ئەیەوێت موزاهەرە بکات، بۆ شتێك کە پەیوەندیەکی ئیقلیمی بوو، یان سیاسی بوو، ئەگەر حکومەت، یان با بڵێین جهەتی پەیوەندیدار، ئەگەر هەتا سەرتا سەری بوو، وەزیر ڕێگەی پێدا، ئەو مەسئولیەتێکە دەکەوێتە سەرشانی حکومەت، بەس ئەگەر مۆڵەتی نەویست، ئەوە خۆی بەخۆی ئۆتۆماتیکیەن هاتۆتە سەر جادەو موزاهەرەی کردووە، بۆ نموونە دژی وڵاتە، یان دژی بڕیارێك لە وڵاتێکی تر، بەس ئەگەر حکومەت ڕێگەی بدات، مەسئولیەتەکە بە دەرەجە یەك دەکەوێتە سەرشانی حکومەت، بۆیە باشتر وایە ئەمە بەڕاستی پێویست بە مۆڵەت ناکات، تەنها ئاگادار کردنەوە بێت، بەلاّم میکانیزمەکانی کە بۆی دیاری دەکرێت، نەوەك بەو شێوەیە هامیشەی کە دیاری کراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار هاژە سلیمان، فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی بەو پێیەی کە خۆپیشاندان مافێکی سروشتی و دەستوریە، وە هەموو کەسێك ئەتواننێت کە خۆپیشاندان بکات، لەبەرامبەر شتێك کە ناڕەواییەك دەرهەقی کرابێت، بۆیە منیش لەگەڵ ئەوەم کە ئەو مۆڵەت وەرگرتنە نەبێت، تەنها بە ئاگادار کردنەوە بێ، وە لایەنە پەیوەندیدارەکان ئاگادار بکرێنەوە، لەوەی کە چۆن خۆپیشاندانەکە دەکرێت، شوێنەکەی لەکوێیە؟، کاتەکەی وە ئەو ئامانجەی کە بۆچی ئەو خۆپیشاندانە دەکرێت؟، چونکە بەڕاستی ئێمە وەکو خۆتان ئاگادارن ئەو ڕۆتیناتەی هەیە لە دەزگاکانی ئێمە، زۆر جار ئەو ئامانجەی کە خۆپیشاندانەکەی بۆ دەکرێت، لەوانیە دوو، سێ ڕۆژ دوای ئەوە مۆڵەتەکە بێتەوە، کە شتەکە بەسەر چووە، وە پێویست ناکات کە خۆپیشاندانەکە بکرێت، بۆیە من لەگەڵ ئەوەم کە ئەو خۆپیشاندانە بە ئاگادار کردنەوە بێت، نەوەك بە مۆڵەت وەرگرتن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕێزدار سۆزان شەهاب فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پرسیارێك ئاراستەی بەڕێزان ئەكەم بۆ یەك دەقیقە بیری لێ بكەینەوە، سایەقی پێویستی بە مۆڵەت وەرگرتن نیە؟، ئیجازە؟، نابێت ئیجازە وەربگری سایەقی بكەی؟، مافی خۆتە، ئیجازەی سایەیقی مافی خۆتە، سەیارە بێت، تەیارە بێت، هەرچیەك بێت، دەبێت مۆڵەتی بۆ وەربگری، مافی خۆشتە، ئەی بۆ ئەوە بەرتەسك كردنەوەی ئازادی نیە، بەلاّم ئەگەر بڵێی من ئەمەوێت خۆپیشاندانێك بكەم، مۆڵەتم بدە، بەڕێز سەرۆكی وەحدەی ئیداری، بەڕێز وەزیر، ئەوەتا لە فلاّن سەعات، لە فلاّن وەقت، بۆ ئەم ئامانجە، من داوا دەكەم، ئیجازەم بدەی، وەئەویش بڵێت بەڵێ من موافقم، دوای ئەوە، باسی شەخسیەتێك كرا، تۆ كە ئەڵێی مۆڵەت، ئایا رەفز كردن هەروەها بەرەهایی هاتووە، كەواتە ئیتر بۆی هەیە رەفز بكات و تەواو ئیتر، نەخێر، كە رەفزی كردەوە، ئەو كەسە بۆی هەی بچێتە بەردەم مەحكەمە، دوای ئەوە ئێمەی ئەندامانی پەرلەمان، وە ڕێكارەكانی ئەم یاسایە، وە ئەو پرێنسیپانەی كە باسمان كرد، من باسی پرێنسیپەكان بۆ ئەوەم نەكرد، بۆ ئەوەی ئازادیەكان بەرەها بەكاربێت، نەخێر بۆ ئەوەی ئێمە ئەو شتانە بخەینە ناو چوار چێوەی یاسایەكەوە، بڵێین، بەڵێ، بەمۆڵەت بێت، میزاجی شەخصی تێ نەكەوێت، بەوەی كە كاتێك تەنزیمی موزاهەرە دەكرێت، لایجوز تنظیم مظاهرة، التجمع العام دەبێت لابرێت، چونكە ئێمە لە هینەكەیا باسمان كردووە، الا بعد تقدیم طلب الى الوزیر او رئیس الوحدة الاداریة واستحصال الموافقة التحریریة لتحدید المكان والوقت والمدة وعدد المشاركین والهدف من المظاهرة، تەواو، بەڕێزان بەس بۆ ئەوەی سورەتەكە وازح بێت لەلامان، ئەگەر مۆڵت بێت دیكتاتۆریەتە؟، ڕێ گرتنە لە ئازادیەكان، چونكە مۆڵەتە، بەلاّم ئەگەر بێی ناوەكەی بكەی بە ئاگاداركردنەوە، هەمان شەرتەكانی كە بۆ مۆڵەت دانراوە، هەمان شت دانێیتەوە ئەوە ئازادیە، یەعنی من ئەمەوێ لەمە تێبگەم، بۆ دەستەواژە وابكات مانای شتەكان خاڵی بكاتەوە، یاخود بەرگێكی نوێی بەسەرا هین بكات، من ئەمەوێت یەكێك وەلاّمم باتەوە، پێم بڵێ ئەگەر مۆڵەت پێدان، ئەو هەموو شتەی بوێت ئەو هەموو شەرتە،بڵێین ئاگادار كردنەوە هەمان شەرت و شروتی لەگەڵ دابێت، هیچ فەرقێكی دەمێنێت؟، هیچ فەرقێكی نامێنێت؟، چونكە ئێمە هەقی.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە، كەس وەلاّمت ناداتەوە، رەئی خۆت بدە، ئەوان وەلاّمت ئەدەنەوە، بەسەرچاو.

بەڕێز سۆزان شەهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆیە من كاتێك كە باس كردنی ئیعتیراز لەسەر مەسیرەیەك دەكرێت، خۆ دەبێت باس لەوە بكرێت بۆچی ئیعتیرازی لەسەرە، ناتوانێت رەئیسی وەحدەی ئیداریەك یاخود ئەوە وەزیری بەڕێزیش لێرەیە، ناتوانێت

هەروا لەخۆڕا بڵێت رازی نابم، دەبێت بە ئەسبابی موسەبب، ئەدی باشە ئەگەر ئەو ڕێ پێوانە تەحریزی فیتنەیەکی کرد لەناو ئەم وڵاتەیا، کێ مەسئول دەبێت؟، بلێ وەلا ئیتر ئاگادارکراوەتەوە، تەحریزی فیتنە لە دژی ئاینێکی دیاریکراو، لە دژی ڕەگەزێکی دیاریکراو، لە دژی تائیفەیەك و قەومیەتێکی دیاریکراو، کێ تەحەمولی ئەو مەسئولیەتە ئەکات، بۆیە کە دەڵێی موسوبیب بێت، هەروا لە خۆڕایی رەفزی نەکات، شتەکان ئێمە ناکەین بە مەشاعر، لەسەر ئەساسی مەشاعر باسی ئەم شتانە ناکەین، لەسەر ئەساسی شەخسەنە باسی ناکەین، ئێمە لەسەر ئەساسی ئەوە دەبێت، ئەوەندە بیرکردنەوەمان لەسەر ئەو ئەساسە بێت، کە چۆن ئێمە موحافەزەی ئەو هەرێمە بکەین، چۆن یاسایەك دابنێین، هەم ئازادیەکانیش ببەخشێت، هەم ئەو کەسەی کە مافەکەی ئەدەینە دەست، ئەو کەسەی کە دەسەڵاتەکەی ئەدەینە دەست خراپ بەکاری نەهێنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار دڵشاد شەهاب فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شەهاب حاجی محمد:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

وەلا بۆی هەیە قسەکان هەندێکی کرابن، بەلاْم لەبەر ئەوە مافێکی سروشتی و یاسایی و دەستوری خۆمەو، مۆڵەتیشم وەرگرتووە، تەڵەبیشم تەقدیم کردووە، من قسەکانی خۆم هەر دەکەم هەندێکی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەر نابێت، تکایە گوێ لە برای خۆت بگرە، فەرز نابێ، یەعنی بڵێی هەروا ئەکەم، ئەوا لەناو پەرلەمان نابێت، ئصول هەیە، قسەی خۆت بکە ڕێزت ئەگرین، احتیرامت ئەگرین، بەس فەرز نیە.

بەڕێز دڵشاد شەهاب حاجی محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەندێك دیفاع لە ئازادی دەکەین، هەندێکیش دەمانەوێت ئازادی زیاد بکەین، بیرۆکەی هاتنە کایەوەی ئەم پڕۆژە یاسایە، ئەو ئامادە سازیانەی بۆی کراون، ئەوەی کە تیایدا کۆ دەنگیەکی لەسەر هەیە، ئەویش فەراهەم کردنی ئەو ئازادیانەیە ئەوەی کە هی مافی تاکن لە کۆمەڵی ئێمەدا، بەلاْم هەندێك گۆتن، کە خەریکە مانای تر، یاخود تەفسیراتی تری بۆ دەنووسرێت، بە دیتنی من پێویستی بە هەندێك ڕوون کردنەوە دەکات لەسەری، یەك، من لەگەڵ ئەوەدام کەوا مۆڵەت وەربگیرێت، لەبەرچی؟، لەبەر ئەوەی ئیلتیزامێکی زۆر تر بۆ ئامادەسازی دەزگا پەیوەندیدارەکان، دەکەوێتە سەر ئەولایەنە پەیوەندیدارانەی کەوا پێویستە خۆیان ئامادە بکەن، وە ئیلتیزامێکی زیاتریشیان دەکەوێتە سەر، وە نموونەیەکی بچووك دێنمەوە لەسەر ئەوە، ئەگەر تەنها بە ئاگادار کردنەوە بوو، لەکاتێکی دیاریکراو وەلە ڕۆژێکی دیاریکراو، وە لە شوێنێکی دیاریکراو، یاخود لەچەند شوێنێکی دیاریکراو، کە ئەصلەن لە قودرەتی دامودەزگاکانی وڵاتدا

نـــەبێت، لـــە تـــەئمین کردنـــی هـــەموو پێداویســـتیەکان، چ لـــە شـــارێك، چ لـــە شارۆچـــکەیەك، زیـــاتر لـــە خۆپێشاندانێك هەبوو وە دەسەلاَتیش نەبوو کەوا تەئمینی ئیحتیاجاتی بکرێت وە، تەنهاو تەنها بـە ئاگـادار کردنەوەش بووبێت، لەو حاڵەتەدا کێ بەرپرسیار دەبێت، بەرامبەر بەوەی کە سەلامەتی و هـەموو ئـەو ڕێ و شـوێنانەی کـە پێویسـتن بـەڕێوەی ببـات، لـە حاڵەتێکـدا کـە هـیچ ئیختیـار بـۆ دەزگـای پەیوەندیـدار نەمێنێتەوە، دوو، ئەگـەر بـارو دۆخـی ئـەمنی گونجاو نـەبوو، وەکو ئـەوەی کـە ئێمـە یاسایەك دەردەکـەین تەبیعی، بۆ ئەمڕۆی کوردستانی دەردەکەین، بـۆ ولاتێکـی دەردەکـەین کـەوا هەمیشـە موهـەدەدە، بـە پلانـی ناحەزان و دوژمنان وکۆمەڵێك بەڵگەو دەلائیلیش ڕۆژانە دێنە بەرچاو، دێنەوە بەردەستی ئێمـە، وە ئەگـەر تەنها ئاگادار کردنەوە بوو، موزاهەرەیەکی چەند هەزار کەسـی، قـرار وابـوو لـە شـارێك، یـان شارۆچکەیەك بەڕێوەبچێت، وە بەپێی تێڕوانینـی دەزگـا پەیوەندیـدارەکان، وابـوو کـە بـارودۆخی ئـەمنی گونجـاو نیـە، وە مومکین نیە دابینی ئەو ئەمنیەتە بکرێت، وە تەنها بەتەمای ئاگادار کردنەو بەجێهێڵرا، کێ بەرپرسیارە لە ئەگەری ڕوودانی ئەوەی کە هەر شتێك ڕوو بدات؟، مەوزوعی مەزاج لەسەر ئەوەی کە باس کرا، سۆزان خان هەندێکی ئاماژە پێ کرد، کـەوا لـە ماددەکـەدا هـاتووە کـە دەبێـت هۆکارەکـان ڕوون بکرێنـەوە، وە هـەروەها تێشیداهاتووە کە دەبێ مافی ئـەوە هەیـە کـە لـە دادگـا پێداچـوونەوە بـە بڕیارەکە بکرێـت ئینجـا، پرسـیار لێرەدا ئەوەیە، بۆچی سێ کەسی ئاسایی مـن ڕێـزم بـۆ هـەر تـاکێکی کۆمـەڵگای خۆمـان هەیـە، سـێ کەسـی ئاسایی کە تەڵەبی وەرگرتنـی ئیجازەی خۆپیشـاندانێك بکـەن، داواکاریەکـە زۆر ڕەوایـە، زۆر دروسـتە هـیچ مەرامێکی لە پاڵدا نیە، بەلاَم ئەگەر وەزیرێکی کە عزوی کابینەیـەکی بـەڕێوەبردنی ولاَت بێـت، لەبـەر دەم پەرلـەمان و نوێنـەرانی میللـەت سوێندی خواردبێـت، کـەوا بەرژەوەنـدی ولاَت و میللەتەکـەی دەپارێزیـت، ئەگەر ئەو موبەرراتی هەبێت و بڵێت ئەم خۆپیشاندانە ئەمڕۆ باش نیە، یان لەم تەوقیتە، یان لەم زەمانە، جێگای پرسیارو مەزاجیەتی لەسەرە، بەلاَم ئەگەر سێ کەس داوایەك پێشکەش بکەن، بۆ ئـەو مەبەسـتانەی کەوا خۆپێشاندانی بۆ بکرێت، وە کە هەمووشمان تەقریبەن لەسەری کۆ دەنگ بـووین، کـە ئەمانـە مـافێکی ڕەوایە، وە ڕەنگە هیچ ئاراستەیەکی خراپی لێ نەکەوێتەوە، بەلاَم قەراری وەزیر و قەراری رەئیسی وەحدەی ئیداری، مەزاجیەتی تێدا دەبێت و مەترسی و ئیستغلال و ئەمانـە دەبێـت، بـۆ کـێ ئـەم هەقـە دەدات، کـێ یەکلا کەرەوەی ئەمەیە؟، کە ئەگەر ئەم سێ کەسە ئەو بڕیارە یان ئەم داواکاریە، پێشکەش بکەن، داوایـەکی قبوڵـە، بـەلاَم ئەگـەر بڕیـاری رەئیسـی وەحـدەی ئیـداری بێـت، جێگـای گومانـەو ڕەنگـە ئیسـتغلالی بکرێـت، دەربارەی ئەوەی کە ئەگەر هەڵوێستێکی نەتەوەیی و نیشـتیمانی بێتـە وجودەوە، ڕەنگـە حکومـەت تووشـی ئیحراجی ببـێتن، کـە ئیجازە بـدات، مـن بـەش بـەحاڵی خـۆم وەکو ئەنـدامی کوتلەیـەك کـە سـیقەمان بـە حکومەتێکدا، ئەگەر خەتەرێکی قەومی و خەتەرێکی نیشتیمانی وا هاتە سـەر وولاَتەکـەم، وەحکومەتەکـەم حازر نەبوو لەگەڵ میللەتەکەمدا یەك سەنگەر بێت، دیفـاع لـە بەرژەوەندیـە نەتـەوەیی و نیشـتیمانیەکانی خۆی بکات، من بەش بەحاڵی خۆم سیقەی خۆم سەحب دەکەمەوە لەو حکومەتە، بۆیە قەناعەتی من وایە، ئەم خەتەرە نیشتیمانی و نەتەوەییانەی کەوا ئەگەر قەرار وابوون بێنە سـەر ولاَت، ئێمـە دەبێـت باوەڕمـان

وابێت کەوا حکومەت ودەسەلأتیش بەشێکن لەم نەتەوەییە، بەشێکن لەو نیشتیمانە، مەبەستم لە هەموو نەتەوەکان دێت، لە پێکهاتەکانیەتی، من ئەوە بە حوجەت نابینم کەوا سەحبی ئەو وەزعیەتە بکرێت، ئەو مۆڵەت پێدانەش بە هیچ ڕێگریەك نابینم، لەگەڵ ئەو هەموو ڕێکارانەی کەوا بۆ ڕەفزی ئەگەر خوانەخواستە حاڵەتێکی ڕەفزی وا هاتە پێش، سوپاس.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تکا دەکەم سەرۆکایەتی نەیەلێت هیچ ئەندامێکی پەرلەمان، لەقسەکانیان وەلأمی هاوڕێکانیان بەنەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ناوی نەهێنا، ناویشی نەداوە، بەعام وتی، ئەگەر حکومەتێك لەگەڵ میللەتەکەی هەڵنەستێت، من سیقەی لێ سەحب دەکەم، زۆر تەبیعیە، بە هەقیقەت زۆر زۆر تەبیعیە، نا، نا زۆر هەقی خۆیەتی، زۆریش ئسولی بوو قسەکەی، ڕێزدار اسماعیل، فەرموو.

بەڕێز اسماعیل سعید گەلألەیی:

لەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

خوشك و برایانی بەڕێز، دیارە دوو ڕا هەیە، ڕایەك ئەوەیە کە ئایا مۆڵەت هەبێت، ڕایەکی تر پێی وایە بەس ئاگادار کردنەوە، من لەگەڵ ڕای یەکەم دام، مۆڵەت بەشەرتێ لەیەك حاڵەتدا، لە حاڵەتێکدا کە خۆپیشاندانێکی سەرتا سەری هەیە، لەهەرسێ پارێزگاکەی کوردستان، ئینشاءالله لە ئایندە ئەگەر ئەوەی تریشی ئیزافە بوو، لە حاڵەتی ئاوا خۆپیشاندانی سەرتا سەری، بەڕاستی کەئامادە باشیەکی زۆری دەوێت، یەعنی لەوانەیە هێزەکانی وەزارەتی ناوخۆ، بە تەواوەتی ئەم ڕۆژە لە ئینزار ئەبن بۆ ئەم حاڵەتە، لەم حاڵەتەدا مۆڵەت زەرورە و گرنگە چونکە ئامادە باشی باشی دەوێت، بۆیە من لەحاڵەتی مۆڵەتدان، تەنها لە حاڵەتی خۆپیشاندانی سەرتاسەری لەگەڵیام، ئەگینا ئەمڕۆکانە لەماوەت یان لە قەزای سمێلێ، یان لە شوێنێك خۆپیشاندانێکی مەحەلی دەکرێت، من پێموایە کە زۆر تەبیعیە، وە زۆر مەحەلیە، پێویستی بە مۆڵەت نیە، سەبارەت بەوەی، ئەگەر مۆڵەتەکە نەدرا، هەق دراوە بەلایەنی داواکار، بچێت لە دادگا تانە بات، مودەکەش 48 سەعات دانراوە، ئێمە هەموومان دەزانین وەزعی دادگاکانی کوردستان، چەند لۆدی لەسەرە، یەعنی کێشەیەکی کاتب عەدلت هەیە بە دوو ڕۆژ بۆت جێبەجێ ناکرێت، بەس کێ زەمانەتی ئەوە دەکات لە 48 سەعاتا جوابی بداتەوە؟، لەماوەی سێ ڕۆژا ئەتوانین تانە بەین، بەلأم لەماوەی 48 سەعاتا ئەبێت دادگا جواب بداتەوە، بۆیە من پێشنیاری ئەوە دەکەم، کە ئەگەر ئەمەش قبوڵ کرا، ئەگەر دوای 48 سەعات

دادگا جوابی نەدایەوە بە ڕەزامەندی حیساب بکرێت، لەسەر لایەنی تر هەموومان باسی ئەوە دەکەین، لە بیدایەتەوە هەموو هاوڕێیان باسی ئەوە دەکەن، کەخۆپیشاندان مافێکی دەستوریە، من پرسیار دەکەم، دەستور لەچیەوە هاتووە؟، یەکێ لەسەرچاوەکانی دەستور، قورئانی پیرۆزە، ئەو مافانە هەزارو چوارسەد ساڵە بۆ مرۆڤ تەئمین کراوە، بەلاَم ئایا بەڕاستی مافەکانی ئینسان لەم ولاَتانەدا جێبەجێ کراوە؟، نەخێر، ئەو وەختە مافەکان گرنگن کە لە ڕێگای یاساوە ورد دەکرێنەوە، وە پراکتیك دەکرێن، وە دائەبەزێنرێت بۆ ناو کۆمەڵگا، وەسادە دەکرێن، وە بە شێوەیەکی ئاسان دەخرێنە بەردەم هاوولاَتیان، بۆیە من بەش بەحاڵی خۆم، لەگەڵ ئەوەدام کە ئەم مافە سادانە بەشێوەیەکی زۆر سەرەتایی، وەبەکەمترین ڕۆتینیات بدرێن بە هاوولاَتیان، بەڕاستی یەکێك لە پێوەرەکانی دیموکراسیەت، کە ئێمە شانازی پێوە دەکەین، وەکو هەرێم لەناوچەکەدا، ئەو جۆرە ئازادییەی کەهەمانە، ئەو جۆرە دیموکراسیەی کە هەمانە، ئەوەش بەو سەنەدە قانونیانە موهیمە، ئیسپات دەکرێت لەمەودوا بەڕاستی، لەناو ئەو یاسایە جێیان دەکەینەوە، بۆیە من داوا لە خوشك و برایانی بەڕێزم دەکەم، ئەم سەنەدە قانونیانە کە زۆر گرنگن، بابە شێوەیەکی زۆر ڕەها، بەشێوەیەکی زۆر سادە، بۆ هاوولاَتیانی خۆمانی تەئمین بکەینەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کاك بورهان فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وەکو ڕەئی شەخصی خۆم لەگەڵ ئەوەدام ئیشعار بێت، نەوەکو تەڵەبی ئیجازە، بەلاَم بەم شێوەیەی کە کاك دانا ئیشارەتێکی پێیدا، بەداخەوە لەو تەقریرەی لیژنەی قانونی بە موفەصەڵی نەنووسراوە، شتێك ئەبێت وەکو فۆرمی زانیاری، ئیشارەتێکی پێدا کە باسی تەقریری لیژنەی خۆیانی کرد، وەکو ئەوەی زەمان و مەکان و ناوی لیژنەکە و چەند کات ئەخایەنێت و ئەو شتانە، ئەوەش جێ بکرێتەوە، ئەو کاتە ئیشعارەکە جوانتر ئەبێت بە ڕەئی من، بەلاَم هەندێك هین هاتووە، خاڵێکی ترم، کەلیمەی موستەلەحی قانونی نیزامی عام، ئادابی عام لەو ماددەیەدا هاتووە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لە قانونا نە ئسوڵی محاکەماتی جەزائی، نە قانونی عقوباتی 111 ی 1969، هیچ تەعریفێك بۆ نیزامی عام، ئادابی عام نیە، بەڵکو فەقەت ئارائی فوقهیی قانونیە، بەڕاستی نیزامی عام و ئادابی عام، تەفسیرێکی لاستیکی هەیە، من بەیانی لە دەسەلاَتدابم ئەتوانم نەوعێك شەرحی بکەم، موعارەزە بم ئەتوانم نەوعێکی تر شەرحی بکەم، ئەگەر جەنابتان بیرتان بێت، قانونی عەمەلی صەحافی کاتی خۆی کە لە ساڵی 2007 و 2008، ئەگەر بە هەڵە نەچووبێتم موناقەشە کرا، صەحافیەکانی کوردستان موزەکەرەیەکی ناڕەزاییان دایە سەرۆکایەتی هەرێم، وتیان ناڕازین ئەم قانونە تەصدیق بکرێت، لەبەر هەندێك موستەلەحی ئەمنی قەومی، نیزامی عام و ئادابی عام، نیزامی عام و ئادابی عامیشی تیابوو، کەلەبەر ئەوەی تەفسیرێکی لاستیکی هەیە، ئەوەبوو دوایی یاسایەکەتان هێنایەوە بۆ پەرلەمانی بەڕێز، لە پەرلەمانی بەڕێز نیزامی عام و ئادابی

عامتان لابرد، بەڕەئی من ئێستاش هەقە بەدیلی بۆ بدۆزرێتەوە، بەدیل دۆزینەوەش بەڕاستی، لیژنەی قانونی ئەتوانێ بەدیل بۆ نیزامی عام و ئادابی عام بدۆزێتەوە بەچەند خاڵێك، ئاسانیشە، من ئەگەر ڕەئی زۆرینەی پەرلەمان، ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز، لەگەڵ ئەوەدابوو، کە هەر ئیجازە پێویستە بۆ خۆپیشاندان، من داواکارم ئەو شتە تەرك نەکرێت، بۆ قەزاو قەدەر، دەردی ئینگلیز ئەڵێت (الشیطان في التفصیلات)، ئەمە لەوردەکاریەکەیا موشکیلە دروست دەکات، من لەگەڵ ئەوەدام، دوو مەبدەئی قانونی هەیە، کە مەسەل ئەهێندرێتەوە، میسالە(یا علی سبیل الحصرە) یە حصر دیاری بکرێت ئەو حاڵەتانە چیە؟، کە ئەو جیهەتەی ڕەفزی ئیجازەکە دەکات، لەم حاڵەتانە بۆی هەیە ڕەفزی بکات، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەتوانێ ئەو حاڵەتانە دیاری بکرێت، بۆ نموونە لە حاڵەتی ئەوەی دژی ڕەگەزێ یا تائیفەیەکی دینی، یاخود نەتەوەیەك بۆ موزاهەرەکە، دووەم، ئەگەر تەحریز بوو بۆ عونف، سێهەم، موزاهەرەیەکی موسەلەح بوو، چوار، ئەگەر خەلەل هەبوو لە زانیاریەکانی ئەوانەی تەقدیمیان کردووە، حەصر بکرێت لەم حاڵەتانە، وەزارەت و جیهاتی ئیداری موختەص بۆی هەیە ڕەفزی بکات، من ئەگەر ڕەئی ئەکسەریەتی ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز لەگەڵ ئەوەدابوو، هەر بچێت بۆ ئیجازەی خۆپیشاندان، داوا لە بەڕێزتان دەکەم ئەو پێشنیارەم تەبەنی بکرێت، ئەویش بخرێتە دەنگدانەوە، حەصر بکرێت خاڵەتەکانی ڕەفز یاخود نەکرێت؟، بەڕاستی دەربارەی ئەوە کە ئێمە سیقەی تەواوی خۆمان داوەتە حکومەت، لە هەموو شتێکا ڕای هەیە، من ڕەئیم وانیە، جەیشی ئەجنەبی تا ئەم دەقەیە لەم وڵاتەدایە، حکومەت ڕەئیەکی نیە، لەبەر ئەوەی پێویست نیە ئێمە پەرلەمانین هەموو ئیعتیمادێکمان لەسەر حکومەت بێت، پەرلەمان موئەسەیەکی تەشریعی گەورەیە، خاوەن هەیبەت و مەکانەت و قوەت، قوەتی ئیلزامی قانون و قەراراتی خۆی هەیە، موئەسەسەیەکیشە، جیهەتێکی ڕەقابیشە بەسەر حکومەتا، زۆر سوپاسی جەنابتان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، تکایە موراعاتی مەشاعیرە ئاینەکانی تر بکرێتن، لەناو پەرلەمان، هەندێك میسال نەهێندرێت، ڕێزدار کوێستان محمد، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە زۆربەمان ئەوەمان دووبارە کردەوە، کە مافی خۆپیشاندان مافێکی دەستورەیە، واتا، وەك هیچ مافێکی تر نیە، کە دەستور بە ماددەیەکی وازح باسی نەکردبێت، ماددەیەکی دەستوریە، یەعنی جیایە لەمافەکانی تر، بۆیە من پێموایە بەرەئی من، بەکار هێنانی ماف پێویستی بە مۆڵەت نیە، کاتێك بۆ بەکار هێنانی ماف، داوای مۆڵەت دەکەی، یەعنی سنوردار کردنی ئەم مافەیە، بۆیە من بۆخۆم لەگەڵ ئەوەدام کە بە ئاگادار کردنەوە بێت نەوەك مۆڵەت بێت، بۆ ڕەواندنەوەی ئەو مەترسیانەی کە بەڕێز وەزیری ناوخۆش باسی کرد، ئەکرێت کۆمەڵێك ڕێکاری یاسایی دابنێین، وەك ئەوەی هاوڕێم کاك دانا و د.زاناو حاکم رزگار

باسیان کرد، لائیحەیەك پێشكەش بكات، بەكات و شوێن و ئامانجی خۆپیشاندانەكە و هەتا ئەخیری، كە ئەو بەڕێزانە باسیان کرد، وە بۆ كاتی ئاگادار كردنەوەش، من لەگەڵ ئەوەدام كە بۆنە نیشتیمانی و نەتەوەیی و ئاینی و لەگەڵ چالاكیە هونەری و ڕۆشنبیری، چالاكیەكانی ڕێكخراوی مەدەنیش پێویستی بە ئاگادار كردنەوەش نەبێت، ئێمە هەموومان ئەزانین، وە نموونەشمان لەبەردەمدایە، كە لەم هەرێمەی ئێمە، بە دەیان خۆپیشاندان لە ڕێگەی ئەو تەعلیماتەی كە وەزارەتی ناوخۆ دایناوە، داوای مۆڵەتیان كردووە و مۆڵەتیان پێ نەدراوە، دواتر خۆپیشاندانەكەش بووە، وەزارەت و حكومەتیش هەموو خۆپیشاندەرانی زیندانی نەكردووە، بۆیە پێموایە ئەگەر بە مۆڵەت بێت، مۆڵەتەكە نەدرێت، خۆپیشاندانەكە هەر دەكرێت و هەمووشیان زیندانی ناكرێن، بۆیە بۆ ممارەسە كردنی ئەو مافە دەستوریە، كە بە ماددەیەكی وازح هاتووە، پێویستی بەمۆڵەت نیە، پێویستی بە ئاگادار كردنەوە هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕێزدار د.پەریهان فەرموو.

بەڕێز د.پەریهان قوبلای محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەوەوە دەست پێ دەكەم، كە ئەمە مافێكی دەستورەیە، دەستور بە وازحی ئیشارەتی پێیداوە، خۆپیشاندان هەقی خەڵكە، وە من لەوەوە تەئیدی كاك كاردۆ ، كاك د.رفیق سابیر دەكەم، كە ئەمە بە مۆڵەت نەبێت، بە ئاگادار كردنەوە بێت، بەلأم بە میكانیزمێك كە برادەران باسیان كرد، د.زانا و كاك عمر عبدالعزیز، ئەتوانین ئێمە كات وشوێنی بۆ تەحدید بكەین، ئەو كاتە واجبە لەسەر وەزارەتی ناوخۆ، ئەمنی ئەو موزاهەرەیە بپارێزێت، بەلأم ئەگەر ئەوە بە مۆڵەت بوو، من وا بەباشتری دەزانم تەئیدی قسەكانی كاك برهان دەكەم، لەوەی كە حەصر بكرێت، كە مۆڵەت لە چیا بێت؟، بۆ نموونە ناهەقیەك، مەجموعەیەك، كۆمەڵێك مامۆستا یان كۆمەڵێك دكتور، هەقی خۆیانە، خۆیان ئەزانن مەشاكلی خۆیان چیە، تۆ مۆڵەت نەدەی بەوە، بیدەی بە شەخصێك كە لە یەكە ئیدارەییەكان، یان شەخصێك ببێتە ئەوەی كە قەیدی ئەو حوریەتانە بكات كە تەعبیر لە ڕای گشتی ئەكات، لەبەر ئەوە من تەئیدی قسەكانی كاك برهان دەكەم، ئەگەر بە حاڵەتێك بە ئیجازە بوو، بە مۆڵەت بوو، بەو شێوەیە بێت كە كاك برهان باسی كرد، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ گشت ئێوەی بەڕێز، بەڕێزان 46 ئەندامی بەڕێز لەسەر ئەو بابەتە قسەیان كرد، ئێستاش سەعات 2:28 دەقیقەیە، بۆ وەلأم دانەوەی ئێوەی بەڕێز، لیژنەكان وەلأمتان دەدەنەوە، بەلأم دانیشتنەكەمان دوا دەخەین بۆ سەعات چوار ونیو، چوار و نیوی ئیمڕۆ، لێرە حازر بن، بۆ ئەوەی وەلأم دانەوەكە بكرێت، ئەو ماددەیە تەواو بێت، باقیەكەی ئەخەینە سبەی، چوارو نیوی ئەمڕۆ پاش نیوەڕۆ، با پێنج بێت، چونكە كاتتان كەمە، سەعات پێنج تكایە لێرە بن، سەعات پێنجی ئیمڕۆی ئێوارە، هەمووتان لێرە بن، بە خواتان ئەسپێرین.

دانیشتنی دووەم

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەردەوام بوون لەسەر دانیشتنەکەی ئەمڕۆی پێش نیوەڕۆ، دانیشتنی ژمارە 10 بەردەوام دەبین، داوا لە لیژنەی یاسایی، ناوخۆ، مافی مرۆڤ، کۆمەڵگای مەدەنی دەکەین، فەرموون بۆ ئێرە، لیژنەی یاسای کەرەمکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای ئەوەی کە ئەندامانی پەرلەمان، چەندین پێشنیار و تێبینیان لەسەر ماددەی دووی ئەو پرۆژە یاسایە کە بە ڕاپۆرتی هاوبەشی هەرچوار لیژنە پێشکەش کراوە، ئێمە چەند تێبینیەکمان لەسەر ئەو پێشنیارانە هەیە، سەرەتا چەند بەڕێزێك باسی ئەوەیان کرد، کەلەبەرچی ڕای دووەم کەوا ئەو ماددانەی لەناو ڕاپۆرتەکەدا هاتووە، ڕای دووەم بە یەك ڕیزی، یان بەچەند وشەی کورت و دەستەواژەی کورت تەعبیری لێ کراوە، ڕایەکە وا تۆمار کراوە، لە ڕاپۆرتەکە، بەڕێزان ئەوە لەبەر ئەوەی بوو کە ئەو ڕایە پەسەند کراوە، وەکو ئەو وشەی پێناسەی تەجەموعی عام کە لە ماددەی یەکەم هاتووە، لە ڕاپۆرتەکەدا هاتبوو، بەڵام هەمان بڕیاری لەسەر درا کە لابدرێت، ئێمە ئەو پێناسەمان لە ماددەکە لادا، وە ئەوەی کە بەدوو ڕا بوو، لێگەڕاین بۆ پەرلەمان کە حەسمی بکات و یەك لای بکاتەوە، وە هەندێك حاڵەت هەیە، کە پێویستی دەکرد ئێمە بەکورتی ئاماژەی پێ بکەین، لەبەر ئەوەی بۆ نموونە ئەو ماددەی ئێستا گفتوگۆی لەسەر دەکرێ، باس لە مۆڵەت و ئاگادار کردنەوە دەکات، ئەگەر ئاگادار کردنەوە بێت، دەنگی هێنا، بڕیار بڕیاری پەرلەمانە، لەو هۆڵە بڕیاری لەسەر دەدرێت، ئەوە پێویست ناکات کە ئەو هەموو وردەکاریەی بۆ مۆڵەت پێویست دەکات، مۆڵەت وەرگرتن باس بکرێت لە ئاگادار کردنەوە، لەبەر ئەوە بەکورتی ئاماژەمان بە ڕایەکان کرد، ئەگەر دەنگی هێنا ئەوە بەشێوەیەکی تر دای دەڕێژینەوە، چونکە کاریگەری دەبێت لەسەر هەموو ماددە و بەند و بڕگەکانی تر، وەکو نموونەم هێنایەوە تەجەموع عامەکە کە هەڵگیرا، لە ماددەی یەکەم لە پێناسە، لە

ماددەکانی تر دەبێت ئەو هەموو دەستەواژەیەیی هەڵبگرین، لەبەر ئەوەی دەنگمان بۆی دا، سەبارەت بە دەستەواژەیەك لەوانەیە لەو یاسایەو، لەیاسای تریش گفتوگۆی لەسەر بکرێت، نیزام عام و ئاداب عامە، بەڕێزان، لەهیچ یاسایەك ئەو دەستەواژەیە پێناسە نەکراوە، هەتا لە دەستووری عیراقی کەم ئاماژەی پێ کراوە، وە ئاداب عامە لە مادده حەڤدەی دەستووری عیراقی هاتووە، پێناسە نەکراوە، کەلە یاسا پێناسە نەکراوە، مانای ئەوە نیە ئەو دەستەواژەیە پێناسە ناکرێت، بەلاّم لەبەرچی لەناو یاساکە پێناسە ناکرێت؟، وە باس ناکرێت، لەبەر ئەوەی نیزامی عام و ئادابی عام، لەلایەن فەقیهەکانی قانونی پێناسە کراوە، وە بەپێی کات و شوێن دەگۆڕدرێت، ناتوانین، یاساش بۆ ڕۆژەك و دوو ڕۆژ دەری ناکەین، ناتوانین دەستەواژەیەك کەقابیلی گۆڕان بێت، مەفهومەکەی بگۆڕدرێت، ئێمە هەموو ڕۆژێك کە گۆڕدرا، یاسایەکە هەموار بکەین لەبەر خاتری ئەو پێناسەیە، ئەوە سەبەبی یەکەم، سەبەبی دووەم، ڕەخنە لە یاسا دەگیرێت، ئەو یاسایانەی کەوا زۆر پێناسەی دەستەواژە دەکەن، لەبەر ئەوەی بەندەکانی یاسا، شوێنی پێناسە کردن نیە، زۆر جاران ڕەخنە لەو یاسایانە دەگیرێت کە پێناسەی زۆر دەستەواژە دەکات، بۆیە ئێمە لەماددەی یەکی زۆربەی زۆری یاساکان، باسی دەکەین، پێناسەی کورت کەرەوەی هەندێك دەستەواژەیە، بۆیە پێویست ناکات ئەو دەستەواژەیە لەناو یاسایەکە پێناسە بکرێت، بەلاّم مانای ئەوە نیە کە پێناسەی نیە، نیزام عام، نیزام عامی ئیقتیصادی دەگرێتەوە، نیزام عامی سیاسی دەگرێتەوە، نیزام عامی اجتماعی دەگرێتەوە، لەلایەن چەند فەقیهی قانونی پێناسەیەکی ڕێك و پێك کراوە، کە بۆ پاراستنی بەرژەوەندی گشتی بەکاردێت، یەك لەبەڕێزەکان نموونەی ئەوەی هێناوە کە کێشەی نیزام عام و ئاداب عام، بۆ بەو تەفسیلە باس دەکەم، چونکە لەوانەیە ئەو دەستەواژەیە بەچەند بەش بێتە پێش، هەمان گفتوگۆی لەسەر بکرێت، نموونەی یاسای کاری ڕۆژنامەگەریتان هێناوە، بەڕێزان، ڕاستە ئەوە لەپەرلەمان دەنگی بۆ درا، پاشان یاسایەکە گەڕاوە پەرلەمان، ئەو دەستەواژەیە هەڵگیرا، بەلاّم لەکاتی جێبەجێ کردنی یاسایەکە، هەست بەو کەم و کوڕیە کرا، کەلەکاتی لابردنی ئەو دەستەواژەیە ئێستا وا داوا دەکرێت کە زیاد بکرێتەوە، لەبەر ئەوەی لابردنی ئەو دەستەواژەیە، بووە هۆی ئەوەی ڕۆژنامەنووسان بەپێی یاسای سزادانی عیراقی سزا بدرێن، کە حەپس دەکرێن، ئێمە کە تەواومان کرد ئەو دەستەواژەیە، مەبەستمان ئەوە بوو تەنها غەرامە، بەو سزایە سزا بدرێن، حەپس نەکرێن، بەلاّم بەم شێوەیە دەنگی بۆ درا، وەنیزام عام و ئاداب عامیش لە قانون، نموونەی چەند یاسایەك هاتۆتەوە، کەوا حیساب دەکرێن لە نیزام عام و ئاداب عام، واتە دەستەواژەیەك نیە، هیچ ئیتارەك و شتەکی بۆ دیاری نەکرابێت، سەبارەت بەو پێشنیارانەی کە کرا، هەندێکیان دەربارەی ئەوە بوون، پێدانی مۆڵەتدان بە ئەنجام دانی ئەو کارە، خۆپیشاندان دژی ئەو مافە دەستووریەیە، بەڕێزان دەرکردنی ئەو یاسایە، بۆ ڕێکخستنی ئەو مافە دەستوریەیە، بۆ ئەوە نیە کە ئەو مافە لە خەڵك، زەوت بکرێت، یان لێیان بسێندرێت، بەلاّم ڕێك دەخرێت لە ڕووی یاسا، وە باسی ئەوەیان کرد کە مۆڵەتدان تەقیدە، تەقیدەکە خۆی دەستوور ڕێگەی پێی داوە، لە مادده 46 دەستوور دەڵێت (لايكون تقيد ممارسة اى من الحقوق والحريات الواردة في هذا الدستور او تحديدها الا بقانون وبناءاً عليه

على ان لايمس ذلك تحديد او تقييد جوهر الحق او الحرية)، واتە ڕێگەی بە تەتقید داوە، بەڵام کاریگەری لە ناوەڕۆکی مافەکە نەکات، ئەو تەقیدە بنەمایەکی دەستووری هەیە، بەڕێزێك باسی لەوە کرد کە تەبریرەکەی ئەوەبوو، بۆ دژی مۆڵەتم، تەبریرەکەی ئەوە بوو، بۆ ئەوە ئەرکە قورسە بکەوێتە ئەستۆی حکومەت، وەزارەتی ناوخۆ کەوا پاسەوانی لەو کەسانە بکات، بەڕێزان، خۆی پاراستنی ژیان و ماڵ و ملکی خەڵك، هەموو چرکەو سەعاتێك لە ئەستۆی وەزارەتی ناوخۆیە، لە هەموو دونیاش ئەوەیە کە حکومەت ئەو ئەرکە لە ئەستۆی خۆی دەگرێت، ئەگەر خۆپیشاندەران کارێکی وا بکەن، ئەوە هەر پێویستە حکومەت بەو ئەرکە هەڵبستێت، بە ئەرکی خۆی هەڵبستێت، کەوا پاراستنی ژیانیانە، مەترسیەك هەبوو لەلایەن هەندێك بەڕێزان باس لەوە کرا، تەعەسوف، ئەو وشەیان بەکارهێنا، تەعەسوفی حەقی ڕەفز، یان وشەیەکی تریش بەکار هات، سوء استفادە، ئەو دوو وشەیان بەکار هێنا، بەڕێزان هەقتانە ئەو مەترسیەتان هەبێت، پێش دەرکردنی یاسا، ئێمە ئەو یاسایە بۆیە دەردەکەین، ئەو مافە دەستووریانە ڕێك بخەین تا ئەو مەترسیانە نەمێنێت، لەبەر ئەوەی چەند فلتەر دانراوە، هەقی ڕەفز، ئەو مافە کە دراوەتە ئەو جیهەتە، ئەو لایەنە بە شێویەکی رەها نەی دراوەتیٚ، چەند فلتەری بۆ دانراوە، یەك لەوانە ئەگەر هەست کرا کەوا زیان بە سیستەمی گشتی دەگەیەندرێت، هەروەها ڕەفزەکە نووسراو بێت، هۆکاری ڕەفزەکە دیاری بکرێت، دواتر ئاخیر فلتەر ئەوەیە، کە تانە گرتن لە بڕیاری ڕەفز، لەسەر ئەو بڕیارەی کەوەزارەت دەیدا بە ڕەفز بوو، بۆی هەیە تانەی لیٚ بدات، پێشنیاری ئەوە کرا کە پێویستە ئەو مافە دەستوریە بپارێزرێت، دەرکردنی یاسایەك بۆ ڕێکخستنی ئەو مافە، دانانی یاسایەك بۆ ماف، ئەوە خۆی لەخۆیدا مانای ئەوەیە، ڕێزگرتنە لەو مافە، هەروەها پاراستنی ئەو مافە، چونکە دانان بەشێکە لە پاراستنەکە، وە باس لەوە کراو کە هێزەکانی پۆلیس چ ئەرکێکیان دەکەوێتە ئەستۆ، ئەوە ئەگەر بگەڕێینەوە ماددەی دوازدە ڕاپۆرتە هاوبەشەکە، بە تەفسیل باس کراوە، چ ئەرکێکی دەکەوێتە سەر لە حاڵەتێك ئەگەر زەرەرو زیان بە خۆپیشاندەران گەیێندرا، باس لەوە کرا چەند بۆنەیەك زیاد بکرێت، چالاکیەکانی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی، چالاکی ڕۆشنبیری، بەڕێزان، هیچ لاریمان نیە لە زیاد کردنی ئەوانە، بەڵام ئێمە کە تەجەموع عامِمان لە ماددەی یەکەم هەڵگرت، ئەو بۆنانە ناگرێتەوە، کە شتێك نەی گرێتەوە، مەشمول نەبێت بە قانون، کو داوای ئیستیسنا بکەین، کە ئیستیسنا بکرێت، کە تەجموعی عام هەڵگیراو پێناسەکەی، تەنها تەجەموع، ئەگەر لەسەر شێوەی تەزاهری بوو، تەنها ئەوە ماوە، ئەوە شێوەی تەزاهر نیە، چالاکی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنیە، چەند نموونەتان هێناوە، کەوا چالاکی ڕۆشنبیریە، ئەوانە ناکەوێتەوە، ئەو پێناسەی تەجەموعەی کە کرا لەماددەی یەك، لە کەوانەکە لە کۆتایی پێناسەی موزاهەرە زیادمان کرد، (التجمع بقصد التظاهر) شتێکی وابوو، باسی حەملات ئینتیخابی کرا کە زیاد بکرێت، بەڕێزان، ئەو یاسایە شوێنی ئەوە نیە، لەبەر ئەوەی ئێمە یاسای هەڵبژاردنمان هەیە، کات و ئەو شوێنانەی کەوا دیعایەو حەملاتی ئینتیخابی لیٚ دەکرێت، هەموو دیاری کراوە، یاسای تایبەتی خۆی هەیە، شوێن و ڕێکارەکانی دیاری کراوە، بۆیە هیچ پێویست ناکات لێرە هەر شوێنی نیە زیاد بکرێت، هەندێك ڕا هەبوو کەوا ئەو

تەقید کردنە، بەمەبەستی ڕێکخستنیەتی، بەڕێزان تەقید کردنەکە بە مەبەستی ڕێکخستنە، وە بەڵگەشم لەسەر ئەوە، مادده نۆ و مادده 12 ی پڕۆژەکەیە، بەڕێزێك ئاماژەی پێی کرد، وابزانم سیوەیل خان بوو، باسی ئەوەی کرد،(للوزیر تخویل صلاحیات) بکرێتە(علی الوزیر)، بەڕێزان، (علی) کە ماناکەی دەگۆڕێت، دەکاتە وجوبی، نەبووە ئەتو واجب لەسەر کەسێك دابنێی، بڵێی دەبێت، پێویستە بەشێك لە دەسەڵاتەکان بدەیە کەسانێکی تر، ئەوە هەر دەبێت جەوازی بێت، هیچ یاسایەك ئەو بە وجوبی ناوێت، جەوازیە لۆی هەیە، یان دەسەڵاتەکانی بەشێك دەداتە کەسانی تر، یان نایان داتێ، بەڵام لە کوردیەکە ڕاستە، ئەوەی سیوەیل خان ئاماژەی پێی کرد، دەقە کوردیەکە دەستووری تێدایە، دەقە عەرەبیەکە تێیدا نیە، پێویستە متابەقە بکرێت، یەعنی یەك بخرێتەوە دەقە عەرەبیەکەو کوردیەکە، بەڕێزێك باسی ئەوەی کرد کەوا موناقەشە کراو لەسەر هەندێك ڕایە، بەڵام بە هەند وەرنەگیراوە، بەڕێزان هەموو ڕایەکان لە ڕاپۆرتەکە ئاماژەی پێ کراوە، بەڵگەشم لەسەر ئەوە، هەندێك مادده بە دوو ڕا، ڕای زۆرینەو کەمینە بێت، لەبەر ئەوەی جیاوازیەکی زۆر هەبووە، هەرکەس تەبریراتی خۆی هەبووە، بەدوو ڕا، مانای ئەوەیە کە هەموو ڕایەکان بە هەند وەرگیران، لۆیە ماددەکان بە دوو ڕا هاتینە، فەرز کردنی هیچ ڕایەك نەبووە، وە ئەو ماددانەش بۆیە بەدوو ڕا هاتوونە، کە لە لیژنەکان نەمان توانی یەکلای بکەینەوە، لە هۆڵی پەرلەمان یەکلای بکەینەوە، رئیس وحدە اداریە، بگۆڕدرێت، گۆتیان بکەینە جەمع مفرد، مفرەدەکە هەمووی دەگرێتەوە، لەبەر ئەوەش لەماددەی یەك پێناسەی رەئیسی وەحدەی ئیداری کراوە، باسی ئاگادار کردنەوەو مۆڵەت کرا، بەڕێزان حوکمەکە هەمووی دەگۆڕدرێت، هەندێك گوتیان ئاگادارکردنەوە بەمەرجەکانی مۆڵەت، حوکم و ئاساری قانونی جیاوازی هەیە، ناتوانین ئەوە بەو شێوەیە ئەگەر بڵێین ئاگادار کردنەوە بێت، بەهەمان مەرج، نەخێر، ئەویش شتی تایبەتی خۆی دەبێت، دەبێت زیاد بکرێت، ئەگەر ئەوە پەرلەمان دەنگی بۆیدا، ئاسارەکەو حوکمەکەی تەواو دەگۆڕدرێت، وەکو ئیجازە نیە، رەقابەی قەزائی هەیە، بەڵێ، تانە دەگیرێت، بڕیارەکە یەکلا نیە، تاوەکو دووبارە تانە لەو قەرارە دەگیرێت لەبەر دەم مەحکەمە، ماوەکەی، دیاری کراوە کە تا چەند دەتوانێت یەکلا بکرێتەوە، قەرارەکەش دەبێت موسەبیب بێت، هۆکارەکانی دەبێت دیاری بکرێت، ئەو سێ فلتەرانەی کە باسم کرد، ئەوەی کە پەیوەندی بە لیژنەی یاسایی هەبوو، وابزانم هەر ئەوەندە بوو، ئەگەر لیژنەی ناوخۆش چ تێبینیەکیان هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی هەبوو، کەرەمکە کاك زانا.

بەڕێز د.زانا رؤوف حمەکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نوقتەی نیزامیەکەم لەسەر یەك خاڵی سەرەکیە، بەڕێزت کە دوای موناقەشە کردنی هەر ماددەیەك، دەرگا والآیە بۆ هەموو پەرلەمانتارێك قسەی خۆی بکات، بەڵام کە دوایی دێیتە سەر ڕای لیژنەکان، مەفروزە

لیژنەكە پابەند بێت تەنها بەو رەئی هەردووكی كەباس كراوە، ئەوەی كە لـە جوابی لیژنـەدا ئەیبینمـەوە، تەنها پشتگیری كردنـە لـە یـەك رەئـی، یـەعنی ئومێـدەوارم كاتێك كەباسـی پرۆژەكـە دوا دەخرێتـەوە ڕوو جارێكی تر دیفاع لە هەردوو رەئیەكە بكرێت، پەرلەمانتار وەكو مـاف، مـافی خـۆی هەیـە، ئـەتوانم هـەموو قەسەكانم بكەم وەكو پەرلەمانتارێك، بەلاَم كە دوایی دێیتە سەر رەئی لیژنەكە، مەفروزە هەردوو رەئیەكـە بە تەوازون باس بكرێت، تكام وایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو وەلاَمدانەوەی، بە قەناعەتی خۆیان، ئەو بەڕێزانەی كە مداخەلەیان كرد، ئـەو بەڕێزانـەی كـە لێرە دانیشتوونە، وەلاَمی ئەو بەڕێزانـە نـادەن، قەناعـەتیان بـە كامەیـە ئـەوە ئەیـدەن، ئـەوەی كـە خـیلاف هەیە، خیلافەكە كە ئێستا تەشخیس دەكرێت، دوو خیلاف هەبوو، هەندێك سەیرم كرد بـاش، لـە دوو شـت جەمع كراوە، یان ئیجازە، مۆڵەت وەربگرێت، یان وەرنـەگرێت، ئەمـە هـەق ئەدەمـە سـێ كـەس، سـێ كـەس لەملا، سێ كەس لەولا، لەسەری قسە بكەن، ئەوجا ئەیخەینە دەنگدانـەوە، ئەگـەر دەنگـی هێنـا، ئـەوجا ئـەو موقتەرەحەی ئێستا كە مەجموعەیەك ئەندامی بەڕێز پێشكەشیان كردبوو، ئەوە ئەبێتە ئەساس، نیزامیـە، كەرەمكە.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز، پێش ئەوەی موقتەرەحەكەی ئێمە بخرێتە دەنگدانەوە، كـە ئێستا لەبەردەسـتی كـاك دانایـە، پێمـان باشـە بخوێندرێتـەوە، بـۆ ئـەوەی ئەندامـەكان كـە ئاگـادار كـردن، ئەندامـەكان بـزانن ئـەو موقتەرەحـە ناوەڕۆكەكـەی چـی تیایـە، نـەوەك وەك یـەك دێـڕ لـە تەقریرەكـە هـاتووە، ئێمـە بـە موفەسـەڵی شـەرحمان كردووە، ببورە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

رەجائەن، نا، ئسوڵی ئیش كردنمان وانیە، ئـەو بەڕێزانـە ئـەتوانن، كـە هـەقی ئـەدەینێ، خـۆی بخوێنێتـەوە، بڵێت ئەمە رەئیەكـەی ئێمەیـە، بـەم شـكلە بێـت، بـەڵێ، قـەیناكا، وەرمـانگرت، هەرسـێكمان سـەیرمان كـرد، دامانە لیژنەكان، موقتەرەحێكە ڕێك و پێكە، رەئی مەجموعەیەك ئەندامی بەڕێزی پەرلەمانە، دێینـە سـەر یـەك نوقتـە ئەوەسـتین، ئایـا مۆڵـەت هـەبێت، یـان نـەبێت، ئەگـەر مۆڵـەت نـەبوو، ئـەوا ئـەوجا لەسـەری موناقەشە ئەڕواتن، ئەگەر مۆڵەت هەبوو، ئەوە بوارێكی تـر وەردەگرێـت، بـەلاَم بـۆ دیفـاع، لەوانەیـە ئـەڵێن مۆڵەت نەبێت، سێ كەس، ئاخر چونكە موناقەشەی زۆر كـراوە، زیـاتر لـە چـەند ئەنـدام لایـەنگیریان كـرد، ئیحتیرام بۆ ئەندامەكان، سێ بەسێ ئەیخەینە دەنگدانەوە، لیژنەی ناوخۆ، كەرەمكەن.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە مۆڵەت، بەدەستوور ماف دراوەتە هەموو هاووڵاتیان، مادەم هەموو هاووڵاتیەك مافی ئەوەی هەیە، هەقە بەڕاستی حكومەتیش مافی ئەوەی هەبێت، بە یاسا ڕێكی بخات و پشتیوانی لە مافی خەڵكی بەرامبەر بكات، بۆیە من پشتیوانی لێ دەكەم بە مۆڵەت بێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كۆمەڵگای مەدەنی، فەرموون.

بەڕێز د.دانا سعید صوٚفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من هەست دەكەم تێكەڵێەك هەبوو لە بەینی مۆڵەت وەرگرتن یاخود ئاگادار كردنەوە، یەعنی هەستم دەكرد مەفاهیمەكان تێكەڵ دەبوون، زیاتر با بەڕای لیژنە ئەوە بكەم، باوەڕناكەم جیاوازیەكی ئەوتۆ هەبێت، لە نێوان مۆڵەت و ئاگادار كردنەوە، ئەگەر ئێمە لەسەر میكانزمەكانی ڕێك كەوتبین، بەلاّم كێشەكە لەوە دایە لە ڕاپۆرتەكە، هی بابڵێین ڕای دووەم كە مەسەلەی ئاگادار كردنەوەیە، بەو شێوەیە بە كراوەیی بە جێهێڵراوە، بەلاّم میكانیزمەكانی لە ماددەی دووەم و سێیەمدا هاتووە، ئەوەندەیە لە دوو ماددەی جیاوازدا هاتووە، لەبەر ئەوەی ئەو ڕایەی كە پێیوایە دەبێت ئاگادار كردنەوە بێت، میكانیزمەكەی بەو شێوەیە لە ماددەی سێ، دیاری كراوە، هاتووە، بەلاّم نەخوێندراوەتەوە، كێشەكە لەوە دایە، بۆیە یەعنی هەندێك پێیان وابوو ئاگادار كردنەوە هیچ نەوعێك لە ڕێكخستنی تێدا نیە، هیچ نەوعێك بابڵێین لە برگەی یاسایی تێدا نییە، جا بۆیە لێك تێنەگەیشتنی دروست كرد، جا بۆیە ئەو جیاوازیەی نێوان ئاگادار كردنەوەو مۆڵەت دان، بەو شێوەیەیە كە من دەیبینم، لە ئاگادار كردنەوە، ڕەفز بە شێوەیەكی عام نیە، سەرۆكی یەكەی كارگێری یان وەزیر ناتوانێت ڕەفز بكاتەوە، تەنها لەسەر سێ ئەساس نەبێت، ئەساسێكیان كاتە، شوێنە، هەروەها غەرەز، غەرەزەكەش لەچی دابوو، لە دژی یاخود هاندانی لایەنێك بوو لە دژی لایەنێكی تر، گروپێك لە دژی گروپێكی تر، یەعنی بەپێی ئەو پرێنسیپانەی كە باس كرا بەو شێوەیە بێت، دەبێت، بەلاّم كێشەكە لە وەدایە لە ڕاپۆرتەكە تەنیا ئەوە هاتووە، یەعنی هیچ میكانیزمەكان بەو شێوەیە دیاری نەكراوە، پەرت بووە، لە ماددە سێ و لەماددەی دوودایە میكانیزمەكانی، ئەوە بە نیسبەت مۆڵەت بابڵێین ئاگادار كردنەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

یەعنی ڕەئی ئێوە وەكو كۆمەڵگای مەدەنی، لەگەڵ ئەوەن مۆڵەت هەبێت، یان لەگەڵ ئەوەن نەبێتن، ئەو وەزعەمان بۆ ڕوون بكەوە، لیژنەی مافی مرۆڤ پاشان كاك.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

له ڕاستیدا ئەگەر کاری ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و ئەحزاب، وەهەروەها دەرکردنی گۆڤارو ڕۆژنامە و ئازادی ڕۆژنامەوانی، وەهەروەها چاپ کردنی کتێبیش لە هەرێمی کوردستاندا پێویستی بە مۆڵەت بێت، بێگومان چالاکی خۆپیشاندانیش، ئەچێتە چوار چێوەی ئەو پرێنسیپانەوە، لە ڕاستیدا مەسەلەی مۆڵەت، لەگەڵ ئاگادار کردنەوە، پێمان وایە لە حوکمە قانونیەکاندا دوو ئاراستەی جیاواز لە خۆ دەگرێت، بەلاَم ئەبێت لە محتەوادا کەمترین دەرفەت بهێڵدرێتەوە، بۆ دەزگای تەنفیزی کە بتوانێت بە میزاج یان هەر ڕەفتارێکی تر کە بتوانێت، ئەو مافە مەدەنیە تەقید بکات، یان بەر تەسك بکاتەوە، بۆ ئەوەش ئێمە لەناو خەڵکین، ئەندامی پەرلەمانین، نوێنەری خەڵکین، ئەگەر لەهەر یەکەیەکی ئیداریدا، لە قەزا یان ناحیە و پارێزگادا، حاڵەتی لەو بابەتە هاتە پێش، خۆی ئێمە نوێنەری خەڵکین، لەناو خەڵکین، ئەتوانین دەم و دەست لەگەڵ خەڵك بین، ئەگەر لەناو خۆپیشاندانەکاندا نەبین بەشێوەیەکی میزاجی، بۆیە من ڕام وایە ئەم مەسەلەیە بە مۆڵەت بێت، بۆ ئەوەی حکومەت زیاتر ئیلزام بێت، بە پاراستن و ئەمنیەت وسەلامەتی گشتی، وەهەروەها ئەگەر لەسەر مەسەلەی غەیری مۆڵەتەکەش ئەکرێت قسە بکەین، یان هەڵی گرین بۆکاتی تر، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێوان کەرەمکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها یەك تەوزیحم هەیە، تەوزیحەکەش ئەوەیە، ئەوەی کاك دانا باسی کرد، ئەوەلەن ئێمە دەبێت مادده مادده بچینە مناقەشە، لەو ماددەیە تەواو بین، ئینجا دێینە ماددەکەی دووەم، ئەوە خاڵی یەکەم، واتا نابێت تێکەڵ بوون هەبێت، لەو مەسەلەیە، بەینی ماددەی دوو و، ماددەی سێ، هەر کەسێك حوکمێکی خۆی هەیە، ئەمە لە لایەك، لەلایەکی دیکە زۆر لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، وە ئێستا کاك داناش تەئکیدی کردەوە، دەڵێن ئەو میکانیزمە لە ڕاپۆرتەکە دیاری نەکراوە، کە ئەگەر هاتو موافەقەتی وەکو بڵێین، ئەگەر هاتو بێ مۆڵەت بوو، بەڕێزان ئەو ڕاپۆرتە بە ئامادەبوونی هەموو لایەك تەقدیم کراوە، وە تەوقیعی لەسەر کراوە، هیچ میکانیزمێك لە کۆبوونەوەکان عەرز کرا، هەتا ئێمە داخیلی ڕاپۆرتەکە نەکەین، یەك میکانیزم عەرز نەکراوە لۆ ئەو لیژنە هاوبەشە، بۆیە لە ڕاپۆرتا نەهاتووە، ئیشارەتماندا فەقەت بەو ئیختیسارە، بۆ ئەوەی ئەگەر ئیستیقراری ڕەئیەکە لەسەر ئەوەبوو، دوای پەسەند کردنی پەرلەمان ئەو میکانیزمانەی کە هەیە بیخەینە ڕوو، موناقەشە بکرێت، وەلەناو یاسایەکەدا جێگیر بکرێت، ئەمە تەنها بۆ تەوزیح بوو، بۆ ئەوەی بەڕاستی ئەو چوار لیژنەیە کە دانیشتووە، هەموو مەسەلەکانیان تاو توێ کردووە، بما فیهم ئەو نیقاشاتانەش، سەرەڕای ئەوەش حەز دەکەم ئەوەش ڕوون بکەمەوە، ئێمە لەسەرەتای کۆبوونەوەکە کە دانیشتوین لەسەر ئەو بابەتە، لێرە لە پەرلەمان، من گوتم وەکو سەرپەرشتی ئەو چوار لیژنەیەم دەکرد، ئێمە نوقاتی ئیتیفاق هەموومان دەست نیشان کردووە، وە نوقاتی خیلافمان

خستۆتە ڕوو، کەواتە هیچ تەحەفوزێك نەماوە لەسەر ئەو ڕاپۆرتە، چونکە نوقاتی خیلاف لەناو ڕاپۆرتە، وە نوقاتی ئیتیفاقیش لەناو ڕاپۆرتە، سەرەڕای ئەوەش هەندێك لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، وتیان تەحەفوزمان هەیە، وتمان تەحەفوزتان هەیە، هیچ مانای نییە، تەسبیتی بکەن، وە تەسبیتیش کراوە، هەر تەحەفوزێك هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی، کاك کاردۆ کەرەمکە.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە لە لیژنەکانا موناقەشە لەسەر دوو بۆچون بوو، بۆچوونێکیان مۆڵەت، هەتا لە نەتیجە گەیشتینە ئەو حاڵەتەی، مۆڵەت بە ئاسانکاریەوە، بۆچوونێکی تر ئاگادار کردنەوە بێت، دەکرێت میکانیزمەکەی توند تریش بێت، یەعنی نەوەك توند تر بە مانای قەید، بەلاَم میکانیزمێکی زیاتر بۆ ئەوەی مەجالی نیگەرانیەکان نەمێنێت، بۆیە کاتێك دەڵێین بەس ئاگادار کردنەوە، دەنا هەمان میکانیزم، هەتا قسە کرا لەسەر ئەوەی کە لە مۆڵەتەکە ئاسانە، ئەمە جگە لەوە، بەڕاستی لیژنەی یاسایش هەقی هەیە بەس لە سیاقی قانونی قسە بکات، نەوەك لەوەی کە جوابی ئەندام پەرلەمان بداتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نەریمان، فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستیدا بۆ مەوزوعی ئەوەی کە بە ئێمەت وت، بە ڕەئی جیاواز هاتینە دەرەوە، من بۆخۆم ئەو تەرحەم کردو، پێموایە لیژنەی یاسایش هیچ کێشەیەکیان نەبوو لەوە، وتمان ئەوەی کە جێگەی خیلافی ئێمەیە، بەتایبەتی ئیجازەو ئیشعارەکە، یان مۆڵەت و ئاگادار کردنەوەکە، بەکەوانەیەك بنووسرێت، یان هەردوو ڕەئیەکە بنووسرێت لەناو میکانیزمەکە تەبعەن، ئەمە بنووسرێت یان بە بۆشی بهێڵدرێتەوە؟ بەشەفەهی بە ئەندامانی پەرلەمان بڵێین، کە لێرە دوو ڕەئی جیاواز هەیە، بۆیە میکانیزمەکان جیاوازی هەیە وەکو بەڕێز کاك د.دانا، ئاماژەی پێی کرد، بەڕاستی ئەمەیە مەوزوعەکە، پێموایە بە ئەمانەتەوە شتەکە نەنووسرایەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر عبدالعزیز، کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمه ئێستا قسه لەسەر بیرۆکه دەکەین، یان لەسەر دەق و تەعبیرەکەی، ئەگەر قسه لەسەر بیرۆکه دەکەین، ئـەوە دیـارە دوو ڕای جیـاواز هەیـە، لـە لیژنەکانیشا هـەبوو، لێـرەش ڕەنگـی دایـەوە ئـەمڕۆ لـە لێـدوان و مداخەلەی بەڕێزان پەرلەمانتاران، کەواتە بەپێی قسەی کاك شێروان بێت لێرە کە ئیشارەت ئەکات، بـەوەی کە ڕەئی جیاواز لەناو لیژنەکانا، ئاماژە بە بە فیکرەکە کراوە، نەوەك بەدەق، من وا تێدەگەم لە قسەی کاك شێروان، بەلاّم کاك شێروانی بەڕێز بەم شێوەیە نیە، لێرە ڕەئی دووەم ئەلێت، (اشعار الجهات المعنية وتكون الصياغة كالاتى)، خستوتەتە ناو کەوانەوە، مەبەستت ئەوەیـە ئەمـە دەقێکـە بخرێتـە دەنگدانـەوە، کـە ئـەم دەقە موجحیفە بە هەقی ئەو ڕایـە جیـاوازەی کـە پێـی وایـە، مۆڵـەت پێویسـت ناکـات، ئیجازە کافیـە، علـى اللجنة اشعار وزير الداخلية او رئيس الوحدة الاداريـة كل ضـمن وحدتـه الاداريـة للقيـام بتنظيـم مضـاهرة، کەواتە تۆ بیرۆکەیشت خستۆتە دەقەوە، کە ڕای دووەمی بڵێین جیاوازە، ئەمـە یـەك، کەواتـە لێـرە قسـەمان لەسەر هەردووکیانـە، هـەم بڕگەکـە هـەم دەق، ئەگـەر قسـە لەسـەر بیرۆکەیـە بـۆ دەنگـدان، بیبڕینـەوە، کـێ لەگەڵ ئەوەیە؟ کێ لەگەڵ ئەوە نیە؟ کە هاتینە سەر ختوەی دووەم، باس لە تـەعبیرە، ئێمـە پێشـنیارێکمان تەقدیم کرد، وابزانم برایانیش لە لیژنە داکۆکیان لێی کرد هەندێکیان، یەك، دوو پەرلـەمانتاری بـەڕێزیش تەسنیەیان کرد، مەفروزە دوای ڕا وەرگرتن، ئەگەر هاتینە سەر ئەوەی بە مۆڵەت بێت، ئەوە تەواو، هاتینـە سەر ئەوەی بە ئیجازە بێت، داوا بکرێت دەقێك کە هەمووومان لەسـەری موتـەفق بـین، صـیاغە بکرێـت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر بە مۆڵەت بێت، خـەلاّس، ئەگـەر بـێ مۆڵـەت بێـت، بـەڕێزان، ئێسـتا زۆر زۆر موناقەشـە کـرا، تکایـە، ڕەجائـەن، ئـەو دەقـەی کـە پێشـکەش کـراوە، لەلایـەن مەجموعەیـەك برایـانی بـەڕێز و خوشـکانی بـەڕێز، تەقدیمیان کردووە، ئێستا لـەو سـیاقەی کـە ئەوانـەی دیفـاع دەکەن، کـە بـێ مۆڵـەت بێـت، بیخوێننـەوە، بـا خۆیـان بیخوێننـەوە، وە پـێش ئـەوەش بیخوێننـەوە، لیژنـەی یاسـایی ئەگـەر دەقەکـەیان بخوێننـەوە زۆر تەبیعیە، با گشت ئەندامانی بەڕێز گوێیان لێی بێت، پاشـان کـێ دیفـاع لـەوە دەکات؟ کـێ لەگـەڵ ئەوەکـەی ترە؟ دەخەینە دەنگدانەوە، تکایە، ئـاخیر جـار بیخوێننـەوە، بڵـێ ئەمـە ئـەو دەقەیـە کـە ئیشـعاری وەزیـری داخیلیە، بۆ ئیشعار.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دووەم:

ئەوەی کە داوا کراوە بەدیلی بڕگەکانی یەکەم و دووەم و سێیەمە، پێویستە لیژنەی داواکار بۆ خۆپیشاندان ئاگاداری وەزیری ناوخۆ یاخود سەرۆکی یەکـە کارگێڕیـەکان بکـات، هەریەکـەیان لـەناو یەکـە کارگێڕیەکـەی خۆی بە ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە بەم مەرجانەی خوارەوە:

یەك: پێویستە لە 48 سەعات پێش خۆپیشاندانەکە لیژنەکە لەلایەنی کارگێڕی پەیوەست ئاگادار بکات.

دوو: دیاری کردنی لایەنی خۆپیشاندەربۆ لایەنی کارگێڕی.

سێ: شوێنی دەست پێك و کۆتایی خۆپیشاندانەکە.

چوار: کاتی خۆپیشاندەکە دەست پێك و کۆتایی خۆپیشاندانەکە.

پێنج: ئامانجی لە خۆپیشاندانەکە.

شەش: بەکردنەوەی فۆرمی زانیاریەکانی پێویست لەلایەنی کارگێڕیەوە بەو شێوەیەی کە دەیەوێت پێش ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکە.

ئەو شەش مەرجەیە بۆ مۆڵەت وەرگرتن و ئاگادار کردنەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

رەجائەن لە جێگەی خۆت هیچ قسەیەك مەکە، کەرەمکە.

بەڕێز کریم سنجاری/ وەزیری ناوخۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبیعی بەڕاستی من زۆر دڵخۆشم بەو موناقەشاتانەی کە ئەمڕۆ کرا، لەگەڵ ئیجازە بێت یان بەبێ ئیجازە، بەڕاستی شتێکی زۆر زۆر باش و فرەوان بوو، من لەگەڵ ئەوەم کە ئەبێ ئیجازە وەربگیرێت، هەندێك مولاحەزاتی برادەران هەبوو، کە زەمان نیە، یەعنی ئیحتیمالە ئیدارە، وەزیری ناوخۆ زەمانەت نەدا، ئیحتیمالە رەدی بکات، کە ئیجازەی پێ نەدات لەبەر هەندێك ئیعتیبارات، لێرە قانون زەمانی داوەتێ، هەقی داوەتێ ئیعتیراز بکات، لەلای مەحکەمەی ئیستیناف، لەماوەی سێ ڕۆژ، مەحکەمەی ئیستیناف دەبێ بە ماوەی 48 سەعات جوابی بداتەوە، ئەمە لێرە زەمانەکی کامل، هەقی ئەو خەڵکەیە کە داوای موزاهەرە دەکەن، دوو، یەکێك لە مولاحەزاتی هەندێك برادەران، ئەوەبوو کە ئیحتیمالە دەزگای ئیداری جواب نەداتەوە و بینوێنێ، قانون لێرە ماوەی 48 سەعاتی داوەتێ، ئەگەر وەزیر یان رەئیسی وەحدەی ئیداری جەوابی نەدایەوە، لە خیلالی 48 سەعات دەبێت موعتەبەرە موجازە، ئیجازەی پێ دەدرێت، کێ دەتوانێت کە قەرار بدات بە ئیجازە، ئەم موزاهەرەیە ئیخلالە بە نیزامی عام یان نا، دەبێت دەزگا ئیداریەکە قەراری لەسەر بدات، دوو کەس، دوو تەرەف دێن داوای موزاهەرە دەکەن، مەسەلەن بۆ نموونە، هەردووکیان دژی یەك، لە عەینی کات لە یەك جێگا، کێ دەتوانێ مەنعیان بکات، ئەو وەقتە چ کارەساتێکی لێ دەبێتەوە، یەعنی ئەم تێبینیانە هەیە، یەکەك لە برادەران تێبینیەکی هەبوو، کە ئیحتیمالە ئیحراج بێت بۆ حکومەت، مەواقفی قەومیە یان شتە، کاکە حکومەتیش جوزئەکە لەو خەڵکە، جوزئەکە لەو وڵاتە، بەرژەوەندی ئەو وڵاتەیە، حکومەت خەڵکی خۆی داوای موزاهەرەیەك بکات، لەسەر شتێکی بەرژەوەندی گشتی، هی قەومی میللی حکومەتیش ناوەستێت، بەعەکسەوە بۆ حکومەت زۆر باشە ئیجازەی دەداتێ، پێشان ئەدات ئەوە دەنگی خەڵکە، نە دەنگی حکومەتە، یەکێك لە خوشکان گوتی، لرئیس الهیئـة الاداریـة او من ینوب عنهم، تەبیعی رەئیسی وەحدەی ئیداری ئیجازە ئەدات، ئەگەر قایمقام بێت، مدیر ناحیەك دەکاتە وەکیلی خۆی، وەهەموو سەلاحیاتی قائیمقامی هەیە، ئەگەر مودیر ناحیە بیت، مدیر شورتەی ناحیەکە

دەكاتە وەكیلی خۆی، وەهەموو سەلاحیەتێكی هەیە، پێویست ناكات بینووسمەوە، بۆیە لەبەر ئەم هۆیانە من داوای ئەوە دەكەم، كە بە ئیجازە بێت زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ئێستا ڕێزدار حەمە سەعید، كەرەمكە.

بەڕێز حەمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی بەو ملاحەزەیە دەست پێ دەكەم، بەداخەوە تەرح كردنی رەئی دووەم، لەناو پڕۆژە یاسایەكە زۆر بە زەعیفی تەرح كراوە، بەڵام رەئی یەكەمیان لە ڕاپۆرتەكە، بە قوەت تەرح كراوە، میكانیزمی بۆ دانراوە، كەئەنەما دیارە تەرویجێك و وەكو ئەڵێی بانگەشەیەك بۆ ئەو ڕەئیە، ئەمە ئەبوایە لیژنەی یاسایی راپۆرتەكە لایان بوایە یا نەبوایە، خاڵێكی تر كە ئێمە كاتێك باسی مۆڵەت دەكەین، بەداخەوە نەسفی قانونەكە دەكەین، یەعنی ئێمە ئەگەر قانونێكیش نەبێت بۆ خۆپیشاندان، هەر بە مۆڵەت دان بێت، خەڵك ئەتوانێت بچێت خۆپیشاندان بكات، مادەم مۆڵەتی تێكرا، خاڵێكی تر، ئەمە بەرتەسك كردنەوەی ئازادی و پێ شێل كردنی مافەكانە، سەرەتایی و سەرەتا ترین مافی مرۆڤە كە بەپێی جاڕنامەی گەردوونی بۆی دیاری كراوە، ئازادی ڕا دەربڕین و ڕاو، ڕای جیاواز و تەعبیر كردن لە ڕایە، خاڵێكی تر بەڕاستی، ئەو موبەریرەی كە دەڵێت، ئەمە مەسئولیەتی وەزارەت زیاتر دەكات، یەعنی بۆ پاراستنی سەروەت و سامان و ماڵی خەڵك، یەعنی ئەوە تەحصیل حاصلە، وەزیر و حكومەت مەسئولیەتیانە كە سەروەت و سامان و گیانی هاووڵاتیان و خەڵك بپارێزن، ئەوە موبەریر نیە بۆ ئەوەی با مۆڵەت بێت، ئەو مەسئولیەتەیان بۆ دابین بكرێت، خاڵێكی تر، یەعنی ئەو تەخەوف و موبەریراتەی كە هەیە بۆ ئەوەی كە بێ مۆڵەت بوو، هیچ تەخەوفێك لە ئارا نابینم، بە پێچەوانەوە تەخەوف و موبەریرات دروست ئەبێت، بۆ ئەوەی ئێمە بێین هاووڵاتیان لە قالب بدەین، یان ڕێكخراو یان ئەو كەسانەی كە داوای مافی گشتی دەكەن، یان داوای مافێكی نیشتیمانی و نەتەوەیی، یان مافی هاووڵاتی، سبەینێ لەلایەن سوڵتە هەر كەسێك بێت، ئەمڕۆ تۆ بێنە پێش چاوی خۆت، ئێمە یاسا دائەنێین، بۆئەوەی یاسا بۆ عام، بۆ ئەوەی سوڵتە كێ بێت، كێ نەبێت بۆ درێژ خایەن، لەبەر ئەوە بە ئیزافەی ئەوە، ئێمە دەمانەوێت وڵاتەكەمان و، سیستەمی سیاسی و ئیداری خۆمان پێش بخەین، بەرەو كرانەوەو دیموكراسی، بەداخەوە كە ئەم قسەیەم پێ ناخۆشە كە ئەیكەم، ئەمە گەڕانەوەیە بۆ سیستەمە شمولیەكان، بۆ پاوان خوازی، بۆ بەرتەسك كردنەوەی ئازادیەكان، بۆ ئەگەر جائیز بێت قسەكانی، لەو نیزامانەی كە ئێستا لە مەنتیقەكەیشا باوی نەماوەو، بەرەو ئەو ئەڕوات، ئەو سیستەم و نیزامانەی كە بەرتەسك كردنەوەی ئازادی و شمولی و تاك ڕەوی وپاوانخوازی، ئەوانە نەبێت و دیموكراسی،

ئێمە با لەگەڵ وڵاتانی دونیای پێشکەوتوودا وڵاتی خۆمان و سیستەم و نیزامی ئیداری خۆمان پێش بخەین، ئەم جۆرە قانونانـە دەبێتـە مایـەی گەڕانـەوەو دواخستنی نیزامەکـەمان و، دواخسـتنی یـەعنی ئـەزموونی کوردستان، دەبێت ئێمە پێشی بخەین بە هەموو لایەکمان، لەبەر ئەوە من لەگەڵ ئەوەدام کـە بـەبێ مۆڵـەت بێت، وە ئاگادار کردنەوەش بەو میکانیزمەو ئالیەتانەی کە باس کران، شتەکە تەبیعیە، لەگەڵ ڕێزمانا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار زانا فەرموو.

بەڕێز د.زانا ڕۆوف حمە کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من جارێکی تر ئەو دووبارە ئەکەمەوە، یـەعنی ئەگـەر هـەموو بـەڕێزێك لـە نـاو دەزگـای جێبـەجێ کـردن، مافی خۆیەتی پشتگیری بکات لەوەی کە ئەبێت بە مەرج بێت، ڕەنگە لـە دەزگـای جێبـەجێ کردنـدا لەگـەڵ ئەوە نەبێت، کە موزاهەرە بکرێت، بەڵام ئەمـە لـە بەشـەکەی تریـەتی، ئەگـەر وەزارەت پشـتگیری بکـات لـە بەشی وەزارەت، مەفروزیشە پەرلەمانیش داکۆکی بکات لەو بەشەی کە پەیوەندی هەیە بـەمافی خـەڵك، لـە بەشداری کردنی سیاسی لە ڕێگەی موزاهەراتەوە، من جارێکی تر ئەوە دووبارە ئەکەمەوە، زۆر نموونە باس کرا لێرە، یەعنی وەکو ئەوەی کە داوای مۆڵەت نەکەین، بەجسمێکی زۆر زۆر غـەریب بـاس بکرێـت، یـەعنی هەمیشە باسی ئەوە ئەکرێت، لەو پەڕی وڵاتێکی دیموکراسیشا، من لەگەڵ هەنـدێك لـە بـەڕێزان ئەنـدامانی لیژنەی یاسای، یاسای خۆپیشاندانی وڵاتی یەمەنمان هێنا، کە لەساڵی 2003 دا دەرچووە، وڵاتێکـە ئەگـەر بـە هەنـدێك پێوەر سـەیری بکـەین، لـەو پـەڕی دواکەوتوویدایـە، کـە ڕەنگـە ئەنـدام پەرلەمانەکانیشـی بـە خەنجەرەوە بێنە ناو هۆڵی پەرلەمان، کەچی تەنها ئیخباریەو ئیشعاری بـاس کـردووە، لـە ئاگـادار کردنـەوە، باوا سەیر نەکـەین کاتێـك کـەتۆ داوای ئـەم یاسـایە دەکـەی، ئەوەنـدە داوای شـتێکی غـەریب دەکـەی، پاشـان ئەگەر سەیری ئەم نەسەش خۆی بکەینەوە، باوەڕ بکەن بەڕێزان، ئێمە نامانەوێت حکومەت لە مەعادەلەکە بێنینە دەرەوە، نەخێر حکومەت تیایا بەشداری هەیە، یەعنی وەکو چۆن وتمان کـەتۆ مۆڵـەتێك ئاسـانکاری تیا بکرێت، یاخود ئیخباریەکە کە تەشدیداتی تیا بکرێت، ئەم حاڵەتانەی کـە لێـرەدا بـاس کـراوە، ئـەکرێت بەهەمان شێوە سوودی لێ وەربگیرێت، یەعنی تـۆ کۆمـەڵێك مـەرج دادەنێـی بـۆ ئـەو کەسـەی کـە دەیـەوێت، لیژنەیەك پێك بهێنێت، با وێنەکە بکەوێتە بەرچاومان زۆر بە وازحی، لیژنەیـەك پێـك ئـەهێنی لـە پێـنج کەسا، تەقدیم ئەکات، پێش 48 کاتژمێر لە دەست پێ کردنی خۆپیشاندانەکە، بـۆ وەزیـر یـاخود سـەرۆکی یەکە ئیداریەکان، کۆمەڵك مەرجت بەسەر ئەو کەسـەیا دانـاوە، کـە لیژنەکـەیان دروسـتی کـردووە، مـەرجی قوس نیە دڵنیا بن، یەعنی مەرجەکان هەمان مەرجە کە بۆ ئێرەشە، بـەڵام تێبینیەکـە لەسـەر ئەوەیـە کـە ئەڵێت، وەرگرتنێکە کاتێك کە تۆ ئەڵێی، چ فەرقێکی هەیە لە بەینی مۆڵەت و ئیخباریە، تۆ تـەنها ئاگـاداری ئەکەیتەوە، ئەڵێی کاکە من بەپێی ئەم مەرجانە دێم ڕێ پێوانێك دەکەم، خۆپیشاندانێك دەکـەم پشـتگیریم

بکە، یەعنی ئەم پەیامە، هەمان پەیامیشە کە بەڕێز وەزیری ناوخۆ دووپاتی دەکاتەوە، کە ئێمە چۆن بتوانینن پارێزگاری لەو خەڵکە بکەین، کاتێك کە خۆپیشاندان ئەکات، کەواتە تۆ لێرەدا کۆمەڵێك مەرجی بۆ دادەنێی، 48 کاتژمێر بەر لە دەست پێ کردنی خۆپیشاندانەکە، ئاگاداری سەرۆکی یەکەی ئیداری ئەکەیتەوە یاخود وەزیری ناوخۆ دەکەیتەوە، مەرجەکانی بۆ تیادا دائەنێی، کات و شوێنەکەی بۆ دەست نیشان دەکەی، کە ئەڵێی من سەعات ئەوەندە دەست پێ دەکەم، بەرەو ئەو ئاراستە دەچم، بەو زەویە ئەڕۆم، پاشان کە تۆ هیچ مەرجێکت دانەنا بۆ سەرۆکی یەکە ئیداریەکان، بۆ ڕێکخستنی، بۆ نموونە، لێرەدا تۆ ئەکرێت ئیشی لەسەر بکەی، بڵێین وەزیر یاخود سەرۆکی یەکە ئیداریەکان، پێش 24 کاتژمێر لەدەست پێ کردنی خۆپیشاندانەکە، ئەگەر بەڵگەیەکی لەبەر دەستا هەبوو، کە ئەم خۆپیشاندانە زیان دەگەیەنێت بە بەرژەوەندی، واز لە دەستەواژەی نیزامی عام و ئادابی عامە بێنین، زیان ئەگەیەنێت بە بەرژەوەندی هاووڵاتیان، بەژیانی هاووڵاتیان، بەسەرو سامان و ماڵی هاووڵاتیان، لەم حاڵەتەدا ئەتوانێت ئیبلاغیان بکات، بە تەغیری مەوعید، بەتەغیری بودجەی خۆیان لە ئیش کردنەکانیان، کەواتە ئەمە هیچ تەعەروزێکمان نەکردووە لەوەی کە تۆ بڵێی ئەگەر وابێت مۆڵەت، ببورە یەك تێبینی تریش هەیە، ئەگەر وابێت، مافەکان وەکو مۆڵەت سەیری بکەین، ڕەنگە شوبهاندنێك هەبوو، ئەگەر بە مۆڵەتێکی وەکو مۆڵەتی شوفێری دابنێی، جا ئەگەر وابێت یەکجار مۆڵەتی خۆپیشاندان وەرئەگرم، پێنج ساڵ وەکو مۆڵەتی شوفێری ئەکەیمە گیرفانمەوە، پێنج ساڵ هەموو ڕۆژێك ئەچم موزاهەرە ئەکەم، مافی دەستووری کەتۆ سەلمێنرا بۆت، ئەگەر کردت بەکارکردن ئیشەکانی خۆت، مەفروزە بە شێوەیەك تەرتیب بکرێت، ئەم یاسایە ورد کردنەوەی، زەمانێکی دەستوریە، سۆزان خان، ببورە مەبەستەکە تەنها بۆ ڕوونکردنەوە بوو، کەواتە بۆ حەل کردنی ئەم کێشەیە، ئەتوانی وەڵامەکە لەم شێوەیە دابنێیت، سەلاحیەتێکت داوە بە وەزارەت، لە هەمان کاتدا سەلاحیەتێکت داوە بە سەرۆکی یەکە ئیداریەکان، کۆمەڵێك مەرج دادەنێی بۆ ئەو لیژنەیە، وەزارەت دەسەڵاتی هەیە بۆ ئەوەی کە، ئەگەر بەڵگەیەکی لەبەردەستا بوو، ئەم موزاهەرەیە ئەگەر لەو کاتەدا ئەنجام درا، یاخود کە زیان بگەیەنێت بە هاووڵاتی، بە بەرژەوەندیەکانیان بە ماڵ و سامانیان، لەم حاڵەتەدا ئەتوانێت داوایان لێ بکات، داوا لە لیژنەکە ئەکات، تەغیری وجهەی خۆیان بکەن، یەعنی ئەڵێت بەو ئاراستەیا مەڕۆن، بە ئاراستەیەکی ترا بڕۆن زیانتان پێ دەگات، یاخود ئەبێت مەسافەی ئەوەندە نزیك بنەوە، لە ئایندەدا لەبەر دەم قونسولێەتێك موزاهەرە دەکەی، ئەڵێ ئەبێت ئەوەنە مەسافە لێی نزیك ببیتەوە، بۆ ئەوەی حیمایەشی بکات، یاخود پێی دەڵێی کاتەکەی، کاتێکی نەشیاوە، لەبەر ئەوەی من بەڵگەم لەبەر دەستدایە، ڕەنگە هەڕەشەیەکی ترت هەبێت لەبەر دەستا، کەواتە لەناوەڕۆکا ئەم پەیامانەی کە لێرەدا هاتووە، دەست کاری کردنی کەلیمەی اشعار لەگەڵ مۆڵەتەکەیا، بەڵام بەدەرئەنجام ئیش کردنی ئەم لیژنەیە، تەنها لەسەر پەیامی وەزارەت ئەوەستێت، ئەگەر بەڵگەیەکی لەدەست بوو، بۆ ئەوەی ئەنجامی نەدات، پاش ئەوە بە مۆڵەت نیە، واتە من بڵێم ئەگەر مۆڵەتێك ئەدەم، کەواتە من بڕیار نەدەم هیچ شتێکی تر نابێت، ئاخیر شتیش کە ئیشارەتی پێ بدەم، ئەوەیە ئەو بەراورد کردنە بەڕاستی، ڕەنگە لەسەر

ئاستی هەرێمی کوردستان کێشەیەکمان نەبێت، بۆ نموونە کاتێك کە باس لەوەزارەت دەکەی، بەڵام سەرۆکی پەرلەمان ئەگەر بیهێنیتە سەر ورد، وردی بکەیتەوە لە بەڕێوەبەرایەتیەك، ناحیەك، یاخود قایمقامیەتێکا، کە بەشێکی زۆری ئەو هاووڵاتیانە، ڕەنگە ناڕەزاییان هەبێ، تۆ چۆن ئیرادەی ئەو هەموو هاووڵاتیە بەراورد دەکەی بە یەك کەس، کەلەوانەیە زۆر جار میزاجی شەخسی خۆی حکوم بدات بەسەر ئیشەکانی خۆیدا، ڕەتیشی بکاتەوە لەبەر ئەوەی قانونەکە ڕێگەی پێداوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار پەیمان، فەرموو.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە کە قسە لەسەر ئەم دوو حاڵەتە دەکەین، مۆڵەت بێت یاخود ئاگادار کردنەوە بێ، گرنگە لەسەر مخاوفی هەردوکیان بوەستین، چونکە زۆر قسە کرا لەسەرئەوەی مخاوفی مۆڵەت چیە؟، گەر هەبێت، مخاوفی ئاگادار کردنەوە چیە؟، من لەچەند ڕوویەکەوە ئەمەوێت ئیشارەتی پێ بدەم، کە حاڵەتی یەکەم، من بۆخۆم کە قەناعەتم بەوە هەیە، مۆڵەت نەبێت، بەقەدەر بەشی خۆم لەم پەرلەمانە، کە دەورم هەبێت لە دانانی یاسایەکە، گرنگە بەلامەوە، بەشدار نەبم لە داڕشتنی یاسایەك کە تەنیا بۆ یاسا بێت، قانونێك بە تەنیا بۆ قانون بێت، ئەگەر ئێمە ئەم قانونە، ئەگەر مۆڵەت بێت، بەراوردی بکەین بەو ئەمری واقعەی کە هەیە، ئێمە لێرە لە پەرلەمان، لە جیاتی قانونێك، 10 قانون دەرکەین، بۆ ئەوەی خۆپیشاندان بە مۆڵەت بێت، ئیمکان نیە بتوانین ڕێگە بگرین، لەو خۆپیشاندانانەی کە لە ناکاو و کتوپڕ و لە ژێر تەئسیرات و حاڵەتێکی ئیستیفزاز ڕوو دەدات، وە ئیمکانیش نیە تەسەوربکەین، وەزارەتی ناوخۆ لە حاڵەتێکی وا بە جارێك 200 کەس ئەگرێت، بەپێی ئەم قانونە شەش مانگ ئەیانخاتە سجن، لەم حاڵەتەدا کە ئەم دوو وەزعە، ئیمکانی نەبوو، من بەقەدەر ئەوەندەی کە پەرلەمان بۆم گرنگە، قانونێك بۆ قانون دەرنەکات، بەقەدەر ئەوەندەش بۆم گرنگە، وەزارەتی ناوخۆ، حکومەتی هەرێمی کوردستان هەیبەتی هەبێت، دەسەڵاتی هەبێت لە جێبەجێ کردنی قانون، بۆیە لەم ڕوانگەیەوە، من پێموایە ئەبێ وەزیری ناوخۆ، وەزارەتی ناوخۆ، لە ئێمە سورتر بن لەسەر ئەوەی کە مۆڵەت نەبێت، چونکە جەنابیان ئەزانن، کە ئەگەر بە مۆڵەتیشەوە بێت، ئیمکان نیە ئەوان ڕێگە لە مۆڵەتی خۆپیشاندانی بێ مۆڵەت بگرن، لەم ڕوانگەیەوە، ئەمە ڕوویەکیەتی، مەفروزە وەزیری ناوخۆ، لەمن زیاتر داکۆکی لە نەبوونی مۆڵەت بکات لەناو قانونەکە، وەحاڵەتێکی تر ئێمە باسی ئەوە دەکەین، کە زۆر باسمان کرد، کە کۆکین لەسەر ئەوەی کە خۆپیشاندان مافێکی دەستووریە، ئەبێ فەرقیش بکەین لەبەینی ئەوەی، کە زۆرجار باسمان کرد، جیاوازی چیە لە نێوان مۆڵەت و ئاگادار کردنەوە، کرۆکی جیاوازی بەینی مۆڵەت و ئاگادارکردنەوە، هەقی ڕەفزە، کە لە مۆڵەتا، تۆ هەقی ڕەفز دەدەیت بە وەزارەتی ناوخۆ، یان وەزیری ناوخۆ، کەئەمە لە ئەسڵ، تەواو دژو پێچەوانەی ئەو مافە دەستووریەیە، کەمافێکی دەستووریە کەس بۆی نیە ڕێگەی لێ بگرێت، بەلاّم ئێمە

بەتەنیا وشەی مۆڵەت، هەقە دەستووریەکە ئەخەینە ژێر پرسیارەوە، ئیلغای ئەکەینەوە، لەبەر ئەوەی لە ئەساسا، قبوڵی مەبدەئی هەقی رەفزمان کردووە، هینی ئەو هەقە دەستووریە، لەدەسەڵاتی ئیتر هەرکەسێکدا بێت، حاڵەتێکی تر کە من ئەمەوێت تەنیا مەخاوفێك، وەکو بەڕێز وەزیری ناوخۆو، زۆربەی هاوکارانم باسیان کرد لە مەخاوفی، ئەوەی کە ئەگەر مۆڵەت نەبێت، ئەوەیە کە ئەگەر، وەکو بەڕێزیان کە ئێستا ئیشارەتیان پێی کرد، کە ئەگەر دوو خۆپیشاندان لە کاتێکدا هەبێت، هەردووکی دژی یەك بێت، لە حاڵەتی واشا ئەگەر ڕوویدا، هەموو ئەوانەی کە داکۆکی لەوە کردووە کە مۆڵەت نەبێت، ئاگادار کردنەوە بێت، قسەمان لەسەر ئەوە کردووە، کە پرێنسیپی هەبێت، بە نموونە ئەگەر ئەوکاتەی کە ئەڵێین، خۆپیشاندان مافێکی دەستووریە، پێویستی بە مۆڵەت نیە، بەلاّم لەم حاڵەتانەدا، لایەنی پەیوەندیدار دەتوانێت ڕێگە لە ئەنجامدانی خۆپیشاندان بگرێت، یەکەم، ئەگەر بۆ هاندانی ئەنجامدانی تاوانێك بوو، دووەم، ئەگەر دژی ئاین یان نەتەوە، یان ڕەگەزێکی دیاریکراو بوو، سێیەم، ئەگەر کات و شوێنی خۆپیشاندان ئیتر کێشەیەکی لێ کەوتەوە، کەواتە تۆ مەبدەئی ئەمە، یەکەم، مەبدەئی زەمانەتی پاراستنی هەقە دەستوریەکەت کردووە لەناو قانونەکەیا، لەلایەکی تریشەوە ڕێگەت لەو مخاوەفانە گرتووە، کە جەنابی وەزیری ناوخۆو بەشێك لە ئەندامانی پەرلەمان هەیانە، لەوەی کە ئەگەر کات و شوێنەك نەگونجاو بێت، یان ئەگەر دژی ئاینێکی دیاریکراو بێت، بۆیە من بە توندی دیفاع لەوە دەکەم کە مۆڵەت نەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار سەرگوڵ خان، فەرموو.

بەڕێز سەرگوڵ رضا حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی زۆر قسە لەسەر ئەوەکرا، ئێمە بۆ زۆر دیفاع لەوە دەکەین، کە ئاگادار کردنەوە بێت، ئەو جیاوازیە جەوهەریەی کە ئێمە قسەی لەسەر دەکەین، مۆڵەت ئەوەیە کە مەجالی تیا ڕەفز بکرێت، لەبەر ئەوەی اشعارەکە ئەو مەجالەی تیا نیە، ئاگادار کردنەوەیە، کە ئەمە خاڵێکی جەوهەری جیاوازیەکەیە، زۆر جار ئەوەم گوێ لێ بووە، کە دەڵێت جیاوازی چیە لە بەینی مۆڵەت و اشعارا، ئەو جیاوازیە زۆر جەوهەریە، یەعنی خاڵێکی گرینگیشە، لەبەر ئەوەی ئێمە داوا دەکەین کە ئاگادار کردنەوە بێت، وە زۆریشمان جەختمان لەسەر ئەوە کردەوە، کە ئەمە مافێکی دەستوریە، بەپێی بنەماکانی مافی مرۆڤ و دەستوورو، بنەماکان، یەك خاڵ هەیە کە ئێمە وەکو پەرلەمان، پێشتریش باسم کرد، جەخت لەسەر ئەوە بکەینەوە، ئەبێت ئێمە وەکو دەسەلاّتی یاسا دانان، ڕێزی دەستوور بگرین، کە بەرز ترین دەسەلاّتە، بەرز ترین یاسا، کە یاسایەکانی تر لەوەو سەرچاوە وەردەگرێ، لە دەستوورا باسی ئەوە کراوە، کە خۆ پیشاندان بە یاسایەك ڕێك بخرێت، کە ئێمە یاسایەك دادەنێین بۆ ڕێکخستنی خۆپیشاندان، مەرج نیە لەو یاسایە کە ئێمە وتمام بە ئاگادار کردنەوە بێت، زەمانەتی ئەوە نەبێت بڵێی یاسامان بۆچیە، یەعنی زۆر گوێ لەوە دەگری، مادەم

اشعار بوو، مادەم تۆ جەختت لەسەر ئـەوە کـردەوە، کـە بـە ئاگـادار کردنـەوە بێـت، کەواتـە تـۆ ئـەم یاسـایە بۆچی دادەنێی، یاسایەکە ڕێکخستنی کاری خۆپیشاندانە، بـەو پرێنسـیپانەی کـە هـەموومان باوەڕمـان پێـی هەیـە، لەگـەڵ دیموکراسـی بگونجێـت، لەگـەڵ دەسـتور بگونجێـت، کەواتـە خـاڵی جەوهـەری کـە ئێمـە وەکـو پەرلـەمان، وەکـو دەسـەڵاتی یاسـا دانـان، ئـەبێت ئێمـە خۆمـان دیفـاع لـەوە بکـەین، کـە یاسـاکانمان لەگـەڵ دەستووردا ناکۆك نەبن، ئەو دەقە دەستووریەی کەباس لـەو دەکـات، کـە خۆپیشـاندان مـافێکی دەسـتووریە، لەبەر ئەوە نابێت ڕێگـری لێ بکرێـت، وە ئەگـەر ئێمەباسـی ئـەوەمان کـرد، دەقێکمـان تەسـبیت کـرد کـە بـە مۆڵەت بێت، مۆڵەتیش مەجالی رەفزی تیایە، کەواتە ئێمە دژی ئەو بنەمایە وەستاینەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کاك برهان، فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەندەی من گوێم لـە موناقەشـات بـوو، ئەوانـەی کـە لاگیـر نـین بـۆ اشـعار، بـۆ ئاگـادار کـردن، تـەنها یـەك سـەغەرەی قـانونی ئەدۆزمـەوە، ئـەویش ئەوەیـە، کـە ڕەنگـە ئـەو شـوێنە داوای مۆڵـەتی دوو خۆپیشـاندان کرابێت، ئەوە قابیلی عیلاج کردنە، کە ئەکرێت، پێش 24 سەعات، یەکەی ئیداری یـان وەزارەت داوا بکـات، بڵێت شوێنەکەت بگوێزەرەوە، وە بڕیارەکەشی مولزەم بێت، ئەمە بە نیو دێر بە دێرێك لەو یاسـایە عـیلاج دەکرێت، هیچ سەغەرەیەکی قانونی تر، هیچ بۆشاییەکی یاسایی نیـە، کـە اشـعار بێـت، ئاگـادار کـردن بێـت، دوای ئەوە موبەریراتی من بۆ دیفاع کردن لەوەی کە ئاگادار کردن بێت، یەکەم، وڵاتی ئێمە بـەرەوە ئـازادی و کرانەوە دەچێت، لەدەرەوە بەرپرسـەکانمان، خۆمـان شـانازی بـەو ئازادیـەوە دەکـەین، چـۆن ئـەبێت ئێمـە لێرە، لەگەڵ ڕێزما، بدون تعلیـق، سـنوری بـۆ دابنـێین، دووە شـت، ئەگـەر ئێمـە باسـی مـەبادئی دەسـتووری ئەکەین، لەمادەی 46 زۆر بە وازحی هاتووە، ئەڵێ کە قانون دەردەچێت بۆ ئەوەی خۆپیشاندان ڕێك بخـات، نابێت تەقیدەکە نەبێت بە جەوهەری هەق، جەوهەری هەقەکە ئەوەیە هەموو کەسێك مافی هەیە، دووەم، من بـڕوام وایـە کـە مـن دیفـاع لـەوە دەکـەم بـا ئاگـادار کـردن بێـت، هـەموو ئەنـدام پەرلەمانـەکان، هـەموو خەڵکێکی بـە ویـژدانین، خـەڵکێکی ئـازادی خـوازین، دڵنیـام هـەمووان ئـازادیخوازن و ئـەوانیش بڕوایـان بـە ئازادی هەیە، بەرگری لەوە دەکەن کە ئاگادار کردن بێت، سێهەم نوقتە، کەمن بـەرگری تیـا دەکـەم، ئەوەیـە ئەگەر تۆ داوای مۆڵـەت بکـەی، لـە مـدیرێکی وەحـدەی ئیـداری، قایمقـام بێـت، یـا مـدیر ناحیـەبێت، رەنگـە هەندێك ئیرباکی تیا بێت، ڕەنگە زۆربـەی خۆپیشـاندانەکان، لـە قـەزاو ناحیـەکانا بـۆ کـەم و کـوڕی ئیـداری بێت، ئاو کارەباو ئەمانـە بێـت، ڕەنگـە ڕێگـە نـەدات، ڕەنگـە ئـەوانیش بـێن هـەر خۆپیشـاندانەکەیان بکـەن، حادیسەی لێ بەکەوێتەوە، باشتر نیە ئاگـادار کردنـەوە بێـت، نـەوەکو مۆڵەتـدان؟، دوای ئـەوە ئـەو تەرحـەی ئێمە تەقدیممان کردووە، کە چەندان خاڵە، وەکو بـەدیلێك بـۆ بڕگـەکانی یـەك، دوو، سـێ، لـە مـاددەی دوو،

ئاگاداری یەکەی کارگێڕی و وەزارەتی تیایە، چەندان ڕۆژ پێش خۆپیشاندانەکە، دەست پێك و کۆتایی شوێنی خۆپیشاندان دیاری دەکات، ئەگەر ئاگادار کردن بێت، کاتی دەست پێکردن و کۆتایی هاتنی دیاری ئەکات، ئەو زانیاریانەی پێویستە لیژنەکە بیدات بە فۆرمێکی زانیاری، لەلای یەکەی ئیداری وەزارەتی ناوخۆ پڕی دەکاتەوە، ئامانجی خۆپیشاندانەکەشی دیاری دەکات، بۆیە من داوا لە هەموو بەڕێزان دەکەم، بەڕاستی هەموو ئازادی خوازین، بەرگری لە ئاگادار کردن بکەین، نەوەك مۆڵەت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کاك اسماعیل، فەرمووو، ئێستا ئەو بەڕێزانەی کە دیفاع لەو دەکەن، کە بە مۆڵەت بێتن، کەرەمکەن.

بەڕێز اسماعیل سعید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشتر باسم کرد، وتم مادەم هاووڵاتی مافی ئەوەی هەیە، هەقێکی دەستووری خۆیەتی کە ڕێگەی پێ بدرێت خۆپیشاندان بکات، لە هەمان کاتیشدا هەر بە دەستوور، دەڵێ بە یاسا ئەبێ ڕێکبخرێت، دەبێت حکومەتیش مافی ئەوەی هەبێت، پشتیوانی لە خەڵکی تر بکات، چونکە خۆ هەموو خەڵك بەشداری لە خۆ پیشاندان ناکات، لایەك خۆپیشاندانەکە، ئەی لایەکەی تر کێ پشتیوانی لێ بکات، بەتەئکید ئەبێت حکومەت بێت، لەبەر ئەوەی پێویستە بە مۆڵەت بێت، لەبەر ئەوەی ئێمە ئەو خوشك و برایانەی کە لێی دەترسێین، تەنها لەوە ئەترسێین کە یەکە ئیداریەکان، یان وەزیر یان هەریەك لەوانەی کە مۆڵەتی بەدەستە ڕەتی بکاتەوە، ئێمە لەسەرەتادا پرێنسیپەکانمان بۆیە دانا، دەڵێین هیچ کەسێك بۆی نیە ڕەتی بکاتەوە، مەگەر ئیلا لە حالەتێکی کە زانیاریەکی ئەمنی لە وڵاتدا هەبێت، خەبەرێك دێت بۆ حکومەت، بۆ دەزگا ئەمنیەکان، کە ئەمڕۆ مەعلوماتێك هاتووە، کە ڕەنگە تەئسیر لە ڕەوشی ئەمنی وڵات بکات، باری ئەمنی وڵاتەکە تێك بچێت، ئیلا لەو کاتانە دەتوانێت ڕەتی بکاتەوە، بڵێ کاکە ئەمڕۆ مەعلوماتمان هەیە، لەوەی کە ڕەنگە بەیانی، مەسەلەن دوێنێ ئێمە نموونەمان لەبەرچاوە، دوێنێ سەیارەیەك داخلی وڵاتی خۆمان بوو، لە سەیتەرە لێرە گیرا، سەیارەیەکی موفخخە داخلی وڵات بوو، ئەگەر بهاتباو لە عەینی کاتدا ئاگاداری حکومەت کرابایەوە، ڕێ پێوانەك لە وڵاتدا هەبوایە، ئەو سەیارە داخلی ناو خۆپیشاندانەکە بوایە، تەقینەوە بوایە، ئەوکاتە ڕەنگە بەسەدان کەسی تێدا دەچوو، کێ تێدا بەرپرسیار دەبوو؟، بەتەئکید حکومەت، لەبەر ئەو سەبەبانە من بۆیە داکۆکی لەوە دەکەم کە بە مۆڵەت بێت، حکومەت مۆڵەتی ئەو خۆپیشاندانە بدات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار عمر هەورامی، فەرمووو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمڕۆ خۆش بەختانە، لە پەرلەمانی کوردستان لەخولی سێیەم، موناقەشـەی پـڕۆژە یاسـایەك دەكرێـت، بـۆ ڕێکخسـتنی یـەکێك لـە مافـەکانی سـەرەتای مـرۆڤ، هـەروەکو لـە خولـەکانی یەکـەم و دووەمـی ڕابـردووی پەرلەمانی کوردستان، ژمارەیەك لە مافەکانی هاولآتیانی کوردستان بـە یاسـای ڕێکخرابـوو، مـن لـەپاش ئـەو گفتوگۆ زۆرەی کە لە لیژنەکان، لەلایەن پەرلەمانتارانی بەڕێز، گوێ گرتنمان لـە نوێنـەرانی ڕێکخراوەکـانی کۆمەلگەی مەدەنی، گوێ گرتن لە خەڵکانی پسپۆڕ، گوێ گرتن لە تواناو تاقەت و ویستی حکومەتی هەرێمی کوردستان، گەیشتمە ئەوە قەنەعەتەی کەوا مافی خۆپیشاندان، بە مۆڵەت بێت، بۆچی؟، مۆڵەتەکە بۆ ئەوە نیە کە تۆ ماف بەو کەسە بدەی کە ئەو مۆڵەتەی هەبێت، نەخێر، مۆڵەتەکە ئەوەندەی کـە مـن لـە بڕگـەی یاسایەکان بۆم دەرکەوتووە، بۆ ئەوەیە کە کاتی، شوێنی، غەرەزو هەدەفەکەی پـێ ڕێـك بخرێـت، نـەوەك کـە تۆ مافەکەی بەو مۆڵەتە پـێ بـدەی، نـەخێر چونکە لەسـەرەتاوە، هـەروەکو لـە ئەسـبابی موجیبـە، وە ئـەو چەند بـەڕێزەش پێشـتر ئیقتیراحـی ئـەویان کـرد، کـە ماددیـەك ئیزافـە بکرێـت، ئامـاژە بـەوەکرا کـە ئەمـە مافێکی سەرەتایی هەر هاوولآتیەکی کوردستانە، کە بەکاری بهێنێت، لەبەر ئەوەی وەکـو مـاف، ئێمـە ئێسـتا لێرە ئەو مافە نادەین بە هاولاتیان، وە حکومەتی هـەرێمی کوردسـتان، وەزارەتـی نـاوخۆو، وەزیـری نـاوخۆ، بەڕێز بەرپرسی یەکە ئیداریەکان، لە داهاتوو ئەو مافە نادەن بە هاولآتیـان، بـەڵکو لـە ڕێگـەی مۆڵەتەکـەوە بۆ کات، و بۆ شوێن و بۆ غەرەز و هەدەفەکەیان بۆیان ڕێك دەخات، ئەوە خاڵێك، خاڵێکی تر، ئێمە هـەر لـە ئێستاوە گومان نەکەین، لەوەی کە ئەو بەڕێزانەی ئەو دەسەلآتەیان هـەبێت، بـە کـەیف و میزاجـی خۆیـان، دەسـەلآتەکانیان بـەکار بهێـنن، نـەخێر هـەر لـەم پـڕۆژە یاسـایە، لـە مـاددەی پێشـنیار کـراوی 15 هـاتووە، ئەحکامەکانی ئەم قانونە، ئەبێ مەجلسی وزەرا، جیهاتی مەعنی پێوەی پەیوەندیدار بـن، جیهـاتی مـەعنی، وەزارەتی ناوخۆ، بەرپرسی یەکە ئیداریەکانن، ئەو کەسەری کە خۆپیشاندان دەکات، وە خەڵکێکیش کە دژی خۆپیشاندان دەکرێ، بۆیـە چ بـەڕێز وەزیـری نـاوخۆ، چ بـەڕێزان بەرپرسـی یەکـە ئیداریـەکان لـە داهـاتوو، ناتوانن لە دژی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە، مومارەسـەی سـولتەو سـەلاحیەتی خۆیـان بکـەن، لەحاڵـەتێکیش ئەگەر کرا، ئەوا ئـەو سـەلاحیەتەی ئـەوان، لـەژێر چاودێری ڕەقابـەی زاتـی حکومـەتی هـەرێمی کوردسـتان ئەبێت، ڕەقابەی پەرلەمان دەبێـت، ڕەقابـەی ڕۆژنامـە دەبێـت، ڕەقابـەی مونـەزەماتی غـیر حکومی دەبێـت، لـەژێر ڕەقابـەی ڕای گشـتی دەبێـت، ئەگـەر کێشـەیەك هـەبوو لـەوەی کـە لایـەنێك لـەو لایەنانـە، خـراپ دەسەلآتەکانی خۆیان بەکارهێنا، دەتوانرێت گلەیی بکرێت لـەوە، لەڕێگـەی چاودێریەوە موتابەعـە بکرێـت، زیاتر داوای لێ پرسینەوەیان لێ بکەین، لەبەر ئەوەی با ئێمە هەر لە ئێستاوە، گومانی ئەوە نەکەین، بڵێین خراپ دەسەلآتەکان بەکار دەهێنرێ، نەخێر، بەپێی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە، زۆر قەیدو بەند دانـراون بـۆ ئەو کەسانەی کە ئەو دەسەلآتانەیان هەیە، دەسەلآتەکەیش دیارە حەسر کراوە، تەنها بۆ کات، شوێن، غەرەز لە ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکە، نەك بۆ مافەکەیـە، وە هـەر وەکـو هاوکـارانم بـەڕێزان ئاماژەیـان پێـی کـرد، ژمارەیەکی زۆر لەو یاسایانەی کە لە پەرلەمانی کوردستان دەرچوون، تایبەت بە مافە ئابووریەکان، تایبـەت بە مافە کۆمەڵایەتیەکان، سیاسیەکان، بۆ ئەوە بووە کە مافە سەرەتاییەکانی مرۆڤی تیا دەسـتەبەر بکرێـت،

دەستەبەریش کراوە، بەڵام هەندێکیان پێویستیان بە مۆڵەت بووە، چ لەمافە ئابووریەکان، چ لەمافە کۆمەڵایەتیەکان، چ لە مافە سەرەتاییەکان، بۆیە من ئێستا وەکو هەموو ئەو بەڕێزانەی تریش، لەو قەنەعەتەدام کە ئەو مافە، بە مۆڵەت بێت، وەکو ئەوەی کە لە ئەحکامەکانی ئەم یاسایە هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار زۆر سۆزان شەهاب، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شەهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە ئێمە لە سەرەتادا وتمان، با لەم یاسایەدا کۆمەڵێك بڵێین مەبادئ جێگیر بکرێت، بۆ ئەوەیە، یەکەم، دەری بخەین کە ئەم یاسایە لەسەر چ مەبدەئێك دادەڕێژرێت، ئەوەی لە دوای ئەوەوە دێت، بۆیە ئێمە داواشمان کرد، لە پێشا جارێ با ئێمە بە ماددەیەی دووەم، مەبدەئەکان دەنگی بۆ بدەین، دوای ئەوە ماددەکانی تر لەسەر ئەساسی ئەم مەبدەئانە، هەموومان ئەگەر موتەفق بین، لەسەر ئەوەی کە خۆپیشاندان، مافێکی سروشتیەو دەستووریە، و نابێت ڕێگە لە بەکار هێنانی بگیرێت، کاتێك کە دەڵێی، بۆی نیە ئەو کەسەی کە لە وەحدەی ئیداریە، یاخود وەزیرە، هەروا بەبێ سەبەب، بەبێ هیچ موبەریرەك ڕێ گری بکاتن، لەوەی کە مۆڵەت نەدات بە خۆپیشاندان، لەپێشا ئێمە وتومانە بۆی نیە ڕێگە بگیرێت لە خۆپیشاندان، کەواتە بەڕێز وەزیری ناوخۆ، لەگەڵ ڕەئیسی وەحدە ئیدارییەکان، دەزانن ئەم یاسایە لەسەر چ مەبادئێك داڕێژراوە، هەروا نایخەنە ناو مەزاجی شەخسیەوە، ئەسباب وەئەگەر ئەسبابەکە قەناعەتی بەرامبەرەکەی پێ نەهێنا، ئەوەتا دانراوە تۆ هانا بۆکوێ دەبەی؟ بۆ ئەوەی ئەمەت بۆ چارەسەر بکات، دەبێت لەماوەی چەندا ئەم کێشەیە چارەسەر بکرێت؟ بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، من نازانم یەعنی ئێستا ئەگەر ئاگاداری بێت، مەعنای ئەوەیە ئازادی خوازیەو، ئەگەر بە مۆڵەت بێت، مەعنای ئەوەیە کە ئازادی خوازی نیە، با ئەم نموونەیەشم کە بەلامەوە زۆر گرنگ نیە، یەکێکی تر تەعلیقی لێ بدات، بەڵام ئەگەر ئێمە لەم پەرلەمانە کە دادەنیشین، هەریەکەمان نوێنەری چەند هەزار کەسین، ئەکرێ لەجێگەی خۆمانەوە قسە بکەین، ئەگەر لە پێشا ئیزن وەرنەگرین، ئەگەر نیزامێك نەبێت، شوێنێك نەبێت، جەنابت نەبیت ڕێگەمان پێ بدەی، ئەتوانین هەموو کەسێك لە شوێنی خۆیەوە قسە بکات و، ئەو حاڵەتە دروست دەبێت، کە ناتوانی جەلسەکە ئیدارە بکەی، ئەی چ جای، بەشەرت ئێمە هەموو ئەندامی پەرلەمانین و نوێنەری خەڵکین، ئەی چ جای تۆ کۆمەڵە خەڵکێك، هەر تەنها بە ئاگادار کردنەوەیەك، نازانی لەم حاڵەتەدا چی ڕوو دەدات، چی ڕوو نادات، نازانی ئەمانە نیەتیان چیە، بەبێ مۆڵەت ئەمە بکەن، خوانەخواستە زەرەری لێ بکەوێتەوە بۆ کوردستان، من یەك پرسیار دەکەم، ئاخۆ ئێمە لە بەریتانیا

دیموکراسی ترین، کەبەدایکی دیموکراسیەکان دادەنرێ، چونکە ئەوان دەستووری نوسراویشیان نیە، ئەوەندەیان سیقە هەیە بەیەکتری، نەیان نووسیوەتەوە، بەدەم نەقل بووە، لەدوای ئەوەی کە لەساڵی 2005 دا، یاسایەکیان دەرکردووە، بۆ مەنعی جەریمەی مونەزەم، کەلەوێ هەبووە، لەگەڵ موحارەبەی ئیرهاب لەساڵی 2006 دوو یاسایان دەرکردووە، لە دوای دەرکردنی ئەو دوو یاسایەوە هاتون بۆ یاسای خۆپیشاندان، کۆمەڵێك شوێنی دیکەیان ئیزافە کردووە، جاران لە یاساکەی پێشوویانە، تەنها دوو، سێ شوێن بۆیان نەبووە خەڵك بچێتە بەردەمی موزاهەرە بکات، ئەویش قاعیدەی عەسکەری بووە، لەگەڵ شوێنی نەوەوی، لەدوای ئەوەی ئەو دوو یاسایەیان دەرکرد، لەسەر ئەو وەزعەی کە هاتۆتە پێشەوە، ترسی ئیرهاب و، ترسی جەریمەی مونەزەمە، هاتوون چەند شوێنێکی تریان ئیزافە کردووە، جەنەرەلی پۆرتیکەڵ ئێریا، یەعنی چ شوێنێکی سیاسی، کە عام بێت، باسی ئەوە دەکات، داونینگ ستزینگ، مەقەری رەئیس وزەرای لێیە، پەڵەس ئۆف وێس منستەر، ئەوەی کە پەرلەمان و حکومەتی لێیە، هەردوو قاعیدەی ئێم 15 و ئێم 16 ، هێناویانە مەنعیان کردووە، بەیاسا ئەڵێ نابێت بچیتە بەردەمی، بەیاسا مەنعیان کردووە، ئەمەیە ڕێکخستنەکە، بۆیە من دیفاع کردنم لەوەی کە بە مۆڵەت لە خۆشەویستیمە بۆ خاکی کوردستان، بۆ هاووڵاتیان، بۆ ئەوەی سبەی ڕۆژێ، لەبەر ئەوەی من بە عاتیفە ناجووڵێمەوە لەگەڵ ئەم مەسەلەیە، من بە دوور بینی ئەوەی کە کەسانێك هەبن، وەك چۆن ئەمرۆ، دوێنێ، بەسەیارەیەکی 45 کیلۆ گرامیەوە ویستیان بێن، ئەمن و ئاسایشی ئێمە تێك بدەن، لە حاڵەتێکی وادا، بێن کارەساتێك بخووڵقێنن، لە ڕێ پێوانێك کە کە نیەتەکەیان زۆر پاکە لێی، داواکارییەکی زۆر ئاساییان هەیە، بۆیە لە خۆشەویستیم بۆ ئەو خاك و نیشتمان و هاووڵاتیانە من لەگەڵ مۆڵەتدام.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار شێروان حەیدەری، کەرەمکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خوشك و برایانی بەڕێزم، ئەندامانی پەرلەمان، دیارە ئەو قسانەی من دەمویست زۆربەی زۆری کرا، بەڵام من تەرکیز لەسەر یەك، دوو نوقتە دەکەم، خاڵی یەکەم ئەوەیە/ من ئەوڕۆ شانازی بەوە دەکەم کە لە ناو پەرلەمانی کوردستان بۆ یەکەم جار یاسایەکی حەزاری موناقەشە دەکرێ، بۆ جەماوەری خەڵکی کوردستان، بۆ میللەتەکەمان، بۆ ئەوەی ئێمە شانازی بەو یاسایە بکەین، بچینە ڕێز ئەو وڵاتانەی کە یاسایەکیان هەیە بۆ خۆپیشاندان، ئەوە خاڵی یەکەم، خاڵی دووەم/ کەس نکوڵی لەوە ناکات لە ناو ئەو پەرلەمانە، کە ئەو خۆپیشاندانە مافێکی دەستووریە، کەسیش نکوڵی نیە لە ناو ئەو پەرلەمانە کە پێویستە خۆپیشاندانەکە بە یاسا تەنزیم بکرێ، تەنها و تەنها ئەو دڵە ڕاوکێیە هەیە و ئەو مەترسیانە هەیە، بەڕێزان ئەگەر مەسەلەی تەعەسوف بێ لە ئیستیعمالی حەق، چ بە نیسبەت وەزیر؟ چ بە نیسبەت وەحداتی ئیداری؟ بە قەناعەتی من ئەو تەعەسوفە ڕێگای یاسایی خۆی هەیە، قەراری وەزیریش خازعی ڕەقابەی قەزائییە،

قەراری ڕەئیسی وەحدادتی ئیداریش خازعی ڕەقابەی قەزائییـە، کـە قـەزا دەبێتـە حەکـەم بـەینی وەزیـر و بـەینی ئـەو کەسـانەی کـە ویسـتوویانە خۆپیشـاندان بکـەن، یـان یەکـە ئیدارییـەکان، جگـە لـەوەش ئەگـەر میحوەری هەموو قسەکان لێك بدەیەوە، هـەموو ئـەو قسـانەی کـە دەکـرێ، دەمانـەوێ بتـوانین بـە باشـترین شێوە خزمەتی خەڵکی خۆمان بکەین، پاراستنی نیزامی عام یەك لە ئەرکی حکومەتی هەرێمی کوردسـتانە، پاراسـتنی نیزامـی عـام مـەعنای ئەوەیـە پاراسـتنی پەرژوەنـدی گشـتی، چ بەرژەوەنـدی سیاسـی بێـت؟ چ بەرژوەندی ئیجتیماعی بێ؟ چ بەرژەوەنـدی ئیقتیصادی بـێ؟ پاراسـتنی ئـادابی گشـتیش ئـەو دابوونەریتـە ڕەسەنەیە کە میللەتی ئێمە شانازی پێوە دەکات، کە دیفاعیشی لێ دەکات، بۆیـە بـە قەناعـەتی مـن مۆڵـەت وەرگرتن بتەو کردنی ئەو خاڵانەیە کـە خزمـەتی خـەڵکی خۆمـان دەکـات و خزمـەتی نیزامـی عـام دەکـات، سیستەمی حوکمڕانی ئێمە دەکات، بەڵام بەداخەوە من ئێستا دەبینم هەندێ دەنگ کە لێرەدا هەیـە، دەڵـێ: هەتا ئەو (18)ساڵەی حوکمڕانی کرایە، قەت باسی دکتاتۆریـەت نـەکراوە، قـەت باسـی شمولیـەت نـەکراوە، ئێستا بۆ مۆڵەت وەرگرتنێك یان بۆ مۆڵەت وەرنەگرتنێك باسی ئەوە دەکـرێ، کـە ڕەنگـە وەصـف بکـرێ بـە شمولیەت، یان قیاس بکرێ بە نیزامی شمولی، لەسەر ئەو ئەساسە مـن لەگـەڵ ئـەوەدام کـە مۆڵـەتی ڕەسمـی وەربگیرێ بە پێی ئەو بڕگانەی کە لە یاساکەدا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار عمر عبدالرحمن، کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەسەلەی دانی ئیجازە، مۆڵەت لە خۆپیشاندانە یاخود ئاگادار کردنـەوە، باسمـان لەسـەر کـرد، دانـی ئیجازە ئیلتیزاماتێکی یاسایی لەسەر شانی حکومەت و دام و دەزگاکانی حکومەت دروست دەکات، دانی ئیجازە قبوڵ و ئیجابێك کە لە بەینی ئەو کەسانەی کە هەڵدەستن بە خۆپیشاندان و ئەو جیهەتـەی کـە مۆڵەتەکـەی پـێ دەدا، دانی ئیجازە من پێموایە جۆرە هەیبەت دانێکە بە موتەزاهیرین، ڕێك و پێك کردنی ئەو کەسانەیە کە خۆپیشاندانەکە دەکەن، بنـەمای تایبـەتی یاسـایی بـۆ دادەنـێ، پارێزگـاری دەکـات، ئەگـەر مۆڵـەت نـەدا، مـن پێموایە حکومەت تووشی ئیحراجی دەبێت، بەڵام بە دانی مۆڵەت من پێموایە وەزیری موختـەص، جـەنابی وەزیـری داخلیـە دەبێتـە هاوکـاری خۆپیشـاندەران، دەبێتـە یارمەتیـدەر، دەبێتـە ئاسـانکاری بـۆ کارەکانیـان بەوەی کە ئەمن و ئاسایش و هدوئیان دەپارێزێ، هەر لە پۆلیسی تایبەتییەوە، هەر لە ئامادەکردنی پۆلیسی ئاگر کوژێنەوە، هەر لە ئامادەکردنی ئیسعاف و ئەو پێویستیانەی شوڕتەی مرور، ئەوانەی کە دەتوانن ڕێگە و بان و کاروبارەکانی ئەو خۆپشاندانە ڕێك بخەن، دانی ئیجازە بـە گـوێرەی یاسـا ئێمـە دەبـێ کـاری لەسـەر بکـەین، ئەگـەر بگـەڕێین ئێمـە دەسـتوورمان نیـە، تـا ئێسـتا پـرۆژەیـەکمان هەیـە، بـە واقیـع دەبـێ هـەموو یاساکانی ئێمە لە چوارچێوەی دەستووری عیراقیدا بێ، ناکرێ ئێمـە لـە دەسـتووری عیراقـی بچینـە دەرەوە، ئەگەر چووینە دەرێ ماددەی (121) و ماددەی (140) تەحەکومی تێدا دەکات، لەو مەسـەلەیە یاسـاکانمان

کاری خۆی پـێ نـاکرێ، دانـی ئیجازە وەکو عـەرزم کـردن، ئیلتیزامـاتی سـەر شـانی حکومـەت زیـاد دەکـات، مەصلەحەتی ئەو کەسانە دەپارێزێ کە خۆیان پیشان دەدەن، بە هـەموو شـێوەکانەوە لـە بابـەتی تـەعویز و لـە بابـەتی هـەموو ناحیـە جـەزائی و عقوباتیـەکان، ئەگـەر هـەر پۆلیسـێك کـارێکی خـراپ بەرامبـەر بـە خۆپیشاندەران بکات، بەرپرسیارێتی هەڵدەگرێ، وەزارەتـی داخلیـەش ناچـار دەبـێ تـەعویزاتی هـەموو ئـەو زەرەرانە بدات، ئەوە لەلایەك، ئەگەر بێت و باس لەوە بکرێـت بـە تـەنیا ئاگـادار کردنـەوە، ئاگـادار کردنـەوە ناچێتە بابێکی قانونی قبول و ئیجابی لە بەینی وەزیری موختەش یـان سـەرۆکی وەحـدە ئیدارییـەکان، لـە مـودیری ناحیـە و قایمقـام و پارێزگـا، لەگـەڵ خۆپیشـاندەراندا بێتـە دی، ئـەو کاتـە حکومـەت تووشـی ئیحراجیەك دەبێ بەڕای من، موئەسەساتی دەوڵەتی حکومەتی کوردستان تووشی ئیحراجی دەبێ بەوەی کە پارێزگاریـان بکـاتن لـەوەی نـەیتوانی کاروبـاری یاساکەیان بـۆ جێبـەجێ بکـات، بـەلام شـتێك هەیـە لێـرە هەمووومان بەڕاستی بە ئاشکرا لەسەری قسە بکەین، ئێمە بۆچی لێرە بچین جەنابی وەزیـر ڕەفـزی تەڵەبی موزاهەرەکە بکات؟ ڕەفـزی تەڵـەبی ئیجازەکـە بکـات؟ ئـەی بـۆ بـۆ ئـەوە نەچـین موافەقـەتی لەسـەر بکـات؟ موحتەمەلە موافەقەتیشی لەسەر بکات، بۆ ئێمە بـە (سـوء النیـة) بـڕۆین لـە قانونـدا، ئەگـەر بێـت و ئێمـە قانونێك حیسابی لەسەر بکەین، (الأصل) بەرائەتی زیممەیە، ئەصڵ حوسن نیەیە، خۆ ئەگەر هاتو جـەنابی وەزیر ڕەفزی تەڵەبەکەشی کرد، لە یاساکە ڕێگای یاسایی بۆ دانراوە، قەرارەکەی وەزیـر قەتعی نیە، دەچێتە بەردەم هەیئەیەکی قەزائی، ئەو هەیئەتە قەزائیە ئێمە ش نابێ بۆ ئەوان سوئی نیەمان هەبێ، نـابێ پـێش ئەوە بکەوین کە بە هەمان شێوە بڕۆین، بۆ ئێمە ئەو سوء نیەمان هەبێ بەرامبەر بە کارمەنـدانی وەزارەت و دام و دەزگاکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان، دوای ئەوە ئەو برادەرانەی کە لـە ناحیـەکان، لـە قـەزاکان، لە پارێزگاکاندا، ئەوانە هەمووی لە ڕێگای هەڵبژاردنەوە بە دەنگی خـەڵك دەچـنە ئـەو شـوێنانە، بـە واقیـع ئەوانـە نوێنـەرانی خـەڵکن، ئـەوە تـەنیا ئـیرادەی تاکـە کەسـێك نیـە، بەرامبـەر بـە ئـیرادەی خـەڵك، ئەوانـە ناتوانن تەنیا بۆ خۆیان بڕیار لەسەری دەرکەن، هەموو بڕیاری ئەو برادەرانە خازیعی تـوروقی تەعنـە، کـە توروقی تەعنیش بێت، ئێمە پێویست ناکات شك لە وەزیریش و لە مودیر و لە قایمقام و لە مەجلیسی قەزا و لە حاکمەکان و لـە هـەموو کەسـێ بکـەین، خـۆ ئەگـەر ئـەو شـکەمان هـەبێ بەڕاسـتی ئیشـەکانمان نـاڕوات بەڕێوە، بەلام ئەگەر بێت و تەنها بە ئیشعار بـێین و بـڕۆین، ئیشعار بـە بـێ ئیلتیزامـە، هـیچ ئیاتیزامـاتی یاسایی تێدا نیە، ئیشعار یەعنی ئاگادار کردنەوەیە، ئەگەر موافەقەتیش بکات یان نەکات، ئیشعار دەکرێـت، لەبـەر ئـەوە مـن هاوکـاری ئـەوەم، لەگـەڵ ئـەوەدام کـە مۆڵـەتی تایبـەتی لـە دام و دەزگـای تایبەتییـەوە بـۆ خۆپیشاندان دەگۆڕێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئێستا ئەو بابەتە زۆر زۆر بە تێر و تەسەل گفتوگۆی لەسـەر کـرا، گفتوگـۆی زۆر بـە سوود بوو، زۆر شتی جوان پێش چاو خرا، نەتیجەی دڵسۆزی یەکە یەکەی ئێوەی بەڕێزە، بۆ ئەوەی شتێکی باش دابندرێ، هەر کەس بە پێی قەناعەتی خۆی وای پێ باشترە جێگەی ڕێزە ڕەئیەکەتان، ئێستا دەیخەینە

دەنگدانەوە، ئەو موقتەرەحەی هاتووە، کە دەڵێت: تەنها بە ئاگادار کردنەوە بێت، خۆپیشاندان، تەنها ئیشعار بکرێت، دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکات؟ تکایە دەست بەرز بکە چونکە ئەوە موقتەرەحە هاتووە، لەگەڵ ئەصڵی مەشرووعەکە نیە، کێ لەگەڵ ئەوەیە تەنها بە ئیشعار بێ تکایە دەستی بەرز بکات؟ 35 کەس لەگەڵە کە تەنها بە ئاگادار کردنەوە، بە ئیشعار بێ، کێ لەگەڵدا نیە؟ 54 کەس لەگەڵدانیە بە ئیشعار بێت، بۆیە ڕەئیەکەی تر سەرکەوت، ئەو موقتەرەحە وەرنەگیرا، ئێستا لیژنەی یاسایی فەقەرە فەقەرە وەرە سەری، لیژنەی ناوخۆ کەرەمکە.

بەڕێز إسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی وەڵامی خوشك و برا ئەندام پەرلەمانەکانی دایەوە لەسەر گفتوگۆی پێشتر، دوو، سێ لە ئەندام پەرلەمان پێشنیاری ئەوەیان کرد کە خاڵی شەش لە ئەصڵی پرۆژەکەی چوار لیژنەکەدا زیادە، سەبارەت بە وەزیر بۆی هەیە هەموویان هەندێك لە دەسەڵاتی کە بە پێی حوکمەکانی ئەو یاسایە پێدراوە بیدات، وتوویانە ئەوە زیادە و دووبارەیە، منیش پشتیوانی لێ دەکەم کە شەشەم لابرێت، هەر لە ماددەی دووەم هاتووە دەڵێ، خاڵی یەکەم دەڵێ: وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتی خۆپیشاندان یان کۆبوونەوەی گشتی هەیە ئەگەر لەسەر ئاستی هەرێم بێت، من پێشنیاری ئەوە دەکەم ئەوەشیان بە شێوەیەکی تر، بڵێین: وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتی خۆپیشاندانی سەرانسەری هەیە، چونکە ناکرێ تۆ دەسەڵات بدەیە مودیر ناحیەیەك، بدەیە قایمقام، بەڵام نەیدەیە وەزیر، وەزیریش دەسەڵاتی خۆپیشاندانی سەرانسەری هەیە، بەو شیوەی نەك ئەگەر لە ناو لاببەین زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کۆمەڵگای مەدەنی.

بەڕێز دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ماددەی دووەم ئەوەی پێشنیاری لیژنەی ناوخۆ، منیش پێموایە بە هەمان شێوە بێ، لەسەر خاڵی سێیەم سیستەم و ئاکاری گشتی ببێت بە سەلامەتی گشتی، ئەگەر خاڵی پێنجەم بمێنێ، لەبەر ئەوەی ئێمە ئەوەمان لادا، نازانم تا چەند دەمێنێت، لەبەر ئەوەی مەسەلەی تەجەموعی گشتی بە شێوەیەکی تر ئەوە کراوە، بەڵام ئەگەر ئەوەیان بمێنێت دەبێ لە دوای (لە بۆنە نیشتمانی و نەتەوەیی و ئاینی) ئەو کاتە ڕۆشنبیریشی بۆ زیاد بکرێ، بەڵام ئەگەر قەرارە نەمێنێ، پێموایە هیچ پێویست ناکات ئەوانە هیچیان بمێنێ، بە هەمان شێوە شەشەم پێموایە زیادەیە، کەواتە دەتواندرێ لاببردرێ، لەبەر ئەوەی پێشتر دەسەڵاتی وەزیر و سەرۆکی یەکە کارگێڕییەکان دیاری کراوە لە یەکەم و لە دووەمدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی، موداخەلەتان لەسەر ئەو خاڵانە کامیان مابوو؟

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندامانی پەرلەمانی کوردستانی بەڕێز، ئایا پێشنیارەکە بەو شێوەیە بێ بە نیسبەت فەقەرەی یەکەم؟ (للوزير صلاحية إجازة المظاهرة)؟ یان (إذا كان على مستوى الإقليم) لەگەڵی بێ؟ با وازح بێ تا بتوانین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا بە نیسبەت خاڵی شەش زۆر موقتەرەح هەبوو کە لابچێت، ئەوە بخەینە دەنگدان، بۆ ئەوەی ئایا بمێنێ؟ یان لابچێت؟ کاک شێروان کەرەمکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا مەسەلەی خاڵی یەکەم هاتە گۆڕێ، ئەگەر مەسەلەی خاڵی یەکەم و دووەم نیقاش تەواو ببێ ڕەنگە بەرەو ئاراستەیەك دێت، بۆیە ئێمە ناتوانین ئێستا خاڵی شەشەم ئیلغا بکەین، تاوەکو خاڵی یەکەم و دووەم یەکلا نەبێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی ناوخۆ، کەرەمکە.

بەڕێز إسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها صیاغەکەیە، ئێمە دەڵێین: وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتی خۆپیشاندانی سەتاسەری هەیە، چونکە ناکرێ تۆ ئەگەری تێبخەی، مادام تۆ دەسەڵاتت داوەتە مودیر ناحیە، قایمقام، ناشکرێ وەزیر دەسەڵاتی نەبێ، وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندانی سەرانسەری هەیە، سەرانسەرییەکە هەمووی دەگرێتەوە، لە ئیقلیمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان کەرەمکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر تەماشای ئەصڵی پرۆژە بکەین پێشتر وەزیر دەسەڵاتی هەبوو و دەیتوانی دەسەڵاتەکە بدات بە یەکەی وەحداتی ئیداری، موحافز، قایمقام، مودیر ناحیە، ئەوە شتێکی ئیعتیادی و تەبیعی بوو، دوایی کە ئێمە کۆبووینەوە بەڕاستی وتیان با دەسەڵاتەکان دابەش بکرێت، صەلاحیەتی کۆبوونەوە یاخود خۆپیشاندانی سەرتاسەری بدرێتە وەزیر، ئەوانی تریش مودیر ناحیە و قایمقام و موحافزەکانیش هەر

کەس لە وەحدەی ئیداری خۆی ئەو ئیجازیە بدات، ئێستا ئەوەی کاك إسماعیل ئیسارەی کردووە، دەڵێ: وەزیریش صەلاحیەتی هەبێ بۆ ئیجازەدانی خۆپیشاندان بە شێوەیەکی گشتی، یەعنی بە قەزا و ناحیەکانەوە، ئەگەر وابێت مەسەلەن...

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕجائەن لە جێگەی خۆتانەوە قسە مەکەن، کاك شێروان، بەڕێزان ئێمە پرۆژەکەی ئەصلێ لاچوو، پرۆژەی موشتەرەك ئەوەی کە موناقەشە لەسەری بکرێ، ئێمە ئێستا لەسەر ئەوە موناقەشەی دەکەین، ناڕۆینەوە سەر پرۆژە کۆنەکە، لە خاڵی (1)، کاك شێروان، بەڕێزان، پرۆژە ئەسڵەکە لاچوو، پرۆژەی موشتەرەك بوو ئەوەی کە موناقەشە لەسەری بکرێت، ئێمە ئێستا لەسەر ئەمە موناقەشە دەکەین ناڕۆینەوە پرۆژە کۆنەکە، لە خاڵی 1 (للوزیر صلاحیة اجازة المظاهرة أو التجمع عام اذا کان علی مستوی الاقلیم)، وابزانم ناوخۆش هەروا دەڵێن، جەنابی وەزیر ڕەئیتان؟ فەرموو.

بەڕێز کریم سنجاری (وەزیری ناوخۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەمە شتێکی تازەیە، بە نیسبەت من فەرق نیە سەرانسەری بێت یان ئەگەرەکەی تێدا بێت، ئەندامانی پەرلەمان لەسەر چی موافەقەت بکەن، ئێمە مانعمان نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا سیاغەی ماددەی دووەم بە تەواوی دەیخوێنمەوە..... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی سێیەم کە (للوزیر ولرئیس الوحدة الاداریة رفض طلب تنظیم المظاهرة) من پێموایە مۆڵەت دان لەگەڵ ڕەفز فەرقی هەیە، بۆیە ئەوە دەنگی هێنا....... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە موناقەشە تەواو، رجائەن وامزانی نیزامیت هەیە، کاکە ئێمە لە دوێنێوە موناقەشە دەکەین، سیاغەکەی بخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادە 2

أولاً:

1- للوزير صلاحية اجازة المظاهرة.

2- لرئيس الوحدة الإدارية صلاحية اجازة المظاهرة كل ضمن وحدته الإدارية.

ثانياً: لا يجوز تنظيم المظاهرة إلا بعد تقديم طلب الى الوزير أو رئيس الوحدة الإدارية واستحصال الموافقة التحريرية.

ثالثاً: للوزير أو لرئيس الوحدة الإدارية رفض طلب تنظيم المظاهرة إذا تحقق لديه بانها سوف تخل بالنظام العام أو الآداب العامة ويتم إبلاغ رفض الطلب تحريرياً ومسبباً.

رابعاً:للجنة الاعتراض على قرار الرفض لدى محكمة استئناف المنطقة خلال (3) ثلاثة أيام من تاريخ التبليغ وعلى المحكمة البت في الاعتراض خلال مدة (48) ساعة ويكون قرارها باتاً.

خامساً:يستثنى من حصول الموافقة خروج الناس افرادا أو جماعات الى الميادين والشوارع والأماكن العامة في المناسبات الوطنية والقومية والدينية طبقاً للأعراف المحلية السائدة وللأغراض أعلاه.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بە كوردیەكەی بخوێننەوە، د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دووەم:

یەكەم :

1- وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندانی هەیە.

2- سەرۆكی یەكەی كارگێڕی دەسەڵاتی مولەتدانی خۆپیشاندانی هەیە ، هەریەكەیان لەناو یەكە كارگێڕییەكەی.

دووەم : ناشێ خۆپیشاندان ڕێك بخرێ مەگەر دوای پێشكەشكردنی داواكاری بێت بۆ وەزیر یاخود سەرۆكی یەكەی كارگێڕیی و وەرگرتنی ڕەزامەندی بە نووسین.

سێیەم : وەزیر یان سەرۆكی یەكەی كارگێڕی بۆی هەیە داواكاری ڕێكخستنی خۆپیشاندان ڕەت بكاتەوە ئەگەر بۆی ساغ بووەوە كە زیان بە سیستمی گشتی و ئادابی گشتی دەگەیەنێ و پێڕاگەیاندنی ڕەتكردنەوەكەش بە نووسین دەبێت و هۆكارەكەشی دیاری بكرێت .

چوارەم: لیژنە بۆی هەیە تانە لە بڕیاری ڕەتکردنەوە بگرێ لەلای دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە لە ماوەی (3) سێ ڕۆژ لە مێژووی پێڕاگەیاندن و دادگاش پێویستە لە ماوەی (48) کاتژمێر تانەکە یەکلابکاتەوە و بڕیارەکەش یەکلاکەرەوەیە.

پێنجەم : دەرچوونی خەڵك بە تاك یان بە کۆمەڵ بۆ گۆڕەپان و شەقامەکان و شوێنی گشتی لە بۆنەی نیشتمانی و نەتەوەیی وئایینی بەپێی نەریتی خۆجێیی باو، بەدەردەکرێ لە وەرگرتنی مۆڵەت و بۆ مەبەستەکانی سەرەوە .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە......، کاك برهان فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاست دەکەم کە مەجالت دام، ئێمە بەیانی موناقەشەمان کرد، کە موناقەشە کرا گوتمان ئەگەر هەر کرا بە مۆڵەت، حەسر بکرێت لەم حاڵەتانە ڕەفز بکرێت، نموونەکانم خوێندەوە و چوار، پێنج حاڵەتم خوێندەوە، سێ، چوار کەسیش تەئیدیان کردم، یەعنی ئەمەش پێشنیارێك بوو لەدوای ئەوەی ئیشعار فەشەلی هێنا بوو بە مۆڵەت و تەسبیت بوو حەقی خۆمانە بڕگەی سێیەمی مۆڵەتەکە موناقەشەی بکەین کە بەو شێوەیە بێت یان بەو شێوەیە بێت، سێ، چوار کەس بەیانی تەئیدی ئیقتراحەکەی منیان کردووە و ئێستاش ئێمە 7 کەسین ئیمزامان کردووە و بۆ جەنابتان دەیخوێنمەوە، ماددەی دووەم بڕگەی سێیەمی بەو شێوەیەی لێ بکرێت (وەزیر یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بۆی هەیە داواکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندان ڕەد بکاتەوە لەم حاڵەتانەی خوارەوە: پێڕاگەیاندنی ڕەتکردنەوەکەش بە نووسین دەبێت و هۆکارەکەشی دیاری بکرێت: یەکەم/ ئەگەر مەبەست لێی دروست کردنی جیاوازی نەتەوەیی یاخود ئایینی یاخود مەزهەبی یاخود ڕەگەزی بوو. دووەم/ ئەگەر مەبەست لێی هاندان بوو بۆ توندوتیژی. سێیەم/ ئەگەر خۆپیشاندانێکی چەکدارانە یاخود دیاردەی چەکداری تیایدا دیار بوو. چوارەم/ ئەگەر داواکارانی خۆپیشاندان زانیاری هەڵەیان دابوو بە وەزارەتی ناوخۆ یاخود یەکەی ئیدارییەکە، پێنجەم/ ئەگەر ئەو ناوچەیەی داواکاری خۆپیشاندانی تیادا کراوە تووشی حاڵەتی (الظروف الطارئة أو قوة قاهرة) بوو کە بەهۆیەوە نەتواندرێت خۆپیشاندانی تێدا بکرێت، شەشەم: ئەگەر وڵات تووشی (الظروف الطارئة أو القوة قاهرة) بوو، کە بەهۆیەوە نەتوانێ خۆپیشاندان بکرێت، حەوت ئەندام پەرلەمانیش ئیمزامان کردووە، بەیانیش چەند ئەندامێك پشتیوانیان کردووە، وەکو پەیڕەوی ناوخۆ و یاسا دەبێ بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بـەڵێ قسـەكەت ڕاسـتە، لیژنـەی یاسـایی ئێسـتا فەقـەرە، فەقـەرە بیخوێننـەوە كـە گەشـتە ئـەوێ دوایـی موناقەشەی لەسەر دەكەین، سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەخوێندنەوەی لیژنەی یاساییدا، تەواو پێچەوانەی ئەوەی لیژنەی ناوخۆ بوو، كە دەڵێت بۆ شۆڕكردنەوەی دەسەڵاتەكان، وەزیر بـۆ خۆپیشاندانی سەرتاسـەری دەسـەڵاتی هەیـە، دەسـەڵاتەكانی تـریش لەسـەر ئاسـتی پارێزگـاو قـایم مـەقام و سـەرۆكی یەكـەی ئیدارییـە، لەخوێندنـەوەدا ئێـوە سەرتاسـەرییەكەتان لابـرد، لەبەرئەوە ئێمە داوا دەكەین وەكو خۆی بێت، چونكە ئێمە مەرجمان داناوە هـەموو دەسـەڵاتەكەمان لـەلای وەزیر چڕ نەكردۆتەوە، ئەوەی كەئەوان خوێندیانەوە هەموو دەسەڵاتەكەیان لەلای بـەڕێز جـەنابی وەزیـر چڕ كردەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ، فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە دەڵێین جەنابی وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتی خۆپیشاندانی سەرتاسەری هەیە، ئـەوان سەرتاسـەرییەكەیان لابردووە، دەڵێن وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتی خۆپیشاندانی هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی كۆمەڵگای مەدەنی، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمـەش هـەر مەبەسـتمان ئـەوە بـوو، بەڕاسـتی بـەس صـیاغە كردنـەوەی دەوێـت، پـێم وایـە لـە ئەصـڵی ڕاپۆرتەكەش ئێمە هیچ كێشەیەكمان لەوەدا نیە، یەعنی هەر بەتەنها وەزیر دەسـەڵاتی مۆڵەتـدانی نـەبێت، بەڵكو مۆڵەتدان بەو خۆپیشاندانانەی كە لەسەر ئاستی هەرێمن یـان سەرتاسـەرین بەمانایـەكی تـر، یـەعنی پێم وایە هیچ فەرقێكی نیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تكایە، صیاغەی فەقەرەی یەكەم بكەنەوە، تا بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثانیة:

أولاً:

1- للوزير صلاحية اجازة المظاهرة إذا كانت على مستوى الاقليم.

2- لرئيس الوحدة الإدارية صلاحية اجازة المظاهرة كل ضمن وحدته الإدارية.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا ئەو دوو فەقەرەیە دەخەینە دەنگەوە، بەو شێوەیە كە گوێتان لێبوو، كێی لەگدایە بادەستی بڵند بكات تكایە؟، فەرموون كێی لەگەڵدا نیە؟، بەزۆرینە دەنگ، 4 كەسی لەگەڵدا نیە؟، بۆ خاڵی دووەم.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ثانياً: لا يجوز تنظيم المظاهرة إلا بعد تقديم طلب الى الوزير أو رئيس الوحدة الإدارية واستحصال الموافقة التحريرية.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەو موقتەرەحەی كەئێستا هات بۆتان هیچ تەناقوزێكی لەگەڵ ئەمەدا هەیە، فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دووەم: ناشێ خۆپیشاندان ڕێكبخرێت مەگەر دوای پێشكەش كردنی داواكاری بێت بۆ وەزیر یاخود سەرۆكی كارگێڕی و وەرگرتنی ڕەزامەندی بەنووسین.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە، بەعەرەبیەكەش بیخوێننەوە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ثانياً: لا يجوز تنظيم المظاهرة إلا بعد تقديم طلب الى الوزير أو رئيس الوحدة الإدارية واستحصال الموافقة التحريرية.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا كێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بكات تكایە؟، فەرموون كێی لەگەڵدا نیە؟، بەزۆرینەی دەنگ وەرگیرا تكایە، بۆ سێیەم.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ثالثاً: للوزير أو لرئيس الوحدة الإدارية رفض طلب تنظيم المظاهرة إذا تحقق لديه بانها سوف تخل بالنظام العام و الآداب العامة ويتم إبلاغ رفض الطلب تحريرياً ومسبباً.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە، بەعەرەبیەكە جارێكی تر بیخوێننەوە، چونكە وتی (و الآداب العامة) خۆی (أو الآداب العامة)بۆیە جارێكی تر بیخوێننەوە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ثالثاً: للوزير أو لرئيس الوحدة الإدارية رفض طلب تنظيم المظاهرة إذا تحقق لديه بانها سوف تخل بالنظام العام او الآداب العامة ويتم إبلاغ رفض الطلب تحريرياً ومسبباً.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێستا پێشنیارێك پێشكەش كراوە داوا دەكات، حاڵەتەكانی ڕەت كردنەوە دیاری بكرێت، ئەوەی لەپێشنیارەكە هاتووە شەش حاڵەتە، واتە لەو حاڵەتانەی كە تەنها وەزیر یان سەرۆكی یەكەی كارگێڕی بۆی هەیە داوای داواكار ڕەت بكاتەوە، حاڵەتی یەكەم: ئەگەر دروست كردنی جیاوازی نەتەوەیی، ئایینی، مەزهەبی، بوو. دووەم: ئەگەر مەبەست لێی هاندان بوو بۆ توندو تیژی. سێیەم: ئەگەر خۆپیشاندانێكی چەكدارانە بوو، یاخود دیاردەی چەكداری تێدا بوو. بەڕێزان ئەو بڕگەیە لەماددەیەكی سەربەخۆ ئێمە چارەسەرمان كردووە، ئەوە وەك تێبینی، چوارەم: ئەگەر داواكارانی خۆپیشاندان زانیاری هەڵەیاندابوو بە وەزارەتی ناوخۆ. پێنجەم: ئەگەر ئەو ناوچەیەی داواكاری خۆپیشاندانی تێدا كرابوو، تووشی حاڵەتی (ظروف الطارئة، یان قوة قاهرة) بوو، كەبەهۆیەوە نەتواندرێت خۆپیشاندان بكرێت، باشە ئەگەر نەتواندرێت دیاری بكرێت، ڕەت كردنەوەكە لەچی؟ شەشەم: ئەگەر وڵات تووشی حاڵەتی (ظروف الطارئة، یان قوة قاهرة) بوو، كە بەهۆیەوە خۆپیشاندانەكە نەكرا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزن ئێستا ئەوەی كە خوێندتانەوە موقتەرەحێكی تازەیە، هاتووەتە سەر ڕاپۆرتی موشتەرەك كە لەباتی ئەصڵی پڕۆژەكەیە، كێی لەگەڵدایە تكایە دەست بڵند بكەن؟، فەرموون 31 كەسێ لەگەڵدایە، كێی

لەگەڵدا نیە؟، بەزۆرینەی دەنگ ئەو موقتەرەحە رەفز کرایەوە، ئێستا وەرنەوە سەر ئەصڵی راپۆرتە هاوبەشەکە، فەرموو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ فەرموو.

بەڕێز اسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سێیەم : وەزیر یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بۆی هەیە داواکاری رێکخستنی خۆپیشاندان یان کۆبوونەوەی گشتی رەت بکاتەوە ئەگەر بۆی ساغ بووەوە کە زیان بە سیستم ئاکاری گشتی دەگەیەنێ و پێ راگەیاندنی رەت کردنەوەکەش بە نووسین دەبێت و هۆکارەکەش دیاری بکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەعەرەبیش تکایە.

بەڕێز عەونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ثالثاً: للوزير أو لرئيس الوحدة الإدارية رفض طلب تنظيم المظاهرة إذا تحقق لديه بأنها سوف تخل بالنظام العام أو الآداب العامة و يتم إبلاغ رفض الطلب تحريرياً و مسبباً.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

موداخەلەتان هەیە؟ کەرەمکە فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا من تەقدیرم هەیە بۆ ماندووبوون و جوهدی لیژنەی یاسایی، بەڵام من ئەوەی تێبینی دەکەم، هەندێك جار رەئی ئەو لیژنانەشی کە مەعنین بە هەندێك کاروبار کە پەیوەندی بە تایبەتی بەو پرۆژەوە هەیە، بە نەزەری ئیعتیبار وەرناگرێ، چ جای تێڕوانین و بیروبۆچوونی ئەندامانی پەرلەمان، من لەو خاڵەدا تەنها بۆ خاڵەکانی تر کە تەصویتی لەسەر کرا ناچمەوە سەری، تەنها لەسەر ئەو خاڵە کە بە دەستەواژەی ئاکاری گشتی دێت، لیژنەی کۆمەڵی مەدەنی، لیژنەی مافی مرۆڤ، هەروەها کاتی خۆی لە کاتی گفتوگۆکەشدا ئیجماعێك هەبوو کە هیچ مانعێك نەبێ، ئاکاری گشتی تێدا نەکرێت، چونکە هەم لە دەستووردا هاتووە، هەم دەکرێ لەو تەفسیر و ئیجتیهادە مەتاتیانە بچینە دەرەوە، کە نەبێ هیچ عەیبێکی تێدا نیە، تیکرارمان کردەوە، چەندین ئەندامی پەرلەمانیش تەسنیەی کرد، (بالنتيجة) هەر داخل دەکرێ، لە راستیش جێگەی نیگەرانییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

رێزدار کاك دانا، کەرەمکە.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش بە هەمان شێوە ئەو ڕەئیەی كاك سالارم هەیە، بە نیسبەت سیستەم و ئاكاری گشتی پێشنیارمان كرد بكرێت بە سەلامەتی گشتی لە جیاتی ئەوەی، یاخود بەرژەوەندی گشتی، نازانم شتێكی لەو بابەتە پێموایە تۆزێك مۆدێرن ترە، بە هەرحاڵ، لە (سێیەم) ئێمە حەقمان داوە بە وەزیر و بە سەرۆكی یەكەی كارگێرییەكان كە حەقی ڕەفزكردنەوەیان هەبێ لەو حاڵەتەی كە دیاری كراوە، بەلام لە هەمان كات ئێمە دیاریمان نەكردووە كە ڕێكخەرانی بابلێین خۆپیشاندان، یان لێژنەی ڕێكخەران، ئایا مافی دانوستاندنیان هەیە لەسەر ئەوەی ئەو لەگەڵ جەنابی وەزیر یان سەرۆكی یەكەی كارگێڕی، من پێشنیار دەكەم ئەو حەقە بدرێت بەوانەی ڕێكخەرانی خۆپیشاندانەكە كە مافی دانوستان كردنیان هەبێ لەسەر ئەو خاڵە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئێستا صیاغەكەتان حازر بكەن، بۆ ئەوە دوو صیاغە هەیە، هەردووكی، بیخوێنە، كەرەمكە.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەزیر یان سەرۆكی یەكەی كارگێری بۆی هەیە داواكاری ڕێكخستنی خۆپیشاندان یان كۆبوونەوەی گشتی ڕەت بكاتەوە، ئەگەر بۆی ساغ بۆوە كە زیان بە سەلامەتی گشتی دەگەیەنێ و پێ ڕاگەیاندنی ڕەت كردنەوەكەش بە نووسین دەبێت و هۆكارەكەشی دیاری دەكرێت، لێژنەی ڕێكخەرانی خۆپیشاندان بۆیان هەیە دانوستان لەسەر بڕیاری ڕەت كردنەوەكە لەگەڵ وەزیر و لەگەڵ سەرۆكی یەكە كارگێرییەكان بكەن.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی مولاحەزەتان لەسەر هەیە بیلێن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە نیزامی عام و ئادابی عامە ئەوەی لە سەرەتای ڕوونكردنەوەكەی تێبینیەكان جەختم لەسەر كرد، چونكە زانیم لە ماددەكانی تریش هەمان گفتوگۆ دێتە پێشمان، هەر لە دەستوور هاتووە ئێمە پابەندین بە نیزام عام و ئاداب، لە قانونەكە هەبێت یان نا، لەبەر ئەوە لەماددە (38) كە باسی حورییەی تەزاهور دەكات، دەڵێ: (تكفل الدولة بما لايخل بالنظام العام و الآداب حرية الإجتماع و التظاهر السلمي)، واتا حیمایەتی ئەو شتە دەكات، ئەو حەقە، ئەو مافە، بەلام بە مەرجێك ئیخلال بە نیزام عام و ئاداب نەكات، لە دەستوور هەیە، ماددە (38) بڕگە سێیەم هاتووە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سالار جەنابت دیفاع لەوەی خۆتان بكە و دەیخەمە دەنگدان.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادام بەڕێز د.ڕۆژان خۆی ئاماژە دەکات ئەوا بە نەصی صەریح لە دەستوور هاتووە، من تەصەورم وایە ئیجاب ناکا لەو یاسایەدا بێت و سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵەی مەدەنی، کەرەمکە.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت سەلامەتی گشتی هەمان ڕەئیمان هەیە ئێمە، بەڵام وەڵامی ئەوەشیان نەداینەوە کە ڕێکخەرانی خۆپیشاندانیش مافی دانوستاندنیان هەبێ لەسەر ئەو ڕەت کردنەوەیە، لە کاتێکدا تەنیا حەق بە دەسەڵات دراوە لێرە حەقی ڕەتکردنەوەی لەسەر ئەو بنەمایانە، بەڵام ئایا ڕێکخەرانی خۆپیشاندان بۆیان هەیە دانوستان بکەن؟ یان نا؟.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەمکە، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەکەی دواتر هاتووە (لجنە)، لجنە پێناسەی کرایە لە مادده (1) کە کێ یە ئەوانەی ڕێکخەری خۆپیشاندانەکەن؟ ئەوان مافی تانەگرتنیان هەیە لەسەر بڕیاری ڕەفزەکە، واتا ئەگەر متمانە بەوەش نەبوو قەرارەکە لە جێی خۆیەتی، قەراری ڕەفزەکە، ئەوانە ئیعتیراز دەگرن، لەبەردەم مەحکەمە، لەوەی زەمانەت زیاتر لە قانونەکە هاتووە و مافی ئەوەیان هەبێت تانە بگرن لەو بڕیارەی درایە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، جەنابی وەزیر ڕەئی جەنابت؟

بەڕێز کریم سنجاری / وەزیری ناوخۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ڕەئی من کە بڵێ سەلامەتی گشتی دەستی ئەجهیزەی ئیداری باش دەکاتەوە، زۆر شت دەتوانین بکەینە حیجەت سەلامەتی گشتییەوە ڕەفزی بکەین، بە ڕەئی من بۆ خەڵق باشترە، بۆ لیژنەی کە داوای خۆپیشاندان دەکات باشترە، چونکە سەلامەتی گشتی دەستمان دەکاتەوە، زۆر شت دەتوانین بەحیجەی سەلامەتی گشتی ڕەفزی بکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی یاسایی ئاخیر صیاغەتان بخوێننەوە، دەیدەینە دەنگدان، کەرەمکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ثالثاً: للوزير أو لرئيس الوحدة الإدارية رفض طلب تنظيم المظاهرة إذا تحقق لديه بأنها سوف تخل بالنظام العام أو الآداب العامة، و يتم إبلاغ رفض الطلب تحريرياً و مسبباً.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیش، کەرەمکە.

بەڕێز إسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سێیەم: وەزیر یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بۆی هەیە داواکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندان ڕەت بکاتەوە، ئەگەر بۆی ساغ بووەوە کە زیان بە سیستەم و ئاکاری گشتی دەگەیەنێ و پێ ڕاگەیاندنی ڕەت کردنەوەکەش بە نووسین دەبێت و هۆکارەکەش دیاری بکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان گوێتان لێ بوو، کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ خاڵی (4)، کەرەمکە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رابعاً: لجنة الإعتراض على قرار الرفض لدى محمكمة إستئناف المنطقة خلال ثلاثة أيام من تاريخ التبليغ و على المحكمة البت في الإعتراض خلال مدة (48) ساعة و يكون قرارها باتاً.

بەڕێز إسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چوارەم: لێژنە بۆی هەیە تانە لە بڕیاری ڕەتکردنەوە بگرێ لەلای دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە لە ماوەی (3) ڕۆژ لە مێژووی پێ ڕاگەیاندن و دادگاش پێویستە لە ماوەی (48) کاتژمێر تانەکە یەکلایی بکاتەوە و بڕیارەکەش یەکلاکەرەوەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵدایە تکایە دەست بەرز بکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ خاڵی (5).

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خامساً: يستثنى من حصول الموافقة خروج المواطنين أفراداً أو جماعات إلى الميادين و الشوارع و الأماكن العامة في المناسبات الوطنية و القومية و الدينية طبقاً للأعراف المحلية السائدة و للأغراض أعلاه.

بەڕێز إسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێنجەم: دەرچوونی هاووڵاتیان بە تاك یان بە كۆمەڵ بۆ گۆڕەپان و شەقامەكان و شوێنی گشتی لە بۆنەی نیشتمانی و نەتەوەیی و ئاینی بە پێی داب و دەستووری خۆجێیی باو بە دەردەكرێ لە وەرگرتنی مۆڵەت بۆ مەبەستەكانی سەرەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان گوێتان لێ بوو، مولاحەزەتان هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر قەرارە ئەو ماددەیە بمێنێتەوە، لە بۆنەی نیشتمانی و نەتەوەیی و ئاینی و، كلتووری با ڕۆشنبیریشی بۆ زیاد بكرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

صیاغەكەتان حازر بكەن بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان، كەرەمكە فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من وام پێ باشە تەنها شوێنی گشتی بمێنێتەوە، چونكە گۆڕەپان و شەقامیش بەشێكە لە شوێنە گشتیەكان.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كەرەمكە.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

صیغەكەی ئەوەی ئێمە پێشنیارمان كردووە بەو شێوەیە دەبێ: (دەرچوونی هاووڵاتیان بە تاك یان بە كۆمەڵ بۆ شوینە گشتیەكان لە بۆنەی نیشتمانی و نەتەوەیی و ئاینی و ڕۆشنبیری دا بە پێی داب و دەستووری خۆجێیی باو بە دەردەكرێ لە وەرگرتنی مۆڵەت بۆ مەبەستەكانی سەرەوە).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

یاسایی كەرەمكە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها ئەوەی کاك دانا گوتی تەرکیزی کردۆتە سەر (أماكن عامە)، خۆ موزاهەرات هەر لە ئەماکنی عام ناکرێت، لە جاددەکانیش دەکرێ، لە شەقامەکانیش دەکرێت، بۆیە بە قەناعەتی من ئەوە ئەصڵەن موستەسنایە، من بۆ لێرە بینم ئیستیسنای بکەمەوە، بەڵام مەسەلەی موناسەباتی قەومی و وەتەنی و دینی، ئەوە مەوزووعێکی ترە، حەق نیە ئێمە مەسائیلی سەقافی تێکەڵی ئەو مەسەلەیە بکەین، چونکە (بالأصل) ئەو مەسەلانە موستەسنایە، کەس ڕێگر نەبووە لە سیمینار بەستن یان لە گۆنگرە بەستن، یان لە کۆبوونەوە، یان هەر برادەرێك بچێتە هەر شوێنێك خەڵك لە دەوری کۆبێتەوە قسەیان بۆ بکات، بۆیە (بالأصل) ئەمە لەو قانونە موستەسنایە، پێویست ناکات ئێمە تەئکید لەسەر ئیستیسنایەك بکەین کە لە ئەصڵی قانونەکەدا کراوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەمکە.

بەڕێز د.دانا سعيد صوفي:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە هەر ئەو ماددەیە زیادە، بەڵام دەڵێم ئەگەر هەبێت، لەبەر ئەوەی موناسەباتی ئاینیش کەس ڕێگای لێ نەگرتووە، بە هەمان شێوە موناسەباتی ئایینیش، موناسەباتی نەتەوەیی هیچ پێویستی بە ئیجازە وەرگرتن نەبووە تا ئێستا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان کەرەمکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستە ئەوەی کاك دانا دەڵێ، بەس موناسەباتی ئاینی چ مەتالیبی تێدایە، چ موتەزاهیرینی بەو شێوەیەی کە لە یاساکەدا هاتووە، تێدا هەیە، چ تەجەموعیشی تێدایە بە ناوی موزاهەرە، بۆیە دڵخۆشییە کە خەڵك دڵی خۆشە دەچێتە دەرەوە بۆ ئەو موناسەبە وەتەنیانە و ئەو موناسەبە دینیانە، بۆیە بە قەناعەتی من نەصەکە لە جێگای خۆی هاتووە، داوا لە بەڕێزیشتان دەکەم کە بدرێتە تەصویت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ئەفرادیش، یەعنی ئیتر دەخەینە بن قانونەوە؟ کەرەمکەن ناوخۆ.

بەڕێز إسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم بۆ ئەوەی لێژنەی کەمەڵەی مەدەنیش قەناعەت پێ بکات، وا بنووسرێت: (نابێ لە ڕۆژانی پشوو و بۆنە ئاینەکان و نیشتمانیەکان دا خۆپیشاندان بکرێت).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێروان ئەو صیاغەی تازە بخوێنەوە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خامساً:

يستثنى من حصول الموافقة خروج الناس جماعاتاً إلى الميادين و الشوارع و الأماكن العامة في المناسبات الوطنية و القومية و الدينية طبقاً للأعراف المحلية السائدة و للأغراض أعلاه.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بە كوردییەكەش كەرەمكە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێنجەم:

دەرچوونی خەڵك بە كۆمەڵ بۆ گۆڕەپان و شەقام و شوێنە گشتییەكان لە بۆنەی نیشتمانی و نەتەوەیی و ئاینی بە پێی نەریتی خۆجێی باو بە دەردەكرێ لە وەرگرتنی مۆڵەت بۆ مەبەستەكانی سەرەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان گوێتان لێ بوو، كێ لەگەڵە تكایە دەستی بەرز بكات؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ پەسند كرا، ئێستا ئەو ماددەیە یەك یەك دەنگی لەسەر درا، بەڕێزان ببوورن، فەقەرەی (6) كە داواكرابوو ئیلغا بكرێت، دەیخەینە دەنگدان، كێ لەگەڵ ئەوەیە فەقەرەی (6) لابچێت، ئیلغا بكرێت، تیادا نەبێت دەستی بەرز بكات؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نیە؟ بە كۆی دەنگ فەقەرەی (6) لادرا، پەسند كرا، زۆر سوپاس، ئێستا ماددەكە هەمووی خاڵ خاڵ خرایە دەنگدانەوە و پەسند كرا بەو ئاڵوگۆڕانەی كە كرا، بۆ ماددەی (3).

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

1 - يقدم طلب تنظيم المظاهرة من قبل اللجنة قبل الموعد المعين لإجرائها بثمان و أربعين ساعة على الأقل على أن يراعى في ذلك أيام العطل الرسمية.

2 - يجب أن يتضمن الطلب أسماء و عناوين و تواقيع أعضاء اللجنة المشرفة على تنظيم المظاهرة و بيان الغاية منها و تحديد مسارها و الزمان و المكان المحددين لها.

3 - يجب أن تكون المظاهرة سلمية و خالية من أعمال العنف و يحظر رفع شعارات تحرض على العنف.

4 - في حالة عدم الرد على الطلب المقدم من قبل اللجنة بعد مضي ثمان و أربعين ساعة على تاريخ تقديم الطلب يعد ذلك موافقة على تنظيم المظاهرة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەیشی، کەرەمکە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

1 - داواکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندان لەلایەن لێژنەوە پێش وادەی کردنی بە (48) کاتژمێر بەلایەنی کەم بە مەرجێك ڕۆژانی پشووی فەرمی ڕەچاو بکرێت.

سەبارەت بەو ماددەیە دوو ڕا هەبوو، ڕایەکەی تر: ئاگادار کردنەوەی ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە پێشکەش دەکرێت.

2 - پێویستە داواکارییەکە ناو و ناونیشان و ئیمزای ئەندامانی لێژنەی سەرپەرشتی کاری ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە بگرێتە خۆ مەبەستەکەشیان لەو بارەیەوە ڕوون بکرێتەوە، ڕێگای ڕۆیشتنەکەیان و کات و شوێنی دەستنیشان بکرێت.

3 - پێویستە خۆپیشاندانەکان ئاشتیانە بن و دووربن لە کاری توند و تیژی و بەرزکردنەوەی دروشمێ کە خەڵکی هان بدات بۆ توند و تیژی قەدەغە دەکرێ.

4 - لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکارییەکە لەلایەن لێژنەوە، کە لەلایەن لێژنەوە پێشکەش کراوە دوای تێپەڕبوونی (48) کاتژمێر بەسەر مێژووی پێشکەش کردنی داواکارییەکە ئەمە بە ڕەزامەندی لەسەر ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە دادەنرێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەمە ڕەئی هاوبەشتان هەیە هەمووتان، فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکە تەنها لەسەر ئەوەی بڕگەی یەکەمە، کە (48) سەعات دانراوە بۆ پێشکەش کردنی داوکارییەکە، بەڵام لە بەڕێزتان داوا دەکەم جەنابی وەزیر داوای ڕوونکردنەوەیەك بکەن لەبەر ئەوەی لە ڕێنماییەکانی خۆیان کە لە (2010/4/20) دەریان کردووە، ئەوان داوای (24) کاتژمێر دەکەن، نازانم ئەگەر ئیمکانی ئەوە هەبێ ئێستاش هەر لەسەر ئەو ڕایەن ئەوان؟ یاخود لەسەر 24 کاتژمێرەکەن؟ یاخود ڕای تریان هەیە؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئیت بۆ ئەو خاڵە؟

بەڕێز كريم سنجاری / وەزيری ناوخۆ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی كە ئێمە دەرمان هێنابوو بۆ ئەوە تەعليماتێك بوو، قانون نەبوو ئێمە شتێكمان دەركرد بۆ ئەوەی بۆ ئەو ماوەيە بتوانين ئيدارەی ئەو وەزعە بكەين، ئێستا ئەوە دەبێتە قانون، كە بوو بە قانون بە ڕەئی من (48) سەعات باشە، بۆ ئەوەی ئێمەش بتوانين دەزگا ئيدارييەكان باشتر ديراسەتی بكەن، باشتر تەهيئەی وەزعی ئەمنی و هەموو پێداويستيەكان بۆ بكەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەو بەڕێزانەی دەيانەوێ لەسەر ئەو ماددەيە قسە بكەن ناويان بنووسن، فاضل بەشارەتی، شوان كريم، ئاشتی عزيز صالح، د.رفيق صابر، بەڵێ كاك فازل بەشارەتی كەرەمكە.

بەڕێز فاضل بەشارەتی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی (3) باس لەوە دەكات كە ڕۆژانی پشوو لەبەرچاو بگيرێ، كەواتە ڕۆژانی پشوو ڕێپێوان يان خۆنيشاندان نەكرێ، پێموايە هەندێك لە موناسەبەكانی ئێمە وەكو لە كوردستان دەكەوێتە ڕۆژانی پشوو، كەواتە ئەگەر وەكو ئەوە ڕەچاو بكرێ دەبێ هەر لەو ياسايەدا ڕۆژێكی تر دياری بكرێ، ئايا دەبێت مەسەلەی كارەساتی هەڵەبجە بيزەبت لە (3/16)دايە، يەعنی ڕۆژی (3/16) پشووە، كە ئەو ڕۆژە نەكرێ هەموو دونيا و ڕای گشتی، خەڵك لە ڕۆژی (3/16) دێنە ئەوێ، كارەساتەكانی تر بە هەمان شێوە، كەواتە ئەگەر لە ڕۆژانی پشوو ئەوە نەكرێ دەبێ ڕەچاوی ڕۆژێكی تر بكرێ و لەو ياسايە جێی بكرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار شوان كەريم، كەرەمكە.

بەڕێز شوان كريم كابان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی (3) سێيەم، من پێشنيار دەكەم بڕگەيەك بۆ كۆتايی دەقی بڕگەی سێيەم ئيزافە بكرێت بەو شێوەيە، كە دەڵێ (ثالثاً): (يجب أن تكون المظاهرة سلمية و خالية من أعمال العنف و يحظر رفع شعارات تحرض على العنف)، لێرە ئەوەی بۆ ئيزافە بكرێ، ئەو بڕگەيە: (و النعرات الطائفية و الدينية و العرقية و أن لاتحرض مجموعتين ضد بعضها البعض)، جا هينەكەش دەنێرم بۆ بەڕێز لێژنەی ياسايی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕێزدار ئاشتی عەزيز، كەرەمكە.

بەڕێز ئاشتی عزيز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێیەم خاڵی یەکەمی کە نووسراوە: (يقدم طلب تنظيم المظاهرة)، بەو پێیەی کۆی دەنگەکان بڕیار لەسەر مۆڵەتدانە، تەڵەبیش تەنها بۆ مەسەلەی ڕێکخستن نیە، بۆ مەسەلەی قبوڵکردن و قبوڵ نەکردنە، یان ئیجازە پێدان یان ئیجازە پێ نەدان، بۆیە پێویستە ئەو وشەی تەنزیم کردنە بە ڕای من هەڵبگیرێ، صیاغەکەی وای لێ بێتەوە: (پێشکەش کردنی داواکاری ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکە)، بۆ ئەوەی لە بڕگەکانی تریشدا جارێکی تر تەئکید بکرێتەوە ببینرێت کە ئەوە مەسەلە ئیجازە پێدان و ئیجازە پێ نەدانە، لە خاڵی دووەمدا (التجمع العام و بيان الغاية منها و تحديد مسارها)، ئەو مەسارەش لەوێدا تەحدید بکرێ، ئایا مەساری جوغرافییە؟ چونکە دڵنیام کە ئەگەر نیەتەکەش ئەوە بێ، لە دواوە کە دەڵێ: (الزمان و المكان)، جارێکی تر تەحدیدی کردۆتەوە شوێنەکە چیە، بۆ ئەوەی ئەوە زۆرتر تەحدید بێ و مەجالی تیا نەبێ، تەئکیدەن بۆ خاڵی یەکەمیش جارێکی تر کە لە ماددەی چوارەمدا دەڵێت: (بعد إستحصال الموافقة التحريرية)، یەعنی جارێکی تر ئەوەش موافەقەت کردنەکە بە شێوەیەکی نووسراو پێشکەش دەکرێ، بۆیە هەر لێرە تەئکید دەکەمەوە کە ئەوە تەڵەبەکە کە تەقدیم دەکرێ بە نیەتی تەنزیم نیە، بە نیەتی موافەقەت کردن و موافەقەت نەکردنە، ئەگەر ئەوە جارێکی تر صیاغەکەی بگۆڕێت، ئینجا خاڵی سێیەم هەر سەبارەت بە بڕگەی، بە ماددەی سێیەم، خاڵی سێیەم نووسراوە: (يجب أن تكون المظاهرة و التجمع العام سلمية)، ئەوە صیغەیەکی ڕاسپاردەی هەیە، تەوصیەش لە ناو قانوندا بەڕای من یەعنی ئەو صیغەیە یان موعالەجە بکرێت، یان لەوێدا شوێنی نابێتەوە، چونکە لە هەندێ شوێنی تردا ئێمە ئیشارەتمان بەوە داوە، یەعنی ئەو گومان و گومڕاییە و بەردەوام دووبارە کردنەوە کە دەبێ سلمی بێ و عونف بەکار نەیێت، عونفی لێ نەکەوێتەوە، لە ماددەکانی تردا موعالەجەی ئەو بڕگەیەی کردووە، دووبارە کردنەوەی لێرە ئەگەر لە گومڕایی زیاتر تەصەوری ناکەم خزمەت بە یاساکە بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار رەفیق سابیر، کەرەمکە.

بەڕێز د.رفيق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشێك لەو، یان ڕاستیەکەی کە من دەمویست بڵێم هاوکارم کاك شوان کابان گوتی، من پشتگیری پێشنیارەکەی دەکەم، من پێمباشە ئەو ڕستەیەی کە بۆی زیاد بکرێ بەو شێوەیە بێ، بڕگەی سێیەمی ماددەی سێیەم: (يجب أن تكون المظاهرة و التجمع العام سلمية و خالية من أعمال العنف و يحظر رفع شعارات تحرض على العنف و الكراهية و معاداة مجموعة دينية أو إثنية أو قومية محددة)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، لیژنەی یاسایی، با ئەوەل لیژنەی مافی مرۆڤ، کەرەمکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

له ڕاستیدا من دوای ئەوەی ڕێنمایی بەڕێز وەزارەتی ناوخۆم خوێندەوە، دەكرێ دەستخۆشیان لێ بكەین، كه دیاره ئیمكانیەتیان هەیه له كاتێكی كەمتر لەو ماوەی كه لـه پـرۆژه یاساكەدا هاتووه، ئیمكانیـان هەیـه كـه بتوانن ئامادەكاری بكەن بۆ داكۆكی كردن له پاراستنی هەر خۆپیشاندان، ڕێپێوان یـان هـەر حاڵـەتێكی تـر پەیوەنـدی بـەو پـرۆژه یاساوه هەیـه، بۆیـه لەسـەر بنـەمای ئـەو ڕێنماییـه، هـەروەها بـه حـوكمی ئـەوەی ڕێكخراوەكانی كۆمـەڵی مـەدەنیش كـه لـه چوارچێوەی دەركردنـی ئـەو ڕاپۆرتانـەدا زۆر گوێمـان لـێ گـرتن، هیوادارین لەوەیاندا شتێك به قسەیان بكەین، كه ئەو 48 سەعاته بكرێته 24 سەعات.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی كۆمەڵگەی مەدەنی، فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێشتر ڕای خۆم وت بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی ناوخۆ.

بەڕێز إسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمه لەوێ موناقەشەمان كردووه كه چۆن هاتووه هەر لەسەر 48 سەعاتەكەی خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمـەش لەگـەڵ ئـەو ڕایـەین لـه ڕاپـۆرتی هاوبـەش هـاتووه، بـەڵام ئەگـەر چـەند ڕوونكردنەوەیـەك بـدەم، ئـەو پێشـنیارانەی پێشكەش كران سەبارەت به تێبینی یەكەم لەسەر ئەوه بوو كـه لەبەرچی ئـەو دەقـه بـاس لـەوه دەكات ڕەچاوكردنی ڕۆژانـی پشوو؟ بەڕێزان ڕەچاوكردنی ئەو ڕۆژانه بـۆ بەرژەوەنـدی ڕێكخـەرانی خۆپیشـاندانەكه بـوو، نـەوەك داواكـه پێشكەش بكـەن، وەزارەت به حیجەتی ئەوەی ماوەكه تێپەڕیوه و مافیان نیه لێره، یان كەوته ڕۆژانی پشوو، لەبەر ئەوه ئەو ڕۆژانـه لەبەرچـاو بگیرێ حیساب نەكرێت بۆیان، بۆ ئەوەی داواكەیان به هەند وەربگیرێ و ڕۆژەكانی پشوو حیساب نەكرێن، سەبارەت به: (طلب تنظیم المظاهرة)، تەڵەبەكه و ماددەی پێشتر باس له ئیجازه دەكات، تەڵەبەكه، داواكارییەكه بۆ ئەوەیـه داوای مۆڵـەت دەكـەن، داواكـه پێشـكەش دەكـرێ بـۆ ئـەوەی مۆڵـەت وەربگـرن، هـەر ئەوەندەیـه تەڵەبەكـه (طلـب تنظـیم المظـاهرة) مانـای ئەوەیـه داواكردنی داوای مۆڵەت وەرگرتن بۆ ڕێكخستنی خۆپیشاندانەكه، ڕێكخسـتنی خۆپیشـاندان واتـا ئەنجامـدانی خۆپیشـاندانەكه، باس لەوەش كرا كەوا (أن تكون المظاهرة سلمیة) وشەی (یجب)ی تێدایه بیدایەتی فەقەرەكه، (یجب) یەعنی شتەكه ئیلزامییه، نەك وەك تەوجیهاتێك بێت، (یجب أن تكـون المظـاهرة سـلمیة)، واتـا ئیلزامییـه دەبێـت بـەو شـێوەیه ئـەنجام بـدرێ، سـەبارەت

بەوەی پێشنیار کرا کۆمەڵێك دەستەواژە و بڕگە زیاد بکرێت بۆ کۆتایی بڕگەی سێیەم، (يحظر رفع شعارات تحرض على العنف) کۆمەڵێك شت هاتووە، ئەگەر وشەی تەمییز زیاد بکەین بۆ ئەوەی وابزانم هەموو ئەو پێشنیارەی جەنابتان لەخۆ دەگرێ، (يحظر رفع شعارات تحرض على العنف و التمييز)، تەمیزەکە هەموو شتەکان دەگرێتەوە، فراوانە ئەگەر پێتان باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی ئاخیر صیاغەتان بخوێننەوە، دەیدەینە دەنگدان.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

1 - يقدم طلب تنظيم المظاهرة من قبل اللجنة قبل الموعد المعين لإجرائها بثمان و أربعين ساعة على الأقل على أن يراعى في ذلك أيام العطل الرسمية.

2 - يجب أن يتضمن الطلب أسماء و عناوين و تواقيع أعضاء اللجنة المشرفة على تنظيم المظاهرة و بيان الغاية منها و تحديد مسارها و الزمان و المكان المحددين لها.

3 - يجب أن تكون المظاهرة سلمية و خالية من أعمال العنف و يحظر رفع شعارات تحرض على العنف والتمييز.

4 - في حالة عدم الرد على الطلب المقدم من قبل اللجنة بعد مضي ثمان و أربعين ساعة على تاريخ تقديم الطلب يعد ذلك موافقة على تنظيم المظاهرة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیش کەرەمکە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

1- داواکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندان لەلایەن لێژنەوە پێش وادەی ئەنجامدانی بە (48) کاتژمێر بەلایەنی کەم بە مەرجێك ڕۆژانی پشووی فەرمی ڕەچاو بکرێت.

2- پێویستە داواکارییەکە ناو و ناونیشان و ئیمزای ئەندامانی لێژنەی سەرپەرشتی کاری ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە بگرێتە خۆ مەبەستەکەشیان لەو بارەیەوە ڕوون بکرێتەوە، ڕێگای ڕۆیشتنەکەیان و کات و شوێنی دەستنیشان بکرێت.

3- پێویستە خۆپیشاندانەکە ئاشتیانە بێ و دووربێ لە کاری توند و تیژی و بەرزکردنەوەی دروشمێ کە خەڵکی هان بدات بۆ توند و تیژی یا جیاکاری قەدەغە دەکرێ.

4- لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکارییەکە کە لەلایەن لێژنەوە پێشکەش کراوە دوای تێپەڕبوونی (48) کاتژمێر بەسەر مێژووی پێشکەش کردنی داواکارییەکە ئەمە بە ڕەزامەندی لەسەر ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە دادەنرێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان گوێتان لێ بوو، ئێستا دەیدەینە دەنگدان، کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بەڕێزان ئێستا کۆتایی بە دانیشتنەکەمان دەهێنین تا سبەی سەعات (11) بە خواتان دەسپێرین، سبەی سەعات (11) ئامادە بن، خواحافیزتان بێت.

فرست احمد عبدالله	د. ارسلان بایز اسماعیل	محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)
سکرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆکی پەرلەمانی	سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان – عێراق	کوردستان – عێراق	کوردستان - عێراق

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11)

چوارشەممە ڕێکەوتی 3\11\2010

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11)

چوارشەممە ڕێکەوتی 2010/11/3

کاتـژمێر (11)ی پـێش نیـوەڕۆی ڕۆژی چوارشـەممە ڕێکـەوتی 2010/11/3 پەرلـەمانی کوردسـتان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبداللە(د.کمال کـەرکووکی) سـەرۆکی پەرلـەمان و, بـە ئامـادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبداللە سکرتێری پەرلـەمان, دانیشـتنی ژمارە (11)ی خولی سێیەم, ساڵی (2010) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لـە پێـڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەموارکراوی سـاڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیـاری درا دانیشـتنی ژمـارەی (11)ی خـولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی چوارشەممە ڕێکەوتی 2010/11/3 دا بەم شێوەیە بێت:

1 -بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسـای خۆپیشـاندان و کۆبوونـەوە گشـتییەکان لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

2-خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاسـاوی یاسـایی لـە هـەرێمی کوردستان-عیراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

دانیشتنەکەمان دەست پێ دەکات، خـولی سـێیەمی هەڵبـژاردن سـاڵی دووەم خـولی گرێـدانی یەکـەم ژمـارەی دانیشتن (11)، ڕۆژی دانیشتن (2010/11/3) بەرنامەی کار:

به پێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992، پەرلەمانی کوردستان-عیراق دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (11)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی چوارشەممە ڕێککەوتی (2010/11/3)دا بەو شێوەیە بێت:

1-بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتییەکان لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

2-خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

ئێستاش داوا لە لیژنەی یاسایی، ناوخۆ و کۆمەڵگای مەدەنی و مافی مرۆڤ دەکەین کەرەمکەن بۆ شوێنی خۆتان، بەڕێزان ئەوڕۆ بە بێ وەزیری ناوخۆ گفتوگۆکان دەکەین، چونکە دانیشتنی لیژنەی ئەمنیان لە بەغدایە، چوونەتە بەغدا کە وەزیریش خۆی لە هەرێم بێت، یەکی تر لە جیاتی ئەوناییێت بۆ ئاگاداری، کەرەمکەن لە ماددەی چوارەوە دەست پێ بکەن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئێستا دەقی ماددە چوارتان بۆ دەخوێنمەوە لە یاساکە بە زمانی عەرەبی:

المادة الرابعة:

1-لكل المواطنين في إقليم كوردستان و الأحزاب السياسية و منظمات المجتمع المدني و النقابات المهنية و الإتحادات و الجمعيات و غيرها من التنظيمات المجازة قانوناً حرية تنظيم المظاهرات بعد إستحصال الموافقة التحريرية.

الرأي الثاني:

(بعد إشعار الوزير أو رئيس الوحدة الإدارية دون إستحصال الموافقة)، ئەوە نەما تەبعەن.

2-تتولى أجهزة الشرطة الإهتمام بحماية المتظاهرين.

3-على الجهات المعنية الإستماع إلى مطالب المتظاهرين لإيجاد الحلول المناسبة لها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەمکەن بە کوردیش بخوێننەوە.

بەڕێز إسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم:

1-هەموو هاووڵاتیەك لە ناو هەرێمی كوردستان و حیزبە سیاسیەكان و ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگای مەدەنی و سەندیكا پیشەیی و یەكێتییەكان و كۆمەڵەكان و غەیری ئەوانە لە ڕێكخراوە مۆڵەت پێدراوەكان بە شێوەیەكی یاسایی ئازادی ڕێكخستنی خۆپیشاندانیان هەیە، بەڵام دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی بە نووسین.

ڕای دووەم تەبعەن نەما.

2-دەزگای پۆلیس گرنگیدان بە پاراستنی خۆپیشاندەر دەگرێتە ئەستۆ.

3-لایەنی پەیوەندیدار دەبێ گوێ لە داواكارییەكانی خۆپیشاندەران یان كۆبوونەوە گشتییەكان بگرێ و بۆ دۆزینەوەی چارەسەری گونجاو بۆیان.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان لەسەر پرۆژەكە؟

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەو خاڵەین كە وەكو خۆی هاتووە، بەڵام تەنها تێبینیەك هەبێ لەسەر وشەی (نووسینە)، لە ڕاستیدا هەندێك جار دەكرێ ئەو وەرگرتنی ڕەزامەندییە لە ڕێگەی ئیمێلەوە بێ، لە ڕێگەی فاكسەوە بێ، دەكرێ لە (ڕێگەی نووسین) بكرێ بە (فەرمی) تەصەورم وایە ئیجابی ترە، ئەگینا وەكو محتەوا گرفتێكمان نیە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی كۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟

بەڕێز زكیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕایە مە لەگەڵ وی ماددەیە وەكی ئەوە هاتیت د پرۆژەیدا.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ.

بەڕێز إسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە چۆن هاتووە لەوێ، لەبەر ئەوەی هەر چوار لیژنەكە كە موناقەشەمان كردووە لەسەر ئەوە ئیتیفاقمان كردووە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەكەین هەر وەك خوێندرایەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، كێ ئەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بكات؟ ئەوڕۆ زۆر كەس جێگایان گۆڕیوە، ڕێزدار سكرتێری پەرلەمان دەڵێ ئەوە نایاساییە، بۆ ئاگاداریتان، ئەوانەی كە ناوی خۆیان تۆمار كردووە: ئاشتی عزیز، گۆران ئازاد، د.صباح محمد، كاردۆ محمد، ناسك توفیق، حاكم ڕزگار، عظیمة نجم الدین، سیوەیل عثمان، هاوڕاز خۆشناو، خلیل عثمان، د.حسن محمد سوره، كوێستان محمد، عدنان عثمان، إسماعیل سعید، عمر عبدالعزیز، حمه سعید حمه علی، كەسی تر ماوە ناوی نەنووسرابێ؟ نیە، ڕێزدار ئاشتی كەرەمكە.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوارەم، لێرە كە لە كۆتایی ماددەكەدا نووسراوە (حریة تنظیم المظاهرات و التجمعات العامة بعد إستحصال الموافقة التحریریة)، قسەكەی من لەسەر ئیستیحصالی موافەقەی تەحریری یەكەمە، تەناقووزە لەگەڵ ماددەی سێیەمدا، كە خاڵی چوارەمی دەڵێت: لە دوای ئەگەرهاتو وەڵامەكە نەدرایەوە لەلایەن مەحكەمەی ئیستیئنافەوە لە دوای 48 سەعات، ئەوە یەعنی ئەو تەڵەبە بە قبوڵ كردن دادەنرێ، ئا لێرەدا جارێك لەو لایەنەی كە داواكەی تۆمار دەكات لە مەحكەمەی ئیستیئناف لە دوای 48 سعات، ئەو داوایە بە شێوەیەكی تەحریریە، ئا لێرەدا داوا دەكرێ تۆمار كردنەكە یاخود داواكردنەكە و ئیجازە پێدانی ئەو لایەنە، دەبێ لە دوای وەرگرتنی ئەو موافەقەتە تەحریریەوە بێت، ئەگەر وابێ بە شێوەیەكی ئۆتۆماتیكی دوای 48 سەعات كە سكاڵایەكی تۆمار كردووە، وەڵامی نەدراوەتەوە، ئەو بە ئیجازە حیساب بێ، پێویستە ئەو موافەقەتە تەحریریەش هەڵبگیرێ بۆ ئەوەی دواتر ئیجازەكەی ئەویش ئیعتیبارێكی قانونی بۆ بكرێ و بە باتڵ حیساب نەبێ، سەبارەت بە خاڵی دووەمی ماددەی چوارەم (تتولی أجهزة الشرطة)، ئەوە بكرێ بە شوڕتەی چالاكییە مەدەنییەكان، بەو پێیەی چالاكییە مەدەنییەكان باشتر لە ڕێگای ئەگەر لە هەندێك شوێنی كوردستاندا، لە هەرێمدا ئەو پۆلیسانە ئامادەش كرابێت، ئەوكات كە حكومات و وەزارەتی ناوخۆ موجبەر بێت بۆ ئەوەی بەردەوام خولی ڕاهێنان بۆ بەرزكردنەوەی توانای شوڕتەی چالاكییە مەدەنییەكان بكات، سەبارەت بە مامەڵە كردن لەگەڵ خەڵكدا، چونكە ناكرێ بە تەنها بە شێوەیەكی گشتی بوترێ شورتە، لە كاتێكی ئەزمەیەكی تەزاهوری گەورەیە، شورتەی هەندێك وەحداتی ئیداری تر، یان هەندێك سێكتەری تر بهێندرێ لەو موزاهەرەدا بەكار بهێنرێ، نەزانێ موعامەلە لەگەڵ

خەڵكدا بكات، چۆن موعامەلە لەگەڵ قەڵغان و كۆمەڵێك پێداویستیە مەدەنیەكانی خۆیان كە بە مەرج دانراوە، ئەوەش جارێكی تر حكومەت ئیجبار دەكاتەوە كە بەردەوام توانای ئەو شوڕتانە بەرز بكاتەوە لە شێوازی مامەڵە كردن لەگەڵ موتەزاهیریندا، لەكاتی پشێوی و لە كاتی سلمیشدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار گۆران ئازاد، كەرەمكە.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تێبینیەكم هەیە تەنها لەسەر خاڵی (3)، ئێمە كە ئەو یاسایە دەردەكەین كە بۆ ڕێكخستنی خۆپیشاندانە و مەسئولیەت دەكەویتە سەر جیهەی ئەمنی و پۆلیس بۆ پاراستنی مومتەلەكات و سەلامەتی خۆپیشاندەران، بەڵام ئێمە زۆرجار ڕووبەڕووی ئەو كێشەیە دەبینەوە كە خۆپیشاندەر لەبەردەم جیهەی مەعنی زۆر دەمێننەوە، جاری وا بە چەند ڕۆژ دەمێننەوە نابینرێن، لێرە ئەوە باس كراوە بەڵام پێشنیاری ئەوە دەكەم كەوا ئیزافەیەكی بكرێتە سەر، كەوا وەختێكی دیاری كراوی بۆ دابندرێ، ئان ئەوەتە بڵێ لە كورترین ماوە، یەعنی تیایدا تەحدیدی وەقت بكرێ، نەوەك بە كراوەیی بمێنێتەوە، بۆ ئەوەی لایەنی بەرپرس زووتر بەدەم داواكارییەكانەوە بچن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار د.صباح، كەرەمكە.

بەڕێز د.صباح بەرزنجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەیە لەسەر ئەو ماددەیە، یەكەم: ڕەنگە ئەوە بۆچوونێك بێت، سەبارەت بە تەرتیبی ماددەكە ئێمە لە پێشدا دەبێ تەسبیتی حەقەكە بكەین، ئینجا باسی مەوزووعەكە بكەین، ئەو ماددەیە باسی ماف دەكات، دەڵێ كێ مافی خۆپشاندانی هەیە؟ دەبوایە ئەوە پێش ماددەكانی تر بوایە، چونكە لە پێشدا دەبێ مافەكە تەسبیت ببێ، ئینجا باسی ئەوە بكرێت تەنزیمی موزاهەرات چۆن دەكرێ؟ ئەوە خاڵی یەكەم، ئایا ئەوە ئیشكالێك دروست ناكات؟ بەڵام ڕەنگە تەرتیبەكە وا جوانتر بوایە، بە پێشدا تەسبیتی ماف ئینجا مافی ئەوە بكرێت چۆن تەقدیمی تەڵەب دەكرێ بۆ تەزاهوورە، نوقتەیەكی تر كە ئاماژەی پێ بكەم، ئایا ئەو كەسانەی كە مواتینی كوردستان نین، هاووڵاتی نین بەڵام موقیمن لە كوردستان، مومكینە خەڵكی وڵاتێكی تر بن، ئەگەر بیانەوێ خۆپیشاندان ئەنجام بدەن، بە پێی ئەو دەقە بێ ناتوانن، چونكە ئەوە نەصە كە صەڕاحەتەن باسی ئەو كەسانە دەكات كە مافی خۆپیشاندانیان هەیە، موقیمەكانیش ئیزافە بكەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

هەر ڕوونکردنەوەیەك بۆ قسەی جەنابت، لە دەرەوە لە زۆر وڵات کە موزاهەرە دەکرێت، ئـەوەی مونـەزیمی موزاهەرەکەیە، دەبێ جنسیەی ئەو وڵاتەی هەبێ، موقیمی ئەو وڵاتەش دەبـێ، ئینجا خـەڵکی تـر کـە پـاش ئێمە کورد بووین لە یۆنان جنسیەمان نەبوو، موزاهەرەیەکمان دەکرد بۆ هەڵەبجە بەڵام دەبوایە یەکێك کە جنسیەی ئەو وڵاتـەی هـەبێ تەسجیل بکـات، ئینجا خـەڵکی تـر دەچوو، ئـەوە هـەر بـۆ ڕوونکردنەوەیـەك، سوپاس، ڕێزدار کاردۆ، کەرەمکە.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دوێنێ موناقەشەیەکی زۆرمان کرد لەسەر مۆڵەت و ئاسانکاری و ئەوانە، ئەو دەقە لـە جیـاتی مافەکـە بدان ئەوەندە تەشدیدی کردۆتەوە سەر ڕێکخراوەکان دەبێ مۆڵەتیان هەبێ، جارێکی تـر بـە نووسـین ئـەوە وەرگرێتەوە، ئەوە مافەکە دەیدەیتە هاووڵاتی، ئـێ تـۆ ئەگـەر ئـەو ڕێکارانـە، ئـەو ڕێ و شـوێنە یاسـاییانەت گرتۆتەبەر پێشتر کە باس کرا لە مۆڵەتەکە کە دەبێ چی بکات؟ ئـەوە بـۆ جـارێکی تـر تەئکیـد دەکەینـەوە، جـارێکی تـر ترسـێکی گـەورەمان بـۆ دروسـت دەکـات، بەڕاسـتی ئـەو مۆڵەتـە کێشـەیەکی زۆر گـەورەمان بـۆ دروست دەکـات، لەبـەر ئـەوە پـێم باشـە هـەموو هاووڵاتیـەك لـە نـاو هـەرێمی کوردسـتان، هـەروەها حیزبـە سیاسـیەکان و ڕێکخراوەکـانی کۆمەڵگـەی مـەدەنی و سـەندیکای پیشـەیی و یەکێتیـەکان و کۆمەڵـەکان مـافی خۆپیشاندانیان هەیە، دوای گرتنەبەری ڕێ و کارە یاساییەکان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار ناسك خان، کەرەمکە.

بەڕێز ناسك توفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من (3) خاڵم هەیە لەسەر ماددەی چوارەم، لە بڕگەی یەکەمدا هەر هەمان ئەو ڕەئیـەی کـە بـاس لـە ئیستیحساڵی موافەقەی تەحریری دەکات، بەڕاستی ئەوە هەر پێویست ناکات وجودی هـەبێ لێـرە، چونکە پێشـتر لـە ماددەکـانی تـر تەسـبیت کـراوە، تەئکیـد کردنـەوە لێـرە جـارێکی تـر ئیشـکالێك دروسـت دەکـات، لەبەرئەوە ئەوە هەر زیادەیە لابردرێت، ئەوە یەك، دوو: کە دەڵێ: (تتولى أجهزة الشرطة الإهتمـام بحمايـة)، دەکرێ صیغەکە بە نەوعێکی تر دابرێژرێ بۆ ئەوەی ئیجباری بکەی لەسەری نەك ئیهتیمام بە حیمایە بێ، (على أجهزة الشرطة حماية المتظاهرين)، ئـیتر ئـەو موتەجەمیعینەشـی نـاوێ، چـونکە تـۆ ئۆتۆمـاتیکی ئـەو موتەزاهیرینەن موتەجەمیعیشت کۆکردۆتەوە، لەبەر ئەوە پێویست ناکات ناوی موتەجـەمیعین بـێنی (علـى أجهزة الشرطة حماية المتظاهرين)، یـەعنی ئـەو ئیهتیمامـە لاببـەین، خـاڵی سـێیەم بەڕاسـتی منـیش دیسان لەگەڵ ئەوەدام زۆر بە مەفتوحی هێشـتوویەتەوە، ئەگـەر بکـرێ وەقـتی بـۆ دیـاری بکـەین، کـاتی بـۆ دیـاری بکەین، ئایا لە خیلالی چەندێك گوێیان لێ بگیرێ و وەڵام بدرێنـەوە؟ بۆیـە دەکـرێ بڵـێین: (في وقـت يتفـق عليـه الطرفـان)، یـەعنی هـەردوو تـەرەف، چ لایـەنی پەیوەندیـدار جیهـەتی مـەعنی کـە پیچشـتر دیاریمـان

کردووه، لەگەڵ ئەو لێژنەیەی کە هاتوون تەسجیلیان کردووه، یەعنی وەختێ دیاری بکەین کە ئەو وەختە ئەو دوو کەسە ئیتیفاق بکەن لەسەری، ئەوە باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار حاکم ڕزگار، کەرەمکە.

بەڕێز ڕزگار محمد أمین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە قانونی ژمارە (17) و ژمارە (18)مان هەیە، قانونی ئەحزاب، قانونی جەمعیات، لە قانونی ژمارە (17) بە دەقێکی تایبەت هاتووە، لە ماددەی (13) (يتمتع الأحزاب بالحقوق التالية: التجمع و التظاهر و الإضراب بالطرق السلمية وفق القانون و بعلم السلطات المختصة)، ئەوە لە قانونی ئەحزاب هاتووە، ئەگەر مولاحەزە بکەی ئەوە لێرە لەگەڵ تەنزیمی میهرجانات و ئیحتیفالات و عەقدی نەدەوات و هەموو ئەو شتانەی تیادا باس کردووە، لێرە باسی علم دەکات فەقەت، ئایا ئەوە ئەو حەقە بۆ لێرە ئەحزابی سیاسی، بۆ ئەحزابی سیاسی باس بکرێتەوە؟ لە کاتێکدا لە قانونی ئەحزاب بە شێوەیەکی موحەدەد بۆ خۆی ئەو حەقەی پێدراوە، ئەوە نوقتەیەك، لێرە باسی علمیش دەکەن، باسی مۆڵەت ناکات، ئەوە قانونی ژمارە (17)ی ساڵی 1993یە، قانونی ژمارە (18) ئەویش قانونی جەمعیاتە، لە ماددەی (6) دەڵێ: (للجمعية حق التجمع و التظاهر و الإضراب و تنظيم المهرجانات و الإحتفالات و إمتلاك وسائل الإعلام وفق القوانين المرعية)، لێرەش دووبارە ئەو حەقەی پێداوە بە جەمعیات، ئیتر من نازانم لێرە ئایا دووبارە کردنەوەی ئەوان لە کاتێکدا خەلەلێك، ئیختیلافێکیش هەیە، لە شوێنی خۆی دەبێ لە ڕووی صیاغەی تەشریعییەوە یان نا؟ من پێموایە لە شوێنی خۆی نیە، ئەگەر ماددەکە بەو جۆرەی لێ بکرێت، تەئیدی بۆچوونەکانی کاك د.صباح و کاك عبدالسلام بەرواری و سۆزان خانیش دەکەم، کە دوێنێ بەشێکیان تەرح کرد، لەسەر مەسەلەی چۆنیەتی تەسەلسولی ماددەکان و ئەساسیات و غەیری ئەساسیات، ئەگەر ئەو ماددەیە بەو جۆرەی لێ بێت: (حق تنظيم المظاهرة مكفول لجميع مواطني الإقليم أو الشخصيات المعنوية المجازة التي لم ترد في القوانين الخاصة)، چونکە مومکینە من دوو قانونم مولاحەزە کردووە، ڕەنگە زۆر قەوانینی تریش هەبێ کە باسی کردووە و موعالەجەی کردووە و جۆرێتی بۆ ئەوەی تەعارووز نەبێ لە تەشریعاتدا هەر نەصێك کە دەردەچێ، هەر قانونێك کە دەردەچێ دەبێ سوڵتەی تەشریعی ئاگای لە قەوانینەکانی تری کە پەیوەندیدارە بەو قانونە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار عەزیمە نجم الدین، کەرەمکە.

بەڕێز عظيمة نجم الدين حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من ئاشتی خان کردی، بەڵام من تێبینیم لەسەر خاڵی دووەم هەیە، دەزگای پۆلیس گرنگیدان و پاراستنی خۆپیشاندەر یان کۆبوونەوەکان، ئێمە مادام یاسایەکمان هەیە بۆ ڕێکخستنی پیشاندان دادەنرێ، پێویستە لەگەڵ ڕێکخستنی ئەو یاسایەشدا پۆلیسی چالاکییە مەدەنییەکان دروست بکرێ ئەگەر لە هەر پارێزگایەك نەبێ گرنگی بەوەش بدرێ، لەبەر ئەوەی کە پۆلیسی ئاسایی ناتوانێ تەعامول لەگەڵ خۆپیشاندەران بکات بەو شێوەی کە پۆلیسی چالاکییە مەدەنییەکان ڕاهێنراون کە چۆن تەعامول لەگەڵ خۆپیشاندەر بکرێ، خاڵێکی تر ئەوەی سێیەم: لایەنی پەیوەندیدار دەبێ گوێ لە داواکارییەکانی خۆپیشاندەران یان کۆبوونەوە گشتییەکانمان لابرد ئێمە، تەنها دەمێنێتەوە خۆپیشاندەران بگرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار سیوەیل عثمان، کەرەمکە.

بەڕێز سیوەیل عثمان أحمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت (المادة الرابعة) (أولاً)، با شێوازەکەی بخوێنمەوە تا دەگەمە ئەو جێیەی قانوییەکەیە، (لکل المواطنين في إقليم كوردستان و الأحزاب السياسية و منظمات المجتمع المدني و النقابات المهنية و الإتحادات و الجمعيات و غيرها من التنظيمات المجازة)، پێم باشە (و غير المجازة قانوناً) بۆی زیاد بکرێ، (و غير المجازة قانونا حرية تنظيم المظاهرات بعد إستحصال الموافقة)، تەبعەن هەندێك ڕێکخراو هەیە تەقدیمیان کردووە بۆ وەزارەتی ناوخۆ، مۆڵەتیان پێ بدرێ، بەڵام پێیان نەدراوە، تەبعەن نابێتە ڕەسمی، ئەگەر نەبێتە ڕەسمی، موجاز نەبێ، ئەگەر موجاز نەبێ؟ یەعنی بۆی نیە ئەو کاتی خۆپیشاندان بکات؟ ئەوە بە نیسبەت ماددەی یەکەم، ماددەی دووەم ناسك خان باسی کرد، ئەگەر ببێتە وجوبی (على) بۆ زیاد بکەین، (على شرطة)، (على أجهزة الشرطة)، بەڵام لە جیاتی ئەو شوڕتەیە ئاشتی خان و عەزیمە خان باسیان کرد، چالاکی مەدەنی بێت باشترە، ئەگەر خاڵی یەکەم پێشنیاریەکەی حاکم ڕزگار پەسند بکرێ زۆر باشە، لەبەر ئەوەی مادام لە قانونی ئەحزاب و مونەزەماتی موجتەمەعی مەدەنی، ئەو شتانە هاتووە بڵێین ڕێی پێدراوە قانونەکەی، لێرە پێویست ناکات دووبارە بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار هاوڕاز، کەرەمکە.

بەڕێز هاوڕاز شێخ أحمد حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەوەی بە داخەوەم مۆڵەت تەسبیت کرا ئەوە ڕەفز کرایەوە، لەوەشدا ئەوە بەڕاستی خۆی ئەو وەرگرتنی ڕەزامەندییە بۆ ئەو ڕێکخراوانەی کە موجازن، لەگەڵ ئەوەی کە ئەوی تری لەگەڵدا نیە، ئەوە تەحصیل حاصلە، نازانم لێرە تەئکید کردنەوە و جەخت لەسەر کردنەوەی، من پێموایە پێویستی نیە، سەبارەت بەوەی کە خاڵی دووەم ئەرکی یەعنی بە کەلیمەی گرنگیدان هاتووە، لە عەرەبیەکەش بە

ئیهتیمام هاتووه، گرنگیدانی پۆلیس به پاراستنی خۆپیشاندەران، وابزانم ئەوه زۆر بێ هێزه، له جێگای خۆی نیه هەر ئەوه ئەرکی پۆلیس بێت، وەکو واجیباتێك لەسەر پۆلیس ئەرکی پۆلیس و بەرپرسیارێتی پۆلیس بێ پاراستی خۆپیشاندەران لەوێ، هەروەها سەبارەت به خاڵی سێیەمیش یەعنی شتەکه وا هاتووه لایەنی پەیوەندیدار دەبێ گوێ له داواکارییەکانی خۆپیشاندەران و ئەوه کۆبوونەوه گشتییەکان هاتووه، دوایی دۆزینەوەی چارەسەری گونجاو، ئەوەش زەرووره بەڕاستی چارەسەرکرنی کێشەکه وا بەکراوەیی نەمێنێتەوه، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار خلیل عوسمان، کەرەمکه.

بەڕێز خليل عثمان حمد أمين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من قسەم لەسەر خاڵی دووەمه بۆ ئەوەی جیهاتی مەعنی ئەمنی ئیلتیزاماتی دێته سەر، پشتگیری له قسەی برادەرانم دەکەم کە پێویستە نەك هەر (تتولى) بێ، بوترێت: (يجب على أجهزة الشرطة القيام بالمهام التالية)، یەکەم شت: (بذل أقصى جهد للحيلولة دون الإخلال بالسلوك السلمي للمظاهرة)، دوو: (منع أي إخلال بالأمن و النظام)، سێ: (حماية الممتلكات العامة الحكومية و الخاصة المملوكة للناس و الشركات)، چوارەم: (تقديم المساعدات الطبية و الإنسانية للمتظاهرين)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار د.حسن، کەرەمکه.

بەڕێز حسن محمد سوره:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی دەمەوێ بڵێم ئەوه ماددەی پێنجەمە، چونکه ئێمە ماددەیەکمان ئیزافه کرد بە نیسبەت پرینسیپ، پێویستە ئەوه ڕەچاو بکرێ، خاڵی دووەم من هەست دەکەم تێکەڵیەك هەیە لە نێوان ماددەی چوار و سێ و دوو و هەتا حەوتیش، پێویست بوو تەصنیفێك هەبوایە، نیسبەت بە (شروط و إجراءات و ظوابط)، یەعنی هەر یەکیان له ژێر عینوانێك هاتبایە، کە تەماشای دەکەین لە زۆر ماددەکان (ضوابط) تیکرار دەبێتەوه، خاڵی سێیەمیشم تەئیدی کاك خەلیل دەکەم، بەڕاستی ئیشی شوڕته تەنها حیمایەی موتەزاهیرین نیه، یان بەو شێوەی کە له پێشنیارەکەی کاك خەلیل هاتبوو، یان ئیزافەی (حماية المتظاهرين و النظام والآداب العامة)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار کوێستان محمد، کەرەمکه.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر ماددەی (4) دوو تێبینیم هەیە، یەكیان دیارە هاوڕێم بەڕێز حاكم ڕزگار ڕوونی كردەوە، بۆیە بەڕای من هەروەك بەڕێزیان باسیان كرد، یان دەبێ حیزب و ڕێكخراوەكان لابرێت، یان دەبێ وەك ئەوەی كە لە یاسا تایبەتیەكەی خۆیان هاتووە، هی ئەوان ئاگادار كردنەوە بێ نەك مۆڵەت، چونكە لە یاسا تایبەتیەكەی خۆیان وەك بەڕێزیان خوێندیەوە ئاگادار كردنەوەیە نەك مۆڵەت، ڕای دووەمیشم سەبارەت بە پۆلیسە، دیارە هاوڕێكانم باسیان كرد، بەلام من دەمەوێ تەفسیری بدەمێ كە ئەو هێزانەی پۆلیسی چالاكییە مەدەنیەكان دروست كراوە، بەڕێوەبەرایەتی هەیە وەزارەتی ناوخۆ سەرپەرشتی دەكات، ئەوانە هەموو مودەڕەبن، هەموو جل و شتی تایبەتی خۆیانیان هەیە، ئەركی ئەوانە چالاكییە مەدەنیەكانە كە كۆبۆتەوە لە مەسەلەی خۆپیشاندانە، لەبەرچی ئەو مەهامە لەوان دەسەندرێتەوە و دەدرێ بە پۆلیسی تر؟ بۆیە پێویستە مادام ئەو بەڕێوەبەرایەتیە دروست كراوە، وەزارەتی ناوخۆ ئەركی كێشاوە لە دروست كردنی و مەصرف كێشان و تەدریب كردنیان، مەفرووزە ئەوە ئەركی ئەوان بێت نەك پۆلیس بە گشتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار عدنان عثمان، كەرەمكە.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەسەر ئەوەلەن یەكەمەكەی لە ڕاستیدا من پێموایە دەبێت جیاكرێتەوە، وەك ئەوەی بەڕێزان باسیان كرد مواتینین دیارە وشەیەكە ناسراو نیە، مەعروف نیە، وادیارە خۆیان دەناسێنن، بۆیە ئەو بڕگەیە جیایە دیارە تەسبیت كرا ئەوەی كە دەبێ موافەقە بكات، بەلام لە ڕاستیدا حیزبە سیاسیەكان و (NGO)كان و ڕێكخراوەكان و سەندیكاكان ئەوانە ناسراون، قیادەیان هەیە، ئۆفیسیان هەیە، مۆڵەتی ڕەسمیان هەیە لەلایەن حكومەتەوە، شوێنەكانیان دیاری كراوە، كەسەكانیان ناسراون، بۆیە موافەقەی تەحریری ئەوان جگە لە خاڵێكی تەعجیزی و جگە لە كارێكی ڕۆتیناتی هیچی تر نیە، بۆیە من جارێكی تر تەئكید دەكەمەوە سەر ئەوەی ئەو بەڕێزانەی باسیان كرد، زۆر گرنگە حیزبەكان هەر جۆرێك لە حورمەت دان بە حیزبەكان كە مۆڵەتی ڕەسمیشان وەرگرتووە، سەندیكاكانیش ئەو مافەیان پێ بدرێت كە بە هەمان ئصولی جاران بۆ ماوەی 48 سەعات پێش وەختی خۆپیشاندانەكە ئەوانیش با بڵێین لایەنە بەرپرسەكان ئاگادار بكەنەوە،ئاگادار كردنەوە كارێكی زۆر گرنگە بۆ ئەوەی تەداروكی هەموو مەسائیلەكان بكرێت، ئەوەی تر كە ئاشتی خان باسی كرد، دیارە زۆر كارێكی گرنگە كە چالاكییە مەدەنیەكان لەڕاستیدا لە چەند ڕوویەكەوە وەكو ئەوەی بەڕێزان باسیان كرد هەم پرۆفێشناڵی، هەم كەرەستەكان، هەم ڕێزگرتن لە مافی مرۆڤ ئەوە كارێكی گرنگە بۆ ئەوەی پۆلیسی عام نەبێت، دەبێت تەحدید بكرێت چ نەوعە پۆلیسێك؟ خاڵێكی تر من بە گرنگی دەزانم لێرەدا لەڕاستیدا قسەی لەسەر بكەم، ئایا پێویست ناكات پرسیارەكەم بۆ لێژنەی یاساییشە، ئایا پێویست ناكات لێژنەیەكی هاوبەش هەبێ لە كاتی خۆپیشاندان لە نێوان نوێنەری

خۆپیشاندەران و پۆلیسی چالاکییە مەدەنیەکان، بۆ ئەوەی جۆرێك لە کۆنترۆڵ و جۆرێ لە موتابەعە کردنی کارەکانی یەکتر و با بڵێین ڕێڕەوی خۆپیشاندانەکە، پێموایە لێژنەیەکی هاوبەش لەو کاتەدا کارەکان باشتر و ئاسانتر دەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار إسماعیل، کەرەمکە.

بەڕێز إسماعیل سعید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خوشك و برایانی بەرێز، بە دڵنیاییەوە ئێمە کە دەکەوینە ئەخیر قسەکانمان دووبارەی هەر تێدایە، بەڵام هیوادارم بە کورتی تۆزێ تەوزیحی تر بدەین، لەسەرەتا بەڕێز کاك د.صباح باسی هاونیشتمانی کرد، جەنابیشت تەوزیحێکت دا کە جەنابت لە یەکێ لە وڵاتەکان بینیوتە ئەوەی کە جنسیەی نەبێ، لە حەقەتدا هەر وڵاتێك بۆخۆی یاسا بۆخۆی دادەنێ، لە کوردستان زۆر هاووڵاتیان هەیە خەڵکی کوردستانی ئێران، تورکیان، سوریان، بەڕاستی جنسیەشیان نیە، یەعنی بە قەناعەتی من لێرە ئەوە وابێ هەموو دانیشتوان، هاووڵاتیەك کە لە کوردستان دانیشێ حەقی خۆپیشاندانی هەبێ، کە ئەوەت کرد، ئەوە ئەو حەقە لە موقیمەکان دەسەندرێتەوە، من بۆخۆم جارێکیان لە سلێمانی نزیکەی (300) کرێکاری بەنگلادیشیم بینی کە زوڵمیان لێ کرابوو، بەڕاستی هاتن خۆپیشاندانیان کرد، لەو حاڵەتانەدا کە ئەو حەقە لە موقیمینی خەڵکی کوردستان وەردەگیرێتەوە، ئەوە باش نیە، یەعنی هەموو هاووڵاتیەك دانیشتووی کوردستان ئەو مافەی هەبێ، سەبارەت بە ئەوەی کە کاك حاکم ڕزگار ئیشارەی پێدا، هاوڕێیانیش تەئکیدیان کردەوە، خۆپیشاندان یەك مەخاوف هەیە کە ببێتە توند و تیژی، یان پێکدادان، بەڵام ڕێکخراو و سەندیکا و ئەوانە کە خۆیان لە حەقەتدا مۆڵەتیان هەیە و ئیلتیزاماتیان هەیە، مەسئولیاتیان هەیە، دیارن بەڕاستی، لەبەر ئەوە دەکرێت لەگەڵ هاووڵاتی جیا بکرێتەوە، ئەساسەن ئەوانە کێن؟ لەبەر ئەوە ئەوانە تەنها بە ئاگادار کردنەوە ئیکتیفا بێ، یەعنی پێویستی بەو مۆڵەتە نەبێ، دیسان هاوڕێیان تەئکیدیان کردەوە، پۆلیسی چالاکییە مەدەنییەکان ڕادەهێندرێت، یەعنی ڕۆشنبیریەکی تایبەتی پێ دەردرێت، چۆن تەعامول لەگەڵ خۆپیشاندان دەکات؟ لەبەر ئەوە ئەوە تایبەتە، ئەو سەقافەتەی ئەو هەیەتی لەوانەیە لەلایەنی تر ئەو مەجالەی بۆ دروست نەکرابێ، وەکو پۆلیسی چالاکییە مەدەنییەکان، بە ڕۆشنبیریەکی سەردەمیانەوە گۆش کراوە بۆ ئەو حاڵەتە، دیسان منیش تەئکید دەکەمەوە کە ئەو ئیشە، ئەو جۆرە چالاکییە ئیشی پۆلیسی چالاکییە مەدەنییەکان دەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بە هەڵە لێك نەدرێتەوە کە من ئەوەی باسم کرد بیززەبت ئەوەیە ئەوەی داوای موزاهەرە دەکات، کە ئیجازە وەردەگرێ دەبێ هاووڵاتی ئەو وڵاتە بێ، جنسیەی ئەو وڵاتەی هەبێ، بەس بۆ موزاهەرە هەر کەسێك حەقی هەیە، ئێمە کورد بووین لە وڵاتێك بووین، دەمانویست موزاهەرە بکەین،

حەقمان نەبوو بڕۆین تەسجیل بکەین، ئیللا چەند برادەرێك ئەوانەی جنسیەیان هەبوو، تەسجیلیان دەکرد ئیتر هی شیلیش دەهات بەشداری دەکرد، عەرەب دەهات، کورد دەهات، فارس دەهات، ئەورووپی دەهات، جنسیەشیان نەبوو، یەعنی مەبەستەکە تێکەڵ نەکرێ، تۆ ئەوەی کە ئیجازەکە وەردەگرێ دەبێ جنسیەی ئەو وڵاتەی هەبێ، موقیمی ئەو شوێنە بێ، ئیتر خەڵکی تر حەقی خۆیەتی بەشدار بێ، یەعنی تۆ ناتوانی موزاهەرەیەك ببێ خۆ ناتوانی یەکێك جنسیەکەی لێ وەربگری بڵێی تۆ کێی؟ بۆچی هاتوویتە موزاهەرە؟ زۆر سوپاس، ڕێزدار عمر عبدالعزیز، کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من پرسیارێکم هەیە ئایا پێویست نەدەبوو وەزیر لێرە بوایە بۆ ئەوەی گوێی لە گفتوگۆکان بێ؟ هەروەها ڕاوسەرنجی وەزارەتەکەشی لەسەر ئەو خاڵانەی کە ماون بدابایە، هیوادارم بتوانێ ئامادە بێ باشترە، بە نیسبەت ئەو ماددەیەشەوە من زۆر لەسەر تەئکید کردنەوە ناچم، بەڵام خاڵی یەکەمیان، بڕگەی یەکەمیان، منیش وابزانم لە دوو سەرەوە گرفتمان بۆ دروست دەکات، بەڵام ئەگەری ئەو ئیشکالەی کە بەڕێز کاك حاکم ڕزگاریش باسی کرد، کە لەگەڵ ئەو جیهاتانەی تەرخیصی ڕەسمیان هەیە، دووەمیش لە ڕووی تایمی، یەعنی تەوقیتی خۆپیشاندەرانەوە گرفت دروست دەبێ ئەگەر قەیدی موافەقەی تەحریری و ئەوانە ئەوە دەبێ چارەسەرێکی بکات لێژنەی یاسایی، چونکە لەوێ وتوومانە 48 سەعات، لێرەش دوای 48 سەعات یەعنی دەبێتە 4 ڕۆژ، تۆزێ ناوازحە کە چۆن ئەو تەرخیصە دەگەیەنرێ، ئیشعاری جیهەتی مەعنی دەکرێ، بە نیسبەت خاڵی دووەم: منیش تەسنیە دەکەم لەسەر ئەو پێشنیارەی کاك خەلیل، بە کەمێ تەعدیلاتەوە پێم باشە کە بەو شێوەی لێ بکرێت: (تتولى أجهزة الشرطة مسؤولية الحماية)، تەبعەن ئەوە تەسنیەیە لەسەر قسەی چەند خوشك و برایەکی تریش، بەڵام مەبەستم ئەوەبوو کە هەر تەنها باسی ئەوە نەکرێ ئەو صیغە عامە کە لێرە وتراوە (حماية المتظاهرين)، (تتولى أجهزة الشرطة مسؤولية حماية حياة و ممتلكات المتظاهرين و المواطنين عموماً)، یەعنی دەبێ شتەکە وابێ، جاری وا هەیە هاووڵاتی زەرەمەند دەبێ، جاری وا هەیە دوکانداریك زەرەمەند دەبێ، جاری وا هەیە ئوتومبێلی خۆپیشاندەران دەشکێندرێ، یان ئەگەر ئەرکی تەنها حیمایەتی خۆپیشاندەران بکەینە مسئولیەتی شوڕتە، ئیتر ئاگای نابێ لەو شتانە، کە ئەموالی عاممە و ئەموالی خاصە هەیە لەو موحیتە، لەو شوێنە کە ئەو ڕێپێوانەی یان ئەو خۆپیشاندانەی تێدا دەکرێ، لەبەر ئەوە دەبێ باسی مومتەلەکاتیش بکەین هی مواتینین و هی موتەزاهیرینیش، یەعنی دەبێ صیغەکە ئەوانەی هەموو تێدا بێ، بە نیسبەت بڕگەی (3)، تەسنیە دەکەم لەسەر قسەی کاك ئازاد و ئەو خوشك و برایانەی تر ناسکە خان و هاوڕاز خان، ئەوانیش باسیان کرد، دەبێ دوو تەوقیتی تێدا بێ ماددەی (3)، ئەگەر لێژنەی یاسایی بەڕێزیش گوێیان لێمان بێ، بڕگەی (3) دەبێ (2) تەوقیتی تێدا بێ، هەر چۆن جێی دەکەنەوە، یەکەم: جیهاتی مەعنی لە کەیەوە گوێ دەگرێ بۆ مەتاڵبی موتەزاهیرین، ئێمە ئەو گرفتە ڕۆژانە لە کوردستان هەستی پێ دەکەین، بەیانی تا ئێوارە خەڵکێك

دێن، دوکان جێ دەهێڵن، کۆلێژ بەجێ دەهێڵن، کۆدەبنەوە، حازرن، جیهەی مەعنی کە جیهەی مونەزیمەیە، وەرەقەی حازرە، تەڵەباتی حازرە، جیهەی مەسئول نایەت، مەفرووزە قەیدی فەوریەتی تێخەین، (فور إستعدادها)، ئامادەبوونی ئەو جیهەتە بۆ تەقدیمی تەڵەبەکەی دەبێ جیهەی مەعنی حازر بێ، ئەوە شەرتی یەکەم، لە ئەخیریشدا بۆ ئەوەی (إيجاد الحلول)یش هەر دەبێ قەیدێك دیاری بکەن چ بەو صیغەیەی کە ناسکە خان تەرحی کرد، (في وقت يتفق عليه الطرفان) یان بەهەر صیغەیەکی تر لیژنەی یاسایی پێی باش بێ، چونکە ئەو دوو تەوقیتەی تێدا نەبێ شتەکە هەر بە عمومی دەڕوات، لەوانەیە مانگێك جواب نەدەنەوە، لەوانەیە بۆ گوێ گرتنیش ئەو ڕۆژە ببێ بە دوو ڕۆژ، ببێ بە سێ ڕۆژ، کە ئەوە تەبیعاتی زۆری دەبێ، خاڵی ئەخیرم تەسنیە لەسەر قسەکانی کاك د.صباح و کاك حاکم ڕزگار، ئەو یاسایە ماددەی زۆرمان ماوە هیوادام لیژنەی یاسایی و لیژنە پەیوەندیدارەکان بێ تاقەت نەبن بەو پێشنیارانە، تۆزێ تەرتیب و تەصنیفی دەوێ بەڕاستی بۆ ئەوەی کە ماوە، تا ئێستا چوار، پێنج مادده چووە، پۆلینکردنەکان، ئەرکەکان، مەسئولیەتەکان، تەعریفی شتەکان زۆر تێکەڵ و پێکەڵیەکی تێدایە، دەکرێ لە ماددەی پێنجەم لیژنەی یاسایی بەڕێز تۆزێ پێداچوونەوەی پێدا بکات، ئەگەر مەجال ما، یەعنی ئەگەر کاتمان درێژبوویەوە، چونکە بەڕاستی هەندێ لە ئەرکەکان خراوەتە برگە یەکەوە هەندێکی لە برگە یەکدایە، وەکو مولاحەزەیەك من ناچمە سەر نموونەکە، چونکە هاوڕێیانم باسیان کرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار حمە سعید، کەرەمکە.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە برگەی یەکەم جارێ لە ماددەی (2) لە برگەی دوو دەڵێ: (لايجوز تنظيم المظاهرة) بە ئیتلاقی، ئیتر کە وتوویەتی نابێ، لێرە ئەوە یان زیادە، یان بەڕای من دەبێ تەفکیك بکرێ، تەفکیکەکەش بۆ ئەوەی هەموو ئەو جانیبانە بگرێتەوە، پێموایە وەکو تەئیدی کاك حاکم ڕزگار و ئەو خوشکانەی تر دەکەم کە تەسنیەیان لەسەر کرد، کە (لكل المواطنين أو الشخصيات المعنوية الغير مجازة)، چونکە تەحصیل حاصلە ئەحزاب و مونەزەمات و نەقابات و ئیتیحادات لە یاسای ئەحزاب و مونەزەمات ئەوە هەیە کە موزاهەرە دەکەن و تەعن بە ئیشعار بێت، خاڵێکی تر بۆ ئەوەی جەنابت فەرمووت و برادەرانیش تۆزێ ئیشکال دروست بوو، لیژنەی موتەزاهیرین، لیژنەی ئیعتیراز، موتەزاهیرین، ئەوانە بۆیان هەبێ کەمواتینی کوردستانی بن و جنسیەیان هەبێ، بەڵام (لكل المقيمين في إقليم كوردستان)، بۆ نموونە کۆمەڵێك کرێکار، کۆمەڵێ موەزەفی بیانی هاتوون کەرتێکی تایبەت، کۆمپانیایەك زوڵمیان لێ دەکات، ئیجحاف بە حەقیان دەکات، شتێك دەکات، ئەوانە ئەی چۆن تەعبیر لە ڕەئی خۆیان بکەن؟ کەواتە ئەوەی لە ناو برگەیەك بکرێت کە لیژنەیەك، خاڵێکی تر، بەڕاستی منیش لەگەڵ ئەوەدام کە لیژنەیەکی موشتەرەك پێك بهێنرێ، ئەوەی کە کاك عەدنان وتی، لیژنەیەکی موشتەرەك پێك بهێنرێ لە جیهاتی مەعنی و لیژنەی موتەزاهیرین

و له پۆلیسی چالاکییه مەدەنییەکان، بۆ ئیشراف لەسەر موزاهەرەکە، ئەوە خاڵێکن خاڵێکی تریش تەسنیە لەسەر قسەی ئەو خوشك و برایانە دەکەم کە پێموایە ئیهتیمام بە حیمایەی موتەزاهیرین زۆر زەعیفە، (أضعف الإيمان)ە، کەوا باشە (على أجهزة الشرطة المدنية)، شورتەی چالاکییە مەدەنییەکان، (حماية المتظاهرين لسلامتهم و دون إلحاق الأضرار بهم مادياً و معنوياً)، یان ئەو تەفاصیلانەی کە کاك عمر و کاك خەلیل وتیان، بێگومان ئەو خاڵی سێیەمەش(على الجهات المعنية الإستماع إلى مطالب المتظاهرين فور الشروع بالمظاهرة)، یەعنی لە بەیانییەوە تا ئێوارە خەڵکێك دەوامی جێهێشتووە وەکو مامۆستا عمر وتی دوکانی داخستووە، لەبەر خۆر دەوەستن، ئیحتیمالە کێشە و شتی تری زیاتری لێ ببێتەوە، بەس یەکسەر (إستماع إلى المطاليب فور الشروع بالمظاهرة) ئەوە یەك، (و الجواب لمطاليبهم في وقت يتفق عليه الطرفان)، یەعنی جەوابەکەش نەك ئیتر هەر گوێی لێ بگرێ و بڕوات دوای مانگێکی تر، یان دوای ساڵێکی تر، یان هەر جوابی نەداتەوە، کۆمەڵێ شت مەسەلەن مەسئولینی محەلی، قایمقام، ئەوانە دەچن بۆ موزاهەرەچیەکان، بەڵام گوێیان لێ دەگرن، بەس وەڵامیان نادەنەوە، ئەوە گرنگە، دیاری کردنی، هەم گوێگرتن لێیان، هەم وەڵامدانەوەیان، لەگەڵ ڕێزدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ گشت ئەو بەڕێزانەی موداخەلەیان کرد، ئێستا لێژنە بەڕێزەکان ڕەئیتان لەسەر ئەو موداخەلانە؟ کەرەمکە لێژنەی یاسایی.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارانەی کە پێشکەش کرا، باس لە بڕگەی یەکەم کرا، وشەی تەحریری لە کۆتایی بڕگەکە لابردرێ، لەبەر ئەوەی پێشتر لە ماددەی (3) بڕگە (4) دەنگی بۆ دراوە کە لەو حاڵەتەی وەڵام نەدراوە ماوەیەك تێپەڕی، ئێمەش لەگەڵ ئەوەین، یان وشە تەحریریەکە لابردرێ، یان وەکو خۆی بمێنێتەوە، بڕگەیەك زیاد بکرێ، واتا دوای (بعد إستحصال الموافقة التحريرية)، ئەو بڕگەیە زیاد بکرێ، (أو بعد مضي المدة القانونية المنصوص عليها في الفقرة الرابعة من المادة الثالثة من هذا القانون)، یەعنی یان ئەوەتە موافەقەی تەحریری، یان (مضي المدة)، واتا ئێمە پشتگیری لە بۆچوونەکە دەکەین، بە کام صیاغە بێ، وشەی تەحریری لابردرێ یان ئەو بڕگەیە زیاد بکرێ، زۆر لە ئەندامان پێشنیاری ئەوەیان کرد ماوەیەك دابندرێ بۆ وەڵام دانەوەی داواکاری خۆپیشاندەران، بەڕێزان بەپێی داواکە ئەوە دەگۆڕێ، ئێمە ناتوانین سەقفێکی زەمەنی لە قانونەکە تەحدید بکەین، داوایەکان هەر جارێ پەیوەندی بە لایەنەك هەیە، داواکە هەرجار پێویستی بە ماوەیەك هەیە، کە سەقفێکی زەمەنی دابنێین، بۆ هەر داوایەك جیاوازی هەیە ناتوانین ئەوە تەقید بکەین، بەڵام ئەو لایەنەی کە لە ماددە (1) پێناسەمان کردووە لە بەرژەوەندیەتی، بە زووترین کات وەڵامی داواکەیان بداتەوە، گوێیان لێ بگرێ، کێشەکەیان بۆ چارەسەر بکات، تاکو خۆپیشاندەران بڵاوببنەوە و کۆتایی بە خۆپیشاندانەکە بهێنن، لە بەرژەوەندی هیچ لایەنەك نیە

ماوەیەکی زۆر ئەوانە بەردەوام بن، پێشنیارێك کرا (بعد إستحصال الموافقة التحريرية)، بوترێ (بعد إستكمال الإجراءات القانونية) هەردووك هەمان شتە، هیچ لە ڕووی یاساییەوە کێشە نیە، لەبەر ئەوەی موافەقەی تەحریریش، ڕەزامەندی بە نووسراو بەشێکە لەو ڕێکارە یاساییانە کە ماددەی (2) و (3) ڕێکی خستووە، هیچ جیاوازی نیە (إستحصال الموافقة التحريرية)، یان بڵێین (إستكمال الإجراءات القانونية)، پێشنیاری ئەوە کرا کە (أجهزة الشرطة)، ئیهتیمامەکە وجوب بێ، بەڕێزان وجوبی ئیهتیمامەکە ڕاستە لێرە بەو صیاغەتە هاتووە، (تتولى أجهزة الشرطة الإهتمام)، بەڵام لە ماددە (12) سزا دانراوە، ئەگەر سەرپێچییەك کرا یاخود هێزی ڕادەبەدەر بەکارهات لە ماددە (12) سزای بۆ دانراوە، ئەوە بەڵگەیە لەسەر ئەوە شتەکە وجووبیە و ئیلزامیە، پێویستە ئەو کارە بکەن، ئەگەر ئەو دەقەش نەبایە، خۆی لەبارودۆخی ئاسایش ئەرکی ئەو وەزارەتەیە پۆلیسە کە ژیان و موڵکی گشتی و تایبەتی بپارێزێ، دەقەکە هەبێ و نەبێ، ئەوە لە هەموو بارودۆخێك ئەرکی ئەو لایەنەیە کەوا دەکەوێتە ئەستۆی ئەو ئەرکە بکات، پێشنیارێك کرا کەوا لە قانونی ئەحزاب (بعلم السلطات) هاتووە، ڕاستە ئەو دەقە ئێمە ئاگادارین کە هەیە بەڵام ئەو یاسایە، ئەو پڕۆژە یاسایەی کە ئێستا گفتوگۆ لەسەری دەکرێ، ئەوە یاسایەکی تایبەتە بە خۆپیشاندان، دەقێکی تایبەتە کارەکە ئەنجام دەدات، بۆ ئەوەی ئەگەر ئەو کێشەیە نەمێنێ یاخود ئەو مەترسیەی کە هەیە، ئێمە دەتوانین لە حوکمە کۆتاییەکان، ئەحکامی خیتامی دەقێك زیاد بکەین (لايعمل بأي نص يتعارض مع أحكام هذا القانون) ئەوە هیچ کێشەیەك نامێنێ و چارەسەری ئەوە دەکات، باس لە پۆلیسی چالاکی مەدەنی کرا، بەڕێزان ئەو بەشەی ئێمە ئاگادارین کرایتەوە، بەشێکە لە پۆلیس، ئێمە ئەو یاسایە تایبەت نیە بەوەی صنفەکان و دەرەجەکانی پۆلیسی داخلی، نەچووینە ناو ئەو وردەکارییانە، ئەوە ئەوان یاسای تایبەتی خۆیان هەیە، چۆن ڕێکیان خستووە؟ ئەوەش کە ئاماژەتان پێکرد، ئەو بەشە دامەزراوە ئەوە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی وەزارەتی ناوخۆ نیەتی هەیە، ئەوەشی جێبەجێ کردووە، بەشێکی تایبەتی داناوە بۆ هەندێك کار، ئەوتەفاصیلە لە قانونی خۆیان جێبەجێ دەکەن، ئێمە نەچووینە ناو وردەکارییەکە، کاری ئێمە نیە و کاری ئەو یاسایەش نیە، باس لە پاراستنی ئاداب کرا، باس لە پاراستنی مومتەلەکاتی عامە و خاصە کرا، ئەوە لە ماددە (6) هاتووە (على الوزير أو رئيس الوحدة الإدارية إتخاذ جميع الإجراءات القانونية الضرورية للمحافظة على....) ئەو شتانەی کە باستان کرد، واتا لە ماددەیەکی تایبەت لەبەر گرنگی ئەو بابەتە باس کراوە، باس لە لێژنەی هاوبەشیش کرا، پێویست ناکات بەڕێزان هیچ لێژنەیەکی هاوبەش هەبێ، لەبەر ئەوەی لایەنی پەیوەندیدار هەیە، لێژنەی ڕێکخەری خۆپیشاندان هەیە، وەزیر و سەرۆکی یەکەی کارگێڕی هەیە، ئەوانە بەو ئەرکانە هەڵدەستن، پێویست ناکات لە نێوان خۆیان لێژنەیەکی تریش دابنێنن خۆتان گوتتان ئەوە ڕۆتین زیاد دەکات و چەند جیهەت و لایەن زیاد بکرێت داخلی ئەو مەوزووعەی بکەن، بۆیە هیچ پێویست ناکات لێژنەی هاوبەش هەبێ، ئەوە ڕوونکردنەوەکانی لێژنەی یاساییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لێژنەی ناوخۆ، کەرەمکە.

بەڕێز إسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ماددەی چوارەم تەنها لەسەر خاڵی دووەم کە قسەی لەسەر کرا، دەزگای پۆلیس گرنگیدان بە پاراستنی خۆپیشاندەر یا کۆبوونەوەکان دەگرێتە ئەستۆ، پێشتر لە یاساکەدا دەڵێت: پۆلیس و ئاسایش و ئێمە لەبەر ئەوە دامان نا، مولزەممان کرد لەبەر ئەوەی دەزگای پۆلیس گرنگی دەدات بە پاراستنی خۆپیشاندەران، لەسەر ئەو مەسەلەیە ئەوە ئیزافە کراوە، بۆ مۆڵەت پێدەر، ئەوە لایەنی پەیوەندیدار کە لە ماددەی شەشەم هاتووە دەڵێ: پێویستە لەسەر لایەنی مۆڵەتدەر بەر لە خۆپیشاندانەکە هەموو کارێکی پێویست ئەنجام بدات، پێش وەخت بۆ پارێزگاری کردن لەسەر سیستەم و ئادابی گشتی، پاراستنی کەسەکان و سامانی تایبەتی لە کاتی خۆپیشانداندا، ئەوە تەنها دەزگای پۆلیس مولزەم کرایە بەوەی کە پارێزگاری لە خۆپیشاندانەکە بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی مافی مرۆڤ، کەرەمکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستیدا بۆ ئەوەی وزووحی زیاتر هەبێ بتوانین بە سینگێکی فراوانەوە بۆچوونی تریش وەرگرین، من ڕام وایە دوای پەسندکردنی ئەو ماددەیە ڕاستەوخۆ بچینە سەر گفتوگۆ کردن لەسەر پرینسیپەکان، بە تایبەتی ئەوەی کاك عبدالسلام لە ڕاپۆرتی لێژنەی کۆمەڵەی مەدەنیش بە وازحی لەسەری باس کرابوو، ئەوەی پەیوەندی بەو برگانەوە هەیە لە ڕاستیدا دەکرێ لەدوای گفتوگۆی ئەندامانی پەلەمان هەندێ تێڕوانین هەیە بگۆڕدرێن لەڕاستیدا، ئەوەی لە برگەی یەکەمدا، دەستەواژەی یەکەم ناوی هاووڵاتی هاتووە، ئێمە دەبینین لە پێناسەکەشدا قسە لەسەر خەڵك کراوە، لە برگەکانی داهاتوو تردا قسە لەسەر ئەفراد و جەماعات کراوە، من تەصەورم وایە لێرە وشەی هاووڵاتی پێوسیت ناکات هەبێ چونکە پێشتر زیکر کراوە و لەسەر مەسەلەی ڕێکخراوە مۆڵەت پێدراوانیش، لەڕاستیدا هەندێ ڕێکخراو لە هەرێمی کوردستاندا هەن هێشتا ئەکتیڤن و ڕۆڵی خۆیان دەبینن، دەتوانن تەمسیلی چین و توێژە جیاجیاکان بکەن، بەڵام لەبەر هەر هۆکارێك بێ ئیجازەیان وەرنەگرتووە، مادام بۆ خەڵك و ئەفراد و جەماعە هەبێ، داوای مۆڵەت بکەن و ڕێگەیان پێ بدرێ خۆپیشاندان بکرێ، ئیجاب ناکات لێرە ئیتر قسە لەسەر ڕێکخراوە مۆڵەت پێدراوەکان بکەین، هەرچەندە پێش دەستەواژەی ڕێکخراوە مۆڵەت پێدراوەکان، وشەی غەیری ئەوانەش هاتووە، کە لە کاتێکدا ئەوە مەتاتیە دەکرێ لە غەیری ئەوانە ئەو ڕێکخراوانەش بگرێتەوە کە مۆڵەتیان نیە، بەڵام لە ڕاستیدا ئەگەر ئەو دەستەواژەی ڕێکخراوە مۆڵەت پێدراوەکان لاببەین، تەصەورم وایە لە هەندێ

تەعقیـداتی تـر دوور دەکەوینـەوە، سـەبارەت بەبڕگـەی دووەم ئـەوەی پەیوەنـدی بـە ئـەرکی دەزگاکـانی پۆلیسەوە هەیە، لە ڕاستیدا دەبێ مەسەلەکە وجوبی بێ، ئیلـزام بکـرێن، بۆیـە ڕام وایـە دەسـتەواژەکە بـەو جۆرەی لێ بکرێ، پێویستە دەزگاکانی پۆلیس پاراستنی خۆپیشاندەر بگرنە ئەستۆ، ئەوە هەرچەندە حاصل تەحصیلە، مادام بڕگەکە هاتووە بە جۆرێکی تر، ئەگەر هەیە دەبێ بەو جۆرە بێ کە مەسەلەکە ئیلزامییە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کۆمەڵگەی مەدەنی، کەرەمکە.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە گەلەك بەڕێزا بەحسێ هاووڵاتی بوونێ کر، هەرچەندە هەوەی بەڕێزیش جاب دا، بەس هاووڵاتی ئەو کەسەیە کو جنسیا وی وەڵاتی هەبیتن، چونکو مەسئولیەتەکا قانونی دکەویتەسـەر، ژبـەر هنـدێ ژی لێ وی درکێ ئەو کەسێ کو تەنزیما مزاهـەرێ را دبیـت، پێـدڤیا کـو جنسـیا هـەبیتن، ئەوکەسـێ دی هـەر کەسـەك بیتن شـیێتن، یـێ کـو جنسیەشـی نـەبیتن شـیێتن مزاهەرێـدا بەشـداری بکـاتن، بـەس منـەزەمێت یێـت، وێ مزاهەرێ پێدڤی کو جنسیە هەبیتن، ژبەر هندێ ژی ناوی هاووڵاتی ل سەر تێتە دانان، نسـبەت ئـەجهیزەی شورتێ، شورتێ مەدەنی بیتن، هەرچەند مە لیژنا خۆدا گەلەك مناقەشە و دانوستاندن سەر هەنـدێ کـرن، بـەس دیـف دیتنـا مـە دگـەل وان منـەزەماتێت هـەین ژی، وەسـا دیـار بـوو کـو شـورتا مـەدەنی یـان پۆلیسـێ مەدەنی، ل هەمی پارێزگەهێت یێت کوردستانی بەلکی یان ل هەمی جهێت کوردستانی بەلکی نەبیت، دگەڵ هندێ ژی جزئەکە ئەجهیزەیا شورتێ، ژبـەر هنـدێ ژی هـەر دڤـی رەنگـی هـەی هـات، نسـبەت بڕگـا دوهـێ، هەروەکی ڕاپۆرتامە ژی داهاتیە، لیژنا کۆمەڵگەی مەدەنی بێژیت هێزەکانی پۆلیس بەرپرسن، لە پاراسـتنی گیـان و سـەلامەتی خۆپێشـاندەران، واتـا ئیلتیزامـەکی دروسـت کـری، وجوبیـەو ئـەز بێـژم ئـەم چـین ڤـێ درکێژیدا ڤێ گۆڕینا دروست بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان کەرەمکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، دوو، سـێ خـاڵ هەیـە بـە پێویسـتی دەزانم کـە جـوابی بدەمـەوە، یەکـەمیان/ ئەوەیە برای بەڕێزم کاك ڕزگار ئیشارەتی بەوە دا کە تەعارووزێك هەیە بـەینی قـانونی ئـەحزاب و قـانونی جەمعیات لەگەڵ ئەو قانونەی ئێستا هەیە، ئەو قانونانە هەردووکی لە ساڵی 1992 دەرچووە، لە یەکێکیان دەڵێ: (القوانین النافذة)، لە یەکێکیان دەڵێ: تەنها (إشعار)، یـەعنی بـە عیلمـی سـوڵتات بـێ، بـۆ مـەعلوماتی جـەنابی، ئێمـە پـەنا دەبەینـە بـەر نەصـێکی دەسـتووری کـە دەڵـێ: هـاووڵاتی و جـەمعیات و ئـەحزاب مـافی

خۆپیشـاندانیان هەیـە، بـە یاسـایەکیش تـەنزیم دەکـرێ، ئێسـتاش ئێمـە بـەرەو تـەنزیم کردنـی ئـەو خۆپیشاندانە دەڕۆین لە ناو ئەو یاسایە، نابێ ئەو قاعیدەی قانونیەشمان لەبیر بچێ کە دەڵێ: (اللاحق) یان (ینسخ السابق)، ئەوەی ئێستا ئێمە دەری دەکەین، ئەوە (معول علیه) نەك ئەو قانونەی جـەنابی ئیشارەتی پێدا، بە پێی ئەو قاعیدەیە، جگە لەوەش ئێمە دەتوانین لە نیهایـەتی نەصـەکە بڵێین: (لا یعمـل بـأي نـص یتعارض و أحکام هذا القانون)، ئەوە بۆ خاڵی یەکەم، هی خاڵی دووەم: زۆر لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئیشارەتیان پێدا (تتولی أجهزة الشرطة)، ئێمە کە گوتمان (تتـولی أجهـزة الشـرطة) مـەعنای ئەوەیـە غـەیری ئەجهیزەی شوڕتە کە تایبەتن و پەیوەندیان بـە وەزارەتـی نـاوخۆ هەیـە، ئەوانـە حـەقیان نیـە داخلـی ئـەو مەسەلەیە بن، وەکو (قوی)ی ئـەمنی داخلـی کـە ناویـان هـاتبوو، ئـەوەمان لابـرد گوتمـان تـەنها شـوڕتە ئـەو حەقەی هەیە، لە شوڕتەش باسی ئەوە کرا ببێتە چالاکی مەدەنی، ئێمە نابێ داخلی هەیکەلیات بین، بە بێ ئەوەی ئەو قانونە هـەبێ چالاکی مـەدەنی دامـەزراوە، گەشەشـی سـەندووە، بۆیـە ئێمـە نـاکرێ لـەو قانونـە داخلی هەیکەلی تەنزیمی وەزارەتی نـاوخۆ بـین، ئـەوەش خـاڵی دووەمـە، بـە نیسـبەت هـاتنی ئـادابی عـام و نیزامی عام، ئەوە نەصێکی دەستوورییە، واجیبـە بـە قەناعـەتی ئێمـە، زۆر تیکـرار کردنەوەکەی زۆر هـین نیە، چونکە لە ئەصڵدا ئـەجهیزەی شـوڕتە خـۆی موکەلەفـە بـە حیمایـەتی ئـەمنی عـام، لەسـەر حیمایـەتی نیزامی عامیش نەك هەر بە نیسبەت ئەو قانونە، بە نیسبەت هەموو ئەو قەوانینانەی کە سەروەت و ماڵی هاووڵاتیان دەپارێزێ، ڕووحیشیان دەپارێزێ، ئەوە تەنها بۆ ڕوون کردنـەوە بـوو، حـەزم کـرد ئیشـارەتی پـێ بدەم و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نیزامی، کوێستان خان کەرەمکە.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من نوقتە نیزامیەکەم، دوێنێ دوو هاوڕێیکـەم باسـیان کـرد، دوو جـاریش بـە نووسـین نووسـیومە بـۆ بـەڕێز سـکرتێری پەرلـەمان، ئـەوە لـە خـولی پێشووشـدا هـەروەها ئیشـەکان بەڕێوەچـووە، ئـەو لێژنـە پەیوەندیدارانـە کـە لەسـەروەن کاریـان خوێندنـەوەی یاسـاکانە، خوێندنـەوەی ڕاپۆرتەکانـە، موناقەشـەی ڕاپۆرتەکانە، هەندێ جاریش دانی ڕەئی یاساییە، بەڵام بە داخەوە لەو خولـەدا ئـەو بەڕێزانـە وەڵامـی یـەك یـەك ئەنـدامانی پەرلـەمان دەدەنـەوە کـە ئـەوە نـانیزامی نییـە، مـن دوو جـار ئـەوەم بـۆ بـەڕێز سـکرتێری پەرلەمان نووسیوە و وەڵامەکەشی داومەتێ دەڵێ: وایە، بەڕێز سکرتێری پەرلەمان لەگـەڵ ڕەئیەکـەی منـە، لەبەر ئەوە تکا دەکەین با ئەوە بە ڕێگەیـەکی نیزامـی بـڕوات بـۆ ئـەو بەڕێزانـە مافیـان نیـە وەڵامـی ئێمـە بدەنەوە، ئەگەر ڕەئیەکی تایبەتیان هەیە، وەك ئێمە ناوی خۆیان بنووسن ڕەئیەکانیان بدەنەوە، بەڵام ئـەو لە تێڕوانینی خۆیەوە، بە ناوی لێژنەیەکەوە وەڵامی یـەك یـەك ڕەئـی ئێمـە بداتـەوە، بـە بـێ کۆبوونـەوەی لێژنە، بەڕاستی ئەوە خاڵێکی نانیزامییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار سکرتێری پەرلەمان موداخەلەی هەیە، پاشان کاك شێروان.

بەڕێز فرست أحمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستە خوشکە کوێستان دوێنێ بۆ منی نووسی و منیش وەڵامەکەیم بە نووسین دایەوە، بە ڕەئی من، ئەوە ڕەئی منە، دوور نیە من غەڵەتیش بم، هەر ڕەئیەك لە ناو پەرلەمان پێشکەش بکرێت، سەرۆکایەتی شعور بکات ئەو ڕەئیە پێویستی بە دەنگدان هەبێت، لازمە ڕەئی لیژنەی قانونی وەربگرین، چەند مونسەجیمە لەگەڵ بینایەکانی، ئوسوس و مەبادیئی قانون، ئەوە لە ناحیەك، ناحیەکی تر، ئەگەر ڕەئیەك پێشکەش کرا شعوریان کرد ئەوە خیلافی مەبادیئی قانونە، زۆر زەرووریە بۆ ئەندامان، چونکە هەموو حقوقی نین، حقوقیش بن زۆر شت هەیە منیش نازانم، ئەوانیش نازانن، مەفرووزە ڕوونی بکەن ئەو ڕەئیە خیلافی قانونە، پرسیارەکانی تر ئەوڕۆ بەیانیش لەگەڵ کاك شێروان باسم کرد، زەرووری نیە لیژنەی قانونی وەڵامی هەموو پرسیارەکان بدات، ئیللا لەو دوو حاڵەتانە، پرسیارێك یان ڕەئیەك شعور بکەن سەرۆکایەتی دەخەنە بەردەنگدان، زەرووریە ڕەئی خۆی لەسەر بەیان بکەن، نەکو ڕەئیەکی خیلافی قانون و مەبادیئی دەستووری تێپەڕ ببێت، یانیش ڕەئیەك غەڵەت بێت، مونسەجیم نەبێت لەگەڵ مەبادیئی، لەو دوو حاڵەتانە پرسیارەکانی تر بە ڕەئی منیش موکەلەف نینە وەڵامی پرسیارەکانی تر بدەنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی کەرەمکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بە قەناعەتی خۆمان لە حدودی تەوزیحات نەچووینەتە دەرەوە، مەسئەلەیەکی قانونی وەکو ئێستا د.ڕزگار ئیشارەتی دا، مەفرووز وایە و ئەرکی ئێمەیە جوابی بدەینەوە، چونکە ویجهەت نەزەری قانونی ئێمە ئەوەیە ئەندامانی پەرلەمان دەبێ صورەتەکی وازحیان هەبێ، چونکە ئێمە ڕەنگە بە نیسبەت ئەو مەسەلەی ئێمە بەرەو دەنگدان دەچین، ئەگەر ئێمە تەوزیحی نەکەین، ڕەنگە وەکو پێویست تەصویتەکە لە جێگای خۆی نەبێ، ئەوە یەك، دوو: ئێمە حەز دەکەین ئەگەر سەرۆکایەتی نەڵێ لیژنەی یاسایی، ئێمە خۆ سەربەخۆ قسە ناکەین، ئەگەر سەرۆکایەتی ڕێگەی پێداین بە نیسبەت ئەو تەوزیحاتەش قسە دەکەین، ئەگەر نا ئێمەش وەکو هەر لیژنەیەکی تر مافەکی خۆمانە ئەگەر مەسائیلی قانونی هاتە گۆڕێ ڕەئی خۆمان بڵێین، نەك وەڵامی یەکە یەکەی ئەندامانی پەرلەمان بدەینەوە، ئێمەش لەگەڵ ئەو ڕەئیە داین، ئێستا کە د.ڕۆژان وەڵامی داوە، تەنها بۆ تەوزیح بوو، بۆ هیچ شتێکی تر نەبوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر، نوقتەی نیزامی، کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من نوقتەیەکی نیزامی وازح و نموونەیەکی زیندووتان عەرز دەکەم، لەو فەقەرەیە زیاتر لە پێنج، شەش پەرلەمانتار دوو، سێ پێشنیاریان کرد، هیچ وەڵامێکی یاساییشی نەدرایەوە، بۆ نموونە وترا: تەوقیت دابندرێ بۆ گوێ گرتن، بۆ وەڵامدانەوە، دووەم وترا مەسئولیەتی حیمایە وازح بکرێ، لێژنەی مافی مرۆڤیش باسی مەسئولیەتی کرد، خوشکە ڕۆژان دەڵێ پێویست ناکات، چونکە وا هاتووە، ئەو دوو مەوزووعە، دەبێ لێژنەی یاسایی صیاغەکە وەرگرێ، ئەگەر خۆیان حازرن حازری بکەن، ئەگەر خۆیان حازر نین داوا لە پەرلەمان بکەن، وەکو زۆرجار دەیکەین، خوا هەڵناگرێ بۆ ئەوەی بڵێین هەموو جار وایە، بەس بڵێین ئەو پێشنیارە بنووسن تا ببێتە هاوکارییەك بۆیان و بیخەنە دەنگدانەوە، ئێستا ڕوونکردنەوەکان هەمووی بەو ئاقارە دەچێ کە ئێمە نەتوانین ئیتر هیچ پێشنیارێك پێشکەش بکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا چەند شت هەیە ئێمە لە سەرۆکایەتی ئەوەمان کردووە بخرێتە دەنگدانەوە، یەکێ ئەوەی کە چالاکی مەدەنی، پۆلیسی چالاکی مەدەنی سەرپەرشت کرا، ئەوە لە سێ ئەندامی پەرلەمان زیاتر بوو دەخرێتە دەنگدانەوە، کات دیاری بکرێت لە بەینی هەردوولا ئەوە دەخرێتە دەنگدانەوە، (تتولی) بکرێتە (یجب) یان حیمایە بکرێتە ئەرك، ئەوە دەخرێتە دەنگدانەوە، لێژنەی هاوبەش لە بەینی جیهەتی ئیداری و لە جیهەتی موزاهەرە دروست بکرێت، ئەوە دەخرێتە دەنگدانەوە، ئەو نوقاتانە ئێمە حازرمان کردووە هەمووی دەخرێتە دەنگدانەوە، ئێستا نوقتەی نیزامی کەرەمکە.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستیدا زۆربەی قسەکانی سەرۆکایەتی لێژنەی یاسایی، نەك لێژنەی یاسایی، سەرۆکایەتی لێژنەی یاسایی تەفنید کردنی ڕەئی موقابیلە، کە لەگەڵ قەناعەتەکانی ئەواندایە، تۆ ئەوە ئیجتیهادە لە ڕاستیدا ئیجتیهادی قانونی نیە، ئیجتیهادە و بیر و بۆچوونە، بۆیە ئەگەر جەنابتان ئەو بوارەیان پێ دەدەن بەردەوام بن لەسەر ئەوە، تکام وایە لە دوای لە قسەکانی ئەوان بوار بە ڕەئیە جیاوازەکە بدرێ بۆ ئەوەی جارێکی تر قسە لەسەر بۆچوونەکانی خۆی بکات، لە کۆتایی قسەکاندا تەفنیدی هەموو قسەکانی ئێمە دەکەن، کە کردوومانە، ئێمەش بە قانونی قسەمان کردووە، بۆیە دەبێت ئەگەر ڕاستی بوار بەو شێوازە دەدرێت، ئەوانیش بە ئارەزووی خۆیان تەفنیدی قسەی موقابیل بکەن، بوار بە ئێمەش بدرێت، تەعبیر لە بیر و بۆچوونەکان، بۆ دواجار قسە لەسەر بیر و بۆچوونەکان بکەین دیفاعی لێ بکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەمکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی لەو خولەدا ئەو حاڵەتە تێبینی دەکرێت، لەگەڵ ڕێزم بۆیان، هیچ دلگران نەبن لەو قسەیە، من دوێنێ و (10) کەسیش، (10) دانە کەس پشتگیری لێ کردم وتم: ئەو یاسایە یاسایەکی مەدەنیە، بڵێین خۆپیشاندانەکان ڕێك دەخات، ئیقتیراحم کرد، ئەو ئیقتیراحەش تەنها هی من نەبوو، لەوە و پێشیش لە فراکسیۆندا ئیقتیراحی کاك عبدالسلام بووە، من فورصەتم بۆ هات کە یەکەم کەس قسەم کرد، ئیقتیراحەکەی ئەوم پێشکەش کرد، وتمان ئەوە بە کۆمەڵێك بنەمای مەدەنیانە بخەینە پێشی ئەو یاسایەوە، من داوام کرد و ئەوانەی پشتگیریان کردم بە عەینی مەبدەء داوایان کرد، سەیر دەکەم ئەوڕۆ دەڵێم چی بەسەر هات؟ نەصێکیان هێناوە، ڕێزم هەیە نەصێکیان هێناوە دەڵێن ئەو نەصە بەسە، نەخێر من ئیصرار دەکەم لەسەر ئەوەی بەو نەصە بێت، دیاریشم کرد، وتم: هەموو لایەك ماف و ئەرکی خۆی دەزانێ، بۆیە دەبێت ئەوە بەو شێوەیە بێت، ڕاستە لەوانەیە شتێکی نوێ بێ، ڕاستە لەوانەیە تیکرار بێ، بەڵام ئێمە ئەوە شتێکی جیاوازە، با هەموو کەسێك کە دەیخوێنێتەوە ئەو یاسایە بزانێ ئەوە مەبادیئەکانیەتی، من زۆر ڕێزم هەیە بۆیان، ئەوان زۆر ماندوو دەبن، زۆر هیلاك دەبن، تەنها و تەنها دەبێ ڕەئی قانونی بدەن، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، پێش ئەوەی قسە بکەن ئەرکی لێژنەی یاسایی و لێژنەکانی تریش لێرە کەم دەکەینەوە، ئەو بەڕێزانەی کە دێنە ئێرە و ئەندامانی پەرلەمان قسە دەکەن، ڕەئی خۆیان دەردەبڕن، لێژنەکانی تر لەسەر مینەصە دەبن بە تەنسیق لەگەڵ لێژنەی یاسایی، تەحدیدی ڕەئی ئەو بەڕێزانە دەکەن، کە حەقی هەیە بخرێتە دەنگدان، یەك کەس، زیاتر لە دوو کەسە، چەند کەسە دەڵێ ئەو مەوزووعە، ئەوە دەخرێتە دەنگدان و تەواو ئیتر وای لێ دەکەین، ئەو موشکیلەیەش چارەسەر دەبێ، کاك شێروان کەرەمکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت برای بەڕێزم کاك عمر کە ئیشارەتی ئەوەی دان جوابی ئێمەی نەداوەتەوە بە نیسبەت هەندێ پێشنیار، ئێمە بە تەنسیق لەگەڵ سەرۆکایەتی هەندێ خاڵمان لێرە گەڵاڵە کردووە، بەڵام صیاغە لای ئێمە ئامادەیە، وە نیە بە نەزەر ئیعتیبار وەرنەگیرێ، دەبوایە کاك عمر ڕاوەستێ بخوێنینەوە، ئەگەر تێیدا نەبوو ئەو وەختە حەقی ئەو گلەییەی هەبوو، بە نیسبەت سۆزان خانیش حەز دەکەم ئیشارەت بەوە بدەم، من دوێنێ ڕەئی خۆم بە صەراحەت دا، ئەو ڕەئیەش بەڕاستی ئەو بەیانییە هەندێ قسەمان لەسەر کردووە، هێشتا گەڵاڵە نەبووە بە تەواوی، هەتا بڵێین پێشنیارەکە، دوایی ئێمە تەحدید ناکەین ئەو پێشنیارە بە نەزەری ئیعتیبار وەرگرە، ئەرکی سەرۆکایەتییە ئەوەی تەحدید بکات، نەك ئێمە، ئێمە تەنها مولزەمین بە

صیاغە، صیاغەکەش دەمانەوێ شتەکی ڕێك و پێك بێت، ئەو مەبەستەی کە پێشنیارەکەی بۆ تەقدیم کرا، ئەوە بگرێتەوە، لە بیریش نەکراوە، بەڵام ماددەکەش جێی بە فەراغ جێهێشتراوە، بۆیە دیسان دەڵێمەوە ئێمە مولزەم نین بە قبوڵی ئیقتیراحات، ئەوە ئیشی سەرۆکایەتیە، بە نیسبەت کاك عەدنانیش، من وەکو ئەندامێکی پەرلەمان ئازادم، چۆن ئەگەر لێرە صیفەتی سەرۆکی لێژنەی یاسایی بێ، سەرۆکی لێژنەی یاساش نەبێ، بەڵام وەکو ئەندامێکی پەرلەمان مافی خۆمە منیش قسە بکەم، بەڵام کە لێرە دادەنیشم ڕاستە بە ناوی لێژنەی یاسا قسە دەکەم، ڕەنگە هەندێ لە ئەندامانی لێژنەی یاسا پێیان باش بێت، هەندێکیش پێیان باش نەبێت، بەڵام ئێمە کە لێرە دادەنیشین تەمسیلی لێژنەی یاسایی دەکەین، بەڵام جار جاریش من حەقێکی شەرعی خۆمە، حەقێکی قانونی خۆمە وەکو ئەندام پەرلەمانێك قسە بکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دوو نیزامی ماوە، کەرەمکە جەنابت و پاشان کاك عبدالسلام.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوێنێ هەر لە قسەکانی سەرۆکی لێژنەی یاساییدا، کاك شێروان ئاماژەی بەوە کرد، کە ڕاپۆرتە هاوبەشەکەی کە ئامادەیان کردووە (44) ئەندام تیایدا ئامادە بوونە، وا داڕێژراوەتەوە کە هەموو ئەو ئەحکامانەی لێژنەی یاسایی خۆی مەبەستیەتی کە بۆ مۆڵەت پێدان بێت، یاساکە وا داڕێژراوەتەوە کە (44) ئەندام، خۆ ئەو (44) ئەندامە ڕەئیان وەرنەگیراوە و ئیمزایان نەکردووە لەسەر ئەوەی کە ئەو یاسایە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، بەڵام من هەست دەکەم ئەو داڕشتنەوەیەی ئەو ڕاپۆرتە هاوبەشە زیاتر فەرزی لێژنەی یاسایی بەسەرەوە بووە، کە ئێستاش مەجالی ئەوەی تیا نەما کە بە ئاگادار کردنەوە جێگای بکرێتەوە لە یاساکە، بۆیە نەخرایە دەنگدان، من پێموایە مادام پێویست بە دەنگدانی ئەندامانی پەرلەمانیش ناکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى بەرواری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلاهی پێم خۆش بوو ئەو مەوزووعە کراوە، من دەڵێم یەك: جیاوازییەك دەبێت هەبێ لە نێوان ڕای شەخصی ئەندام پەرلەمان و ڕای مومەسیلینی لێژنەکان کە لەوێ دادەنیشن، من تەصەور دەکەم لە نیزامی داخیلی ئالیەتێك هەیە کە لە سەرۆکایەتی پەرلەمانیش ویستی موداخەلەیەك بکات لەسەر موناقەشەیەك، دەچێتە جێگایەکی تر، وەکو ئەندام پەرلەمان ڕەئی دەدات، ئەگەر ڕەئی لێژنەیە، من وا ناڵێم، بەڵام خۆیان بەینی خۆیان ڕێك کەوتوون سێ کەسیان ناردووە یان دوو کەس، ئەگەر وەکو کاك شێروان دەڵێت ڕەئی خۆمە وەکو ئەندام پەرلەمان، ئەگەر بڵێت وەکو ڕەئی ئەندام پەرلەمان، بەڵام من تەصەور دەکەم

حەلەکەی زۆر ئاسانە، جەنابیشت زۆرجار یەعنی ڕەچاوت کردووە و سەرکەوتوو بووین تێیدا، کە هەمووی قسە دەکەن ئێوە لە سەرۆکایەتی ئەو خاڵانەتان، هەر ئەوڕۆش ڕوویدا، خاڵەکە کۆبکەنەوە بپرسە یاسایی چی دەڵێی؟ فلان چی دەڵێت؟ ئەو کاتە ئەو ڕەئیە موسبەقە نادرێت، ئەو ئینتیباعەش لای ئێمە دروست نابێت کە ئەوان تەئسیر دەکەن لەسەر ئەو، سێیەمیان ئەوە لای من گرنگە کە ئیشکالیەتەکە هەمووی لەوێدایە، ئەو حادیسەی کە ڕووی دا دوێنێ، وای لێ کرد کە دوێنێ بڵێم نیزامییە، پاشان وەرنەگیرا وەکو نیزامی، ئەوە ئێستا نەتیجەیە، لیژنەی یاسایی ڕێزێکی گەورەم هەیە بۆ ماندوو بوونیان، دەزانم لە خولەکانی تریش، ئێستاش، لە هەمووومان زیاتر مەشغولن، من وا تێگەیشتبووم وەکو سەرۆك لیژنە، لیژنە تایبەتەکە خۆی دەگریتە ئاخیر صیەغ و شت لەبەری بابەت، چونکە وەزیر دەبینین، لیژنە دەبینین، خۆمان پەروەردە دەکەین بۆ ئەو بابەتە، موناقەشات دەکەین، تەصەوری من لیژنەی قانونی خزمەتێکی گەورەمان بۆ دەکات، بە ئینگلیزی پێی دەڵێن (auxiliary tasks) یەعنی ئێمە لە یاسا نازانین، ئەوان بۆمان صیاغەیەکی یاسایی دەکەن، ئێمە نازانین چ یاسا هەیە لە دونیا، پێمان دەڵێن وەکو ئەو حادیسەی ئێستا حاکم وتی، دەڵێت بابە ئەوە لە فلانە مادده هەیە، ئێمە هەر خۆمان ئەو کاتە مەشاریع بێ ئەو تەقدیم ناکەین، بۆیە ڕجا دەکەم جەنابی جێگری سەرۆك گوێی لە من گرت لە کۆبوونەوەی سەرۆکی لیژنەکانیش ئەو پێشنیارەم کرد، ڕجا دەکەم ئێمە ئالیەتی پێشکەش کردنی پرۆژەکان و ئالیەتی پێشکەش کردنی ڕاپۆرتەکان لە نیزام داخلی کاك فرست وابزانم مانیع نیە، تەنها تەفسیری نصوصە، لیژنەی تایبەتمەند راپۆرتی خۆی دەنێرێت، موجبەرە لەگەڵ لیژنەی یاسایی، لەوێ لیژنەی یاسایی تێبینی یاساییەکان و شکلیەکانی دەداتێ، بە تەصەوری من ڕەئی نیهائی بهێڵێدرێت بۆ لیژنەی پسپۆر، ئەو کاتە ئەوانیش ئەو ماندوو بوونەیان بەلاش ناچێت، ئاخیر مولاحەزە ماددەی (2) کە دوێنێ هێڵرا من بە صەراحەت وتم نیزامییە، چونکە ئێمە ئێستا ماددەی (3)مان تەصویت کرد، ماددەی (4) و (5)یش دەکەین، ماددەی (2) بەڕێزان قیمەتی نەما، ئەو شتانەی کە ویستمان ببێتە چوارچێوەی ئەو یاسایە نەبوو، هاتینە تەفاصیل، ئەو نەصەی بەرامبەر کە ئیقتیراح کرا داعی نیە، چونکە لە دیباجە هەیە، بمینێت لە دیباجە زۆر باشترە، نیزامیەکەم لەوێدا بوو، ناتوانین ئێستا لیژنەی، من خۆم هەڵدەستم ئیقتیراح دەکەم لیژنەی دوو تەصویت لەسەر بکەین، ماددەی (2) نەمینێت، ئەوانەنە کە نەتیجەی وابزانم هەلومەرجە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابتان، بەڕێزان ئێستا شتەکە زۆر ڕوون و وازحە، زۆریش ئیشەکەی ئێمەش ئاسانتر دەبێ لەمەودوا، ئەو بەڕێزانەی ئەندامی پەرلەمان کە قسە دەکەن لەسەر هەر ماددەیەك، ئەو بەڕێزانەی لێرە دەبن تەشخیصی بکەن، چەند لەو بۆچوونانە لە صیاغەیەکی قانونی بخرێتە دەنگدانەوە، ئەوجا ئێوە قەراری لێ بدەن، ئەوجا موشکیلە حەل دەبێت، پێویست ناکات وەکو ئەندامێکی پەرلەمان جوابی خۆیان بدەنەوە، زۆر زۆر تەبیعیە، چونکە هەمووتان قسە دەکەن، بۆ ئەوەی بڕیاری نیهائی دەخرێتە

بەردەنگدانەوە، صیاغەیەکی جوانی دەکەی، سێ ڕەئی هەیە، چوار هەیە، لە چوار شکل صیاغە دەکرێ و یەك، یەك دەیخەینە دەنگدانەوە، خۆتان قەراری لێ دەدەن، ئەوە ئیشی لیژنەکانیش و سەرۆکایەتیش و ئێوەش ئاسان دەکات، ئیتر وا دەڕۆین لەمەودوا، لیژنەی یاسایی کەرەمکە.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە زۆر سوپاسی کاك عبدالسلام بەرواری دەکەین بۆ ئەو تێبینیانەی سەبارەت بە تەدەخول کردنی لیژنەی یاسایی تەنها لە بابەتی یاسایی یان دەستووری، ئێمەش زۆر خۆشحاڵ دەبین ئەگەر لەمەودوا ئێمە هەر نەیەینە سەر مینەصەش، لیژنەکانی تایبەتمەند بێنە سەر مینەصە و ئەو ئەرکەی لەسەر شانی ئێمەیە سووك بکەن، زۆر مەمنوونین، مەمنوونی هەموو ئەندامانی پەرلەمانیشین، ئەوە یەك، ئەو پێشنیارەی کاك عبدالسلام پێم خۆشە ئێستا بخرێتە دەنگدان، کە لەمەودوا لیژنەی یاسایی بەس تایبەت لە بابەتەکانی یاسایی صرف، یان لە صیاغەکردنی قانونەکان بێتە سەر مینەصە، هەرلە جێگای خۆمان دادەنیشین، نایەینە سەر مینەصەش، مەمنوونتان دەبین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نا، نا ئەوەڵەن کاك عەونی تکایە، ڕجائەن بە ئینفیعال نابێ، شتێکی زۆر تەبیعیە، زۆری دروست و سەلیمیشە کە ئەندامانی پەرلەمان موناقەشەیان کرد ئەکسەریەتی وای پێ باشە دەیخەینە ئەو قالبەوە، لێرە صیاغە دەکرێ، صیاغەکان دەدەینە دەنگدان، پەرلەمان حەسمی دەکات و خەلاص دەبێت، جا ئەوە بە نیسبەت ئەوەی تریش دوێنێ دوامان خست بۆ ئاخیر، ئەگەر ئەخیر پێیان ویست، ئێستا وەرەوە سەر ماددەکە، ڕجائەن بەسە، نیزامیش نەما، خەلاص، چەند بۆچوونێك هەبوو، یەکێك لەو بۆچوونانە دەڵێ: پۆلیسی چالاکی مەدەنی سەرپەرشتی حیمایەی خۆپیشاندانەکان بکەن، بە تەسەلسول بیخوێنە یەك، یەك، دەیخەینە دەنگدانەوە، بەڵێ، کەرەمکە.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای هاتنی ئەو پێشنیارانە و تێبینیانە لەسەر ئەو ماددەیە، ئێمە صیاغەیەکمان داڕشتیە، ئێستا صیاغەکە دەخوێنمەوە، ئەگەر ئەندامانی پەرلەمان موافەقەتیان کرد لەسەری بدرێتە دەنگدان، بە ئیزافە یان بە کەمکردن یان بەهەر شێوەیەك بێت،

المادة الرابعة:

1-لكل المواطنين و المقيمين في إقليم كوردستان بصورة رسمية و الأحزاب السياسية و منظمات المجتمع المدني و النقابات المهنية و الإتحادات و الجمعيات و غيرها من التنظيمات المجازة قانوناً حرية تنظيم المظاهرات بعد إستحصال الموافقة أو بعد مضي المدة القانونية المنصوص عليها في الفقرة رابعاً من المادة الثالثة من هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جارێ با ئەوە حەسم بکەین، ئەو فەقەرەی کە خوێندرایەوە بەو شێوەیە ئەگەر کەس مولاحەزەی لەسەر نیە دەیخەینە دەنگدانەوە، کەرەمکە.

بەڕێز ناسك توفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ڕەئیەکمان دا وتمان ئەگەر بکرێ ئەو ئیستیحصالی موافەقەی هەر لابەین، ئەو کاتە ئەو حەقەش لە ئەحزابی سیاسی و مونەزەمات ناسەنێتەوە کە ئێستا لە یاساکەی خۆیان باس لە ئیشعار دەکات، چونکە تۆ ئۆتۆماتیکی پێش ئەوە.............

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە حەسم بوو، ڕجائەن، بە قانون، بە دەنگدان حەسم بوو، ناگەڕێینەوە ئیلغای بکەینەوە، دوێنێکە ڕەئیمان لەسەری دا، کاك عبدالسلام کەرەمکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی بەرواری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابت و زەکیە خانیش وابزانم باسی ئالیاتی وەرگرتنی موافەقە لەلایەن موقیمین، ئێستا ئەو نەصە دەڵێت: موقیمیش حەقی هەیە تەنزیمی موزاهەرە، تەنزیم جیاوازە لە ئەنجامدان، (حق تنظيم المظاهرة) جیاوازە لە ئەنجامدان، (حق تنظيم المظاهرة يبدأ بالتنظيم)، بۆیە ڕجاتان لێ دەکەم یان ئەو حەق تەنزیمە بگۆڕن، یان (القيام بالمظاهرات و التجمعات حق مضمون لكافة مواطني و سكان الإقليم)، ئەوە وابزانم وازحە موناقەشەی پێناوێ، چونکە (حق تنظيم) یەعنی (تقديم طلب) کە چی ناوێت، یەك، دوو: ئەو موافەقە تەحریریە من پێشنیارێکم تەقدیم کرد، پێشنیارەکە دەگونجێ لەگەڵ زۆربەی زۆری (بعد إستكمال الإجرتءات القانونية) هەردوولا دەگرێت، پێش 48 سەعات تەقدیمیشی کردووە، دەکرێ پاش 48 سەعات بە پێی ئیجرائی قانونی ڕەفزیش کرابێت، یەعنی هەر جەوابی نەدرابێت، من ڕێزم هەیە بۆ ئەو ڕەئیەی وتی فەرق نیە، ئیستیحصالی موافەقە وەکو بەڕێزان وتیان، واتا دەبێت موافیق بیت، (إستكمال الإجرتءات القانونية) یەعنی (وفق هذا القانون)، (إجراءات هذا القانون)، هەردوولا دەگرێتەوە، یەعنی ئەگەر وەڵامیشی بۆ نەهات 48 سەعاتە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کەرەمکە.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

باسی کرد لە مادده (رابعاً): (لكل المواطنين و المقيمين في إقليم كوردستان بصورة رسمية)، (بصورة رسمية) یەعنی وابزانم زیادە ئەو وشەیە، بۆ چیە؟ (المواطنين و المقيمين في إقليم كوردستان)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەمکە.

بەڕێز سەرهەنگ فەرەج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بۆخۆم لەسەر ئەو ماددەیە قسەم نەکرد، بەڵام ئەوەندەی تێبینیم کرد پێشنیازێك هەبوو کە کاك ڕزگار تەبەنی کرد و برادەرانی تریش پشتگیریان لێ کرد، لەسەر ئەوەی کە ئیعتیماد بکەنە سەر یاسای ئەحزاب، بۆیە حەقە ئەو پێشنیازە بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە کرایە قەرار، بڕیار درا، دەبێ موافەقەت وەربگیرێ، ڕوونیش کرایەوە، ئەو قانونی تازە ئەوەی ڕابردوو نەسخ دەکات، ئەوە ناخرێتە دەنگدان، ئێمەش لە سەرۆکایەتی ناتوانین بیخەینە دەنگدان، چونکە دوێنێ دەنگ درا بە شێوازێکی تر، کەرەمکە.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەمەوێ ئەوە بڵێم کە ئاگامان لەوە بێت ئێمە باسی موزاهەراتی عامە دەکەین، لە حاڵەتی موزاهەراتی عامە موقیمین ئەو حوریەتەیان پێ نادرێت کە تەنزیمی موزاهەرەیەکی عام بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تەواو بوو، نیزامی، یەك کەس ماوە کاك عمر، کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وانازانم ئەوەی کە ئیقرارمان کردووە تەعارووزی بێ لەگەڵ تەعدیلی ئێمە، لەوێ ئێمە بە نەص نەمانوتووە ئەحزاب و (NGO)کان و سەندیکا و مونەزەمات و ئەوانە، لەبەر ئەوە زۆر ئیعتیادی مەجالی تێدایە، ئەو قاعیدە قانونیەش کە کاك شێروان و ئەوان باشتر دەزانن، کە دەبێ کاتێك کە سەهوێك لە موشەریعەوە دروست دەبێت، بڵێی: (لايعمل بأي قانون يتعارض مع ...) ئەوە، ئێمە کە مونتەبیە بووبین قانونێکی ترمان هەیە، ماددەیەکی تر، بەڕاستی دەبێ باسی نەسخی ئەو ماددەیە بە قەرارێك بکەین، یەعنی ئەگەر دانیشێ پەرلەمان بڕیاری بێ، لێژنەی یاسایی ئەحزاب پێداچوونەوەی بۆ بکات، هەمواری بکات، مافی خۆمانە دەتوانین ئەو کاتە قسەی تێدا بکەین، بەس ئێستا کە دەرکمان کردووە تەعارووزێکی یاسایی هەیە، نابێ بچینە بەر ئەو قاعیدەیە کە ئەوان لە من باشتر لەوە دەزانن، دەبێ بیگونجێنین، دەبێ شتێك دەرنەکەین کە پێچەوانەی ئەوە بێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك حمه سعید، کەرەمکە.

بەڕێز حمه سعید حمه علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ حەل کردنی ئەو ئیشکالە من پێشنیار دەکەم پشتگیری ڕەئیەکەی کاك عبدالسلام و مامۆستا و ئەوەی کە جەنابیشت باست کرد، دەکەم، کە حەقی تەنزیمی تەزاهوریان نیە، ئەو خاڵە، ئەو بڕگەیە تەفکیك بکەین، بیکەین بە سێ بڕگە، بڕگەیەکیان حەقی تەنزیم، ئەوە بەس مواتینی ئیقلیمی کوردستان دەتوانێ، موشارەکەش ئەوە هەموو موقیمین دەتوانن، جا ئەحزاب و مونەزەمە، ئەحزاب و مواتنین جیاکەینەوە، ئەحزاب و مونەزەمات بۆ ئەوەی تەعارووزیشی نیە لەگەڵ ماددەی دوو، ئەوە بەس ئیشعار بکات، بەڵام مواتنین و موقیمین موافەقەی تەحریری وەرگرێ، کەواتە ئەگەر تەفکیکمان کرد بە سێ بڕگە، ئەو بڕگەیەمان کرد بە سێ خاڵ، ئەو کاتە هەموو ئەو شتانەی جەنابیشت و بەڕێزان وتیان دێتە دی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارەکەت بنووسە، بە نووسین بیدە لێژنەی یاسایی با صیاغەی بکەن، کاك خورشید کەرەمکە.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا بەس مولاحەزەی ئەوەم کرد (بشكل رسمي)، (بشكل قانوني)، ڕەسمی نابێت، (بشكل قانوني)، چونکە ئەوە ئیجرائاتی قانونی هەیە تا بتوانێت لێرە بمێنێت، یەعنی ڕەسمیەکە بکرێت بە قانونی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا ئەو پێشنیارانەی کە هەیە بە نووسین بیدەنە ئێرە، بۆ ئەوەی صیاغە بکرێت و ئەوانەی پێویستیش بێ دەدەینە دەنگدان، بەڕێز کاك فرست موداخەلەیەکی هەیە، تکایە گوێبیست بن.

بەڕێز فرست أحمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر لە برادەرانیش ئەوی تریان باس کرد، کاك عبدالسلام بوو، برادەری تر بوو، مەفرووزە (2) شت لێك جیاواز بن، حەقی تەزاهور و حەقی تەنزیمی موزاهەرە، بە ڕەئی من ئەگەر لێژنەی قانونی بە نەزەر ئیعتیبار وەربگرێت، ئیحتیمال هەیە نەجات بین لە هەندێ کێشەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئەم خاڵانە کە لە موداخەلەی ئەندامانی پەرلەمان تەشخیص کرا کە پێویستی بە دەنگدانە دەیخەینە دەنگدانەوە، یەکێك لەوانەی کە داوا کرا پۆلیسی چالاکی مەدەنی سەرپەرشتی بکات، ئێستا دەیخەینە دەنگدانەوە، بەڵام هەر ڕوون کردنەوەیەك ئەگەر لە ناحیەیەك چالاکی مەدەنی نەبوو، نەیکات، مەسەلەن، نوقتەی نیزامی، کەرەمکە، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە ڕاپۆرتەکە موناقەشەمان کرد لەسەر پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکان، وتمان و موتەفق بووین لەوێ هەموو لیژنەکان، مەبەستمان پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکان وەکو موشەریع، بەڵام ئەم تەسنیفە نابەینە ناو قانونەکە، لەبەرئەوەی ئێستا بیخەیتە دەنگدان کێشەیەکی گەورە دروست دەکات، ئەگەر وتیان نا، یەعنی ئێمە بەرەو پۆلیسی تر دەڕۆین، لە کاتێك دا ئێمە مەبەستمان پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکانە بۆ پارێزگاری کردن لە تەزاهور، لەوێ قسەمان لەسەر کردووە لەمەحزەرەکە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز زیاتر لە سێ ئەندامی پەرلەمان داوایان کردووە و دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە، چونکە ئەوەڵەن من تەئیدی کاك کاردۆ دەکەم، برادەرانیش و سکرتێری پەرلەمان هەموویان ڕەئیان ئەوەیە، ئەگەر لە قەزا و ناحیەیەك نەبوو، چی بکەین؟ هەتا دروستی دەکەی دەبێت ڕابوەستێ و موزاهەرە نەکات؟ بەڵام لەگەڵ ئەوەش ڕەئی ئێوەی بەڕێزە، داوایەك هەبوو و دوو کەس ئێستا هەستن دیفاع بکەن لەوەی چالاکی مەدەنی و دوو کەسیش دیفاع بکات کە نا، ئێستا ئەو بەڕێزانەی کە دەیانەوێت حیمایەی موزاهەرەکان تەنها پۆلیسی چالاکی مەدەنی بیکات، کێ دەیەوێ قسە بکات، نەسرین و کاردۆ لەملا، کێ دەیەوێ بە عەکسەوە بێت؟ کێ دەیەوێ هەر تەنها پۆلیس بێت، اسماعیل و کاك د.صباح، نەسرین خان کەرەمکە.

بەڕێز نەسرین جمال مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو پێشنیارەی کە هاتووە تایبەت بە پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکان، ئەوە شتێکی حەزاریە و هەروەکو ئاماژەمان پێی کرد لە وەزارەتی ناوخۆ ئەو بەڕێوبەراتیە دروست کراوە، یەعنی کێشەیەکمان نیە لەوە، یەعنی ئەمانە تەدریبیان پێ کراوە کۆمەڵێك قانونی خۆیان هەیە کە دەتوانن جێ بەجێ ی بکەن و کێشەکان گەورە نەبێت، بۆ ئەو پرسیارەشی کە باسی دەکەن لە قەزا و ناحیەکاندا هەموو ناحیەیەك و هەموو قەزایەك مدیریەتی شورتەی خۆی هەیە، ئەم مدیریەتی شورتانە وەزارەتی ناوخۆ دەتوانێ لەومدیریەتی شورتانەی کە لە قەزا و ناحیەکانەوە هەیە بەشێك بکاتەوە بەناوی بەشی پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکان و بە زووترین کاتیش لە وەزارەتەوە دەتوانن پەروەردەیان بکەن، ڕایان بهێنن و دەورەی سەریعیان بۆ بکەنەوە، یەعنی ئەوە لەو کێشەیەش نەجاتمان دەبێت، یەعنی زوو تر سەیتەرە دەکرێت بەسەر وەزعەکاندا و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك کاردۆ فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە لیژنەكان هەروەكو باسم كرد قسەمان لەسەر ئەوە كردووە كە مەبەستمانە كە مامەڵە كردن لەگەڵ خۆپیشاندان، وەكو خۆپیشاندانی شارستانی و ئاشتیانە، یەعنی ئەمە شتێكی بەڕاستی پێویستی بە موناقەشە نیە، لە كاتێك دا حكومەت خۆی پۆلیسی تەسنیف كردووە و ئیختساسی داوەتە ئەوانە و دەورەی پێ كردوون و وشیاری داونەتێ و ڕای هێناون و پارەیەكی زۆری لێ سەرف كردوون، یەعنی حكومەت خۆی بە پێویستی زانیوە لە واقعدا بە بێ ئەوەی یاسایەكە هەبێت و ئەم هێزەی دروست كردبێت بۆ تەعامولێكی حەزاریانە لەگەڵ خۆپیشاندان، لام سەیر دەبێت ئەندامانی پەرلەمان بیر لە هێزی تر بكەنەوە، ئەمە لایەكیان، ....

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە، رجائەن ئەندامانی پەرلەمان حەقی خۆیانە چۆن بیر دەكەنەوە وەكو جەنابت. كەرەمكە.

بەڕێز كاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر قسە لەسەر قەزاو ناحیەكان بێت بەڕاستی ئەمە پێش 48 سەعات مونەزمین یان ڕێكخەرانی تەقدیمی تەڵەب دەكەن، ئەم هێزەی لە پارێزگا هەیە دەتوانێ بچێ لەم شوێنەی كە دیاری كراوە پارێزگاری لێ بكاو بەو شێوەیەی كە بۆی داندراوە و بە پێی ئەو ڕێنماییانە و سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا تەرەفی مقابل، كاك اسماعیل كەرەمكە.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە كە دەڵێین پۆلیس، بە تەئكید ئێستا پۆلیس لەناو وەزارەت بەڕێوبەراتیەك هەیە بەناوی بەڕێوبەرایەتی چالاكیە مەدەنیەكان، بەڵام كە دەڵێی پۆلیس، پۆلیس هەمووی دەگرێتەوە یەعنی پۆلیسی هاتوچۆ دەگرێتەوە، پۆلیسی ئاگركوژێنەوە دەگرێتەوە، ئەوانە هەمووی دەبێت هاوكار بن و موشتەرەكن لە خۆپیشاندانەكە، هەر بە تەنیا نیە، بەڵام پۆلیسی چالاكیە مەدەنیەكان ئەوە لەگەڵ ڕۆیشتنەكە دەڕۆن و هەموو پۆلیس بە گشتی دەبێت پارێزگاری لە خۆپیشاندانەكە بكەن، ئەگەر خۆپیشاندانی سەرانسەری بوو، باشە ئەو هەموو پۆلیسە لە كوێ دێنی تۆ؟ هاتوچۆ بێ شوێن دەبێت چی لێ دەكەی؟ خۆپیشاندانی سەرانسەری بێت ئیللا دەبێت هەموو پۆلیسی هەرێمی كوردستان موشارەكە بكەن لەو خۆپیشاندانە، تەنها چالاكی مەدەنی ناكرێت لە سلێمانی بیبەیە ماوەت و یان لە هەولێر بیبەی بۆ سۆران و یان لە دهۆك

بیبەی بۆ شوێنێکی دیکە، ڕەنگە ئێستا لە پارێزگاکان هەیە، لەبەرئەوە پێویستە پۆلیس بیکات کە گوتت پۆلیس، یەعنی هەمووی دەگرێتەوە، ئەوە ئاسان تر دەبێت بۆ سەلامەتی خۆپیشاندەران، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.صباح فەرمووە.

بەڕێز د.صباح بەرزنجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ئەشکالیەتەی کە ئێستا دروست بووە، ئایا ئەجهیزەی شورتەی مەدەنی بێت یان ئەجهیزەی شورتە بە عام بێت؟ پێم وایە نەسەکە ئەگەر عام بێت زۆر باشترە، چونکە مەسئولیەتەکە جوانتر تەوزیع دەبێت بەسەر هەموو جۆرەکانی پۆلیسدا، ئێمە یەعنی وەکو باسکرا جەنابی کاك اسماعیل فەرمووی کە ئەگەر هاتو خۆپیشاندانەکە سەرانسەری بوو، بێنینە بەرچاوی خۆمان ئێستا، ئەگەر ئێمە بڵێین (تتولی أجهزة الشرطة المدنية) ئەی بەم شێوە بەشەکانی تری پۆلیس ئیعفا دەکەی بۆیان هەیە هەر دانیشن و موتەفەرج بن لە مەوزوعەکە، پاشان ئاگاداری ئەوە بین کە لە ماددەی 16 دەڵێت (للوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون)، ئەمەش دەروازەیەکی ترە بۆ ئەوەی ئەو مەترسیانە نەمێنێت، تەنانەت ئەگەر لە شوێنێك دا شورتەی مەدەنی نەبێت یان شورتەی تر هەبێت، وەزیر تەعلیماتی وا دادەنێ کە ئەو خۆپیشاندانە بە شێوەیەکی سەلیم و بە شێوەیەکی دوور لە پشێویی و ئاڵۆزی دروست ببێت، ئێمە تا نەسەکە عام تر بکەین مرونەتی زیاتر دەبێت و مەسئولیەتەکە زیاتر دابەش دەبێت، هەرچەند ئەولەویەت بدرێت بەوەی کە شورتەی مەدەنی هەبێت، بەڵام کە وترا ئەجهیزەی شورتە بەعام ئایا شورتەی مەدەنی دەردەچێت لە مەوزوعەکە؟ نەخێر دەرناچێت، بۆیە پشتگیری لەوە دەکەم کە بەو شێوەیە بە عامی بمێنێتەوە، لەهەمان کاتدا بۆچوونی برادەران و خوشك و برایان بەراورد دەبێت، خۆمان دەمانەوێ ئەو خۆپیشاندانە بە شێوەیەکی زۆر سەلیم و بە شێوەیەکی زۆر ئاشتیانە و مەدەنیانە بەڕێوە بچێت، لەلایەکی تریشەوە لەو شوێنانەدا کە شورتەی مەدەنی لێ یە ئیمکانیەتەکە بەو شێوەیە نیە باقی ئەجهیزەکانی شورتەش دەچنە ژێرباری مەسئولیەتەکەوەو هەم هەدەفەکە تەحقیق دەبێت، هەم مرونەتێکی زیاتر دەدرێت بە نەسەکە و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان نیزامی هەیە، کوێستان خان فەرمووە.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە هەڵەیەك هەیە لێرەدا، بۆ کاك اسماعیلیش و بۆ د.صباحیش، حەز دەکەم ئەو هەڵەیە ڕاست بکەمەوە و نیزامیشە قسەکەم زۆر، دەڵێت دەزگای پۆلیس گرنگی دەدات بە پاراستنی خۆپیشاندەر نەك خۆپیشاندان، پاراستنی خۆپیشاندەر جیایە و پاراستنی هەموو خۆپیشاندانەکان جیایە، وەکو پۆلیسی

مرورو پۆلیسی تر، ئەم بەس بە نیسبەت ئەوانەوەیە کە خۆپیشاندانەکەیان کردووە دەیان پارێزێ، ئەمە ئیشەکەی بەس ئەمەیە، ئەوە نیە ڕێگا بگرێت و ئەمە ڕێگا بکاتەوەو ئەمە پاراستنی خۆپیشاندانەکە هەمووی ڕەنگە ئاسایی تر بێت هەموو پۆلیس بەیەکەوە، بەڵام پاراستنی ئەوانەی موزاهەرە دەکەن دەبێت پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکان بێت، چونکە مودەڕەبن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بۆ مەعلومات گشت پۆلیس مەدەنیە، یەعنی هەر سلکی پۆلیس لە زمنی مەدەنی حیساب دەکرێت بۆ ئاگاداریتان، بەڕێزان ئەو خوشك و برایانەی کە ڕەئی خۆیان دا و تەوزیحێکی جوانیان دا، کێ لەگەڵ ئەوەیە بۆ خۆپیشاندەرەکان تەنها پۆلیسی چالاکی مەدەنی بێت دەستی بەرز بکاتەوە تکایە؟ تەنها 25 ڕێزدار لەگەڵە، کێ لەگەڵ ئەوەیە پۆلیسی عام بێت، یەعنی لەگەڵ ئەوە نیە پۆلیسی چالاکی مەدەنی بە تەنها بێت، دەستی بەرز بکاتەوە تکایە؟ 54 کەس لەگەڵ ئەوەن پۆلیس بێت بە گشتی، ئێستا دێینە سەر خاڵێکی تر، داواکرا لەناو بۆچوونەکان پێشنیارێك هەبوو کە لیژنەیەکی هاوبەش دابندرێت لەبەینی ئیدارە و لە بەینی ئەوانەی خۆپیشاندەرن، هی موزاهەرەکە، لیژنەیەکی هاوبەشی موشتەرەك دابندرێت، دەمەوێت دوو کەس لەسەر ئەوە قسە بکەن کە لیژنەی هاوبەش هەبێت، دوو کەسیش لەسەر ئەوەی کە هەر ئیدارە پێی هەڵبستێت، دوو ڕێزدار ئەوانەی دەیانەوێ لیژنەیەکی هاوبەش پێك بێت یەکێکیان عدنان عوسمان، دوو: کاك حمە سعید، کێ دەیەوێت کە هەر ئیدارە پێی هەڵبستێت تکایە دوو کەس ڕەئی خۆی بدات، کاك عبدالسلام و د.ڕۆژان، کاك بلال نیزامیە؟ کەرەمکە.

بەڕێز احمد سلیمان (بلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەرئەوەی کاتێك کە تەوزیحەکە دەدرێت، لەلایەك قسەکانی خۆی دەکات دواتر لایەکەی تر دەیکات، واباشترە ئاڵوگۆڕێکی تێدا هەبێت بۆ ئەوەی کە ئەگەر جواب دانەوەی پێویست بوو، هەر ئەو کەسە جواب بداتەوە، نەك جارێکی دیکە یەکێکی تر هەستێت قسە بکات و ڕوون کردنەوە بدات، یەعنی بۆ نموونە تەرەفی یەکەم یەکێکیان قسە بکات و تەرەفی دووەمیش بیکات، دوایی تەرەفی یەکەم دووبارە بیکاتەوە.......... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە ئێمە ئیدارەی جەلسەکە دەکەین بەو شێوەیە، ئێستا کاك عدنان کەرەمکە.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئێمە باسی خۆپیشاندان دەکەین، باسی سەدان و هەزاران خەڵك دەکەین کە دێنە سەر شەقام، باس لە کۆمەڵێك مەتاڵیب دەکەین، باس لە مەسەلەی ئەمنیەت دەکەین، باس لە مەسەلەی ئەوە دەکەین کە بە شێوەیەکی هێمنانە بڕواتە پێشەوە، باس لەوە دەکەین کە گوێیان لێ بگیرێت، یەعنی هەموو ئەو

مەسائیلانە پێموایە بۆ هەم جێ بەجێ کردنی هەموو برگەکانی ئەم یاسایە و هەم سەلامەتی خۆپیشاندەران، بۆ ئەوەی هیچ جۆرێك لە تەشەنوج نەبێ و هەوڵدان بۆ جێ بەجێ کردنی ئەو ئەجیندەیەی کە پێش وەخت ئیتیفاقی لەسەر کاتەکە بۆ نموونە و لەسەر ڕێڕەوەکە، لەسەر شوێنەکە، لەسەر ئەمانە کراوە، بوونی لیژنەیەکی هاوبەش لەڕاستی دا کار ئاسانیەکی زۆر گەورە دەبێت بۆ هەردوو لایەن، بۆ خۆپیشاندەران، موتەزاهیرین، لەهەمان کاتیش دا بۆ لایەنی دەسەڵاتدار لە شارەکاندا، ئەو کاتە کارەکان باشتر دەڕۆنە پێشەوە و ئەو لیژنە هاوبەشەش جۆرێك لە سەرپەرشتی ئیش وکارەکان دەکات، سەرپەرشتی ڕێڕەوەکە دەکات، ئەگەر جۆرێك لە تەشەنوج دروست ببێت و کارێکی با بڵێین لە دەرەوەی یاسا دروست بوو بێت و جۆرێك لە خشونەت دروست ببێت، پێموایە هەردوولا زووتر دەتوانن ئاگاداری یەکتری بکەنەوەو ئەو لیژنەیەش باشتر دەتوانێت موتابەعەی بکات، خێراتریش دەتوانن کۆنترۆڵی با بڵێین ئەو جەوە نائاساییە، ئەو جەوە تەشەنوجە بکەن، کە دروست دەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك حمە سعید فەرموو.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ئیزافەی ئەو قسانەی کە کران من پێموایە هەم بۆ کارئاسانی و هەم بۆ هاوکاری دەزگاکانی حکومەت، هەم بۆ ئەو لیژنەیەی ئامادەکاری خۆپیشاندانەکانە و هەم بۆ پیادەکردنی قانون و یاساکان بە شێوەیەکی ڕێك و پێك، بۆ ئەوەی دیالۆگێك و پردێکی لەیەك گەیشتن لەنێوان هەردوو لا هەبێت و ئیشەکە و خۆپیشاندانەکە دوور بێت لە کاری سلبی یان ڕەد فعل و فعل و شتی لێ بکەوێتەوە پێویستە لە هەموو قۆناغەکاندا، قۆناغی کاتی داواکردنی مۆڵەتەکە و کاتی تەنفیز و جێ بەجێ کردنی موزاهەرەکە و لەوەدا کە ئەشکالات تیا دروست بوو بۆ ئەوەی لەیەك تێ گەیشتنێك هەبێ و گفتوگۆ ببێت لە بارەی چارەسەرکردنی کێشەکانەوە، بۆ نموونە ئیحتماله ئیدارە ئەو کاتەی پێ باش نەبێت یان ئەو شوێنەی پێ باش نەبێت، کاتێك کە لیژنەی موتەزاهرین گوێ دەگرێت بۆ قسەکانی ئیدارە قەناعەت دەکات، کەواتە ئەمە هاوکاریەك بوو هەم بۆ ئیدارە و هەم بۆ ئیشەکە، کاتێکیش ئەوان ئیدارە ئەشکالیەتێکی دەبێت ڕوون کردنەوە دەبێت، کەواتە ئێمە زیاتر لێك تێ گەیشتن و زیاتر ڕۆحی دیالۆگ و گفتوگۆ کردن بە شێوەیەکی مەدەنیانە و دیموکراسیانە دەگەنە نەتیجەیەك کە هاوکاری قانونە و پیادە کردنە، بۆیە من پێم باشە ئەو لیژنەیە بۆ سەرخستنی یاساو موزاهەرەکە بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە دەنگدانە، بۆ ئەوەی نیساب تەواو بێت و ئێستا دوای ئەوەی کاك عبدالسلام و د.ڕۆژان قسە دەکەن دەنگدانە، بۆ ئەوەی نیصابەکە تەواو بێت، کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە دوێنێ ماددەی یەكەممان پەسند كرد، لە ماددەی یەكەم (خامساً) هاتووە باسی لێژنەی (منظمة)، (منظمة) پێنج كەسەكەنە (يتولون ادارة وتنظيم المظاهرة) و پێشان (يتمتع بالأهلية القانونية)، ئەوەی بەشداری كردبێت لە موزاهەرەیەك باش دەزانێت كە یەكەمین جار پۆلیس گەیشتە ئەوێ، دەڵێ: كێنە مونەزیممەكان، دەلێت منیش مولازم سەركەوت، ئەوەش خوشكە مولازم ئەوەل شیرین، كاكە وەرن ئێمە مەسئولین لە حیمایەی ئێوە و موزاهەرە، ئێوەش خەڵك گوێ لە ئێوە دەگرێ و لێژنەكە مەیدانیەن لەهەر موزاهەرەیەك من موشارەكەم كردبێت تەشكیل دەبێت، ئەگەر مەبەست لێژنەیەك بێت بیرۆقراتیەك، هەیكەلێك لە دائیرەیەك بێنێتە جێگایەك لە كاتی ئەنجامدانی موزاهەرە پێویستیمان بەو هەماهەنگیە هەیە، هەدەفی دامەزراندنی لێژنەكە ئەوەیە، هەماهەنگی، ئاگاداریان لە یەك هەبێت، تاوەكو مەسیرەكە هەدەفی خۆی تەحقیق بكات، شورتەش واجبی خۆی و ئیلتیزاماتی خۆی جێبەجێ بكات، بە ڕەئی من ئێمە پێویست نیە ئەوە بڵێین، چونكە لە ڕۆحیەتی دیار كردنی ئەركی شورتە و لە ڕۆحیەتی تەحدید كردنی لێژنە هەیە، پاشان وەزارەت بە ڕێنمایی دەتوانێت شێوەی ئەو هەماهەنگییە دیار بكات، بۆیە نابینم هیچ مەبەڕیر هەبێ لە قانون ئێمە ئیلزام بكەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار د.ڕۆژان، كەرەمكە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕای من پێویست ناكات ئەو لێژنە هاوبەشە هەبێت، لەبەرئەوەی هەر وەك كاك عبدالسلام ئاماژەی پێدا لە ماددەی (1) چەند دەستەواژە پێناسە كراوە، لەوانە لێژنە: كە لەو كەسانە پێك دێت خۆپیشاندانەكە ڕێك دەخەن و ئەو كەسانە كە ژمارەیان لە (3) كەمتر نەبێت، لە (5) زیاتر نەبێت، بەرپرسیارێتیەكی گەورە دەكەوێتە سەر ئەستۆیان، هەروەها لایەنی پەیوەندیداریشمان پێناسە كرد، ئەو لایەنەیە كەوا كێشەكەی ئەو كەسانەی كەوا خۆپیشاندانیان ئەنجام داوە، پەیوەندی بە دەسەڵات و پسپۆڕی ئەو لایەنە هەیە، هەماهەنگیەك لە نێوان ئەو دوو لایەنە هەبێ، ئەو لێژنەیە لە شوێنی ئەو لێژنە هاوبەشە هاتووە كە كاك عەدنان پێشنیاری كردووە، واتا پێویستمان بە لێژنەیەكی هاوبەش نیە، هەر هەمان لێژنە بەو كارە هەستێ، داواكاری خۆپیشاندەران بگەیەنێتە ئەو لایەنە بۆ ئەوەی چارەسەرێكی گونجاویان بۆ بدۆزێتەوە و گوێ لە داواكارییەكان بگیرێن، كارەكە زیاتر زەحمەت دەبێ ئەگەر لێژنەیەكی تر جگە لەو لێژنانە و لەو لایەنانەی كە لە ماددە (1) پێناسە كراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابتان، بەڕێزان ئێستا گوێتان لێ بوو، ئێستا بۆ ئەوەی لێژنەیەکی هاوبەش هەبێ دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکات؟ 16 کەس لەگەڵدایە، کێ لەگەڵ ئەوەدایە بە تەبیعی بڕوات کە لەگەڵ ئەوەن لێژنەی هاوبەش دروست نەبێت تکایە دەست بەرز بکەن؟ بە زۆرینەی دەنگ ئەو موقتەرەحە ئیلغا کرایەوە، زۆر سوپاس، ئێستا پێشنیارێکی تر هەبوو کە زیاتر لە (3) ئەندامی پەرلەمان داوایان کرد ڕەئیان بە هەند وەربگیرێت، کات دیاری بکرێت بە تەوافوقی هەردوولا، دوو کەسم دەوێ لەسەری قسە بکات، بۆ شوێن و جێگا و بە موشتەرەکی، کەرەمکە.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بۆ تەوزیحی مولاحەزەکە بۆ ئەوەی بزانین، ئێمە کاتمان بۆ ئەوە باس کرد کەوا لایەنی پەیوەندیدار بێت گوێی لێ بگرێ، نەك بۆ ئەوەی کە، یەعنی ئەگەر قسەی لەسەر بکەین بۆ ئەو......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەوە زۆر تەبیعیە، هەموو موزاهەرەیەك لە کوێی دونیا دەست پێ دەکات، تەجەموع دەکات، حەرەکەت دەکات، دەگاتە شوێنی خۆی، کاغەزەکەی خۆی دەخوێنێتەوە، پاشان تەسلیمی دەکات، یەعنی ئەوە زۆر زۆر تەبیعیە حاصل تەحصیلە، پێویستی بە دەنگدانیش نیە، یەعنی ئەوە لە هەموو موزاهەرەیەك دەڕۆی لە کۆتایی دەیخوێنیتەوە، لێتی وەردەگرن، دەیبەن دیراسەتی دەکەن، ئەوە لاچوو، تکایە ئاخیر صیاغە بخوێندرێتەوە، لەگەڵ ئەوەی ئیهتیمام لە صیغەکە زۆر پێشنیار هات کە لابدرێت، یەعنی ببێتە واجیبی پۆلیس، تەواو بوو؟ کەرەمکە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة:

1- لكل المواطنين و المقيمين في إقليم كوردستان بشكل قانوني و الأحزاب السياسية و منظمات المجتمع المدني و النقابات المهنية و الإتحادات و الجهات و غيرها من التنظيمات المجازة قانوناً حرية التظاهر بعد إستحصال الموافقة التحريرية أو بعد مضي المدة القانونية المنصوص عليها في الفقرة رابعاً من المادة الثالثة من هذا القانون.

2-على أجهزة الشرطة حماية المتظاهرين.

3-على الجهات المعنية أخذ مطالب المتظاهرين بعد تلاوتها ثم الإجتماع مع اللجنة لإيجاد الحلول المناسبة لها خلال فترة زمنية مناسبة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیش هەتانە؟ یان بەس بە عەرەبی، بەڕێزان وەکو ئاخیر صیاغە خوێندرایەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی (5) کەرەمکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة:

لايجوز إجبار أحد على المشاركة أو عدم المشاركة في المظاهرة لأي سبب كان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیش کەرەمکە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

نابێ کەس ناچار بکرێت بۆ بەشداری کردن یان بەشداری نەکردن لە خۆپیشاندان بۆ هەر هۆیەك بێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان.

بەڕێز إسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دوای موناقەشە لەسەر ئەو مەسەلەیە، چۆن هاتووە ماددەکە هەر وەکو خۆی پشتیوانی لێ دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مە هیچ مولاحەزە لەسەر نەصی ماددە نینە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ڕامان وایە هەروەکو خۆی بێ، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان کەس دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟ تەنها یەك کەس، کاك حاکم ڕزگار، کەرەمکە.

بەڕێز ڕزگار محمد أمین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستیدا من دەمەوێ ئیشارەت بدەم بە ماددەی (72) لە نیزامی داخلی، كە ئایا ئێمە ڕەوتی ئیش كردنەكەمان ئێستا موتەفیقە لەگەڵ ماددەی (72) یان نا؟ ئەو ماددەیە من گەڕامەوە بۆ هەردوو مەشروعەكە، لە هیچ لە یەكێ لەو مەشروعانە نیە، ئەگەر سەیری ماددەی (72) بكەیت، چۆنیەتی سەننی قانون، ئیجرائاتەكانی، لە دوای ئەوەی پرۆژە یاساكە، لەگەڵ ڕاپۆرتی هەردوو لێژنەكە لەلایەن سكرتێرەوە تەوزیع دەكرێت، فەقەرەی (2) دوای دابەش كردنی ڕاپۆرتەكە بەس ئەو ڕاپۆرتەیە كە بەڕێزان لە لێژنەی قانونی و لە لێژنەی موختەص تەنزیمی دەكەن، جارێكی تر دەیدەنەوە بە پەرلەمان، لە یەكەم كۆبوونەوە دەخرێتە بەردەمی پەرلەمان، پەرلەمان دەست بە گفتوگۆ لەسەر ڕاپۆرتی هەردوو لێژنەكە دەكات، سەبارەت بە پرۆژەكە، ئینجا دێتە سەر گفتوگۆكردن لەسەر پرۆژەكە خۆی و، ئەگەر بڕیار لەسەر بنەماكانی درا ئەوسا دەنگ لەسەر یەك بە یەكی ماددەكانی دەدرێت، واتا دەنگ لەسەر ماددەكانی پرۆژەكە، لێرە پرۆژەكە ونە، ئێستا ئێمە دەنگ لەسەر چی دەدەین؟ ئێمە دەنگ لەسەر ئەو ڕاپۆرتە موشتەرەكە دەدەین بە مەوادی نوێوە كە هیچ وجودی نیە لەوێ، پێموایە ئێمە بە غەڵەت دەڕۆین، داوای لێبووردن دەكەم كە قسە ناكەم لەسەر ئەو ماددەیەی ئێستا تا ئەوە ساغ نەكرێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، تەوحید كرا، ئەو لێژنانە بەیەكەوە دانیشتن، تەصویت كرا، پەرلەمان حەقی دا، كە ئەوە بكرێتە ئەساس، پرۆژەكەی تر لادرا، تكایە دانیشە، ڕجائەن، دەستت بەرز بكە، ئیجازەت پێ دەدەم ئینجا قسە بكە، كەرەمكە ئێستا.

بەڕێز ڕزگار محمد أمین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەگەڵ دەقەكە گونجاوە یان گونجاو نیە؟ ئێمە بە پێی ماددەی (72) دەڕۆین یان نا؟ ڕاستە ئەوان تەكلیف كراون، ئایا تەوحیدی مەشروع هەیە لە نیزامەكە، ئێمە باس لەوە دەكەین كە پرۆژەیەك دێت، خۆ نابێ پرۆژەكە ئەوەندە بێت لە ئەخیردا، ڕاپۆرتەكە موناقەشە دەكرێ، دواتر كە بنەماكانی وەرگیران من دەمەوێ پرسیار بكەم لە بەڕێزان، ئێمە باس لەوە دەكەین پرۆژەكە ون بووە لێرە، ئەوە ڕاپۆرتە، ڕاپۆرت تەنزیم دەكرێ ڕاستە، بەڵام دوایی قسەكردن لەسەر دەقی ماددەكانە، ماددە بە ماددە قسەی لەسەر دەكرێت، ماددە بە ماددەی پرۆژەكە، نەصەكە زۆر وازحە، من وای تێدەگەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز هەر بۆ مەعلوماتی جەنابت، ئەو پرۆژە یاسایە كە ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان تەقدیمیان كردبوو، دوو پرۆژە یاسا بوو، پاشان خۆیان ئیتیفاقیان كرد، بە بڕیار لێرە لەگەڵ یەك دانیشتن، هەردووكیان تەوحید كرد بەیەك پرۆژە هاتە ئێرە، ئێوەی بەڕێز لێرە بە كۆی دەنگ بڕیار درا ئەوە ببێتە ئەساس، لەبەر ئەوە لەسەر ئەوە دەڕۆین، یەعنی مەسەلەكە وایە، ئەگەر پرۆژەیەك بوایە هی حكومەت

وایە، هی ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانە، بەڵام قبوڵیان نەکردبایە، ئێمە نەشمان دەخستە دەنگدانەوە، بەڵام ئەو تەڵەبە هەبوو، لەبەر ئەوە بەو عەقارەوە دەڕوات، زۆر سوپاس بۆ جەنابت، ئێستا ماددەی (5) جیهەی بۆ ئیزافە بکرێت و بخریتە دەنگدانەوە، ئەگەر صیاغەی بکەن و بیخوێنن بۆ ئەوەی دەنگی لەسەر بدەن.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة:

لا يجوز إجبار أحد أو جهة على المشاركة أو عدم المشاركة في المظاهرة لأي سبب كان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە کۆی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی (6).

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة:

على الوزير أو رئيس الوحدة الإدارية إتخاذ جميع الإجراءات القانونية الضرورية للمحافظة على النظام العام و الآداب العامة و حماية الأشخاص و الأموال العامة و الخاصة أثناء تنظيم المظاهرة.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی شەشەم:

پێویستە لەسەر وەزیری یان سەرۆکی یەکەی کارگێری هەموو ڕێکارێکی یاسایی پێویست بگرێتە بەر بۆ پارێزگاری لە سیستەمی گشتی و ئادابی گشتی و پاراستنی کەسەکان و ماڵی گشتی و تایبەتی لە کاتی ڕێکخستنی خۆپیشاندان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی ناوخۆ ڕەئیتان.

بەڕێز إسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەك خۆی کە هاتووە تەنها تێبینی ئەوەی دەکەین، لە جیاتی وەزیر و یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی، بڵێت پێویستە لەسەر لایەنی مۆڵەتدەر، تەنها ئەوەندە ئەگەر نا وەکو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی مافی مرۆڤ، ڕەئیتان.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمەش تەئیدی بۆچوونەكەی كاك ئیسماعیل دەكەین.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی كۆمەڵگای مەدەنی.

بەڕێز زكیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

نەصی مادده هاتینە هیچ تێبینیێ لەسەر نینە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەزیرمان لە پێناسە تەعریف كردووە، (رؤساء)ی وەحداتی ئیداری تەعریفمان كردووە، بۆیە ئێستا لێرە كە وەزیر و ڕەئیس وەحدەی ئیدارییە، پێمان باشە بمێنێتەوە لەبەر ئەوەی وازحە، وزووحی هەیە، بۆ بیكەینە (جهات ذات العلاقة)؟ یان جیهەتی پەیوەندیدار، یان ئەو جیهاتانەی كە دەسەڵاتی ئەوەیان هەیە، بە وازحی بێت وابزانم باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ناوخۆ ڕەئیتان.

بەڕێز إسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە مانعمان نیە، بەڵام لەبەر ئەوەی لە پێشتر هاتووە كێ دەسەڵاتی هەیە ڕێ بە خۆپیشاندان نەدات، وەزیر و سەرۆكی یەكە ئیدارییەكان، لێرە پێویست ناكات دووبارە بێتەوە، لەبەر ئەوە من پێم باش بوو هەر لایەنی پەیوەندیدار بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان كەس لەسەر ئەو بابەتە قسەی هەیە، 4 بەڕێز دەیانەوێ لەسەر ئەو بابەتە قسە بكەن، جمال تاهیر، عبدالله ملا نوری، عبدالسلام بەرواری، ئاشتی عزیز، كەرەمكە.

بەڕێز جمال طاهر إبراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مولاحەزەم ئەوەیە، ئاخیری جوملە (الأموال العامة و الخاصة أثناء تنظیم المظاهرة)، تەنزیمی موزاهەرە شتێكە و موزاهەرە شتێكە، تەنزیم لە سەرەتاوە دەست پێ دەكات، دوایی دەبێتە (حدث)، دەبێتە سەیر و مەسیرە، ئیقتیراح دەكەم (أثناء المظاهرة) یەعنی كە ڕووداو ڕوو دەدات، دەبێتە فعل، (لحین إنتهائها)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار عبدالله ملا نوری، كەرەمكە.

بەڕێز عبدالله محمد نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لێرە من ئەو ماددە بە ماددەیەكی باش دەزانم، بەڵام هەست دەكەم جۆرێك لە لاسەنگی تێدایە، ئەگەر بكرێت بیخوێنمەوە بۆ ئەوەی لاسەنگییەكە پێشان بدەم، دەڵێ: پێویستە لەسەر وەزیر یان سەرۆكی یەكەی كارگێڕی هەموو ڕێكارێكی یاسایی پێویست بگرێتە بەر بۆ پارێزگاری لە سیستەم و ئادابی گشتی و پاراستنی كەسەكان و ماڵ و ..... تا كۆتایی، واتا لێرە جۆرێك لە دەسەڵات دەدات هەم سەرۆكی وەحدەی ئیداری و ئەو دام و دەزگایانەی تر كە بەشداری دەكەن لە چاودێری كردنی خۆپیشاندانەكە، ئەو دەسەڵاتە هەست دەكەم بە جۆرێك لە جۆرەكان بڵێین ڕەهایە، یەعنی ڕەنگە هەندێك جار لە ئەنجامی مومارەسە كردنی ئەو دەسەڵاتە ئێمە بینیومانە لە خەڵك دراوە، یەعنی پێشێل كردنی مافەكانی مرۆڤ ڕوویداوە، لە خەڵك دراوە، خەڵك گیراوە، لە دەرەوەی یاساشەوە بووە، بۆیە من پێشنیار دەكەم بۆ ئەوەی تەوازوونێك دابنرێ، جۆرێك لە كۆت و بەندیش لەسەر لایەنە بەرپرسەكان دابنرێت، وای لێ بكەین: پێویستە لەسەر وەزیر یان سەرۆكی یەكەی كارگێڕی بە ڕەچاو كردنی بنەماكانی مافی مرۆڤ، ئا لەوێدا ئەو وشەیە دابنرێ، من پێموایە شتێكی باش دەبێ، ئەگەر قسەش لەسەر ئەوەیە ڕەچاو كردنی بنەماكانی مافی مرۆڤ، شتێكی مەتاتیە، ئێمە لە بیرمان نەچێ، سیستەم و ئادابی گشتیش بەهەمان شێوە مەتاتیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار عبدالسلام بەرواری، كەرەمكە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەگەڵ مەبدەئەكەمە و (إتخاذ كافة)، (جمیع) دیارە بۆ چی بەكار دێت و (كافة) بە چی، ئەوانەی (یعد كافة الإجراءات القانونیة الضروریة)، لێرە مەزموون كراوە، ئەوەی كە دەڵێین ئەوانە ئیجرائاتی عونفی دەرەوەی قانون نەكەن، چونكە ئیجرائات قانونیە، لێدان قانونیەن مەمنوعە ئەگەر كردی، لەوێش نووسراوە، بۆیە من لەگەڵ ئیزافەی (كافة) یەعنی ئەوە لوغەوییە، (المحافظة على النظام العام) ئەگەر بیكەین، هەمووی ناگرێت؟ بە ئادابەوە، بە سەیری چوونەوە ناو بینایات و شارع و ئەو، (وحمایة الأشخاص

والأموال والحريات والحقوق العامة والخاصة) ئيقتيراح دەكەم، يەعنى حيمايە، حيمايەى جەسەدييە، ئەموال عاممە هەيە، حورياتيش هەيە، حقوقيش هەيە، موزاهەرە نابێت تەعدا بكات لە هەموو حقوق و حورياتى عام و خاص، ئەو تێبينيەى كاك جمال من تەئيدى دەكەم، تەنزيمى موزاهەرە شتێكە، (خلال المظاهرة) أو (جراء المظاهرة) شتێكى ترە، مەبەستيش هەر (من خلال)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار ئاشتى عزيز، كەرەمكە.

بەڕێز ئاشتى عزيز صالح:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى شەشەم من ڕايەكى جياوازم هەيە، بە بڕواى من ئەو مادەيە لێرەدا بەشێكى زۆرى زيادەيە، بەو پێيەى كە لە هەندێك بڕگەى تردا دووبارە بۆتەوە، كە دەوترێ (على الوزير أو رئيس الوحدة الإدارية إتخاذ جميع الإجراءات القانونية)، لەوانەيە لە حاڵەتێكدا ئەوە تەسبيت بوو، ڕەئيەكى زۆرى هێنا لە نێو ئەندامە بەڕێزەكانى پەرلەمان، بەبڕواى من تاوەكو (قانونية الضرورية) بمێنێتەوە هەتا حەدێك، دواتر لە دواى ئەوە ئەوە وەصفى وەزيفيە بۆ ئيشى جەنابى وەزيرى ناوخۆ خۆى، كە ئێمە جارێكى تر وەصفى وەزيفيمان كردووە، هەر پۆستێكيش كە وەردەگيرێت كۆمەڵێك وەصفى وەزيفى تێدايە، ئەگەر جەنابى وەزيرى ناوخۆ لە حيمايە كردنى نيزام و نيزامى عاممە و ئادابى عام، حيمايەى ئەشخاص و ئەموالى عاممە و خاصە، ئەوانە هەموويانمان هێنايە دەرەوە، خودى بەڕێزى چ ئەركێك دەمێنێتەوە بۆ ئەوەى پيادەى بكات؟ يەعنى ئەوە ئا لێرە وەصفى وەزيفيە كە لە پۆستدا دەنووسرێ، پێويست ناكات لێرە دووبارە بكرێتەوە، خاڵێكى تر بۆ تەئكيد كردنەوەى ئەو تەناقووزە لە ماددەى چوارەمدا خاڵى دووەم كە دەنگى لەسەر دراوە: (تتولى أجهزة الشرطة الإهتمام أو مسئولية حماية المتظاهرين)، ئەى خۆ ئەو شوڕتانە جارێكى تر لەسەر ڕێكارى ياسايى، ئيستينادەن لەسەر ئەنزيمە و تەعليمات كە لە جەنابى وەزيرەوە وەردەگيرێ حيمايەى موتەزاهيرينەكان، خۆ هەر يەكە تەعليماتى تايبەتى خۆى نيە، تەئكيد كردنەوەيەكى تر هەر لەسەر ئەو ڕاپۆرتە، ئەگەر بچينە سەر ماددەى چواردەهەم، كە دەڵێن: (على مجلس الوزراء و الجهات ذات العلاقة تنفيذ)، ئەوە جارێكى تر هەر تەئكيد كردنەوەيە، (و للوزير إصدار التعليمات اللازمة) تەعليماتى لازمە چ فەرقى هەيە لەگەڵ ئەوەى كە لێرەدا نووسراوە (الإجراءات القانونية الضرورية)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، وەڵلا ئێمەش لە سەرۆكايەتى ئينتيزارمان دەكرد پێشنيارێ بێ هەر ماددەكە لابچێت، چونكە زيادە، ئەگەر ئەو پێشنيارە پەسند بكەن دەيخەينە دەنگدانەوە، لێژنەى ناوخۆ، كەرەمكەن.

بەڕێز إسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

مـن پشـتگیری لـە پێشـنیارەکەی ئاشـتی خـان دەکـەم، نـەمینێ، چـونکە لـە پێشـتر هـاتووە ئەوانـە، هـەموو دەسەڵاتەکانی دیارن، سوپاس.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش مانعمان نیە وەکو لیژنەی یاسایی، چونکە ئەو دەسـەڵاتانەی کـە لێـرە هـاتووە بـە شـکلەکی عمـومی وەزیریش هەیەتی، موحافزیش هەیەتی، قایمقامیش هەیەتی، مودیر عامیش هەیەتی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، مافی مرۆڤ.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئێمەش تێبینی ئـەوە دەکـەین هـەموو ئـەو کـەس و حاڵەتانـە دووبـارە بوونەتـەوە لـە بڕگـەکانی پێشتر و پاشتریش دا، بۆیە ڕامان لەگەڵ لیژنەی ناوخۆ و یاساییدایە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کۆمەڵگای مەدەنی.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکی ئاشتی خانێ بەحس کری، هەمی ئەو کەسەییێت هاتین، سەلاحیەتێت وان ییێ دیار کری بەری نوکەژی ژبەر هندێ ژی هیچ مانع نینە کو ئەڤ مادده بهێتە لابردن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵ ئەوەیە ماددەی شەش لابچێت، چونکە ئەرکی وەزیر و ئەوانەیە کارەکەی خۆیـان بکـەن، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە، بە کۆی دەنگ ماددەی شەش ئیلغا کرا، بۆ ماددەی حـەوت کـە دەبێتـە شـەش، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السابعة:

1-يمنع منعاً باتاً حمل أو حيازة سلاح أو مواد متفجرة أو سامة أو حارقة مـن قبـل المشـاركين حتـى إذا كـانوا مرخصين قانوناً بحيازتها و ذلك أثناء المظاهرة.

2-على أجهزة الشرطة منع أي شخص يحمل سلاحاً ظاهراً أو خفياً أو أيـة آلـة جارحـة أو المـواد المشـار إليهـا في الفقرة أولاً من هذه المادة الدخول إلى مكان تنظيم المظاهرة و لها حق إتخاذ الإجراءات القانونية بحقه.

بەڕێز إسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم:

1-هەڵگرتن و حیازەی چەك و ماددەی تەقینەوە یان ژەهراوی یان سووتێنەر لەلایەن بەشداربووان بە تەواوی قەدەغەیە، تەنانەت ئەگەر بە شێوەیەکی یاساییش مۆڵەتیان پێدرابێ بۆ حیازەیان و ئەوەش لە کاتی خۆپیشاندان یان کۆبوونەوەی گشتی پەیڕەو دەکرێ.

کۆبوونەوەی گشتی لادەدرێت لە هەر شوێنێك کە هاتبێت.

2-پێویستە لەسەر دەزگاکانی پۆلیس نەهێڵن هیچ کەسێك چەك بە ئاشکرا یان بە نهێنی هەڵگرێ یاخود هەر ئامێرێکی بریندارکەر یان ئەو ماددانەی کە لە بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیەدا ئاماژەیان پێکراوە هەڵگرێ بچێتە شوێنی ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە یاخود بۆیان هەیە هەموو ڕێکارێکی یاسایی لەبەرامبەریدا وەربگرن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی مافی مرۆڤ.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها لە بڕگەی دووەمدا ئەخیر دێر کە دەڵێ: شوێنی ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە، ڕێکخستنەکە لابرێت تەصەور دەکەم گونجاوترە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی ناوخۆ ڕەئیتان هەیە لەسەری؟

بەڕێز إسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری لە لێژنەی مافی مرۆڤ دەکەین، ڕێکخستنەکە لابرێت بچێتە شوێنی خۆپیشاندانەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کۆمەڵگای مەدەنی.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مە هیچ تێبینی لەسەر نینە وەکی نەصی هات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئەوانەی دەیانەوێ لەسەر ماددەی (7) لە ئەصڵی پرۆژەکە کە بووە (6) قسە بکەن، کێ دەیەوێ قسە بکات ناوی بنووسێت؟ ئەو بەڕێزانە دەیانەوێ قسە بکەن، عمر عبدالعزیز، ئەڤین عمر، تارا ئەسعەدی، جمال تاهیر، د.حسن، شلێر محمد، سەرهەنگ، سیوەیل عوسمان، نەسرین، جمال تاهیر، رفیق صابر، د. صباح، کاك عمر عبدالعزیز کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ئەو ماددەی حەوتە کە ئێستا دەبێت بەماددەی شەش، باس لە دووره پەڕێزی دەکات لە چەك، ئەویش بۆ ئەگەر ڕوونەدانی توندو تیژییە، من پێشنیار دەکەم بڕگەیەك ئیزافە بکرێت لێرەدا، ئەویش پەیوەندی بە بەکارهێنانی توندوتیژی لەلایەن هێزەکان پۆلیسەوە هەیە، چونکە ئێمە لەکوردستان حەتمەن هەموو لایەکمان ئاگادارین، کە زۆرجار ئەو حاڵەتە ڕوویداوە، چونکە یاسایەك نەبووە، ئیجرائات بەرامبەر بەوانە نەکراوە، کە کەمتەرخەم بوون لەو مەجالەدا، یەعنی ئەگەر ئەوە هەیە کە پۆلیس ئیجرائاتەکانی لەسنووری یاسا دەربچێت، بە عەزیەت دانی خۆپیشاندەرێك، غەیری ئەوانەی کە موسیری شەغەبن، وەکو چۆن لە دەقی بڕگەکەدا هاتووە، ئەوانەی کە ماڤ تەبیعی خۆیانە، ڕێپێوان یان خۆپیشاندان بکەن، زۆرجار ڕوویداوە کە توندوتیژی بەرامبەریان کراوە یاسایەك نەبووە ئیجرائات بکات، یەعنی ئەوکاتە نەیگێڕینەوە بۆ مەحاکم باشە، چونکە ئێمە یاسای خۆمان هەیە و خۆپیشاندان تەنزیم دەکەین، من پێم باشە ئەم بڕگەیە لێرە ئیزافە بکەین، ئەگەر لێرەش نەکرێت لەماددەی داهاتوو پێویستە بکرێت، دوایی یەکەم و دووەم، سێیەمیشی بۆ زیاد بکەین، (ثالثاً: لایجوز استخدام العنف من قبل اجهزة الشرطة) بەکار هێنانی توندوتیژی لەلایەن پۆلیسەوە، یەعنی صیاغەیەکی وا بکرێت کە ئاماژە بەوە بکات، من ئەوە بۆ لیژنەی یاسایی ئەگەڕێنمەوە، چونکە ئەوان چاکی ئەکەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار ئەڤین عومەر، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من لەگەڵ ئەوەدام کە ئەم ماددەیە بەم دوو بڕگەیە نەبێت، ئەڵبەتە تێکەڵ بکرێت باشترە، ئەگەر ئیمکان هەبێت، چونکە بڕگەی دووەم ئەگەر بیخوێنینەوە بە تەواوەتی ئەبینین دەقاودەق بڕگەی یەکەمەو دووبارە ئەکرێتەوە، بەڵام باسی ئەو کەسانە ئەکات کە بەشداری ئەکەن، هەر کەسێك کە هات بۆ ئەو خۆپیشاندانە، کەواتە ئەوانە ئەگرێتەوە کە دێنە ناو خۆپیشاندانەکەوە، بۆیە ئەحکامی بڕگەی یەکەم حەرفیەن تەتبیق ئەبێت لەسەر ئەو کەسانەش کە ئەیانەوێت داخڵ ببن و بەشداری لە خۆپیشاندانەکە بکەن، من لەگەڵ ئەوەشدام ئەگەر بکرێت بە بڕگەیەکی تر زیاد بکرێت، یاخود بەهەر شێوەیەك بێت، ئێمە کە مەنع ئەکەین ئەو کەسانەی کەبەشداری لە خۆپیشاندانەکە ئەکەن، خەڵکانێك بن چەکیان پێ

نەبێت، یاخود بەهیچ شێوەیەك ئەو مەوادانە یاخود ئەو ئالاتانـەی کـە جاریحـەن بـەکاریان بهێـنن، لەگەڵ ئەوەشدا لایەنی دووەمیش کە پۆلیسە، خۆپیشاندەرەکان دەپارێزێت، ئـەوانیش ئـەبێت بـەهیچ شـێوەیەك چەکیان پـێ نـەبێت بـۆ پاراسـتنی خۆپیشاندەران، لەبـەر ئـەوەی هـەموومان دەزانـین هەنـدێجار، تەصعید ئـەبێت خۆپیشـاندانەکەو وای لێـدێت، ئەبێتـە شـەڕ لـەنێوان پـۆلیس و خۆپیشـاندەرەکان، لـەو حاڵەتـە بـا هەردوولا بێ چەك بن، هەندێ ئالاتی تر هەیە ئەتوانێ بەکار بهێنرێت بۆ بڵاوە پێکردنـی خۆپیشـاندەران، لەوانەش دار هەیە، عەصای کارەبایی هەیە، ئەو شتانەی کە پۆلیسی مەدەنی بەکاریان ئەهێنێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار تارا ئەسعەدی، فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین یاسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەدەقە عەرەبیەکە کە خوێندرایەوە، دەڵێت (یمنع منعا باتـا حمـل او حیـازة سـلاح او مـواد متفجـرة او سامة او حارقة من قبل المشارکین حتی اذا کانوا مرخصین قانوناً بحیازتها) حیازەت تەنها بۆ سیلاحە، بەس کە تۆ دێیـت لەنەصـەکە هـەمووی، لەگـەڵ یـەك دا ئـەنێیت، واتـە بەمـەوادی موتەفـەجیر و سـام و حـاریق، مـومکین نیـە مورەخـەص بـن لـەهیچ شـوێنێك، کـەس هـیچ کاتێـك شـتی وای بیسـتووە؟، بـەڵام لەنەصـەکە تێکەڵیەك هەیە لەنووسینەکەدا، ئەگەر جیا بکرێتەوە باشترە، تەنها حیـازەی سـیلاح بێـت، کـە ئـەوە مـەنع بکرێـت، بەڵام مەوادی موتەفەجیری و حارق بە شێوەیەکی تر بێتە خوارێ، کە ئەوە تەفتیشێکی وا هەبێت بـۆ کـاتی ڕێکخسـتنی خۆپیشـاندانەکە زۆر زۆر گرنگـە، چـونکە ئەگـەر ئەمـە بـە موتەفـەجیرەوە بێـت و مورەخەصیش بێت، ئەوە قەت نابێت، کە موتەفەجیری پـێ بـوو قـەت مورەخـەص نابێـت، یـان ماددەیـەکی سام و حارقی پێ بێت، ئەصڵەن ڕێکخستنەکە خۆی هەمووی تێك ئەدرێت، ئەگەر ئەوانەی پـێ بێـت، خـاڵی دووەم: کە دەڵێت(منع اي شخص یحمل سلاحا ظاهرا) (الی مکان تنظیم المظاهرة) ئەوە بکرێت بە (الی مکـان المظاهرة) باشترە، چونکە (تنظیم المظـاهرة) مومکینـە تـۆ لێـرەدا دەچیت لـە شـوێنێکدا کـە قسـەی تێـدا دەکـەیت و ڕێنماییـەکانی تێـدا پیشـان دەدەی نـەك ئـەو شـوێنەی کـە خۆپیشـاندانەکەی تێـدا ئـەکرێت کـە لەوانەیە شوێنێکی تر بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار جمال تاهر، فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم هەردوو خاڵەکە بکرێـت بەیـەك خـاڵ، بـەم شـێوەی خـوارەوە دابڕێژرێتـەوە، ئەگـەر بێـت و سەیری ناحیەی زمانەوانی بکەین، حیازە شتێکەو حەملیش شتێکی ترە، حیازە بە عەرەبی دەڵێـت (وضـع الیـد علی شيء بقصد التملك)لێرە شتێکی ترە، من پێشنیار دەکـەم هـەردوو فەقەرەکـە بکرێـت بەیـەك، بـەم شـێوەی

لێبێت(يمنع منعا باتا حمل الاسلحة او مواد متفجرة او سامة او حارقة من قبل المتظاهرين حتى اذا كانوا مرخصين بها وعلى اجهزة الشرطة منع اي شخص يتصرف خلاف ذلك من الدخول الى مكان المظاهرة، ولها حق اتخاذ الاجراءات القانونية بحقه. سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە پێشنیارەكەت بەنووسین بنێرە، ڕێزدار دكتۆر حەسەن، فەرموو.

بەڕێز د.حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەروەكو پێشتریش باسم كرد، ئەم ماددەیە جارێكی تر هەر لەچوارچێوەی ڕەوابتی خۆپیشاندانە، دیارە لەم ماددەیە وشەی (منع) هاتووە، بەڕای من ئەوانەی كە پێویستە لە خۆپیشاندان مەنع بكرێن تەنها سیلاح نیە، بۆیە دەكرێت اولاً بكرێت بە (1 و 2) لەگەڵ پەسەند كردنی پێشنیارەكەی كاك جمال، لەگەڵ زیاد كردنی سێ فەقەرەی تر كەئەوانیش هەر مەنعیان لەسەر لەكاتی خۆپیشاندانە لەوانە، 1- مەنعی خۆپیشاندان بكرێت لەشوێنە ئاینییەكان، 2- مەنعی خۆپیشاندان بكرێت لەپێش سەعات 8ی بەیانی و دوای ڕۆژ ئاوابوون، 3- مەنعی تەرویج و ئیعلام و ئیعلان بۆ خۆپیشاندان بكرێت، لەپێش ڕوودانی خۆپیشاندانەكە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار شلێرخان، فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕەئی من ئەم ماددەیە كەئێستا بووە بە ماددەی شەشەم، ئەو دوو بڕگەیە لەبەر ئەوەی بڕگەی دووەمی لەماددەی تردا عیلاج كراوە، ڕێزم هەیە بۆ قسەكانی كاك جمال، ئەم نەصەش ئەگەر وابێت(لايجوز ان يشترك في المظاهرة كل من يحمل سلاحاً ولو كان مرخصاً له في حمله) (ويعتبر سلاحاً الاسلحة النارية والبيضاء والعصا والادوات الصلبة والحادة الغير معتاد حملها في الاحوال العادية) چونكە بینیمان بەرد چەند زەرەری گەیاندووە بەو شوێنانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار سەرهەنگ، فەرموو.

بەڕێز سەرهەنگ فرج محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ڕام وایە ئەو ماددەیە بڕگەی دووەمی ئەكرێ شتێكی لی هەڵبگیرێت و بخرێتە بڕگەی یەكەم، بڕگەی دووەم لابرێت و بكرێت بەیەك بڕگە، چونكە قابیلیەتێكی زۆری هەیە بۆ تێكەڵ كردنی، پێویست بە دوو بڕگە ناكات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار سیوەیل عوسمان، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هەمان ڕەئی كاك جمالم هەیە، هەردوو فەقەرەكە تێكەڵ بكرێتەوە، بەو شێوازەی كە كاك جمال پێشنیاری كرد، هەمان ڕەئیم هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار نەسرین جمال، فەرموو.

بەڕێز نەسرین جمال مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە منیش هاوڕام، لەگەڵ هاوكارەكانم، كە ئەم دوو بڕگەیە بكرێت بەیەك بڕگە بەم شێوەیە(پێویستە لەسەر دەزگاكانی پۆلیس نەهێڵن هیچ كەسێك بەئاشكراو نهێنی چەك یان هەر ئامێرێكی بریندارکەر و تەقینەوە هەڵبگرێت و بچێتە شوێنی خۆپیشاندانەكە، تەنانەت ئەگەر مۆڵەتی یاسایشی هەبێت، بەپێچەوانەوە هەر كەسێك سەرپێچی كرد ئەوا هەموو ڕێكارێكی یاسایی لەبەرامبەردا وەردەگیرێت)سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار رفیق صابر، فەرموو.

بەڕێزد. رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەگەڵ پێشنیارەكەی كاك جمالم، بەڵام لەم دوو بڕگەیەدا كە ئەكرێت بەیەك، لە بڕگەی دووەم، (الة جارحة) دەركەوتووە، شتی بریندارکەر، كە لەیەكەمدا نیە، لەبەر ئەوەی كاك جمال بڕگەی یەكەمی كردووە بە ئەساس، بۆیە ئەو وشەی تێدا نیە، من پێشنیار دەكەم لەدوای (او مواد متفجرة او سامة او حارقة او الة جارحة)سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار دكتۆر صباح، فەرموو.

بەڕێز د. صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە تایبەتە بە مەنع كردنی خۆپیشاندان، یەعنی ئیستیسنایە لە ئەصڵی ئیباحەكە، بۆیە بڕگەی یەكەم ودووەم، ئەگەر بكرێت ئەو دوانە بكرێت بەیەك، صیاغەیەكی باشتر بكرێت، مەجالێكیش بدرێت بەهەندێ ئالاتی تریش كە ڕەنگە خەتەرناك بێت، مەسەلەن ئالاتی خانیقە، یان مەوادی خانیقە، یەعنی بوترێت(او سامة او حارقة او الة جارحة او خانیقه وغیرهما)غەیری ئەوانەش كە خەتەر بێت بۆ ژیانی خەڵك،

ئیقتراحێکم هەیە، هەرچەندە لەوانەیە دوای من کەس قسە نەکات وتەسنیە نەکرێت، لە هەندێ لەوڵاتاندا هەندێ شوێنی تایبەت وەکو شوێنە ئەسەرییەکان یان شوێنە زانستی و ئەکادیمییەکان، تەنانەت شوێنە ئاینییەکان، مەعەسکەرات و شوێنە سەربازییەکان رێگایان لێدەگیرێت کە خۆپیشاندانی تێدا بکرێت، ئەگەر مەجال هەبێت و ئیزافە بکرێت(يمنع منعاً باتاً اقامة المظاهرات في الاماكن ذات الصبغة الاثرية والدينية والعلمية والعسكرية وغيرها)هەرچەند ئێمە لە ئەصڵی خۆپیشاندانەکاندا باسمان کرد، کە لە پێناسەی خۆپیشاندانەکاندا وتمان شتێکە لە شوێنە گشتیەکاندا ئەنجام دەدرێت، ڕەنگە ئەوە کافی بێت، پێویست بەمە نەکات، بەڵام لێرەدا ئەم تەوزیحە ڕەنگە قوەتێکی زیاتر بدات بە یاساکە، ئیقتراحی ئەوەش ئەکەم، کە تەحدیدی کاتەکەش بکرێت، یەعنی لە پێش 8ی بەیانیەوە نەبێت ونەگاتە دوای مەغریبیش، وەکو لەهەندێ لەوڵاتاندا هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ هەمووﻻیەکتان، ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەین کە بە تەنسیق ئەو صیاغانەی کە پێویستە بخرێتە دەنگدانەوە ئامادەی بکەن و پێمان بدەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی کە ماددەکە بخوێنینەوە حەز دەکەم تەوزیحێك بدەم ئەویش ئەوەیە، یەکەم: بەڕاستی ئێمە لەماددەکەدا پێشنیارێکمان بۆ هات، کە حیازەو حەملی جیا کردۆتەوە، بەنیسبەت سیلاح، مەسەلەی موتەفەجیراتیشی جیا کردۆتەوە، ئێمە پێمان باشە، لەبەر ئەوەی حەمل و حیازەی سیلاح خازعی ئیجازەیە، لەلایەن لایەنی پەیوەندیدارەوە، بەڵام مەسەلەی حیازەی موتەفەجیرات بەهیچ شێوەیەك قابیلی حەمل و حیازە نیە، بۆیە ئێمە پێمان باشە، ئەمە بکەین بە فەقەرەیەك، ئەوی تریش بکەین بەفەقەرەیەکی تر، ئێمە لامان پەسەندە لەڕووی یاساییەوە، دووەم: خۆپیشاندان لە ئەماکنی عیبادە جائیز نیە بکرێت، ئێمە ئەوەشمان پێ پەسەندە، ناکرێت ئێمە ئەماکنی عیبادە بکەینە شوێنێك بۆ خۆپیشاندان، ئەمەشمان پێ قبوڵە، سێیەم: پۆلیس بۆی هەیە ئیجرائاتی یاسایی بەکار بهێنێت، ئەگەر هاتو هەر خۆپیشاندەرێك خیلافی ئەو دوو ماددەیە جووڵایەوە، ئێمە وامان داڕشتووە ئێستاش برایانم دەیخوێننەوە، ئینجا ئەگەر پێتان پەسەند بوو یان موﻻحەزەیەکی ترتان هەبوو، ئیعادەی نەزەر بکرێتەوە لەو مەسەلەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بـەڕێزان بۆچـوونی هەنـدێ لەئەنـدامانی پەرلـەمان ئـەوە بـوو، کـە فەقـەرەی دووەم ئیلغـا بکرێتـەوە، هەندێکیش پێیان وابوو، کەدەمج بکرێت، بۆیە دەمجەکە تەحصیل حاصلە چونکە ئەگەر دوو ئیلغا بـوو ئـەوە یـەك فەقـەرە ئەمێنێتـەوە، ئـەو فەقەرەیـە بـەهێز ئـەکرێت، ئێستا بەپەسـەندی دەزانـین دوای ئـەو ڕوونکردنەوەیە، ئیلغا کردنی فەقەرەی دووەم کەهات، دوو کەس دیفاعی لێبکات کە بۆ ئیلغا بکرێتـەوە دوو کەسیش دیفاع لەمانەوەی بکات، ئینجا دەیخەینە دەنگدانەوە، ئەوانەی کە دەیانەوێت بمێنێت، (عبدالسلام بەرواری)، کێ دەیەوێت ئیلغا بێت، دکتۆر حەسەن نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز د. حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەستمان ئەوەیە کەس باسی ئیلغای نەکردووە، تەنها باسی دەمج کراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە ناوەکانە کە داوای ئیلغایان کردووە، یەك لەوانە ئەڤین خـان بـوو، دووەم کـەس بـوو قسـەی کـرد، کاك سەرهەنگ فەرەج بوو، ئێستا چەند کەس داوایان کرد کە ئەو فەقەرەیە ئیلغا بکرێت، شلێر و ئەڤین، شـلێر خان، بۆچی دەتەوێ ئیلغا بکرێت قسەی لەسەر بکە، فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی 12 زۆر سنووری بۆ پۆلیس داناوە، لەبەر ئەوە بەڕەئی من ئەو بڕگەی دووەمە زیادە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من کەباس ئەکەم، ئەڵێم خاڵی دووەم لابرێت، بۆ ئەوەیە ئەگەر ئێمە خاڵی دووەم بەراوورد بکـەین لەگـەڵ خاڵی دووەم هـەر هـەمان شـت دەگەیـەنێت، تـۆ ئـەو کەسـانەی کـە دێنـە نـاو خۆپیشـاندانەکە، ئەگـەر هـاتو داخڵیش بوون، هەر ئەو کەسانەن کەدوایی ئەبنە بەشداری کـەر، لـە خۆپیشـاندانەکە، یـەعنی هـەر هـەمان شتە کە تۆ داخڵی ناو خۆپیشاندانەکە بـووی یـەعنی تـۆش خۆپیشـاندەری، یـەعنی مـن کـە خۆپیشـاندەرم و خۆپیشاندان دەکەم، خەڵکێك کە حیمایەم دەکات، من کەلە نزیکەی 100 مەتر لە خۆپیشـاندانەکە دوورم، ڕوخسەم هەیە کە سیلاح هـەڵبگرم، مەسـەلەن مـن حیمایـەی مەقـەڕێکی حزبـی دەکـەم، یـاخود پۆلیسـێکم چەکم پێیە، حیمایەی دەزگایەکی ئەمنی دەکەم، بەڵام من بەشداریم نەکردووە، کاتێ هاتم بەشـداریم کـرد، داخڵی خۆپیشاندانەکە بووم، ئەبم بەخۆپیشاندەر ئەوکاتـەش ئـەحکامی بڕگـەی یەکـەم لەسـەرم جێبـەجێ

دەبێت، کەواتە من ئەوکاتە ناتوانم سیلاحم پێ بێت، بۆیە من ئەڵێم با هەر ئیلغا بکرێتەوە، ئێستا کێ ئەیەوێت هەر ئیلغا نەکرێتەوە، (کاك شوان، کاك عبدالسلام)، کاك شوان، فەرموو.

بەڕێز شوان کریم کابان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە تەفسیرەکەی دوو شتی جیاوازە، لەبەر ئەوە ئیغا کردنی شتێکی باش نیە، یەکێك بەشدارە لە خۆپیشاندانەکەدا، ئەوە نابێ چەکی پێبێت، ئەوە تەبیعیەو ڕێکخراوە، ئەوی تر لەدەرەوەی خۆپیشاندان دەیەوێت تەئسیرێکی خراپ بکاتە سەر خۆپیشاندانەکە، یان زەرەرێك بگەیەنێ یان موشکیلەیەك دروست بکات، ئەوە نابێت ئیلغا بکرێت، چونکە ئەوە شمولی ئەوانە ئەکات کە لەدەرەوەی خۆپیشاندانەکە دێنە ناوی، بۆیە من پێم وایە، کە ئەو دوو فەقەرەیە بەجیا بن و بمێنێتەوە، چونکە تەفسیری جیای بۆ ئەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عبدالسلام، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ مانەوەم بەس بەمەرجێك کە دەمج بکرێت، ئەمە جیاوازە ئەوانەی لەناو خۆپیشاندانەکەن بەجیا باس کراوە، دووەم، ئەوانەی لە ئەسنای خۆپیشاندان دێنە ناوی، چونکە لە واجیباتی پۆلیس ئەوەیە کە حیمایەی خۆپیشاندەران بکات، بۆیە ئەوانەی لەدەرەوە ڕاوەستاون، ئەگەر چەکیان پێ بێت، یان مومکینە هەندێکیان داریان پێبێت، یان ئەوانەی کە تەحەروش بەخەڵك ئەکەن، بۆیە زۆر زۆر گرنگە، ئێمە حیمایەتی هەردووکیان بکەین، یەعنی نەهێڵن خۆپیشاندەران تەعەدا لەخەڵك بکەن، کە ئەرکی یەکەمە، وە نەهێڵن خەڵکیش تەعەدا لەخۆپیشاندەران بکات، کە ئەرکی دووەمە، بەڵام بەصیاغەیەکی جوانتر کۆی بکەینەوە زۆر زۆر جوانترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا هەمووتان گوێتان لێبوو کێی لەگەڵدایە کە فەقەرەی دووەم ئیلغا بکرێت، تکایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەزۆینەی دەنگ وەکو خۆی مایەوە، ئێستا کێ لەگەڵ ئەوەدایە کە دەمج بکرێت؟، با دوو کەس دیفاعی لێ بکات کە دەمج نەکرێت، دوو کەسیش دیفاع لە دەمج کردنی بکات، فەرموون، کوێستان خان، نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕای من نیزامی نیە ئێستا بیخەدەنگەوە بۆ دەمج کردن، چونکە دەنگ درا لەسەر ئەوەی کە دوو خاڵەکە بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نەخێر دەنگ درا بۆ ئەوەی کە ئیلغا نەبێت، بەڵام پێشنیار کراوە لەلایەن زیاتر لە 10 ئەندام کە دەمج بکرێت، ئەوەش دەخەینە دەنگەوە، ئێستا ئەوانەی کە دەیانەوێت دەمج بکرێت دوو کەس دیفاعی لێ بکات، (سیوەیل خان، بێریڤان) ئەوانەی کە دەیانەوێت دەمج نەکرێت،(شێروان حەیدەری، سۆزان شهاب)، سیوەیل خان، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم خۆی یەکەم و دووەم یەك مانا دەدات، بەڵام ئەگەر لە ئەخیری سەیری بکەین، یەکەم تەواوە، دووەم حەتا دەگاتە سەتری یەکەم ودووەم هەمان مانا دەدات، لەبەر ئەوەی لە هی دووەم نووسراوە،(لها حق اتخاذ الاجراءات القانونية بحقه.) ئێمە دامان ناوە وەك کاك جمال وتی صیاغەکەی بکەن بەیەك، ئەوەمان پێباشە، چونکە هەردووکی یەك مانا دەدات، لە هی دووەم دووبارە هەیەو لە نووسینیشدا دووبارە مەرغوب نیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار بێریڤان خان، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش ڕەئیم وایە دەمج بکرێت، چونکە لە بڕگەی یەکەم ودووەم هەمان مانا دەگرێتەوە، کە تۆ مەنعت کرد کە خۆپیشاندەران سیلاح هەڵنەگرن، بێن بەشداری بکەن، مانای وایە تۆ لە پۆلیسەوە مەنعت کردووە، بۆیە بەس دەتوانین ئەوەی بۆ زیاد بکەین وەك سیوەیل خان وتی، (لها حق اتخاذ الاجراءات القانونية) سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەحەقیقەت من لەگەڵ دەمج نیم چونکە پێشنیاری تریش هەیە، داوای ئیزافەی فەقەرەیەکی تر ئەکات، ئێستا پێشنیارەکەش دەخرێتە ڕوو، بۆیە من لەگەڵ ئەوە نیم، لەبەر ئەوەی حاڵەتەکان ئیختیلافیان هەیە، بەنیسبەت فەقەرەی یەکەم، ڕەنگە پێشتریش ئیشارەتم پێدا ئێستاش تەئکید دەکەم، دوو حاڵەت موعالەجە ئەکات، یەکەم: حەمل و حیازەی سیلاح ئەوانەی کە موجازن، دووەم: حاڵەتی موتەفەجیرات و مواد سامە وحاریقەیە، بۆیە

ئەبێت ئێمە ئەو دوو حاڵەتەش لەیەك جیا بكەینەوە، چونكە مەسەلەی موتەفەجیرات و مەوادی سامە و حاریقە، ئەصڵەن موجاز نین، بەینەما ئەڵێت لە كۆتاییەكەی (حتى اذا كانوا مرخصين قانوناً بحيازتها)ئەوانە قانونیەن ئەصڵەن حیازەیان نیە، جارێ فەقەرەی یەكەم ئەویش ئەبێت ببێت بە دوو بڕگە، یەكێكیان: موعالەجەی حیازەی هەڵگرتنی سیلاح بكات، دووەمیان: موعالەجەی موادی موتەفەجیرەو موادی سامە و حاریقە بكات، بەنیسبەت خاڵی دووەم، من پێم وایە ئەویش ئەبێت بیری لێ بكەینەوەو بیكەینە دوو فەقەرە، ئەگەر نەبێت بە دوو فەقەرەش وەكو خۆی بمێنێتەوە، چونكە ئەویش عیلاجی حاڵەتێك ئەكات كە خەڵكێك سیلاحی هەڵگرتووە، بەڵام لە ئەسنای خۆپیشاندان نیە، بەینەما لە دەرەوەی خۆپیشاندانە، ئەما پۆلیس بۆی هەیە مەنعی بكات، لە داخڵ بوون بۆ جێگای خۆپیشاندانەكە، واتە ئەگەر لەحاڵەتی یەكەم ناو خۆپیشاندانەكە عیلاج كراوە، لەحاڵەتی دووەم دەرەوەی خۆپیشاندانەكە عیلاج كراوە، ئەویش دەڵێت(الدخول الى مكان المظاهرة) بۆیە لەگەڵ ئەوەدام كە دەمج نەكرێت، بەڵكو فەقەرەی تریش ئیزافە بكرێت بۆ تەوزیح كردنی ئەو ماددەیە، شتێكی باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، سۆزان شهاب، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەبعەن ئەم ماددەیە دوو حاڵەتە، یەكێكیان: ئەوانەی كە هەڵئەستن بەئەنجامدانی خۆپیشاندانەكە، كەمن لەگەڵ ئەوەشدام، ئەمەش بكرێت بەدوو بەشەوە، بەشی یەكەم، ئەوانەی كە حیازەی سیلاحیان هەیە، بەڵام بۆیان نیە سیلاح بەرنە ناو خۆپیشاندانەكە، چونكە خۆمان دەزانین موادی موتەفەجیرەو موادی سام و حاریقە، ئەوانە ئیجازەیان نیە، بەڵام هەڵی ئەگرێت بەشێوەیەكی غەیر قانونی، ئەمە ئەوانەن كە موشاریكن، حاڵەتی دووەم، ئەوانەی لە كاتی ڕۆشتنەكەدا دێنە ناو خۆپیشاندانەكە، بۆ ئەوەی پشێوی بنێنەوە، ئەمە تەنها بە یەك شت حەل ئەگرێت، ئەویش ئەڵێت(ثانياً: على اجهزة الشرطة منع اي شخص من غير المشاركين) یەعنی خۆی لە ئەصڵدا موشاریك نەبووە، بەڵام ئەیەوێت داخڵی ناو ڕێپێوانەكە ببێت، ئایا مەبەستی تێكدانی ئەو خۆپیشاندانە بێت، ئایا مەبەستی عەزیەتدانی كەسی خۆپیشاندەر بێت، گرنگ ئەوەیە، ئەو كارێك ئەكات، دەیەوێت ئاراستەی ئەو خۆپیشاندانە تێك بدات، بۆ ڕێگە گرتن لەوەش، ئەبێ شورتە نەهێڵێت ئەوكارە بكات، بۆیە ئێمە لەم حاڵەتەدا، هەم خەڵكەكانی ناو مەسیرەكە پارێزگاری لێ ئەكەین، هەم ناشهێڵین، خەڵكێك بچێت مەسیرەكەیان لێ تێك بدات، بۆیە من پێم وایە وەكو خۆی بێت، بەڵام مەوزوعی ئەوانەی كە مورەخەصن و ئەوانەی مورەخەص نین جیایان بكەنەوە، ئەگەر بشڵێن (من غير المشاركين) من پێم وایە، شتەكە بەدەر

دەكەوێت، یەعنی مەبەستمان كێیە؟، ئەوانەی كە دێن لەدەرەوەی خۆپیشاندانەكە، ئەیەوێت خۆپیشاندانەكە لە خەڵكەكە تێك بدات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا مەعلوم بوو، پێشنیارێك هەیە كە دەمج بكرێت، ئەو بەڕێزانەش ڕەئی خۆیاندا كە دەمج كردنی مەصڵەحەت نیە، ئێستا كێ لەگەڵ ئەوەدایە كە دەمج بكرێت تكایە بادەستی بڵند بكات؟، 15كەسی لەگەڵدایە كە دەمج بكرێت، فەرموون كێی لەگەڵدا نیە؟، بەزۆرینەی دەنگ لەگەڵ ئەوەدان كە دەمج نەكرێت، سوپاس، پێشنیارێك هەبوو بەڕێزێك كردی كە هەندێ شوێن مەنع بكرێت خۆپیشاندانی لێبكرێت، ئێستا لە لیژنەكان كێ تەسنیەی ئەكات با قسەی خۆیان بكەن، فەرموو لیژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵڵا من پێم وایە ئەو ئیقتراحەی كەهات ڕەنگە مەنتقی بێت، بەڵام مومكینە لێرە زیاتر نزیكی ئەو ماددەیە نەبێت، ئیمكان هەیە لەماددەكانی داهاتوو جێگای بۆ بكەینەوە، وەك مەسەلەی مەنع كردنی خۆپیشاندان لە (اماكن العبادە)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا ئاخر صیاغەتان بۆ ماددەی حەوت لە ئەصڵی كە بووە بە ماددەی شەشەمی پڕۆژەكە بخوێننەوە، تا بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة السابعة:

اولاً: یمنع منعا باتا حمل او حیازة سلاح من قبل المشاركین في المظاهرة، وان كانوا مرخصین قانوناً بحملها او حیازتها و ذلك اثناء التظاهر.

ثانیاً: یمنع منعا باتا حمل او حیازة اية مادة متفجرة او سامة او حارقة من قبل المشاركین اثناء المظاهرة.

ثالثاً: تتخذ اجهزة الشرطة الاجراءات القانونیة بحق المخالفین وفق القوانین النافذة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە بەڕوونی دووبارە بیخوێننەوە بێزەحمەت، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة السابعة:

اولاً: یمنع حمل او حیازة سلاح من قبل المشاركین في المظاهرة، وان كانوا مرخصین قانوناً بحملها او حیازتها و ذلك اثناء التظاهر.

ثانياً: يمنع حمل او حيازة اية مادة متفجرة او سامة او حارقة من قبل المشاركين اثناء المظاهرة.

ثالثاً: تتخذ اجهزة الشرطة الاجراءات القانونية بحق المخالفين وفق القوانين النافذة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا کێی لەگەڵدایە تکایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا بۆ ماددەی هەشتەم لە ئەصڵی پڕۆژەکە کە دەبێتە ماددەی حەوتەم، فەرموون.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة:

اولاً: لا يجوز ان تستمر المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها.

ثانياً: للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريقها في حالة خروجها عن الاطار العام للغاية او الوقت المحدد لها.

بەڕێز اسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: نابێ خۆپیشاندان تا دوای کاتی دیاری کراوی بەردەوام بێت.

دووەم: وەزیر یا سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بۆی هەیە فەرمان بدات بە بڵاوبوونەوەی خۆپیشاندان لە حاڵەتێکدا کە لە چوارچێوەی گشتی ئەو ئامانجەی بۆی دانراوە یا ئەو کاتەی بۆی دەستنیشان کراوە دەرچوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی مافی مرۆڤ تکایە، ڕەئیتان فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕامان لەگەڵ ڕای لیژنەی یاساییە کەوەك خۆی بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ، فەرموو

بەڕێز اسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هەر لەگەڵ ئەوەداین کەوەك خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین، بەڵام دیارە پێشنیارێك هاتووە ئیمکان هەیە ئەو پێشنیارەی مەنعی خۆپیشاندان لە (اماکن العبادە) ببێتە فەقەرەی دوو، هی فەقەرەکانی تر وەکو خۆیان بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵی مەدەنی، فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕای ئێمە لەبڕگەی دووەم ئەگەر (مکان)ی بۆ زیاد بکرێت، چونکە لە ماددەی سێیەم، لە بڕگەی دووەم، لە کاتی وەرگرتنی مۆڵەتدا هەم زەمان و هەم مەکانی تێدایە و هەم غایەشتی تێدایە، لەبەر ئەوە لێرە ئەگەر بکرێت مەکانیش زیاد بکرێت بەڕائی ئێمە ئەوە شتێکی باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە ماددەکە بخوێننەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة:

اولاً: لا يجوز ان تستمر المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها.

ثانياً: لايجوز اجراء المظاهرة في دور العبادة.

ثالثاً: للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريقها في حالة خروجها عن الاطار العام للغاية او الوقت المحدد لها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا کێ ئەیەوێت لەسەر ئەم ماددەیە قسە بکات ناوی ئەنووسم(گۆران ئازاد، عماد، عبدالسلام بەرواری، صباح بيت الله، صبيحە احمد، سیوەیل عوسمان، عەزیمە، ناسك تۆفیق، هاوڕاز خۆشناو، خلیل عوسمان، حسن محمد، تارا ئەسعەدی، پەروین عبدالرحمن، بێریڤان سەرهەنگ، جعفر علی، دکتۆر زانا، عمر عبدالعزيز، بیلال سليمان، حمە سعيد حمە علی)بەڕێزان تکایە تەرکیز بکەن، چونکە ئەمڕۆ یاساکە تەواو دەکەین، یائێستا لەسەر ئەڕۆین وتەواوی ئەکەین یان ئێوارە بەردەوام ئەبین و شەویش لەگەڵیدا بێت، زۆر پڕۆژەمان لەبەردەستە، پڕۆژەکان جێناهێڵین ئەمڕۆ نیهایەتی ئەم پڕۆژەیە، کاك گۆران، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا مولاحەزەکەی من لەسەر فەقەرەی یەکە، کەباس لەوە ئەکات، خۆپیشاندان نابێت بەردەوام بێت، لەدوای ئەو وەختەی کە دیاری کراوە، ئێمە لەبیرمان نەچێت کەدواتر دێینە سەری لە موناقەشە کردن، لە ماددەی 11 عقوبە دانراوە بۆ هەر کەسێك کە موخالەفەی ئەم یاسایە بکات، کە تێیدا عقوبەکەی گرتنی تا ماوەی شەش مانگی تێدایە، واتە ئەگەر خۆپیشاندانێك دوای کاتە دیاری کراوەکەی زەرووور بوو بەردەوام بێت، بەگوێرەی ئەو یاسایە، لایەنی پەیوەندیدار بۆی هەیە ئەو کەسە خۆپیشاندەرانە بگرێت وبەگوێرەی ئەو یاسایە کە موخالەفەیان کردووە لەدوای کاتی دیاری کراو، تا شەش مانگ عقوبەیان بدات، کە ئەمە بەڕاستی کارێکی قورس ئەبێت، بەراستی ئێمە کە مەسەلەی کاتیشمان جێگیر کرد، ئەگەر کات دیاری کراو بێت، دەکرێت ئەوەی بۆ زیاد بکەین، کە ئەم کاتە ئەگەر گرنگ بوو، ئەگەر قابیلی درێژکردنەوە بوو، جارێکی تر موافەقەی لایەنی پەیوەندیداری بۆ وەربگیرێتەوە، لەلایەن ئەو لیژنەی کەسەرپەرشتیاری خۆپیشاندانەکە دەکات، تەنسیقێك بکرێت بۆ ئەوەی خۆپیشاندانەکە بەردەوام بێت، چونکە شتی وا دەبێت، ئێمە خۆپیشاندانمان دیوە دوو ڕۆژ یان هەفتەیەك یان زیاتری خایاندووە، ئەو کاتە یان عقوبەکە بەردەوام نابێت، یان قورس دەبێت بۆ خۆپیشاندەران، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار عیماد، فەرموو.

بەڕێز عیماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەماددەی هەشتەم پێشنیار دەکەم، ئەم ماددەیە بەم شێوە دابڕێژرێتەوە:

اولاً: لا یجوز ان تبدأ و تستمر المظاهرة قبل و بعد الوقت المحدد لها والتظاهر امام دور العبادة والدوائر الرسمیة.

ثانیاً: للوزیر او رئیس الوحدة الاداریة ان یأمر بتفریق المظاهرة اذا اخلت بالنظام العام والاداب العامة، خروجها عن الاطار العام للغایة، وەدەستەواژەی (او الوقت المحدد لها) لاببرێت، چونکە تەحصیل حاصلی بڕگەی یەکەمە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار عبدالسلام بەرواری، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەوڵ دەدەم زۆر کورت قسە بکەم، چونکە ئەوەی دەمەوێت بیڵێم بە تەحریری لەبەردەستی جەنابتانە، بەڵام دەبێ شەرحی بکەم، ئەگەر تەماشا بکەین زۆر جێگا هەیە ئەبێت تەعلیماتی تایبەتی بۆ دەربچێت، ئەگەر خۆپیشاندان بەرامبەری بکرێت یان لەدەوری، جەنابیشتان پێکەوە بەشدار بووین شەرەفی ئەوەمان هەبوو، لەبەردەم سەفارەی عێراقی لەوبەری شاریع بە 200 مەتر ناهێڵن، ئەمڕۆ خەڵك بەردەرگای پەرلەمانی ئێمە

ئەگرن، ناهێڵن ئەندام پەرلەمان بێتە ژوورەوە، قانونی بەریتانی هەموویان تەنزیم ئەکرد، چەند ماددەیەك هەیە بەردەرگای پەرلەمان و ئەنجومەنی وەزیران چارەسەر ئەکات، بۆیە یەکەم: تەعلیقم لەسەر ئەو پێشنیارەی مەسەلەی(دور العباده) بخەینە ناو ئەم ماددەیە بەڕای من ئێمە دەبێ هەندێ جێگاو چۆنیەتی هێلانی خۆپیشاندان لەو جێگایانەی تر کەهەیە، پێویستیمان بەماددەیەکی جیا هەیە، دووەم: ئەگەر خروج نەبێت لە موناقەشە بیدایەتی ماددەی 10 بخوێنینەوە، باشتر حاڵەتەکەی شەرح کردووە، کە ئەو بیدایەتەی لە ماددەی10 هاتووە موجەبە لە ماددەی هەشت و نۆ بێن، بۆیە پێشنیار دەکەم کە ماددەی (8و 9و10) بەیەکەوە بێن، بە دەستکارییەوە سەر لەنوێ ڕێکیان بخەینەوە، ئەو کاتە غەرەزەکە تەحقیق ئەبێت، سێیەم: ئێمە جێگایەك بدۆزینەوە بۆ ماددەیەکی سەربەخۆ لەکوێ و چۆن خۆپیشاندانەکە تەزاهور ئەکرێت لەوێدا بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار صباح بیت الله، فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم بەراستی برای بەڕێز کاك عیماد باسی کرد، خاڵی دووەم کەباسی (دور العباده)ی کرد، لە بەردەمیدا خۆپیشاندان نەکرێت، هەندێ جێگای تردیاری بکرێت، مەسەلەن نەخۆشخانە، ئەگەر خۆپیشاندان لێرەدا کرا، نەخۆشێکی بێ سەروبەر بێتە خەستەخانە چۆن داخڵی بکەن، پاشان پشتگیری قسەکەی کاك عبدالسلام دەکەم، ماددەی (8 و9و10) تەقریبەن وەکو یەکە، ئەم سێ ماددەیە لابرێت و بەشێوەیەکی تر صیاغە بکرێتەوە، ببێت بەیەك ماددە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار صەبیحە احمد، فەرموو.

بەڕێز صبیحە احمد مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی قسەکانی برای بەڕێزم کاك عبدالسلام دەکەم، داواش دەکەم هەر سێ ماددەی(8و 9و10) بکرێن بەیەك ماددە، چونکە ئەم سێ ماددەیە هەر سێکیان بەشێوەیەکی گشتی تەواوکەری یەکترین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار سیوەیل خان، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان ڕەئی کاك عبدالسلامم هەبوو، نوسیبووم ماددەی هەشتەم هەر نەمێنێت، لەگەڵ ماددەی نۆیەم تێکەڵ بکرێت، ئینجا صیاغەکەی نوێ بکەنەوە، بەڕێزان لیژنەی یاسایی، لەبەر ئەوەی فەقەرەیەکی هاتووەتە

ناو(دور العبادە)ی تێدایە، کاك صباحیش باسی کرد، جگە لەو نەخۆشخانەمان هەیە، قوتابخانەمان هەیە، شوێنی تریش، ئەگەر بکرێت ئەو دوو ماددەیە دەمج بکرێت، ئەگەر نا ماددەی هەشتەم زیادە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ڕێزدار عظیمة خان، فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە ئەم پڕۆژە یاسایە، مادام دوو لایەن دەگرێتەوە، هەم یاسایەکە ڕێکخستنی خۆپیشاندەرە، یاسایەکیشە بەرامبەر بەو کەسانەی کە خۆپیشاندەرەکان دەپارێزن، من پێم وایە لێرەدا لەماددەی هەشتەم، خاڵێك ئیزافە بکرێت، یان بڵێین بڕگەیەك ئیزافە بکرێت، بۆ ئەوەی کە هیزەکانی پۆلیس چەك بەکار نەهێنن، چونکە لەماددەی حەوتەم، ڕێگای بەوانەی کە خۆپیشاندان دەکەن نەداوە کە چەك وتەقەمەنی و ماددەی بیریندار کەریان پێبێت، بەس مافی ئەوانەشە کە خۆپیشاندان دەکەن، هەڵگرتنی چەك و تەقەکردن بەرامبەریان بەکار نەهێدرێت، لەماددەیەکدا لە بڕگەیەکدا جێگای بکرێتەوە، لەماددەی نۆیەمدا لەچەند خاڵێك دیاری کراوە، ئەو کەرەستانەی کەبەکار ئەهێندرێن بۆ خۆپیشاندەر، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار ناسك خان، فەرموو.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ماددەی هەشتەم، دوو فەقەرەی لەخۆ گرتووە، یەکەم ئەڵێت(اولاً: لا یجوز ان تستمر المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها) من لەگەڵ قسەکانی کاك گۆرانم، بەڵام مەفتەعی ئەوەڵی ناکرێت ئێمە لێرەدا تەحدیدی بکەین، هەتا کاتی دیاری کراو، چونکە ئیحتیمالە ئەو یەکە ئیدارییە وەڵامی داخوازییەکانی ئەو خەڵکە نەداتەوە، کاتێ تۆش ئەم یاساییە بەسەردا ئیجرا ئەکەی ئەو کاتە شتێکی قورستر ئەبێت ناکرێت بڵێین بڕۆنەوە جارێکی تر مۆڵەت وەربگرنەوە، چونکە ئەوەندەی تر ڕۆتین زاڵ ئەبێت بەسەر قەزییەکەدا، ئەگەر بکرێت ئێمە بەنەصێك تەواوی بکەین، ئیستیسنایەك دابنێین بۆ ئەوەی یەکە ئیدارییەکان مەسئول بن بەرامبەر بەو خەڵکەی کە خۆپیشاندان دەکات، ئیستیسنایەك بکەین بڵێین (الا عند عدم حصول اللجنة المنظمة على نتیجة مرضیة او مقنعة، من قبل الجهة المعنیة)یەعنی هەرکاتێ ئەم لیژنەیە جوابێکی موقنیعی دەست دەکەوێت شەرت نیە هەمووجارێ جوابەکە موقنیع بێت، بەڵام ئەگەر دەستیان کەوت ئەو کاتە حەقی خۆیان هەبێت لەوەختی دیاری کراو لابچن، بەڵام ئەگەر یەکەیەکی ئیداری میزاجی ئەشخاصە یەعنی ناکرێت بوەستێ تا کاتەکە تەواو ئەبێت دوایی بەم یاسایە حەق بدات بەخۆی کە تەفریقیان بکات، بەڕاستی کاتێ کە خەڵکێکیش ئەچێت بۆ خۆپیشاندان دیارە زەحتێکی لەسەرە، ئەگەر بێت و داواکەی جێبەجێ نەکرێت و دوایش عەزییەت بدرێت، تەفریقەیان تێبخرێت، ئەوەندەی ترفشار لەسەر دەروونی دروست ئەبێت لەوانەیە ڕەد فعلێکی هەبێت،

دووەم: كاتێ كە دەڵێیت(للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريق المظاهرة) ئەم (الاطار العام للغاية او الوقت المحدد لها) ئەكرێت بڵێین هەركاتێك دەرچوو لە ئیتاری ئەم قانونە، ئیتر تەفاصیلەكەی، چونكە بەڕاستی غەیری كات شتی تریش هەیە، بۆیە ئەكرێت بڵێین چ كاتێك بۆی هەیە تەفریق بكات، كاتێ كە خۆپیشاندەران شتێكی وایان كرد لە خارجی نیتاقی ئەم یاسایە بوو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕێزدار هاوڕاز خان، فەرموو.

بەڕێز هاوڕاز شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من هاوڕام لەگەڵ ڕەئیەكەی كاك گۆران و ناسك خان، بەس من وا ئەزانم، ئەگەر خاڵی یەكەممان چاك كرد، خاڵی دووەم ئۆتۆماتیكیەن خۆی دروست وچاك ئەبێت، من پێم وایە ئەگەر بمانەوێت ئەمە بكەین، چونكە لەڕاستیدا لە ماددەی 11 عقوبەی بۆ دیاری كراوە، ئەوە شتێكی زەحمەتە من بە كوردییەكەی شتێكم نووسیوە، لەدوایی ڕێك كەوتن لەسەر چارەسەرێك ئەكرێت، ئەو خاڵە بكرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕێزدار خلیل عوسمان، فەرموو.

بەڕێز خلیل عثمان حمە امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دوێنێش هەر لەسەر ڕای ئەو بەڕێزانە خاڵێكم ئیزافە كرد، وتم ئەگەر بكرێت لە بڕگەیەكدا لەماددەكاندا جێگای بكرێتەوە، ئەویش ئەوە بوو، تایبەت بوو بەو شوێنانەی كە خۆپیشاندانی تێدا دەكرێت، یەعنی تەحریمی هەندێ شوێن بكرێت كە خۆپیشاندانی تێدا نەكرێت، باسم كرد لەبەر ئیعتیباراتی سیاسیە، هی ئیقتیصادیە، ، هی ئیجتماعیە، مەسەلەی دینیشی هاتە سەر وەك مزگەوتەكان، بڕگەی دووەم، من پێم باشە ئەوەشی بۆ زیاد بكرێت لەكاتێكدا كە بڵاوە بە خۆپیشاندان بكرێت، ئەگەر هاتو ڕێگری لەوە كرا، كە دەسەڵات ڕۆڵی خۆیان ببینن لە زەبت كردنی خۆپیشاندانەكە، یان ئەگەر خۆپیشاندانەكە هوتافات و خیتاباتی تێدا بوو بانگەشەی بۆ نەعرەی تائیفی و فیتنەی تائیفی و مەزهەبی و دینی ئەكرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار حسن محمد، فەرموو.

بەڕێز د. حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت خاڵی یەکەم دەمەوێت بەو شێوە دابڕێژرێتەوە: (لا یجوز ان تستمر المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها وبعد غروب الشمس)، چونکە بەڕاستی خۆپیشاندان لەشەوان جائیز نیە، بەنیسبەت خاڵی دووەم: (للوزیر او رئیس الوحدة الاداریة ان یأمر بتفریق المظاهرة في الحالات الآتیة:

1 - اعاقة اجهزة الدولة عن القیام بواجبها. ئەمە موعالەجەی ئەوە ئەکات، ئەگەر خۆپیشاندان لە نەخۆشخانە بوو، پێویستە ئەرکەکان بەردەوام بن.

2 - الخروج عن الهدف و الوقت المحدد لها. کەخۆی لە یاساکەدا هاتووە.

3 - خلافاً لاحکام المادة الثالثة الفقرة(ثالثاً) من القانون، کە بە (أ وب) تەحدیدم کردووە.

أ - اذا رفعت شعارات تدعو الى الفتنة.

ب - اذا وقعت حالات الشغب و الاضطراب الشدید. تەئیدی ئیزافە کردنی خاڵی سێش دەکەم، کەلەلایەن لیژنەی یاسایی کرا، (لایجوز تنظیم المظاهرات في دور العبادة) زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار تارا ئەسعەدی، فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین یاسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرەدا دووەم کەباس دەکات دەڵێت(ثانیاً: للوزیر او رئیس الوحدة الاداریة ان یأمر بتفریق المظاهرة او التجمع العام في حالة خروجهما عن الاطار العام للغایة او الوقت المحدد لهما) ثانیاً: للوزیر او رئیس الوحدة الاداریة ان یأمر بتفریق المظاهرة او التجمع العام في حالة خروجهما عن الاطار العام للغایة او الوقت المحدد لهما.

(الاطار العام) ئەگەر بکرێت بە (الاهداف العامة للمظاهرة او الوقت المحدد لهما) یەعنی وای لێکردووە وەخت سەبەب نیە بۆ ئەوەی کە تەفریقیان پێ بکەی یان بیان وەستێنی و ئەمری پێبکات، بەڵام زۆرجار هەیە کاتەکە تەسەور دەکەن غایەکەیان نەهاتووەتە دی هەندێ درێژی دەکەنەوە، لەو حاڵەتەدا مومکینە بچێتە بابی ئیعتیصام، ئەوە نابێتە شتێکی وا کە موخالەفەیەکیان کردبێ مخل بێ بۆ ئادابی گشتی، شتێکیان نەکردووە کە زەرەر بدات بەوانی تر، وابزانم ئەوە لەگەڵ یەکتری نابێ دەمج بکرێت، دووەم شت، ئەوە دەتوانین تەواوی بکەین، (و اصرارهم على ذلك یحق للشرطة اتخاذ الاجراءات التالیة) واتە من تەئیدی کاك عبدالسلام دەکەم، لێرە لە ماددەی نۆیەم، دەبێ لەگەڵی دەمج بکرێت، تاکو بەتەواوەتی ماناکەی بپێکێت، ئەوە تەواوکەرە بۆیەك، ئەگەر وەزیر ئەمری کردو چوونە دەرەوە لەئیتاری عام، لێرەدا دەبێ شورتە تەداخول بکات چۆن تەداخول بکات؟ بەو مەرجانەی کە ئەم شتە سلمیانە بەکار بهێنێت، تاکو تەفریق بکات لەنێوانیان بۆ ئەوەی بگەین بەو ئامانجەی کە بەتەواوەتی تەحدید کراوە بۆ خۆپیشاندانەکە، بەشێوەیەکی مەدەنیانە تەعامولی لەگەڵ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار پەروین عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری ڕاکەی زەکیە خان دەکەم، کە مەکانیشی بۆ ئیزافە بکرێت، وە لێرەدا ماددەی (8 و9 و10) دەمج بکرێت، لەبەر ئەوەی هەرسێکیان هەمان مانا دەدەن، بکرێت بە یەکەم و دووەم، دووەمیش بکرێت بەچوار (أ - ب –ج) دووەمیش والێبکرێت، ((للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريق المظاهرة في حالة خروجها عن الاطار العام واذا وجدت صعوبة في تفريقهم يحق لها اتخاذ الاجراءات التالية:

1– الرش بخراطيم المياه.

2- استخدام المواد المسيلة.

3-القبض على مثيري الشغب.

4- اذا حصل اضرار عليه ان يتخذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار بێریڤان سەرهەنگ، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕەئی من بڕگەی دور العبادە نەمێنێت کەنابێت خۆپیشاندانی لەناو بکرێت، ڕاستە نابێ لەو شوێنە بکرێت، بەڵام شوێنی تریش هەیە پێویستە لێی نەکرێت و دیاری بکرێت، چونکە هەموو کەس لەسەر یاسا ناڕوات، ئەگەر هاتو خۆپیشاندانیان کرد، لەناو کەنیسەیەك یان مزگەوتێك ئەو وەختە لە کەلتوری ئێمە ئەوە نیە، بچین سنوور بشکێنین وپۆلیس بچێت لەو شوێنە دەریان بهێنێت، بەڵام لەوڵاتانی دەرەوە بەتایبەتی لەئەوروپا، خۆپیشاندان دەکرێت لە کەنیسە زۆر لەوانەی بەتایبەتی ئەوانەی کە داوای پەنابەری دەکەن، ڕەفزیان هەیە، یانیش لجوء وەرناگرن ئەچن ئیعتیصام دەکەن، لەناو کەنیسە، ئەوان هەرچەندە بۆشیان نیە، بەڵام دەچن لە کەنیسە یان مزگەوت دەریان دەهێنن، بۆیە ئەگەر هاتو ئەو دور العبادە دەربهێنین مەعنای ئەوەیە کە خەڵك هەر خۆی ناچێت لەوێ خۆپیشاندان بکات، بەڵام کە دایبنێین وەکو ڕێگایەك پیشانیان دەدەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار کاك جعفر، فەرموو.

بەڕێز جعفر علی رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە هەردوو بڕگەی ماددەی هەشت، بەردەوامی خۆپیشاندان پابەندی دیاری کردنی کات کراوە، بێگومان هەمووومان دەزانین ئالیەتی دیاری کردنی کات، کارێکی قورسە وئاسان نیە، بۆ هەر خۆپیشاندانێك، ئێمە

پێمان وایە هەر خۆپیشاندانێك كاتێ وەڵام دەدرێتەوە لەلایەن لایەنی پەیوەندیدارەوە، بێگومان لەسەر شەقامە گشتیەكان و شوێنە گشتیەكان و لەو شوێنەی كە خۆپیشاندانی تێدا دەكات، چی تر ئامادە نیە خۆپیشاندان بكات، خۆی كۆتایی پێ دەهێنێت، بۆیە دیاری كردنی كات من بەشتێكی زیادی دەزانم، پێم وایە لە هەردوو برگەدا پێویستی بەلادان هەیە، چونكە هەموو خۆپیشاندانێك كاتێ وەڵام وەردەگرێتەوە بێگومان خۆیان كۆتایی بەخۆپیشاندانەكە دەهێنن، لە هۆیە پێویستیەكانی ئەم یاسایەدا كۆمەڵێك ڕستەی زۆر جوان هەیە، كە باس لە دروست بوونی كۆمەڵگای مەدەنی وباس لە دروست بوونی گەشە پێدانی ژیانی دیموكراسی لەم وڵاتەو باس لە ماف و ئازادییەكان وڕێزگرتن و پان كردنی پانتاییەكانی ئازادی دەكات لە هەرێمی كوردستاندا، بەڵام لەناوەڕۆكدا هەست دەكەین بە كۆمەڵێك برگەو زاراوە جارێكی تر ئەم ئازادیانە یان بەكار هێنانی ئەم مافانە، بۆ دروست بوونی كۆمەڵگای مەدەنی بەجۆرێك لە جۆرەكان تەقید دەكرێت، پابەندی كۆمەڵێك مەرج دەكرێت كە پێچەوانەی ئازادی و مافەكان ودروست بوونی كۆمەڵگای مەدەنیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار زانا، فەرموو.

بەڕێز د. زانا رووف حمە كريم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ئیشارەتەن بۆ ئەو بابەتانەی كە تایبەت بەم ماددەیە باس كراون، بەس تەنها ئەوە بە بیری ئێوەی بەڕێز ئەهێنمەوە كە ئێمە لە پێناسەی خۆپیشاندانداو باسمان كردووە كە دەڵێت(جمع منظم او شبه منظم من الناس يسير بشكل سلمي في الميادين والشوارع والاماكن العامة يهدف الى خلق رأي عام موحد وتحقيق غرض معين في وقت معين) یەعنی ئەم كاتە دیاری كراوە مانای ئەوە نیە كەتۆ پێی ئەڵێی لەوە دەست پێدەكەم و لەوەكۆتایی پێ دێنم، وەختە دیاری كراوەكە، بۆ زەمەنێكی دیاری كراوە، پاشان بۆ ئەو مەرجانەی كەدانراون لەماددەی سێیەم، ئیشارەت بەدەستەی ئەو لیژنەی ئامادەكارییە دەكات، باس لەكۆمەڵێك مەرج ئەكات كە بەسەریاندا فەرز ئەكرێت، لە برگەی دوودا دەڵێت(يجب ان يتضمن طلب اسماء او عناوين وتواقيع اعضاء اللجنة المشرفة على تنظيم المظاهرة، وبيان الغاية منها وتحديد مسارها والزمان والمكان المحدد لها) ئەمە بۆ بیدایەتە نەك بۆ نیهایەت، یەعنی ئەڵێ من بەیانی سەعات ئەوەندە لەوێ دەست بە خۆپیشاندان دەكەم، بەڕاستی ئەمە لەگەڵ هیچ پێوەرێكدا ناگونجێت، خۆپیشاندان لەبەرامبەر داواكاریدایە، یەعنی ئیستیجابەی جیهاتی مەعنی بۆ داواكارییەكەیە نەك بۆ زەمەنێكی دیاری كراو، ئێمە وا هەست بكەین خۆپیشاندانەكە ئەڵێت لە بەیانی سەعات 8 دەست پێدەكات سەعات 2 وەكو فەرمانبەر كۆتایی پێدێت، نەخێر ئەمە سەعات 8 دەست پێدەكات، بەڵام كۆتایی هاتنی ئەم خۆپیشاندانە پەیوەندی هەیە بە ئیستیجابەی لایەنی پەیوەندیدار بە داواكارییەكەوە، لێرەدا دەكرێت، بۆیە من پێشنیاز دەكەم برگەی یەكی ئەم ماددەیە لابرێت، پێشنیازیش ئەكەم بۆ برگەی دووەم، بەم شێوەیە بێت، ((للوزير او

رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريق المظاهرة في حالة خروجها عن الاطار العام للغاية) ئەمە تەنها پەیوەندی هەیە بە غایەتەکەیەوە، چونکە تۆ غایەتت بۆ دەستنیشان کردووە، کە مەرجت بۆ داناوە، ئەڵێی من لەپێناو ئەم غایەتەدا هاتووم خۆپیشاندان دەکەم، ئەگەر لەغایەی خۆت لاتدا ئەو کاتە مافی خۆت هەیە جیای بکەیتەوە، ئەگەینا تۆ پێی بڵێیت بەیانی سەعات 8 دەست پێدەکەم و سەعات 10 کۆتایی پێدێنم، ئەگەر تەواوی نەکرد بڵێی ئەبێ لە ئێوارەدا کۆتایی پێ بهێنی، بەیانی بێیت دووبارەی بکەیتەوە، بەڕاستی ئەوە لەگەڵ ناوەڕۆکی خۆپیشاندان ناکۆك دەبێت، لە وڵاتێکی وەکو لوبناندا یەك ساڵ خەڵك لەبەردەم ئەنجومەنی وەزیراندا خێمەی هەڵدابوو، یەعنی ئەگەر وابێت تۆ دەرگای لێبگریت و بڵێی بەیانی وەرەوە، ئێوارە بڕۆرەوە بەیانی وەرەوە، ئەمە بەڕاستی ئیفراغ کردنی خۆپیشاندانە لەناوەڕۆکەکەی خۆی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار عومەر عبدالعزیز، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی هەشتەوە من سێ تێبینیم هەیە، یەکێکیان: پەیوەندی بەخاڵی یەکەمەوە هەیە، کەوا دەزانم ناسکە خانیش ئاماژەی پێکرد، ئەبێت فەقەرەیەك ئیزافە بکەین(لايجوز ان تستمر المظاهرة الى مابعد الوقت المحدد لها) ئەی ئەگەر نەهاتن بەدەم داواکارییەکەیانەوە، ئەو کاتە چی؟، لەبەر ئەوە ئەبێت، بنووسرێت (الا اذا لم تستجب السلطات لمطالب المتظاهرين) شتێکی لەو بابەتە، بۆ ئەوەی لێرەدا ئەو حەقی هاووڵاتیانەی کە خۆپیشاندان دەکەن نەفەوتێ، دووەمیان: بەنیسبەت زیاد کردنی باسی ئەو شوێنە قەدەغە کراوانە، بەڕاستی من تێبینیەکی جەوهەریت بدەمێ، نابێت یاسایەك دەربکەین دوایی گرفت بۆ خۆمان ودەزگا تەنفیزییەکان دروست بکەین، بەپێی ئەو ئیزافەیە بێت باسی دور العبادە هەندێ برادەر یان خوشکان، باسی ناوەندەکانی خوێندن و نەخۆشخانەکانیان کرد، ئەگەر لەشوێنێکی وەکو هەولێردا خۆپیشاندان بکرێت، ئەبێ بە ئاسماندا بیکەین، چونکە لە زەوییدا یان مزگەوتە یان نە لە سەدی نە لە چلی نە لە شەستی ناکرێت، چونکە یان خەستەخانەیە یان زانکۆیە یان قوتابخانەیە یان مزگەوتە یان کەنیسەیە، ئیتر لەکوێ ئەم خۆپیشاندانە ئەکرێت، نە گۆڕەپانی گشتیمان هەیە، نەشوێنی تایبەتمان هەیە، یەعنی هەمانە بەس لەوانەیە بەپێی پێویست نەبێت، لەبەر ئەوە ئاماژە کردن بەوە پێویست ناکات، ئیحراجێتێکی جدی قانونی دروست ئەبێت، دوایی ئەبێت دەیان شوێنی تر بەدائیل دابنێین، ئینجا هەر هەمان حاڵەت دووبارە ئەبێتەوە، ئێرە مزگەوتی جلیل خەیاتەو ئەوە مزگەوتی سپیەو هەروەها سلێمانی و شاری دهۆکیش وایە، سێیەمیان: من وا ئەزانم فەقەرەی سێیەم، لێرەدا بەڕاستی زیادە، چونکە یەکەم سەلاحیەتی تەفریقی زۆر بەکراوەیی داوە بە وەزیر یان بەرپرسی یەکەی ئیداری، یەعنی هەرکاتێك ویستیان بڵێن(خرجت المظاهرة عن الاطار العام) من نازانم چۆن تەحدید ئەکرێت؟، ئایا کەسێك لەناو

سەدان کەس کەخۆپیشاندان دەکات، یان هوتافێکی دا، دژی مەسەلەیەك کە بەدڵی سەرۆکی یەکە نەبوو، ئایا ئەبێ ئیتر ئەم خۆپیشاندانە دەرچووبێت لە سنوور؟، لەبەر ئەوە من وا ئەزانم ماددەی 11 کەباسی سزای موخالیف ئەکات، کافی بێت بۆ ئەوە، ئەو وەختەش مەحکەمە یان لایەنی پەیوەندیدار دیاری ئەکات، لەبەر ئەوە بڕگەی دووەم لەم فەقەرەیە، هەر بەزیاد دەبینم و پێویست ناکات، دووبارەیە لەگەڵ ماددەی 11، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بۆ تەوزیحی زیاتر، لەبەریتانیا شوێنێك هەیە (های پارك)ی پێ دەڵێن، هەرکەسێك ئەچێتە ئەوێ چی بەکێ ئەڵێی، چی ئەنووسی، خۆپیشاندان دەکەی، پرسی کەسی ناوێت، إنشاء الله لێرەش ئەمانبێت، ڕۆژێك شتێکی وا دەکەین، ڕێزدار کاك بیلال، فەرموو.

بەڕێز احمد سلیمان عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا منیش پشتگیری لەو ڕایە دەکەم کە چەند بەڕێزێك باسی کرد، سەبارەت بەوەی کە ماددەی(8 و9 و10) بکرێت بەیەك ماددە، چونکە پەیوەندییەکی زۆریان بەیەکەوە هەیە، ئەگەر نەشکرێت من تێبینیم لەسەر خاڵی یەکەمی ماددەی هەشت هەیە، پێم وایە هەر لەداڕشتنەکەیدا کە دەڵێت(نابێ خۆپیشاندان) ئەوە لەڕێوە نەفییە، بۆیە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە(خۆپیشاندان کۆتایی دێت، دوای ئەوەی داواکەیان دەگەیەنن بەلایەنی پەیوەندیدار و وەڵامی موقنیع کەر وەردەگرن)، بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، نەك وەك ئەوەی ئەصڵەکە کە هاتووە، هەروەها تەئیدی قسەکانی مامۆستا عومەر و بێریڤان خان دەکەم، کە خۆپیشاندان لە دور العبادە پێویست ناکات باس بکرێت، چونکە کە تۆ باست کرد، وەکو ئەوەی نەوعێك لە تەرویجی پێدەدەی، بۆیە باس نەکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار حمە سەعید، فەرموو.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم پڕۆژەیە، پڕۆژەی حکومەتە، من پێم وایە ئەو مەرج و داواکاریی خۆی تەرح کردووە، ئێمەش کە پەرلەمانین نوێنەری جەماوەرو ڕێکخراوەکانین، پێویستە بەڕاستی لەنوێنەرایەتی ئەوانەوە قسە بکەین، بۆیە من پێم وایە نابێ ئەم خۆپیشاندانە بەردەوام بێت، کاتی دیاری کراو، ئەمە تەفسیر هەڵئەگرێت، کاتی دیاری کراو لە سەعات 8 وە تا ئێوارە ئیتر تەواو هەر ئەو ڕۆژە کۆتایی پێهات ڕۆژی دووەم و سێیەم وچوارەم، بەڕاستی ئەم بڕگەیە لابرێت، تەئیدی پێشنیارەکەی کاك دکتۆر زانا دەکەم، ئەو بڕگەیە نەبێت، بڕگەی دووەم کە دەڵێت وەزیر یان سەرۆکی یەکەی ئیداری، بۆی هەیە، ئەمیش نابێت بەموتڵەقی ئەو حەقەی بدەیتێ بۆیە پێویستە

بەچەند شەرتێك وەكو ئەوەی كە ناسكە خان و مامۆستا عومەر وئەو برادەر وخوشكانەی تر باسیان كرد، ئەویش ئەوەیە (في حالة خروجها عن الاطار العام للغاية واذا لم تستجب السلطات المطالب المتظاهرين ولم تضع حلول مناسبة للقضية) يەعنى خۆپیشاندەران بۆیان هەیە لەدونیادا كاتێ كەداواكەیان نایەتە دی كاتێ كە قەزیەكە حەل ناكرێت، بەردەوام ئەبێت خۆپیشاندان تا دانانی ڕێگا چارەیەك، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان خۆپیشاندان بۆ شتێكی دیاریكراو، كە ناڕازیت لە وەزعێك، یەكەم شت خۆپیشاندان دەكەیت، لایەنی پەیوەندیداری پێ ئاگادار دەبێت، بەنووسراوێكی ڕەسمی داواكارییەكەی خۆتی پێ دەدەیت، جا هەندێكی، ئەگەر شەرعی بێت لەوانەیە دەستبەجێ جێبەجێ ببێت، ئەگەر ناشەرعی بێت لەوانەیە نەكرێت، بۆیە ئەوە تێكەڵ نەكەین ئەو مەوزوعە، ئێستا ئەو پێشنیارانەی كە هاتوون بەنووسینیش هاتووە بۆ ئێمە، كە دەمج بكرێت هەر سێ ماددەكە، پێشنیاریش هاتووە، كە ماددەی (8 و9) دەمج بكرێت، 10 وەكو خۆی بمێنێتەوە، ئێستا داوا دەكەین لەڕووی یاساییەوە ئەو بۆچوونانەی تر بخرێتە دەنگدانەوە، لەگەڵ لیژنەی یاسایی داوا دەكەین ڕەئی خۆیان بدەن، فەرموون.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سەبارەت بەدەمج كردنەكەی ئێمە پێمان وایە، ئەگەر ماددەی (8 و9)دەمج بكرێت، زۆر شتێكی ئاساییە و ئێمە مەشروعی دەمجەكەشمان حازر كردووە، بەڵام بەنیسبەت ماددەی 10 كە پەیوەندی هەیە بە مەسئولیەتی مەدەنی و جەزائی ئێمە پێمان وایە ئەوە لەماددەیەكی تایبەتی بێت، چونكە زیاتر موناقەشە هەڵدەگرێت، زیاتر قسە هەڵدەگرێت، ئەگەر داوای دەمجی ئەو ماددەیە دەكەن، تا ئێستا موناقەشە لەسەر ئەو ماددەیە نەكراوە، چۆن لەئێستاوە ئێمە قەراری دەمجی بدەین، پێش ئەوەی ماددەكە موناقەشە بكرێت وبخرێتە ڕوو، جگە لەوەی ئەو پێشنیارانەی كەهات بەڕاستی ئێمە دەتوانین بە دوو خاڵ ڕوونی بكەینەوە، یەكەمیان: خۆپیشاندانەكە بەند بێت بەوەی كە تا داواكارییەكەیان جێبەجێ دەكرێت، ئەوە پێویستە بدرێتە دەنگدان، دووەمیان: بەنیسبەت بە كۆتایی هێنان بە خۆپیشاندانەكە، ڕەئییەك هەیە ئەڵێت با كاتەكەی كراوە بێت، هەتا داواكارییەكەیان جێبەجێ دەكرێت، بەڵام لەڕووی یاسایشەوە ئەوەی كە لەیاساكەدا هاتووە، ڕێكخەری خۆپیشاندان كە لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار دادەنیشێت، بەتەئكید ئەو كاتە دیاری دەكات بەنیسبەت خۆپیشاندەران، لە چ سەعاتێكەوە تا چ سەعاتێك ناكرێت ئێمە سەقفی ئەعلاكەی كراوە بكەین تا داواكارییان جێبەجێ دەكرێت، ئێمە ئەوەی بۆی دەچین، ئەو دوو خاڵەیە، بەڵام پێشنیارێكیش هەبوو كە هەر سێ ماددەكە دەمج بكرێت، ئێمە وجهە نەزەری خۆمان ڕوونكردەوە، كە بۆ 8 و9 هیچ مانعێكمان نیە، پێشنیارێكیش هەبوو بۆ دور العبادە ئیزافە بكرێت یان نەكرێت، ئەگەر ئیزافە بكرێت ئەوە پێشنیاری تر هەیە، كە شوێنی تریش ئیزافە بكرێت، ئەوە زانكۆیە، ئەوە قوتابخانەیە، نەخۆشخانەیە، ئەمەش پێویستە یەكلابكرێتەوە لەزمنی ئەو پێشنیارانەی كەهاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا هەندێ بۆچوونی جوان دەربڕان، ئەوەی پەیوەندی بەم خاڵەوەهەیە، لەگەڵ خاڵەکانی پێشووتریش ئێمە هەست دەکەین، جۆرێك لە دڕدۆنگی هەیە لەوەی کە هۆیە پیویستیەکان کەهاتووە، وەکو بەڕێز دکتۆر جعفریش ئاماژەی پێکرد، بەشێوەیەکی تام ڕەنگدانەوەی لە ناو ئەم تەفاصیلانەدا نیە، بۆیە ڕام وایە کە لەهەرحاڵەتێك کەپەیوەندی بە تەفریقی خۆپیشاندەر یان خۆپیشاندانەوە هەبوو، لایەنی پەیوەندیدار، لەگەڵ ڕێکخەری خۆپیشاندانەکە یان لیژنەی سەرپەرشتیاری خۆپیشاندانەکە، لەهەماهەنگی دابن بۆ ئەوەی بگەنە دەرئەنجامێك، خاڵی دووەم، ئەوەی پەیوەندی بە ئیزافە کردنی ئەماکنی عیبادەوە هەیە، ئەگەر ئێمە ئەو دەرفەتەمان کردەوە، نەك مەسائیلی جامیعەو خەستەخانە، لەوانەیە هەندێ ڕێ وشوێن کە دامودەزگای سیادی و باڵاو دامەزراوەی تەشریعی و تەنفیزین، ئەوانەش بێتە کایەوە، هیچ جیگایەك ئیستسنا نەکرێت و دیاری نەکرێت باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئەوانەی کە بۆ دەنگدان پێویستە یەك، یەك،دەستنیشانی بکەن، دوو بەڕێز دیفاعی لێبکات، دوو بەڕێزیش دژی قسە بکات، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری یەکەم ئەوەیە کە دەڵێن، کۆتایی خۆپیشاندانەکە بەند بێت بە جێبەجێکردنی داواکارییەکانی خۆپیشاندەرەکان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەم پێشنیارە هەرچەند وا کتوپڕ وا تەوەقوع ناکرێت، چونکە ئیحتیماله خۆپیشاندانێك بۆ شتێك بێت کەناشەرعی بێت، ئیحتیماله شەرعی بێت، لەبەر ئەوەی ئێوەی بەڕێز ڕەئیتان وایە ئێمە دەیخەینە دەنگدانەوە، صیاغەکەی بکەن تکایە، بۆ ئەوەی وازح بێت، تا ئەو دوو بەڕێزەی کە دیفاعی لێدەکات بزانێ دیفاع لەچی دەکات، ئێستا پێشنیارێك هاتووە کە ماددەی (8و9) دەمج بکرێت، یەکەم ئایا پەرلەمانی بەڕێز لەگەڵ دەمجەکەدان، یان نا؟، کاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشتر ئیشارەتم پێدا ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی هیچ مانعێکمان نیە، لەگەڵ دەمج کردنی ماددەی(8و9)، بەڵام لەبەر ئەوەی ماددەی 10 تایبەتمەندی خۆی هەیە، هێشتا موناقەشە نەکراوە، ئەندامانی پەرلەمان ڕەئی خۆیان بەنیسبەت ماددەی 10 نەوتووە، پێمان باشە ماددەی 10 لەو دەمجە دوور بخرێتەوە، ئێستا تەرکیز بکەینە سەر دەمجی ماددەی (8و9)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ماددەی (8و9)مەبدەئیەن کێی لەگەڵدایە کەدەمج بکرێت، تکایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ، زۆر سوپاس، ماددەی (8و9)دەمج کرا، کاك عبدالسلام نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیوادارم نیزامی بێت، ئەو ئیقتراحەی من نەخوێندرایەوە، ئەگەر بخوێندرایەتەوە من ئیقتراحی خۆم سەحب ئەکەم و ئەیگۆڕم، ئەگەر قبوڵی بکەن، تەئیدی ئەوە دەکەم کە (8و9)پێکەوەنە، بەشی یەکەمی 10 بەحەقیقەت دەمج بکرێت وەکو پیشەکی بۆ (8و9)کامیلی هەدەڧ دەمج دەکات، بەشی دووەمی 10ش، لەگەڵ 11 یەکدەگرن، بۆیە من ئەو مولاحەزەی کاك شێروان زۆر بەدڵمە، بەڵام بەمەرجێك، ئەگەر بیخوێنینەوە بەشی یەکەم کە (اذا حدث وقع)

وەکو ئەوەی من صیاغەم کردۆتەوە بیخوێننەوە، بەڵام فەقەرەی ئەخیر هی جەزائی و ئەوشتانە، بەڕەئی من فیعلەن دەمج نەکرێت و جیایە، بۆیە لەگەڵ ماددەی 11 دەمج بکرێت، حەز ئەکەم ڕەئی لیژنەی یاساییش وەرگرن، ئەوە دەبێتە حەڵێکی دروست، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تکایە، ڕەئیتان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی من ناڵێم ئیقتراحەکەی کاك عبدالسلام لەجێگای خۆی نیە، بەڵام ئێمە ئەگەر بەوزووحی بچینە ناو ئەو مەوزوعانە، بەڕاستی دەمجەکەی (8و9)زۆر بەوازحی دێت و شەفاف دەبێت، هەموو خەڵکێك لێی تێدەگات، ئەوانی تر چ لەماددەی سەربەخۆ بێت (10و11)چ دەمج بکرێت، هیچ مانعێك نیە، لەیەك ماددەدا بن، چونکە یەکێکیان مەسئولیەتی مەدەنیە، ئەوی تریشیان مەسئولیەتی جەزائیە، بۆیە هیچ موشکیلەیەکمان نیە، بەڵام ئێمە پێمان باشە بەو شێوەیە زۆر زۆر ڕوونترە و وازحترە، دیار تر، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە ڕۆژان، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەماددەی(8و9) باس لەچەند حاڵەتێك دەکات، کەجیاوازە لەگەڵ ماددەی 10 بۆیە ناتوانین دەمجیان بکەین، ماددەی 10 باس لەچەند حاڵەتێك دەکات (اخلال بالامن و النظام و الاداب العامة) یاخود زیان بەچەند لایەن وکەسانێك بگات، بەڵام ماددەی (8و9) باس لەوە دەکات، ئیتاری قانونی خۆپیشاندان، ئەو شتانەی کە لەداواکەیان داوایان کردووەو ڕەزامەندی لەسەر کراوە، تەجاوزیان کرد، ئەوەی کە دەسەڵاتی پێداون، یان مۆڵەتەکەی پێداون، ئەو ئەمری کرد کەبڵاوەی پێبکەن، بەس بڵاوەیان پێنەکرد، چ ڕێکارێك وەردەگیرێت، لەبەر ئەوە دوو حاڵەتی جیاوازە، ناتوانین 10 لەگەڵ ئەو دوو ماددەیە دەمج بکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا(8و9) بوون بەماددەی حەوت لە ئەصڵی پڕۆژەکە، ئێستا ئاخر صیاغە بخوێننەوە بێزەحمەت، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

اولاً: لا يجوز ان تستمر المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها.

ثانياً: للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريق المظاهرة في حالة تجاوز المتظاهرين الاطار القانوني المحدد لها او خروجها عن اهدافها او الزمان والمكان المحددين لها.

ثالثاً: لايجوز اجراء المظاهرة في دور العبادة.

رابعاً: في حالة رفض المتظاهرون اوامر تفريق المظاهرة تتخذ الاجراءات التالية:

1 - الرش بخراطيم المياه حسب الاحوال.

2 - استخدام المواد المسيلة للدموع او الوسائل الاخرى المتاحة.

3 - اتخاذ الاجراءات القانونية ضدة مثيري الشغب.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چۆن دور العبادە ئیقتراح کرا، لەلایەن هەندێ لە ئەندامانی پەرلەمان، بەهەمان شێوە شوێنی تریش ئیقتراح کراوە، جا ئەوەتا یان هیچ شوێنێکیان داخڵ نەکەین، یان ئەوەتا ئەوانی تریش دابنێین، ئەگەر داخڵی بکەین دەبێت بەنیسبەت هەردوولا بخرێتە دەنگدانەوە بەڕاستی، بۆیە دەبێ یەکلا بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا، فەرموو.

بەڕێز د. زانا ڕؤوف حمەکریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە هەموو پەرلەمانتاران كەقسەمان كرد، تەنها لەسەر ماددەی هەشت قسەمان كردووە، ئەگەر وابێت دەبێ ڕێگامان بدەیتەوە لەسەر ماددەی 9ش قسە بكەین، بۆیە تكا دەكەم ئێمە جارێ با ماددەی هەشت تەواو بكەین دوایی دەچینە سەر ماددەی 9، بۆ دەمجەكەش ئێمە دەنگمان لەسەر داوە هیچ موشكیلەیەكمان نیە، بەڵام ئێمە ئێستا ماددەی 9 خوێندراوەتەوە 1- الرش بخراطیم المیاه حسب الاحوال. یان كۆمەڵێك وەسائیلی تر باس كراوە، هیچ پەرلەمانتارێك لەسەر ئەم تەوەرە قسەی نەكردووە، بۆیە هیوادارم گفتوگۆ لەسەر ماددەی 8 وەكو خۆی بەردەوام بێت، لەسەر نۆش بەردەوام بێت، دوایی ئێمە خۆمان لێرە بڕیارمانداوە كە دەمجی دەكەین، بۆیە تەنها موشكیلەی صیاغەمان دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك حمە سەعید، فەرموو.

بەڕێز حمەسعید حمەعلی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یەكەم: من ئەو مولاحەزەیەم هەیە كە قسە لەسەر ماددەی 9ش بكەین، خۆی دەمجەكە تەواو بووە، دووەم: ئێمە چەند پەرلەمانتارێك ئیقتراحی ئەوەمان كرد، (اذا لم تستجب السلطات وان الاتفاق بین الطرفین) زیاد لە 4 كەس، بەڵام ئەو ماددەكەی وەكو خۆی خوێندەوە، یەعنی ئەبێ ئەوەش بخاتە دەنگەوە، چونكە لە 3 كەس زیاتر داوای كردووە كە فەقەرەی یەكەم لابرێت، (اولاً: لا یجوز ان تستمر المظاهرة الی ما بعد الوقت المحدد لها.) لەفەقەرەی دووشدا وەزیرو سەرۆكی یەكەی ئیداری بۆی هەیە تەفریقی خۆپیشاندان بكات، كەی؟، كاتێ كە لە ئیتاری عام و غایەی خۆی دەرچێت و ئیستیجابە نەبوو، ئەوە گرنگە، كە نابێ وەكو خۆی بخوێنرێتەوە، هەروەها چەند كەسێكیش داوایان كرد كە دور العبادە و مدارس و جامیعات هەر نەمێنێ، ئەوەش تەسنیە كراوە، پێم وایە ئەو سێ شتە زۆر گرنگن ئەبێ لابرێن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا وەكو ئەو پێشنیارەی كە كاك زانا كردی، دەقیق وایە ئێمە ماددەی 9مان موناقەشە نەكردووە لەناو پەرلەمان، بۆیە فەقەرە، فەقەرە دێینە خوارەوە ئەوەی موناقەشەمان كردووە دەنگی لەسەر دەدەین، ئەوانی تریش لەپاش ئیستراحەت دووبارە بەردەوام دەبین لەسەری، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت فەقەرەی یەكەم لەماددەی هەشتەم، پێشنیارێك هەیە كاك حمە سەعید و برادەران پێشكەشیان كرد، دەڵێن پێویستە خۆپیشاندان بەردەوام بێت هەتاكو داواكاری خۆپیشاندەران جێبەجێ دەبێت، ئێمە وەكو چوار لیژنە لەسەر دەقی پرۆژەكە موتەفیق بووین هیچ مولاحەزەمان نەبووە، ئەو پێشنیارەی كاك حمە سعید و

برادەران تازەیە، پێویستە سەرۆكایەتی پەرلەمان، بداتە دەنگدان ئایا وەكو خۆی بمێنێتەوە یان ئەو پێشنیارە سەر بگرێت، ئەوە بخرێتە دەنگەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

دكتۆرە پەریهان، فەرموو.

بەڕێز د. پەریهان محمد قبلاى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وابزانم پێشنیارەكە وا هاتبوو، كە مەسەلەی كات دیاری نەكرێت لەماددەكەدا وەكو دكتۆر زانا باسی كرد، وتی تا ئەو كاتەی كە داواكارییەكەیان جێبەجێ دەكرێت، یان جوابیان بدرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

خاوەنی داواكاریی تكایە داواكارییەكەتان بە نووسین بنێرن، كاك زانا، فەرموو.

بەڕێز د. زانا رووف حمەكریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە كەدەڵێین با كات لابرێت، مانای وا نیە بڵێین تا داواكارییەكەیان جێبەجێ دەكرێت، یەعنی كە دەڵێت وەڵام دەدرێنەوە، وەڵامدانەوەكە چیە؟، تۆ پیش وەخت لیژنەیەكت دروست كردووە، لە سێ كەس بۆ پێنج كەس پێكهاتووە، ئەم لیژنەیە یەك دونیا مەرجت لەسەر فەرز كردووە، ئەبێت ئەم شتانەت تێدا هەبێت، ئەی خۆ ئەتوانێت ئەویش تەنسیقێكی لەگەڵدا بكات و بڵێت كاكە گیان داخوازییەكانتان لای ئێمەیە بەدڵنیاییەوە بەدواداچوونی بۆ ئەكەین، بەس ئەڵێین كاتی تێدا نەبێت یەعنی تۆ ئیجباری مەكە بڵێیت تا سەعات ئەوەندە ڕێپێوان بكەیت ئەوە مەتاڵیبەكەیە، یان بڵێت ئیلا ئەبێت ئیجابەت هەبێت بۆ داواكارییەكانم ڕەنگە ئیستیجابەكە ماوەیەكی دوور تر بێت، بەڵام بەلانی كەمی بڵێت وەڵامێك هەیە، نەك داواكارییەكان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

داواكردنی لابردنی كاتەكە زۆر نایاساییە، لەبەر ئەوەی لەماددەی سێیەم ئێمە دەنگمان بۆدا، ئەڵێت كاتێ كە تەقدیمی مۆڵەت دەكەن، بۆ ئەوەی خۆپیشاندان بكەن، (الغایە وتحدید مسارها و الزمان والمكان المحددين)، زەمەنەكە دەڵێت، ئەڵێت من ئەم ڕێپێوانە ئەمرۆ لەسەرعات یەكی نیوەڕۆ تا پێنجی ئێوارە بەردەوام دەبێت، لە نوقتەی ئەلفەوە بۆ نوقتەی با، مەبەستەكەشمان ئەمەیە، ئیتر لەدوای پێنجەوە ناتوانێ هەربمێنێتەوە، بۆیە ئێمە دەنگمان بۆدا، ناتوانین شتێك بكەین كە موخالفی نەصی ئەو ماددەیە بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا دانیشتنەکەمان دوا دەخەین تا پاش ئیستراحەت، سەعات 5 دانیشتنەکەمان دەست پێدەکاتەوە، ئەمڕۆ بەردەوام دەبین و ئەم پڕۆژەیە تەواو دەکەین، ئینجا خوا دەکات تا سەعات 10ی شەو دەکات، خوا ئاگادارتان بێت.

دانیشتنی دووەم

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان

بەناوی گەلی کوردستان، ئێستاش بەردەوام دەبین لەسەر دانیشتنەکەمان، دانیشتنی ژمارە(11)ی ڕۆژی2010/11/3، ئیستا دوا لە لیژنەی یاسایی، ناوخۆ، مافی مرۆڤ، کۆمەڵگای مەدەنی دەکەم، کەرەم بکەن بێنە شوێنی خۆیان، فەرموو بەردەوام بن لەسەر ئیشەکەتان.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوێنی گەیشتبووینە ماددەی هەشتەم، دوای ئەوەی کە چەندین گفتوگۆ لەسەر ئەم ماددەیەکرا، وا ڕێک کەوتین کەماددەی هەشت و نۆ بکریت بەیەك ماددەو دەمج بکرێت، بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، کەئێستا بۆ بەڕێزتانی دەخوێنمەوە:

المادة الثامنة:

اولاً: لا يجوز ان تستمر المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها.

ثانياً: للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريق المظاهرة في حالة خروجها عن الاطار العام للغاية او الوقت المحدد لها.

ثالثاً: اذا وجدت اجهزة الشرطة صعوبة في تفريق المتظاهرين رغم الطلب منهم واصرارهم على ذلك يحق لها اتخاذ الاجراءات التالية:

1- الرش بخراطيم المياه حسب الاحوال .

2- استخدام المواد المسيلة للدموع او الوسائل الخاصة الاخرى ذات الطابع المدني بتفريق المظاهرات.

3- القبض على مثيري الشغب اثناء المظاهرة واتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، تکایە بەکوریش بیخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز اسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتەم و نۆیەم کە دەبێت بەیەك ماددە، بەم شێوەیە:

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: نابێ خۆپیشاندان تا دوای کاتی دیاری کراوی بەردەوام بێت.

دووەم: وەزیر یا سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بۆی هەیە فەرمان بدات بە بڵاوبوونەوەی خۆپیشاندان لە حاڵەتێکدا کە لە چوارچێوەی گشتی ئەو ئامانجەی بۆی دانراوە یا ئەو کاتەی بۆی دەستنیشان کراوە دەرچوو.

سێیەم: ئەگەر دەزگاکانی پۆلیس بڵاوەپێکردنی خۆپێشاندانەکە بە کارێکی گران زانی هەرچەندە داواشیان لێکرا و سوور بوون لەسەری بۆیان هەیە ئەم ڕێکارانەی خوارەوە بگرنەبەر:

1- ڕشاندن بە بۆڕی ئاو بە پێی حاڵەتەکە.

2- بە کارهێنانی ماددەی فرمێسك ڕژێن یان هۆی تایبەتی تر کە شێوەیەکی مەدەنی هەبێ بۆ بڵاوەپێکردنی خۆ پێشاندانەکان.

3- گرتنی ئەوانەی گێرەشێوێنی لەکاتی خۆپێشاندان دەکەن، لەگەڵ وەرگرتنی ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ، ئێوە ڕەئیتان بەرامبەر بەو دەمج کردنە چیە؟ فەرموون.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان ئێمەش، لەگەڵ ئەوەداین کە ئەو دوو ماددەیە یەکبخرێت، بەڵام پێشتر ڕەئی خۆمان دەربڕی، ئەگەر بکرێت بۆ بڵاوە پێکردنی خۆپیشاندەران پرس بە ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە بکرێت، یان بەڕاوێژ بێت، چونکە لەڕاستیدا خۆمان دەزانین هەمیشە، ڕێکخەرانی ئەو خۆپیشاندان و مانگرتن و ڕێپێوانانە، ڕێکخەرەکانیان بەشێك ئەبن لە ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی، کەهەرە سیمای دیموکراسیەتی ئەم هەرێمەی ئێمە ئەتوانین بڵێین لەڕێگای ئەوانەوە بەبەشداریەکی کارا جوانتر کراوە، کە ئەمەش مەتڵەبێکە لە مەتڵەبەکانی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی، هەروەها پێشتریش ئاماژەم پێکرد کە لەهۆیە پێویستیەکانی ئەم یاسایەدا زۆر تەرکیز کراوەتە سەر، ڕێز گرتن لەو بنەما مەدەنی و دیموکراسیانە، بۆیە ئەکرێ لەم بڕگەیەدا بۆ بڵاوە پێکردنی خۆپیشاندەران ڕاوێژ هەبێت لەنێوان لایەنی پەیوەندیدار، واتە یەکە ئیدارییەکان و ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کۆمەڵگای مەدەنی ڕای خۆتان تکایە.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیمەش لەگەڵ دەمجی هەردوو ماددەین، وەکو ئەو شێوەی کە لیژنەی یاسایی خوێندیەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئەوەی دەیەوێت لەسەر ئەم ماددەیە قسە بکات تکایە، با ناوی خۆی بڵێت، فەرموو کاك دکتۆر زانا، نوقتەی نیزامی هەیە.

بەڕێز د. زانا رؤوف حمە کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نازانم ئێمە ماددەی هەشتمان یەکلایی نەکردەوە بەتەواوەتی لەکاتی خۆی، ئێستا ئەمەشی لەگەڵدا موناقەشە بکرێت دوایی هەمووی بەیەکەوە دەخرێتە دەنگدان، چونکە ئەبوایە یەکلاییمان بکردایەتەوە ماددەی هەشتەم، پاشان وتمان دوایی یەکیان دەخەینەوە، بەس موناقەشە کراوە، تەنها دەنگدانەکەو ئەو ڕەئیەی کە پشتیگری لێ بکات و ئەوەشی کە دژی بێت، ماوە بۆ مەوزوعی کات پاشان یەك بگرێت، دوایی ئەوەی تر موناقەشە بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر دروستە، بەحەقیقەت ئێمە وا ئیتیفاقمان کرد، بەس ئەم ماددەیە هەردووکیان لەیەك دران و بوون بەیەك ماددە، بەدەنگدان، ماددەی هەشتەم یەك و دوو، هاتە سەر ئەوەی کە دوو بەڕێز دیفاعی لێ بکات و

دووش دژی بێت، ئینجا بخرێتە دەنگدانەوەوە، پاشان بچینە سەر ماددەی نۆیەم، بێ ئەوەی ماددەی نۆیەم بێنین خاڵەکانی (1 و2 و3)ئیزافەو کەمی ئەبێت، کاك عبدالسلام نوقتەی نیزامی هەیە، فەرمووو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە بڕیارماندا ببێت بەیەك، ماددەی ئێستا نە هەشتە کۆنەکەو نە نۆیە کۆنەکە هیچیان نەماوە، بەتەسەوری من ئەو صیاغە تازەی ماددەی هەشتە یان نۆیە، موناقەشە بکەین، ئەو کاتە مەجال هەیە، هەمووی پێکەوە موناقەشە بکەین، چونکە هەشت و نۆ نەماوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

قسەکەت دروستە، یەك ماددەیە بەس فەقەرە، فەقەرە، هەیە یەکەم و دووەم لەماددەی هەشتەم هەیە، لەماددەی نۆیەمیش یەك، دوو، سێ هەیە، ئێستا یەك و دووەکە ئەکەین بۆ ئەوەی ئیشەکە تێکەل نەبێت ئەوە موناقەشە ئەکەین، پاشان، دوایی ئەوانی تریش، ئێستا لیژنەی یاسایی یەکەم و دووەم بخوێننەوە بەو صیاغەی کە ئێستا خوێندتانەوە تا دوو بەڕێز قسەی لەسەر بکات و لەگەڵی بێت و دووش دژی بێت پاشان بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموون

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة:

اولاً: لا يجوز ان تستمر المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا دوو بەڕێز کە تەئیدی ئەکەن با قسەی لەسەر بکەن، دوایش دوو بەڕێز کە دژین با قسەی لەسەر بکەن، دژەکان(کاك عومەر عبدالعزیز، کاك کاردۆ) ئێستا کێ دیفاعی لێدەکات وەك ئەوەی کە لە ڕاپۆرتی هاوبەش هاتووە، (سۆزان شهاب، شوان کریم)، کاك عومەر، فەرمووو.

بەڕێز عمر عبدالعزيز بهاء الدين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئەم فۆناغەمان تێپەڕاند لەم ماددەیە، دوو، سێ، موقتەرەحیش نێردرا، تەسنیەشی لەسەر کرا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە، تکایە، ئێستا دیفاعی لێدەکەی کەلابچێت، ئەمە خاڵی یەکەمە، پاشان دەیخەینە دەنگدانەوە، چونکە موناقەشەیەکی دوور ودرێژی لەسەر کرا، ئێستا گەر پێت باش نیە ئاوا بێت ئەوە ڕەئی خۆت بدە، فەرمووو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابتان صیغەیەکیشتان داوا کرد ئەویشمان نووسی، برگەی یەکەم لەماددەی هەشتەم، ئیشکالەکەی ئەوەیە، شتێکی عەمەلی بهێنینە بەرچاومان، ئێمە مۆڵەت دەدەین بەکۆمەڵێك خەڵك، یان حزبێك یان جیهەتێك یان چەند هاوولاتیەك سەعات هەشتی بەیانی تا شەشی ئێوارە ڕێپیوان یان خۆپیشاندان بکەن، سەعاتی 9 و 10 مەسئولین دێن، جیهەتی مەعنی دێت، ئیستلامی تەڵەبات دەکات و تەواو، بۆچی ئێمە مەجبور بین تا ئێوارە ئەم ڕێپێوانە هەبێت، دەبێت لێرە قەیدێك دابنێین بڵێین (بعد استلام الطلبات من قبل الجهات المعنية) یان (بعد استجابة السلطات المعنية للمتظاهرين) ئەبێت قەیدێکی تێدا بێت، داواتان کرد جەنابتان قەیدیشمان بۆ ناردن، لەبەر ئەوە من پێم باشە بەم شێوەیە بێت،(لا يجوز ان تستمر المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها اذا تمت استجابة المتظاهرين من قبل السلطات) ئەگەر ئەمەتان پێ قورسە ئەوە ئیستیجابە بەمانای وعودی تەحقیقە، بەلانی کەمەوە (اضعف الايمان) ئەوەیە بڵێین (اذا تم استلام طلبات المتظاهرين من قبل السلطات)یەعنی شتێکی ئەوێت ئێمە هەروا نابێت، ئەوە جواب نەدرێتەوەو ئیستلامیش نەکرێت، تۆش لەولا وتووتە ئەبێ دوای کاتەکە نەبێت، بەمە مافی ئەو خەڵکە ئەفەوتێ لەوێدا، من هەر ئەو تێبینیەم هەیە لەسەری، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کاردۆ، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو هاوکارم کاك عومەر قسەی لەسەر کرد، کاتێ تۆ لەپێناسەی خۆپیشاندان باسی ئەوەت کردووە کە ئەمە بۆ مەبەستێکی دیاریکراوەو ئامانجێکی دیاری کراوە، کاتی دەستپێکردنی دیارە، ئیتر کاتێ ئەم خەڵکە دێتە بەردەمی ئەو شوێنەی کە داواکاری لێ هەیە، ئەگەر داواکارییەکەی وەڵام نەدرێتەوە، با بڵێین بۆ سەعاتێك دواکەوت، لە گفتوگۆبوون لیژنەی ڕێکخەر، لەگەڵ ئەو دەستەڵاتەی کە پەیوەندی بەکێشەکەیانەوە هەیە، ئایا کاتێ کەوەڵامیان نەدراوەتەوە، ئیستیجابە نەبووە، ئەوکاتە دێت تەفریقی خۆپیشاندان دەکات، یەعنی دانانی ئەم هەموو کۆت وبەندە، بەڕاستی ئەم یاسایە خۆی بۆئەوە ڕێکدەخرێت تا زەمینەیەکی باشتر ڕێکبخات بۆئەوەی خەڵك ئازاد بێت بەشێوەیەکی یاسایی داوای داواکاری خۆی بکات، بەشێوەیەکی شارستانی، بەڵام ئەم هەموو کۆت وبەندانە کەلەماددەکان دێت، یەعنی گەیشتوومەتە ئەو قەناعەتەی کە دەرکردنی ئەو یاسایە دەبێتە کۆسپ لەبەردەم خۆپیشاندەران بۆ هەر داواکارییەکی زۆر زۆر ئاسایی ژیانی ڕۆژانەیان، لەبەر ئەوە تۆ لێرەدا کە کاتت دیاری کردووە، ئامانجت دیاری کردووە، ڕێکخەر دیاری کراوە، ڕەنگە بڵێین چۆن لایەنی پەیوەندیدار ئەتوانێ ئەو داواکارییە جێبەجێ بکات؟، ئێمە نالێین جێبەجێی بکات، بەڵام با وەڵام وەربگرنەوە، ئەم وەڵام وەرگرتنەوەیە بەمانای تەفریق کردنی

خۆپیشاندانەکەیە یان بەمانای نەمانی خۆپیشاندانەکەیە، پێشم وایە هیچ پێویست ناکات بەردەوام بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە ئاو نەك بە خەرتوومەکە، سوپاس، ڕێزدار سۆزان شهاب، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە کەباسی خۆپیشاندان دەکرێت ئێمە هەر بەو چاوە سەیری دەکەین، کە دژەو لەناڕەزاییبیایەو لەو حاڵەتانەدایە، زۆرجاریش هەیە، خەڵك پەنا دەباتە بەر ئەو چالاکیە مەدەنیە، ئەو ڕێپێوانە دەکات، مەرج نیە وەڵامی دەست بکەوێت، لە دژی مەوقیفێك، هەر لەدژی مەوقیفێك ئەڵێت من ئەو مەوقیفەی بۆ نموونە فلان وڵاتم بەدڵ نیە، بەرامبەر بە هاووڵاتیەکانی، لەوێدا تەڵەبات تەسلیمی کێ دەکرێت، وەڵام و مفاوەزە لەبەینی کێ و کێدا دەکرێت؟، ئەی تۆ چۆن حەدێك دابنێیت بۆ ئەوەی ئیتر هەر بەردەوام نەبێت ئەو حاڵەتە؟، یان ئەوەتا من ڕەئیم ئەوەیە، ئەگەر هاتو عیلاقەی هەبوو بەسەر داواکاری هاووڵاتیانەوە، منیش لەگەڵ ئەو برادەرانەدام، لەحاڵەتی ئیستلام کردنی تەڵەباتەکەیان یەعنی بۆ ئەوەی لایەنی دووەمیش فێر بکەین بۆ ئەوەی ئەوەندە، ڕێز بگرێت لەو چالاکیە مەدەنیە، یەکسەر بەدەمی هاووڵاتیانەوە بچێت،گوێ بیستیان بێت، بزانێ داواکارییەکەیان چیە؟، چی جێبەجێ دەکرێت؟، وە چی جێبەجێ ناکرێت؟، بەڵام ئەو حاڵەتانەی کەهەیە بۆ تەندید، من خۆپیشاندان دەکەم بۆ تەندید لەدژی مەوقیفێك، وەڵام لەکێ وەربگرم، حەزیش ناکەم بڕۆمەوە بۆ ماڵەوە هەر لەسەر جادەش دەمێنمەوە، ئەی کێ ئەم مەوزوعە حەسم بکات؟، بۆیە ئەمە ئەبێت بەشێوازێك دابڕێژرێت کە ئەو حاڵەتانەش بگرێتەوە، بۆ ئەوەی ئێمە بتوانین بەشێوەیەکی شارستانی مومارەسەی ئەم مافەی خۆمان بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار شوان کریم، فەرموو.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم: لەبەر ئەوەی ئێمە لەپێناسەکاندا لەماددەی یەکەم، بڕگەی سێیەم، لە پێناسەی خۆپیشاندان ئەوەمان وتووە، کە دەبێت بۆ ماوەیەکی دیاری کراو بێت، لە کۆتایی بڕگەکەدا، دووەم، لەهەمان کاتدا لەماددەی چوارەم لە بڕگەی سێیەم، ئەوەشمان تەسبیت کردووە، کە دەبێت لایەنی پەیوەندیدار، جیهاتی مەعنی وەڵامی هەبێت بۆ داواکارییەکانی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە، یان خۆپیشاندەران، لەبەر ئەوە بەفیعلی دەبێت، وەختەکە دیاری کراو بێت، لەوەختی دیاری کراوی خۆیدا بەتایبەتی ئەوە هەم لە پێناسەکەدا هاتووە و هەم لە داواکارییەکانیش وەر دەگیرێت، دەبێ وەڵامیشی هەبێت، ئەو مافەشیان پارێزراوە، لەبەرئەوەی مەسەلەی یەکەم

که دەڵێت(لا یجوز ان تستمر المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها) وەکو خۆی بمێنێتەوە، وە پێویستە هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، تەواو بوو بەڕێزان ئێستا ئەو پێشنیارەی کەهات، دوو پێشنیار هەبوو، یەکێکیان: (لایجوز ان تستمر المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها)ئەوە لە پڕۆژە هاوبەشەکەدا هاتووە، دووەمیش: چەند بەڕێزێك داوایان کرد، (تنتهي المظاهرة بأستلام رسالة المتظاهرين من قبل الجهة المعنية او انتهاء الوقت المحدد لها)، ئەوە بەدیلەکەیە دەیخەینە دەنگدانەوە، کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بابەتە موعالەجە کراوە، لەفەقەرەی سێیەم لەماددەی چوارەم دەنگمان بۆدا، صیاغەکەی بەو شێوەیە تەسبیت بوو، (على الجهات المعنية اخذ مطالب المتظاهرين بعد تلاوتها ثم الاجتماع مع اللجنة لإيجاد الحلول المناسبة لها خلال فترة زمنية مناسبة).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئەمە زۆر ڕوونە، دوو موقتەرەح هەیە ئێمە قسەمان لەسەر کرد، بۆ دەنگدانە یەکێکیان: ئەم موقتەرەحەیە کەهاتووە بۆ ئەوەی خۆپیشاندەریش بە عەمدی خۆی تەئخیر نەکات، تا شتەکەی تەسلیم نەکات، بۆیە ئەگەر حازری بکات، تەسلیمی بکات لەبەر کاتەکە، موقتەرەحەکەش بەم شێوەیە، ئەمە موقتەرەحی بەدیلە ئەیخەینە دەنگدانەوە، دەنگی نەهێنا ئەصڵەکە قبوڵ دەکرێت(تنتهي المظاهرة بأستلام رسالة المتظاهرين من قبل الجهة المعنية او انتهاء الوقت المحدد لها)، ئێستا کێی لەگەڵدایە تکایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، ئێستا تکایە موقتەرەحەکەتان بنووسن وبینێرن، لیژنەی ناوخۆ موقتەرەحەکەتان بخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا دووکەس قسەیان لەسەر کرد، سۆزان خان و کاك شوان پشتگیریان لە ئەصڵی ڕاپۆرتەکە کرد، کاك کاردۆ وکاك عومەریش دژی بوون، ئەبێ ئەو دوو ڕایە بخرێتە دەنگدانەوە بزانین کامەیان دەنگ دەهێنێت، موقتەرەحەکەش کەلەئەصڵی یاساکە هاتووە یان ئەوەی کە ئەوان دژی وەستان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ببورە، ئەوەی ئەوان کە دژی بوون بۆمان بخوێنەرەوە تا بیخەینە دەنگەوە، بەڕێزان پێشنیارێك هەیە کە بڕگەی یەکەم (اولاً: لا یجوز ان تستمر المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها)، موقتەرەحێك هەیە کە دەڵێت ئەمە لابچێت، ئێستا کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، 36 کەس لەگەڵ ئەوەدایە کە لابچێت،

فەرموون ئێستا کێ لەگەڵ ئەوەدایە کە وەك خۆی بمێنێتەوە؟، 35 کەسی لەگەڵدایـە کەبمێنێتـەوە، ئـەوە ئیلغـا بوو، بۆ دووەم تکایە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دووەم کە دەبێتە بڕگەی یەکەم، چونکە یەکەم نەما.

المادة الثامنة:

اولاً: للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريق المظاهرة في حالة خروجها عن الاطار العام للغاية او الوقت المحدد لها.

بەڕێز اسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم: وەزیر یـا سـەرۆکی یەکـەی کـارگێڕی بـۆی هەیـە فـەرمان بـدات بـە بڵاوبوونـەوەی خۆپیشـاندان لـە حاڵەتێکـدا کـە لـە چوارچێوەی گشـتی ئـەو ئامانجـەی بـۆی دانـراوە یـا ئـەو کاتـەی بـۆی دەسـتنیشـان کـراوە دەرچوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ فەرموون.

بەڕێز اسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەصڵی ماددەکەین کە چۆن هاتووە وابێت، بـەڵام پێشـنیارێك لەلایـەن مـافی مرۆڤـەوە کـرا، کـە دەڵێت بەڕاوێژ لەگەڵ ڕێکخەرانی خۆپیشاندان ئێمەش پشتیوانی لێدەکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری بۆچوونەکەی کاك ئیسماعیل لە لیژنەی ناوخۆ دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی، فەرموو.

بەڕێز زكيە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو بەیانیش ئێمە باسمان کرد، وتمان ماددەی سێیەم بڕگەی دووەم کەداوای وەرگرتنی مۆڵەت کرابـوو، ئەگـەر کاتیشی بۆ ئیزافە بکرێت ئەوە بەڕای ئێمە باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

صیاغەی هەر چوار لیژنەكە كە لێرەن نوێنەرتان، لەگەڵ ئەو ئیزافانە حازریان بكەن، ئێستا دوو بەڕێز كە لەگەڵیدا بێت و دوو بەڕێزیش كە دژی بێت با قسە بكەن، ئەو بەڕێزانەی كەدەیانەوێت صیغەی لیژنەی موشتەرەك كە حازریان كردووە دیفاعی لێ بكات، دوو بەڕێزیش دژی بێت، تا بیخەینە دەنگدانەوە، كێ دژیەتی بادەست بڵند بكات، كوێستان خان نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز كوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەس با صیغە موشتەرەكەكە بخوێننەوە ئەوكاتە ڕەئی خۆمان بدەین، هێشتا نازانین صیغەكە چیە؟، سوپاس؟.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عەونی، فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو صیاغەیە، كە بە هاوبەشی لیژنەكان دانراوە، تا عەرزی ئەندامانی پەرلەمان بكرێت، ئەمەیە:

اولاً: للوزیر او رئیس الوحدة الاداریة ان یأمر بتفریق المظاهرة في حالة خروجها عن اهدافها او الوقت المحدد لها بعد التشاور مع اللجنة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە دووبارە بە وازحی بیخوێننەوە تا هەمووی گوێیان لێبێت، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثامنة:

اولاً: للوزیر او رئیس الوحدة الاداریة ان یأمر بتفریق المظاهرة في حالة خروجها عن اهدافها او الوقت المحدد لها بعد التشاور مع اللجنة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا كێی لەگەڵدایە با دووكەس دیفاعی لێبكەن، دوو كەسیش دژی قسە بكەن، دوو بەڕێز كە بەو موقتەرەحە رازی نین،(كاك كاروان صالح و كاك دكتۆر صباح) كێ لەگەڵ موقتەرەحەكەیەو دیفاعی لێدەكات(سالار محمود) كەسی تر نیە، كاك كاروان، فەرموو.

بەڕێز كاروان صالح احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەماددەی هەشتەم لە بڕگەی یەکەم، تازە بە دەنگدان (الوقت المحدد لها) رەفز کرایەوە، ئێستا لەخاڵی دووەم دووبارە، (الوقت المحدد لها) دووبارەکراوەتەوە، من پێم وایە ئەوە هیچ شەرعیەتێکی نەما، چونکە بەدەنگدان ئەو بڕگەیەمان لابرد، بۆیە پێشنیار دەکەم کە(الوقت المحدد لها) ئەوە لابچێت وهەروەها مەسەلەی لیژنەکەش، ئێمە بەڕاستی لەهەموو بڕگەکانی پێشوو کە داعی نیە لەسەری بڕۆینەوە، ئەو لیژنەی کە خۆپیشاندانەکەی ڕێکخستووە ئەوەندە بێ ئەهەمیێتمان کردووە، حەق وایە لێرە ئەهەمیێتێکی بدەینێ، بۆ ئەوەی ڕاوێژی پێبکرێت، پرسی پێبکرێت، ئینجا کۆتایی بەخۆپیشاندانەکە بهێندرێت، بۆ ئەوەی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانە هەست بکەن کە بەپرسی ئەوان، بە ڕای ئەوان خۆپیشاندانەکە کۆتایی پێهاتووەو دەسەڵات ولایەنی پەیوەندیدار وەڵامی پێویستی خۆپیشاندانی داوەتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر صباح، فەرموو.

بەڕێز د. صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئەم بڕگەیە کە بەو شێوەیە صیاغە کرا، بوونی کاتی دیاریکراو لەناو بڕگەکەدا، نەقزی غەرەزی یاساکە ئەکات بەتەواوەتی، یەعنی تەنها ئەوەندە بوترێت، وەزیر یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی ئەتوانی فەرمان بدات بە بڵاوە پێکردنی خۆپیشاندەران، ئەگەر لەچوارچێوەی گشتی ئامانجی خۆپیشاندانەکە دەرچوو، ئەگینا ئەگەر مەسەلەی کات بەو شێوەیە بمێنێتەوە، نەقزی غەرەز ئەکات، یەعنی ئەبێ فەزایەك و مەودایەکی زیاتر بدرێت بە خۆپیشاندەران کە بتوانن دڵنیا بن لەوەی کە مەبەستەکانیان هاتووەتە دی، بۆیە من پێشنیازی ئەوە ئەکەم کە ئەو صیاغەیە باشە بەس مەسەلەی کاتەکەی لێ لاببەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك سالار، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا وەکو چۆن ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە یان دوای ئەوەی کە مۆڵەت دەدرێت بە ئەنجامدانی ئەو چالاکیە مەدەنیە، بەرپرسیارێتیەکە بەرپرسیارێتیەکی دوولایەنەیە بۆ گەیشتن بەئامانج، لەحاڵەتێکدا، ئەگەر لەچوارچێوەو ئامانجی خۆی دەرچوو، ئەکرێ هەر بڵێین بەرپرسیارێتی کۆنترۆڵکردنی ئەو دۆخە نائاساییەش ئەکرێ دوولایەنە بێت، چونکە ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە یان ڕێبەرانی خۆپیشاندانەکە دەتوانن کاریگەرییان بەسەر هەمووی یان بەشێك لە خۆپیشاندەران هەبێت، بتوانن دۆخەکە هێور و هێمن بکەنەوە، ئەویش بەپێی ئەو ئالیەتەی کە دواجار یەکە ئیدارییەکان بڕیاری لێدەدەن، بۆ چۆنیەتی کۆتایی پێهێنان بەو چالاکیە مەدەنیە، لەبەر ئەوە ئێمە پێشتریش بڕیارماندا، کە ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە یان لیژنەکە، کۆمەڵێك

بەرپرسیارێتیان ئەکەوێتە ئەستۆ لەم حاڵەدا بەتایبەتی، زۆر زۆر گرنگە، ئەگەر لەحاڵەتی تردا، حزوری ئەوان بەهەند وەرنەگیرابێ بۆ یەکە ئیدارییەکان، بۆ وەزیر، بۆ قائیمقامیەت، بۆ ناحیە، یان هەر سنووریکی ئیداری جوگرافی کە خۆپیشاندانی تێدا دەکرێت، ئەکرێ دەست بەرن بۆ قوەی مەعنەوی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە بۆ ئەوەی ئەو حاڵەتە نائاساییە کۆنترۆڵ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان ئێستا وازح بوو، کاك عەونی ئاخر صیاغە بخوێننەوە، تابیخەینە دەنگدانەوە، فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة:

اولاً: للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريق المظاهرة في حالة خروجها عن اهدافها او الوقت المحدد لها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێی لەگەڵدایە تکایە بادەستی بڵند بکات؟، باشە کاك کاروان نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز کاروان صالح احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا وەك بۆ جەنابتانم ڕوون کردەوە، لەخاڵی یەکەم بەدەنگ (الوقت المحدد لها) رەفزکرایەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە دانیشە، ئێستا دەقەکە دەخەینە دەنگدانەوە، ئەگەر دەنگی نەهێنا ئەو وەختە لای دەبەین، دانیشە ماددەیەکی دانراوە ئەتوانی دەنگی بۆ نەدەیت تەواو، کوێستان خان، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو صیغە تازەی کەئێستا دکتۆرە ڕۆژان خوێندییەوە، ئەو پێشنیارەی هەردوو لیژنەی ناوخۆ و مافی مرۆڤی تێدا نەبوو، یەعنی وەکو ئەوە صیغەیە نەبوو کە پێشتر خوێندرایەوە، تشاورەکەی لێ دەرهێندرابوو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تکایە ئیعادەی صیاغەکەی بکەنەوە، بەڕێزان دیارە دوای نیوەڕۆیە کەس سەری لای خۆی نیە، لیژنەی یاسایی هەندێکیان حازر نەبوون، هەندێکیان درەنگ هاتووە، 40 کەس غائیبە، داوامان کردووە ئەوەی کە حازر نیە غیابی بدەن، کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة:

اولاً: للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريق المظاهرة في حالة خروجها عن اهدافها او الوقت المحدد لها بعد التشاور مع اللجنة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

صیاغەکە دووبارە بخوێنەرەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة:

اولاً: للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريق المظاهرة في حالة خروجها عن اهدافها او الوقت المحدد لها بعد التشاور مع اللجنة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، زۆر سوپاس، کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، ئێستا بۆ خاڵەکانی تر.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ثانياً: اذا وجدت اجهزة الشرطة صعوبة في تفريق المتظاهرين رغم الطلب منهم واصرارهم على ذلك يحق لها اتخاذ الاجراءات التالية:

1- الرش بخراطيم المياه حسب الاحوال .

2- استخدام المواد المسيلة للدموع او الوسائل الخاصة الاخرى ذات الطابع المدني بتفريق المظاهرات.

3- القبض على مثيري الشغب اثناء المظاهرة واتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ تکایە، ڕەئیتان.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ تکایە، ڕەئیتان.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەین هەرچەندە بڕگەی سێیەم لە ماددەی یازدەم بەوازحتر هاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی، تکایە ڕەئیتان.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەڕاپۆرتەکەی خۆماندا ئاماژەمان پێکردووە، کە بڕگەیەکی تر زیاد بکرێت، ئەویش(بەکارهێنانی قەڵغان بۆ خۆپاراستن) سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئەوانەی کە ئەیانەوێت قسەی لەسەر بکەن ناویان تۆمار دەکەم، فەرموون(دکتۆرە پەریهان، کوێستان محمد، سۆزان شهاب، هاوڕاز خۆشناو، پێشەوا تۆفیق، شلێر محمد، سیویل عوسمان، تارا ئەسعەدی، صباح محمد، ڕەفیق صابر، عبدالرحمن حسين) دکتۆرە پەریهان، فەرموو.

بەڕێز د. پەریهان محمد قوبلای:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی هەشتەم لە (2- استخدام المواد المسيلة للدموع او الوسائل الخاصة الاخرى ذات الطابع المدني بتفريق المظاهرات.) ئەم الوسائل الخاصە، ئەگەر تەحدید نەکرێت و دیاری نەکرێت هەرچی وەسیلەیەك جیهازی شورتە بەکاری بهێنێت بە وەسائیلی خاصە ناو ئەبرێت، لەبەر ئەوە من بەباشی ئەزانم ئەو وەسائیلە خاصانە لێرە لەم بڕگەیە دیاری بکرێت، باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کوێستان خان، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان مولاحەزەم هەیە، هۆی تایبەتی تر دەستەواژەیەکی لاستیکیە ئەکرێ بۆ زۆر شت بەکاری بهێنرێت، بەداخەوە جاری وا هەیە لە موناسەبەیەکی خۆشیدا لەلای ئێمە تەقەی خۆشی ئەکرێت بە هی مەدەنیش دائەندرێت، لەبەر ئەوە بەڕەئی من یان لابرێت یان تەحدید بکرێت، چونکە ئەمە بیروبۆچوونی زۆر هەڵئەگرێت، وەسائیلی زۆر هەڵئەگرێت، کەڕەنگە مەدەنیش نەبێت و بەمەدەنی حسابی بۆ بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار سۆزان شهاب، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ڕام وایە، تەبعەن لەم حاڵەتە تۆ ئەتەوێ تەفریقیان پی بكەیت، پاش ئەوەی كە موخالەفەیەك بووە، پیویست ناكات بەم هەموو خاڵە، ئەڵێیت (اذا وجدت اجهزة الشرطة صعوبة في تفريق المتظاهرين رغم الطلب منهم واصرارهم على ذلك يحق لها اتخاذ الاجراءات المدنية واستخدام الوسائل المدنية بحقهم)، وەسائیلی مەدەنی چیە؟، خۆی لەناو پۆلیسی چالاكیە مەدەنیەكان خۆیان ئەوەیان هەیە، عصا كهربائية، غاز المسيلة للدموع، رش بماء، لەوە زیاتر بۆیان نیە بەكاری بهێنن، لەهەندێ جار لەحاڵەتی وا كە ئەكەونە مواجەهە لەبەینی هەردوو لایان ڕەصاصی مەتاتی بەكار ئەهێنن، یەعنی لەجیاتی فیشەك مەتاتیە، هی پلاستیكیە، فیشەكی پلاستیكی لەوە زیاتر بۆیان نیە، خۆ ئەگەر وایان كرد ئەوە ئەو بەشە ئەیانگرێتەوە كە لەماددەی 12 هاتووە، كەتوانیویانە ئەوان عەزێتی كەسێك بدەن لە خۆپیشاندەرەكان، هەر بۆیە پێویست ناكات تۆ ئاوپرژێنەكەو وەسائیلی تر بەجیا دابنێیت، لەیەك ماددەدا وەسائیلی مەدەنی (الرش بخراطيم المياه و استخدام المواد المسيلة للدموع ذات الطابع المدني) سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار هاوڕاز خۆشناو، فەرموو.

بەڕێز هاوڕاز شیخ احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سەبارەت بەو ماددەیە لەخاڵی دووەم، بەڕاستی ماددەی فرمێسك ڕێژ، من نازانم ئایا ئەمە بۆ تەندروستی خراپ نیە؟، یەعنی لەو ڕووەوە ئەبێ تەماشای بكەین، ئەگەر وابێ ئەوە بەڕاستی یەعنی ئێمە شتێكی خراپترمان كرد، هۆیەكانی تایبەتی تر من نازانم بەڕاستی ئەوە بازنەكەی زۆر فراوان كراوە، یەعنی چۆن دیاری دەكرێت، لەوانەیە شتێك بێت بەكار بێت، دواتر زەرەرێكی زۆر بدات بە خۆپیشاندەران، سەبارەت بەخاڵی سێیەم، من نازانم بازنەی گێرە شێوێنی چی دەگرێتەوە؟، لێرەدا مەسەلەن هات و هاوار كردنێك، شیعار وتنێك، من ئەمەوێ ئەم بازنەیە زیاتر تەوزیح بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار پێشەوا تۆفیق، فەرموو.

بەڕێز پێشەوا تۆفیق مغدید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستیدا لەماددەی چوارەم، خاڵی دووەم هاتووە، كە دەزگای پۆلیس گرنگیدان بە خۆپیشاندەران دەگرێتە ئەستۆ، بۆیە بەڕەئی من مەهامی سەرەكی پۆلیس لەكاتی خۆپیشاندانەدا، پاراستنی خۆپیشاندەرانە لەلایەك هەروەها پاراستنی موڵك ومالی گشتی وموڵك ومالی دەوڵەت وموڵك ومالی تاكە كەسییە، ئەوەی كەلێرەدا جێگای تێبینیە، من وا دەزانم كە بڵاوە پێكردن، دەگەڕێتەوە بۆ یاخود كارێكی سەرەكیە پەیوەندی بەلایەنی مۆڵەت پێدەر لەگەڵ ئەو لیژنەیەی كە لەماددەی سێیەم لەخاڵی دووەم هاتووە، كاتێ كە داواكارییەك پێشكەش

بەلایەنی پەیوەندیدار دەکات، ناو و ژمارەو ئامانجی خۆپیشاندان وهەروەها کات و شوێنەکەشی تێدا دیاری کراوە، بۆیە بلاوەپێکردن کاری سەرەکی ئەم دوانەیە، نەك کاری پۆلیس، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەم ماددەیە بەم شێوەی کە ئێستا دەیخوێنمەوە وای لێ بێت،(لەکاتی دروست بوونی پشێویدا هێزەکانی پۆلیس دەتوانن ئەم شێوازانە بگرنە بەر، نەك لەکاتی بلاوە پێکردن، چونکە خۆمان دەزانین لەکاتێکدا کە خۆپیشاندان دەکرێت، بۆی هەیە حالەتێکی نا تەندروست ڕووبدات یان کەسێك داخلی خۆپیشاندانەکە ببێت پشێوییەك دروست ببێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم بەم شێوەیە بێت، (لەکاتی دروست بوونی پشێویدا هێزەکانی پۆلیس دەتوانن ئەم شێوازانە بگرنە بەر: 1- ئاو ڕشاندن بە پێی حاڵەتەکە، 2- بەکار هێنانی قەڵغان بۆ پاراستن، هەروەکو ئێمە لە لیژنەش هی کۆمەڵی مەدەنی ئاماژەمان پێکردووە، 3- بەکارهێنانی گازی فرمێسك ڕژێن، یان لەکاتێ ئەگەر خۆپیشاندەران پەنایان بۆ توندو تیژی برد، نابێ لەبەکارهێنانیشی زیادە ڕەوی بکرێت، 4- دوور خستنەوەی ئەو کەسانەی کە لەشوێنی خۆپیشاندانەکە پشێوی دەنێنەوە، تا کۆتایی خۆپیشاندانەکە،) من پێشنیار دەکەم صیاغەکەی بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە، پێشنیارەکەت بەنووسین بنووسە، بینێرە بۆ لای ئێمە، ڕێزدار شلێر محمد، فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەم بڕگەیە من حەزم ئەکرد بەڕێز وەزیری ناوخۆ لێرە بوایە، با بزانم تا چ حەدێك ئەم وەسائیلانە لەهەموو شوێنێك هەیە، چونکە بەڕاستی ئێمە هەر لە سلێمانی بیگرین 12 قەزای هەیە، لەگەڵ 87 ناحیە، یەعنی دوایی با تووشی شتێك نەبین نەتوانین یاساکە جێبەجێ بکەین، لەبەر ئەوە ئەم وەسائیلانە شتێکی زۆر موهیمەو فەنیە، یەعنی بەکار هێنانی ماددەی فرمێسك ڕژێن، ئەمە خەڵکێکی ئەوێت لیی بزانێ با نەبێ بەوەی کە ئوتێلێك سووتا حەریقێك پەیژەی نەبوو، لەبەر ئەوە ئەو مەوزوعانە حەزمان ئەکرد بەشێوەیەك بێت نیدائی تێدا بێت، یەعنی سێچار نیدا ئەکرێت لە شوێنێکدا، ئەگەر بلاوەیان پێنەکرد، بەم وەسائیلانەش مەگەر لە شارە گەورەکان بەکار بهێندرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار سیوەیل خان، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت خاڵی دووەم، - (استخدام المواد المسیلة للدموع) هەمان ڕەئی کوێستان خان و دکتۆرە پەریهانم هەیە، ئەگەر بکرێت (او الوسائل الخاصة الاخرى) ڕەش بکرێتەوە، هەر نەنووسرێت باشترە، هەتا ئەوێ بێت بەنیسبەت خاڵی سێیەم: هاوڕام لەگەڵ کاك پیشەوا کەباسی کرد، ئەو کەسانەی کەموشاغیبن دوور بخرێنەوە، نەك بگیرێن، لەوانەیە گەنجێکە لائیرادی قسەیەك دەکات، پیویست ناکات بگیرێت، ئەگەر

دووبارەو سێبارەیان کردەوە، ئەوە قەیناکە، بەس لەو ڕەئیە، لەگەڵ کاك پێشەوام، لەگەڵ ئەو پێشنیارانەی کە دەیکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار تارا ئەسعەدی، فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین یاسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لەڕاکەی سۆزان خان دەکەم، کە تەحدید بکرێت ئەو شتانەی کە عالەمییەن بەکار ئەهێندرێت لەکاتی ڕوودانی خۆپیشاندانێك، ئەو چەند خاڵە هەمووی لەیەك خاڵدا کۆبکرێتەوە، ئەوەشی بۆ زیاد بکرێت، کە بەهیچ شێوەیەك زیان بەخش نەبێت بۆ ئەو کەسانەی کە هەڵئەستن بەو خۆپیشاندانە، هەروەها شێوەیەکی ڕێکوپێك بۆ ئەنجامدانی بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار دکتۆر صباح، فەرموو.

بەڕێز د. صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەو ڕوانگەوە سەیری ئەم ماددەیە بکەین، کە لەڕاستیدا حسن النیە، موفتەڕەزە هەم بۆ دەزگاکانی پۆلیس، هەم بۆ ئەو کەسانەشی کە هەڵدەستن بە خۆپیشاندان، ئەو بۆچوونە گومانوییە ئەبێ لابەرین لەسەر ئەو مەوزوعە، بۆیە من پێم وایە کە لێرەدا دەڵێت:(الرش بخراطیم المیاه حسب الاحوال) لێرەدا ئەگەر دیاری نەکرێت لەوانەیە ئەم حسب الاحواله مومکینە ئاوی لەکوڵ هاتوو بەکار بهێنن ئەو خەڵکە بسووتێت، بەڕاستی ئەبێ ئەو زەمانەی تێدا بێت کە بەهیچ شێوەیەك مەترسی بۆ جەستەی ئەو خەڵکە نەبێت، نوقتەیەکی تر، ئەگەر ئێمە بچینە ناو تەفاصیلیشەوە، ڕەنگە زۆر لەو وەسائیلانەی کە باس ناکرێت و پیویستیش بێت، لەوڵاتی ئێمەدا دەست نەکەون، بۆیە من ئیقتراح دەکەم بەم شێوەی لێ بێت:(اذا وجدت اجهزة الشرطة صعوبة في تفریق المتظاهرین رغم الطلب منهم واصرارهم علی ذلك یحق لها استخدام الوسائل ذات الطابع المدني الخاصة بتفریق المظاهرات)،یەعنی ئەوەندە وا دەزانم نەچین بۆ(الرش بخراطیم المیاه حسب الاحوال) چونکە ئەمانە بەڕاستی مەترسی لێ ئەکەوێتەوە کە سبەینێ وەکو وتم بۆ ئەو کەسانەی کە خۆپیشاندان دەکەن، وەکو لەهەندێ وڵات هەیە، بەڕاستی دەرگایەك کراوەتەوە وەکو لەهەندێ وڵات بینوومانە، لە ئیخباریش بیستوومانە، ئاوی لەکوڵ هاتوویان بەکار هێناوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار رفیق صابر، فەرموو.

بەڕێز د. رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بڕگەیە یان ئەو ماددەیە چارەسەری حاڵەتێك دەكات، كە ئەویش ئەوەیە خۆپیشاندەران بلاوە نەكەن، لەو حاڵەتەدا مەرج نیە هیچ دەستپێشخەرییەك بۆ توندوتیژی لەگۆڕێدا بێت، یان هیچ عدوانێتیەك لەئارادا بێت، لەلایەن خۆپیشاندەرانەوە، لەبەر ئەوە من پێم وایە، ئەگەر بكرێت لەو حاڵەتەدا تەنها ڕشاندنیان بەئاو بەسە، ئەو (حسب الاحوال)ش من بەزیادی ئەزانم، ئەو ئاو ڕشاندنەش بەڕادەیەك بەهێزە نەك هەر ئینسانێكی ئاسایی، بەڵكو جوانە گایەكیش ئەخات، ئەسپێكیش ئەخات، لەبەر ئەوە ئێمە لێرەدا قسەی لەسەر ناكەین، قسە لەوەیە كە خەڵكەكە بلاوەبكات و بڕواتەوە ماڵی خۆی، بۆیە من پێم وایە ئەو خاڵی یەكەمە، زۆر گرنگە، بەس بێت، بەڵام بۆ خاڵی دووەم، - استخدام المواد المسيلة للدموع او الوسائل الخاصة بها) ئەمەیان بەڕاستی توندە بۆ حاڵەتێك كەتەنها مەبەست بلاوە پێكردنی خەڵكەكە بێت، (او الوسائل الخاصة بها) مەتاتیە، لە حاڵەتێكی وادا خەڵك بیری بۆلای شتی سلبی ئەچێت، بەدڵنیاییەوە مرۆڤ تەسەوری ئەوە ناكات كە شەربەتیان پێدا بكەن، بۆ نموونە، یان ماستاویان پێدا بكەن، بەڵكو بیری بۆ گولە ئەچێت هی پلاستیك یان ئەو جۆرە شتانە، لەبەر ئەوە پێم وایە ئەمەشیان بۆ خۆپیشاندان بلاوە پێكردن جیاوازە، زیادەیە، زۆرە، ئیفراتە لەحاڵەتی بەكار هێنانی ئەو وەسائیلانەدا، ئەگەر مەسەلەكە حاڵەتی شەڕو هەرای لێبكەوێتەوە ئەوە حاڵەتێكی ترە، سێیەمیان: من پێش نیوەڕۆ گوێم لەحاڵەتێك بوو كە وترا بۆ خاڵی سێیەم، تەنها ئەوەندە بوو یەعنی لەحیاتی (- القبض على مثيري الشغب اثناء المظاهرة) هەر ئەوەندە بێت و بەس(واتخاذ الاجراءات القانونية بحق مثيري الشغب) حاڵەتی یەكەمیان تەفسیر كردن نیە، من پێشنیار دەكەم، ئەگەر بكرێت بەم شێوەیە بێت، سوپاس .

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار عبدالرحمن حسین، فەرمووو.

بەڕێز عبدالرحمن حسين ابابكر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش بەڕاستی پشتگیری قسەكانی كاك پیشەوا دەكەم، بڕگەی یەكەم زۆر شتێكی حەزارییە، پێشكەوتوویە بۆ بەكار هێنانی بلاوە پێكردنی خۆپیشاندەران، پشتگیری لەقسەكانی دكتۆر رەفیقیش دەكەم، بەڵام لە بڕگەی دووەم كە دەڵێت بەكار هێنانی ماددەی فرمێسك ڕژێن، ئەمە ئەبێت ئەوكەسانە بەكاری بهێنن كە شارەزاییان لێی هەبێت، یان لەكاتی بەكارهێنانیش بەنیسبەتێكی كەم بەكاری بهێنن، لەوانەیە ببێتە ئەگەری لەدەست دانی چاویان، شتێكی وا ڕوو بدات، بۆ ئەو كەسانەی كە لەناو خۆپیشاندانەكەن، لە كاتی خۆپیشاندانیش ئەو كەسانەی كە پشێوی دروست ئەكەن یان سەرپەرشتی ئەو خۆپیشاندانە ئەكەن، من پێم باشە ئەو كەسانە نەگرن، یەكسەر چاویان ببەستن و بیان بەنە ناو زیندان، من پێم باشە دووریان

بخەنەوە تا خۆپیشاندانەکە تەواو دەبێت، لەکۆتایی تەواو بوونەکەی ئینجا ئازادی بکەن، زۆر باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، سوپاس بۆ هەمووتان ئیستا لیژنەی ناوخۆ، فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا ئێمە پێشتریش باسمان کرد، وتمان لەگەڵ نەصی ماددەکەین کە چۆن هاتووە هەر وابێت، هەندێك لەخوشك وبرایان باس لەوە دەکەن، ئەمە وەکو جواب دانەوە نیە داوای لێبوردن دەکەم، لە ڕۆژانی پێشتر زۆر باس لەو مەسەلە کرا، لەبڵاوە پێکردنی خۆپیشاندەران، ئێمە بینیومانە مەسەلەن سووتاندنی مۆنۆمێنتی هەڵەبجەمان دیوە، من خۆم دەگەڕامەوە لێرە جەلسەمان هەبوو لە پیرەمەگروون ڕێگامان لێ گیرابوو، ئاگاداریان کردمەوە کە وتیان نەیەی، ئەگەر بێیت سەیارەت ئەسووتێندرێت، باوەڕتان هەبێت سەیارەی ئێوەش دەستووتێندرێت، یەعنی ناکرێت ئێمە بە عاتفی بکەوینە ناو ئەو مەسەلانەوە، خۆی لەیاساکەدا هاتووە ئەڵێت بەشێوەیەکی مەدەنی، بە شێوەی مەدەنی تەعامولی لەگەڵ ئەکرێت، بەڵام دەبێت لەو حاڵەتانەی کە توندوتیژی تێ دەکەوێت یان گێرە شێوێنی تێ دەکەوێت ئەبێ ئەو کەسانە بگیرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا بۆ هەموو حاڵەتێك کۆمەڵێك پرەنسیپ و وەسائیل هەیە، مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت، بەڵام وەکو بەڕێز دکتۆر صباح وتی ئێمە هەر حسن نیە وەربگرین، ئەو کەرەستانەی کە مەدەنین و ستانداردی جیهانین و لەوڵاتە دیموکراسیەکاندا بۆ بڵاوە پێکردنی خۆپیشاندەران بەکار دێن، ئەگەر وەکو کەرەستە ناو بهێندرێن یان، ئەگەر بوترێت بەشێوازێکی مەدەنیانە، لەسەر ئەو ئەساسە زیاتر نەبێت، ئەوە کارێکی باشە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی، فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ئەوەداین وەکو لیژنەی کۆمەڵی مەدەنی و پێشتریش ڕاپۆرتی خۆمان داوە، ئەو کەرەستانەی کەبەکار دێن، کەرەستەی مەدەنی بێت کە لە چالاکی مەدەنی بەکار دێت، هەر ئەجهیزەیەکی پۆلیسی تر

بێت خۆی دوور بخاتەوە بۆ پۆلیسی مەدەنی ئەوان بەکارەکە هەستن، بۆ زیادە ڕەوی یان کاری توونـدو تیژی بۆ هێور کردنەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی، لەگەڵ دەقی نەصەکەی کەچۆن لە ڕاپۆرتی هاوبەش هاتووە، بەڵام ئێستا چەند پێشنیارێك کراوە و ئیمەش کۆمان کردۆتەوەو صیاغەکەی بەو شێوەیە نووسیومانەو عەرزی ئەندامانی دەکەین، پێشنیار دەکەین، ئەگەر دەنگی نەهێنا ئەصڵی پڕۆژەکە دەنگی لەسەر بدرێت.

ثانياً: 1- اذا وجدت اجهزة الشرطة صعوبة في تفريق المتظاهرين رغم الطلب منهم واصرارهم على ذلك يحق لها استخدام الوسائل ذات الطابع المدني لتفريق المتظاهرين:

2- اتخاذ الاجراءات القانونية بحق مثيري الشغب اثناء المظاهرة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو صیاغەی ئەخیری لیژنەی یاسایی، مولاحەزەتان هەیە لەسەری، لیژنەی ناوخۆ، لیژنەی مافی مرۆڤ نیتانە، باشە ئیستا بۆ ئەخیرجار بیخوێننەوە پاشان چەند کەسێك دیفاعی لێ بکات و چەندی تریش دژی قسە بکات دوایی دەیخەینە دەنگەوە، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ثانياً: 1- اذا وجدت اجهزة الشرطة صعوبة في تفريق المتظاهرين رغم الطلب منهم واصرارهم على ذلك يحق لها استخدام الوسائل ذات الطابع المدني لتفريق المتظاهرين:

2- اتخاذ الاجراءات القانونية بحق مثيري الشغب اثناء المظاهرة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کەس هەیە قسەی لەسەر بکات، دیارە کەس نیە، بۆیە دەیخەمە دەنگەوە، کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، سوپاس، ئێستا بۆ ماددەی 10 لە ئەصڵی پڕۆژەکە کە دەبێت بەماددەی نۆیەم، فەرموون. دەبێتە هەشت، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دەیەم لە ئەسڵی ڕاپۆرتەکە:

المادة العاشرة:

اذا وقع اثناء المظاهرة اخلال بالامن أو النظام العام أو الاداب العامة، أو حصل اضرار بالغير أو بالاموال العامة أو الخاصة أو خرجت المظاهرة وبفعل القائمين عليها عن اهدافها أو غايتها المحددة يتحمل طالبوا تنظيم المظاهرة المسؤولية القانونية الكاملة بالتكافل والتظامن مع الذين تسببوا في احداث الاضرار بتعويض الاضرار الناجمة عن ذالك، وتتخذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

ڕەئی دووەم:

راى الثاني:

يدعوا الى ان تكون المسؤلية شخصية وليست على عاتق منظمي المظاهرة لان مسبب الاضرار هو الذي يتحمل مسؤولية دفع التعويض.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟ کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دەیەم لە ئەسڵی پرۆژەکە بووەتە هەشتەم، دوو ڕا لە بارەی ئەم ماددەیە هەیە، ڕای یەکەم/ پشتگیری ئەو ڕایە دەکەن:

ئەگەر لە کاتی خۆپیشاندان زیان بە ئاسایش و سیستەم و ئادابی گشتی گەیشت یان زیان بە خەڵکی تر گەیشت یان بە ماڵی گشتی و تایبەتی یاخود خۆپیشاندانەکە بەکاری ئەوانەی پێی هەستاون لە ئەنجامەکانیان و مەبەستە دیاری کراوەکانیان لایاندا، ئەو کاتە ئەوانەی داوای ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکەیان کردووە بەرپرسیاریەتی یاسایی تەواو بە تەکافول و تەزامون دەکەوێتە ئەستۆیان لەگەڵ ئەوانەی بوونەتە هۆی زیان گەیاندن و قەرەبوو کردنەوەی ئەو زیانانەی کە لە ئەنجامی ئەوە کەوتوونەتەوە دەکەوێتە ئەستۆیان و ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان بە پێی یاسای جێ بەجێ کراو وەردەگیردرێت.

ڕای دووەم/

داوا دەکات بەرپرسیاریەتی کەسایەتی بێت، نەکەوێتە سەر شانی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە، واتە ئەوەی بووەتە هۆی زیانەکە خۆی بەرپرس دەبێت لە قەرەبوو کردنەوەکە.

ئێمە وەکو لیژنەی ناوخۆ لەگەڵ ڕای دووەمین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ، ڕەئیتان؟ کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ڕای یەکەم داین.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ بەڵێ؟ كاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەكرێت دوای لیژنەی كۆمەڵی مەدەنی بۆچوونی خۆم بدەم؟.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی كۆمەڵی مەدەنی ڕەئیتان؟ زكیە خان فەرموو.

بەڕێز زكیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەكی ل ڕاپۆرتێ مە دا هاتیە، ئەم دگەل رەئیا ئێكێینە، بوچی؟ چونكی ئەم دبێژین كو لپشت خۆپیشاندانێ عەقلەكێ جەماعی هەینە نەكو سلوكەكی جەماعی هەی، ژ بەرهەندێ ژی لئەسلێ دا وەردگرین كو ئەوێ تەنزیمێ خۆپیشاندانێ ڕادبیتن نیەتەكا سەلیا هەی، یان ژی ئەم وەكو دبێژین دكەویتە بەر پرسیاریەتیا قانونی یان كەسی؟ بەس ئەڤ ئەلتەرناتیف كو بێژین مە هەی ئەگەر هاتو رەئیا دووهێ سەر گرت برگاهەكا دی بێتە زێدە كرن كو ئەم بشێین سیغەكی بۆ بینینەڤە و ڤان ڕێكخەرا بكەین نێنەر، ڤی ڕەنگی (ڕێكخرا خۆپیشاندان كە داواكاری پێشكەش بە سەرۆكی یەكەی كارگێری دەكەن دەبێ كەسانی نێنەر بن)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ كاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە ڕامان وایە ڕێكخەرانی خۆپیشاندانەكە و ئەوانەشی كە كاری شەغب دەكەن هەردوو لایان بەرپرسیاریەتی یاساییان دەكەوێتە ئەستۆ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەندامانی پەرلەمان ئەوانەی دەیانەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بكەن ناویان دەنووسین، لە ئەخیرەوە ناوتان بڵێن.... تكایە تەدەخول لە ئیشی ئێمە مەكەن رجائەن، رەئی خۆتان دەڵێن بەس ئێرە ئیشی ئێمەیە، داوای لێ بوردنتان لێ دەكەم، كەرەمكەن (گۆران ئازاد، محمد شارەزووری، دلێر محمود، ئاشتی عزیز، عبدالرحمن حسین، صباح محمد، رفیق صابر، عبدالسلام بەرواری، صباح بیت الله، نەسرین جمال، كاروان صالح، كاردۆ محمد، سیوەیل عثمان، عبدالله، سەرهەنگ، بەیان احمد، ناسك تۆفیق، هاوڕاز خۆشناو، خلیل عثمان، حسن محمد، جلال علی، بێریڤان سەرهەنگ، ئاسۆ كریم، جعفر علی، پەیام احمد، پەریهان قوبلای، عدنان عثمان، اسماعیل، ئەڤین عمر، سالم تۆما، بلال سلیمان، عمر عبدالعزیز)، بەڕێزان حدودی

60 کەس لە ئەندامانی بەڕێز دەیانەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکەن، دەیخوێنینەوە، بەڕێزان دوو موقتەرەحە، یەکێکیان دەڵێت (ئەوەی کە حاڵەتێکی شەغەب دەکات لەناو مزاهەرەکە ئەوانەی ئیجازەیان وەرگرتووە زائیدەن ئەو کەسەی کە مەسئولە)، ئەوەی تریش دەڵێ (نا بەس ئەوەی موشکیلەکەی کردووە)، ئەگەر موافەقە بکەن، پێنج کەس لەگەڵی بێت و پێنج کەسیش کە دژی بێت دەیدەینە دەنگدانەوە، ئەگەر موتەفق بن لەسەر ئەوە؟ ئەگەر لەسەر ئەوە موتەفقن ئەوان ئێستا پێنج کەس لەوانەی لەگەڵ ئەوەن کە ئەو شەخسەی کێشە دەکات تەنها ئەو شەخسە مەسئول بێت، نەك مونەزمەکان، ئەوانەی لەگەڵ ئەوەن تەنها ئەو کەسە مەسئول بێت کە خۆی موشکیلەکە دەکات، ئەم ڕێزدارانەن (عمر عبدالعزیز، بلال سلیمان، عدنان عثمان، زانا رؤوف، د.صباح)، ئەم پێنج کەسەمان ئیختیار کردووە کە دیفاع لەوە بکەن، ئەو بەڕێزانەی کە ... هەموویان کوردستانین، دەیکەینە 6 کەس باشە، رفیق صابر، نیزامی نیە، دانیشن رجائەن، 6 کەسم دەوێت ئەوەی کە دەیانەوێت کە بە موشتەرەك بێت، هەم ئەوەی خۆی جەریمەکە دەکات وهەم ئەوەی داوای ئیجازەکەی کردووە، بۆ ئەمەش دەمەوێت شەش کەس دەستی بەرز بکاتەوە، نیزامی سۆزان خان کەرەمکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی رەئیەکی سێیەمیش هەیە کە لەبەینی هەردووکیانە، جا نازانم ئەمە چۆن چارەسەر دەکرێت؟ ئەگەر من لەگەڵ یەکەمیش و دووەمیش نەبم ڕای سێیەمم دەبێت، ئەوە چۆن چارەسەر بکەین؟.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

چۆنە؟ ڕایەکە دیار نیە؟ لێرە پرۆژەیەکە دوو ڕەئیەك دراوە، دوو ڕەئی دراوە، موتەفق بوون بە ئیجماع کە پێنج کەس یان شەش کەس لەملا و شەش کەس لەولای، دەتوانی دوایی داوای هەموار کردنی بکەی، بەڕێزان ئێستا پێشنیارێکتان هەیە بیدەن، ئەو کەسانەی کە دەیانەوێ... . نیزامی نی، درایە دەنگدان چەند کەس لەگەڵە، چەند کەس دژە، هەڵدەستن بە ئارەزووی خۆیان قسە دەکەن، دوایی بە رەغبەتی خۆت دەنگ دەدەی، خۆ کەس ئیجبارتان ناکات، ئەو بەڕێزانەی کە دەیانەوێ عقوبەکەی موشتەرەك بێت؟ بەڕێزان ئەو بەڕێزانەی لەگەڵ ئەو رەئیەن عقوبەکە تەنها بۆ ئەو کەسە بێت کە کارشکێنی دەکات، (عمر عبدالعزیز، بلال سلیمان، عدنان عثمان، زانا رؤوف، د.صباح، رفیق صابر)، ئەوەی تر (عبدالسلام بەرواری، سالار محمود، سۆزان، جلال، بێریڤان، صباح بیت الله)، کاك عمر کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم خاڵە هەر زۆر بە کورتی مەسئولیەت لە جیهەی مونەزم دەبێت، ڕەنگە لەڕووی نەزەریەوە ئاسایی بێت، یەعنی تۆ دەڵێی جیهەتێکە و هاتووە ئەو مەسئولیەتە تەحەمول دەکات، بەڵام لەڕووی واقعیەوە لە ئەکسەری حاڵەتەکان جیهەی مونەزم مەسئول نیە، لەڕووی واقعی مەبەستم ئەوەیە زۆر جار کەسێکە

موشاغب دەخزێتە ناو خۆپیشاندەران، ئەسڵەن نە جیهەتی دەسەڵات و نە مەسئولین ئاگایان لێیەتی و نە حەزیان لێیە، نە ئەو جیهەتەش کە تەنزیمی خۆپیشاندانەکە دەکەن، یان یەکێك لە ئەندامانی خۆپێشاندەر لە سنووری یاسایی دا و لە سنووری مۆڵەت پێدراو لا دەدات، ئەویش هەر جیهەی مونەزمە لەوانەیە مایەی نیگەرانی بێت بۆ ئەو بەرپرسیاریەتەی لەلای جیهەی مونەزم دەگاتە ئەو کەسە، لەبەرئەوە ئەمە سیستەمێکە ئێمە دەیکەین لە جیهەی مونەزم دا، سەرۆکایەتی مەفروزە ئاراستەی سەرۆکایەتی بکەین، بەڵێ، عەفوەن بەس لە هینی پرۆتۆکۆڵی خۆمان دەڵێ لەگەڵ سەرۆکایەتی قسە بکەن، بەس ئێوە کە....... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك عمر عبدالعزیز ئاراستەی سەرۆکایەتی دەکەی بۆ ئەوەی حەساسیەی ئەندامان نەبێت، بەڵام ئەندامان گوێ لەبەڕێزت دەگرن، لەسەر بۆچوونەکان دەنگ دەدەن، لەسەر بۆچوونەکانی بەڕێزتان دەنگ دەدەن، ئەمە مولاحەزەیك هەبوو لەسەر ئەوە، جەنابت کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوای لێ بووردن دەکەم تەفاعول نابێت ئەگەر ڕوو نەکەنە ئینسان، بەهەرحاڵ من مەبەستم ئەوەیە ئەم مونەزمە مەسئول نەبێت لەسەر ئەمە، چونکە ئەمە لەڕووی واقعیەوە زۆر جار و لە زۆربەی وڵاتان لە کوردستانی خۆشمانەوە هەمیشە جاری وا بووە کەسێك لە دەرەوەی جیهەتەکە یان لەناو خودی ئەندامانی بەشدار لەوە لە سنووری مۆڵەت پێدراو لائەدا، چ بە دروشمێك یان تەسەروفێك دەبێتە جێگەی بەرپرسیاری، یەعنی جێگەی نیگەرانیە لای خودی جیهەتەکە، لەبەرئەوە بەڕاستی ئێمە وای لێ بکەین کە مەسئولیەتەکەش شەخسی بێت و لەئەستۆی تەنها ئەو نەفەرە بێت کە مورتەکیبی ئەو تاوانە یان ئەو لادانە دەبێت یان ئەو لە سنوور دەرچوونە دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بلال فەرموو.

بەڕێز احمد سلیمان عبدالله(بلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە بەڕاستی من پێم وایە ئێمە زوڵمێك دەکەین ئەگەر بێتو خەتا بدەینە پاڵ کەسانێك کە تاوانیان نیە و بێ تاوانن، ئەگەر تەماشا بکەین بەڵێ ئەوانەی کە خۆپیشاندانەکە ڕێك دەخەن ڕاستە کەسانێکن مەسئولن لە خۆپیشاندانەکە و ڕێکخستنی، وە لە هەمان کاتیش دا ئەوانەی کە خۆپیشاندان ڕێك دەخەن کارئاسانی دەکەن بۆ جیهەتی دەسەڵات یان بڵێین پەیوەندار کە پۆلیسە یان ئاسایشە یان هەر شتێکی تر کە هەیە، لەو ڕووەوە مەسئولیەتیان دەکەوێتە سەر شان، خزمەت دەکەن و ئاسانکاری دەکەن و ڕێ خۆشکردنە بۆ ئەوەی کە ئەوانیش بتوانن چاکتر سەیتەرە بکەنە سەر ئەوانەی کە موزاهەرە دەکەن،

کاتێك کە کەسێك شەغەب دەکات و کارێکی نابەجێ دەکات، لەوانەیە ئەو کەسە ئەسڵەن کەسێك نەبێت لەوانەی کە دەعوەت کراوە بۆ موزاهەرەکە ، لەوانەیە کەسێك بێت و دەستی سێ یەم بێتە ناو قەزیەکە و ئاژاوەیەك بنێتەوە، ئەو کاتە مەسئولیات دەکەوێتە ئەستۆی پۆلیس، نەك سەرشانی ئەو جیهەتەی دەیکات یان ئەو دەزگایەی کە پێوەی هەستاوە و دەیەوێ ڕێپێوانەکە بکات، پێویستە پۆلیس ڕێگا لەوانە بگرێت و نەیەڵێت کاری لەو شێوەیە بکرێت، ئەگەر کراش پێویستە ئەو کەسە تاوانبار بکرێت کە تاوانەکەی ئەنجامداوە، ناکرێت کەسێك تاوانبار بکرێت بە شتێك کە تاوانی نەکردووە، وەکو چۆن ئەگەر بێین و تەماشا بکەین لە قورئانی پیرۆز دا لە 5 جێ باسی لەو جۆرە تاوانە کردووە، لە سورەتی (الانعام ـ الایة 16)، (الاسراء ـ الایة 15)، (الفاطر الایة 18)، (الزمر ـ الایة 7)، (النجم ـ الایة 38)، لە هەموو ئەو ئایەتانە دووبارە بووەتەوە کە خوای گەورە دەفەرموێ (ولاتزروا وازرة اخرى) کەس تاوانی کەس هەڵناگرێ، ئەوە لەلایەك، لەلایەکی تریشەوە لە بنەماکانی مافی مرۆڤ، بەداخەوە لە لیژنەی مافی مرۆڤ کە لەگەڵ بنەماکان مخالف بوو، لە بنەماکانی مافی مرۆڤ خاڵی 11 (عەفوەن کاك سالار گیان) لە خاڵی 11 دەڵێت نەسەکەم لەبەر دەستە دەیخوێنمەوە (دەرموری لە تەمامی ئینسانا ئەسڵ بەر بێ گوناهی هەست، مەگەر ئان کەخیلافی ئان سابت شەوە) یەعنی ئەسڵ لە ئینسان بێ تاوانیە، مەگەر خیلافی ئەوە ئیسپات بێت، دووبارە هەر لە قورئانیش دا خوای گەورە فەموویەتی یان لە نەسێکی قانونی دا هەیە کە باس لەوە دەکات (المتهم برئ حتى تثبت ادانته)، لەبەرئەوە بەڕاستی من پێم وایە ئەگەر ئێمە کەسێکی بێ تاوان بکەین بە تاوانبار لەباتی کەسێك کە تاوانی کردووە، ئەوا خیلافی هەم مافی مرۆڤمان کردووە و هەم خیلافی چەند نەسێکی قانونیشمان کردووە، من پێشنیار دەکەم کە ڕای دووەم قبوڵ بکرێت و ڕای یەکەم لابىردرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عدنان فەرموو.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستی دا دیارە من هاوڕام لەگەڵ ڕای دووەم کە دەبێت مەسئولیەتەکە شەخسی بێ و پێموایە ئەم بڕگەیە یان ئەم ڕایە هاوڕایە لەگەڵ دەستووری عیراقیش لە ماددەی 19 فەقەرەی 8 کە دەڵێت (العقوبە شخصیە) یەعنی لەڕاستی دا بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان دەمەوێ ئەوە ڕوون بکەمەوە ئەگەر ڕای یەکەم وەربگرین و ڕای دووەم ڕەفز بێ ئەمرۆ لەم پەرلەمانەدا بەڕاستی مەوزوعی خۆپیشاندان لە کوردستاندا دەچێتە تونێلێکی زۆر تاریکەوە، ئێمە لە ڕۆژانی ڕابردوو دا لەبڕگەیەك دا مەوزوعی خۆپیشاندانمان بەستەوە بە موافەقە وەرگرتن و ئەمانە کە دیارە ئیجرائاتێکی قورس و سەخت و ئەوانەیە کە تا حەدێکی

زۆر خۆپیشاندان له کوردستان دا بەرتەسك دەکاتەوە، لەڕاستی دا ئەگەر ئەمە عقوبەکە ببێتە عقوبەیەکی جەماعی و مونەزمی خۆپیشاندانەکان بەرپرسیار بن لە هەموو خروقاتێك و لە هەموو کارێکی توند و تیژی و لە هەموو کارێکی شەغەب لەڕاستی دا، جارێ ئەم تەڵقەی رەحمە دەبێت بۆ خۆپیشاندان لە کوردستان دا و یاساکە دەبێتە یاسای مەنعی موزاهەرات، نەك تەنزیمی موزاهەرات، لەڕاستی دا ئێمە هەر فەرز دەکەین با بە نموونە ئەم سێ بەڕێزە لێرەدا داوای خۆپیشاندان دەکەین و موافەقەش وەردەگرین، دەڕۆین خۆپیشاندانێکی هێمنانە دەکەین، داواکاریەکانی خۆمان بە شێوەیەکی هێمنانە بە لافیتە و بە موکەبیرە و ئەوانە پێشکەش دەکەین و قسە دەکەین و وتار دەدەین و حەماس و ئەوانە دەکەین، چەند کەسێك بە مەبەست یان بێ مەبەست موشاغب بە دەست یان بێ دەست بە هەر هۆیەکەوە بێت دێنە ناو ئەو خۆپیشاندانەی ئێمە، لەبەردەمی فوتابخانەیەك یان خەستەخانەیەك یان هەر شوێنێك کە دەیشکێنن و دوو بەرد فڕێ دەدەن، لەگەڵ ڕێزم دوو قسە و توندوتیژی ئەوانە دەکەن، ئەمە ئێمە بەرپرس بین لەوە، لەڕاستی دا جارێکی تر ئەم سێ کەسەی کە داوای ئەم خۆپیشاندانەیان کردووە جورئەتی ئەوە ناکەن بە تایبەتی عقوبەکە و سزاکەی بەو شێوەیە بێت، جارێکی تر جورئەتی ئەوە ناکەین داوای خۆپیشاندان بکەین، واتە خۆپیشاندان لەڕاستی دا تەڵقەی رەحمەی دەوێت و خۆپیشاندان لەو وڵاتەدا ناکرێت، ئەگەر هەرکەسێك مونەزمی خۆپیشاندانەکە بێت و بۆ هەر کارێکی توندوتیژی کە کەسێکی نامەسئول بیکات و لە دەرەوەی بڕیاری خۆپیشاندەران و لە دەرەوەی پلانی خۆپیشاندان و ئەجندای خۆپیشاندەران بێت، ئەمە لەڕاستی دا وا دەکات کەس جورئەتی ئەوە نەکات و کەس قودرەتی ئەوەی نەبێت جارێکی تر خۆپیشاندان بکات، بۆیە لەڕاستی دا هەم هاوتا لەگەڵ دەستووری عیراقی دا و لەگەڵ هەموو ئەو بنەمایانەی کە حاجی بلال باسی کرد، لەڕاستی دا لەگەڵ هەموو مەنتق و هینێکی عەقڵی دا کاکە دەبێت عقوبە شخسی بێت و نابێت عقوبەی جەماعی هەبێت، ئێمە میللەتێکین کە دژ بە عقوبەی جەماعین، بە تایبەتیش بۆ خۆپیشاندان و بۆ کارێکی کە ئێستا پێموایە ئیمکانیاتێکی باشیش هەیە بۆ ڕەسدی ئەو کەسانەی کە توندوتیژی دەکەن، ڕەسدی ئەو کاسانەی کە لەناو موزاهەرەکە دەتوانن و دەیانەوێ ئاراستەی خۆپیشاندانەکە بە شێوەیەکی توندوتیژ و ئەوانە بدەن و کارێکی نا قانونی دەکەن، ئەمە دەکرێت رەسد بکرێت و دەکرێت ئەمانە موحاسەبە بکرێن کە ئەمە خۆی لە خۆیدا هەر لە خودی ئەوەش لادانە لە مەبەستی خۆپیشاندانەکە و لە ئەجندای خۆپیشاندانەکە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز د.زانا رؤوف حمەکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێ گومان منیش قەناعەتم وایە ئەگەر ڕەئی دووەم وەرنەگیردرێت ئەم یاسایە چی تر ناوەکەی لە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندانەوە دەبێت یاسای قەدەغەکردنی خۆپیشاندان، لەکاتێك دا کە مەبەست لە یاساکە

چۆن یاسای مافی بەکاربەر مەبەست لێی پاراستنی مافی بەکاربەرە، یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندانیش مەبەست لێی پاراستنی خۆپیشاندەرە بەقەد ئەوەندەی کە پاراستنە لە نیزامی عام، یەعنی بەراوردێك لە نێوان ئەم دوو دۆخەدا، پاشان ئەگەر بێی لەڕووی یاساییەوە بەراوردی ئەم حاڵەتە بکەی لەڕووی ئەوەی کە تاریخی قانونی خوێند بێت، دڵنیام دەزانێت قۆناغی عقوبەی جەماعی ئەوە یەکێکە لە قۆناغەکانی کە هەر لەزۆر کۆنەوە تێ پەڕێندراوە، قۆناغی فەردیەتی عقوبە و شەخسەیەتی عقوبە قۆناغێکە کە زەرورەت خوڵقاندوویەتی لەگەڵ دروست بوونی یاساکاندا، بۆیە چیتر نابێت بگەڕێیتەوە بۆ ئەو دۆخەی ڕابردوو، یەعنی ئەمە لە گەڵ بەدیهی ترین مەفهومی یاسایی دا ناکۆکە و دەوەستێتەوە کە تۆ باس لە کەسێك دەکەی و عقوبەی دەدەی لەکاتێك دا کە خۆی ڕۆڵی نەبێت تیایدا، بەتایبەتیش ئەگەر بێنی لە قانونی عقوباتی عیراقیش دا سەیر بکەی چەندین بڕگە و مادده هەیە کە تەئکید لەوە دەکاتەوە دەڵێت (لایسأل شخص عن جریمة لم تكن ناشئة عن فعله الجرمي) کەس بەرپرس نابێت لەبەرامبەر تاوانێك کە لە فعلێکی جورمی خۆیەوە نەهاتووە لەکاتێك دا ئەو شەخسە خۆی هاتووە و مافێکی دەستووری خۆی بەکاری هێناوە، ئەوە یەك، دوو/ هاتووە ڕێکارە یاساییەکان مۆڵەتی یاسایی وەرگرتووە، سێ/ وای زانیوە کارێکی یاسایی خۆی دەیکات، تۆ سەرەڕای ئەوە کەسێك دێت بە هەموو پێوەرێك کە دەبێتە گێرەشێوێنی تۆ هیچ سزای ئەو کەسە دەدەی، پاشان ئەگەر تەنانەت بێینە سەر ناوەڕۆکی یاسای عقوباتیش یەك، دوو حاڵەتمان هەیە کە تەنزیمی ئەمەی کردووە کە پێی دوترێت (الاشتراك في الجريمة والمساهمة في الجريمة)، دەبێت موساهەمەی جەریمە هەبێت تیایدا، یەعنی دەبێت ئەو ئینسانە لە یەك حاڵەتدا مونەزم ئەو کەسەی کە ڕێکخەری خۆپیشاندانەکەیە عقوبە دەدرێ کە خۆی بەشدار بووە لە کارە تێکدەرەکەدا، لەغەیری ئەم حاڵەتە بە هیچ پاساوێکی تر نابێت ئەو کەسانە سزا بدرێن، پاشان لەم یاسایەدا کێشەیەکی گەورەمان بۆ دروست دەبێت ئەویش ئەوەیە هەندێك جار موتەسەببی ئەو زەرەرە دیار نیە، بەڵام تۆ مونەزمی موزاهەرەکە دیارە کەواتە تۆ بەردەوام ئەشکالیەتێك دروست دەکەی، ئەشکالیەتەکەش ئەوەیە کە عقوبە دانی مونەزم دائیم مسۆگەرە و ئامادەیە، بەڵام موتەسەبب هەندێك جار دیار نامێنێ، بۆیە ئەمە ترسێکی گەورە دروست دەکات لەلای خەڵك کە چیتر بیر لەوە نەکاتەوە کە ببێتە ڕێکخەری خۆپیشاندانەکە، جارێکی تر لەڕووی عەمەلیشەوە گەر بسەلمێنی، باشە ئەگەر ئێمە وای دابنێین هەزار کەس بەشداری دەکەن لە خۆپیشاندانێك دا، چۆن تەعویز لە ئەوانە وەردەگرین؟ داوا لەو کەسانە دەکەی کە هەرچی ئەوانەی کە بەشداریان کردووە مونەزمە، یەعنی خۆ تۆ ناچی کاشێرێ دابنێی لە تەنیشتیەوە وەرە کاکە و هەرکەسە و داوای تەعویزی لێ بکەمەوە لەبەرامبەر ئەو زیانەی گەیاندوویەتی، کە تۆ داوا لە هێزی چالاکیە مەدەنیەکان دەکەی بۆ پاراستنی ئەو کەسانە، (مشیری الشغب) جیادەکرێنەوە، ئیتر ئیجرائاتی یاسایی بەرامبەری دەکەی ویان نایکەی، ئەوە قۆناغێکی ترە، بەڵام لە هەموو پێوەرێك دا تاکە حاڵەتێك کە سزای مونزمی موزاهەرەی تیا بدرێت کە خۆی تیایدا بەشدارە، خاڵی ئەخیریش کە دەمەوێ ئیشارەتی پێی بدەم، هەندێك جار ڕێکخرانی موزاهەرەکە خۆاین زەحیەن، لەوانەیە هەندێك خەڵك هەیە لێیان بدەن،

لەوانەیە ئەو کەسانەی کە گێرەشێوێنن لێیان بدەن، لەم حاڵەتەدا کەسی مونەزمی موزاهەرەکە موجریمیشە و زەحیەشە لەیەك کاتدا کە دیسانەوە پێچەوانە دەوەستێتەوە لەگەڵ ناوەرۆکی یاسایەکە و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.صباح فەرموو.

بەڕێز د.صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە بۆچوونی دووەم دەکەم، چونکە بەتەواوی لەگەڵ بنەما یاساییەکاندا یەکانگیرە، یەکەمین بنەمای یاسایی بنەمای شەخسیەتی عقوبەیە، ئەو کەسەی کە بۆ خۆی موباشەرەی تاوانێك دەکات، یاخود بەشدارە بە بەشداریەکی کاریگەر لە تاوانێك دا لە کارێکی مەخالفدا دەبێت ئەو بکەوێتە بەر موسائەلەی یاساییەوە، ئەوەی کە لە ڕەئی یەکەمدا بەدی دەکرێت کاتێك کە هەموو ئەوانەی کە ڕێکخەری تەزاهورەکەن دەکەونە بەر بەرپرسیاریەتی لە کۆتاییش دا (وفق القوانین النافذة) لە حاڵێك دا قەوانینی نافیزەی کە ئێستا لە کوردستانیش دا جێگیرە و کاری پێ دەکرێت باس لەوە دەکات کاتێك کە بۆ جەریمەیەك موباشر هەبێ و سەبەبیش هەبێت، جاری بە دەرەجەی یەکەم موباشر مەسئولە با موتەعەمدیش نەبێت، وە سەبەب ئەگەر کاریگەر بێت لە مەوزوعەکە مەسئولە لەو تاوانەی کە ئەنجامی داوە، بۆیە من تەئکید لەسەر ئەوە دەکەمەوە ئێمە ناکرێت بەم یاسایە شتێکی غەیرە یاسایی و شتێك کە پێچەوانەی مەبادیئی یاساییە جێگیری بکەین، چونکە ئەو کەسەی کە ڕێکخەرە و ڕێکخەری تەزاهورەکەیە مومکینەبە هیچ شێوەیەك ئاگای لەو تاوانە نەبێت کە ئەنجام دەدرێت، تۆ چۆن لێرە دەیخەیتە بەر بەرپرسیاریەتی یاسایی، لە حاڵێك دا ئەو بۆ خۆی بێ تاوانە، لەلایەکی تریشەوە ئەوانەی کە موسەببی زەرەرەکەن و مومکینە هەر نەناسرێنەوە لەوسەرەوە وەکو بەرزەکی بانان بۆی دەرچن، بۆیە پێم وایە ئەگەر بەم شێوەیە دابڕێژرێت (اذا وقع اثناء المظاهرة اخلال بالامن (ئەوانەی کە هەیە) یتحمل مسببوا الضرر المسؤولیة القانونیة الکاملة وتتخذ الاجراءات القانونیة بحقهم وفق القوانین النافذة) یەعنی ئەوە ئەشکالەکە حەل دەکات، چونکە هەر کارێك ئێمە بە پێی یاسا بە جەریمەی بزانین لە واقعدا جەریمە نەبێت ئەوە ئیخلالێکە بە مەبادیء و بە قەواعیدی قانونی و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك رفیق فەرموو.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە زۆر گرنگە لە دەرکردنی یاسایەکی لەو جۆرە ئەوەیەکە کە بەلانسێك لە نێوان مافی گشتی یان لایەنی حکومەت و دەسەڵاتدار و لایەنە پەیوەندارەکان لەگەڵ خۆپیشاندەراندا بەڵانسێك هەبێت لە نێوان

بەرژەوەنـدی و مـافی ئـەم دوو لایەنـە، ئـەوەی لـە داڕشـتنی ئـەم پـرۆژە قانونـە بـەدی دەكرێـت بەڕاسـتی تەرازووەكـە زۆر زۆر قورسـە بـەلای حكومـەت و دەسـەڵاتدا وە لـەناو زۆربـەی ماددەكانـدا هەسـت بـە عەقلیـەتێكی دەسـەڵاتخواز دەكرێـت كـە لێـرەدا بەشـێكی موناقەشـە كـراو بەشێكیشـی كـەم كرایـەوە و یـان بەشێكیشی وەكو خۆی مایەوە، مـن لەگـەڵ ئـەوەم كـە مـرۆڤ ئـەو كەسانەی كـە لەگـەڵ پێشنیاری دووەمـن، لەبەر كۆمەڵێك ئەسباب و هۆكار، یەكەم/ هیچ فەلسەفەیەكی ئینسانی و هیچ پرەنسیپێكی جیهانی و مافی و مرۆڤ و نەتـەوە یـەكگرتووەكان و تەنانـەت ئـەوەش كـە لـە ئەسـبابی موجبەكـە داهـاتووە كـە مـەبادیئ و قەواعیدی دوەلی كە پەیوەندیان بە ئازادی و بە مافی مرۆڤەوە هەیە هیچ كام لەوانـە ڕێگـە نـادەن كەسـێك لەسەر كارێـك سـزا بـدرێت كـە نـەی كردبێـت، مـرۆڤ كاتێـك كـە دەبێتـە 18 سـاڵ خـۆی ئیـدی مەسـئولە و بەرپرسە لەو كارەی كە دەیكات، ئێمە بۆ خۆمان وەكو كورد و وەكو تاكێـك ئـەزموونێكی زۆر تاڵمـان هەیـە لەگەڵ سزای بە كۆمەڵ، د.زانا گوتی لـە دنیـادا نـەماوە، ڕاسـتە، بـەڵام لـە ڕژێمـە دكتاتۆریـەكان دا هێشـتاش ماوە، من بۆ خۆم ڕەنگە وەكو زۆر لە ئێوە یەكێكم لـە قوربانیـانی ئـەوەی كـە بـەهۆی منـەوە برایەكـەم لـە زینداندا بووە، چونكە من ڕۆژێك لەڕۆژان پێشمەرگە بووم و براكەمیان خستۆتە زیندانـەوە و سـزایان داوە بـەهۆی تاوانێكـەوە كـە براكـەی مـن بـووم كردوومـە، ئێمـە وەكـو نەتەوەیـەك كـە قوربـانی ئەمـە بـووین بەهـەزاران خێزانـی كـورد لەسـەر سـنوورەكانی سـعودیە و لـە بیابانەكانـدا ڕەوانـە دەكـران لەبەرئـەوەی كوڕەكانیان پێشمەرگە بوون یان تێكۆشـەر بـوون یـان لـە دەرەوەی وڵات بـوون، ئێمـە وەكـو نەتەوەیـەك كـە قوربانی ئەوە بووین و نابێت قەد ڕێگە بە خۆمان بدەین پرەنسیپێكی وا و بڕگەیەكی وا لە هیچ قانونێكی ئێمەدا جێگەی بكرێتەوە كـە كەسـێك بـەهۆی تاوانێكـەوە سـزا بـدرێت كـە خـۆی نـەی كـردووە، بـە كـورتی هەركەسێك بەرپرسە لەوەی كە دەیكات، لە سیستەمی دیموكراتی دا تاكە كەس ئەساسە، سـەنتەرە وهـەموو مەسەلەكان لە ڕوانگە و لـە دیـدی بەرژەوەنـدی تاكـە كەسـەوە دەیبیـنن بـەو پێیـەی كـە كـائینێكی واعـی و هۆشیارە، خۆی بەرپرسە لەو كارانـەی كـە دەیكـات، لەبەرئـەوە مـن زۆر بـە حەماسـەوە ڕاستیەكەی لەگـەڵ ئەوەم كە مرۆڤ تەنها لەو مەسەلەیەش دا و لەهەر مەسەلەیەكی تریش كە مرۆڤ تەنیا خۆی بەرپرس بێت لەوەی دەیكات و نابێ ئێمە ڕێگە بەخۆمان بدەین كەسێك سزا بدرێت بەهۆی تاوانێكەوە كـە نـەی كـردووە، بمبوورن لەكاتی بوونی قانونێكی لەو جۆرە بەڕاستی مرۆڤ دەبێت زۆر سادە بێـت، یـان بمبـوورن كـە دەڵـێم نەفام بێت یان ئازادی خۆی لێ بەلا بێت و بیەوێ بچێ لە زیندانـدا دابنیشـێ تـا بـوێرێ داوای خۆپیشـاندان بكـات، چـونكە هـیچ كەسـێك نـاتوانێ گـەرەنتی ئـەوە بـدات كـە خۆپیشـاندانێك 100٪ هـەموو جارێـك بەشێوەیەكی ئارام تێ دەپەڕێ، دانانی ئەم بڕگەیە بە شێوەیەك بـەوەی كـە ئامادەكارانیش سـزا بـدرێن لـە ناوەڕۆك دا زۆر لە قیمەتی قانونەكە دێنێتە خوارەوە، ئەو مافەش كە مافێكی دەستووریە زۆر تەنگەبـەر و تەسك دەكاتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزم بۆ ڕەئیەکانت هەیە بەس یەك شت تکایە مولاحەزە بکەن، حکومەتی قوڕبەسەر پرۆژەکەی ناردووە و ژمارەی یاسایی ناردوویانە دەڵێ ئەمە دەسەڵاتە و وا دەکات، کێ دەڵێت دسەڵات لەگەڵ ناقانونیە؟ تکایە لە جێی خۆت قسە مەکە، کێ دەڵێ دەسەڵات لەگەڵ شتی نا یاساییە؟ یەعنی ئیتهامی دەکات کە ئەمە نایاساییە و حکومەتیش ئەمەی کردووە، ڕێزدار سکرتێری پەرلەمان کاك فرست موداخەلەیەکی هەیە پێش ئەوەی بەڕێزان دەست بە قسە کردنەکەیان بکەن، کاك فرست فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر جار منیش ڕەخنە لە لیژنەی قانونی دەگرم دەڵێم ئێوە مەفروزە جەوابی هەموو پرسیارێك نەدەن، بەلاّم ئەوانیش تووشی حاڵەتێکی وەك ئەم حاڵەتە دەبن، ئیحتمال هەیە دوماهی گوناهباریەکە ئێمە هەموومان تەحەمولی بکەین، لەبەرئەوە حەقیانە ئەگەر هەندێك جار تەوزیحاتی بدەن یان موداخەلاتی بکەن، ئێمە ڕاستە سوڵتەی تەشریعینە، ئەگەر بێینە ناحیەی نەزەری هەرشتێك بکەوێتە بەردەستی بەڕێزتان بە ئەکسەریەت دەنگی هێنا دەبێتە قانون، بەس لەبیرمان نەچێت قانون ئەسڵەن عیلم و فەنە، فەنە چونکە سیاغەیە، عیلمە چونکە نەزەریاتی خۆی هەیەو وەك علومەکانی تر، لێرە ئەگەر بێتو ئەوە دەرباز بێت، بە ڕەئی من دەبێتە گرفت و موشکیلەیەکی گەورە بۆ ئێمە، دوور نیە عالەم و هەموو دنیا نەقدمان بکات، بۆ؟ چونکە مخالفی بەدیلاتی قانونە، ئەوەڵەن هەر یەك مەسئولە لە فعلی خۆی، چ فعلەکە مەدەنی بێت ئان جەزائی بێت، باش بێت یان خراپ بێت، فعلی جەزائی عقوبەی جەزائیە، ئەویش لە چ حاڵەتێك دێت ئەگەر یەکێك فاعلی ئەسڵی بێت یان شریك بێت، یان فعلەك بکات کە قانون تەحریمی کرد بێت یان ئیمتناع لە فعلێك بکات کە قانون کردبیەتە واجب، لەهەر دوو حاڵەت تووشی عقوبەی جەزائی دەبێت کە ئەویشیان غەرامەیە یان حەبسە، لە ناحیەی تر عقوبەی مەدەنی هەیە، عقوبەی مەدەنی سێ ڕوکنی پێ دەوێت، غەڵەتی و تەحقیقی زەرەر کرابێت کە یەکێك زەرەری پێ کەوت بێت و عەلاقەی سەبەبی لە بەینی هەردووکیان غەڵەتی تر هەبێت و زەرەر لە تۆ درابێت زەرەرەکە نەتیجەی غەڵەتی مە بیتن تەحەمولی عقوبە دەکەم، عقوبەی مەدەنیش یان بە پارەیە یان دوور نیە مەعنەوی بێت، ئیحتمال هەیە زەرەرەکە زۆر خەفیف بێت من بە ئیعتزارەك جەبری ئەو غەڵەتیە بکەم یان جەنابت قانع بکەم کو بەرەنگاری من نەبی، لەو حاڵەتە بەڕەئی من ئەوەی لەو ماددەیە هاتووە موخالفی نە قانونە، موخالفی بەدیلیاتی قانونە، موخالفی مەبادیئ و قەواعیدی قانونە، نابێت ئێمە نە لە نزیك نە لە دوور تەشریعی ئەو نەسە بکەین و من ئیقتراح دەکەم ئەسڵەن ئیلغا بکرێت، بۆ؟ چونکە ئەو حاڵەتانە چارەسەر کراون لە دوو قانونی سەرەکی، سیوائەن لە عیراق بێت یان لە دەوڵەتی عەرەبی و ئەجنەبی بێت، یەکێك لەوان قانونی عقوباتە کە هی تریش قانونی مەدەنیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.ئەرسەلان موداخەلەی هەیە دواتر دێینە لای جەنابت، فەرموو.

بەڕێز د.ئەرسەلان بایز اسماعیل/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من وەکو هەرکەسێك دوو معاناتم هەیە و تا ئێستاش هەر لەبیرم ناچێتەوە، یەکێکیان کە تەڵەبە بووم و لە بیدایەتی موتەوەستە بووم کە یەکێك لە سەفەکەی خۆی ئاژاوەی دەگێڕا هەموومان عقوبە دەدراین، دووەمینیان لە عەسکەری، بەڕاستی عقوبەی جەماعی نیە، ئێمە خۆمان زۆر عقوبەی جەماعیمان خواردووە، لەبەرئەوە لە کوردەواری خۆمان دەڵێت (هەرکەسە و دەچێتە قەبری خۆی)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو 5 بەڕێزە (کاك عبدالسلام، کاك سالار و سۆزان خان و کاك جلال و بێریڤان خان و کاك صباح)، کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو هەموو ئەو خوشك و برایانە حەقە تاوەکو لە هەڵوێستی یەکتر تێ بگەین و بیرباوەڕی خۆمان دیاری بکەین، من لەگەڵ ئایەتە پیرۆزەکەمە (لاتزروا وازره اخرى) لە 100٪ وەکو موسوڵمانێك، وەکو یەکێك بە تەخەسوسی خۆمی ئەکادیمی باش دەزانم جیاوازی بەینی عقوبەی کۆن و تازە، هی کۆن جەماعی و ئینتقامی بوو و ئیبادە بوو، بۆیە کە دەچوونە سەر گوندێك گوندەکەیان هەموویان دەسووتاند، بۆیەش من دژی شۆستەکانی سەر شەستی و سەدیمە لە هەمبەرەکان، چونکە ئەوە عقوبەی جەماعیە، هیوادارم ڕۆژێك ئەوەش عیلاج بکەین، من لەگەڵ عقوبەی فەردیمە، وە هەریەکێك وازیرەکەی خۆی دەبێت تەحەمولی بکات، ئەوە وەکو مونتەڵەق لای من، دووەم/ من لە ماف تێ ئەگەم و ماف و بەرپرسیاریەتی لەیەکتر جودا نابن، کە من مومارەسەی مافێك دەکەم دەبێ مافی خەڵکانی تریش بپارێزم و بەرپرسیاریەتی ئیجتماعیم هەیە، سێیەم/ کە دێین ئەمە هەمووی دەخەینە ناو قالبێك من قەد بیر ناکەمەوە لەوەی کە لە سوڵتەمە و بە تەسەوری من نابێت قەد کەسێك لە کۆمەڵگای دیموکرات یان بەرەو دیموکرات بچێت بیر بکاتەوە هەمیشە تا ماوە لە موعارەزەیە، دیموکراسیەت ڕێگا دەدات ئێمە ڕۆڵمان بگۆڕین، ئێمە دەمانەوێ لە پەرلەمان بۆچوونی منە هەریەك ئازادە چۆن تەماشا دەکات، من دەبێت دڵنیای ئەوە بم کە ڕۆژێك من چوومە ئۆپۆزسیۆن من وەکو دەسەڵاتدار قانونێکی وام دەرنەکردووە، ڕۆڵی من ئۆپۆزسیۆن زەعیف بکات، منیش وەکو ئۆپۆزسیۆنی ئێستا دەبێ کە ڕۆژێك من نەمام لە ئۆپۆزسیۆن دەستی خۆم نەگەزم و بڵێم من وەختی ئۆپۆزسیۆن جیهازی دەولەم زەعیف کرد، ئەمە ڕەئی شەخسی خۆمە و عیلاقەتی بە ڕەئی کەس نیە و کەس لەسەر خۆی وەرنەگری، لەسەر ئەو ئەساسە و ئەو بنەمایە من دەڵێم مونەزمی تەزاهورات داوای تەزاهورە دەکەن، شەرتی تەزاهور ئەو تەعریفەی لەوێوە هاتووە، دەیانەوێ ڕەئیەکی عام دروست بکەن کاریگەریان هەبێت، وەسیلەی زەختێك بن لەسەر بڕیارێك و قانونێك و کردارێك کە دەسەڵات کردوویەتی یان جیهەتێکی تر یان وەکو سۆزان خان باسی کرد ئەسڵەن حەدەسێك لە گواتیمالا دەبێت

دەیانەوێ ڕەئی عام لەسەری دروست بکەن، لەسەرەتاوە ئەم جۆرە موزاهەراتانە نە ترسن لەسەر دەوڵەت و نە ئینسان بە دەست پێکی عصیانی مەدەنی تێ بگات، بۆیە موزاهەرات تەبیعیە لە دوەلی دیموکراتی، ئەمان کە ئەچن داوای دەکەن و بۆ ئەو مەبەستە ئاگانەلە مافی خۆیان کە یاسایەك هەیە ڕێگا دەدات بەوەی کە لیژنەیەك دروست ببێت و داوا بکات تەزاهور ببێت، بەڵام لە هەمان کات، زمنیەن، ئەوان کە داوا دەکەن موافەقەتە ئیستنادە لەسەر یاساکە دەکەن، دووەم/ بێ ئەوەی لە موافەقەکە ڕەزامەندیەکە باس بکرێت، بە پێی برگەکانی یاسای مافی خەڵك بۆ ئەنجامدانی خۆپیشاندان ئیجازە وەردەگرن، واتە لەسەرەتاوە ئەوان مەسئولیاتیان لەسەر شانە کە موزاهەرەکە بە پێی یاساکە بەڕێوە بچێت، بۆیە کە ئێمە دێین ئەو سزا و ماف دانە و بەرپرسیاریەتی کەسێتی و مەعنەوی تەماشا دەکەین کە لە زۆر تەرتیبی ئەم یاسایە بەدڵم نەبوو، ئەگەر بەس تۆزێك عەجەلە نەکەین یان تەبعەن ماددەکەمان خوێندبووەوە چی دەوێت ئەو یاسایە؟ ئەو بەلانسەی داوا دەکرێت، ماددەی12 ڕێگا نادات بە شورتە تەجاوزی حدودی خۆیان بکەن و سزاش دادەنێتە سەری، خۆ دەبێت ماددەیەکیش هەبێت ڕێگا بدات بە خەڵکی تر تەزاهورات بکات و حەقی خۆی مومارەسە بکات، بەڵام بەرپرسیاریەتیان هەبێت، چونکە لەو کردارە کە تەزاهورە، چوار توخمی مکەونی هەیە، چوار عونسوری مکەون، مونەزمەکان کە بە ئەوان دەست پێ دەکات، پۆلیسن کە ئەوان بەرپرسن، خۆیان ڕێگا خۆش بکەن کە مومارەسەی بکەن، موشاریکەکانن کە ئەوان کردارەکە دەکەن، خەڵکەکە کە کردارەکە ئەسڵەن بۆ ئەوان کراوە و کاریگەری لەسەر ئەوانە، هەمووی دەبێت یاسا و مافی هەبێت، ئەوە هی شورتەکەمان باس کرد، هی موتەزاهرین ئازادن چی قسە بکەن، مونەزم مەسئولیەتێکی قانونی هەیە، بۆیە من دەڵێم تاوەکو سزای فەردی بمێنێت ئەوانەی موتەسەبب بە پێی قانونی مەدەنی و جەزائی دەبێت کردارەکەیان سزا بدرێت، چونکە تەنها موتەزەرر مونەزمە نەك کەسی تر، مونەزم وا دەکات کە دەوڵەت یان شورتە بەهانە بگرێت و بڵێت کاکە دوێنێش موزاهەرەیەکمان کرد وای لێ هات، بۆیە موتەسەببەکان مواتنن و وەکو کاك فرست باسی کرد، فعلێکی جورمیان کردووە، دەبێت کەس مانعیش نیە، بەڵام مونەزمەکە کەس داوا ناکات کە ئەو سزا بدرێت، من لەگەڵ ئەوە نیمە سزایەکی جەماعی لەسەر ئەوان هەبێت، بۆیە پێشنیار دەکەم تاوەکو هەریەك پاش ئەوەی ئەو قسە درێژەی من کردم بەرپرسیاریەتی و ماف هەبێت، ئێمە لەگەڵ ئەوەین ئەویش مەسئولیەتی قانونی خۆیان وەربگرن، بەڵام نەك بەو سیغەی کە هاتووە، ئەو سیغەیە وەکو ئەوەی کاك فرست و کاك ئەرسەلانیش گوتی بەرەو سزای جەماعی دەچێت، پێشنیار دەکەم، لە تەئیدم بۆ ئەوەی هەردووکیان تەحەمولی مەسئولیات بکەن، بڵێین (یتحمل منظمی التظاهر مسؤليتهم القانونية كما يتم اتخاذ الاجراءات القانونية وفق القوانين النافذة بحق متسببی الاضرار ومطالبتهم بالتعويض) لێرە نە عقوبەکە جەماعیە و نە کەس تەحەمولی مەسئولیەتی ئەوەی تر دەکات، وە ناکرێت ئێمە وا بکەین ئەو خەڵکەی لەسەرەتاوە بیری کردووەتەوە تەنزیمی موزاهەرە لە مەسئولیەتی خۆیان ڕابکەن، ڕەنگە کە حاڵەتی شەغەب بوو ها ئەوە نەگاتە ئەوان، چونکە لەگەڵ مونەزمی شورتە، دەڵێت کاکە دەزانن ئەوە خەڵکی غەریب هاتووە، بزانە ئەمانە چ دەکەن، کاکە دانیشن وا

نەكەن، كە ئیسباتی كرد كە ئەو مولتەزمە بە مەسئولیاتی قانونی خۆی دەچێت شكاتی لێ دەكات و نە بە تەكافول و تەزامون حەقە سزا بدەن، بۆیە ئیقتراحەكەم وازحە من لەگەڵ ئەوەم هەردووكیان بە پێی مەبادیئەكانی كە باسمان كرد تەحەمولی مەسئولیەت بكەن، بەڵام سیاغەكە بگۆڕدرێت بە (یتحمل منظمی التظاهر مسؤلیتهم القانونیة كما یتم اتخاذ الاجراءات القانونیة بحق متسببی الاضرار ومطالبتهم بالتعویضات)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

پێشنیارەكەت بنووسە، بینێرە، ئازادن و ڕەئی خۆیان دەدەن، رجائەن ئەوە قسەی خۆی كردووە، ئازادە و حەقت نیە تەدەخول و تەعلیق لەسەر قسەكەی بدەی، كاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خوشك وبرایانی بەڕێز، لەڕاستی دا زۆر لە ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان باسیان لەوە كرد كە عقوبە شەخسیە، من ڕام وایە جەریمەش هەر شەخسیە، بەتایبەتی بۆ ئەم پرۆژە یاسایە، بەندە وەكو سەرۆكی لیژنەی مافی مرۆڤ هەوڵم دا لە ماددەی یەكەمەوە تا ئەو ماددەی كە ئێستا گەیشتوونەتێ لە كۆتاییەكەوە من بڕۆم بۆ ماددەكانی پێشوو تر، واتە ئەوەی پەیوەندی بە محتەوای ئەسبابی موجبەوە هەیە، بەشێك لەبەڕێزان ئاماژەیان پێی كرد، ئەمە لەو پرۆژە یاسایانەیە كە جوانترین هۆكاری پێویستی بۆ داندراوە كە زۆرترین مەفاهمی مەدەنی و دیموكراسی تیا پەیڕەو كراوە، ئەگەر بە ویژادنەوە شایەتی بدرێت حاجی بلالیش پیاوێكی بە ویژدانە دەزانێ زۆر ئیشمان لەسەر ئەو مەسەلەیە كرد، بەڵام لەڕاستی دا من ڕام وایە بەرپرسیاریەتی دوو لایەنە و بە پێی تەجروبەی خۆشم لەم وڵاتە ژیاوم و خۆپیشاندانیشم بینیوە هەندێك جار مونەزمی خۆپیشاندان بەشێك بووە لە مەسەلەی ئاژاوە، ئایا خاڵی دووەم ئەو مەسەلەیە دەگرێتەوە یان نا؟ بەشێك بووە لەوە، چونكە لەڕاستی دا ڕێكخەرەكەش فریشتە نیە و دەكرێ لەحاڵەتێك كە بەشێك بوو لەو ئاژاوەیە بە پێی بڕگەی دووەم تەعامولی لەگەڵ دا بكرێت و وەكو برای بەڕێزم د.زانا ئاماژەی پێ كرد بەرپرسیاریەتی مونەزمی خۆپیشاندەر دەكرێت لەوە دا ئیعتماد و بەرپرسیاریەتی بكەوێتە ئەستۆ وەكو ڕەسد بەكاربهێندرێت یان وەكو چۆن د.صباح گوتی مومكینە ئاگای لێ نەبێت ئەو ئاژاوەی كە ڕووی داوە، لەبەرامبەریش دا مومكینە ئاگای لێ بێت، لەو ڕوانگەیەوەوە، ئەگینا ئەوەی پەیوەندی بە مەفاهیمی دیموكراتی و بنەماكانی مافی مرۆڤ و بە پێی پێوەرە نێودەوڵەتیەكانی جاڕنامەی مافی مرۆڤەوە هەبێت، من زۆر ئیسارەم كردووە لە تەواوی بڕگەكانی ئەو مەسەلانە بچەسپێ و بۆ ئەوەی بتوانرێ باشترین زەمینە بڕەخسێ بۆ خۆپیشاندانی مەدەنیانە و ڕێكخستنی خۆپیشاندان بە شێوەیەك هەرێمی كوردستان لەچاو وڵاتانی نەك دەوروەبەردا لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی دا بە نموزەجێك تەماشا بكرێت، بۆیە لەوانەیە هەندێك جار دەنگم بۆ هەندێك بڕگە و ماددە دابێت لەم پرۆژیەدا خۆم قەناعەتم پێی نەبووبێ، بەڵام دەنگم بۆ داو ڕۆیشت، بەلام ئەوەی بۆ بەندە گرنگە ئەوەیە بەرپرسیاریەتی ڕێكخەری

خۆپیشاندەر لە یاد نەکرێت، هەرگیز لەگەڵ مەبدەئی جەریمەی جەماعی نەبووینە و ناشبین و قبوڵیشی ناکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر چی کاک ئەرسەلان باسی ئەوەی کرد کە عقوبەی جەماعی، من خۆم زۆر جارم دارم خواردووە لەسەر ئەوەی خۆم هاریم کردووە و هەموو سەفەکە داری خواردووە، لەبەرئەوە من سەد لەسەد لەگەڵ ئەوە نیم کە خەڵکی تر و عقوبەی کەسێکی موشاغب یاخود کەسێکی کە بیەوێت نیەت و مەسار و ڕێڕەوی ئەو خۆپیشاندانانە تێك بدات، بۆ نموونە یەعنی شەرت نیە و جارێکی تر دەیڵێمەوە دائیمەن موزاهەراتەکان دژ نیە، زۆر جار هەیە موزاهەراتەکان داوای ڕەوایە و حەقە، شتێك کە دەخرێتە بەردەست لایەنێکی پەیوەندار، دەربڕینی مەوقفێکە، بەڵام لە عەینی کاتدا دەبینی هەندێك کەس سلوکیاتی ئەوەیان هەیە لە حاڵەتی وا دا جۆرێك ڕەفتاری عدوانی دروست بکەن، بۆ نموونە هەر بە ئارەزوو بەلای ئەوەی کە پۆلیسە دەڕوات بەردی تێ ئەگرێ، خۆ هیچ ڕێکخەری ئەو موزاهەرەیە لەگەڵ ئەوە نیە، بەڵام ڕێکخەری موزاهەرەکە مەسئولیەتێك دەکەوێتە سەر شانی، چونکە من دەزانم دائیمەن خۆیان زۆر زۆر ڕێك دەخەن بە گروپ و خەڵك دەڕۆن و ئاگادارن و لەگەڵ یەك دا قسە دەکەن، بەڵام خۆ ئەو مەسئولیەتەی دەکەوێتە سەر شان و بڵێت ئا ئەو کەسە ئەو فعلەی کردووە، ئەی ئەوەشی نەکەوێتە سەر شان؟ ئەی هاوکاریەك نەکات بڵێ من ئەمەم بە نیەتێکی زۆر پاك کردووە ئەم خۆپیشاندانەم کردووە، بەڵام خەڵکێك هەبووە بەو نەوعە خراپی کردووە، ئەو مەسئولیەتە نەخەینە سەر شانی و بە هیچ نەوعێك هیچ مەسئولیەتێك نەبێت؟ ئەی باشە بۆ خۆی دەچێ مۆڵەت وەردەگرێ و خۆی دەکا بە ڕێکخەری ئەو موزاهەرەیە؟ من لەگەڵ عقوبەی جەماعی نیم بە هیچ نەوعێك، بەڵام دەبێت مەخرەجێك بدۆزرێتەوە هیچ نەبێ ئەویش جارێکی کە بتوانێ بە بێ ترس و بە بێ لەرز بچێتەوەو ئیجازە وەرگرێتەوە، خەڵکی لای ئێمەش فێری ڕەفتاری مەدەنیانە بین لە کاتی خۆپیشاندان دا، یەعنی ئێمە دەمانەوێ ئەم حاڵەتە دروست بکەین، لەبەرئەوە کاك د.صباح شتێکی زۆر جوانی تەرح کرد کە بەڕاستی بڵێین تەشکیلەیەك بوو یاخود تێکەڵەیەك بوو لە هەموو ڕاکان، جا ئەگەر ئیقتراحەکەی ئەویش بخوێننەوە بۆ ئەوەی ڕای تریش هەبێت، چونکە بەڕاستی من لەگەڵ عقوبەی جەماعی نیم، بەڵام مەسئولیەت هەڵگرتن ئەوە دەلالەت لە نزوجی وەعی دەکات، بۆیە من لەگەڵ نزوجی وەعی تاکی کوردم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من قەناعەتم وایە كە زۆرینەی زۆری گەلی كوردستان لەگەڵ ئەو ڕایەن كە ئەم حكومەتە و ئەم دەسەڵاتەی ئێمە نەتیجەی خەبات و ماندوو بوون و دەیان هەزار شەهید و ئەنفال و كیمیابارانە، وە قەناعەتیشم وایە ئەگەر مەترسیەك بێتە سەر ئەم وڵات و میللەتە هەموو لایەنە سیاسیەكان بەیەك دەنگ دژی دەوەستنەوە و خەبات دەكەن وە قوربانیش دەدەن، من قەناعەتم وانیە ئەو سوء نیانە كە هەیە هەموو موزاهەرەیەك وابێت كە دژی دەسەڵات بێت یان پشێوی لێ بكەوێتەوە، بەڵام دیارە ئەو كەسانەی كە تاڵبی مونەزمی موزاهەرەكەن دەبێت موشارەكەیەكی وەتەنی و قانونیان هەبێت لە كەشفی ئەو كەسانەی كە لەو پێكهاتەیە نین كە ئەوان نوێنەرایەتیان كردووە و پشێویان كردووە و پشێویان ناوەتەوە، دەبێت ئەو كەسانەی كە داوای ئیجازەكەیان كردووە بەڕاستی موشارەكەیەكی وەتەنی و قانونیان هەبێ لە كەشفی ئەو كەسانەی كە ئەو زەرەرەیان داوە و بدرێن بە مەحكەمە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو دوو ڕەئیەی كە نووسراوە لەگەڵ هەردوو ڕەئی نیمە، هەر دوو ڕەئی دەتوانرێت تێكەڵی یەكتر بكرێ، ئەوجا ڕوون كردنەوەم هەیە، بەنیسبەت ڕەئی یەكەم ئەگەر بەرپرسیاریەتی بدەینە سەر ڕێكخەری خۆپیشاندەران ئێمە ناتوانین ئەو كەسە گەرەنتی بدات، ئەوەی دێ بەشدار دەبی غەڵەت ناكات و شتی نایاسایی ناكات، هەتا ئەگەر تەعەهودیش بدات ناتوانی، چونكە ڕەد فعلێك دەبیت لەناو خۆپیشاندەرەكان، شتێك دەكات، ڕەئی دووەمیش زۆ ڕاستە كە دەڵێ هەر كەسەك مەسئولە لەسەر هەڵەی خۆی، هەركەسێك هەڵەیەكی یاسایی كرد دەزانێ سزاكەی چیە، خۆی دەزانێ، یەكێك دزی بكات دەزانی دوایی چی لێ دێت، بۆیە مەسئولیەتە لەسەر ئەو كەسە، بەڵام بە نیسبەت ئەوەی كە ڕێكخەرەكەش بەرپرسە، ڕێكخەرەكە ڕاستە بەرپرسە ئەگەر هاتو ڕێكخەرێك سەد خۆپیشاندەری كۆ كردەوەو هێنایە سەر جادە دەبێ ئاگاداریان بكاتەوە یاسایەكەیان بۆ ڕوون بكاتەوە بە نووسین پێیان بڵێ ئەوە ماف و ئەركی خۆپیشاندەرانە، ئەگەر هاتو لەو یاسایە، چونكە ئەگەر زۆرجار مەسەلەن كرێكارێك چەند نەخوێندەوارێك كە بێ كارن دێنە سەر جادە، زۆر جار مافی خۆیان نازانن، ئەمەش زۆر لەمافی خۆمان نازانین، ئەو ڕوون كردنەوەی ماف و ئەركەی بۆ خۆپیشاندەران، ئەگەر ڕێكخەر ڕوونی كردەوە بۆیان پێشتر بە سەعاتێك دایە دەستیان و تێیانی گەیاند ئەو وەختە بەرپرسیاریەتی لەسەر شانی خۆی پاك دەكاتەوە و نامێنێ، ئەوجا بۆیە سزاكەی ئەگەر هاتو ئەوەی نەكرد ئەوجا دەبی سزابدرێت ڕێكخەرەكە، ئەویش سزاكەی وەكو سزاكەی ئەوە نیە كە جەریمەكەی كردووە، سزاكەی ئەوەیە لەوانەیە جارێكی تر دەكەی و دەڵێ ی تۆ ڕێكخەرێكی باش نیت، چونكە ئاگاداری ئەوانەت نەكردووەتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك صباح فەرمووو.

بەڕێز صباح بيت الله شكرى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەقیقەت گەلەك ئاخافتنێت مـن بـراى بـەڕێز كـاك عبدالسلام كـردى، ئـەز تەئیـدا بۆچوونێت وى دكـەم، برەئیـا منـیش ئـەوى كـو سەركێشیا خۆنیشـاندانێ دكـەن پێویسـتە تەحـەملا مەسـئولیەتا یاسـاییا ئـەوى سەبەبی بكەن كو دێتە وجودێ، دوو/ خۆنیشاندەر دناڤ خۆنیشـاندانێ دا كـو خۆنیشـاندان بـەرەڤ ئاقـارەكێ خراپ چوو و لەسیرا تەبیعێ دەركەڤت و بەرەڤ توندوتیژیا چوو، پێویسـتە ئیجرائاتێت قـانونی برامبـەرى ئەویش بێنە وەرگرتن، بەڕێز سەرۆكێ پەرلەمانێ، ئەگەر مقابل بكـەن هـەروەكو بـەرێ خـۆ بكـەنێ مـاددێ 10 لە یاسایێ ئەسلێ و ماددەى 11 هەردوو ماددە نزیكی یەكن برەئیا مـن ئەگـەر هـەردوو مـاددەش ببنـە یەك شتەكی باشەو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئەو بەڕێزانە هەموو ڕەئی خۆیان دەربڕی، جێگای ڕێزە، لیژنەی یاسایی ئاخر ڕەئیتان؟

بەڕێز عونى كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندامانی پەرلەمان، من دەمـەوێت خـاڵێكی گـرنگ لـەو مەوزوعـەی بۆتـان تـەوزیح بكـەم، یەكـەم/ ئەگـەر مولاحەزەی ماددەی 10 بكەین دەبینین ئەو ماددە تەنها پەیوەستە بە تەعویزی مەدەنی، واتە عیلاقەی بە مەسئولیەی جەزائی نیە كە بڵێی عقوبـەی شەخسیە یـان عقوبـەی شەخسـی نیـە، عقوبـەی شەخسـیە لـە ماددەی 11 معالەجە كراوە، لێرە مەوزوعەكە و بابەتەكە پەیوەستە بە عقوبـەی مەسـئولیەی مـەدەنی كـە (عقوبە مدنیە ولیست عقوبە جزائیە)، كاك فرست تەوزیحێكی جوانی دا مەسـئولیەی مـەدەنی موعالەجـە كراوە، مەسئولیەی مەدەنی بە پێی قەوانینی نافز لە كوردستان لەسەر سێ بنەما دروسـت كـراوە، (الضـرر ـ الخطأ ـ والعلاقة السببية) واتە ئەو سێ حاڵەتە ئەگـەر یـەكتری نەگریتـەوە مەسـئولیەی مـەدەنی ناكەوێتـە سەر هیچ كەسێك، لێرە ئەگەر لە ئەسنای موزاهەرە حاڵەتێك ڕووی دا و زەرەرێـك ڕووی دا، باشـە تـۆ نـابێ مەسـئولیاتی بەشـێك باوێیـە سـەر ئـەو كەسـانەی كـە لیژنەكـە كـە ناویـان مونـەزمی موزاهەرەنـە، ڕاسـتە برادەران باسیان كردووە، ئیحتماله حاڵەتی وا ڕوو دەدات كەسـانێك و لایـەنێك دەفعـی خـەڵك دەكـەن دەڵـێ بڕۆ ئەو فەوزایەی خەلق بكە، بەڵام كە شێوازی موزاهەرەكە بگۆڕی یـان موزاهەرەكـە تووشـی بابـەتێك بـێ كە لە نیتاقی خۆی دەربچێ و مەبەستی تێكدانی موزاهەرەكە بێت، لێـرە دەبـێ ئێمـە بابەتەكـە بـە وازحـی جیاواز بكەینـەوە، ڕاسـتە ئیحتمالـە سـیاغەكە هەنـدێك بـە تونـدی هـات بێـت كـە دەڵـێ (المسؤولية الكاملـة بالتكافل والتظامن) دەتوانین ئەو ماددەیـەی وەكـو پێشـنیارەكەی كـاك صـباح كـە لێمـان وەرگـرت سـیاغەكە نەوعەن ما دەگۆڕێ، بەڵام مەسئولیاتەكە ئیتلاقەن بەڕەئی من نابێت لەو نیتاقەی دەربچی و نابێت فكرى

ئەوەی بکەین و بڵێین ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت، چونکە ئەگەر هاتوو ماددەکە ئیلغا کرا مەعنای وایە ئەو قانونە بە قانونێکی ناقص دەردەچی و بەشێکی موعالەجە ناکات کە بەشێکی ئەساسیە لە موزاهەرە، لە موزاهەرە ئیحتمالە حالاتی سووتاندنی سەیارەی کەسێك ڕوو دەدات، شکاندنی هەندێك شتی دەوائیر، شکاندنی جام و دەرکەی دەوائیر، میهم هەر بابەتێکی کە لە ئەنجامی دا مەسئولیاتی مەدەنی تەعویز دێتە گۆڕێ دەبێ ئێمە بەڕاستی موعالەجەی بکەین، لێرە من پێشنیارم کردووە سیاغەیەك ئەگەر بە دڵتان بوو ئەوا ئامادەم کردووە بیدەینە دەنگدان ئەگەر قبوڵتان کرد، (المادة العاشرة: 1ـ اذا وقع اثناء المظاهرة اخلال بالامن أو النظام العام أو الاداب العامة أو حصل اضرار بالغير أو بالاموال العامة أو الخاصة، أو خرجت المظاهرة عن اهدافها وغاياتها المحددة يتحمل طالبوا تنظيم المظاهرة المسؤولية القانونية وفق القانون، 2ـ يتحمل مسببوا الاضرار مسؤولية تعويض الاضرار عن افعالهم وتتخذ بحقهم الاجراءات القانونية وفق القوانين النافذة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دەزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە لیژنەی یاسایی دوو ڕا بووین، لەگەڵ ئەوەی تەعبیر لەڕای ئەو بەڕێزانە دەکەم ئەندامانی لیژنە و لەگەڵ ڕای یەکەم نەبووین و لەگەڵ ڕای دووەم بووین، کە دەڵێین لەگەڵ ڕای یەکەم نینە مەبەستمان ئەوە نیە کە ئێمە دژی ئەوەین ڕێکخەرانی خۆپیشاندان هیچ بەرپرسیاریەتێکی یاسایی نەکەوێتە ئەستۆیان، بەلام ئەو ماددەیە باس لە بابەتێکی دیاری کراو دەکات کە قەرەبوو کردنەوەیە و تەعویزە، لە تەعویزەکە مەسئولیەت نیە لە دەفعی تەعویز، بەلام مانای ئەوە نیە مەسئولیەتی قانونیان لەسەرشانی نیە، ئەوان بەرپرسن لە ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکان و بەرپرسن لە کات و شوێنی دیاری کراو دەرنەچێ و لەو ئامانج و مەبەستەی کە هەیەتی دەرنەچێ، ئەوا بەرپرسیاریەتی ئەو بەشە دەکەوێتە ئەستۆی ڕێکخەرانی خۆپیشاندەران، بەلام قەرەبوو کردنەوەکە وەکو سزایەکە کە لە قانونی مەدەنی باس کراوە تەنها ئەو کەسە تەعویز دەدا و بەرپرس دەبێت لە قەرەبوو کردنەوەی زیانەکان، ئەو کەسەی کە بووەتە هۆی ئەوەی ئەو زیانە لە کارەکەی بکەوێتەوە، بۆیە بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ ئەوە نینە کە ڕێکخەرانی خۆپیشاندەران ئەوان بەرپرس بن و بەرپرسیاریەتی یاسایی دەکەوێتە ئەستۆیان، بەلام بەرپرس نینە لە قەرەبوو کردنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سکرتێری پەرلەمان کاك فرست موداخەلەیەکی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێتو موعالەجەی ئەو دێرە بکەین (المسؤولية القانونيـة الكاملـة بالتكافل والتظامن) بەشێوەیەك و پاشی ئیزافەیەك لـە نیهایـەتی نەسـەکە بکـەین، بڵێین (اذا ثبـت مساهمتهم)باسـی مونـەزمینی موزاهـەرە، چونکە پێش ئێستا گوتمان ئەگەر یەکێك غەڵەتی هەبێت و زەرەرێك لێی دەرچوو و عیلاقـەی سـەبەبی لـە بەینی هەردووکیان هەبێت مەسئولە و قانونیەن مەسـئولە، چ جـەزائی بێـت، چ مـەدەنی بێـت، دەڵـێین (اذا ثبـت مساهمتهم فـی الخطـأ الواقـع مباشـرة أو بأهمـالهم وتقصـيرهم) دوور نیـە موباشـەرەتەن موساهەمەی کردبن، دوور نیە بە سورەتێکی غـەیرە موباشـر موجـەرەد خـۆی دابێتـە لایـەك وازی لێ هێنابێت و دەوری خۆی نەدیتبێت، ئەوە موساهەمەیەکی غەیرە موباشرە، مەسئولیەتی قانونی خۆ ئێمـە لێـرە بـاس ناکـەین، دەچینە قەوانینی ئەسڵی، قـانونی عقوبـاتیش لەوێیـە، قـانونی مـەدەنیش لەوێیـە، موحتـاجی ئـەوە ناکـات ئێمە داخلی تەفسیلات ببین، زۆر سـوپاس، سـیاغەکە بـەو شـکلە بێـت بـەس دەمێنێتـەوە دێـری سـێیەم بـا لیژنەی قانونی چارەسەری بکات، (اذا ثبت .... (لە نیهایەتی دێرەکە دەڵێین) تسبب فی احداث الاضرار بتعـويض الاضـرار الناجمـة عـن ذلـك وتتخـذ الاجـراءات القانونيـة بحقهـم وفـق القـوانين النافـذة اذا ثبـت مساهمتهم فی الخطأ الواقع مباشرة أو باهمالهم وتقصيرهم) ئەوە وەلـەو تەحسـیلٌ حاسـڵە، بـەس بـۆ ئـەوەی نەسەکە جێگای خۆی بگرێتەوە بکەوێتە سەر سکە، بەڕەئی من ئەوە ئیزافە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د. زانا فەرموو.

بەڕێز د.زانا رؤوف حمەکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها یەك تێبینی دەڵێم وەکو نوقتەیەکی نیزامی، لە قانونی مەدەنی لەسـەر (مسؤولية المتبعـة اعمـال تابعه) موحەحەدە کێ تابعی مەتبوعـەکان یـەعنی لـە موزاهـەرەدا کەسـێك کـە موزاهـەرە دەکـات بـە تـابع سەیر ناکرێت بۆ مونەزمی موزاهەرەکە، لەبەرئەوە مەسئولیەتەکە ناکەوێتە ئەستۆی لەبەرئەوەی کە ئەمە تـابعی ئـەوە، تـابع یـەعنی ئەگـەر کرێکارێـك لەگـەڵ وەسـتاکەی خۆیایـەتی ڕەنگـە ئەمـە ئیشـەکەی عیلاقەکەیەکی بەینی تابع و مەتبوعە، ئەوە مەشمول نیە بەو نەسە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فرست تەوزیحێکی هەیە فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك زانا لە قەسدەکەم تێ نەگەیشت، من وەکی دەڵێم (اذا ثبـت مساهمتهم) قەسـدم مونەزمـە، نـە قەسـدم ئەوەیە ئەوەی تـەزاهورات دەکات غەڵـەتی بکات و مونـەزمی موزاهـەرە تەحـەمولی مەسـئولیەت بکات، نـا، ئەگەر هاتو سابت بوو ئەوانەی مەسئولن لە موزاهەرە، غەڵەتیان هـەبوو مـەفروزە تەحـەمولی مەسـئولیەت

بكەن، چونكه ئەوە قەواعیدی عامی قانونە، غەڵەتیەك هەبێت لەو غەڵەتیە زەرەرەك ناتیج بێت، مەفروزە تەعویز بكەوێتە سەر، موساهەمە تەعویز بكات، موساهەمەكەش لە غەڵەتی بە دوو شكلە یان موباشەرەتەن بە خۆی غەڵەتی هێنا بێت، یانیش موساهەمە بە تەقسیر و ئیهمالی خۆی كردبێت، وازی لە مەسئولیاتی خۆی هێنا بێت و ڕای كردبێت و چووبێتە ماڵ دانیشت بێت، مەسەلەن، ئەو عالەمەی بەڕەڵڵا كردبێت لەوێ، ئێ ئەوە غەڵەتە، ئەوە تەقسیرە ئەوە ئیهمالیە، زەرەرەكی لێ دەرچوو گەیشتە حەقی عام و گەیشتە حەقی خاص، مەفروزە مەسئولیەتی قانونی لەسەر بێت لەو حاڵەتە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان زۆر موناقەشە كرا و ڕەئیشتان دا لەسەری، دوو شت هەیە، یەكێكی ئەوەی مەسئولیەتی شەخسی هەبێ، یەكی ئەوە بوو كە نەبێت، بۆیە ئێستا دێینە سەر ئەسڵیەكە، ڕەئی دووەم دەدەینە دەنگدان بە .... كاك عمر كەرەمكە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەموو جار ئەم حاڵەتە دووبارە دەبێتەوە، ئێمە سیاغەیەكمان ناردە خزمەتی جەنابتان تەعبیر لە ڕەئی دووەم دەكات و هاوكاریەكی باشتانە، باس لەوە دەكات هەركەس موسەببە تەحەمولی مەسئولیەت دەكات، رجائەن ئەو دەقە بخوێننەوە بۆچی داوامان لێ دەكەن و دواییش ناخرێتە بەردەنگدانەوە؟......... .

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز ڕەئیەكەی جەنابتانمان و لەسەر ئەم دوو ڕەئیە موناقەشەمان كرد، ڕەئیەكانتان درایە ئێرە وەسیاغەیان كرد و سیاغەكەتان پێ قبوڵ نیە، لەبەرئەوە دەبێت یەكلا بكرێتەوە، ئێستا نوێنەری ئەو چوار لیژنەیە لێرە دانیشتوونە ئەو مولاحەزاتی جەنابتان كە هاتووتە بەردەستیان سیاغەیەكمان بۆ بكەن هی ئەو پێشنیارانەی كە هاتووە، بۆ ئەوەی یەك، یەك بیانخەینە دەنگدان، د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو پێشنیارە هاتووە بۆ لیژنەكەمان ئەویش ئەوەیە: (یتحمل المسؤولیة القانونیة كل من كان سببا فی الاخلال بالامن أو النظام العام والاداب العامة أو حصل اضرار بالغیر أو بالاموال العامة أو الخاصة، أو اذا خرجت المظاهرة بفعل بعض المشاركین فیها عن اهدافها)، ئەوە پێشنیارێكە هاتووە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

دوو نیزامی هەیە، یەك كاك عبدالسلام و ئەوەی تر كاك كاردۆ، كاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی نیزامیەكەی من ئەوەیە سێ نەس خوێندرانەوە، من دەترسم دەنگ بدەین لەسەر نەسێك هەریەكە اعتباری پێشنیاری شەخسێك، بۆیە ئەگەر وەرگرین دەبێت هەموویان پێكەوە عیلاجێكی بۆ بدۆزینەوە، دەزانم وەخت دوور دەركەوت، من پێشنیارێكم كرد سەریحەتەن بەناوی پێشنیار تەئیدی من كرا، كاك صباح رەئیەكی دا تەئیدی كرا، كاك عمر شتێكی گوت و كاك فرست رەئیەكی دا و كاك عونیش رەئیەكی داو خستیە ناو نەسەك، ئەمانە هەمووی پێنشیارن، ئەگەر هەریەكێكیان سێ كەس تەئیدی نەكرد، بۆیە ئەگەر یەكێك وەربگیردرێت دەبێ ئەوانی تریش وەربگیرێن.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، پێشنیارەكان تكایە دەمج بكەن و بیخوێننەوە، كاك كاردۆ فەرمو.

بەڕێز كاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من یەك تێبینیم هەیە كاتێك كە پێشنیارەكان دەچێتە بەردەم لیژنەی یاسایی یەعنی ئەوەندەی كە گوێم لە خوێندنەوەی رەئیەكان بوو لە تەوەری دەقە ئەسڵیەكە دەسوڕێتەوە، ڕاستە دەسكاری دەكرێت، نەك دوو ڕەئی جیاواز هەیە، بەلای منەوە ئەم دەقە زۆر زۆر ڕوونە كە لەگەڵ ڕەئی یەكەم و جیاوازیەكەی كە هەم كاك فرست و هەم كاك د.زانا ڕوونیان كردەوە كە مەسئولیەتە قانونیەكە كە بەرپرسیاریەتی كەسی بێت، بۆ مونەزمینیش هەر كەسیە ئەگەر دەستی هەبێت لە هەر تاوانێك كە دەیكات، با ماددەی 9 ئەگەر بڵێین وای لێ بكەین (هەر كارێكی تاوان ئامێز یان ئاژاوەگێری كە لەناو خۆپیشاندانەكە ڕوو بدات بەرپرسیاریەتیەكی كەسیە و تەنها ئەنجامدەرەكەی ڕوبەڕووی لێ پرسینەوەو ڕێوشوێنی یاسایی دەبێتەوە، خاڵی دووەم، لەكاتی بەكارهێنانی توندوتیژی و هێز یان زیان گەیاندن بە كەس و موڵك و ماڵی گشتی و تایبەتی لە ناو خۆپیشاندانەكە دا كەسی سەرپێچی كەر بە پێی یاسای سزاكانی كارپێكراو سزا دەدرێت، ئەمە بۆچونێكی زۆر ڕوونە لەسەر ئەوەی دووەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تكایە ئەو پێشنیارانەی كە هەیە جوانتر تەوزیح بكرێت، كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیارێك تەقدیم كراوە بەو شكلەی (اذا وقع اثناء المظاهرة اخلال بالامن أو النظام العام والاداب العامة أو حصل اضرار بالغير أو بالاموال العامة أو الخاصة، أو خرجت المظاهرة عن اهدافها وغاياتها المحددة يتحمل

المسببون مسؤولية تعويض الاضرار الناجمة عن ذلك وتتخذ بحقهم الاجراءات القانونية وفق القوانين النافذة).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەوەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ 2 کەس لەگەڵ دانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، بۆ ماددەیەکی تر، زۆر سوپاس بۆ گشتتان، د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 11

1- يعاقب كل من يخالف احكام هذا القانون بالحبس مدة لا تزيد على ستة اشهر أو بغرامة لاتقل عن خمسين الف دينار ولاتزيد على خمسمائة الف دينار أو بكلتا العقوبتين.

هناك رأى بالغاء الفقرة أولا من المادة.

2- فى حالة استخدام العنف أو القوة أو الاضرار بالاشخاص أو الممتلكات العامة أو الخاصة من قبل المشاركين فى المظاهرة يعاقب المخالف وفق قانون العقوبات النافذ بحسب الاحوال.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك اسماعیل بە کوردیەکەی فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 11

1- هەرکەسێك سەرپێچی حوکمەکانی ئەم یاسایە بکات سزا دەدرێت بە گرتن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ زیاتر نەبێت، یاخود بە غەرامەیەك کە لە 50 هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە 500 هەزار دیناریش زیاتر نەبێت، یاخود بە هەر دووسزاکە.

لێرەدا ڕەئیەك هەیە بە هەڵوەشاندنەوەی ئەم بڕگەیە.

2- لە حاڵەتی بەکارهێنانی توندوتیژی یان هێز یاخود زیان گەیاندن بە کەسەکان یان بە ماڵ و موڵکی گشتی یان تایبەتی لەلایەن بەشداربووانی خۆپیشاندانەکە، ئەوا سەرپێچی کەر سزا دەدرێت بە پێی یاسای سزاکانی جێ بەجێ کراو بە پێی حاڵەتەکان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان لەسەر ئەو ماددەیە؟ فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ کاك سالار فەرمووو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ێمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەین وەکو خۆی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵی مەدەنی ڕەئیتان؟ زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ژی دگەل دەقی ماددەینە وەکی خۆی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان کێ دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟ ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ قسە لەسەر ئەو ماددەیە بکەن، ڕێزداران (عبدالسلام بەرواری، شەونم محمد، قادر حسن، گۆران ، عبدالرحمن ، نەسرین، رفیق، کاردۆ، سەرهەنگ، حسن محمد، بێریڤان سەرهەنگ، زانا، کوێستان ، بلال، کەس ماوە ناوی نەنووسرا بێت؟ کاك عبدالسلام فەرمووو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر تەماشای نەسی موفتەرەحی دووەم بکەین، هیچ خسوسیەتێکی تێدا نیە و تازەگەریشی تێدا نیە، کە تاوەکو بڵێین (اللاحق والسابق أو الخاص والعام) بۆیە من دەڵێم هی دووەم ئەگەر هاتوو موناقەشەمان کرد هی دووەم هیچ شتی تازەی ناگەیەنێ، تەبعەن (وفق القوانين) هەریەکێکن، هی یەکەم مولاحەزەم لەسەری هەیە، دوو هەدەف هەبێت ئەگەر لە قانونێکی تایبەت ئەحکام دابنێی، دەڵێی (لايعمل بأی قانون خلافه) لەوەیە کە تۆ دەتەوێ تەشدیدی عقوبە بکەی کە لە ئەوە لە قەزائی و لە جەزائی و لە مەدەنی هاتووە یان دەتەوێ بە قانونەکی تەخفیفی بکەی، بۆیە دەبێت ئەوە لامان وازح بێت، من نازانم حقوقیەکان ئەگەر مەبەستیان ئەوە بێت، ئەو کاتە وازحە، بەڵام واتە مافی هەیە قانونێك سزاکان بزەبت تەحدید بکات، قانون زانەکان دەزانن، ئایا ئەمە تەشدیدە یان تەخفیفە؟ نا، بەڵام مولاحەزەیەکی بەسیتم هەیە لە ئەحکامی حەبس و غەرامە، وەکو من تێی گەیشتووم بە حسابی غەرامە حسابی حەبسەکەش دەکەن، یەعنی ئەگەر بڵێی حەبس دەبێت (لمدة لاتزيد عن ستة اشهر) کە باسی غەرامە دەکەی و (مغرم بمقدار دخله اليومي خلال هذه الفترة)یەعنی غەرامە دەدەی (بمبلغ لايزيد عن المبلغ المعين كي يعادل

دخله ..... له خلالی ئەو شەش مانگەی باسکراوە)، له رەقەمەکان ئەگەر لێکی بدەم ئەگەر کەمترین داهات له کوردستاندا 250 هەزار دینار بێت، واته ملیۆن ونیو وەردەگری له شەش مانگ، واته دەبێ لایەقل عەن ملیۆن ونیو، یان ئەگەر بەرۆژێك به تەنیا بیگری موعەدەلەکەم دەکرد 8 هەزارە بۆ هەر رۆژێك، ئەگەر هەر رۆژێك 8 هەزار دینار وەرگرێ لە مانگێك 250 هەزار وەردەگرێ، له شەش مانگ ملیۆن و نیو وەردەگری، که تۆ دەڵێی حەبس دەکرێت دوو رۆژ حساب بکه 16 هەزار، بەڵام من خمسین دادەنێم، یەعنی تۆ دەڵێی لەرۆژێك حەبس دەبێ تاوەکو له 6 مانگ زیاتر نەبێ، سزایەکەی دەبێ واردی ئەو بێ، چونکه ماددیه و تەعویزیه، هی رۆژێك تاوەکو 6 مانگ حسابەکەم کردووە ئەگەر ئێوە حەز بکەن بۆتانی دەنێرم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

به نیسبەت ئەم بڕگەیەوە بەڕاستی دانانی 6 مانگ عقوبه من به زۆری دەزانم، لەهەندێ حاڵەت و زۆربەی حاڵەتەکان که دروست دەبێت عقوبەکان دەکرێ به غەرامە، لەبەرئەوە من پێم باشه ئەو بڕگەی 6 مانگ حەبسە لابرێت و تەنها بکرێت به غەرامەیەکی ماددی لەسەر ئەو کەسانەی موخالەفە دەکەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك قادر فەرموو.

بەڕێز قادرحسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەبارەت به ماددەی 9 کەله ئەسڵی پرۆژەکه ماددەی 11 یه، دوو خاڵی تیایه ئەوەی یەکەم من موخالفم لەسەری لەبەر ئەم هۆیانه، شەش مانگ که داندراوە ئیحتماله له هەندێك حاڵەت دا زۆر بێ و له هەندێ حاڵەتیش دا کەم بێ، چونکه ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ ئەو خەتایە و ئەو جەریمەیە و ئەو پێشێلکاریەی سەبارەت به حوکمەکانی ئەم یاسایه دەکرێت، به تایبەتیش ئەو غەرامه ماددیه که من زۆر به کەمی دەزانم، تەئیدی بڕگەی دوو دەکەم لەم ماددەیه که دەڵێ (فی حالة استخدام العنف أو القوة أو الاضرار بالاشخاص أو الممتلكات العامة أو الخاصة من قبل المشاركين فی المظاهرة يعاقب المخالف وفق قانون العقوبات النافذ بحسب الاحوال.) یەعنی به پێی هەلومەرجی ئەو کات ئەگەر عقوبەکه دابندرێت من پێم باشترە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تەئیدی ئەو ڕەئیە دەكەم كەوا عقوبەكەی تیایە، بەڵام ئەگەر سەیری عقوبەكە بكەین ڕاستە بابڵێین حەدی ئەعلای شەش مانگە، واتە لێرەدا قازی لە نێوان ئیختیار دایە بۆ دیاری كردنی كەمتر لە شەش مانگ، بەڵام ئێمە با بزانین موخالەفەی ئەم قانونە چیە؟ ئەگەر كەسێك داوای مۆڵەتی كردو مۆڵەتەكەی پێ نەدراو هاتە سەر جادە، دەتوانی شەش مانگ عقوبەی بدەی؟ ئەگەرلە كاتی خۆیدا درەنگ تر ماوە دەتوانی عقوبەی بدەی، ئەم عقوبەیە بۆ موخالەفە كردنی ئەحكامەكانی ئەم قانونە پێموایە حاڵەتەكە زۆرە، بۆیە داواكارم ئەم عقوبەیە حەدی ئەعلای لە مانگێك تا دوو مانگ زیاتر نەبێت، تەوازنێك هەبێت لەنێوان غەرامەكەدا من تەئیدی ڕەئیەكەی كاك عبدالسلام دەكەم، بۆیەش لەگەڵ ئەو مەسەلەی عقوبە دام، چونكە ئەمە هەر بۆ حاڵەتی موتەزاهر نیە، ئێمە لە ماددە 4 خاڵی سێیەم جیهەی مەسئولیشمان ئیلزام كرد لەوەی لە كاتێكی دیاری كراو بێ و گوێ لە خۆپیشاندەران بگرێ، بۆیە ئەویش ئەگەر نەهات و ئەمە ئەم مەسئولیەتەش دەكەوێتە سەر ئەویش، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابكر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هەر هاوڕام لەگەڵ ڕەفیقەكانم ئەو سزای شەش مانگیە زۆرە، من پێم باشە ئەو سزایە لابدرێت هەر غەرامە بمێنێتەوە، چونكە لە بڕگەی دووەم باسی دەكرێ كە سزا بدرێ و ئەگەر سەرپێچی و توندوتیژی كرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

نەسرین خان فەرموو.

بەڕێز نەسرین جمال مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سوپاس، قسەكانی من كرا.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك د.رفیق فەرموو.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لێرە كە دەڵێی موخالەفەی ئەحكامی ئەم قانونە سزا دەدرێت بە لای زۆرەوە وا تێ دەگەیەندرێ كە مەبەست ئەوەیە ئەگەر كەسێك بە بێ ئیجازە خۆپیشاندان بكات، چونكە بۆ حاڵەتی شەغەب بۆ بەكارهێنانی توندوتیژی و زەرەردان بە مومتەلەكات ماددەی تر هەم لە ماددەی پێشوو و هەم لە بڕگەی

دووەمی ئەم ماددەیەدا هەیە، لەبەرئەوە من پێم وایە مادام لەویٚ ئەمە هەیە شەش مانگ زۆرە، لەبەر دوو سەبەب، یەکەمیان/ مومکینە کۆمەڵێك خەڵك، کۆمەڵێك گەنج و خوێندکار لە شتێك بێزارن و دێنە دەرەوە خۆپیشاندانێك دەکەن، ئەمە یەکجار زۆرە بۆ ئەوان، دووەمیان/ لە مەبدەئێکەوە کە پەیوەندی بە فەلسەفەی قانونەوە هەیە، ئایا مەبەست لە سزا چیە؟ تۆڵەستاندنەوەیە؟ یان پەروەردە کردنە؟ ئێمە ئەگەر لەو باوەڕە دابین، یان باوەڕ بەوە بێنین کە سزادان بۆ تۆڵە کردنەوە نیە، بەڵکو بۆ پەروەردە کردنە، ئەوا پێم وابێ مانگێك بەسە بۆ ئەوە، یەعنی لە مانگێك زیاتر نەبێت سزاکەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك کاردۆ فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ڕەدکردنەوەی بڕگەی 1 دام، لەگەڵ ئەو بۆچوونەی کاك عبدالسلامم، ئەمە بۆ توند کردنە، بۆ ئاسانکاری نی، بەراورد لەگەڵ کەسی سەرپێچی کەر بە پێی یاسای سزای کارپێکراو سزا دەدرێت، ئەمە هەیە، ئەم بڕگەی یەکەمە، بە نموونە بێنێنەوە ئەگەر کۆمەڵێك لە دایکی شەهید و ئەنفال هەندێ مەتاڵبیان هەبوو بەبێ تەڵەب هاتنە بەر دەرگای پەرلەمان بۆ ئەوەی داوای داواکاریەکەی خۆیان بکەن، ئەمە پێچەوانەی ئەم یاسایە دەبێت، ئێمە تا شەش مانگ حوکمیان دەدەین؟ ئەگەر کێشەی لێ کەوتەوە؟ لەبەرئەوە من پێم وایە ئەم بڕگەیە ڕەد بکرێتەوە، ئەم بڕگەی دووەم ببێتە ماددەکە کە لە خۆپیشاندانەکە کەسی سەرپێچی کەر بە پێی یاسای سزاکانی کارپێکراو سزا بدرێت، کە ئێمە دەزانین سزاکانی دی ڕوونە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەرهەنگ فەرموو.

بەڕێز سەرهەنگ فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مشکیلەی ئەم شوێنەی ئێمە ئەوەیە تا دەگاتە لای ئێمە قسەکان دەکرێت، من اقتراح دەکەم کە بڕگەی یەکەم ئیلغا بکرێتەوە، ئەمە تەشدیدە بەڕاستی لەسەر کەسی سەرپێچیکار، ئێمە لە وڵاتی خۆمان قانونی عقوباتی عیراقیمان هەیە بۆ مەسئولیە جەزائیەکان، وە قانونی مەدەنیشمان هەیە کە موتتەبەعە، قانونی ئسوڵی موحاکەماتی جەزائیش ڕێ و شوێنی داناوە چۆن دەعوا قەید بکرێت و ڕەفع بکرێت و داواکاری

بكرێت لەسەر ئەو حاڵەتانە، بۆیە من ڕەئی یەکەم بە زیادە دەزانم و پێموایە وا عەمەلی تره حەزف بکرێت، ئیعتماد لەسەر بڕگەی دووەم بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.حسن فەرموو.

بەڕێز د.حسن محمد سوره:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ خاڵی یەکەمم کە (یعاقب کل من یخالف احکام هذا القانون بالحبس مدة لا تزید علی ستة اشهر) ئەحکامەکان زۆرن، واتە لە سووکەوە هەیە تاوەکو قورس، بۆ قورسەکە شەش مانگ داندراوە، وە پارەکەش 50 هەزار دینار تا 500 هەزار دینار داندراوە، بۆیە دەکرێت ئەو حوکمە بەو شێوەیە تەوزیع بکرێت، بەڵام من ڕەئیەکی ترم هەیە، ئەویش ئەوەیە لە حاڵەتێك دا ئەگەر ئەو مەخالیفەی کە موخالەفەی قانونەکە دەکات سیلاحی پێ بوو یان ئەگەر هاتو ئالەتێکی جەریمەی پێ بوو، بەڕەئی من ئەوا لەو حاڵەتەدا حوکەمەکەی بکرێت بە موزاعف و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستە منیش لەگەڵ ئەوە نیم، سزاکە زۆرە بۆ شەش مانگ کە لە وانەیە ئەو خۆپیشاندەرە شتێکی وای نەکردبێت سزا بدرێت بۆ شەش مانگ، دوایش ئەوە کێشەیەکە دەبێت بگەڕێتەوە بۆ حاکم و ئەو بڕیار بدات چۆن سزای بدات، بە پێی سزایەکەی، ئەگەر ڕوون کردنەوەیەکی تێدا با باشتر بوو، بەڵام بە نیسبەت ئەوەی کە غەرامەکە 50 هەزار زۆر کەمە، جاریٚ 50 هەزاری ئەو زەمانە هەر قیمەتی نیە، ئەو وەختە کە غەڵەتێك دەکات دەڵێ 50 هەزار چیە دەیدەم، لەگەڵ ئەوەم ئەو سزایە بمێنێ و ئەو غەرامەیە بمێنێ، چونکە ئێمە دەنگمان دا لەسەر ئەوەی بە مۆڵەت خۆپیشاندان هەبێت، ئەگەر هاتو ئەوە نەمێنێ و ڕەئی دووەم بێت مانای وایە مۆڵەت هیچ حیکمەتێك و هیچ ئەوەیەکی نامێنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.زانا فەرموو.

بەڕێز د.زانا ڕؤوف حمەکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من یەکێکم لەوانەی کە لەگەڵ ڕەئی دووەم بووم و داوام کرد کە ڕای دووەم پەسەند بکرێت، واتە خاڵی یەکەم ئیلغا بکرێتەوە، بەشێکی هۆکارەکەی هاوکارمان بەڕێز کاك عبدالسلام ئاماژەی پێی دا، ئەویش

ئەوەیە کە ئایا ئەم عقوبەیەی کە لێرەدا باس دەکرێت بۆتە بەدیلێك لەو عقوبانەی کە لە یاساکانی تردا هەیە؟ لەهەردوو حاڵەتەکەدا ئەگەر بێتو تەفسیری بکەین بە غەڵەت دەردەچێت لەڕووی قانونیەوە، یەکەمیان/ ئەگەر ئەم عقوبەیە لێرەدا بەدیلێك بێت بۆ ئەو عقوبانەی تر کە هەیە زۆر جار لە ئەنجامی موزاهەرەیەك لەوانەیە بینایەك بسووتێنرێت تۆ تەنها 50 هەزاری لێ وەردەگری؟ ئەگەر ئەمە ببێتە بەدیلێك بۆ عقوبەکانی تر، لەبەرامبەریش دا ئەگەر ئەم عقوبەیە نەبۆتە بەدیلێك بۆ قانونەکانی تر تۆ دوو زوڵم لە ئەو کەسە دەکەی کە بەشداری کردووە لە خۆپیشاندانەکە، بۆ نموونە ڕەنگە هەڵەیەکی کردبێت کە لە ئەنجامی دا ببێتە هۆی سووتاندنی سەیارەیەك، لەهەمان کاتدا شەش مانگیش حوکمی دەدەی لە قانونی عقوباتی عیراقیش دا شتێك هەیە پێی دەڵێن جەبری عقوبات، هەردوو عقوبەکەی بۆ کۆدەکەیتەوەو دوایی (تنفذ العقوبة الاشد علیه) یەعنی تۆ دوو جار عقوبەی ئەم حاڵەتە دەدەی، پاشان ئێمە ڕەنگە لە قانونەکانی هەرێمی کوردستاندا نموونەیەکیشمان هەیە، ئەویش ئەوەیە، ئەو نەسە قانونیەی کە دەڵێت (لاجریمة ولاعقوبة الا بنص)، مەفروزە تەبیعەتی جەریمەکەت تەحدید بکرێت و لەبەرامبەریدا بۆی بنووسی و لەبەرامبەر ئەم تەسەروفاتانەدا ئەم عقوبەی بۆ دەست نیشان دەکەم، ئێمە 17 ماددەمان هەیە، لەهەر بڕگەیەك لەم بڕگانە ئەگەر موخالەفەیەکی بەسیت بکرێت تۆ موعەرەزی بۆ ئەوەی ڕەنگە تا شەش مانگ حوکم بدرێی، بۆیە مەفروزە لەبەرامبەر ئەو جەریمەیەی کە تەسەروفاتێکی هەیە،عقوبەیەکی موحەدەد هەبێت، ئەگینا تۆ بڵێی هەر کەسێك موخالەفەی ئەم ئەحکامانە دەکات، بۆ نموونە ڕەنگە وا دەرکەوێ مەجموعەیەك ئەوانەی کە ئامادەکاری دەکەن بۆ خۆپیشاندان دەچن دەیانەوێ موافەقە بکەن تا 48 سەعات وەڵامیان نەدرایەوە وا هەست دەکەن وەڵامیان دەدرێتەوە، بەڵام لە 48 سەعاتدا دەڵێن ڕێگەتان پێ نادرێت و دێن بەشداری دەکەن و دوایی حوکم دەدرێن، یەعنی لەم حاڵەتەدا مەفروزە تەحدیدی جەریمەکە بکرێت، بڵێ لە حاڵەتی ئەوەی کە ئەگەر بەم شێوەیەی تر ئەم حوکمە دەدرێت، لەهەموو حاڵەتەکەدا من پێشنیاز دەکەم کە بڕگەی یەکەم لابرێت، مادام ئێمە مەسئولیەتەکەمان کردە بەرپرسیاریەتیەکی شەخسی لەبڕگەی دووەمیش دا باس لەوە دەکرێت کە ئیجرائاتی قانونی ئێمە سوپاس بۆ خوا یەك دنیا قانونمان هەیە کە ئەم قانونانە بە زۆر و بە کەم عقوبەی داناوە، کەواتە تۆ هەر تەسەروفاتێك بکەی من دڵنیام لە دەرەوە عقوبەیەکی دیاری کراوی هەیە، با ئەم شەش مانگەی بۆ زیاد نەکەین، بکەوینە ئەوەی کە جەبری عوقبات بکەین و ببێتە بەدیلێك بۆ عقوبەکانی، بۆیە باشترین شت ئەوەیە کە پێشنیاز دەکەم ئەمە ئیلغا بکرێتەوە، تەنها کار بە بڕگەی دووەمیان بکرێت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منـیش لەگـەڵ ئـەوەم کـە ئـەم ماددەیـە بڕگـەی 1 لابـبرێـت، دیـارە هۆکارەکـەش هاوڕێیـانم د.زانـا و کـاك عبدالسلام ڕوونیان کردەوە، بۆیە لەگەڵ ئەو نەسەم کە بەڕێز کاك کاردۆ خوێندیەوە، پشتگیری ئـەو نەسـە دەکەم و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بلال فەرموو.

بەڕێز احمد سلیمان عبدالله(بلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە حەقیقەت منیش هەروا لەگەڵ ڕای هەردوو بەڕێزان کاك عبدالسلام و کاك د.زانام کە ئەم دیاری کردنە من نازانم پێم وایە زۆر لە جێگەی خۆی دا نەبێت، لـە ئەسـڵ دا مـن پـێم باشـە ئەسـڵەن بڕگەکـە لابـبرێـت، بەس ئەگەر مایەوە بەڕاستی من پێموایە یەکەم/ شـەش مانگەکـە هـەر زۆر زۆرە، دووەم/ ئـەو شـێوازی کـە بۆی دیاری کراوە ئایا ئەوە بۆ جەریمەیە یاخود موخالەفەیەکە کە لەگەڵ ڕێکارەکانی ئەم یاسایەدا موخالف بێت، ئەگەر جەریمە بێت ئەوە پێویست ناکات، چونکە ئێمـە قـانونی عقوبـاتی مـەدەنیمان هەیـە و هـەموو وردەکاریەکانی تێدایە پێویست ناکات ئێمە لێرە بچینە وردەکاریەکان، چونکە لەوانەیە لەناو ئەم موزاهەرە چیانە کەسێکی موشاغب نەفەرێك بکوژێ، ئایا تۆ هەر بە شەش مانگ حوکمی دەدەی؟ یان ئەوەتا بـە پێـی قانونی عقوباتی مـەدەنی ئیجرائـاتی لەگـەڵ دەکـەی؟ لەبەرئـەوە مـن پـێم وایـە ئەمـە زیادەیـە و پێویسـتە لابـبرێت، ئەگەر لاش نەبرا شەش مانگەکە بکرێت بـە یـەك هەفتـە و پارەکـەش لـە جێـی خـۆی بمێنێتـەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار سکرتێری پەرلەمان موداخەلەی هەیە، کاك فرست فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە فەقەرەی 2 دەست پێ دەکەم، مادام دەڵێت ئەوەی ئەو فعلانە بکات مەشمولە بە قانون عقوبات، خـۆ ئەگەر ئەو نەسەش نەبێت کە مەخالفی قـانونی عقوبـات بێـت هـەر مـەشمول دەبێـت بـە قـانونی عقوبـات، ئیزەن داعی بۆ فەقەرەی دوو نیە، فەقەرەی یەك بەڕەئی من مادام ئەوە قانونە و موعەرەزی موخالەفەیە، موعەرەزی ئەوەیە یەك موخالەفەی بکـات، بـەس مـن لەگـەڵ عقوبەکـە نیمـە بـەو شـکلە و قەزیـەی شـەش مانگ، من لەگەڵ ئەوەم بە ڕەئی من لە مانگێك زیاتر نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟ کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە چۆن لە ئەسڵی پرۆژەکە هاتووە، هەروا داکۆکی لێ دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری بۆچوونەکەی بەڕێز سکرتێری پەرلەمان دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیریا بۆچوونا سکرتێری پەرلەمانێ دکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەو دەقەینە کە لەگەڵ ڕاپۆرتی هاوبەش دا هاتووە، بەڵام بۆچی؟ یەکەم/ ئەگەر تێبینی بکەین بابەتەکان زیاتر جیاوازە، ڕاستە ماددەی 11 دوو فەقەرەیە، بەڵام فەقەرەکان زیاتر جیاوازن، (1ـ یعاقب کل من یخالف احکام هذا القانون بالحبس مدة لا تزید علی ستة اشهر أو بغرامة لاتقل عن خمسین الف دینار ولاتزید علی خمس مائة الف دینار)، لێرە ئێمە دەڵێین هەندێك برادەر تەرحی وایان کرد کە دەڵێ عقوبەکە هەر دیار نەبی و خۆی (وفق القوانین النافذة)یە، ئەوە بە پێی قاعیدەی قانونی عقوبات ناکرێت، چونکە (لاجریمة ولاعقوبة الا بنص) واتە تەبیعی دەبی تەحدیدی نەسەکە بکرێت بە دیققەت، لێرە ئەگەر مەجالمان دایە وحەدی ئەدنامان بۆی دانەنا کە دەڵێ (لاتزید علی ستة اشهر)، مەبەستمان ئەوە نیە ئیللا شەش مانگ حوکم بێت، ئەوە دەسەڵاتی مەحکەمەیە، سەلاحییەتمان داوەتە مەحکەمە و مەحکەمە خۆی تەقدیری حاڵەتەکان دەکات ئایا حوکمی بکات لە 24 سەعات هەتا 6 مانگ، بە پێی قانونی عقوبات ئەحکامەکانی حەبس دیاری کراوە لە ماددەی 25 ـ 26 و 27 بۆتان دەخوێنمەوە هەتا وازح بێت ئەحکامەکان، ماددەی 25 باسی جینایات دەکات و دەڵێت (الجنایة هی الجریمة المعاقبة علیها باحدی العقوبات التالیة: الاعدام، السجن المأبد، السجن أکثر من خمس سنوات الی خمس عشرة سنة)، ماددەی 26 (الجنحة: هی الجریمة المعاقبة علیها باحدی العقوبتین التالیتین: الحبس الشدید أو البسیط أکثر من ثلاثة اشهر الی خمس سنوات، الغرامة)، ماددەی 27 باسی موخالەفە دەکات (هی الجریمة المعاقبة باحدی العقوبتین التالیتین: الحبس البسیط لمدة من اربع و عشرین ساعة الی ثلاثة اشهر) واتە کۆی دوو ماددەی

26 و 27 لەو یاسایە ڕێكخراوەتەوە، دەگەڕێینەوە سەر ئەسڵی قاعیدەكەی لاجریمە ولا عقوبە الا بنص) تەحدیدمان كرد و دەسەڵاتمان داوەتە مەحكەمە كە خۆی بە گوێرەی زروفی موخالەفەكان حوكمەكان تەسبیت دەكات، نەك ئەوەی ئێمە قەیدی لەسەر دابنێین، واتە حاكم ناتوانی تەجاوزی بكات لە حوكمەكەی بۆ شەش مانگ، بۆی هەیە 24 سەعات حوكمی بكات و مانگێك یان 15 ڕۆژ یان دوو مانگ و سێ مانگ هەتا شەش مانگەكە، بۆ غەرامەكەش (لاتقل عن خمسین الف دینار و لاتزید علی خمس مائە الف دینار)، ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان ئیشارەتی بەوە كرد كە دەڵێ ئەوە گونجاو نیە، قانون موعالەجەی كردووە ئەویش ڕۆژێك بۆ حوكم دان وەكو تەوقیف حیساب دەكرێت بە 5 دیناری سویسری قەدیم، واتە دەكاتە 750 دینار ئەو پارەیە زۆر نیە ئەگەر موقارەنەی بكەین، گونجاوە ڕەقەمەكان لەگەڵی، نیو دیناری ئێستا، فەقەرەی دووەم باسی شتێكی تر دەكات عیلاقەی بە فەقەرەی یەكەم نیە ئەوە موخالەفەكەیە بۆ تەنزیمی ئەحكامی ئەو قانونە، (فی حالة استخدام العنف أو القوة أو الاضرار بالاشخاص أو الممتلكات العامة أو الخاصة من قبل المشاركین فی المظاهرة یعاقب المخالف وفق قانون العقوبات) واتە گەڕاندمانەوە ئەحكامەكەی بۆ قانونی عقوبات، لەوێ محاسەبەی دەكرێت بە پێی ئەحكامی قانونی عقوبات، بابەتەكان ئیزەن جیاوازە لێرە موخالەفەی تەنزیمی ئەحكامی موزاهەرە لە فەقەرەی یەكەم باس كراوە، دووەم موخالەفەی حالاتی كوشتن بێت، سووتاندن بێت یان جەزائی بێت لەفەقەرەی دووەم جیاواز كراوەتەوە و باسی لێوە كراوە، ئەو تەوزیحە مەبەستم لێی ئەوە بوو كە دەنگی بدەینە ئەو ماددەیە كە وەكو هاتووە لە ڕاپۆرتی هاوبەش، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز سكرتێری پەرلەمان موداخەلەی هەیە، كاك فرست فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سكرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من یەك پرسیار لە كاك عونی دەكەم، ئەگەر هاتو ئەو فعلانە، ئەوەی لە فەقەرەی دوو یەكێك ئیرتكابی كردو ئەو نەسە وجودی نەبێت مەشمولە بە قانونی عقوبات یان مەشمول نیە؟، من دەڵێم ئیلغا دەكرێت، چونكە تەحسیلێ حاسڵە، داعی نیە و قانون ئەوەڵەن/ لازمە موجەز بێت و موختەسەر بێت، دوو/ نابێت حەشوی تێدا بێت، سێ/ نابێت تیكراری تێدا بێت، ئەو فعلانە هەمووی مەشمولن بە قانونی عقوبات، ئەو نەسە وجودی هەبێت یان وجودی نەبێت، كە نەس لەناو قانونی عقوبات نەبێت، موستەحەقی عقوبەی نابێت، با هەر ئێمە لێرە باسی بكەین، چونكە مەرجەعمان قانونی عقوباتە، دەڵێین ئەوەی ئەو ئیشانە بكات خازعی عقوباتی قانونی عقوباتە، باشە ئەگەر نەسەكە لەوێ نەبێت خۆ عقوبە ناكرێت، مادام وایە بەڕەئی من ئەو نەسە فەعال نیە، مونتەج نیە و هیچ ئەسەری نابێت، ئیلغا بكرێت یان ئیلغا نەكرێت وەك خۆیەتی، بەڵام ئیلغا بكرێت لە ناحیەی فەنی، چونكە تیكرارە و ئیسهابە و، چونكو ئەسەر و نەتیجەی نیە، لەبەرئەوە من داوا دەكەم ئیلغا بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەگەڵ ڕێزم بۆ ڕەئی سكرتێری پەرلەمان كاك فرست، بەڵام ئیلغا كردنی ئەو ماددەیە هەڵەیەكی زۆر گەورەیە، چونكە بە وازحی ئەو كەسەی كە موزاهەرە دەكات و دەیخوێنێتەوە قانونێكی خاسە بۆ موزاهەرات، زۆر بەوردی ئاگای لە ئەحكامەكانی موزاهەرەكە دەبێت و ئەو ماددانەی كە تێیدایە بەوردی دیراسەتی دەكات و حسابی خۆی دەكات ئەگەر هاتو حاڵەتێكی جەریمەی كرد وا تەسەور دەكات ئەگەر بە تەنیا ئەو فەقەرەی تێدا نەبێت دەڵێ ئەحكامی قانونی موزاهەرە و ئەوەی تێدا نیە، بە سادەیی بەسەری تێ دەپەڕی، بەڵام ئەگەر لێرە بیت، زۆر بە وردی ئاگای لێ دەبی و حسابی خۆی دەكات و..... .

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا چەند حاڵەت هاتە پێشەوە، یەك/ مەجموعەیەك لە ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان داوایان كرد فەقەرە یەك لە ماددەكە ئیلغا بكرێت، مەجموعەیەكی تر داوایان كرد كە عقوبەی تێدا نەبێت، مەجموعەیەكی تر داوایان كرد فەقەرە یەك بمێنێت و فەقەرەی دوو ئیلغا ببێت، مەجموعەیەك داوایان كرد بەس عقوبە ببێتە یەك ماددە، سۆزان خان نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕوحی ئەم یاسایە لەو خاڵی یەكەمەدایە، ....

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

رجائەن، ئەوە نیزامی نیە، دانیشە خوشكی من ئەوە نیزامی نیە، موقتەرەحە و ئەندامانی پەرلەمان زیاتر لەچەند كەسێك داوایان كردووە دەڵێ ئەو فەقەرەیە لابچێت، دەنگی پێ مەدە، ئازادن بەڕێزتان كێ دەنگی پێ دەدات ئازادە و كێ دەنگی پێ نادات هەر ئازادە، كێ مەنع دەكات و بە هیچی دەنگ نادات ئێوە ئازادن، ئەو ڕەئیەی كە داواكرا فەقەرەی یەك، توخوا باش مێشكتان لێرە بێت، چونكە هەندێك جار دەنگتان داوەو باش تێ نەگەیشتوون، تكایە مێشكتان لێرە بێت، فەقەرەی یەك مەجموعەیەك لە بەڕێزان داوایان كرد ئیلغا بكرێت، ئەوە دوورە لە نەسەكە، دەیخەینە یەكەم فەقەرەوە بۆ دەنگدان كێ لەگەڵ ئەوەیە لە ماددەكە فەقەرەی یەك (1. یعاقب كل من یخالف احكام هذا القانون بالحبس مدة لا تزید علی ستة اشهر أو بغرامة لاتقل عن خمسین الف دینار ولاتزید علی خمس مائة الف دینار أو بكلتا العقوبتین.) كێ لەگەڵ ئەوەیە ئەمە ئیلغا بكرێت تكایە دەست بەرز بكاتەوە؟ 27 بەڕێز لەگەڵ ئەوەن ئیلغا بكرێتەوە، كێ لەگەڵ ئەوەیە ئیلغا نەكرێت و بمێنێتەوە؟ 41 كەس، بۆیە دەمێنێتەوە، ئینجا موقتەرەحێكی تر هەبوو پێشنیارێك كرا كە عقوبە لە مانگێك زیاتر نەبێت، تكایە كێ لەگەڵ ئەوەیە لە فەقەرەی یەك عقوبە لە مانگێك زیاتر

نەبێت تکایە دەست بەرزبکەنەوە؟ 38 بەڕێز لەگەڵ ئەوەن عقوبە لە مانگێك زیاتر نەبێت، کێ لەگەڵ ئەوەیە وەکو خۆی بێت تکایە دەست بەرز بکەنەوە؟ 29 کەس، بەڕێزان ئێستا لە مانگێك زیاتر عقاب ناکرێت، وەکو خۆی دەمێنێت، نوقتەی نیزامی کەرەمکە کوێستان خان.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز سکرتێری پەرلەمان ڕەئیەکی تریشی هەبوو کە بڕگەی دووەمیش ئیلغا بکرێت، بەڵێ باشە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە نیسبەت پێشنیارەکەی تر ڕێزدار سکرتێری پەرلەمان ئەوە بوو کە بڕگەی 2 بەکاملەن ئیلغا بکرێت (فی حالة استخدام العنف أو القوة أو الاضرار بالاشخاص أو الممتلكات العامة أو الخاصة من قبل المشاركين فی المظاهرة أو التجمع العام يعاقب المخالف وفق قانون العقوبات النافذ بحسب الاحوال.) کاك فرست فەرمووو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەس تەوزیحێکم هەیە کو خەڵکێك بە غەڵەت لە من تێ نەگات، وا تەسەور نەکات ئەوەی ئەو ئیشانە بکات بێ عقوبە بێت، من دەڵێم ئیلغای ئەو فەقەرەیە ئەگەر هاتو ئەو کارانە کە کران هەر تابعی قانونی عقوباتە، وجودی ئەو فەقەرەیە زیادە، چونکە ئەسڵەن خازعی قانونی عقوباتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی دیفاع بکە لەوەی بمێنێ بۆ باشە؟ چونکە موفتەرەحی ئێوەیە، د.ڕۆژان فەرمووو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بە باشی دەزانین ئەو بڕگەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە، لەبەرئەوەی باسی حاڵەتێکی تایبەتی دەکاتن، حاڵەتێك کەوا توندوتیژی یاخود هێز بەکارهات، یاخود زیان بە چەند شتێك گەیەنرا کە لە ماددەکە باسکراوە، بۆیە پێویستە بمێنێتەوە، هەروەها لە ماددەی دواتر دەبینین ئەگەر ئەو شتانە لەلایەن حکومەت و دەسەڵات بەکارهات، ئەوان سزا دەدرێن، باشە ئەگەر پیشاندەران ئەو کارانەیان کرد یاخود هێزو توندوتیژیان بەکارهێنا لەبەرچی سزا نەدرێن، پێویستە ئەو سزایە هەبێ و ئێمە لەگەڵ ئەوەین کەوا دەقەکە بمێنێتەوە وەکو خۆی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵ ئەوەیە ئێستا ئەو فەقەرەی کە خوێندمانەوە..... نیزامی کەرەمکە کاك عبدالسلام.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، دوو کەس دژی قسەی کردو و یەك کەس لەگەڵی قسەی کرد، من بۆیە دەڵێم پێشنیارەکە لە چوار کەس پێك هاتبوو، ئەوەی ئیلغای ماددەی دووەم، پێش ئەوەی تەسویت بکەن وابزانم ئەوانەی لەگەڵ ئیلغان فرسەیان بدرێتێ، چونکە کاك عونیش موتاڵەعەیەکی درێژی کرد و د.ڕۆژانیش...... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نا، رجائەن، دوو کەسمان دانا یەکێك دیفاعی لێی کردو یەکێکیش دژی قسەی کرد، تەواو، ئێستا خوێندرایەوە و قسەش لەسەری کرا، دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە فەقەرەی دوو بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە ئیلغا بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە تکایە؟ 36 بەڕێز لەگەڵ ئەوەیە کە ئیلغا بکرێت، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە بمێنێ تکایە دەست بەرز بکەنەوە؟ 31 کەس لەگەڵە کە بمێنێتەوە، بۆیە ئەویش ئیلغا کرا، بۆ ماددەیەکی تر تکایە، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 12

1- فی حالة تجاوز اجهزة الشرطة حدود السلطة باستخدامها القوة المفرطة ضد المتظاهرين تتخذ الاجراءات القانونية بحقها وفق القوانين النافذة.

2- تلتزم الحكومة بدفع التعويض للمتضررين عن الاضرار الناجمة جراء تجاوز اجهزة الشرطة حدود واجباتها المكلفة بها استنادا الى قرار صادر من المحكمة المختصة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 12

1- لە حاڵەتێك دا کە دەزگاکانی پۆلیس لە سنووری دەسەڵات دەرچوون بۆ بەکارهێنانی هێزی لەڕادەبەدەر لە دژی خۆپیشاندەران ئەوا ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان وەردەگیردرێت بە پێی یاسا جێ بەجێ کراوەکان.

2- حکومەت پابەندە بە دانی قەرەبوو بۆ زیان لێ کەوتووان کە لە ئەنجامی دەرچوونی دەزگاکانی پۆلیس لە سنووری ئەرکی ڕاسپێردراوی خۆیان ڕوویان داوە، ئەمەش بە پێی بڕیارێك دەبێت کە لە دادگای تایبەتی دەرچوو بێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟ کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتیوانی لە نەسی ماددەکە دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم پشتەڤانیا ل نەسی ماددەکە دکەین وەکی خۆی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش پشتگیری ماددەکە دەکەین وەکو خۆی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ماددەکەین وەکو ئەوەی کە لە ڕاپۆرتی هاوبەشدا هاتووە،زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان کێ دەیەوێ لەسەر ئەم ماددەیە قسە بکات؟ نیە، یەك کەس کاك رفیق فەرموو.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستیەکەی سەرنجەکەی من پەیوەندی بە دەقە کوردیەکەوە هەیە ....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ناوەڕۆکەکەی، کاك رفیق فەرموو.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرە دەقە کوردیەکە بەهەڵە وشەی دەسەڵات (السلطة) تەرجەمە کراوە، (السلطة) لێرە لە عەرەبیەکە مەبەستی ئەو دەسەڵاتەیە کە دراوە بە پۆلیس، نەك دەسەڵات وەکو حکومەت کە وا تەرجەمە کراوە، ویستم ئەو ڕوون کردنەوەیە بدەم لەبارەیەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا دووبارە دەقەکەی بخوێننەوە بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوایی ڕەقەمەکان چاك دەکرێتەوە پێشنیارێکمان بۆهات هی سۆزان خانی هی ئەو ماددانەی کە ئیلغا کرا، مولاحەزەی بکەین و لەبیری نەکەین.

المادة 12

1- فی حالة تجاوز اجهزة الشرطة حدود السلطة باستخدامها القوة المفرطة ضد المتظاهرين تتخذ الاجراءات القانونية بحقها وفق القوانين النافذة.

2- تلتزم الحكومة بدفع التعويض للمتضررين عن الاضرار الناجمة جراء تجاوز اجهزة الشرطة حدود واجباتها المكلفة بها استنادا الى قرار صادر من المحكمة المختصة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەش بیخوێننەوە، کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 12

1- لە حاڵەتێك دا کە دەزگاکانی پۆلیس لە سنووری دەسەڵات دەرچوون بۆ بەکارهێنانی هێزی لەڕادەبەدەر لە دژی خۆپیشاندەران ئەوا ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان وەردەگیردرێت بە پێی یاسا جێ بەجێ کراوەکان.

2- حکومەت پابەند دەبێ بە دانی قەرەبوو بۆ زیان لێ کەوتووان کە لە ئەنجامی دەرچوونی دەزگاکانی پۆلیس لە سنووری ئەرکی ڕاسپێردراوی خۆیان ڕوویان داوە، ئەمەش بە پێی بڕیارێك دەبێت کە لە دادگای تایبەتی دەرچوو بێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا بەو نەسەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵە دەستی بەرز بکاتەوە تکایە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ 2 کەس، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا بۆ ماددەکەی تر، د.ڕۆژان فەرموو.

المادة 13

يطبق احكام هذا القانون على جميع حالات الاضراب والاعتصام عند خروج المضربين أو المعتصمين الى الميادين والشوارع العامة. کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 13

حوکمەکانی ئەم یاسایە لەسەر هەموو حاڵەتەکانی مانگرتن و پەناگیری لە کاتی دەرچوونی مانگرتووان یان پەناگیران بۆ گۆڕەپان و شەقامەکان پیادە دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟ کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتیوانی لە نەسی ماددەکە دەکەین، تەنها بەلادانی پەناگیری، ئەو پەناگیریە لەبەرئەوەی لـەکاتێك دا هاتووە کە نەخوازیارە، بۆیە ئێمە پێشنیاری ئەوە دەکەین پەناگیری لابرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ کاك سالار فەرمووو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ئەوەین ئەو دەستەواژەیە لابردرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ژی دگەل هندێینە کو اعتصام بهێتە لابردن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ کاك عونی فەرمووو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین بەو شێوەیەی کە هاتووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ دەیەوێت قسە بکات؟ کە غەلق کرا دوایی مەجالتان پێ نادەم، بەڕێزان ئەم ڕێزدارانە دەیانەوێ قسە بکەن (هاوڕاز ، ئاسۆ، سیوەیل، عمر عبدالعزیز، کاروان صالح، ئاشتی عزیز) کەسی تر هەیە؟ هاوڕاز خان فەرموو.

بەڕێز هاوڕاز شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەر پشتگیری لە ڕایەکەی لیژنەی مافی مرۆڤ و لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی دەکەم، هەمان ڕام هەیە کە وشەی پەناگیری لابردرێت لەو فەقەرەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک ئاسۆ فەرموو.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ لادانی ئەو ماددەیەم بە کاملی، چونکە لەبەرئەوەی لە تەعریفات کە باس لە موزاهەرە کراوە، لەوێ قەوسی بۆ کراوەتەوە و باسی تەجەموع بە غەرەزی تەزاهور و هەروەها باسی ئیزرابیش کراوە بەهەمان شت، بۆیە پێویست ناکات ئەو ماددەیە موستەقل بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من هاوڕاز خان کردی و سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان ئەو تێبینەی کاک ئاسۆم هەبوو ئێمە لەوێ ئیزافەمان کرد، وتمان (وتشمل التجمع العام لغرض التظاهر والاضراب والاعتصام) ماوەتەوە باسی پەناگیریەکە، لەوێ لە تەعریفەکە گوتوومانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان صالح احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـن پێموایـه ئـەوه لابچـێ، لەبەرئـەوەی هـەم كـات و شـوێن و ئـەوەكانی لەگـەڵ ئـەو هـەموو یاسـایەی كـه دەرچـووه مەسـەلەی ئیعتصـام و پـەناگیری جاری وای هەیـه پـەناگیر هەفتەیـەك لـه شـوێنی خـۆی نایەتـه دەرەوە، دوایه چ زەرەرێك له شەقام و شوێنه گشتیەكان نادات، داواكاریەكی تایبەتی هەیه، بۆیه مـن لەگـەڵ ڕایەكەی كاك ئاسۆم و پشتیوانی لێ دەكەم و هیوادارم لای بدەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئاشتی خان فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرنجەكەم كاك ئاسۆ گوتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟ كاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمه لەگەڵ نەسی ماددەكەین تەنها بەلادانی وشەی پەناگیری بەس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ كاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمەش ڕاكەمان هەروەك خۆیەتی تەنها دەستەواژەی پەناگیری لابردێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی كۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زكیه خان فەرموو.

بەڕێز زكیه صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕایا مه هەر وەكی خۆیه و بەس مانگرتن بهێته لادان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ مانەوەی ماددەكەین، وشەك بۆ كۆتایی ماددەكە زیاد بكرێت (بالتظاهر) لەبەرئەوەی كاتی گفتوگۆ كردن لە ماددەیەك لە پێناسەكە ئاماژەمان بەو ماددەیە كرد، واتە هەموو حاڵەتێكی پەناگیری و مانگرتن حیساب ناكرێ و حوكمی ئەو یاسایەی لەسەر جێ بەجێ ناكرێت، تەنها لەو حاڵەتانە نەبێت كەوا دەچنە شەقامەكان و شوێنە گشتیەكان و بە مەبەستی خۆپیشاندان بێ، لەو حاڵەتە تەنها حوكمەكانی ئەم یاسایە لەسەریان جێ بەجێ دەكرێت، بۆیە ئێمە لەگەڵ ماددەكەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان دوو بۆچوون هەیە، بەڕێزان ئێستا بۆچوونێك هەیە بۆ ئیلغای ماددەكە، بۆچوونێك هەیە ئیعتصام لابچێ، بۆچوونێكیش هەیە كە وەكو خۆی بمێنێتەوەو بەس كەلیمەی تەزاهوری بۆ ئیزافە بكرێت، بۆ ئیلغا كردنی دوو كەس قسەی لەسەر بكەن و دوو بەڕێزیش قسە بكەن كە بمێنێتەوە، ئەوەی دەیانەوێ ئیلغا بكرێت دوو كەس دەست بەرز بكەنەوە تكایە؟ ڕێزداران(عمر عبدالعزیز و د.پەریهان) دەیانەوێ ئیلغا بكرێت، كێ دەیەوێت ئیلغا نەكرێت؟ ڕێزداران (د.ڕۆژان و شلێر خان) كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەسەلەكە حەز لە تەغایر نیە لەڕەئی بەڕاستی ئێمە لە تەعریف دا حەرفەن گوتوومانە و موزاهەرەمان پێناس كرد، ئیزافەمان كردو دەبووایە لیژنەی یاسایی بەڕێز ئەوەیان بە نەزەر ئیعتبار وەرگرتایە، لەوێ گوتمان (وتشمل التجمع العام لغرض التظاهر والاضراب والاعتصام)، لەبەرئەوە لێرە ئەو مەوزوعە لای بەین و لای نەبەین ئیعتصام هەر هەیە، لەوێ گوتوومانە كە مەشمولە و كە تۆ لە پێناسەكە داتنا مانای وایە لێرەش ئیلغای بكەی لەوێ هەر هەیە، یان لێرە كە باست كرد زیادە، چونكە لەوێ باسمان لێی كردووە، لەڕووی یاساییەوە نازانم چ حاجە هەیە دووبارە كردنەوەی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

د.پەریهان فەرموو.

بەڕێز پەریهان قبلای محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانم مامۆستا عمر كردی، منیش هەمان ڕەئیم هەیە، لەبەرئەوەی لە پێشەوە تەعریفی هاتووە ئیعتصامەكە، یەعنی عەینی شت دەكاتەوە، لای بەی و لای نەبەی عەینەن مەغزا دەبێ منیش هەر هاوڕام لەگەڵ قسەكانی مامۆستا عمر، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاستە ئەو وشانە لە مادده یەك لە پێناسەكان هاتووە، بەڵام لەبڕگە و بەندەكانی قانونەكە ئەوەی كە پەسەند كرا تا ئێستا لە هیچ شوێنێك ئەو وشانە دووبارە نەكراونەتەوە، واتە ئەگەر بمانەوێ حوكمەكانی ئەو یاسایە بیانگرێتەوە بە تایبەتی ماددەی یەكەم كە باس دەكەین تەعاریفە زیاتر مەبەست لەو وشانە كورت كردنەوەی ئەو وشانەیە كە زیاترلە یەك جار لە یاسایەكە هاتووە، ئەو وشانە بەكارنەهاتووە، پاشان دیاری كردنی حاڵەتەكانی مانگرتنی پەناگیر لە چ حاڵەتێك حوكمی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، باشتر وایە دیاری بكەین نەك بەفراوانی بێت لە هەموو حاڵەتەكان حوكمی ئەم یاسایە بیانگرێتەوە، باشتر وایە لە یاساكە تەحدید بكەین تەنها، یەعنی لەبەرژەوەندی ئەو كەسانەیە كە ماندەگرن، ئەو كەسانەیە كەوا ئیعتصام دەكەن لەبەرژەوەندی ئەوانە، ئەگەر ئەو دەقە نەبێ هەموو حاڵەتەكی ئیعتصام قانونەكە دەیگرێتەوە، هەموو حاڵەتێكی ئیزراب و مانگرتن قانونەكە دەیگرێتەوە، ئێمە نامانەوێ لە هەموو حاڵەتەكان حوكمی ئەو یاسایانەیان لەسەر جێ بەجێ بكرێت، تەنها لەو حاڵەتە نەبێت (عند خروج المعتصمين أو المضربين الى الميادين والشوارع العامة للتظاهر بقصد التظاهر) واتە دوو فلتەرمان داناوە، لە دوو حاڵەت ئێمە پێمان باشە پەناگیری و مانگرتن حوكمەكانی یاسا بینگرێتەوە، ئەو دوو حاڵەتەی ئاماژەم پێی كرد ئەگەر ئەو ماددەیە نەبی هەموو حاڵەتەكانی پەناگیری و مانگرتن یاسایەكە لەسەریان جێ بەجێ دەكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

شلێر خان فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕای من ئەمە زیاد بكرێت (لاتسرى احكام هذا القانون على الاعتصامات شريطة ان لا يتحول هذا الاعتصام الى المظاهرة أو المسيرة)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان دەخرێتە دەنگدانەوە، پێشنیارەكە بۆ ئەوەیە ئیلغا بكرێت، بەڕێز سكرتێری پەرلەمان موداخەلەی هەیە، كاك فرست فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تەئیدی ڕەئی د.ڕۆژان دەكەم ئەو نەسە لە مەسڵەحەتی موزربین و موعتصمینە، چونكە ئەسڵەن موزربین دوور نیە لە ماڵی خۆیان بن، بۆ قانونەكەی لەسەر تەتبیق بكرێت، بەس هەر وەختێك هاتنە سەر جادە و موزاهەرەیان كرد، ئەو وەختە دەتوانێ قانون، موعتەصمینیش كە لە زمنی موئەسەسەی خۆی دانیشت بێت مەفروزە هیچی لەگەڵ نەكەی، هەتاوەكو دەچنە سەر جادە بە سیفەتی موزاهەرە، نە بچنە

سەر جادە و بچنە ماڵی خۆیان ئێمە بڵێین وەڵڵا هاتنە سەر جادە لازمە بیگرین، لەبەرئەوە من لەگەڵ ڕەئی د.ڕۆژانم وەکو خۆی بمێنێت، بەس کەلیمەی (للتظاهر) بۆی ئیزافە بکرێت بۆ دوای نەسەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك عمر نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کەواتە ئێمە تەعریفەکەمان غەڵەت کردووە، چونکە هەر جارێك کەلیمەی موزاهەرە هاتبێت کە د.ڕۆژان دەڵێ نەهاتووە هەرچی باسی موزاهەرەمان کردبێت هەمووی دەگرێتەوە، چونکە لەوێ گوتوومانە موزاهەرە بریتیە لەمەو لەمە، یان ئێمە لەوێ هەڵەمان کردووە لە تەعریفەکە یان پێویست ناکات هەموو جارێك ئێمە بڵێین ئەوە ئیزرابە و ئەوە ئیعتصامە و، موزاهەرە، چونکە تۆ گوتووتە (وتشمل المظاهرة ..... فلان و فلان شت) یان لەوێ بەهەڵە چووینە، یان ئێمە بەڕاستی لێرە زیادە لەگەڵ ڕیزم پێویست ناکات هەموو جارێك لە یاسایەکە ئێمە کەلیمەی ئیزراب و ئیعتصام بڵێین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئێستا بەڕێزان کێ دەیەوێ ئەم ماددەیە ئیلغا بکرێت (یطبق احكام هذا القانون على جميع حالات الاضراب والاعتصام عند خروج المضربين أو المعتصمين الى الميادين والشوارع العامة للتظاهر) کێ لەگەڵە ئیلغا بکرێت تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ 13 بەڕێز لەگەڵن، کێ لەگەڵ ئەوەیە ئیلغا نەکرێت؟ بە زۆرینەی دەنگ مایەوە بە ئیزافەی کەلیمەی (للتظاهر)، ئێستا بۆ ماددەی دواتر كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 14

لايجوز تنظيم أي مظاهرة خلافا لاحكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەی کەرەمکەن، كاك اسماعيل فەرموو.

بەڕێز اسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نابێت هیچ خۆپیشاندان بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە ڕێکبخرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ كاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەمەم ئەم ماددەیە ئیلغا بکرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم دگەل نەسێ ماددەین وەکی خۆ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ نەسی ماددەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نەسەکەی بە چ شێوەیەك؟ کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لایجوز تنظیم أیة مظاهرة خلافا لاحکام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ دەیەوێ قسە لەسەر ئەوماددەیە بکات؟ نیە، کێ دەیەوێ دیفاع لەوە بکات کە ئیلغا بکرێتـەوە؟ پێشنیاری کاك سالار بوو کەرەمکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەرئەوەی مەسەلەکە حاصل تەحسیلە ئیتر پێویست ناکات ئەوە بێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ ئەیەوێ وەکو خۆی بێ؟ کەس نیە؟ بەڕێزان کێ لەگەڵ ئەوەیە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت دەستی بـەرز بکات تکایە؟22 بەڕێز لەگەڵدایە، کێ لەگەڵ دانیە ئیلغا بکرێت؟ بە زۆرینەی دەنگ وەکو خۆی مایـەوە، بـۆ ماددەیەکی تر تکایە، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی بچینە ماددەکانی پرۆتۆکۆڵی، پێشنیار کرا کەوا ماددەیەك ئیزافە بکرێت بە ژمارەی ماددەی 2 وەکو پرەنسیپێك بۆ قانونەکە، ئێستا لەلایەن د.ڕۆژانەوە دەخوێندرێتەوە، دوایی گفتوگۆی لەسەر دەکرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان فەرمووو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوانەی کە پێشنیار کرابوو گفتوگۆی لەسەر کرا، بەو شێوەیە پێشکەشی بەڕێزتانی دەکەم:

المادة 2

1- المظاهرة حق دستوري ولايجوز منع ممارسته.

2- للمتظاهرين حق اختيار مكان و وقت مكان و زمان، واسلوب التظاهر بشرط عدم الاضرار بالممتلكات العامة والخاصة وعدم الاخلال بحرية وحياة افراد المجتمع.

3- تقع على عاتق اجهزة الشرطة حماية المتظاهرين وتأمين الظروف المناسبة للقيام بالتظاهر وعدم السماح بخروج المتظاهرين عن اهداف التظاهر وتقع على عاتقه مسؤولية حماية الحقوق والحريات العامة.

ئێمە دەنگمان بۆ ماددەی 2 دا کەوا ئەو پرەنسیپانە شوێنی بکەینەوە، بەڵام سیاغەکەمان نەکردبوو لەبەرئەوە ئێستا ماددەی 2مان بە بۆشایی بەجێ هێشتووە، ئەو بڕگانە لەوێ لە ماددەی 2 جێی بکرێتەوە، واتە ئێمە لە ماددەی 13 ڕاستە، بەڵام گوتمان با باسی حوکمە خیتامیەکان نەکەین پێش ئەوەی دەنگی بۆ بدرێت، ماددەی 2 یەکلابکرێتەوە، وە دەنگمان بۆی دا کە پرەنسیپەکان شوێنی بکەینەوە، بەڵام بە چ سیاغەیەك بێت ئەوا بڕیار بڕیاری پەرلەمانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ کاك سالار فەرمووو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش پێشتر ڕامان وابوو کە زووتر موناقەشە لەسەر تەسبیت کردنی ئەو پرەنسیپانە بکرایە، بەکارێکی باشی دەزانین تەسبیت بکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟ کاك اسماعیل فەرمووو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە پشتیوانی لەو سیاغەی لیژنەی یاسایی دەكەین كە پێشتر لەلایەن د.ڕۆژانەوە پێشكەش كرا وەكو پرەنسیپ لە ماددەی 2 تەسبیت بكرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی كۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زكیە خان فەرموو.

بەڕێز زكیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مە ل ڕاپۆرتا خۆیا لیژنا كۆمەڵی مەدەنی دا ل ماددەیەكی دا ل سەربەخۆ ئەڤە بڤێ ڕەنگێ دارشت بوو، یەك/ خۆپیشاندانێكی مافێكی سروشتی و دەستووریە و دەبێت بە پێی ڕێوشوێنی یاسایی ئەنجام بدرێت، دوو/ لایەنە پەیوەندارەكان نابێت ڕێگر بن لە ئەنجامدانی خۆپیشاندان لە چوارچێوەی یاسای خۆی دا، سێ/ خۆپیشاندان نابێت بە مەبەستی دژایەتی گروپێكی دیاری كراو (ئایینی، وەتەنی یان نەتەوەیی، یان هاندانی گروپێك لە دژی گروپێكی دیكە ئەنجام بدرێت).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو كات ئێمە بەڕوونی و ئاشكرا ڕای خۆمان دەربڕی كەوا ئێمە لەگەڵ ئەوەین، بەڵام ماددەكە تازە دەنگی هێنا و پەرلەمان دەنگی بۆی دا، ئێستا دەبێت ئەو ماددەیە هەبێت، بۆیە پشتگیری لەو بڕگانە دەكەین كە ئێستا زەكیە خان خوێندیەوە كە لە ڕاپۆرتی كۆمەڵگای مەدەنی داهاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان كێ دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بكات؟ ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ قسە بكەن، ڕێزداران (سەرهەنگ، شلێر محی الدین، ئاشتی، د.حسن)، كاك سەرهەنگ كەرەمكەن.

بەڕێز سەرهەنگ فرج محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دەمەوێ پشتیوانی ئەو ئیقتراحە بكەم كە بەڕێزان لە لیژنەی كۆمەڵی مەدەنی خستیانە ڕوو، ئەو پرەنسیپانە لەو چوارچێوەیەدا ڕێكبخرێت، من بە شتێكی زۆر مەنتقی و مەعقولی دەزانم و پشتیوانی لێ دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

شلێر خان فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا ئەوەی کۆمەڵی مەدەنی ئەگەر ئاوا دابڕێژرێت (بما ان التظاهر حق له دستور و وثائق حقوق الانسان ويجب على المتظاهر ان يعى ان كفالة الدستور له بحق التظاهر لايعنى فوضوية والاضرار بالمصالح والممتلكات الخاصة والعامة، وبما ان التظاهر اسلوب التعبير والتواصل بين المواطن والحكومة وهو يعد اسلوبا من اساليب التفريق للضغوطات النفسية التى تسببها الازمات السياسية والاقتصادية وهذا ما يفرض الحكومة وجوب التواصل مع الشعب ومصارحته ومكاشفته بحقيقة المعوقات من اجل خلق لغة الحوار الايجابى، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاشتی خان فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەو پێیەی کە سەرەتا ئەو پێشنیازانە کرا وەکو پرەنسیپ لە دەستوورەوە بگوێزرێتەوە بۆ ناو پرۆژە یاساکە، ئەو کەشەی بۆ جێگیر کردنی پرەنسیپە لەناو ئەو پرۆژەیەدا لە دوای ئەوەی کە من پێشتر و یەك، دوو ڕۆژ پێش ئێستا ڕەئیەکی جیاوازم هەبوو، بەو پێیەی کە وتم کاری قانون ئەوەیە کە میکانیزم بدۆزێتەوە ئەو پرەنسیپەی کە لە ناو دەستوور هەیە ئەرکەکەی ئەوەیە وردی بکاتەوەو کەشێکی بۆ دروست بکات کە بوارێکی جێ بەجێ کردن بێت و قابیلی تەنفیز کردن بێت و دای بەزێنێتە ناو پرۆژە یاساوە، واتە ئەوە ئەرکی قانونە، بەڵام ئەگەر پرەنسیپێك بهێندرێتە ناو ئەمەوە تەسەور دەکەم جارێکی تر ئێمە دووبارەی کردنەوەی دەستوور دەهێنینە ئێرە، ئەوەی کە من پێشتر تەنەبوئم پێی کرد و تەنەبوئەکەم هاتە دی کە ئێمە لە کاتێك دا دەڵێین مافێکی دەستووریە و ئازادیەکە چەسپیوە لەناو دەستووری هەمیشەیی و دەستووری ئیتحادی عیراقی دا کەواتە ئا ئەمە لێرەوە خۆی پێچەوانەیە، مافێك کە بە دەستوور تەنزیم کرابێت، چۆن دەچێتە بەردەم خەتەری مۆڵەت وەرگرتن و مۆڵەن وەرنەگرتن، ئەگەر بڕگەی مۆڵەت دانەکە ئێمە لەسەر سیاغەی ئیشعار ڕازی بووباینایە منیش یەکێك دەبووم لەوانەی کە دەنگم دەدا لەسەر ئەوەی کە ئەو پرەنسیپانە بمێنێتەوە، بەڵام مادام مەبدەئی تەنزیم کردنی موزاهەرە لە پرۆژەکە هاتە دەرەوە و بوو بە مەبدەئی مۆڵەت وەرگرتن و مۆڵەت وەرنەگرتن، کەواتە هیچ موسداقیەتێکی مەبدەئی دەستووری بەڕای شەخسی خۆم لێرە شوێنی نابێتەوە، تەنها کۆمەڵێك رتوشاتی دیموکراتیە و دەخرێتە ناو پرۆژەکەوە، بەڵام میکانیزمێك دانەنراوە بۆ جێ بەجێ کردنی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.حسن فەرموو.

بەڕێز د.حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن لەگـەڵ ئـەوەم کـەوا ئـەو پرەنسـیپانە هـەبن، بـەڵام دیـارە پرەنسـیپەکان دەکرێـت بڵـێین هەنـدێکیان دەربکرێت و هەندێکیشیان کە پرەنسیپی گشتین زیاد بکرێت، لەوانـە، یەکـەم/ پاراسـتنی ئاشـتی و هێمنـی شـوێنە گشـتیەکان، دووەم/ پاراسـتنی پەیوەنـدی کۆمەڵایـەتی خـەڵك، سـێیەم/ پاراسـتنی بنـەماکانی دیموکراسی، چوارەم/ خۆپاراستن لە مەخاتری کۆمەڵایەتی و ئایینی و ڕۆشنبیری و سیاسی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا دوو بۆچوون هەیە، ئەوەی کە لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی پێشنیاریان کرد بمێنێ و ڕەئیەکی تریش هەیە کە ئەسڵەن داخل نەکرێت، زۆر سوپاس ئێمە دەنگمان بۆی داوە کە هەبێت، لەبەرئەوە دەبێـت ئێسـتا ڕێکـی بخـەین چـۆن بێـت، ئـەو جا دەنگـی لەسـەر دەدەیـن و دەبێتـە ماددەیـەك، لیژنـەی کۆمـەڵگای مەدەنی بیخوێنەوە؟ زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەڤ ماددە بوێ ڕەنگێ هاتیە دارشتن:

1- خۆپیشاندان مافێکی سروشتی و دەستووریە و دەبێت بە پێی ڕێوشوێنی یاسایی ئەنجام بدرێت.

2- لایەنە پەیوەندارەکان نابێت ڕێگر بن لە ئەنجامدانی خۆپیشاندان لە چوارچێوەی یاسایی خۆی دا.

3- خۆپیشـاندان نابێت بە مەبەستی دژایەتی گروپێکی دیاری کراو (ئایینی، ئیتنی، نەتەوەیی، یان هانـدانی گروپێك لە دژی گروپێکی دیکە ئەنجام بدرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها یەك تێبینیمان هەیە ئەوەی (ڕەگەزی) زیاد بکرێت لە برگەی 2 سەبارەت بەبڕگەی (1)یـش وشـەی سروشتی لابدرێت، چونکە هیچ قیمەتێکی نیە لێرە، کە مافەکە مافێکی دەستووری بوو و دەستوور باشترین زەمانـەتە پێویست ناکات بڵێین مافێکی سروشتی و دەستووریە، تەنها وشەی دەستووری باشترین زەمانەتە و کیفایەتە بمێنێتەوە، سوپاس، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، هـەوڵم دا ئـەوەی بـە کـوردی خوێندیـەوە بیکەمـە عەرەبی ئەگەر تێبینیەکتان هەبوو داوا لە بەڕێزتان دەکەم چاکی بکەنەوە:

المادة 2

1- التظاهر حق دستوری ویتم ممارستە وفق القانون.

2- لایجوز منع ممارسة حق التظاهر خلافا للقانون.

3- لايجوز ان يكون القصد من التظاهر التحريض ضد فئة معينة بسبب (الدين أو القومية أو الجنس أو تحريض فئة ضد فئة اخرى).

پێشنیارێك هاتووە كە بڕگەیەكی تر زیاد بكرێت ببێتە بڕگەی 4 دەقەكەی بە كوردی پێشكەشی بەڕێزتانی دەكەم:

4- پێویستە خۆپیشاندان بۆ قوولّ كردنەوەی ماف و ئازادیەكان بێت، بە پشت بەستن بە جاڕنامەی مافەكانی مرۆڤ و پەیماننامەی مەدەنی و سیاسی و نێودەوڵەتیەكان.

ئەو پێشنیارەی كە ئێستا هاتووە، سێ بڕگەكە بە كوردی و عەرەبی خوێندرایەوەو ئەو پێشنیارەش كە ئێستا هات ئەوەش دەگرێتەوە، ئەگەر پێتان باش بێت ئەو سێ بڕگەیەی كە ئێستا بە كوردی و عەرەبی خوێندرایەوە سەرۆكی پەرلەمان بفەرموێ و بیداتە دەنگدان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئاخر سیاغە بۆ ئەو فەقەرانەی كە ئێستا كراوە ئاخر جار بیخوێننەوە دەیخەینە دەنگدان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة 2

1- التظاهر حق دستوری ويتم ممارسته وفق القانون.

2- لايجوز منع ممارسة حق التظاهر خلافا للقانون.

3- لايجوز ان يكون القصد من التظاهر التحريض ضد فئة معينة بسبب (الدين أو القومية أو الجنس أو تحريض فئة ضد فئة اخرى).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ لەگەڵە تكایە دەست بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ دانیە؟ یەك كەس، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، بۆ ماددەیەكی تر، كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێش ئەوەی بچینە سەر ماددە پرۆتۆكۆڵیەكان، پێشنیار دەكەین ماددەیەك ئیزافە بكرێت، بەو نەسەی (لايعمل بأى نص قانونی أو قرار يتعارض واحكام هذا القانون)، چونكە هەندێك ئەحكام لە قانونی ئەحزاب هەیەو تەعاروز دەكات لەگەڵ ئەو قانونە و دەبێت چارەسەری بكەین لە ئێستاوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟ كاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە ڕای لیژنەی یاسایی دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لەو ڕایە دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتەڤانیا وێ ڕەئیەت دکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئاخر سیاغە دەخوێندرێتەوە و دەیخەینە دەنگدانەوە، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نوێ:

لایعمل بأی نص قانونی أو قرار یتعارض واحکام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ژمارەی چەندە؟ بەڕێزان ئێستا بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەیخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ 1 کەس، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، بۆ ماددەیەکی تر کەرەمکە، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادە 16

علی مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفیذ احکام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەی بخوێننەوە، کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ کاک سالار فەرمووو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکە وەکو چۆن هاتووە ڕامان لەگەڵ ئەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زکیە خان فەرمووو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم دگەل دەقێ ماددەینە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان؟ دەیخەینە دەنگدانەوە بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ بە کۆی دەنگ پەسەند کرا، بۆ ماددەیەکی تر کەرەمکە، کاک عونی فەرمووو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 17

للوزیر اصدار التعلیمات اللازمة لتسهیل تنفیذ احکام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ بیخوێننەوە بە کوردیەکەی، کاک اسماعیل فەرمووو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 17

وەزیر بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ کاک سالار فەرمووو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ دەقی ماددەکەین هەروەك چۆن هاتووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم دگەل دەقێ ماددەینە وەکی خۆی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان کەس مولاحەزەی هەیە؟ 1 کەس، کاك بلال کەرەمکە.

بەڕێز احمد سلیمان عبدالله(بلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە بکرێتە (لەسەر وەزیر پێویستە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ، یەعنی ببێتە (علی الوزیر)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سیاغەکە وابزانم زۆر بە سیاغەیەکی قانونی هاتووە، چونکە ئیحتمالە هیچ ئیحتیاجی بە تەعلیمات ناکات، بۆ ئیلزامی بکەین و مەجبوری بکەین تەعلیمات دەربهێنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟ کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو ئەوەی کە لە ماددەکە هاتووە ئێمە پشتیوانی لێ دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەقێ ماددێ وەکی خۆی بیت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ كاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەگەڵ دەقی ماددەكەین وەكو خۆی.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بەو شێوەیەی كە دەقەكە هاتووە و خوێندرایەوە دەیخەینە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵە تكایە دەست بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ دانیە؟ 1 كەس، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، بۆ ماددەیەكی تر كەرەمكە، كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة 18

ینفذ هذا القانون اعتبار من تاریخ نشره فی الجریدة الرسمیة (وقائع كوردستان).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بە كوردیەكەی؟ كاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 18

ئەم یاسایە لەڕۆژی بڵاوكردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی كوردستان) جێ بەجێ دەكرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ كاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەگەڵ دەقی ماددەكەین وەكو خۆی.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی كۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زكیە خان فەرموو.

بەڕێز زكیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم دگەل دەقێ ماددەینە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەندامانی بەڕێز کەس مولاحەزەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ ئێستا نەسەن چۆن خوێندرایەوە بەو شێوەیە کە هەر چوار لیژنە پشتیوانیان لێی کرد، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ بە کۆی دەنگ پەسەند کرا، بۆ ئەسبابی موجبە، کاك عونی فەرموو.

الاسباب الموجبة

بما ان المظاهرة حق دستوري لضمان تحقيق الحياة الديموقراطية وحفاظا على التحول نحو المجتمع المدني واحترام الحريات وحقوق الانسان ومن اجل ضمان تعبير الجماهير عن رأيها وبيان مطالبها المشروعة بشكل سلمي ومباشر بعيدا عن اثارة الفوضى وحماية للمصالح العامة والخاصة من الاضرار والاخذ بنظر الاعتبار بالمبادىء والقواعد الدولية الخاصة بالحقوق والحريات، وبالنظر لعدم وجود قانون خاص لتنظيم المظاهرات والاضراب والاعتصام، فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆبە کوردیەکەی بخوێننەوە؟ کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆیە پێویستیەکان

لەبەرئەوەی خۆپیشاندان مافێکی دەستووریە و بارمتەیەکە بۆ گەیشتن بە ژیانێکی دیموکراتی و لەپێناو گۆڕانکاری بەرەو کۆمەڵگای مەدەنی و ڕێزگرتنی ئازادیەکان و مافەکانی مرۆڤ لە پێناوی مسۆگەرکردنی ئەوەی کە جەماوەر ڕای خۆی دەربڕێ و داخوازیە ڕەواکانی خۆی بە شێوەیەکی ئاشتیانە و ڕاستەوخۆ دەربخات دوور لە وروژاندنی کاری نابەجێ و لە پێناوی پاراستنی بەرژەوەندی گشتی و تایبەتی لە زیان و پەرەنسیپە نێودەوڵەتیەکانی تایبەت بە ماف و ئازادی ڕەچاو بکرێن و لەبەرئەوەی یاسایەکی تایبەت بە ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکان و مانگرتن و پەناگیری نیە، بۆیە ئەم یاسایە دەرچووێنرا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ هۆیە پێویستیەکانین کە وەکو خۆی هاتووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زكيە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم دگەل ناڤەڕۆكا ڤان ئەسبابينە كو هاتينە ديار كرن.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ليژنەی ياسايی ڕەئيتان؟ كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی نووسراوەكەی ئەسبابی موجبەين كە وەكو خۆی هاتووە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ليژنەی ناوخۆ ڕەئيتان؟ كاك اسماعيل فەرموو.

بەڕێز اسماعيل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەكو چۆن هەر چوار ليژنە لەسەر ئەسبابی موجبە ڕێككەوتووين و پشتيوانی لێ دەكەين.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان كێ دەيەوێ قسە بكات؟ نيزاميە؟ سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەڵەی لوغەوی، بارمتە يەعنی كەسێك بە بارمتە بگيردرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

رجائەن ئەوە نيزامی نيە، ئەوانەی دەيانەوێ قسە بكەن، تكايە، ئەم بەڕێزانە دەيانەوێ قسە بكەن (د.حسن، جمال طاهر، رفيق صابر)،كەسی تر دەيەوێ قسە بكات؟ كەرەمكە كاك د.حسن.

بەڕێز د.حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ديارە بە تەنها ئەو ڤانونە زەمانی حەياتی ديموكراسی لە كۆمەڵگايەك ناكات، بەڵكو بە پێچەوانەوە لە كۆمەڵگای ديموكراسی يەكێك لە شەرتەكان ئەوەيە كە دان بە مافی موزاهەرە دابنێت، بۆيە بەڕەئی من (بما ان المظاهرة حق دستوری وشرط وجود الديموقراطية فی المجتمع) نەك (ضمان لتحقيق..).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

موداخەلەکەم بەس لوغەویەو ئەوەش دوو تەسحیحە، بکرێتە (بما ان التظاهر........) نەك (المظاهرة) تەزاهور زیاتر دەبێتن، وە (خاص بتنظیم التظاهرات) ئاخری جوملە (خاص بتنظیم المظاهرات)، ئیزەن ئەوە (التظاهر و بتنظیم المظاهرة).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.رفیق فەرموو.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرنجەکەی من دیسانەوە زمانەوانیە، وشەی (ضمان) لێرەدا بارمتە نیە، بەڵکو گەرەنتیە، بۆیە داوا دەکەم ئەو وشەیە ڕاست بکرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟ کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها لەسەر ئەوەی گەرەنتیە یان مسۆگەرکردن بارمتەکە لابردرێت، ئەگەر نا وەکو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ ڕەئیتان؟ کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر لەسەر گرفتی زمانەوانی بوەستین دەبوایە لەسەر تەواوی ماددەکان و بڕگەکان بوەستینایە، بۆیە من لەگەڵ ئەوەم بارمتەیە بە هەڵە تەرجەمە کراوە و بەخۆی گەرەنتیە و وەکو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ئەو پێشنیارەین کە موزاهەرەکە بکرێتە (التظاهر)، (بما ان التظاهر حق دستوری)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەئیتان؟ زکیە خان فەرموو.